STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01445

DER BRAVER SOLDAT SHVAYK IN DER VELT-MILKHOME

Jaroslav Hasek

Permanent preservation of this book was made possible by Mr. & Mrs. William P. Kram in memory of Ruth & Morris Kram

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יאראסלאוו האשעק

דער בראווער סאלדאט שווייק אין דער וועלט-מלחמה

אידיש ז. קאלמאנאוויטש

2-טע אופלאגע

„ביכער פאר אלעמען" ריגע

1930

דרוקעריי „ספלענדיד“, ריגע, הערן גאס 21.
געברידער א. און י. פרידמאַן

דער בּראַווער סאָלדאַט שווייק טרעט אַריין אין דער וועלט-מלחמה.

—האָבּן זיי שוין אַוועקגעפּטרט אונדזער פּערדינאַנדן,—האָט די דינסטמיידל אָנגעזאָגט די בּשורה דעם הער שווייק, וואָס איז שוין מיט עטלעכע יאָר צוריק אָפּגעלאָזן געוואָרן פון מיליטער־דינסט, ווייל אַ מעדיציניִשע קאָמיסיע האָט אנערקענט, אַז ער איז ניט אין גאַנצן בּיים זינען. איצט האָט שווייק געהאַנדלט מיט הינט. מיט מיאוסע, ניט קיין ראַסיגע, גאָר ער פּלעגט פעלשן זייער יחוס און פאַרקויפן זיי פאַר גוטע.

חוץ אָט דער הויפּט־פּרנסה, האָט ער נאָך געליטן פון רעמאַטעס, און גראָד אין יענער מינוט האָט ער זיך איינגעריבּן די קני מיט אָפּאָדעלדאָק.

— וואָס איז דאָס פאַר אַ פּערדינאַנד, פּרוי מילער? — האָט שווייק געפרעגט, רייבּנדיק מיט התמדה. — איך קען צוויי פּערדינאַנדס. איינער, וואָס דינט פאַר אַ געהילף בּיים פּראָוויזאָר פּרושאַ; ער האָט איין מאָל אויסגעטרונקען על פּי טעות אַ פלעשעלע רפואה צום האָר־וואַקסן. ווייטער קען איך פּערדינאַנד קאָקאָשקאַ, דאָס איז דער, וואָס קלייבּט הינטישע מיסט. אַף בּיידן אַ ריינע כּשרע כּפּרה!

— וואָס רעדט איר, הער! איך רייד וועגן ערצהערצאָג פּערדינאַנד, יענעם פעטן, פרומען ערצהערצאָג, וואָס האָט געוווינט אין קאָנאָפּישט.

— הייליקע מאַריאַ! — האָט אויסגעשריען שווייק — ערסט אַ מעשה! ווו האָט דאָס אים געטראָפן, דעם ערצהערצאָג?

— אין סאַראַיעוואָ, זיי האָבן אים דערשאָסן פון אַ רעװאָלװער. ער איז געפאָרן מיט זיין פרוי, דער ערצהערצאָגין, אין אווטאָמאָביל.

— אָט דאָס איז די מעשה, וואָס אין אווטאָמאָביל, פרוי מילער! אַזאַ אָדון קען זיך דאָס פאַרגינען און טוט אפילו ניט אַ קלער, אַז אַזאַ שפּאַציר אין אַווטאָמאָביל קאָן האָבן אַ וויסטן סוף. דערצו נאָך אין סאַראַיעוואָ, וואָס אין באָסניע, פרוי מילער. דאָס האָבן ניט אַנדערש די טערקן אָפּגעטאָן! ניט באַדאַרפט בײַ זיי צונעמען אָט דאָס באָסניע און הערצעגאָווינע. וואָס זשע העלפט דאָס, פרוי מילער? איז דער ערצהערצאָג, הייסט דאָס, שוין אין גן־עדן... איז וואָס, האָט ער זיך לאַנג געמוטשעט?

— ניין, זיין האָהייט איז אַפן אָרט געווען אויס, איר ווייסט דאָך אַליין, אַ רעוואָלווער איז ניט קיין שפּילכל! אָט האָט בײַ אונדז אַנוסטן אין נוסלאָ געטראָפן אַ מעשה, איינער אַ מענטש האָט גענומען שפּילן זיך מיט אַ רעוואָלווער, האָט ער צעשאָסן די גאַנצע פאַמיליע און פאַראיינם אויך דעם דוואָרניק, וואָס איז געקומען צו לויפן אַ קוק טאָן, ווער עס שיסט דאָרט אין נומער דריי.

— און איך וועל אייך זאָגן, פרוי מילער, אַז פאַראַן רעוואָלווערס, וואָס קאָנען בשום אופן ניט אויסשיסן, כאָטש צערייס זיך. פאַראַן אַזעלכע סיסטעמעס. פאַרשטייט זיך. פאַרן ערצהערצאָג האָט מען געקויפט שוין איין מאָל אַ רעוואָלווער. און איך וויל זיך וועטן, אַז דער מענטש, וואָס האָט דאָס געטאָן, האָט זיך ספּעציעל אויסגעפּוצט צוליב דעם. די מעשה איז, וואָס עס איז גאָר ניט אַזוי פּשוט צו שיסן אַן ערצהערצאָג. וואָרום ווי קומט מען צו אים צו? אין צעריסענע מלבושים קאָן מען אים ניט דערלאַנגען. דאָ מוז מען שוין אָנטאָן אַ צילינדער־הוט, אַ פּרעה זאָל דיך ניט כאַפּן.

— עס זיינען געווען זייערע עטלעכע.

— דאָס פאַרשטייט זיך פון זיך אַליין, — האָט אָפּגעענטפערט שוויק, און פאַרענדיקט זיין מאַסאַזש. אויב איר וואָלט געהאַט חשק צו דערהרגען אַן ערצהערצאָג אָדער דעם קיסר,

וואָלט איר דאָך אויך מסתמא זיך געהאַלטן אַן עצה מיט אַ גוטן פריינט. איין קאָפּ, ווייסט איר, איז גוט, צוויי איז אָבער בעסער. דער וועט אייך עצהן דאָס, יענער יענס: איר וועט זיך ניט באַווייזן אַ דריי טאָן — און דאָס שווערסטע איז שוין אָפּגעטאָן. דער עיקר איז, איר דאַרפט אויסוואַרטן דעם מאָמענט, ווען דער אָדון וועט פאַרבייגיין פאַרביי אייך, אָט כאַפּ איך אָן, אַ שטייגער, דעם לוקעני, אויב איר געדיינקט, יענער, וואָס האָט דערשטאָכן מיט אַ פייל אונדזער פאַרשטאָרבענע עליזאַבעט. ער איז מיט איר געגאַנגען שפּאַצירן. היינט קאָן מען זיך פאַרלאָזן אַף מענטשן? זינט דעמאָלט גייט קיין איין קיסר ניט מער שפּאַצירן. און אַסך פון זיי וועלן האָבן דעם זעלביקן סוף. געדיינקט מיינע רייד, פרוי מילער, מען וועט זיך דערקלייבן צום רוסישן קיסר און צו דער קיסרינע, און, זאָל גאָט אויסהיטן, אויך צו אונדזער קיסר, ווײַבאַלד זיי האָבן שוין דערלאַנגט צו זיין פעטער. ער האָט א סך שונאים, אונזער אַלטינקער, נאָך מער ווי פערדינאַנד. עמיצער האָט אנומלטן אין רעסטאָראַן געטענהעט: עס וועט אָנשטיין אַ צייט, ווען איין געקרוינטער קאָפּ נאָכן אַנדערן וועט פליען, און קיין פּראָקוראָר וועט ניט קאָנען העלפן. יענער מענטש האָט דערנאָך ניט געקאָנט באַצאָלן זיין רעכענונג, און דער בעל-הבית האָט געהייסן אים אַרײַנזעצן. דערביי האָט דער פאַרשוין דערלאַנגט דעם בעל-הבית אַ געזונטן פּלעם, און דעם פּאָליציי-מאַן גאַנצע צוויי. יאָ, האָט מען אים אָפּגעפירט אין אַרעסטאַנטן-וואַגאָן, ער זאָל זיך אויסטשוכען... אָט וואָס פאַר אַ מעשיות עס פאַרלויפן זיך היינטיקע צייטן! שוין ווידער אַמאָל אַן אָנווער פאַר עסטרייך. אַז איך האָב נאָך געדינט אין מיליטער, האָט ביי אונדז אין פּולק אַ סאָלדאַט דערשאָסן זיין ראָטע-קאָמאַנדיר. ער האָט אָנגעלאָדן זיין ביקס און איז אוועק אין קאַנצעליאַריע. דאָרט האָט מען אים געזאָגט, ער זאָל זיך אָפּטראָגן, ער האָט דאָ ניט וואָס צו שאַפן. נאָר ער האָט געטענהעט, ער מוז ניט אַנדערש זען דעם ראָטע-קאָמאַנדיר. איז דער ראָטע-קאָמאַנדיר אַרויס און האָט באַלד צוגענומען ביי אים דעם אורלויב. האָט יענער געכאַפּט די ביקס און געטראָפן אים

גלײַך אין האַרץ. די קויל איז נאָך אַרױס בײַם ראָטע־קאָמאַנדיר פֿון רוקן און האָט אָנגעטאָן היזקות אין קאַנצעלאַריע: צע־שמעטערט אַ פֿלאַש טינט, און די טינט האָט פֿאַרגאָסן נויטיקע פּאַפּירן.

— וואָס איז געוואָרן פֿון דעם סאָלדאַט? — האָט גע־פֿרעגט פּרוי מילער נאָך אַ קלײנער הפסקה. ווען שוויק האָט זיך אָנגעטאָן.

— ער האָט זיך אופֿגעהאַנגען אַף אַ פּאָר שלײקעס, — האָט געענטפֿערט שוויק, פּוצנדיק די הוט. — און די שלײקעס זײַנען ניט זײַנע. ער האָט זײ אויסגעמאָנטשעט בײַם אופֿזעער, אַזוי ווי קלאַמפּערשט די הויזן פֿאַלן אים אַראָפּ. וואָס־זשע, ער האָט באַדאַרפֿט וואַרטן, ביז מען וועט אים שיסן? איר דאַרפֿט דאָך פֿאַרשטײן, פּרוי מילער, אַז אין אַזאַ לאַגע קאָן בײַ אַ מענטשן זיך פֿאַרדרײען דער קאָפּ. דעם אופֿזעער האָט מען דערפֿאַר אַראָפּגעזעצט און פֿאַרמשפּט צו זעקס חדשים טורמע. נאָר ער איז זײַן שטראָף ניט אָפּגעזעסן, ער איז אַנטלאָפֿן אין דער שווײַץ און איז געוואָרן אַ פֿרײדיקער אין עפּעס אַ קירכן־געמײנדע... הײַנטיקע צײַטן זײַנען פֿאַראַן זײער ווייניק ערלעכע לײַט. איך בין זיך משער, אַז דער ערצהערצאָג אין סאַראַיעוואָ האָט אויך זיך געגנאַרט אין דעם מענטשן, וואָס האָט אים דער־שאָסן. ער האָט, משמעות, דערזען אַ יונגן מאַן, און האָט אַ טראַכט געטאָן: דאָס איז געוויס אַן אָרנטלעכער מאַן, ווײַבאַלד ער שרײַט אַזוי „זשיוויאָ”. און יענער איז זיך גאָר מישב און שיסט אויס אַף אים מיט אַ רעוואָלווער! וויפֿיל וווּנדן האָט ער אים געמאַכט?

— די גאַזעטן שרײַבן, דער ערצהערצאָג איז געווען אין גאַנצן דורכגעלעכערט, ווי אַ זיפּ. יענער האָט אויסגעשאָסן אַלע קוילן אין אים.

— יאָ, דאָס גײט צו אין אײן אומר ועושה, אַ שרעק, ווי גיך. איך וואָלט זיך געקויפֿט אַף אַזאַ פֿאַל אַ בראַונינג. אויסזען זעט דאָס ווי אַ שפּילכל, אָבער אין צוויי מינוטן קאָן מען מיט דעם אויעקלײגן צוואַנציק ערצהערצאָגן, דינע און

דיקע. צווישן אונדז גערעדט, פרוי מילער, איז אַ דיקן ערצ=
הערצאָג גרינגער צו טרעפן, ווי אַ דינעם. איר געדיינקט, ווי די
פּאָרטוגעזן האָבן דערשאָסן זייער קיניג? יענער איז אויך געווען
אַ בעל=גוף. און עס איז אַ פּשוטער שכל: פאַרוואָס זאָל דאָס
אַ קיניג זיין פון ווילטאָג אַ דאַרינקער? איצט גיי איך אין
רעסטאָראַן „פון כל טוב”. אויב מען וועט קומען פרעגן וועגן
פּאָקסטעריער, וואָס איך האָב שוין געקראָגן אַף אים אַן אַדרעאַף,
זאָלט איר זאָגן, אַז איך האַלט אים נאָך אין דאָרף בײַ מיר, איך
האָב אים ניט לאַנג אָפּגעהאַקט די אויערן, און מען קאָן אים
נאָך ניט ברענגען צופירן, ביז די אויערן זײַנען ניט פאַרהיילט,
וואָרום ער קאָן זיי ציקילן, דעם שליסל לאָזט בײַ דער הויף=
דינערין.

* *
*

אין שיינקל „פון כל טוב” איז געזעסן נאָר איין גאַסט.
דאָס איז געווען דער געהיים=פּאָליציסט ברעטשניידער. דער בעל=
הבית פּאַליוועץ האָט געשווינקט גלעזער, און ברעטשניידער האָט
זיך געלייגט אין דער לייגנ און אין דער ברייט, אים אַריינצוציען
אין אַן ערנסטן שמועס. ער האָט זיך אָבער ניט געלאָזט.

פּאַליוועץ איז געווען באַוווּסט ווי אַ גראָבער יונג און אַ
ווערימדיק מויל. נבול פה האָט זיך ממש געשאָטן פון אים.

— אַ טייערער זומער היי=יאָר, — האָט ברעטשניידער
זיך געסטאַרעט מיט אַלע כלים צו פאַרבינדן אַן ערנסטן שמועס.

— איין ט...! — האָט זיך אָפּגערופן פּאַליוועץ, צעשטע=
לנדיק די גלעזער אַף דער פּאָליצע.

— אַ פיינע קאַשע פאַרקאָכט אין סאַראַיעוואָ, — האָט
ברעטשניידער ווידער געלאָזט זיך הערן מיט אַ שוואַכער
האָפענונג.

— וואָס פאַר אַ סאַראַיעוואָ? — האָט געפרעגט פּאַליוועץ.

— אין נוסלער וויין־שיינק, האַ? דאָרט הרגט מען זיך אַלע טאָג.
איר ווייסט דאָך, אין נוסלאָ...

— ניין, בעל=הבית, אין סאַראַיעוואָ וואָס אין באָסניע.

דאָרט האָט מען דערהרגט זיין האָהייט ערצהערצאָג פֿערדינאַנד. וואָס וועט איר דערויף זאָגן?

— ניט מיינע עסקים. כאַפּט זיי דער...! — האָט פּאַליוועץ געענטפֿערט העפֿליך און פֿאַררייכערט אַ ליולקע ציבעק. — הײַנטיקע צייטן זיך פֿאַרטשעפּען מיט אַזעלכע זאַכן, קאָן מען בלײַבן אָן אַ קאָפּ. איך האָב מיר אַ געשעפֿט. קומט מען צו מיר און בעט אַ טרונק ביר, גיב איך. און אָט אַזאַ שוואַרץ יאָר, סאַראַיעוואָ, און פּאָליטיקע, און דער פֿאַרשטאָרבענער ערצהערצאָג, — זייט מוחל, ניט פֿאַר מײַן מוח! קיין גוטס קומט דערפֿון ניט אַרויס.

ברעטשנײַדער איז אַנטשוויגן געוואָרן און האָט אַביסל מיט פֿאַרדראָס זיך אַרומגעקוקט אין שײַנקל.

— איז דאָ ניט געהאַנגען פֿריער דעם קיסרס פּאָרטרעט?

— האָט ער ווידער אַ פֿרעג געטאָן נאָך אַ קורצן שווײַגן: — אָט דאָרט, וווּ עס איז איצט דער שפּיגל?

— גאַנץ ריכטיק, — האָט געענטפֿערט פּאַליוועץ, — געהאַנגען, נאָר די פֿליגן האָבן אים פֿאַרפּאַסקודיעט אין גאַנצן, האָב איך אים אַרויפֿגעטראָגן אויפֿן בוידעם. איר ווייסט דאָך, עמיצער וואָלט געקאָנט נאָך צוטשעפּען זיך, וואָלט איך נאָך געהאַט אויסגעריסענע יאָרן, אויף כּפּרות דאַרף איך דאָס.

— אין סאַראַיעוואָ איז, קענטיק, געווען אַ גרויסער טומל?

אויף אָט דער פֿאַרשפּיצטער פֿראַגע, וואָס האָט געדאַרפֿט טרעפֿן אין פּינטל, האָט פּאַליוועץ געענטפֿערט אָפּגעהיט ביז גאָר:

— יאָ, אין דער צייט איז אין באָסניע אַ שרעק ווי הייס. אַז איך האָב דאָרט געדינט אין מיליטער, האָבן מיר געמוזט לייגן אונדזער לייטענאַנט זעקעלעך אײַז צום קאָפּ.

— אין וואָסער פּאָלק האָט איר געדינט, בעל־הבית?

— ווער געדענקט דאָס אַזאַ קלייניקייט? דער קאָפּ קאָן דאָך ניט ליגן אין אַלע דר... — האָט געענטפֿערט פּאַליוועץ.

דער געהיים=פּאָליציסט ברעטשנײדער איז אויסגעלאָשן געוואָרן. פריילעכער איז ער געוואָרן נאָר, בשעת עס איז אריינגעקומען שווייק, וואָס האָט באַלד באַשטעלט טונקעלע ביר, מיט דער באַמערקונג:

— אין ווין האָבן זיי אויך היינט טרויער!

ברעטשנײדערס אויגעלעך האָבן אופגעפלאַקערט מיט האָפענונג. ער האָט קורץ זיך אָפּגערופן:

— איבערן שלאָס קאָנאָפּישט ווייען צען טרויער=פאָנעס.

— מען האָט באַדאַרפט אויסהייגען צוועלף, — האָט געזאָגט שווייק און אַ זופּ געטאָן די ביר.

— פאַרוואָס עפּעס צוועלף? — האָט ברעטשנײדער געפרעגט.

— עס זאָל זיין אַ גלייכע צאָל. טוצווייז איז גרינגער צו ציילן, אָפּן טוץ איז אַלץ וועלוועלער, — האָט געענטפערט שווייק.

אַ ווײלע איז מען געזעסן שטיל. דערנאָך האָט שווייק אָנגעדויבן:

— יאָ, ניטאָ שוין דער ערצהערצאָג! שיינק אים, גאָט, אייביקע רו: ניט באַשערט געווען צו קיניגן. אז איך האָב געדינט אין מיליטער, איז איין מאָל אַ גענעראַל אַראָפּגעפאַלן פון פערד און איז דערהרגעט געוואָרן אָפּן אָרט. מען האָט געוואָלט ווידער אים אַוועקזעצן אָפּן פערד — מען טוט אַ קוק — טויט ווי אַלע טויטע. מען האָט אים גראָד באַדאַרפט דערהויבן צו אַ פעלד=מאַרשאַל. און געטראָפן האָט דאָס אָפּן פאַראַד. די דאָזיקע פאַראַדן — קיין מאָל קומט פון זיי קיין גוטס ניט אַרויס. אין סאַראַיעווא איז אויך איין מאָל געווען אַזאַ פאַראַד. איך געדיינק נאָך: ווי היינט — צו דעם פאַראַד האָבן אָף מיין מונדיר געפעלט צוואַנציק קנעפּ, און איך האָב דערפאַר געקראָגן צוואַנציק טעג שטרייגגן קאַרצער. צווײ מעת=לעת האָב איך זיך אָפּגעוואַלגערט געשמידט אין קייטן. יאָ, נאָר אין דער אַרמײ מוז זיין דיסציפּלינע, אַניט וועט קיין אָרדענונג ניט זיין, איטלעכער

וועט טאָן, וואָס ער וויל. אונדזער אויבער=לייטענאַנט מאקאָוועץ פלעגט אונדז אַלע מאָל איינחזרן: „דיסציפּלין, הונטס=קינדער, מוז זיין אָט=אָ! אַניט וואָלט איר געקלעטערט אַף די בוימער, ווי די מאַלפּעס: אין דינסט ווערט איר, גאָרנישטן, לייטישע סאָלדאַטן!" איז דען דאָס ניט אמת? שטעלט זיך נאָר פאָר אַ פאַרק, איך כאַפּ אייך אָן, אַפן קאַרל=פּלאַץ, און אַף איטלעכן בוים זיצט זיך אַ סאָלדאַט, וואָס אָן דיסציפּלינע! דערפאַר האָב איך זיך שטענדיק געשראָקן.

אין סאַראַיעווא, — האָט ברעטשנײַדער אָנגעהויבן פונ=דאָסניי, — האָבן דאָס געטאָן די סערבן.

— אַ טעות,—האָט זיך אָפּגערופן שווייק, — דאָס האָבן געטאָן די טערקן, פאַר באָסניע און הערצעגאָווינע.

און שווייק האָט פאַנאַנדערגעלייגט זיין מיינונג איבער דער וועלט=פּאָליטיק פון עסטרייך אַף די באַלקאַנען. די טערקן האָבן אין יאָר 1912 פאַרשפּילט די מלחמה מיט די סערבן, בולגאַרן און גריכן. האָבן זיי געוואָלט, אַז עסטרייך זאָל זיי העלפן, און אַז מען האָט זיי אָפּגעזאָגט, האָבן זיי גענומען און דערשאָסן פערדינאַנדן.

— דו האָסט ליב טערקן? — האָט שווייק זיך געווענדט צו פאַליוועץ. — האָסט ליב די דאָזיקע הײדן, די חזירשע הינט? האָסט זיי ניט ליב, האַ?

— מיין דאגה, וואָס פאַר אַ גאַסט — האָט געענטפערט פאַליוועץ. — אַפילו אַ טערק. פאַר אונדז, געשעפטס=לייט, איז ניטאָ קיין פּאָליטיק. באַצאָל פאַר די ביר, זיץ און באָלבע, וואָס דיין האַרץ גלוסט. אָט דאָס איז מיין כלל! און ווער עס האָט דאָס געטאָן אונדזער פערדינאַנד, אַ טערק אָדער אַ סערב, אַ קאַטויליק אָדער אַ מחמעדאַנער, אַן אַנאַרכיסט אָדער אַ יונג=טשעך, — אַרט מיך, ווי דער פאַראַיאָריקער שניי.

— זאָל זיין אַזוי, — האָט זיך אַריינגעמישט ברעטשנײַדער, וואָס האָט שוין ווידער געהאַט אָנגעוואָרן יעטווידע האָפענונג צו=צושפּאַרן עמיצן פון זיי צו דער וואַנט. — איר זייט דאָך מסכּים, אַז דאָס איז פאַר עסטרייך אַ גרויסער אָנווער?

אנשטאָט דעם בעל־הבית האָט געענטפערט שווייק:

— אודאי אַ אָנוועך; ניטאָ וואָס צו ריידן. אַ מוראדיקער אָנוועך! איטלעכער טיפּש קאָן דאָך פערדינאַנד ניט פאַרבייטן. ער האָט נאָר באַדאַרפט זיין גרעבער.

— וואָס מיינט איר דערמיט צו זאָגן? — האָט געפרעגט ברעטשניידער.

— וואָס איך מיין צו זאָגן? — האָט שווייק זיך פריילעך אָפּגערופן, — מער גאָרנישט: אויב ער וואָלט געווען גרעבער, וואָלט אים שוין לאַנג געהאַט אָנגעכאַפּט די ניכפּה, בעת ער פלעגט נאָך טרייבן אין קאָנאָפּיטש די אַלטע ווייבער, וואָס האָבן געקליבן ביי אים אין וואַלד דאַרע צווייגן און שוועמלעך. דעמאָלט וואָלט ער ניט באַדאַרפט שטאַרבן אַזאַ מיאוסן טויט. איר טוט נאָר אַ קלער: אַ לייבלעכער פעטער פון זיין קייזערלעכער מאיע־סטעט, און מען דערשיסט אים! דאָס איז דאָך אַ גאַנצער סקאַנדאַל! אַלע צייטונגען זיינען פול דערמיט. ביי אונדז אין בודוויים האָט מען מיט עטלעכע יאָר צוריק בעת אַ געשלעג אויפן מאַרק אָנגעקוילעט אַ פיך־הענדלער, אַ געוויסן בראַטי־סלאַוו לודוויג. דער דאָזיקער מענטש האָט געהאַט אַ זון באָהו־סלאַוו. און אַז יענער פלעגט דערנאָך קומען אויפן מאַרק פאַר־קויפן זיינע חזירים, האָט קיינער ביי אים ניט געוואָלט קויפן, און אַלע האָבן געטענהעט: „אָט דאָס איז אַ זון פון יענעם, וואָס מען האָט געקוילעט. קענטיק אויך אַ גרויסער גזלן!" ער האָט קיין אַנדער ברירה ניט געהאַט, ווי אַריינוואַרפן זיך אין קרומאַו פון בריק אין דער מאָלדאַווע אַריין. און מען האָט אים געמוזט אַרויסשלעפּן און מינטערן אים און אַרויספּאָמפּען פון אים די וואַסער, און סוף כל סוף האָט ער פאָרט אַרויסגעבלאָזן די נשמה אויף די הענט פון דאָקטאָר, וואָס האָט אים געמאַכט עפּעס אַן איינשפּריץ.

— האָט איר אָבער מאָדנע פאַרגלייכן! — האָט ברעטשניידער אַרויסגערעדט מיט אַ קוויטש. — איר הויבט אָן פון פערדי־נאַנד און ענדיקט עפּעס מיט אַ פיך־הענדלער.

— חס וחלילה, — האָט זיך שווייק פאַרענטפערט. —
גאָט באַוואָר, איך זאָל פאַרגלייכן וועמען. דער בעל=הבית קען
מיך. אמת, איך טו קיינמאָל ניט פאַרגלייכן וועמען עס איז !!
איך וואָלט נאָר ניט געוואָלט בייטן זיך מיט דער ערצהערצאָגינע
וואָס וועט זי דאָס איצט טאָן? די קינדער געבליבן יתומים, און
קאָנאָפּיטש אָן אַ בעל=הבית, וואָס=זשע — זאָל זי ווידער חתונה
האָבן מיט אַן ערצהערצאָג? וואָס וועט זי האָבן דערפון? וועט זי
ווידער אַמאָל פאָרן מיט אים קיין סאַראַיעוואָ און ווידער בלייבן
אַן אלמנה. ווייסט איר אַ מעשה, מיט עטלעכע יאָר צוריק האָט
געלעבט אין סליווא, וואָס ביי גלובאָקאָוו, אַ וואַלד=וועכטער, גע=
הייסן האָט ער מיט אַזאַ מיאוסן נאָמען — פינטשער. איז אָט,
האָבן אים געווילד=גנבים דערשאָסן, און עס איז געבליבן נאָך
אים אַן אלמנה מיט צוויי קליינע קינדער. האָט די אלמנה אין
צוויי יאָר אַרום חתונה געהאַט, ווידער מיט אַ וואַלד=וועכטער,
מיט פעפּי שאַוולאָוויטש פון מילדאָוואַר. האָט מען אים אויך
דערשאָסן; האָט זי חתונה געהאַט אַ דריט מאָל, און ווייטער
מיט אַ וואַלד=וועכטער, און זי האָט געזאָגט: „אויב דאָס מאָל
וועט דער מזל מיר אויך ניט דינען, דעמאָלט ווייס איך שוין
ניט וואָס צו טאָן! פאַרשטייט זיך, אַז מען האָט אויך דעם
דריטן מאַן דערשאָסן, און פון די דריי מענער האָט זי שוין גע=
האַט זעקס קינדער. האָט זי זיך דערקליבן, הערט איר, ביז צו
דער קאַנצעליאַריע פונם פירשט אין גלובאָקאָוו און האָט דאָרט
אָנגעגעבן אַ פּאַפּיר, אַז עס האָט איר ניט אָפּגעגליקט מיט די
דאָזיקע וואַלד=וועכטערס. האָט מען איר דאָרט אָנגעבאָטן דעם
היטער פון דער ראַזשיצער סאַזשלקע, יאַראָשן. און וואָס וועט
איר זאָגן אויף אַזאַ מעשה: דעם דאָזיקן מענטשן האָט מען דער=
טרונקען אין סאַזשלקע, בשעת ער האָט געוואָלט פאַרווערן אַ
ניט=געזעצלעכן פיש=פאַנג. און דער אלמנה זיינען צוגעקומען פון
אים נאָך צוויי קינדער. דעמאָלט האָט זי זיך גענומען אַ וואורשט־
מאַכער פון באָדניאָן, דער אָבער האָט זי איינמאָל באַנאַכט
דערהרגעט מיט אַ פלאָקן און איז אַוועק און האָט זיך איבער=
געגעבן דער פּאָליציי. האָט מען אים לויטן פּסק פון קרייז=גע=

ריכט אין פּיסעק אופגעהאַנגען. פריער האָט ער נאָך באַוויזן אָפּ־צובייסן די נאָז ביים גלח און האָט דערקלערט, אַז ער האָט אָף קיין זאַך ניט קיין חרטה; און נאָך האָט ער געזאָגט זייער ניט קיין שיין וואָרט אָף אונדזער קיסר.

— ווייסט איר ניט, וואָס ער האָט געזאָגט? — האָט ברעטשניידער געפרעגט מיט האָפענונג אין קול.

— זעט איר, דאָס קען איך אייך ניט זאָגן, וואָרום קיינער האָט זיך ניט איינגעשטעלט די ווערטער איבערצוחזרן. נאָר מען זאָגט, אַז דאָס איז געווען אַזוי שרעקלעך און מוראדיק, אַז איינער פון די געריכט־מיטגלידער איז פון זינען אַראָפּ און מען האַלט אים נאָך עד היום פאַרשלאָסן אין אַ באַזונדער קאַמערע, בכדי די געשיכטע זאָל ניט אַרויסקומען פאַר דער וועלט. זאָגן זאָגט מען, אַז דאָס איז געווען מער ווי אַ געוויינלעכע מאַיעסטעט־באַ־ליידיקונג, וואָס ווערט אָפּגעטאָן שכּורערהייט.

וואָס פאַר אַ מאַיעסטעט־באַליידיקונגען ווערן דאָס אָפּגעטאָן שכּורערהייט? — האָט ברעטשניידער געפרעגט.

— מיינע הערן, איך בעט אייך; הויבט אָן אַן אַנדער שמועס, — האָט זיך אַריינגעמישט פּאַליוועץ. — איר ווייסט דאָך, איך האָב דאָס ניט ליב. איר וועט נאָך עפּעס אַזוינס אַרויס־קנאַקן, און דערנאָך גיי טענה זיך אויס.

— וואָסערע מאַיעסטעט־באַליידיקונגען ווערן אָפּגעטאָן שכּורערהייט, ווילט איר וויסן? — האָט שוויק איבערגעחזרט. — כּל־ערליי מינים. פרוווט אָקאָרשט, שכּורט זיך אָן און הייסט שפּילן דעם עסטרייכישן הימן, וועט איר שוין זען, וואָס איר וועט אָנריידן. איר וועט אָנפלוידערן וועגן זיין מאַיעסטעט אַזעלכעס, אַז אויב אַפילו אַ העלפט דערפון וואָלט געווען אמת, וואָלט עס אויך געקלעקט אָף צו פאַרשעמען אים זיין גאַנץ לעבן. און אונדזער אַלטער קיסר האָט דאָס, כ׳לעבן, ניט פאַר־דינט. באַקלערט זיך נאָר. זיין זון רודאָלף האָט ער אָנגעוואָרן יונגערהייט, אין די בליענדיקע יאָרן. זיין פרוי עליזאַבעט האָט מען דורכגעשטאָכן מיט אַ קינזשאַל. דערנאָך איז פאַרשוווּנדן יאָהאַן אָרט, און זיין ברודער, דעם קיסר פון מעקסיקע, האָט

מען דערשאָסן בײַ אַ וואַנט אין ערגעץ אַ פעסטונג. איצטער, אַף דער עלטער, האָט מען אים אַוועקגעהרגעט אַ לײַבלעכן פעטער, מען דאַרף טאַקע האָבן אַן אײַזערנע האַרץ! און דאָ פאַרגלוסט זיך נאָך אַ שכּורן אידיאָט, און ער נעמט ריידן, וואָס אין קאָרט! זאָל נאָר טרעפן עפּעס אַן ערנסטע זאַך, גיי איך אַוועק פרײַוויליק און וועל דינען מײַן קיסר, ביז מען וועט מיך אַף שטיקער צערײַסן.

שווייק האָט אַ צי געטאָן אַ היפּשן זופּ ביר און האָט ווײַטער גערעדט:

— וואָס־זשע מיינט איר, אונדזער קיסר וועט דאָס טאַקע שווײַגן? זײַט איר אַ שלעכטער מבין! איצטער מוז זײַן קריג מיט די טערקן. איר האָט דערהרגעט מײַן פעטער, טאָ נאַט אײַך איינס און צוויי! עס מוז זײַן קריג, און סערביע און רוסלאַנד וועלן אונדז העלפן. אַ ר—רוח, וועלן מיר דאָס די טערקן אַרײַנשמײַסן!

אין יענער רגע, בשעת שווייק האָט אַזוי געלוגט אין דער צוקונפט אַרײַן, האָט ער געקאָנט אויסווײַזן אַפילו אַ פּאַרשוין. זײַן תמעוואַטער פּנים, וואָס האָט געשמייכלט, ווי די יונגע לבנה, האָט געשײַנט פון התלהבות. אַלץ איז אים געווען אַזוי קלאָר.

— עס קאָן געמאָלט זײַן, — האָט ער ווײַטער געשילדערט די צוקונפט פון עסטרײַך, — אַז אין פאַל פון אַ קריג מיט די טערקן וועלן די דײַטשן אונדז באַפאַלן פון הינטן, וואָרום דײַטשן און טערקן זײַנען דאָך איין חברה. מיר קענען דאָך אָבער שליסן אַ בונט מיט פראַנקרײַך, וואָס זינט 1871 איז זי דאָך שטאַרק אָנגעשטויסן אַף דײַטשלאַנד. איז שוין ווידער רעכט. און אַ מלחמה וועט זײַן, דאָס איז קלאָר ווי די לבנה!

איצט איז ברעטשנײַדער אויפגעשטאַנען און האָט פײַערלעך געמאָלדן:

— נו, ווײַטער איז שוין ניט כּדאַי צו ריידן! באַמיט זיך אַף אַ פּאָר ווערטער אַרויס אין קאָרידאָר.

שווייק איז אַרויס מיטן געהיים=פּאָליציסט אין קאָרידאָר. דאָרט האָט אָף אים געוואַרט אַ סורפּריז. דער באַגלייטער זיינער האָט אים באַוויזן זיין צייכן מיטן אָדלער און האָט אים דער=קלערט, אַז ער איז אַרעסטירט און וועט תיכּף אָפּגעפירט ווערן אין צירקל. שווייק האָט געפּרווט אים דערווייזן, אַז ער האָט מסתּמא אַ טעות, וואָרום ער, שווייק, איז גאָר ניט שולדיק און האָט קיין וואָרט ניט געזאָגט, וואָס זאָל קאָנען עמיצן באַליידיקן.

נאָר ברעטשניידער האָט אים אויסגעטייטשט, אַז ער האָט אָפּגעטאָן אַסך פאַרברעכנס, און אַז דער קלענסטער פון זיי איז מלוכה=פאַרראַט.

דערנאָך האָבן זיי זיך אומגעקערט אין זאַל, און שווייק האָט געזאָגט צו פּאַליוועץ:

— איך האָב געהאַט פינף ביר און אַ בוטערבראָד מיט וורשט. איצט גיב מיר נאָך אַ גלעזל סליוואָוויץ, און איך וועל גיין, וואָרום איך בין אַרעסטירט.

ברעטשניידער האָט באַוויזן פּאַליוועץ זיין אָדלער, האָט אַ ווײַלע אים אָנגעקוקט און אַ פרעג געטאָן:

— אַ באַווייבטער?

— יאָ.

— וועט אייער ווייב קאָנען פירן דאָס געשעפט, אויב איר וועט ניט זיין?

— זי וועט קאָנען.

— אויב אַזוי איז גוט, בעל=הבית, — האָט ברעטשניידער פרייליך אויסגערופן. — רופט אַרויס אייער פרוי, גיט איר איבער די גאַנצע דורע, און אין אָוונט וועלן מיר אייך צונעמען.

— דאַרפסט זיך ניט קלעמען, — האָט אים געטרייסט שווייק. — איך גיי אַהין, ווייל מען באַשולדיקט מיך סך־הכּל אין מלוכה=פאַרראַט.

— און פאַרוואָס מיך? — האָט פּאַליוועץ אַרויסגע=קרעכצעט. — איך בין דאָך געווען אַזוי געהיט!

ברעטשניידער האָט זיך צעלאַכט און האָט מיט נצחון דערקלערט:

— דערפאַר, וואָס איר האָט געזאָגט, אַז פליגן האָבן פאַרפּאַסקודיעט אונדזער קיסר. מען וועט אייך שוין דאָרט באַווייזן אונדזער קיסר.

און שווייק איז אַרויס פון שײנקל „פון כל־טוב", באַגלייט פון געהיים־פּאָליציסט. און אַז זיי זיינען אַרויס אין גאַס, האָט ער געפרעגט מיט אַ פריינטלעכן שמייכל:

— וואָס, איך מוז ניט אַראָפּ פון טראָטואַר?

— וואָס איז?

— איך מיין, אַז ווײבאַלד איך בין אַרעסטירט, טאָר איך שוין ניט גיין אָפן טראָטואַר.

און אַז זיי זיינען געווען ביים טויער פון פּאָליציי־צירקל, האָט שווייק אַרויסגערעדט:

— גאָר ניט אַרומגעקוקט זיך, ווי די צייט איז פאַרפלויגן. איר קומט אָפט אַריין אין רעסטאָראַן „פון כל־טוב?"

און אין דער צייט, בעת מען האָט שווייקן אַריינגעפירט אין דער קאַנצעליאַריע, האָט פּאַליוועץ אין „פון כל־טוב" איבערגעגעבן דאָס געשעפט זיין פרוי און האָט זי געטרייסט אויף אַ משונהדיקן שטייגער:

— ניט וויין, ניט קלאָג! וואָס קאָנען זיי מיר טאָן פאַר אַ פאַרפּאַסקודיעטן פּאָרטרעט פון קיסר.

* * *

אָט אַזוי פּשוט איז דאָס געשען, ווי דער בראַווער סאָלדאַט שווייק איז געוואָרן אַריינגעצויגן אין דער וועלט־מלחמה.

פאַר די היסטאָריקער וועט זיין אינטערעסאַנט, וואָס ער איז געווען ביכולת פאַרויסצוזען די ווייטע צוקונפט. און אויב די לאַגע האָט שפּעטער זיך אַרויסגעשטעלט אַ ביסל אַנדערש, ווי ער האָט דאָס אויסגעמעלט, דאַרף מען ניט פאַרגעסן, אַז קיין דיפּלאָמאַטישע פאָרבילדונג האָט ער ניט פאַרמאָגט.

2.

דער בראַווער סאָלדאַט שווייק אין דער פּאָליציי־פֿאַרוואַלטונג.

לכּבוד דעם אַטענטאַט אין סאַראַיעוואָ איז די פּאָליציי־פֿאַרוואַלטונג פֿול געוואָרן מיט קרבנות: מען האָט זיי געבראַכט צופֿירן איינעם נאָכן אַנדערן, און דער אַלטער אינספּעקטאָר אין דער אויפֿנעם־קאַנצעליאַריע האָט מיט זיין גוטמוטיק באַס־שטימעלע דערקלערט:

— ט — יאָ — אָ, דער דאָזיקער פֿערדינאַנד וועט שוין אַזוי אומזיסט ניט אָפּלויפֿן!

אַז מען האָט שווייקן אָפּגעפֿירט אין איינע פֿון די פֿיל קאַמערעס פֿון ערשטן גאָרן, האָט ער דאָרט שוין געפֿונען אַ קאָמפּאַניע פֿון זעקס מאַן. פֿינף זיינען געזעסן אַרום טיש, און אין ווינקל אויף דער לאַווקע איז געזעסן עפּעס אַ מאַנסביל אין די מיטעלע יאָרן, אַזוי ווי ער וואָלט געוואָלט זיך אָפּזונדערן פֿון די איבעריקע.

שווייק האָט גענומען אויספֿרעגן איינעם נאָך אַנדערן, פֿאַר וואָס מען האָט זיי אַריינגעזעצט.

פֿון אַלע פֿינף, וואָס זיינען געזעסן אַרום טיש, האָט ער געקראָגן כּמעט איין און דעם זעלביקן ענטפֿער:

— פֿאַר סאַראַיעוואָ! — פֿאַר פֿערדינאַנדן! — ווייל מען האָט דערהרגעט דעם ערצהערצאָג!

דער זעקסטער, וואָס איז געזעסן אָן אַזייט, האָט דערקלערט אַז ער וויל מיט זיי ניט האָבן קיין עסקים בכדי עס זאָל אויף אים ניט פֿאַלן קיין חשד, וואָרום ער זיצט דאָ נאָר דערפֿאַר, ווייל מען באַשולדיקט אים אין פּרוון הרגענען אַ פֿויער פֿון האָליטש, בכדי אים צו באַרויבן.

שווייק האָט זיך צוגעזעצט צום טיש, צו דער קאָמפּאַניע פֿון די פֿאַרשווערער, וואָס האָבן שוין צום צענטן מאָל דערציילט איינער דעם אַנדערן, ווי אַזוי זיי קומען אַהער.

מיט אַלעמען האָט די מעשה געטראָפֿן אין אַ רעסטאָראַן, אין אַ שיינק, אין קאַפֿיי, חוץ איינעם, אַ זייער פעטן הער, אין בּרילן און מיט פאַרוויינטע אויגן. אים האָט מען אַרעסטירט אינ־דערהיים, וואָרום מיט צוויי טעג פריער האָט ער מכבד געווען אין רעסטאָראַן „בּריישקע" צוויי סערבּישע סטודענטן, און דערנאָך האָט דער דעטעקטיוו בּריקס אים געזען שטאַרק שכּור אין דער זעל־בּיקער געזעלשאַפט אין דעם הייזל „מאַנמאַרטר", אין בּריקגעסל, ווו ער האָט אויך געצאָלט פאַר זיי, און דאָס האָט ער בּאַשטעטיקט דורך זיין חתימה אַפן פּראָטאָקאָל.

אַף אַלע פראַגן בעת דער אויספאָרשונג אין דער פּאָליציי האָט ער געטענהעט וויינענדיק:

— איך האָבּ אַ מאַגאַזין פון שרייבּ־פּאַפּיר.

דערויף האָט מען אים אָבער געענטפערט:

— דאָס בּאַווייזט נאָך ניט, אַז איר זייט ניט שולדיק.

דער קליינוווּקסיקער הער, וואָס מען האָט אים געהאַט פאַר־נומען אין אַ שיינקל, איז געווען אַ פּראָפעסאָר פון געשיכטע. ער האָט דערציילט בּשעת מעשה דעם שיינקער די געשיכטע פון פאַרשיידענע אַטענטאַטן. מען האָט אים אַרעסטירט אין דעם מאָ־מענט, בעת ער האָט פאַרענדיקט די פּסיכאָלאָגישע דערקלערונג פון אַלע אַטענטאַטן מיט אַזעלכע ווערטער:

— די אידיי פון אַטענטאַט איז פּונקט אַזוי פּשוט, ווי קאָ־לומבּוסעס איי.

— און פּונקט אַזוי ריכטיק, ווי דאָס, אַז די טורמע וואַרט אַף אייך, האָט פאַרענדיקט דער שאַרפזיניקער קאָמיסאַר.

דער דריטער פאַרשווערער איז געווען פּאָרזיצער פון דער צדקה־געזעלשאַפט „דאָבּראָמיל" אין כאָדקאָוויטשקאַ. אין טאָג פון אַטענטאַט האָט די דאָזיקע געזעלשאַפט געמאַכט אַ פּיקניק, און דערנאָך האָט געדאַרפט פאָרקומען אַ קאָנצערט. איז געקומען אַ זשאַנדאַר און האָט געפאָדערט, אַז אַלע זאָלן זיך צעגיין, וואָרום עסטרייך איז אין טרויער. דערויף האָט דער פאָרזיצער פון „דאָבּ־ראָמיל" גוטמוטיק באַמערקט:

— ווארט אַ ווײַלינקע, ביז מען וועט ענדיקן שפּילן „הײַ, סלאַוויאַנע".

דערפאַר איז ער איצט דאָ געזעסן, אַראָפּגעלאָזן דעם קאָפּ און האָט געקלאָגט:

— אין אַווגוסט קלײַבט מען בײַ אונדז איבער דעם פּרעזידיום. אויב איך וועל צו דער צײַט ניט זײַן אינדערהיים, קאָן געמאָלט זײַן, אַז מען וועט מיך ניט אויסקלײַבן. און איך בין שוין צען מאָל געווען אויסגעקליבן פאַר אַ פאָרזיצער. ניין. אַזאַ בזיון וועל איך ניט איבערלעבן!

* *
*

גאָר אַ מיאוסן שפּיצל האָט דער פאַרשטאָרבענער פערדינאַנד אָפּגעטאָן דעם פערטן אַרעסטירטן, אַ מאַן מיט אַן ערלעכער נשמה און קריסטאָל־ריינער רעפּוטאַציע. גאַנצע צוויי טעג האָט ער קיין איין וואָרט ניט אַרויסגערעדט מיט קיינעם וועגן פערדינאַנדן. נאָר אין אָוונט אין קאַפע בײַ אַ זעקס־און זעכציק, ווען ער האָט געדעקט דעם מלך פיק מיט דער זיבעטלע שעל, האָט ער זיך ניט איינגעהאַלטן און האָט אַרויסגעפּלאַצט:

— אָט האָסטו דיר זיבן קוילן, ווי אין סאַראַיעוואָ!

דער פינפטער פאַרשוין, וואָס האָט זיך אַוועקגעזעצט, לויט ווי ער זאָגט אַליין „לכּבוד דעם מאָרד פונם ערצהערצאָג פערדינאַנד אין סאַראַיעוואָ" — בײַ אים זײַנען נאָך ביז איצט די האָר פון קאָפּ און פון באָרד געשטאַנען קאַפּויער פון שרעק.

דער דאָזיקער מענטש האָט ניט אַרויסגערעדט קיין איין וואָרט אין יענעם רעסטאָראַן, וווּ מען האָט אים אַרעסטירט, און קיין צײַטונגען וועגן דער דערמאָרדונג פון פערדינאַנד האָט ער ניט געלייענט. ער איז געזעסן איינער אַליין בײַ אַ טישל, איז צו אים צו עפּעס איינער אַ פאַרשוין, האָט זיך אַוועקגעזעצט קעגנאיבער און גענומען אים אויספרעגן:

— נו וואָס, געלייענט?

— ניין.

— געהערט?

— ניין.

— און איר ווייסט, ווענן וואָס דאָ גייט?

— ניין, דאָס איז ניט מיין עסק.

— נאָר דאָס מוז אייך אינטערעסירן!

— וואָס זשע, מיינט איר, איך ווייס ניט, וואָס מיך דאַרף אינטערעסירן? איך רויכער מיין ציגאַר, טרינק אויס מיין פּאָר ביר, עס אויף מיין וועטשערע און לייען ניט קיין צייטונגען. די צייטונגען ליגן. וואָס זשע זאָל איך מיך נעמען צום האַרצן?

— הייסט דאָס, אַז איר אינטערעסירט זיך ניט אפילו מיטן מאָרד אין סאַראיעוואָ?

— מיך אינטערעסירט ניט קיין שום מאָרד, ניט אין פּראָג, ניט אין ווין, ניט אין סאַראיעוואָ, ניט אין לאָנדאָן. צוליב דעם זיינען פאַראַן געריכטן, פּאָליציי. און אויב מען הרגעט עמיצן ערגעץ, איז אַ רעכט אַף אים, וואָרום וואָס איז ער דאָס פּאַר אַ לעמעך, אַז ער לאָזט זיך הרגען?

אָט דאָס זיינען געווען זיינע לעצטע צוויי ווערטער אינם דאָזיקן דיאַלאָג, זינט דעמאָלט האָלט ער אַלע פינף מינוט אין איבערחזרן:

— איך בין אומשולדיק, איך בין אומשולדיק! די דאָזיקע, ווערטער האָט ער אויסגעשריען אין טויער פון דער פּאָליציי־פאַר־וואַלטונג. די דאָזיקע ווערטער וועט ער איבערחזרן בעת מען וועט אים משפּטן אין קרימינאַל־געריכט אין פּראָג, מיט די זעלביקע ווערטער וועט ער זיך אָוועקזעצן אין טורמע.

אויסגעהערט אָט די אַלע מעשיות, האָט שווייק געפונען פאַר נויטיק אויסצוטייטשן די אַרעסטירטע, ווי שלעכט עס איז זייער לאַגע:

— יאָ, ביטערע עסקים, — האָט ער אָנגעהויבן זיין רעדע. ס׳אַ ליגן, וואָס איר זאָגט, אַז מיט אייך, מיט אונדז אַלעמען וועט גאָרנישט ניט פּאַסירן! צוליב וואָס איז ביי אונדז פאַראַן פּאָליציי, אויב נישט אַף צו באַשטראָפן אונדז פאַר אונדזער פּלוידעריין און אַז עס זיינען שוין יאָ אָנגעשטאַנען אַזעלכע שלעכטע צייטן, ווען מען שיסט ערצהערצאָגן, דאַרף קיינער זיך ניט חידושן, וואָס מען

שלעפּט אים אין חד־גדיא אַריין. דאָס מאַכן זיי די פּוריע, זיי מוזן דאָך מאַכן דעם פעררדינאַנד רעקלאַמע צו זיין לויה. און וואָס מער עולם דאָ וועט זיך אָנקלייבן, אַלץ בעסער וועט אונדז זיין, עס וועט זיין היימלעכער. אַז איך האָב געדינט אין מיליטער, פלעגט אַמאָל זיצן אין קאַרצער אונדזער האַלבע ראָטע, און ווי־פיל אומשולדיקע מענטשן האָט מען פאַרמישפּט — אַ גוואַלד! איך געדיינק ווי היינט: מען האָט איין מאָל פאַרמישפּט אַ פרוי, פאַרוואָס זי האָט קלאַמפּערשט דערשטיקט אירע ערשטע געבאָרענע קינדער, אַ צווילינג. יענע האָט זיך געשוואָרן מיט טויטע שבועות, אַז זי האָט קיין צווילינג ניט געקאָנט דערשטיקן, ווייל זי האָט גע־האַט נאָר איין מיידעלע, און די זעלביקע האָט זי דערשטיקט אָן ווייטאַקן, נאָר רייד צו דער וואַנט: מען האָט זי פאַרמישפּט פאַר אַ דאָפּלטן מאָרד. אָדער אַ שטייגער דער אומשולדיקער ציגיינער פון זאַבעליץ, וואָס האָט זיך אין דער ניטל־נאַכט פאַרקליבן אין אַ בעקעריי. ער האָט זיך געשוואָרן מיט אַלע הייליקע, אַז ער האָט געוואָלט נאָר אָנוואַרימען זיך. נאָר מען האָט אים ניט גע־גלייבט. יאָ, יאָ, ווו עס קומט שוין צום געריכט, דאָרטן וואַקסט שוין קיין גראָז ניט. און עס מוז טאַקע אַזוי זיין. אפשר זיינען טאַקע אַלע מענטשן אַזעלכע ליידאַקעס, ווי מען מיינט. נאָר, איך בעט אייך איבער אייער כבוד, ווי קען מען דאָס אונטערשיידן צווישן אַן אָרנטלעכן מאַן, און אַ ליידאַק, בפרט אַצינד, אין אַזאַ ערנסטע צייט, ווען מען האָט אָוועקגעפּטרט אָט דעם פעררדינאַנדן? מען דאַרף אָניאָגן אַ שרעק אַפן עולם, זאָל מען זיך מער נעמען צום האַרצן.

— איך בין אומשולדיק, איך בין אומשולדיק, — האָט געטענהעט דער צעשויבערטער פאַרשוין.

— קריסטוס האָט געליטן און האָט אונדז באַפוילן, — האָט זיך שוויק אָפּגערופן. — ער איז געווען אומשולדיק, און פאָרט האָט מען אים געקרייציקט. ווענן אומשולדיקע מענטשן האָט זיך נאָך קיינער קיין מאָל ניט געדאַגהט. שווייג און פאָלג! אַזוי האָט מען אונדז געלערנט ביים מיליטער. דאָס איז די בעסטע זאַך.

שווייק האָט זיך אויסגעצויגן אַף דער לאַווקע און איז זיס אַנטשלאָפן געוואָרן.

דערווייל האָט מען אין קאַמערע געבראַכט צוויי פרישע. איינער פון זיי איז געווען עפּעס אַ באָסניאַק, וואָס האָט גענומען לויפן אַהין און צוריק איבער דער קאַמערע, געסקריטעט מיט די ציין און געזידלט זיך מיט די מיאוסטע ווערטער. אים האָט שטאַרק פאַרדראָסן, וואָס מען קאָן ביי אים דאָ צוצוקחען זיין קערבל.

דער צווייטער איז געווען דער בעל־הבית פון שיינקל פּאַ־ליוועץ. ווי ער האָט דערזען שווייקן, האָט ער אים אופגעוועקט און אויסגערופן מיט אַ שטים פול טראַגיק:

— אָט בין איך אויך דאָ!

שווייק האָט אים האַרציק געדריקט די האַנט און געזאָגט:

— זייער פיין, איך האָב געוווסט, אַז יענער הער וועט האַלטן וואָרט, בעת ער האָט אייך צוגעזאָגט, אַז מען וועט קומען אייך נעמען. אַזאַ פּינקטלעכקייט איז אַ ווילע זאַך!

נאָר פּאַליוועץ האָט געהאַלטן, אַז די דאָזיקע פּינקטלעכקייט איז ט..... און האָט געפרעגט שטילערהייט ביי שווייקן, צי די אי־בעריקע וואָס זיצן דאָ, זיינען ניט קיין גנבים, ווארום דאָס וואָלט אים, ווי אַ געשעפטס־מאַן געקאָנט שעדיקן.

שווייק האָט אים באַרואיקט און אים דערציילט, אַז אַלע, חוץ דעם, וואָס האָט געפּרווווט באַרויבן אַ פּויער אין האָליטש, זיצן איבער דעם ערצהערצאָג.

פּאַליוועץ האָט כמעט ווי פאַראיבל גענומען און האָט דער־קלערט, אַז ער קומט אַהער ניט איבער אַ פאַרעפּושטן ערצהער־צאָג, נאָר איבער זיין קייזערלעכער מאַיעסטעט אַליין, און אַזוי ווי אַלע אַרעסטאַנטן האָבן זיך פאַראינטערעסירט מיט דעם פאַל, האָט ער גענומען דערציילן די מעשה, ווי אַזוי די פליגן האָבן פאַרחזירט דעם קיסר.

— זיי האָבן מיר אים פאַרפּאַסקודיעט גאָר אַ גרויל, פאַר־שאָלטן זאָלן זיי ווערן, האָט ער פאַרענדיקט,—און אַף פאַרבייסן

מיך נאָך אַריינגעפירט אין קרימינאַל. דאָס וועל איך די פּליגן אין לעבן ניט מוחל זיין, — האָט ער פאַרענדיקט ברוגז.

שווייק האָט שוין ווידער זיך איינגעלייגט שלאָפן, נאָר עס האָט לאַנג ניט געדויערט, איז מען אים געקומען וועקן צום פאַרהער.

גייענדיק דורכן קאָרידאָר, האָט ער באַמערקט אַן אויפשריפט, אַז עס איז פאַרבאָטן צו שפּייען אויפן דיל. האָט ער געבעטן ביים וועכטער אַן ערלויבניש אויסצושפּייען אין שפּייקעסטל. און דערנאָך, אַז ער איז אַריין אין קאַנצעלאַריע, שיינענדיק פון תמימות, האָט ער באַגריסט:

— גוטן אָוונט, מיינע הערן!

אנשטאָט אַן ענטפער, האָט אים עמיץ דערלאַנגט אַ בוכצע אין רוקן און צוגעשטופּט צום טיש. דאָרט איז געזעסן אַ מענטש, וואָס אויף זיין פּנים איז געווען אָנגעשריבן אַ שרעקלעכע אכזריות.

מיט רציחה האָט ער אַ קוק געטאָן אויף שווייקן און האָט באַמערקט:

— מאַכט זיך ניט פאַר אַן אידיאָט.

איך קאָן מיר גאָרנישט העלפן, — האָט שווייק געענטפערט ערנסט, — פון מיליטער־דינסט האָט מען מיך אָפּגעלאָזט, ווייל איך בין שוואַכזיניק. אַ ספּעציעלע קאָמיסיע האָט מיך אָפיציעל אָנערקענט פאַר אַן אידיאָט. איך בין, ווי יענער זאָגט׳ אַן אידיאָט מיט אַ שטעמפּל.

דער ברוגזער באַאַמטער האָט ווי אַ גזלן אַ סקריע געטאָן מיט די ציין:

— דאָס, וואָס איר דעם ווערט איר באַשולדיקט און וואָס איר האָט אָפּגעטאָן, באַווייזט, אַז איר זייט ביי אַ געזונטן שכל און ביי די פולע געדאַנקען.

און ער האָט גענומען אויסרעכענען פאַר שווייקן אַ גאַנצן צעטל פאַרברעכנס, אָנגעהויבן פון מלוכה־פאַרראַט און געענדיקט מיט באַליידיקונג פון זיין מאַיעסטעט און פון דער קייזערליכער פאַמיליע.

— נו, וואָס ווערט איר דערויף זאָגן? — האָט געפֿרעגט מיט נצחון דער הער מיטן גזלנישן פּנים.

— אַ קאַפּעלע צו פיל, דוכט זיך, — האָט שווייק אומשולדיק געענטפֿערט.

— גוט, וואָס איר זייט זיך אַליין מודה.

— איך בּין מודה אין אַלץ. אודאי דאַרף מען האַלטן שטרענג. אַז ניט, איז שלעכט. אָט, אַ שטייגער, בּעת איך בּין געווען בּיים מיליטער...

— מויל האַלטן! — האָט דער בּאַאַמטער אַדונער געטאָן — ענטפֿערט נאָר, ווען מען פֿרעגט. פֿאַרשטאַנען?

— אודאי פֿאַרשטאַנען, — האָט שווייק זיך אָפּגערופֿן. — איך בּעט מיט רעשפּעקט צו מעלדן, אַז איך פֿאַרשטיי אַלץ און קאָן זיך פֿאַנאַנדערקלייבּן אין אַלץ וואָס איר רעדט.

— מיט ווּעמען פֿאַרקערט איר?

— מיט מיין דינסט, אייער יווילגעבּאָרן.

— אין די היגע פּאָליטישע קרייזן האָט איר ניט קיין בּאַקאַנטשאַפֿט?

— ווי זשע אַנדערש, אייער ווילגעבּאָרן, אַלע טאָג קויף איך די צייטונג „נאַראָדנא פּאָליטיקאַ".

— אַרויס! — האָט דער מאַן מיטן בּייזן פּנים אַ געשריי געטאָן.

אַז מען האָט שווייקן אַרויסגעפֿירט פֿון דער קאַנצעלאַריע, האָט ער צוגעווינטשעוועט:

—אַ גוטע נאַכט, ווילגעבּאָרן.

געקומען צוריק אין קאַמערע, האָט שווייק דערציילט די אַרעסטירטע, אַז אַזאַ פֿאַרהער איז ממש אַ חיות. אַ בּיסל שרייט מען אָן אויף אייך, דערנאָך טרייבּט מען אַרויס — און גאָר!

— אַמאָליקע צייטן, — האָט שווייק ווייטער גערעדט, — איז געווען אַסך ערגער. אָט האָבּ איך געלייענט אַ בּוך, אַז די בּאַשולדיקטע פֿלעגן מוזן גיין איבּער גליענדיקע אייזנס און טרינקען צעשמאָלצענע בּליי, בּכדי צו דערגיין, צי זיי זיינען מיט אַן אמת אומשולדיק. אָדער מען פֿלעגט זיי איינשפּאַרן אין שפּאַנישע שטיוול,

אָדער אויסציִען אַף אַ טרעפּ, אויב זיי האָבן זיך ניט געוואָלט מודה זיין. און דאָס פּלעגט זיך מאַכן אַלע ווײַלע. און דערנאָך פּלעגט מען נאָך די אומגליקלעכע פּערטלען אָדער צונאָגלען צו אַ סטויפּ ערגעץ ווו, און אויב מען פּלעגט אַזאַ אײנעם אײנשליסן אין הונגער-טורם, האָט ער געמעגט זיך רעכענען איבערגליקלעך.

— הײַנט אָבער, — האָט שווייק ווייטער גערעדט אַ צופרידענער, — איז זיצן אין טורמע — הײַלער תענוג. ניט מ׳פּערטלט, ניט מען שפּאַרט אין שפּאַנישע שטיוול. אדרבה! לאַווקעס צו ליגן האָבן מיר, אַ טיש האָבן מיר, בעטלעך האָבן מיר, קיין אײנגעשאַפּט איז ניטאָ, מען האָדעוועט אונדז מיט סוּפּ, מען גיט ברויט. וואַסער אין קרוג — טרינק וויפיל דאָס האַרץ גלוסט, אַ טואַלעט — אונטערן נאָז... מיט איין וואָרט, אין אַלץ פּראָגרעס! אמת, אַ ביסל ווייטלעך צו גיין אַפן פאַרהער, דורך דריי קאָרידאָרן און אַפן צווייטן גאָרן, דערפאַר אָבער איז אין די קאָרידאָרן ריין און באַלעבאַט. אײנעם פירט מען אַהין, אַ צווייטן אַהער, אַ מאָל אַ יונגן, אַ מאָל אַן אַלטן, אַ מאָל אַ מאַנסביל, אַמאָל פרויען. און ווידער אַמאָל אַ חיות, וואָס דו זיצט ניט אַליין. אַלע זײַנען זייער צופרידן און גייען זיך זייער וועג, קיינער דאַרף ניט מורא-האָבן, אַז אין דער קאַנצעליאריע וועט מען פּלוצים אַ זאָג טאָן: „מיר האָבן זיך מישב געווען און באַשטימט, אַז מאָרגן זאָל מען אײַך פּערטלען אָדער פאַרברענען, ווי אײַך איז בעסער געפעלן!” אָט דאָס איז טאַקע מיט אַן אמת געווען אַ שווערע מינוט, און איך מיין, מײַנע הערן, אַז איטלעכער פון אונדז וואָלט אין גאַנצן מבולבל געוואָרן אין אַזאַ מצב. ניין, וואָס אמת איז אמת, איצטער איז דאָס אַלץ בעסער.

ער האָט קוים באַוויזן ענדיקן זײַן לויב-רעדע אַף דער איצטיקער טורמע, ווי דער אויפזעער האָט געעפנט די טיר און האָט אַ געשריי געטאָן:

— שווייק, טוט זיך אָן און קומט צום פאַרהער!

— זאָל זײַן אַזוי — האָט שווייק זיך אָפּגערופֿן,— עס איז מיר קיין קונץ ניט זיך אָנצוטאָן. איך האָב אָבער מורא, טאָמער איז דאָס אַ טעות. ווארום מען האָט מיך שוין איינמאָל געפֿירט צום פֿאַרהער. און איך האָב נאָך מורא, אַז די הערן, וואָס זיצן מיט מיר, קאָנען נאָך פֿאַריבל האָבן. וואָס איך גיי צום פֿאַרהער צוויי מאָל נאָכאַנאַנד, און זיי זײַנען נאָך קיין איין מאָל ניט געווען הײַנט אָוונט. און עס איז דאָך טאַקע אַן עוולה!

— קומט שוין און רעדט ניט קיין שטותערײַ,— איז געווען דער ענטפֿער אויף שווייקס אײַדעלע רייד.

ווידער אַמאָל איז שווייק געשטאַנען פֿאַרן הערן מיטן פּנים פֿון אַ גזלן. יענער האָט אָן שום הקדמות אים אַ פֿרעג געטאָן מיט אַ שטרייִנגער שטים:

— זײַט איר זיך מודה אין אַלץ?

האָט שווייק אָנגעשטעלט דעם בליק פֿון זײַנע גוטע בלאָע אויגן אויף דעם ביזן באַאַמטן און האָט געענטפֿערט:

— אויב איר, וווילגעבאָרן, פֿאַרלאַנגט, איך זאָל זיך מודה זײַן, בין איך זיך מודה. זאָל זײַן אַזוי. אויב ווידער איר וועט זאָגן: „שווייק, זײַט זיך ניט מודה אין קיין זאַך!" — וועל איך אַלץ לייקענען, ביז מען וועט מיך צערײַסן אויף שטיקער.

דער שטרייִנגער הער האָט עפּעס צוגעשריבן אויפֿן פּאַפּיר און האָט דערלאַנגט שווייקן אַ פֿעדער און האָט געהייסן אים חתמענען.

און שווייק האָט אונטערגעחתמעט אַלצדינג, וואָס ברעטשנײַדער האָט געמעלדעט, און דערצו נאָך אַזאַ הוספה:

„אַלע אויבנדערמאָנטע באַשולדיקונגען, וואָס זײַנען מיר געשטעלט, זײַנען פֿולקום ריכטיק. יאָזעף שווייק".

אונטערגעחתמעט דאָס, האָט ער זיך געווענדעט צום באַאַמטן:

— אפֿשר דאַרף מען זיך נאָך עפּעס אונטערחתמענען? אָדער איך זאָל קומען מאָרגן פֿרי?

— מאָרגן פֿרי וועט מען אײַך פֿירן אין געריכט, — איז געווען דער ענטפֿער.

— וויפיל אזייגער, ווילגעבארן ? איך זאל, חס וחלילה, ניט פארשלאפן ?

— ארויס ! האט ווידער זיין ווילגעבארן א דונער גע־טאן. היינט דאס צווייטע מאל אף שווייקן.

אז שווייק איז געקומען צוריק אין זיין קאמערע, האבן אלע ארעסטירטע אים ארומגערינגלט מיט שאלות. און שווייק האט אפן אלעמען געענטפערט :

— איך האב זיך נאר וואס מודה געווען, אז דאס האב איך דערהרגעט דעם ערצהערצאג פערדינאנד.

זעקס מענטשן האבן זיך אין איין שטראס באהאלטן אונטער זייערע פארלייזיקטע קאלדרעס, און דער באסניאק האט גע־זאגט :

— דאס האט איר רעכט געטאן !

איינלייגנדיק זיך אף דער לאווקע, האט שווייק גע־בורטשעט :

— א שאד, וואס דא איז ניטא קיין וועקער.

אין דערפרי האט מען אים אופגעוועקט אן א וועקער און פונקט זעקס אזייגער האט מען אים אוועקגעפירט אין טורמע־וואגן אין קרייז־געריכט.

3.

שווייק שטייט אונטער געריכט־מעדיצינישער עקספערטיזע.

די ריינינקע, היימלעכע צימערן פון קרימינאל־קרייז־גע־ריכט האבן געמאכט אף שווייקן דעם בעסטן איינדרוק: געפעלן זיינען אים געווען די אויסגעווייסטע ווענט, די שווארץ־לאקירטע גראטעס, דער עלטסטער אופזעער פון דער אונטערזוך־אפטיילונג דעמארטיני מיט די לילע שליפעס אפן רעקל און מיטן לילע ראנד פון היטל.

שווייקן האט געשפילט דאס מזל. ער איז אריינגעפאלן צו אן אויספארש־ריכטער, וואס איז ניט געווען אזוי געבונדן דורכן אות פון געזעץ, וואס איז חוץ א ריכטער, געווען אויך א שטיקל

מענטש. ער איז שוין געווען אַן עלטערער מענטש מיט אַ גוטמוטיק אויסזען. וועגן אים האָט מען דערציילט, אַז בעת ער האָט געפירט דעם אונטערזוך אינם פּראָצעס פון דעם באַוווסטן מערדער וואַלעש, פלעגט ער קיין מאָל ביים פאַרהער ניט פאַר־געסן צו זאָגן: „זעצט זיך, הער וואַלעש, זייט אַזוי גוט, אָט איז אַ פרייער שטול".

אַז מען האָט צו אים געבראַכט צו פירן שווייקן, האָט ער מיט זיין נאַטירלעכער פריינטלעכקייט אָנגעבאָטן אים אַ שטול און האָט געזאָגט:

— זייט איר דאָס, הייסט עס, הער שווייק?

— איך מיין, — האָט שווייק געענטפערט, — אַז איך מוז דאָס זיין, ווארום מיין פאָטער און מוטער זיינען געווען שווייק. קען איך דאָך ניט אָנטאָן דעם בזיון און אָפּזאָגן זיך פון מיין פאַמיליע־נאָמען.

אַ פריינטלעכער שמייכל איז דורכגעפלויגן איבער דעם אויספאָרש־ריכטערס פּנים:

— יאָ, אָבער אַ פיינע קאַשע האָט איר זיך פאַרקאָכט. אַף אייער געוויסן האָט איר ניט ווייניק פיינע מעשים.

— איך האָב אַלע מאָל געהאַט אַ סך אַף מיין געוויסן, — האָט שווייק זיך אָפּגערופן, שמייכלנדיק נאָך פריינטלעכער, ווי דער אויספאָרש־ריכטער. — אַף מיין געוויסן ליגט פון כּל המינים שהוא. אַ סך מער, ווי אַף אייערן, וווילגעבאָרן.

— יאָ, דאָס איז צו זען פון פּראָטאָקאָל, וואָס איר האָט אַליין געחתמעט — האָט דער אויספאָרש־ריכטער מיט דער זעלביקער פריינטלעכקייט געזאָגט. — זאָגט נאָר, אין דער פּאָליציי האָט מען אַף אייך ניט געמאַכט קיין דרוק?

— סטייטש, וווילגעבאָרן! איך אַליין האָב ביי זיי געפרעגט, צי איך זאָל חתמען צי ניין, און אַז זיי האָבן מיר געזאָגט, איך זאָל חתמען, האָב איך געפאָלגט. איך וועל זיך דאָך ניט גיין שלאָגן איבער אַ חתימה! דערמיט וואָלט איך זיך דאָך אין גאַנצן קאַליע געמאַכט. עס מוז דאָך זיין אָרדענונג.

— שפּירט איר זיך אין גאַנצן געזונט, הער שווייק?

— איך קאָן ניט זאָגן, אַז גאָר געזונט, הער ריכטער. איך האָב רעמאַטעס, און איך רײַב זיך אײַן מיט אָפּאָדעלדאָק.

דער אַלטינקער האָט זיך ווידער פרײַנטלעך צעשמייכלט.

— און וואָס וואָלט איר געזאָגט, אַ שטייגער, ווען מיר לאָזן אײַך געריכטלעך-מעדיציניש אונטערזוכן?

— איך האַלט, אַז אַזוי קראַנק בין איך נאָך ניט און אַז די דאָזיקע הערן וועלן אומזיסט זיך מטריח זײַן. מיך האָט שוין באַקוקט אַ דאָקטאָר אין דער פּאָליציי-פאַרוואַלטונג, צי האָב איך ניט די מיאוסע קרײַנק.

— ווייסט איר וואָס, הער שווייק, גלײַכער וועלן מיר זיך פּאָרט האַלטן אַן עצה מיט אונדזערע דאָקטוירים פון געריכט. מיר וועלן צונויפרופן דאָס, וואָס מען רופט אַ קאָמיסיע, מיר וועלן האַלטן אײַך אין אונטערזוך, און איר וועט בינו לבינו זיך אויסרוען. ערלויבט נאָך אַ פראַגע: צי איז דאָס אמת, ווי עס שטייט אין פּראָטאָקאָל, אַז איר האָט דערקלערט און פאַרשפּרייט, אַז אין גיכן וועט זײַן מלחמה?

— אמת, וווילגעבאָרן, עס וועט זײַן מלחמה גאָר גיך.

— צי האָט איר ניט פון צײַט צו צײַט קרעמפּ אָדער אָנפאַלן?

— קיין מאָל ניט, נאָר איין מאָל האָט מיך אַ וואָרף געטאָן אַן אווטאָמאָביל אַף קאַרל-פּלאַץ, נאָר דאָס איז געווען מיט עטלעכע יאָר צוריק.

דערמיט האָט דער פאַרהער זיך פאַרענדיקט. שווייק האָט דערלאַנגט דעם אויספאָרש-ריכטער די האַנט, און אַז ער איז געקומען צוריק אין קאַמערע, האָט ער געזאָגט צו זײַן שכן:

— ווייסט איר, פון וועגן דעם מאָרד פון ערצהערצאָג פערדינאַנד וועט מיך אונטערזוכן אַ קאָמיסיע פון דאָקטוירים.

— מיך האָט אויך איין מאָל אונטערזוכט אַזאַ קאָמיסיע, — האָט באַמערקט אַ יונגער מאַן. — דאָס איז געווען יענס מאָל, ווען מען האָט מיך געמשפּט מיט געשוואָרענע פאַר גנבען טעפּיכער. די קאָמיסיע האָט מיך אָנערקענט שוואַכזיניק. איצט האָב איך צוגענומען און פאַרקויפט אַ דאַמף-דרעש-מאַשין, און

מען קאָן מיר גאָרנישט טאָן. מיין אַדוואָקאַט האָט מיר נעכטן געזאָגט, אַז וויבאַלד איך בין שוין איין מאָל אָנערקענט געוואָרן שוואַכזיניק, בין איך שוין פאַרזיכערט אַף אַ גאַנץ לעבן.

— און איך גלויב ניט אין אָט די געריכטלעך־מעדיצינישע אונטערזוכן! — האָט זיך אַריינגעמישט אַ פּאַרשוין מיט אַ פּנים פון אַן אינטעליגענט. — אַז איך האָב געמאַכט פאַלשע וועקסלען, האָב איך אַף פאַרוואָרעניש גענומען גיין אַף די לעקציעס פון דאָקטאָר העווערעך, און אַז מען האָט מיך אַרעסטירט, האָב איך זיך געמאַכט משוגע, לויט אַלע סמנים, ווי דאָקטאָר העווערעך האָט באַשריבן: איינעם פון דער דאָקטוירים־קאָמיסיע האָב איך איינגעביסן אין פוס, אויסגעזופּט אַ טינטער מיט טינט און געטאָן אַלץ, וואָס דער דאָקטאָר הייסט, נאָר ס'האָט ניט געהאָלפן. אויס נקמה, וואָס איך האָב יענעם צעביסן די ליטקע, האָבן זיי מיך אָנערקענט פאַר געזונט, און דאָס געריכט האָט מיר אַריינגעשיבעט.

— איך האָב אַ האָרעלע ניט מורא פאַר דידאָזיקע, — האָט שוויק דערקלערט. — אַז איך האָב געדינט אין מיליטער, האָט מיך איינמאָל אונטערזוכט אַ וועטערינאַר, און עס איז געווען גוט, וואָס מען דאַרף ניט בעסער.

— אַלע דאָקטוירים פון געריכט זיינען מנוולים און הינט, — האָט זיך אַריינגעמישט אַ קליין הויקערדיק מענטשל. — ניט לאַנג האָט מען געפונען צופעליק ביי מיר אין פעלד אַ מענטשישן סקעלעט. האָט דער געריכטס־דאָקטאָר קאָנסטאַטירט, אַז דאָס איז דער סקעלעט פון אַ מענטשן, וואָס איז מיט פערציק יאָר צוריק דערהרגעט געוואָרן דורך אַ קלאַפּ אין קאָפּ מיט אַ טעמפּער זאַך. בין איך איצט אַכטאונדרייסיק און האָב אַלע פאַפּירן, און דאָך האָט מען מיך אַרעסטירט.

— איך מיין, — האָט געזאָגט שוויק, — אַז מיר דאַרפן אַלץ אָננעמען פון דער גוטער זייט. איטלעכער קאָן האָבן אַ טעות, און וואָס מער מען חקירהט זיך, אַלץ מער בלאָנדזשעט מען: די דאָקטוירים פון געריכט זיינען ניט מער ווי מענטשן, און מענטשן האָבן זיך זייערע חסרונות. מיט מיר האָט געטראָפן אַ

מעשה אין נוסלאָ. גיי איך מיר אַזוי בײַנאַכט איבערן בריק, מיטאַמאָל גייט צו צו מיר אײנער אַ מענטש און דערלאַנגט מיר אַ כמאַליע מיט אַ שטעקן איבערן קאָפּ. און אַז איך בין אַנידערגעפאַלן, האָט ער זיך צוגעבויגן צו מיר מיט אַ לאַמטערנדל און האָט געזאָגט: „אַ, אַ טעות געהאַט. דאָס איז ניט ער!" און פאַר כעס אַפן טעות האָט ער מיר דערלאַנגט נאָך אַ זעץ איבערן רוקן. דעם מענטשנס טבע איז שוין אַזאַ, אַז ביזן סאַמע טויט בלאָנדזשעט ער. אָדער איך כאַפּ אייך אָן, נאָך אַ מעשה, ווי אַזוי עס האָט אַ טעות געהאַט אַ פּאָליציי-הונט אין קלאַדנאָ, אַ דאַבערמאַן-פּינטשער, וואָס האָט געהערט דעם באַצירקס-אופזעער ראַטער. ראַטער האָט אויסדרעסירט זיין הונט אַף בראָדיאַגעס. ער איז זיי דערגאַנגען די יאָרן, אַז די בראָדיאַגעס האָבן גענומען אויסמיידן דעם קלאַדנער ראַיאָן. דעמאָלט האָט ראַטער אַרויסגעגעבן אַ באַפעל, אַז די זשאַנדאַרן זאָלן אים ניט אַנדערש ברײַנגען אַ חשודיקן פּאַרשוין. האָבן זיי געבראַכט צו פירן טאַקע אײנעם אַ הער, גאַנץ עלעגאַנט אָנגעטאָן, וואָס זיי האָבן אים אָנגעטראָפן זיצנדיק אין וואַלד אַף אַן אָפּגעהאַקטן בוים-שטאַם. באַלד האָבן זיי ביי אים אָפּגעשניטן אַ פּאָלע פון זיין ראָק און האָבן דאָס שטיקל געגעבן שמעקן דעם פּאָליציי־הונט. דערנאָך האָבן זיי דעם מענטשן אָפּגעפירט אויסן שטאָט, אין אַ ציגעלניע, און האָבן אָנגערייצט דעם הונט אַף זיין שליאַד. דער הונט האָט אים טאַקע אויסגעשפּירט און געבראַכט אים צוריק. דערנאָך האָט דער אומגליקלעכער מענטש באַדאַרפט קריכן איבער אַ לײטער אַף אַ היי־בוידעם, אַריבערקלעטערן איבער אַ פּאַרקן, שפּרינגען אין אַ סאַזשלקע — און דער הונט נאָך אים. סוף כל סוף האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דער דאָזיקער מענטש איז געווען אַ טשעכישער דעפּוטאַט, אַ ראַדיקאַל, וואָס איז געקומען צו פאָרן אין וואַלד זיך אויסרוען פון פּאַרלאַמענט. און אָט דערפאַר זאָג איך טאַקע, אַז ס'איז ניטאָ קיין מענטש, וואָס זאָל זיך ניט טועה זיין, אַליץ איינס אַ געלערנטער, צי דער לעצטער עם-הארץ, און אפילו מיניסטאָרן זיינען זיך טועה!...

* * *

די דאָקטוירים־קאָמיסיע, וואָס האָט געהאַט צו באַשטימען, צי פּאַסט שווייקס אינטעלעקטועלע אַנטוויקלונג פאַר יענע פאַר־ברעכנס, וואָס מען האָט אים באַשולדיקט, צי ז׳ פּאַסט ניט, איז באַשטאַנען פון הריי ניט געוויינלעך ערנסטע מענטשן, מיט פע־סטע איינגעשטעלטע מיינונגען, דערביי איז איטלעכנס מיינונג גע־ווען שטאַרק פאַרשיידן פון דער מיינונג פון די איבעריקע צוויי...

דאָ זיינען געווען פאַרטראָטן דריי פאַרשיידענע שיטות אין דער וויסנשאַפט און דריי פאַרשיידענע פּסיכיאַטרישע שטאַנד־פּונקטן.

און אויב דידאָזיקע פיינטלעכע מחנות זיינען אין ענין שווייק געקומען צו אַ הסכם, איז דאָס נאָר צו דערקלערן דערמיט, וואָס שווייק האָט באַלד פון ערשטן קוק געמאַכט אַ שטאַרקן איינדרוק אַף דער קאָמיסיע. ווי נאָר ער איז אַריין אין צימער, ווו די קאָ־מיסיע איז געזעסן, האָט ער באַמערקט אַף דער וואַנט דאָס בילד פונם עסטרייכישן קיסר און האָט אויסגערופן: „מיינע הערן, הויך זאָל לעבן דער קיסר פראַנץ יאָזעף דער ערשטער!‟

ס׳איז שוין געווען קלאָר. שווייק אַליין האָט זיך שוין דורך דעם אויסגעשריי באַוויזן אין זיין אמתער געשטאַלט, אַזוי אַז אַ סך פראַגן זיינען שוין געווען איבעריק. האָט מען נאָר באַדאַרפט שטעלן נאָך עטלעכע פראַגן לויט די מעטאָדן פון די באַוווסטע אויטאָריטעטן.

— וואָס איז שווערער — ראַדיום אָדער בליי?

— איך האָב ניט געווויגן, זייט מוחל, — האָט שווייק געענטפערט מיט אַ זיסן שמייכל.

— גלויבט איר אין וועלט־אונטערגאַנג?

— צוערשט וואָלט איך וועלן אַ קוק טאָן אַפן דאָזיק וועלט־אונטערגאַנג, — האָט שווייק גלייכגילטיק אַ וואָרף געטאָן — בכל אופן, מאָרגן וועט ער נאָך ניט קומען.

— וואָלט איר געקאָנט אויסמעסטן דעם דורכמאָס פון כדור הארץ?

— א סברה, אז איך וואָלט דאָס ניט געקאָנט טרעפן, — האָט שווייק געענטפערט. — נאָר איך וואָלט אייך אויך וועלן פאָרגעבן א רעטעניש, מיינע הערן: עס שטייט אין שטאָט א דריי־גאָרנדיקע הויז, אין איטלעכן גאָרן צו אכט פענצטער. אפן דאַך — צוויי שפּיצן און צוויי קוימענס. אין איטלעכן גאָרן וווינען צוויי שכנים. איז די שאלה, אין וואָסער יאָר איז געשטאָרבן די באָבע פונם וועכטער פון דאָזיקן הויז?

די מיטגלידער פון דער קאָמיסיע האָבן זיך איבערגעוואָרפן מיט באַטייטפולע בליקן. פונדעסטוועגן האָט איינער פון זיי פאָר־געלייגט שווייקן צו ענטפערן נאָך אף אזא פראַגע:

— ווייסט איר ניט, וויפיל איז די גרעסטע טיף פון גרויסן אָקעאַן?

— געוויס ווייס איך ניט, — האָט שווייק געענטפערט, — נאָר איך מיין, אז זי איז בכל אופן גרעסער, ווי די טיף פון דער מאָלדאַווע ביים ווישגראַדער פעלז.

האָט דער פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע קורץ א פרעג געטאָן: — גענוג? — נאָר איינער פון די מיטגלידער האָט נאָך גע־שטעלט אזא פראַגע:

— וויפיל וועט זיין 12897 אף 13863?

— 729, — האָט שווייק געענטפערט אפן שטעל.

— איך מיין, אז דאָס איז פולקום גענוג, — האָט דער־קלערט דער פאָרזיצער. — פירט דעם באַשולדיקטן אַרויס.

אז מען האָט אים אַרויסגעפירט, האָט די קאָמיסיע איינשטי־מיק אָנערקענט, אז שווייק איז אָן שום ספק א שוואַכזיניקער און אן אידיאָט, לויט אַלע נאַטור־געזעצן, וואָס די געלערנטע פסיכי־אַטרען האָבן אויסגעקלערט.

אין דעם באַשלוס פון דער קאָמיסיע, וואָס איז צוגעשטעלט געוואָרן דעם אויספאָרש־ריכטער, איז צווישן אַנדערע זאַכן געשטאַ־נען: „די אונטן־געחתמעטע מיטגלידער פון דער דאָקטוירים־קאָמי־סיע, אַרויסגייענדיק פון דער פולער גייסטיקער דעפעקטיווקייט און פון נאַטירלעכן קרעטיניזם פון יאָזעף שווייק, וואָס איז צוגעשטעלט געוואָרן אין אויבן־באַצייכנטער קאָמיסיע בכדי אים צו אונטערזוכן,

און וואָס די דעפעקטיווקייט און דער קרעטיניזם זיינען בולט פון אַזעלכע ווערטער שווייקס, ווי „הויך זאָל לעבן דער קיסר פראַנץ יאָזעף דער ערשטער!“, וואָס וואָלטן שוין פאַר זיך געווען גענוג צו באַשטימען די פּערזענלעכקייט פון יאָזעף שווייק, ווי אַ בפירושן אידיאָט — האַלטן פאַר נויטיק: 1) דעם קעגן יאָזעף שווייק אָנ־געהויבענעם קרימינעלן פּראָצעס אָפּשטעלן און 2) אַריינזעצן יאָזעף שווייק אין אַ פּסיכיאַטרישן קראַנקנהויז, בכדי פעסטצושטעלן, ווי ווייט דער צושטאַנד פון זיינע גייסטיקע פעיִקייטן קאָן זיין גע־פערלעך פאַר די אַרומיקע.

אין דער צייט, ווען אָט דער באַשלוס איז פאַרפאַסט גע־וואָרן, האָט שווייק דערציילט זיינע טורמע־חברים:

— אַף פערדינאַנדן האָבן זיי אַ שפּיי געטאָן, און געשמו־עסט האָבן מיר וועגן בוידעם־פּאָליצע. און צום סוף האָבן מיר געזאָגט איינע די אַנדערע, אַז מיר זיינען פולקום באַפרידיקט מיטן שמועס, און מיר זיינען זיך צעגאַנגען.

— איך גלויב קיינעם ניט, — האָט באַמערקט דער קליי־נער הויקערל, וואָס אַף זיין פעלד האָט מען צופעליק אויפגעגראָבן אַ מענטשישן סקעלעט. — ס'איז אַלץ איין באַנדע.

— אָבער אַזאַ באַנדע מוז אויך עקסיסטירן אַף דער וועלט, — האָט שווייק באַמערקט, זיך אָנלייגנדיק אַף זיין שטרוי־גע־לעגער. — אויב אַלע מענטשן וואָלטן געווען גוט צו אַנדערע מענטשן, וואָלטן זיי גיך איינער דעם אַנדערן איבערגעביסן די העלזער.

.4

שווייק ווערט פאַרטריבן פון משוגעים־הויז.

שפּעטער, אַז שווייק פלעגט דערציילן, ווי אַזוי ער האָט פאַרבראַכט אין פּסיכיאַטרישן קראַנקנהויז, פלעגט ער ניט געפי־נען גענוג ווערטער, ווי זיך אָפּצולויבן:

— איך פאַרשטיי, בנאמנות, ניט, פאַרוואָס די שוטים זיינען ברוגז, ווען מען זעצט זיי אַריין אַהין! דאָרט קאָן מען דאָך אַרומ־

פויזן נאַקעטערהייט איבערן דיל, וואָיען ווי אַ שאַקאַל, מאַכן זיך משוגע, בייסן זיך. פרוווט אקאָרשט אָפטאָן אַזאַ שטיקל ערגעץ אַף אַ בולוואַר — וואָלטן אַלע זיך געווים פאַרחידושט. דאָרטן אָבער איז עס אַ געוויינלעכע זאַך. איך זאָג אייך, דאָרטן איז אַזאַ פריי־הייט, וואָס אַפילו סאָציאַליסטן חלומען וועגן איר ניט. דאָרטן קאָנט איר זיך אָנרופן גאָט, הייליקע מאַריאַ, רוימישער פויפס, קיניג פון ענגלאַנד אָדער קייזערלעכע מאַיעסטעט. איינער איז דאָרט געווען, וואָס האָט געשריען, אַז ער איז דער אַרציביסקופּ, נאָר ער האָט געטאָן איין אַרבעט: געגעסן און נאָך עפּעס, מיט רעשפּעקט צו מעלדן. דאָרט איז געווען איינער, וואָס האָט געטענהעט, אַז ער איז די הייליקע פאָר קיריל און מעטאָדי, בכדי צו קריגן אַ טאָפּלטע פּאָרציע. און איינער האָט געשפּירט זיך טראָגעדיק און האָט גערופן צו אַ מזל־טוב. דאָרט זיינען געווען בלעריליי אַקטיאָרן, פּאָליטיקער, פישערס, מאַרקעס=קלייבער, פאָטאָגראַפן און קינסטלער. איינעם האָט מען באַדאַרפט די גאַנצע צייט האַלטן אין אַ צוואַנגס=העמד, ווייל ער האָט בשום אופן ניט געקאָנט אויסחשבונען, ווען עס הויבט זיך אָן דער וועלט־אונטערגאַנג. איך האָב זיך דאָרט באַגעגנט מיט פּראָפעסאָרן. איינער איז מיר נאָכגעגאַנגען ווי אַ הינטל און האָט דערוויזן, אַז די וויג פון ציגיינער=פאָלק געפינט זיך אַף די ריזנבערג אין דייטשלאַנד. אַ צווייטער האָט זיך אַלץ געפלייסט צו דערקלערן מיר, אַז אינעווייניק אינם ערד=קיילעך איז פאַראַן נאָך אַ קיילעך, וואָס איז גרעסער פאַרן אויסווייניקסטן.

—איטלעכער מעג באַלבענען דאָרט, וואָס ער וויל און ווי ער וויל, פונקט ווי אין פּאַרלאַמענט. בכלל האָט זיך דאָרט געלעבט ווי אין גן=עדן. מען האָט געקאָנט כאָטש אַ גאַנצן טאָג שרייען, געוואַלדעווען, זינגען, וויינען, מעקען, קרעכצען, שפּרינגען, מתפלל זיין, קוליען זיך, פויזן אַף אַלע פיר, וואַלגערן זיך איבערן דיל אָדער קריכן אַף די ווענט. קיינער וועט ניט צוגיין און זאָגן: „מען טאָר דאָס ניט, עס פּאַסט ניט, שעמט זיך!" אמת, עס זיינען געווען אויך שטילע משוגעים. געווען דאָרט, אַ שטייגער, אַ געבילדעטער מאַן, אַן ערפינדער, וואָס האָט כסדר זיך געקאַלו=

פעט אין נאָז און איינמאָל אין טאָג פלעגט ער מודיע זיין: „איך האָב אָקאָרשט אַרויסגעפונען עלעקטריע!" איך האָב אייך שוין געזאָגט, אַז דאָרט איז געווען זייער פיין, און די עטלעכע טעג, וואָס איך האָב דאָרט פאַרבראַכט זיינען פון די גליקלעכסטע טעג פון מיין לעבן.

און טאַקע שוין דער אופנעם אַליין, בשעת שווייק איז אָנגעקומען אין משוגעים־הויז, האָט אים פאַרחידושט איבער אַלע מאָסן. קודם־כל האָט מען אים אויסגעטאָן אדם־נאַקעט, דערנאָך האָט מען אים אָנגעטאָן אַ כאַלאַט, און צוויי באַדינער האָבן אים גענומען אונטער די הענט און האָבן אים אָפּגעפירט אין אַ וואַנע, און אונטערוועגס האָט אים איינער פון זיי דערציילט אַנעקדאָטן. צוערשט האָט מען אים אַריינגעזעצט אין אַ וואַנע מיט וואַרים וואַסער, און דערנאָך אַרויסגענומען און אוועקגעשטעלט אונטער אַ קאַלטן דוש. דאָס האָט מען איבערגעחזרט דריי מאָל כסדר און געפרעגט אים, ווי איז אים דאָס באַקומען. האָט שווייק דערויף געענטפערט, אַז דאָ איז בעסער ווי אין באָד ביים קאַרל־בריק, און אַז ער האָט זייער ליב אַ באָד.

— אויב איר וואָלט מיר נאָר אונטערגעשאָרן די האָר און אָפּגעשניטן די נעגל, וואָלט מיין גליק געווען פאַרפול, — האָט ער מוסיף געווען מיט אַ פריינטלעכן שמייכל.

האָט מען אים געטאָן זיין פאַרלאַנג, אויסגעווישט אים ווי עס באַדאַרף צו זיין מיט אַ גאָמבקע, האָבן די באַדינער אים איינגעוויקלט אין אַ ליילעך און אַוועקגעטראָגן אַף אַ בעטל אין דער ערשטער אָפּטיילונג. מען האָט אים דאָרט אַוועקגעלייגט, איינגעדעקט גוט אין אַ קאָלדרע און געבעטן וואָס גיכער אַנטשלאָפן ווערן.

ביזן היינטיקן טאָג דערמאָנט שווייק מיט ליבשאַפט יענע מעשה.

— ניין, מעלט זיך נאָר אויס, — פלעגט ער דערציילן, — זיי האָבן מיך דאָך געטראָגן אַף די הענט, בפועל ממש אַף די הענט געטראָגן, און אין יענער רגע האָב איך זיך געשפּירט אמת גליקלעך.

מיטן דאָזיקן געפיל איז ער אַנטשלאָפן געוואָרן. אין אַ שטיקל צייט אַרום האָט מען אים אויפגעוועקט און געגעבן אַ קריגל מילך און אַ בולקע. די בולקע איז שוין געווען צעשניטן אויף שטיקלעך. איין באַדינער האָט אים צוגעהאַלטן די הענט, און אַ צווייטער האָט געטונקט די שטיקלעך בולקע אין מילך. און האָט אים געשטאָפּט אין מויל אַריין, ווי מען שטאָפּט אַ גאַנז. אָנגעהאָדעוועט אים, האָבן זיי אים גענומען אונטער די הענט און אַוועקגעפירט אין טואַלעט.

מיט ליבשאַפט דערמאָנט שוויק די גליקלעכע מינוטן.

דערנאָך האָט מען שוויקן געבראַכט צוריק, אַריינגעלייגט אים אין בעט און געבעטן ווייטער שלאָפן. ניט באַוויזן איינשלאָפן ווי געהעריק, האָט מען אים ווידער אויפגעוועקט און אַוועקגעפירט צום אויפנעם. דאָרט איז ער געשטאַנען אַ הוילער פאַר צוויי דאָקטוירים, דערמאָנט זיך, ווי מען האָט אים צוגענומען אין מיליטער. ניט ווילנדיק האָט זיך ביי אים פון מויל אַרויס־ געריסן:

— טויג.

— וואָס האָט איר געזאָגט? — האָט אַ פרעג געטאָן איינער פון די דאָקטוירים. — גיט אָקאָרשט אַ שפּרייז פינף טריט אַהין און פינף צוריק.

האָט שוויק געמאַכט צען.

— איך האָב דאָך אייך געזאָגט, איר זאָלט מאַכן פינף טריט, — האָט באַמערקט דער דאָקטאָר.

— נישקשה, — האָט געענטפערט שוויק — וואָס, איך זאָל אייך זשאַלעווען אַ פּאָר טריט?

דערנאָך האָבן די דאָקטוירים אים געהייסן זעצן זיך אויף אַ שטול; איינער פון זיי האָט אים עטלעכע מאָל אַ קלאַפּ געטאָן איבער די קני און האָט געזאָגט צום אַנדערן, אַז די רעפלעקסן זיינען פולקום נאָרמאַל, דעמאָלט האָט דער צווייטער אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און גענומען אַליין קלאַפּן שוויקן איבער די קני. דער אַנדערער האָט בינתים אויפגעהויבן ביי שוויקן די וויהעס און אונטערזוכט די אויג־אַפּלען. דערנאָך זיינען זיי ביידע

אוועק צום טיש און האָבן זיך דורכגעוואָרפן מיט עטלעכע לאַ־טיינישע ווערטער.

— הערט נאָר, זינגען קאָנט איר? — האָט איינער געפרעגט שווייקן. — וואָלט איר ניט געקאָנט אונדז פירזינגען א לידל?

— אַך, מיטן גרעסטן פאַרגעניגן, — האָט געענטפערט שווייק. — איך האָב, אמת, ניט קיין קול און ניט קיין גוסט צום זינגען. נאָר אויב אייך איז ליב, וועל איך אייך ווייזן, וואָס איך קען.

און שווייק האָט אָנגעהויבן עטלעכע לידער, אָבער ער האָט ניט געוווּסט, ווי צו ענדיקן.

— ניין, אַלץ פאַרגעסן, — האָט שווייק אַ קרעכץ גע־טאָן. — איך קען נאָך אַ פּאָר טשעכישע פאָלקס־לידער.

די צוויי דאָקטוירים האָבן זיך איבערגעקוקט, און איינער פון זיי האָט געפרעגט:

— האָט מען שוין פריער אַמאָל אונטערזוכט אייערע גייסטיקע פעאיקייטן?

— ביים מיליטער — האָט שווייק פייערלעך און שטאָלץ געענטפערט, — האָט אַ מעדיצינישע קאָמיסיע אָפיציעל מיך אנערקענט פאַר אַן אמתן אידיאָט.

— מיר דוכט, איר זייט פשוט אַ סימולאַנט! — האָט אָנגעשריען אַף שווייקן דער צווייטער דאָקטאָר.

— ניין, מיינע הערן, — האָט שווייק זיך פאַרענט־פערט, — איך בין ניט קיין סימולאַנט, איך בין אַ ריכטי־קער אידיאָט. איר קאָנט אָנפרעגן אין דער קאַנצעליאַריע פון 91 פולק אין בודוויים אָדער אין רעזערוו־באַטאַליאָן אין קאַראָלינענטאַל.

דער עלטערער פון די דאָקטוירים האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האנט און האָט געזאָגט צו די באַדינערס, אָנווייזנדיק אַף שווייקן:

— גיט דעם דאָזיקן מענטשן אָפּ זיינע קליידער און פירט אים אַוועק אין דער דריטער אָפּטיילונג, אין ערשטן קאָרידאָר; דערנאָך זאָל איינער פון אייך קומען אַהער נאָך זיינע דאָקומענטן

און אָפּטראָגן זיי אין קאַנצעליאַריע. און זאָגט דאָרטן אָן, מען זאָל אים וואָס גיכער הייסן גיין, — ניטאָ וואָס צו מאַכן מיט אים מחזקות.

די דאָקטוירים האָבן צום לעצטן מאָל אַ קוק געטאָן מיט בטול אויף שווייקן, וואָס דאָט זיך געקוקט הינטערווײַלעכס צו דער טיר, בוקנדיק זיך און נויגנדיק. אויף דער פראַגע פונם באַדינער, וואָס מאַכט ער דאָס פאַר אַ קונצן, האָט ער געענטפערט:

— היות ווי איך בין ניט אָנגעטאָן, עס הייסט, נאַקעט, ווייל איך ניט באַווייזן די הערן דאָקטוירים עפּעס אַזוינס, אַז זיי זאָלן מיינען, אַז איך בין אַ גראָבער יונג אָדער אַ פּאַסקודניק.

אָבער פון יענעם מאָמענט, זינט מען האָט די באַדינערס געהייסן אָפּגעבן שווייקן זיינע קליידער, האָבן זיי אופגעהערט אפילו זיך אומצוקוקן אויף אים. זיי האָבן געהייסן אים אָנטאָן זיך און האָבן אים אָפּגעפירט אין דער אָפּטיילונג 3. דאָרט איז ער אָפּגעזעסן עטלעכע טעג, ביז מען האָט אין קאַנצעלאַריע אָנגעשריבן דעם אָרדער וועגן זיין אַרויסלאָז פון קראַנקנהויז. די דאָקטוירים האָבן אים אַרויסגעגעבן אַ באַשייניקונג, אַז ער איז „אַ גייסטיק־אָפּגעשטאַנענער סימולאַנט". אָפּגעלאָזן האָט מען אים פאַר מיטאָק, און דערביי איז אַרויסגעקומען אַ שטיקל סכסוך.

שווייק האָט דערקלערט, אַז אויב מען טרייבט אַרויס אַ מענטשן פון משוגעים־הויז, דאַרף מען אים געבן פריער אָפּעסן וואַרימעס.

אַ סוף צו דער סצענע האָט געמאַכט אַ פּאָליציסט אַרויסגערופן פונם שווייצער — ער האָט שווייקן אָפּגעפירט אין צירקל.

.5

שווייק אין פּאָליצײַ־צירקל.

נאָך די הפלאדיקע, ליכטיקע טעג אין משוגעים־הויז זיינען אָנגעשטאַנען פאַר שווייקן טעג, פול מיט צרות. דער באַצירק־אופזעער בראון האָט מקבל־פּנים געווען שווייקן מיט דער זעלבי־

קער אכזריות, ווי נירונס רוימישע שאַרפריכטערס האָבן אַמאָליקע צייטן באַגעגנט אומשולדיקע קריסטן, מיט דער זעלביקער רציחה, ווי יענע האָבן געשריען: „וואַרפט אַרויס דעם פאַרברעכער, דעם קריסט, אין לייבן־גרוב!" — האָט דער אופזעער בראַון א נאַפּעל געגעבן: „אַריינזעצן אין דער באַזונדערער!"

ניט מער און ניט ווייניקער. נאָר די אויגן האָבן ביי דעם באַצירק־אופזעער געבלישטשעט מיט א מין משונהדיקער מיאוסער תאווה.

שוויק האָט זיך א נויג געטאָן און געזאָגט:

— צו דינען, מיינע הערן, איך מיין, אַז די „באַזונדערע" איז דאָס געוועלבע, וואָס „קאַרצער", איז דאָס אָבער ניט דאָס ערגסטע.

— נו, נו, איר מאַכט דאָרט ניט קיין הינטישע שמיק,— האָט אים באַמערקט דער פּאָליציסט. דערויף האָט שוויק געענטפערט:

— איך בין באַשיידן און דאַנק אייך דערפאַר, וואָס איר טוט פאַר מיר.

אין קאַרצער איז שוין געזעסן אף דער לאַווקע עפּעס א פאַרצרדהטער מענטש, עס האָט אויסגעזען, אַז דאָס אַרומיקע גייט שוין אים אינגאַנצן ניט אָן, און לויט זיין גאַנצן אויסזען האָט מען געמעגט זיך אָנשטויסן, אַז ער האָט שוין לחלוטין ניט געגלויבט, אַז פאַר אים וועט שלאָגן די שעה פון פרייהייט.

— גריס גאָט, — האָט שוויק אויסגערעדט, זיך צוזעצנדיק צו אים אף דער לאַווקע, — אגב, וויפל איז דער זייגער?

— איך האָב קיין זייגער ניט, — האָט געענטפערט דער פאַרצרדהטער מענטש.

— דאָ איז גאָר ניט אַזוי שלעכט, — האָט שוויק ווייטער גערעדט. — טוט נאָר א קוק, די לאַווקע איז פון גלאַטגעהובלטע ברעטער.

דער ערנסטער מענטש האָט גאָרנישט געענטפערט, נאָר איז אופגעשטאַנען און גענומען שפּרייזן אַהין און אַהער אין דעם

שמאָלן רוים צווישן לאָוקע און מיר, אַזוי ווי ער וואָלט געלאָפן עמיצן ראַטעווען.

דערווײַל האָט שווייק פאַראינטערעסירט איבערגעקוקט די אויפשריפטן, וואָס זײַנען געווען אָנגעקריצלט אַף די ווענט. אָט איז אַן אויפשריפט, ווו אַן אומבאַקאַנטער אַרעסטאַנט שווערט, אַז ער וועט פירן מיט דער פאָליציי אַ קאַמף אַף טויט און לעבן. זי האָט זיך אַזוי געלייענט: „כ׳ל פאַרקאָכן אַקאַשע, — ט׳ איר ניט אויסבלאָזן!” אַ צווייטער אַרעסטאַנט האָט אָנגעשריבן: „איך שפּײַ אַף אײַך, פערדישע קעפּ!” אַ דריטער האָט פּשוט קאָנסטאַטירט אַ פאַקט: „איך בין דאָ געזעסן 5 יוני 1913, און מען איז זיך מיט מיר באַגאַנגען אָנשטענדיק. יאָזעף מאַרעטשעק, קאָמערסאַנט פון אַרשאָוויץ”. געווען נאָך אַן אויפשריפט, וואָס האָט געבראַכט ציטערן מיט איר אינהאַלט. געווען אויך אַ פערז.

דער מענטש, וואָס איז געלאָפן צווישן מיר און לאָוקע, פונקט ווי ער וואָלט געוואָלט געווינען אַ פּריז אין אַ וועטגעלאָף, איז געבליבן שטיין און האָט זיך אָן כוחות אַראָפּגעלאָזן אַף זײַן פריערדיקן אָרט. ער האָט אָנגעשפּאַ״ט דעם קאָפּ אַף די הענט און האָט זיך צערעוועט אַף אַ ווילדן קול:

— לאָזט מיך אַרויס!

— ניין, זיי וועלן מיך ניט אַרויסלאָזן, — האָט ער גענומען ריידן ווי פאַר זיך, — בשום אופן וועלן זיי מיך ניט אַרויסלאָזן. איך בין דאָך דאָ שוין פון זעקס אינדערפרי.

פּלוצים האָט ער זיך אַ כאַפּ געטאָן, ווי ער וואָלט זיך האָבן צו עפּעס באַשלאָסן. ער האָט זיך אויסגעגלייכט און אַ פרעג געטאָן שווייקן:

— האָט איר בײַ זיך צופעליק אַ רימען? איך וויל זיך אויפהייגגען.

— מיט מיר הנאה, וואָס איך קאָן אײַך דינען, — האָט שווייק געענטפערט, אָפּשפּילענדיק זײַן רימען. — איך האָב נאָך קיין מאָל ניט געזען, ווי אַזוי מענטשן הייגגען זיך אין קאַרצער אַף אַ רימען. נאָר אַ שאָד, — האָט ער ווייטער גערעדט, זיך אַרומגעקוקט, — אַז דאָ איז ניטאָ קיין האָק. דער פענצטער־ריגל

וועט אייך קוים אויסהאַלטן, סיידן אַט וואָס: איר זאָלט זיך אופהייננגען קניענדיק אַף דער לאווקע. אַזוי האָט געטאָן אין קלויסטער פון עמאוס אַ מאָנאַך, וואָס האָט זיך אופגעהאַנגען אַפן קרייץ איבער אַ יונגער פריילן. איך האָב זייער ליב מענטשן, וואָס נעמען זיך דאָס לעבן, — אַגב, הויבט אָן.

דער אָנגעברוגזטער פּאַרשוין, וואָס שווייק האָט אים אונ־טערגערוקט זיין רימען, האָט אַף אים אַ קוק געטאָן. אַ כאַפּ געטאָן דעם רימען און אַ וואָרף געטאָן אין ווינקל און איז צע־גאַנגען זיך פון געוויין, צעשמירנדיק די טרערן איבערן פּנים מיט שמוציקע הענט. ער האָט געכליפּעט:

— איך האָב דאָך קינדער, און זיי האָבן מיך דאָ אַוועק־געזעצט פאַר שכורן און הולטאַיעווען. הייליקע מאַריאַ, וואָס וועט זיין מיט מיין אָרימער פרוי, און וואָס וועט מען מיר זאָגן אַף דער שטעלע? איך האָב דאָך קינדער, און בין דאָ אַריינגעפאַלן פאַר שכרות... און אַזוי ווייטער.

סוף כּל סוף האָט ער זיך אַביסל בארואיקט, איז צו צו דער טיר און האָט גענומען פויקן און קלאַפּן אין איר מיט די פויסטן.

אַף יענער זייט טיר האָט זיך געלאָזט הערן טריט און אַ שטים האָט געפרעגט:

— וואָס ווילט איר?

— לאָזט מיך אַרויס! — האָט ער געשריען מיט אַ קול, אַזוי ווי אים וואָלטן שוין ניט געבליבן קיין שום האָפענונגען אין לעבן.

— וווהין? — האָט די שטים ווייטער געפרעגט.

— אַף מיין שטעלע! — האָט זיך אָפּגערופן דער אומ־גליקלעכער פאָטער, מאַן, באַאַמטער, שכור און הולטאַי.

געלעכטער, טייוולשער געלעכטער אין דער שטילקייט פון קאָרידאָר, און אַוועקגייענדיקע טריט.

— מיר דוכט, אַז יענער הער האָט אייך פיינט, וויבאַלד ער איזדעקעוועט זיך אַזוי איבער אייך, — האָט געזאָגט שווייק, נאָכדעם ווי דער מענטש האָט זיך אָפּהענטיק אַראָפּגעלאָזן נעבן

אים אַף דער לאַווקע. — אַזאַ פּרעה, ווען עס כאַפּט אים אָן דער גזלן, איז ער קאַפּאַבל אַף אַלץ. זיצט שטיל און ניט ברי־קעט זיך. ווײַבאַלד, אַז היינגען זיך ווילט איר ניט, און וואַרט, וואָס עס וועט אַרויסקומען. אויב איר זייט אַף אַ מלוכה־שטעלע און איר האָט אַ ווייב מיט קינדער, איז דאָס טאַקע אַ שרעקלעכע זאַך, איך בין מיט אייך מסכים. אָבער איר זייט דאָך מסתמא באַזי־כערט, אַז מען וועט אייך אָפּזאָגן פון שטעלע, אויב איך האָב ניט קיין טעות?

— דאָס קאָן איך אייך ניט זאָגן, — האָט דער מענטש אָפּגעזיפצט, — וואָרום איך געדיינק אַליין ניט, וואָס איך האָב אָפּגעטאָן. איך געדיינק נאָר, אַז מען האָט מיך פון ערגעץ אַרויס־געוואָרפן און איך האָב זיך אַלץ געריסן אַהין צוריק, בכדי צו פאַררויכערן אַ ציגאַר. נאָר אָנגעהויבן האָט זיך דאָס זייער פיין. דער עלטסטער פון אונדזער אָפּטייל האָט געפייערט זיין געבורטס־טאָג און האָט אונדז אַלעמען איינגעלאַדן אין ביר־שיינק; פון דאָרט זיינען מיר אַריבער אין אַ צווייטן, אַ דריטן, פערטן, פינפטן, זעקסטן, זיבעטן, אַכטן, ניינטן...

— זאָל איך אייך ניט העלפן ציילן? האָט שווייק גע־פרעגט. — איך ווייס די מעשיות, איך אַליין בין אַמאָל אין איין נאַכט איבערגעווען אין אַכטאונצוואַנציק לאָקאַלן, נאָר אַלץ אַפן פיינסטן אופן, אין איטלעכן האָב איך אויסגעטרונקען ניט מער, ווי דריי קופּלעך ביר.

— קורץ און גוט, — האָט ווייטער גערעדט דער אומגליק־לעכער באַאַמטער, — אַז מיר האָבן שוין באַוויזן איבערצוגיין אין אַ צענדליק אַזעלכע שיינקלעך, האָבן מיר באַמערקט, אַז אונדזער עלטסטער איז ערגעץ ניט געוואָרן, הגם מיר האָבן געהאַט אים צוגעבונדן אַף אַ שטריקל און מיטגעפירט ווי אַ הינטל. האָבן מיר גענומען גיין זוכן אים צוריק אין אַלע ערטער, וווּ מיר זיינען שוין געווען. סוף כל סוף האָבן מיר זיך צעשפּרייט אין אַלע זייטן; און איך בין אַריינגעפאַלן ערגעץ אין אַ נאַכט־קאַפע, עפּעס זייער אַן אָנשטענדיקן קאַפע: דאָרט האָב איך געזופּט ליקער פון אַ פלאַש. וואָס איך האָב דאָרט נאָך געטאָן, געדיינק איך ניט. איך

ווייס נאָר, אז די צוויי פּאָליציסטן, וואָס האָבן מיר געבראכט אהער, האָבן אין קאָמיסאריאט געמאָלדן, אז איך בין געווען טויט־שכּור און האָב זיך אופגעפירט מיאוס. חוץ דעם זאָל איך האָבן אָנגעשלאָגן א דאמע און צעשניטן מיט א מעסערל א פרעמדע הוט; דערנאָך זאָל איך האָבן צעטריבן דעם דאמען־אָרקעסטער, באשולדיקט דעם אָבער־קעלנער פאר אלעמען אין די אויגן, אז ער האָט געגנבעט א פאפירל פון צוואנציק קרוינען, צעבראָכן דעם מירמל־שטיינערנעם טיש־ברעט, און ארייננעשפּייגן אן אומבאקאנטן הערן ביי א שכנישן טישל אין שאָלכל שווארצע קאווע. מער האָב איך קיין זאך ניט געטאָן. על כל פּנים, געדיינק איך ניט, איך זאָל נאָך וואָס האָבן געטאָן. און גלויבט מיר: איך בין אן אָנ־שטענדיקער, אינטעליגענטער מענטש, וואָס קלערט זיך ווענן קיין זאך ניט, חוץ זיין פאמיליע... וואָס וועט איר זאָגן דערויף? אי־בין דאָך ניט עפּעס א כוליגאן?

— איז אייך עפּעס שווער אָנגעקומען צו צעברעכן דעם מירמל־שטיינערנעם טיש־ברעט? — האָט שוויק געפרעגט מיט אינטערעס. — אָדער איר האָט עס צעקלאפּט מיט איין זעץ?

— מיט איין זעץ, — האָט געענטפערט דער אינטעלי־גענטער הער.

— דעמאָלט זייט איר פארפאלן, — האָט שוויק געענט־פערט פינצטער. — אין געריכט וועט מען דערוויזן, אז איר האָט זיך לאנג געגרייט דערצו דורך טרענירונג. און די קאווע פון יענעם פרעמדן הער, וואָס איר האָט ארייננעשפּייגן צו אים, איז געווען מיט קאָניאק אָדער אָן קאָניאק?

און אָן צו װארטן אף אן ענטפער, האָט ער אויסגע־טייטשט:

— אויב די קאווע איז געווען מיט קאָניאק, וועט אייך זיין ערגער, וואָרום אזא קאווע איז טייערער. אין געריכט נעמט מען אלץ אריין אין חשבון, בכדי עס זאָל אויסקומען א פארבראָך...

— אין געריכט... — האָט איבערגעחזרט מיט א געפּא־לענער שטים דער אָרנטלעכער מאן; דערנאָך האָט ער געלאזט

הייגגען דעם קאָפּ, ווי אַ מענטש, וואָס ווערט געפּייניקט פון חרטה.

און אינדערהיים וויס מען בײַ אײַך, אַז איר זיצט אין חד־גדיא? — פרעגט שוויק.—אָדער זיי וואַרטן אפשר, ביז מען וועט וועגן אײַך אָנשרײַבן אין די צײַטונגען?

— שוין זשע מיינט איר, אַז מען וועט וועגן דעם שרײַבן אין די צײַטונגען? — האָט נאַאיוו געפרעגט דער אומשולדיקער קרבן פון דעם עלטסטנס געבורטסטאָג.

— ווי צוויי מאָל צוויי — איז געווען דער אָפּענער ענט־פער, וואָרום שוויק איז ניט געווען געוויינט צו באַהאַלטן אַ סוד פאַר עמיצן. — און אייער געשיכטע וועט שטאַרק געפעלן ווערן די לעזער פון די צײַטונגען. איך אַליין האָב אויך ליב צו לייענען וועגן שכּורים און זייערע מעשׂים. אַנומלטן האָט איין גאַסט אין „פון כּל טוב” אָפּגעטאָן אַ קלייניקייט: ער האָט זיך געשפּאָלטן דעם שאַרבן מיט דער אייגענער גלאָז. גענומען די גלאָז, אַרופגעוואָרפן זי אין דער הויך און אונטער־געשטעלט דעם פּליך. מען האָט אים אַוועקגעפירט, און באַלד אינדערפרי, האָבן מיר דאָס שוין געלייענט אין צײַטונג. און איינמאָל אין בענדלאָ־וועץ בין איך אַליין פאַרפאָרן אין באַק אַ שטורקאַצן־טראָגער, און ער מיר צוריק. בכדי צו מאַכן שלום צווישן אונדז האָט מען אונדז פאַרבעטן אין צירקל אַרײַן, און אין אָוונט־צײַטונג איז דאָס שוין געווען באַשריבן. און אָט האָט אַ באַאַמטער אין קאַפע „לע־בעדיקער בר־מנן” צעבראָכן צוויי שאָלכלעך — מיינט איר דאָך, מען האָט אים פאַרזען? באַלד דעם צווייטן טאָג אינדערפרי איז עד שוין געווען אין צײַטונג! אין בעסטן פאַל, קאָנט איר שיקן פון טורמע אין רעדאַקציע אַרײַן אַ הכחשה, אַז די ידיעה, וואָס שטייט אין צײַטונג, איז ניט שייך צו אײַך, און אַז דער מענטש, וואָס האָט זיך אָנגערופן מיט אייער נאָמען, איז אײַך ניט קיין קרוב, און אַז איר זייט גאָר אַפילו ניט יענער מענטש. און אַהיים קאָנט איר אָנשרײַבן אַ בריוו, אַז זיי זאָלן אויסשניידן אייער הכחשה און באַהאַלטן זי, בכדי איר זאָלט זי קאָנען איבערלייענען, נאָכדעם ווי איר וועט אָפּזיצן אייער שטראָף.

— איז אייך ניט קאַלט?—האָט שווייק געפרעגט גוטמוטיק, אַז ער האָט באַמערקט, ווי ביים אינטעליגענטן הער האָט געקלאַפּט אַ צאָן אָן אַ צאָן. — דער זומער היי־יאָר איז טאַקע אַ קילער.

— אַ געעקטער מענטש בין איך איצט, — האָט געכליפּעט שווייקס קאָלעגע. — קיין העכערונג אין דינסט וועל איך שוין נישט דערלעבן.

— אָט דאָס איז ריכטיק,—האָט שווייק מיט חשק באַשטעטיקט.—אויב מען וועט אייך, נאָכדעם ווי איר וועט אָפּזיצן אייער שטראָף, ניט צונעמען ווידער אָף אייער שטעלע, ווייס איך ניט, צי וועט זיך אייך איינגעבן גיך צו געפינען אַן אַנדערע. וואָרום איטלעכער, אַפילו דער היצל, וועט בײַ אייך מאָנען אַ שיין, אַז איר זייט ניט געשטאַנען פאַרן געריכט. יאָ, אַזאַ רגע פון תענוג, וואָס איר האָט זיך פאַרגונען, קאָן אייך פיין אָפּקאָסטן! און אייער פרוי האָט עפּעס מיטלען אָף זיך דורכצולעבן מיט די קינדער, בעת איר וועט זיצן? אָדער זי וועט מוזן גיין איבער די הייזער, און די קינדער וועלן זיך אויסלערנען מיאוסע מעשים?

דער ענטפער איז געווען אַ געוויין:

— אָ, מיינע אָרימע קינדער, מיין אומגליקלעכע פרוי!

און דער זינדיקער טאַטע איז אופגעשפרונגען און האָט גענומען דערציילן וועגן זיינע קינדער. פינף קינדער האָט ער געהאַט. דער עלטסטער איז אַלט צוועלף יאָר. ער האָט זיך פאַרשריבן בײַ די באָי־סקאַוטן. ער האָט געטרונקען נאָר וואַסער און האָט געזאָלט דינען אַ מוסטער פאַר זיין פאָטער, וואָס האָט אָפּגעשפּילט אַזאַ געשיכטע דאָס ערשטע מאָל אין זיין לעבן.

— וואָס האָב איך אָנגעטאָן! וואָס האָב איך אָנגעטאָן!—האָט ער געקרעכצט. — איצט איז מיין רעפּוטאַציע אַוועקגעפּטרט.

— דאָס איז ריכטיק — האָט שווייק זיך אָפּגערופן מיט זיין געוויינלעכער אָפנהאַרציקייט. — נאָך אָט דער געשיכטע איז אייער רעפּוטאַציע שוין געפּטרט צייט אייער לעבן. וואָרום נאָך איידער מען וועט איבערלייענען אין די צייטונגען, וועלן אייערע גוטע פריינט פון זיך נאָך אויסקלערן מי יודע וואָס. אַלע מאָל

איז דאָס אַזוי. נאָר האָט קיין צער ניט. מענטשן מיט אַ געריר־טער אָדער געפּטרטער רעפּוטאַציע זיינען אויף דער וועלט פאַרא צען מאָל מער, איידער מענטשן מיט אַ גוטער רעפּוטאַציע. דאָס איז אַ גאָרנישט מיט אַ נישט...

אין קאָרידאָר האָבן זיך געלאָזט הערן שווערע טריט, דער שלאָס האָט אַ קלונג געטאָן, די טיר האָט זיך געעפנט, און אַ פּאָליציסט האָט אויסגערופן שוויקס נאָמען.

— אַנטשולדיקט, — האָט שוויק באַמערקט העפלעך,—איך בין דאָ נאָר פון ווארימעס אָן, און אָט דער הער זיצט שוין פון זעקס אינדערפרי. איך האָב צייט.

אָנשטאָט אַן ענטפער האָט דער פּאָליציסט מיט אַ שטאַר־קער האַנט אַרויסגעשלעפּט שוויקן אין קאָרידאָר אַרויס און שווי־גענדיק אַרופגעפירט אים איבערן טרעפּ אויפן ערשטן גאָרן.

אין צווייטן צימער איז געזעסן ביי אַ טיש אַ פּאָליציי־קאָ־מיסאַר, אַ דיקער מענטש מיט אַ גוטמוטיקן אויסזען, וואָס האָט זיך געווענדעט צו שוויקן מיט אַזעלכע ווערטער:

— איר זייט דאָס שוויק? ווי קומט איר אַהער?

— זייער פּשוט, — האָט שוויק געענטפערט. מיך האָט געבראַכט אַהער אַ פּאָליציסט, ווייל איך האָב ניט געוואָלט ליידן, מען זאָל מיך אַרויסטרייבן פון משוגעים־הויז, ווי אַ ליאַדע גאַסן־מיידל.

— ווייסט איר וואָס, שוויק?—האָט פריינטלעך געזאָגט דער הער קאָמיסאַר. — צוליב וואָס זאָלן מיר זיך מאַכן דאָ ביז בלוט איבער אייך? בעסער אייך איבערשיקן אין דער פּאָליציי־פאַרוואַלטונג, ווי מיינט איר?

— איר זייט, ווי יענער זאָגט, דער בעל־הבית אין אייער הויז, — האָט שוויק באַמערקט מיט אַ צופרידענעם טאָן. — און איצטער פאַרנאַכט דורכגיין זיך אין דער פּאָליציי־פאַרוואַלטונג וואָלט געווען זייער אַן אַנגענעמער שפּאַציר.

— טוט מיר הנאה, וואָס מיר האָבן זיך צונויפגערעדט מיט אייך, — האָט דער קאָמיסאַר געזאָגט פריילעך. — איז דען ניט בעסער, ווען אַלץ גייט מיט גוטן? ווי האַלט איר, שוויק?

— איך האָב ליב בײַ אימלעכן צו פרעגן אַן עצה, — האָט שווייק געענטפערט, — גלויבט מיר, הער קאָמיסאַר, איך וועל קיינמאָל אייער גוטסקייט נישט פאַרגעסן.

מיט אַ העפלעכן פאַרנויג איז ער אַראָפּ מיטן פּאָליציסט אין וואַך־שטוב, און שוין אין אַ פערטל שעה אַרום האָט מען געקאָנט זען שווייק בײַם ראָג פון קאַרל־פּלאַץ, באַגלייט פון אַ צווייטן פּאָ־ליציסט, וואָס האָט געהאַלטן אונטערן אָרעם אַ גראָבן בוך מיט אַן אויפשריפט אויף דייטש: „אַרעסטאַנטן־בוך".

אויפן ראָג פון ברענטאַ גאַס האָבן שווייק און זיין באַגלייטער זיך אָנגעשטויסן אויף אַ געדיכט רעדל, וואָס האָט אַרומגערינגלט אַן אויסגעקלעפּטן באַפעל.

— דאָס איז דער מאַניפעסט פון זיין קייזערלעכער מאַ־יעסטעט וועגן דעם, אַז עס איז דערקלערט קריג, — האָט גע־זאָגט דער פּאָליציסט צו שווייקן.

— איך האָב דאָס שוין פאַרויס געזאָגט — האָט געזאָגט שווייק, — נאָר אין משוגעים־הויז ווייס מען נאָך נישט דערפון, הגם זיי וואָלטן געקאָנט קריגן די ידיעה פון ערשטן מקור.

— וואָס מיינט איר דערמיט צו זאָגן? — האָט געפרעגט דער פּאָליציסט.

— דאָס איז דערפאַר, ווייל דאָרטן זיצן אַסך אָפיצערן, — האָט שווייק דערקלערט. און אָנגעטראָפן ווידער אַ נײַ רעדל, וואָס האָט געהאַט זיך צענויפגעקליבן אַרום מאַניפעסט, האָט ער אויס־געשריען אויפן קול:

— הויך לעבן זאָל דער קייסער פראַנץ יאָזעף! די מלחמה וועלן מיר געווינען!

עמיצער פון צווישן דעם המון האָט אים אַראָפּגערוקט די הוט אויף די אויגן; און אין אַזאַ הילוך איז דער בראַווער סאָלדאַט שווייק אַרײַן אין טויער פון דער פּאָליציי־פאַרוואַלטונג. דער המון איז בינתים געוואַקסן.

— די מלחמה וועלן מיר געווינען, נישט אַנדערש, איך חזר אייך איבער נאָך אַ מאָל, מײַנע הערן!

מיט די דאָזיקע ווערטער האָט ער זיך געזעגנט מיטן המין, וואָס האָט אים באַגלייט.

אין דער זעלביקער צייט האָט שוין אין די ווייטע ווייטן פון דער געשיכטע איבער אייראָפּע זיך אַראָפּגעלאָזט דער אמת, אַז שוין דער מאָרגנדיקער טאָג קאָן אָף פּיץ־פּיצלעך צעשמעטערן אַלע פּלענער פון היינט.

.6

דורכגעריסן דעם כישוף־קרייז, קומט שווייק צוריק צו זיך אַהיים.

איבער דעם גאַנצן בנין פון דער פּאָליציי־פאַרוואַלטונג האָט אַרומגעשוועבט דער גייסט פון אַ פרעמדן מאַכט־אויטאָריטעט, וואָס האָט געפּרוּווט דערגיין, ווי ווייט די באַפעלקערונג איז נוטה צו מלחמה: חוץ ווינציק אויסנאַמען, וואָס האָבן ביי זיך געוווסט, אַז זיי געהערן צו נאַציעס, וואָס מוזן פאַרגיסן בלוט פאַר פרעמדע אינטערעסן, זיינען אין דער פּאָליציי־פאַרוואַלטונג געזעסן בלוטגע־ריקע ביוראָקראַטן, וואָס גאָר זייער געדאַנק איז געווען געווענדט אָף טורמעס און תליות, בכדי איינצוהיטן די משונהדיקע געזעצן.

דערביי זיינען זיי זיך באַגאַנגען מיט זייערע קרבנות מיט גיפטיקער פריינטלעכקייט, געלאָקערט אָף אַלע זייערע ווערטער.

— עס טוט מיר לייד ביז גאָר, — האָט געזאָגט איינער פון די דאָזיקע שוואַרץ און געל געשטרייפטע תלינים, ווען מען האָט צו אים אַריינגעפירט שווייקן, — עס טוט מיר ביז גאָר לייד, וואָס איר זייט ווידער אַריינגעפאַלן צו אונדז אין די הענט. מיר האָבן שוין געמיינט, אַז איר האָט תשובה געטאָן ערשט, אפנים, אַז מיר האָבן אַ טעות געהאַט.

שווייק האָט שטום צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ און אָנגעשטעלט אַזאַ אומשולדיק פּנים, אַז דער שוואַרץ־געלער תלין האָט אַ קוק געטאָן מיט אַ שאלה אָף אים און האָט מיט אַ באַזונדער קוועטש געזאָגט:

— מאַכט ניט דעם אָנשמעל פֿון אַ שוטה!

נאָר תיכּף האָט ער אָנגענומען אַ פֿרײַנטלעכן טאָן און האָט װײַטער גערעדט:

— אונדז איז אודאי זײער ניט אָנגענעם צו האַלטן אײַך אין אַרעסט, און איך קאָן אײַך פֿאַרזיכערן, אַז לױט מײַן מײנונג איז אײַער שולד גאָר ניט אַזױ גרױס, װאָרום, װעדליג דער נידעריקער מדרגה פֿון אײַער גײסטיקער אַנטװיקלונג, קאָן ניט זײַן קײן שום ספֿק, אַז איר זײַט אַ קרבן פֿון אַן אונטערהעצער. זאָגט זשע מיר, הער שװײק, װער האָט אײַך אָנגערעדט צו טאָן די נאַרישקײטן?

האָט שװײק זיך אױסגעהוסט און האָט געזאָגט:

— זײַט מוחל, איך װײס ניט װאָסערע נאַרישקײטן איך האָב געטאָן.

— איז דען דאָס ניט אַ נאַרישקײט, הער שװײק, — האָט יענער געענטפֿערט מיט אַ געמאַכט פֿאָטערלעכן טאָן, — װאָס איר האָט לױט די רײד פֿונם פּאָליציסט, װאָס האָט אײַך געבראַכט אַהער, אַרױסגערופֿן אַ געזעמל פֿון פֿאָלק פֿאַרן אָנגעקלעפּטן קריגס־מאַניפֿעסט דורך אַזעלכע אופֿרופֿן, װי „לאַנג לעבן זאָל דער קיסר פֿראַנץ יאָזעף! די מלחמה װעלן מיר געװינען!“?

— איך האָב ניט געקאָנט בלײַבן גלײַכגילטיק, — האָט שװײק מיט היץ אױסגערופֿן, קוקנדיק גלײַך אין פּנים דעם אינקװיזיטאָר מיט זײַנע גוטע אױגן. — דאָס האָט מיך אַזױ אױפֿגערעגט, בעת איך האָב געזען, װי אַלע לײענען דעם מאַניפֿעסט װעגן מלחמה, און קײנער װײַזט ניט אַרױס קײן פֿרײד: קײן שום הױך־רופֿן, קײן שום הוראַ — קײן זאַך ניט, הער ראַט! אַזױ װי דאָס װאָלט זײ גאָר ניט אָנגײן. האָב איך, אַן אַלטער סאָלדאַט פֿון 91־טן פּולק, ניט געקאָנט מער זיך אײַנהאַלטן און האָב געזאָגט די װערטער. איך מײן, אַז אױב איר װאָלט געװען אױף מײַן אָרט, װאָלט איר אױך אַזױ געטאָן. װיבאַלד קריג איז דערקלערט, מוזן מיר אים דאָך געװינען, און מען מוז לאָזן הױך לעבן דעם קיסר; קײנער װעט מיך ניט אַראָפּפֿירן פֿון װעג.

דער שווארץ-געלער תלין, א געפלעפטער און פארשעמטער, האט ניט געקאנט אויסהאלטן דעם בליק פון שווייקן, דעם אומשולדיקן שעפעלע. האט ער זיינע אויגן אראפגעלאזט אף די פאפירן, וואס זיינען געלעגן פאר אים און האט געזאגט:

— איך נעם אן אייער התלהבות, איר האט אבער בעדארפט זי ארויסווייזן ביי אנדערע אומשטאנדן. איר פארשטייט דאך אליין, אז וויבאלד איך האט געפירט א פאליציסט, האט אייער פאטריאטישע מאניפעסטאציע געקאנט און געמוזט אויסנעמען זיך אין די אויגן פון דער באפעלקערונג גיכער ווי א חוזק, איידער ווי אן ערנסטע זאך.

— א מענטשן ווען עס פירט א פאליציסט,—האט שווייק געענטפערט — איז דאס זייער א שווערע מינוט אין לעבן פון דאזיקן מענטשן. נאר אויב אפילו אין אזא שווערער מינוט פארגעסטו ניט, וואס דו האסט צו טאן, ווען עס ווערט דערקלערט קריג, קאן שוין דער דאזיקער מענטש ניט זיין אזא שלעכטער.

דער שווארץ-געלער תלין האט עפעס א בורטשע געטאן און האט ווידער אמאל א קוק געטאן שווייקן אין די אויגן.

שווייק האט געענטפערט מיט דער אומשולדיקער, ווייכער, באשיידענער און צערטלעכער ווארימקייט פון זיין בליק.

א גוטע ווילע האבן זיי געקוקט גלייך איינער דעם צווייטן אין די אויגן אריין.

— כאפט אייך דער טייוול. שווייק!—האט ארויסגערעדט סוף כל סוף דער ביוראקראט. — אויב איר וועט נאך אמאל אריינפאלן צו אונדז, וועל איך אייך בכלל שוין מער ניט אויספרעגן, און איר וועט מוזן גיין גלייך צום מיליטער-געריכט אין הראדשין. פארשטאנען?

ער האט נאך ניט באוויזן קומען צו זיך, ווי שווייק איז צוגעשפרונגען צו אים, האט אים א קוש געטאן אין האנט און געזאגט:

— געזונט און שטארק זאלט איר מיר זיין! אויב איר וועט דארפן א הינטל, בעט איך אייך זיך ווענדן צו מיר. איך האנדל מיט הינט.

אזוי ארום איז שווייק אַרום אַף דער פריי און האָט זיך געלאָזט גיין אַהיים.

אונטערוועגס האָט ער אַ טראַכט געטאָן, צי זאָל ער זיך ניט אַריינכאַפּן אַף אַ ווײַלע אין „פון כל טוב". און טאַקע אין אַ ווײַלע אַרום האָט ער אופגעעפנט ווידער יענע טיר, וואָס דורך איר איז ער מיט אַ שטיקל צײַט פריער אַרויס אין דער באַגלייטונג פון דעטעקטיוו ברעטשניידער.

אין שײַנקל האָט געהערשט אַ טויטע שטילקייט. עס זײַנען געווען אפילו עטלעכע געסט, צווישן זיי דער קיסטער פון דער קירך פון הייליקן אפּאָלינאַריוס, אָבער אַלע זײַנען זיי געווען עפּעס פאַרדאַגהעט. ביים טאָמבאַנק איז געזעסן מאַדאַם פּאַליוועץ און האָט טעמפּ געקוקט אַף די ביר-קראַנען.

— אָט בין איך אויך דאָ! — האָט שווייק פריילעך אויסגערופן. — גיט זשע מיר אַ זופּ ביר. ווו איז דאָס אונדזער הער פּאַליוועץ? איז ער נאָך אינדערהיים?

אַנשטאָט אָן ענטפער, האָט מאַדאַם פּאַליוועץ זיך באַגאָסן מיט טרערן. כליפּענדיק האָט זי דערציילט:

— געגעבן... אים... צען... יאָר... יענע... וואָך...

— מילא, — האָט שווייק באַמערקט, — איין וואָך איז ער, הייסט דאָס, שוין אָפּגעזעסן.

— ער איז דאָך געווען אַזוי פאָרזיכטיק, — האָט מאַדאַם פּאַליוועץ געכליפּעט, — ער פלעגט דאָס אַליין אַלע מאָל זאָגן.

די געסט האָבן נאָך אַלץ געשטומט. אַזוי ווי דאָ וואָלט נאָך אַרומגעבלאָנקעט זיך אַ גלגול פון פּאַליוועץ, וואָס האָט געוואָרנט, אַז מען מוז זײַן פאָרזיכטיק.

— ווער עס היט זיך אַליין, דעם היט גאָט — האָט שווייק אַרויסגערעדט, זיך זעצנדיק צום טיש און נעמענדיק זיך פאַר די ביר. — איצטער זײַנען אָנגעשטאַנען צײַטן, אַז מען מוז ניט ווילנדיק זײַן פאָרזיכטיק.

— נעכטן האָט מען בײַ אונדז צווייען מקבר געווען, —

האָט געפּרוווט דער קיכטער פון קירך פון הייליקן אַפּאָלינאַריוס אָפּציִען דעם שמועס אויף אַן אַנדער טעמע.

— מענטשן, הייסט דאָס, שטאַרבן, — האָט זיך אַ צווייטער גאַסט אָפּגערופן, און אַ דריטער האָט געפרעגט:

— די לויה איז פאָרגעקומען מיט אַ קאַטאַפאַלק?

— איך וואָלט געוועזן טשיקאַווע צו וויסן, — האָט שווייק באַמערקט, — ווי אַזוי וועט מען דאָס איצט, קריגס־צייט, מקבר זיין מיליטער־לייט?

אַלע געסט האָבן, ווי איין מאַן, אָפּגעצאָלט, וואָס עס קומט, און זיינען אַרויס. שווייק איז געבליבן מיט דער בעל־הביתטע אַליין.

— דאָס האָב איך זיך ניט געריכט, — האָט ער געזאָגט.

— זיי זאָלן אַ מענטשן, וואָס איז גאָט די נשמה שולדיק, אַריינברענגען גאַנצע צען יאָר. אַז מען האַקט אַריין אומשולדיקע מענטשן אויף פינף יאָר, דאָס האָב איך געהערט, אָבער צען יאָר — דאָס איז שוין — פאָלג מיך אַ גאַנג!

— ווי זשע דען, אַז מיין אַלטער האָט זיך אין אַלץ מודה געווען! — האָט מאַדאַם פּאַליוועץ זיך ווידער צעוויינט. — אַלץ, וואָס ער האָט גערעדט דאָ וועגן די פליגן און וועגן בילד, האָט ער איבערגעחזרט אין דער פּאָליציי און אין געריכט. מיך האָט מען אַרויסגערופן אין געריכט פאַר אַן עדות, נאָר וואָס האָב איך געקאָנט זאָגן, ווייבאַלד זיי האָבן מיר דערקלערט, אַז איך בין מיין מאַנס אַ קרובה, און דעריבער מעג איך זיך אָפּזאָגן פון עדות זאָגן? איך האָב זיך אַזוי איבערגעשראָקן פאַר דער דאָזיקער קרובה־שאַפט, אַז איך האָב זיך אָפּגעזאָגט צו זאָגן עפּעס. און ער נעבעך האָט אויף מיר אַזאַ קוק געטאָן, אַז איך וועל אייביק זיינע אויגן ניט פאַרגעסן. און שפּעטער, שוין נאָכן פּסק, אַז מען האָט אים אָפּגעפירט, איז ער אַזוי צעטומלט געוואָרן, אַז אין קאָרידאָר האָט ער גענומען שרייען: „לעבן זאָל דער פרייער געדאַנק!“

— און דער הער ברעטשניידער קומט מער ניט צו גיין אַהער?

— ער איז דאָ געווען עטלעכע מאָל, — האָט די בעל־הביתטע געענטפערט, — אויסגעטרונקען אַ פּאָר קופל ביר, אויסגעפרעגט מיך, ווער עס קומט אַריין, און צוגעהערט זיך, ווי די געסט האָבן געשמועסט מכּח פוטבאָל. אַלע מאָל, ווי זיי דערזעען אים, דערציילן זיי עפּעס מכּח פוטבאָל. און אים האָט געהויבן די גאַנצע צייט, ווי אָט־אָט כאַפּט אים די ניכפּה. פאר דער גאַנצער צייט איז צו אים אין די לאַפּעס אַריינגעפאַלן סך־הכל איין טאַפּעצירער פון דער קווער־גאַס.

— אַלץ איז געווענדט אָן דער פּראַקטיקע, — האָט שווייק באַמערקט. — איז דער דאָזיקער טאַפּעצירער געווען אַ נאַר?

— אַן ערך אַזוי ווי מיין מאַן, -- האָט זי געענטפערט מיט טרערן, — ער האָט אים געפרעגט, צי ער וואָלט געוואָלט שיסן אין די סערבן. נעמט יענער און טוט אַ זאָג, אַז ער קאָן גאָר ניט שיסן און אַז איין מאָל אַפן שיס־פּלאַץ האָט ער דורכגעשאָסן די קרוין. און דעמאָלט האָבן מיר דערהערט, ווי הער ברעטשניידער האָט געזאָגט, אַרויסנעמענדיק פון קעשענע זיין נאָטיץ־ביכל: „אַהאַ, אָט האָבן מיר שוין ווידער אַ קליינעם מלוכה־פאַרראַט“. דערנאָך איז ער אַוועק מיט אָט דעם טאַפּעצירער פון דער קווער־גאַס, און יענער איז שוין צוריק ניט געקומען.

— יאָ — אָ, אסך פון זיי וועלן שוין מער ניט קומען צוריק! — האָט שווייק אַ זיפץ געטאָן. — גיט מיר אָקאָרשט אַ גלעזל קאָניאַק.

שווייק האָט זיך שוין געגרייט צו באַשטעלן אַ צווייטן גלעזל קאָניאַק, ווי אין שיינקל איז אַריין דער געהיים־פּאָליציסט ברעטשניידער. ער איז דורכגעפלויגן מיטן בליק דעם ליידיקן לאָקאַל, אַ קוק געטאָן אויף הינטערן טאָמבאַנק, צוגעזעצט זיך צו שווייקן און געוואַרט, וואָס וועט יענער זאָגן.

שווייק האָט אַראָפּגענומען פון פּאָליצע עפּעס אַ צייטונג און האָט גענומען איבערקוקן די אַנאָנסן אַף דער לעצטער זייט און האָט געלייענט אַפן קול:

— משימפערס, וואָס ווינט אין סטראַשקאָוו · נומער 5, פּאָסט-אָפּטייל ראַטשינאָווא, פאַרקויפט זיין הויפל מיט דרייצן מאָרג אַקער-ערד. אין שטעטל איז פאַראַן אַ שולע און אַן אייזנבאַן-סטאַנציע.

ברעטשניידער האָט געדרווייז אַ פּייקל געטאָן מיט די פינגער אין טיש, האָט זיך געווענדט צו שווייקן און געפרעגט:

— מיך וווּנדערט אָבער, וואָס אינטערעסירט אייך דאָס דאָזיקע הויפל, הער שווייק.

— אַ, דאָס זייט איר! — האָט שווייק אויסגערופן און דערלאַנגט אים די האַנט. — איך האָב אייך ניט דערקענט, וואָרום איך האָבן אַ שלעכטן זכרון. אויב איך האָב ניט קיין טעות, האָבן מיר זיך געזען צולעצט אין דער אויפנעם-קאַנצעליאַריע פון דער פּאָליציי-פאַרוואַלטונג. ווי איז עס אייך געגאַנגען זינט דעמאָלט? קומט איר אָהער אָפט אַריין?

— הײַנט בין איך געקומען צוליב אייך, — האָט ברעטשניידער געענטפערט. — די מעשה איז די, וואָס אין פּאָליציי-פאַרוואַלטונג האָט מען מיר געזאָגט, אַז איר פאַרקויפט הינט. דאַרף איך האָבן אַ פּאָקסטעריער אָדער אַ שפּיץ אָדער כּדומה עפּעס אַזוינס.

— דאָס אַלץ קאָן איך אייך פאַרשאַפן, — איז שווייק געווען גרייט, דאַרפט איר האָבן אַ ראַסיגן הונט אָדער אַ פּשוטן?

— איך מיין, — האָט ברעטשניידער געזאָגט, — אַז בעסער אַ ראַסיגן.

— וואָס ווערט איר זאָגן מכּח אַ דאָבערמאַן? — האָט שווייק געפרעגט. — אַזאַ מין חברה-מאַן וועט אייך מיט איין מאָל אַלץ אויסשמעקן און אַרויספירן אייך אויפן אמתן שליאַך. איינער אַ קצב אין ווירשאָוויץ האָט אַזאַ הונט, וואָס פירט בײַ אים דאָס וועגעלע, דער דאָזיקער כּלב האָט מכּ"ש פאַרפעלט זיין קאַריערע.

— איך וואָלט בעסער פון אַלץ געוואָלט האָבן אַ שפּיץ, — האָט בּרעטשנײַדער רואיק געענטפערט, — אַ שפּיץ, וואָס בּײַסט נישט.

— ווילט איר, הײַסט דאָס, אַ שפּיץ אָן צײנער? — האָט שווייק געפרעגט. — קאָן מען אַזאַ אײנעם קריגן בּײַם שײנקער אין דײַוויץ.

בּרעטשנײַדער איז געווען אַ קנאַפּער מבין אין הינט און אין זײער ראַסע. נאָר ער האָט געקראָגן אַ קלאָרן בּאַפעל, וואָס מען האָט אים ניט געקאָנט דרייען. ער האָט געדאַרפט זיך נעענטער בּאַקענען מיט שווייק און מיט זײַן געשעפט. צוליב דעם איז אים געגעבן געוואָרן דאָס רעכט צו נעמען זיך אַ געהילף און געשטעלט געוואָרן אין זײַן רשות אַ געוויסע סומע צו קויפן הינט.

האָבן זײ אָפּגערעדט, אַז שווייק וועט אים צושטעלן הינט פון דעם מין „שטשורעס-כאַפּערס" צו פופציק קרוינען אַ שטיק. און בּרעטשנײַדער האָט אים געגעבן דרײַסיק קרוינען אַן אַדראַף און האָט אים מכבד געווען מיט אַ גלעזל ווײַן.

אַז זײ האָבן שוין געהאַלטן נאָכן פערטן כּוס, האָט בּרעטשנײַדער גענומען אײנרײַדן שווייקן, ער זאָל פאַר אים זיך ניט שרעקן, ווײַל הײַנט האָט ער ניט קײן דינסט, און דערפאַר קאָן מען מיט אים פּריוואַט רײדן וועגן פּאָליטיק.

האָט שווייק דערקלערט, אַז אין שײנק רעדט ער קײן מאָל ניט וועגן פּאָליטיק און אַז בּכלל איז די גאַנצע פּאָליטיק אַן עסק פאַר קלײנע קינדער.

בּרעטשנײַדער, פאַרקערט, איז געווען רעוואָלוציאָנער געשטימט; ער האָט געטענעט, אַז איטלעכע שוואַכע מלוכה איז פאַרמשפּט צום אונטערגאַנג, און האָט געפרעגט שווייקן, וואָס האַלט ער מכּח דעם.

שווייק האָט דערקלערט, אַז ער האָט מיט דער מלוכה קײן געשעפטן ניט געהאַט, נאָר אײן מאָל האָט ער גענומען צום האָדעווען אַ שוואַך סען-בּערנאַר-הינטל און האָט דאָס געשפּײַזט מיט סאָלדאַטישע סוכאַרעס, איז דאָס הינטל געפּגרט.

אַז זיי האָבן פאַרענדיקט די פינפטע גלאָז, האָט ברעט־שניידער זיך מודה געווען, אַז ער איז אַן אַנאַרכיסט, און האָט געפרעגט ביי שווייקן אַן עצה, אין וואָסער אָרגאַניזאַציע ער זאָל זיך גיין פאַרשרייבן.

דערויף האָט שווייק געענטפערט, אַז איינער אַן אַנאַרכיסט האָט אַמאָל געקויפט ביי אים אַ הונט פאַר הונדערט קרוין און האָט אים די לעצטע ראַטע ניט דערצאָלט.

נאָך דער זעקסטער גלאָז האָט ברעטשניידער גענומען ריידן וועגן דער רעוואָליוציע און קעגן מאָביליזאַציע. דעמאָלט האָט שווייק זיך צו אים צוגעבויגן און האָט אים אַריינגעזאָגט אין אויער:

— אָקאָרשט איז דאָ אַריין אַ גאַסט. היט זיך, ער זאָל ניט דערהערן, איר קאָנט נאָך האָבן צרות... איר זעט, די בעל־הביתטע וויינט שוין.

מאַדאַם פּאַליוועץ האָט טאַקע ביטער געוויינט, זיצנדיק אַפן שטול הינטערן טאָמבאַנק.

— וואָס וויינט איר אַזוי, בעל־הביתטע לעבן? — האָט ברעטשניידער געפרעגט. — אין איינע דריי חדשים געווינען מיר דעם קריג, און דעמאָלט וועט זיין אַן אַמניסטיע, און אייער מאַן וועט קומען צוריק, און מיר וועלן זיך אַלע אָנטרינקען אַפן פיינסטן אופן. אָדער איר מיינט, אַז מיר וועלן ניט געווינען? — האָט ער זיך געווענדעט שוין צו שווייקן.

— וואָס איז דאָ שוין פאַראַן וואָס איבערצוקייען? — האָט שווייק זיך אָפּגערופן. — מיר מוזן דאָך געווינען און אַן עק! און איצטער מוז איך שוין גיין אַהיים.

שווייק האָט באַצאָלט, וויפיל עס האָט פון אים אַרויסגע־קומט, און איז אַוועק צו זיין אַלטער דינסט פרוי מילער. האָט זיך שטאַרק דערשראָקן, ווען זי האָט דערזען, אַז דער מענטש, וואָס האָט געעפנט די טיר מיט אַן אייגענעם שליסל, איז געווען שווייק בכבודו ובעצמו.

— און איך, הער שווייק, האָב געמיינט, אַז איר וועט קומען צוריק ערשט אין עטלעכע יאָר אַרום, — האָט זי אים

באַגריסט מיט איר געוויינטלעכער תּמימות. — דערוויל האָב איך אַריינגענומען פאַר אַ שכן אַ שווייצער פון אַ נאַכט־קאַפע — עס איז געווען אַ רחמנות אַפן מענטשן. בײַ אײַך האָט מען דרײַ מאָל געמאַכט אַן אונטערזוכונג אין שטוב, און דיות ווי זיי האָבן גאָרנישט געפונען, האָבן זיי געזאָגט, אַז איר זײַט סײַ ווי סײַ אַ פאַרפאַלענער, ווײַל איר זײַט אַ דורכגעטריבענער.

שווייקן איז באַלד קלאָר געוואָרן, אַז דער אומבאַקאַנטער שכן האָט זיך בײַ אים זייער באַקוועם געמאַכט. ער איז זיך געלעגן אין בעט און געשלאָפן, און אַרום זײַנען געלעגן צעוואָרפן זײַנע קליידער.

— הערט זיך נאָר איין, בעסטער פרײַנט, — האָט געטענעט שווייק, וועקנדיק דעם אומגעבעטענעם אורח, — איר קענט נאָך פאַרשפעטיקן צו מיטאָק. מיך וואָלט פאַרדראָסן, ווען איר וואָלט געקאָנט האָבן צו מיר אַ טענה, אַז איך האָב אײַך אַרויסגעטריבן. און איר האָט שוין אין ערגעץ קיין וואַרימעס ניט געקענט קריגן.

דער שווייצער פון נאַכט־קאַפע איז געווען שטאַרק פאַרשלאָפן, און עס האָט געדויערט אַסך צײַט, ביז ער האָט גענומען פאַרשטיין, אַז עס איז געקומען צוריק דער בעל־הבית פון בעט, און וויל זי האָבן.

ווי דער מנהג פון אַלע שווייצערס פון די נאַכט־לאָקאַלן, האָט אויך דער דאָזיקער געלאָזט צוערשט וויסן, אַז ער וועט אָנברעכן די ביינער איטלעכן, וואָס וועט אים שטערן אין זײַן שלאָף, און האָט טאַקע געפּרואווט איינשלאָפן.

נאָר שווייק האָט צונויפגענומען אַלע זײַנע בגדים, אַרופגעלייגט צו אים אַפן בעט און האָט גענומען טרייסלען אים ענערגיש, טענהענדיק:

— אויב איר וועט זיך ניט אָנטאָן די רגע, וועל איך פּרווון אײַך אַרויסוואַרפן אין גאַס ווי איר שטייט און גייט. עס וואָלט פאַר אײַך געווען בדאיער אַרויסצופליען פון דאַנען אָנגעטאָנערהייט.

— איך האָב געגרייט זיך שלאָפן ביז אַכט אַזייגער פאַר־נאַכט, — האָט געזאָגט דער שווייצער, זיך אָנטוענדיק, שוין מיט אַ שטאַרק געפאַלענעם טאָן. — איך צאָל דאָך דער פרוי צוויי קרוין אַ טאָג פאַר דער בעט.

אַז ער האָט אָנגעטאָן דעם קאָלנער און פאַרבונדן דעם שניפּס איז ער שוין געווען אַזוי תּקיף בײַ זיך, אַז ער האָט געקאָנט אופּווייזן שווייקן, אַז דער נאַכט־קאַפע „מימאָזאַ" איז איינער פון די אָנשטענדיקסטע לאָקאַלן פון דעם מין: ער האָט פון גאַנצן האַרצן איינגעלאַדן שווייקן צו באַזוכן זייער לאָקאַל.

אַז דער אומגעבעטענער אורח איז אַוועק, האָט שווייק געוואָלט זיך אויסטענען מיט פרוי מילער. ערשט זי איז געווען פאַרשוווּנדן, און פון איר איז געבליבן נאָר עפּעס אַ שטיקל פּאַפּיר, וואָס אויף דעם זײַנען געווען מיט אַ בלײַפען אָנגעקריצלט עטלעכע שורות, וואָס אין זיי האָט פרוי מילער אויסגעדריקט אירע געדאַנקען איבער איר פּײַנלעכן אינצידענט מיט שווייקס בעט, וואָס זי האָט פאַרדונגען דעם שווייצער פון נאַכט־קאַפע.

„זײַט מוחל בעל־הבית, וואָס איך וועל אײַך מער ניט זען, וואָרום איך וואַרף זיך אַרויס דורכן פענצטער.

— כּזב ושקר, — האָט שווייק באַשלאָסן און האָט גענומען וואַרטן.

אין אַ שעה אַרום האָט די אומגליקלעכע פרוי מילער זיך שטילערהייט פאַרגנבעט אין קיך אַרײַן. לויט איר טרויעריקן פּנים האָט מען געקאָנט זיך אָנשטויסן, אַז זי האָט געהאָפט צו הערן פון שווייקן עפּעס אַ טרייסט־וואָרט.

— אויב איר ווילט זיך אַרויסוואַרפן דורכן פענצטער, — האָט שווייק צו איר געזאָגט — קאָנט איר אַרײַנגיין צו מיר אין צימער. איך האָב דאָרט געעפנט אַ פענצטער. פון קיך־פענצטער זיך אַרויסוואַרפן וואָלט איך אײַך ניט געעצהט, וואָרום איר וואָלט אַראָפּגעפאַלן אין סעדל אויף די רויזן־שטאָקן און איר וואָלט זיי צעטראָטן, וואָלט איר געמוזט באַצאָלן. פון מײַן פענצטער אָבער פליט איר אַרויס גלײַך אויפן טראָטואַר, און אויב דאָס מזל זאָל אײַך שפּילן, וועט איר ברעכן האַלדז־און־אַקן. טאָמער וועט

וועט אייך ניט אָפּגילטן, וועט איר זיך צעבּרעכן נאָר די ריפּן און די הענט און פיס, און מען וועט נאָך אופּמאָנען בּיי אייך פאַרן היילן אין קראַנקנהויז.

פרוי מילער איז זיך צעגאַנגען פון געוויין, איז שטילער־הייט אַריין אין צימער און האָט פאַרמאַכט דעם פענצטער. דערנאָך איז זי געקומען צוריק מיט די ווערטער:

— אַ צוק־ווינט, און עס איז ניט גוט פאַר אייער רעמאַטעס.

דערנאָך האָט זי געמאַכט די בּעט און אַלצדינג אויפגעראַמט זייער ציכטיק. געקומען צוריק צו שווייקן אין קיך, האָט זי מיט טרערן אין די אויגן דערציילט:

— די צוויי הינטלעך, וואָס זיינען געוועזן בּיי אונדז אין הויז, זיינען געפּגרט, און דער סאַן־בּערנאַר איז אַנטלאָפן, בּעת מען האָט בּיי אונדז געמאַכט די הויז־זוכונג.

— אַיי—אַיי — אַיי! — האָט שווייק אויסגערופן. — אַ שיינע געשיכטע! איצטער זוכט אים מסתּמא די פּאָליציי.

— ער האָט צעבּיסן דעם קאָמיסאַר אליין, בּעת יענער האָט אים אַרויסגעשלעפּט פון אונטערן בּעט, — האָט פרוי מילער ווייטער דערציילט. — אָנגעהויבּן האָט זיך דאָס דערפון, וואָס איינער פון די הערן האָט געמאָלדן, אַז אונטערן בּעט האָט זיך עמיצער בּאַהאַלטן. האָבּן זיי אין נאָמען פון געזעץ געהייסן דעם סאַן־בּערנאַר אַרויסקריכן, האָט ער זיי אָבּער ניט געפאָלגט, האָבּן זיי אים גענומען שלעפּן. ער האָט זיי שיער ניט אייפּגעפרעסן, און דערנאָך — פּוץ דורכן טיר, און ניטאָ! מיר האָבּן זיי אויך אויסגעפרעגט: ווער קומט צו אונדז צו גיין, און צי קריגן מיר ניט געלט געשיקט פון אויסלאַנד. דערנאָך האָבּן זיי געגעבּן אַן אָנצוהערעניש, אַז איך בּין אַ שטיא, דערפאַר וואָס איך האָבּ געזאָגט, אַז געלט פון אויסלאַנד קומט אָן זעלטן, דאָס לעצטע מאָל פונם דירעקטאָר פון בּרנאָ — געדיינקט איר, זעכציק קרוינען אדעראָף פאַר דער אַנגאָראַ־קאַץ, וואָס איר האָט אַנאָנסירט אין דער „נאַראָדנאַ פּאָליטיקאַ” און וואָס אנשטאָט איר האָט איר געשיקט אין אַ פייגן־קעסטל אַ בּלינד־הינטל אַ

פֿאַקסטעריער? דערנאָך האָבן זיי מיט מיר פֿײַנטלעך פֿאַרבראַכט און האָבן מיר רעקאָמענדירט אָט דעם שווייצער פֿון נאַכט־קאַפֿיי, איך זאָל ניט דאַרפֿן מורא האָבן צו בלײַבן אײנער אַליין אין דירה, אָט דעם זעלביקן, וואָס איר האָט אָקאָרשט אַרויסגעטריבן.

— יאָ, איך האָב ניט קיין מזל מיט די מלוכה־אַנשטאַלטן, פֿרוי מילער. איר וועט איצט זען, וויפֿיל זיי וועלן זיך שלעפּן צו מיר קויפֿן הינט, — האָט שווייק זיך אָפּגעזופֿצעט.

עס איז ניט באַוווּסט, צי יענע, וואָס האָבן נאָך דער רעוואָלוציע דורכגעקוקט דעם פּאָליציי־אַרכיוו, האָבן געקאָנט אַרויסקריגן, וואָס האָבן באַטײַט די הוצאות פֿון פּאָליצייאישן געהיים־פֿאָנד, וואָס זײַנען געווען פֿאַרשריבן אַף אַזאַ שטייגער: ס. — 40 קרוין, פּ. — 50 קרוין, ל. — 80 קרוין א. אַז. וו. אויב זיי האָבן געמיינט, אַז ס., פּ. און ל. האָבן באַטײַט ראשי תּיבֿות פֿון געוויסע בירגער, וואָס האָבן פֿאַרקויפֿט דאָס טשעכישע פֿאָלק פֿאַר 40, 50 אָדער 80 קרוין דעם שוואַרץ־געלן אָדלער, — האָבן זיי געהאַט אַ גרויסן טעות.

ס. — האָט באַטײַט „סאַן־בערנאַר״, פּ. — „פֿאָקסטעריער״, ל. — „לעאָנבערג״. אָט די אַלע הינט האָט ברעטשנײַדער אײַנגעקויפֿט פֿאַר דער פּאָליציי פֿון שווייקן. דאָס זײַנען אַלץ געווען מיאוסע פֿאַרזעעניש, וואָס האָבן קיין שום שייכות ניט געהאַט מיט די ראַסן־הינט, וואָס פֿאַר זיי האָט שווייק זיי אַרויסגעגעבן.

געקומען קויפֿן הינט בײַ שווייקן איז נאָך דער דעטעקטיוו קאַלאָאוס. ער האָט אײַנגעהאַנדלט אַ מין פֿאַנטאַסטישע באַשעפֿעניש, וואָס האָט מער פֿון אַלץ דערמאָנט אָן אַ געפֿלעקטער היענע מיט דער לאַנגער וואָל פֿון אַ שאָטלענדער שאָף־הונט. און אין די הוצאות פֿון געהיים־פֿאָנד האָט זיך באַוויזן אַ ניי פֿאַרצייכעניש: „ד. — 90 קרוין.״

אָט דאָס פֿאַרזעעניש האָט בײַ זיי געגאָלטן פֿאַר אַ דאָג.

נאָר קאַלאָוס האָט אויך גאָרנישט ניט געקאָנט מאַכן מיט שווייקן. ער האָט געהאַט דעם זעלביקן פּסק, וואָס ברעטשניידער. די סאַמע פאַרשפּיצטע פּאָליטישע שמועסן פלעגט שווייק אָפּווענדן צו דער פראַגע, ווי אַזוי היילט מען הינטישע חולאתן, און די קונציקסטע פּראָוואָקאַציע פלעגט זיך אויסלאָזן דערמיט, וואָס ברעטשניידער האָט ווידער אָוועקגעשלעפּט פון שווייקן עפּעס אַ חלשותדיק פאַרזעעניש פון אַ הינטל.

אָט דאָס איז געווען דער מיאוסער סוף פון באַוווסטן דעטעקטיוו ברעטשניידער! אַז בײַ אים אין דירה האָבן זיך געהאַט צונויפגעקליבן אַזעלכע פאַרזעענישן אַ שטיקער זיבן, האָט ער זיך מיט זיי פאַרשפּאַרט אין אַ הינטערשטן חדר און זיי ניט געגעבן צו פרעסן, ביז זיי זײַנען אַלע מיטאַמאָל אָנגעפאַלן אַף אים און האָבן אים פאַרצוקט.

ער איז געווען אַזוי ערלעך, אַז ער האָט דער קרוין פאַרשפּאָרט די הוצאות אַף זײַן באַגרעבעניש.

אין זײַן דינסט-צעטל אין דער פּאָליטישער פּאָליציי האָט מען פאַרצייכנט אין דער רובריקע „העכערונג אין ראַנג" אָט די טראַגישע ווערטער: „אויפגעגעסן פון די אייגענע הינט".

שפּעטער, אַז שווייק איז געוואָר געוואָרן פון אָט דעם טרויעריקן פאַל, האָט ער אויסגערופן:

— איך בין טשיקאַוו צו וויסן, ווי אַזוי מען וועט דאָס צענויפהעפטן די שטיקלעך צום גרויסן יום-הדין?

7.

שווייק גייט אַוועק אַף מלחמה.

אין יענע צײַטן, ווען די וועלדער בײַם טײַך ראַוואַ אין גאַליציע זײַנען געווען עדות פון דעם, ווי די עסטרײַכישע אַרמיי איז אַנטלאָפן אַף יענער זײַט ראַוואַ, און די עסטרײַכישע דיוויזיעס אין סערביע האָבן געקראָגן קלעפּ איינע נאָך די אַנדערע, האָט דאָס עסטרײַכישע קריגס-מיניסטעריום זיך דערמאָנט אָן שווייקן, אַז אויך ער קאָן אויסהעלפן די צוויי-איינציקע אימפּעריע פון אירע צרות.

אַז מען האָט צו שווייקן געבראַכט די מעלדונג, אַז ער איז מחויב אין אַ וואָך אַרום צו קומען אַפן שיסער־אינזל צו שטעלן זיך פאַר אַ קאָמיסיע אַף אונטערזוכונג, איז ער גראָד געלעגן אין בעט מיט זיין רעמאַטעם.

פרוי מילער האָט אין קיך אים געקאָכט קאַווע.

— פרוי מילער, — האָט זיך געלאָזט הערן פון צימער זיין שוואַכע שטים, — פרוי מילער, קומט נאָר אַהער אַף אַ מינוטעלע.

די דינסט איז צו צום בעט, און שווייק האָט שטיל אַרויסגערעדט:

— זעצט זיך, פרוי מילער.

אין זיין שטים איז געווען עפּעס אַ סודותדיקע פייערלעכקייט.

פרוי מילער האָט געפאָלגט און זיך אַנידערגעזעצט, און שווייק האָט זיך אָנגעשפּאַרט אַפן געלעגער און אָנגעזאָגט די בשורה:

— מען רופט מיך צום מיליטער־דינסט!

— מאַריאַ הייליקע! — האָט אויסגערופן פרוי מילער. — וואָס וועט איר דאָרט טאָן?

— קעמפן, — האָט שווייק געענטפערט ערנסט. — מיט עסטרייך האַלט עס שמאָל! אין צפון־זייט מאַרשירט דער שונא שוין אַף קראָקע, אין דרום־זייט אַף אונגאַרן! מען שלאָגט אונדז פון אַלע זייטן, און דערפאַר רופט מען מיך. איך האָב אייך דאָך געלייענט נעכטן פון די ציטונגען, אַז איבער אונדזער פאָטערלאַנד הייגען שוואַרצע כמאַרעס.

— איר קאָנט דאָך אָבער זיך קיין ריר ניט טאָן.

— דאָס איז גאָרנישט, פרוי מילער. איך וועל פאָרן אַהין אַף אַ וועגעלע. איר קענט דאָך דעם קאָנדיטער אַפן ראָג, האָט ער אַ וועגעלע אַזאַ. מיט אַסך יאָרן צוריק פלעגט ער דערין פירן שפּאַצירן זיין שלעכטן זיידן, וואָס אָן די פיס: איצט וועט איר מיך אָפּפירן אין דאָזיקן וועגעלע צום זאַמל־פונקט.

פרוי מילער איז צעגאַנגען פון געוויין.

— זאָל איך ניט אַ לאָף טאָן נאָך אַ דאָקטאָר?

— איר באַדאַרפט אין ערגעץ ניט לויפן, פרוי מילער, וואָרום, חוץ די פיס, טויג איך גאַנץ גוט אַף האַרמאַטן־פלייש. און אין דער צייט ווען עסטרייך האַלט אין פלאַצן, מוז איטלע־כער קאַליקע זיין אַפן פּאָסטן. גייט געזונטערהייט קאָכן קאַווע.

און פאַר דער צייט, וואָס פרוי מילער, פאַרגאָסן פון טרערן און אינגאַנצן אַ צעטראָגענע, האָט דורכגעזייט די קאַווע, האָט דער בראַווער סאָלדאַט שווייק איבערגעזונגען כמעט די גאַנצע ליד וועגן גענעראַלווינדישגרעץ און זיינע מיט־קעמפּער.

אונטערן איינדרוק פון אָט דער שרעקלעכער סאָלדאַטן־ליד האָט פרוי מילער פאַרגעסן אָן דער קאַווע און האָט זיך צוגע־האָרכט, ציטערנדיק מיט אַלע אברים, ווי אַזוי דער בראַווער שווייק פאַרענדיקט די לעצטע ווערטער.

— הער שווייק, גאָט איז מיט אייך, הערט אוף! — האָט פרוי מילער אַ געשריי געטאָן, ווי אָן זינען, און האָט זיך גע־לאָזן צו דער טיר און געלאָפן נאָך אַ דאָקטאָר. אין אַ שעה אַרום — אַז זי איז געקומען צוריק — האָט שווייק שוין באַ־וויזן איינצושלאָפן.

אופגעוועקט האָט אים אַ דיקלעכער פאַרשוין, וואָס האָט אים אַרופגעלייגט די האַנט אַפן שטערן. דער גראָבינקער האָט דערקלערט:

— האָט קיין מורא ניט, איך בין דאָקטאָר פּאַוועק פון ווינאָגראַדאָוו. אַ נו, באַווייזט אָקאָרשט דעם דופק... לייגט אַרונ־טער דעם טערמאָמעטער אונטער דער פּאַכווע... אַזוי... אַצינד באַווייזט דעם צונג... מער אַביסל... ניט באַוועגט אים... פון וואָס זיינען געשטאָרבן אייערע עלטערן?

אַזוי אַרום איז דאָס געשען, אַז אין דעם גרויסן היסטאָרישן מאָמענט, בשעת ווען האָט פאַרלאַנגט, אַז אַלע פעלקער פון עסטרייך־אונגאַרן זאָלן אַרויסווייזן, ווי וייט געטריי און איבערגעגבן זיי זיינען דער אימפּעריע, האָט דאָקטאָר פּאַוועק פאַרשריבן שווייקן קעגן זיין פּאַטריאָטישער היץ אַ היפּשע פּאָרציע בראָם און האָט

געעצהט דעם בראַוון קריגסמאַן שווייק, ער זאָל אַרויסוואַרפן די מלחמה פון קאָפּ.

— ליגט רואיק און רעגט זיך ניט אויף, מאָרגן קום איך ווידער.

אַז ער איז געקומען דעם צווייטן טאָג, האָט ער נאָך אין קיך געפרעגט פרוי מילער, ווי שפירט זיך דער חולה.

— אים איז ערגער געוואָרן, הער דאָקטאָר, — האָט זי געענטפערט מיט אופריכטיקן צער, — ביינאַכט, אַז דער רעמאַ־טעם האָט אים דורכגענומען ווי געהעריק, האָט ער, מיט רעש־פּעקט צו מעלדן, געזונגען דעם עסטרייכישן הימן.

האָט דער דאָקטאָר פּאַוועק געהאַלטן פאַר נויטיק צו ענט־פערן אַף אָט דעם נייעם אויסבראָך פון פּאַטריאָטיזם ביי זיין חולה מיט אַ נייער פּאָרציע בראָם.

דעם דריטן טאָג האָט פרוי מילער אים געמאָלדן, אַז שווייקן איז געוואָרן נאָך ערגער.

— היינט ביי טאָג, הער דאָקטאָר, האָט ער מיך געשיקט קויפן אַ קאַרטע פונם קריגס־טעאַטער, און ביינאַכט איז ביי אים געוואָרן אַ טומל אין קאָפּ, און ער טענעט, אַז עסטרייך וועט גע־ווינען דעם קריג.

— און די פּראָשקעס האָט ער איינגענומען, ווי איך האָב געהייסן?

— ער האָט אפילו ניט געשיקט נאָך זיי, הער דאָקטאָר.

אויסגעבמלט צו שווייקן אַלע חלומות, איז דאָקטאָר פּאַוועק אַוועק און האָט זיך פאַרזאָגט, קיין מאָל ניט צו היילן מער אַ מענטשן, וואָס זאָגט זיך אָפּ פון זיין מעדיצינישער הילף צוזאַמען מיטן פאַרשריבענעם בראָם.

עס זיינען געבליבן נאָך צוויי טעג, וואָס נאָך דעם האָט שווייק זיך געדאַרפט שטעלן פאַר דער מעדיצינישער קאָמיסיע.

פאַר דער צייט האָט שווייק זיך צוגעגרייט ווי געהעריק. קודם־כל האָט ער געהייסן פרוי מילער קויפן אים אַ זעלנערש

היטל. דערנאָך האָט ער זי געשיקט צום קאַנדיטער אַפן ראָג בעטן בײַ אים דאָס װעגעלע, װו ער האָט אַמאָל געפירט שפּאַצירן זײַן שלעכטן זײדן אָן פּיס. דערנאָך האָט ער זיך דערמאָנט, אַז ער באַדאַרף נאָך האָבן קוליעס. צום גליק האָט דער קאָנדיטער געהאַט אויך קוליעס, װאָס ער האָט געהיט, װי אַ טײַערע ירושה־זאַך.

איצטער האָט נאָך אויסגעפעלט אַ רעקרוטן־בוקעט. נאָר דאָס האָט שוין געבראַכט פראַו מילער, װאָס איז קענטיק אין יענע טעג אַראָפּ פון צורה און פלעגט אַלע װײַלע זיך באַגיסן מיט טרערן.

און אָט איז געקומען יענער געדײַנקװערדיקער טאָג, װען מען האָט געקאָנט זען אַף די גאַסן פון פּראָג אַ בילד פון געטרײַשאַפט דער מלוכה, װאָס האָט געקאָנט נעמען פאַרן האַרץ.

עפּעס אַן אַלטיטשקע האָט געשטופּט פאַר זיך אַ װעגעלע, און אין װעגעלע איז געזעסן אַ מענטש אין אַ זעלנערשן היטל מיטן בלאַנק אויסגעפּוצטן מאָנאָגראַם „פ. ר. 1" און האָט געװוּנקען מיט קוליעס. אַף זײַן רעקל איז געװען קענטיק אַ רעקרוטן־בוקעט.

און אָט דער דאָזיקער מענטש, װאָס האָט אָן אויפהער געװוּנקען מיט די קוליעס, האָט געשריען מיט קולי־קולות:

— קײן בעלגראַד! קײן בעלגראַד!

נאָך אים איז נאָכגעגאַנגען אַ היפּשער המון לײדיק־גײערס, װאָס האָט זיך אָנגעהויבן קלײַבן נאָך פאַרן הויז, פון װאַנען שװײק איז אַרויס צו גײן אַף מלחמה.

שװײק האָט געהאַט די געלעגנהײט צו קאָנסטאַטירן, אַז די פּאָליציסטן, װאָס זײַנען געשטאַנען בײַ אײניקע װינקל־גאַסן, האָבן אים מיט כבוד באַגריסט.

אַף װענצעסלאַװ־פּלאַץ איז דער געזעמל אַרום שװײקס װעגעלע דערגאַנגען ביז עטלעכע הונדערט מאַן, און אַפן ראָג קראָקעװער גאַס האָט מען צעמזיקט עפּעס אַ סטודענט אַ קאָרפּאָראַנט, װאָס האָט אויסגעשריען:

— זשיוויאָ! נידער מיט די סערבן!

אפן ראָג וואסער־גאַס האָט זיך אריינגעמישט רייטער־פּאָלי־ציי און דעם המון צעטריבן.

אז שווייק האָט צוגעשטעלט דעם באַצירק־אופזעער דעם שיין, אַז ער מוז זיך היינט שטעלן פאר דער אופנעם־קאָמיסיע, איז דער באַצירק־אופזעער געווען אביסל אנטוישט, און בכדי צו פארהיטן פון טומלענישן, האָט ער באפוילן צווײ רייטער־פּאָלי־ציסטן צו באַגלייטן דאָס וועגעלע ביז צום שיסער־אינזל.

וועגן אָט דער גאַנצער געשעעניש איז אין אָפיציעלן אָרגאַן אין טשעכיש געווען אָפּגעדרוקט אזאַ מאמר:

„פּאַטריאָטיזם פון אַן אינוואַליד. נעכטן בײטאָג זיינען די דורכגייער אָף די הויפּט־גאַסן פון פּראָג געווען עדות פון אַ רירנדער סצענע, וואָס קאָן דינען פאַר אַ בולטן ביישפּיל, ווי אַזוי אין דער דאָזיקער גרויסער און גרויזאַמער צייט באַווייזן אויך די זין פון אונדזער פאָלק, ווי שטאַרק געטריי און איבערגעבן זיי זיינען דעם טראָן פון אונדזער באַיאָרנטן מאָנאַרך. עס האָט אויסגעוויזן, ווי עס וואָלט זיך האָבן אומגעקערט די צייט פון די אַלטע גריכן און רוימער, ווען מוציוס סצעוואָלאַ האָט באַפוילן צו טראָגן אים אין מיטן דער שלאַכט אריין, ניט געקוקט אָף זיין פארברענטער האַנט. די היילִיקסטע געפילן און אינטערעסן האָט נעכטן ארויסגעוויזן אפן הפלאדיקסטן אופן אַן אינוואַליד מיט קוליעס, וואָס אַן אַלטיטשקע האָט אים געפירט אין אַ קראַנקן־וועגעלע. דער דאָזיקער זון פון טשעכישן פאָלק האָט פרייוויליק, ניט געאַכט אָף זיין מום, געהייסן אָפּפירן זיך אין דער מאָבילִיזיר־קאָמיסיע, בכדי אָפּצוגעבן זיין לעבן און גוטס פאַר זיין קיסר. און אויב זיין רוף „אָף בעלגראַד!“ האָט געפונען אַזאַ לעבעדיקן אָפּהילך אָף די פּראָגער גאַסן, באַווייזט דאָס, אַז די איינוווינער פון פּראָג דינען פאַרן בעסטן מוסטער פון ליבשאַפט אָן אַ מאָס צו זייער פאָטערלאַנד און צום הויז האַבס־בורג“.

אין דעם זעלביקן גייסט האָט געשריבן אויך דאָס דײַטשע „פּראַגער טאַגעבלאַט“, וואָס האָט פאַרענדיקט דעם אַרטיקל מיט

די ווערטער, אַז דעם פּריוויליקן אינוואַליד האָט באַגלייט אַ גרופּע דייטשן, וואָס האָבן אים מיט זייערע לייבער באַשיצט קעגן די טשעכישע אַגענטן פון דער פאַרשאָלטענער אַנטאַנטע, וואָס האָבן אים געוואָלט דורס זיין.

די „באָהעמיאַ" האָט ביים דערציילן די מעשה אויסגעדריקט דעם ווונטש, אַז דער דאָזיקער אינוואַליד דער פּאַטריאָט זאָל באַקומען אַ באַלוינונג. די רעדאַקציע פון דער צייטונג האָט אָנגעוויזן, אַז זי נעמט אָן נדבות פון דייטשע בירגער לטובת אָט דעם „אומבאַקאַנטן".

צו גלויבן די דאָזיקע דריי צייטונגען, האָט גאַנץ טשעכיע ניט געקאָנט געבאָרן קיין איידעלערן פּאַטריאָט; נאָר די מיטגלידער פון דער דאָקטוירים-קאָמיסיע האָבן אַנדערש געהאַלטן.

באַזונדערס, דער עלטסטער מיליטער-דאָקטאָר באַוטצע.

דאָס איז געווען אַ שטרייַנגער מאַן, וואָס האָט אין אַלץ חושד געווען אַ פּרוּוו זיך אַרויסצודרייען פון מיליטער, פון פראָנט, פון אַ קויל אָדער שראַפּנעל.

באַרימט איז זיין שפּראַך: „דאָס גאַנצע פאָלק טשעכן איז איין באַנדע סימולאַנטן!"

פאַר צוויי וואָכן „אַרבעט" האָט ער געכאַפּט צווישן 11.000 גערופענע 10.999 סימולאַנטן און וואָלט געכאַפּט אויך דעם לעצטן, אויב יענער בר-מזל וואָלט גראָד אין דער רגע, בעת דער דאָקטאָר האָט אַף אים אַ ברום געטאָן: „לינקס אַרום מאַרש!" ניט געכאַפּט די שלאַק.

— טראָגט אַוועק דעם דאָזיקן סימולאַנט! — האָט באַוטצע באַפוילן, נאָכדעם ווי ער האָט קאָנסטאַטירט, אַז יענער איז טויט.

אָט פאַר דעם דאָזיקן מענטשן איז דאָס געשטאַנען אין יענעם טאָג שוויק, אינגאַנצן אַ הוילער, שעמעוודיק פאַרדעקט זיין נאַקעטקייט מיט די קוליעס, וואָס ער האָט זיך אַף זיי אָנגעשפּאַרט.

— דאָס איז טאַקע אַ מערקווירדיק פייגנבלאַט, — האָט געזאָגט באָוטצע. — אַזעלכע פייגנבלעטער זיינען אין גן־עדן זיכער נים געווען.

— באַפרייט פון אַקטיוון דינסט איבער שוואַכזיניקייט, — האָט באַמערקט דער פעלדוועבל, וואָס האָט אַריינגעקוקט אין זיינע פאַפירן.

— און וואָס טוט איך נאָך ווי? — האָט באָוטצע געפרעגט.

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, אַז איך האָב רעמאַטעס, נאָר איך פאַרלאַנג צו דינען זיין מאַיעסטעט דעם קיסר, ביז מען וועט מיך ניט צערייסן אַף שטיקלעך, — האָט שווייק געענטפערט באַשיידן. — און ווייטער זיינען ביי מיר נאָך די קני געשוואָלן.

האָט באָוטצע שטריינג אַ קוק געטאָן אָפן בראַוון סאָלדאַט שווייק און האָט אַרויסגעברומט:

— איר זייט אַ סימולאַנט!

געווענדט צום פעלדוועבל, האָט ער מוסיף געווען מיט אייזיקער קאַלטקייט:

— אומגעזאַמט אַריינזעצן אים אונטער אַרעסט.

האָבן צוויי זעלנער מיט ביקסן אָפּגעפירט שווייקן אין דער דיוויזיע־טורמע.

שווייק האָט אונטערגעהונקען אַף די קוליעס און האָט צו זיין שרעק באַמערקט, אַז זיין רעמאַטעס גייט פאַוואָליע פאַרביי. אַז פרוי מילער, וואָס האָט אַף אים געוואַרט ביים בריק מיטן וועגעלע, האָט אים דערזען אונטער דער וואַך פון צוויי ביקסן, האָט זי זיך ביטער צעוויינט און האָט געלאָזן דאָס וועגעלע אַף הפקר, און אַליין איז זי אַוועק אַהיים.

און דער בראַווער סאָלדאַט שווייק איז זיך שטילינקערהייט געגאַנגען און געגאַנגען, באַליט פון די באַוואָפנטע באַשיצער פון פאָטערלאַנד.

די באַגנעטן פון די ביקסן האָבן געגלאַנצט אַף דער זון. אָפן פלאַץ פאַר פעלדמאַרשאַל ראַדעצקיס דיינקמאָל האָט שווייק

זיך אומגעקערט צום המון, וואָס איז געגאַנגען נאָך אים:

— אָף בעלגראַד! אָף בעלגראַד!

און פעלדמאַרשאַל ראַדעצקי האָט פון זיין פיעדעסטאַל אַראָפּ פאַרקלעטערהייט נאָכגעקוקט דעם בראַוון סאָלדאַט שווייק מיט זיין בוקעט אין לאַץ, ווי ער האָט זיך געהונקען פּאַוואָליע אָף די אַלטע קוליעס. און אין דער זעלביקער צייט האָט אַן עלטערער בכבודי־קער הער דערקלערט די אַרומיקע, אַז דאָס האָט מען פאַרבייגע־פירט אַ דעזערטיר.

8.

שווייק אין דער ראָלע פון אַ סימולאַנט.

אין יענער גרויסער עפּאָכע פלעגן די דאָקטוירים אָנווענדן די גרעסטע אָנשטריינגונגען, בכדי אַרויסצוטרייבן פון די סימו־לאַנטן די עקשנות און זיי ברייגען צוריק אין שוים פון דער אַרמיי.

מען האָט איינגעפירט עטלעכע גראַדן עינויים פאַר סימו־לאַנטן און פאַר אַזעלכע, וואָס מען האָט זיי חושד געווען אין סי־מולאַציע, ווי למשל: די וואָס האָבן געליטן פון סוכאָטע, רעמאַ־טעס, ברוך, נירן, טיפוס, לונגען־אַנטצינדונג, צוקער־קרענק און אַנ־דערע קראַנקייטן.

די עינויים, וואָס די סימולאַנטן האָבן באַדאַרפט אויסשטיין, זיינען געווען סיסטעמאַטיזירט און איינגעטיילט אין אַזעלכע גראַדן:

1. אַבסאָלוטע דיעטע, אין משך פון דריי טעג נאָר איין שאָלכל טיי אינדערפרי און פאַרנאַכט, דערביי גיט מען אַלעמען אַספּירין צום שוויצן, אַלץ איינס, אָף וואָס זיי באַקלאָגן זיך.

2. בכדי מענטשן זאָלן ניט מיינען, אַז מלחמה איז אַ קינ־דער־שפּיל, שטאָפּט מען זיי מיט כינין, אין פּראָשקעס אָדער אין טאַבלעטן.

3. צוויי מאָל אין טאָג ווערט דער מאָגן דורכגעוואַשן מיט איין ליטער וואַרעם וואַסער.

4. אַ קאַנע פון זייף־וואַסער מיט גליצערין.

5. איינוויקל׳ען אין אַ ליילעך, איינגעוויקלט אין קאַלט וואַסער.

עס זיינען געווען אַזעלכע שטאַרקע מענטשן, וואָס זיינען אַריבערגעקומען אַלע פינף גראַדן פון עינויים, און דערנאָך פלעגט מען זיי אין פשוטע זעלנערשע טרומנעס אַוועקטראָגן אַפן מיליטער־צווינטער. עס זיינען אָבער געווען אויך שוואַך־מוטיקע, וואָס קוים פלעגן זיי דערציען ביז דער קאַנע, פלעגן זיי מעלדן, אַז זיי איז איצט בעסער און אַז זיי האָבן קיין אַנדער פאַרלאַנג ניט, ווי צו ווערן אָפגעשיקט מיטן ערשטן עשעלאָן אויף די פאָדערשטע פאָזיציעס.

שווייקן האָט מען אַריינגעלייגט אין אַן אַרעסטאַנטן־באַראַק גראָד בשכנות מיט אַזאַ איינגעשראָקענעם סימולאַנט.

— ניין, איך גיב זיך ניט אונטער, — האָט געמאָלדן אָט דער מענטש, וואָס מען האָט אים אָקאָרשט געהאַט געבראַכט פון אָפעראַציע־זאַל, ווו מען האָט אים שוין דאָס צווייטע מאָל אין דעם טאָג דורכגעוואַשן דעם מאָגן.

דערדאָזיקער מענטש האָט סימולירט קורצזיכטיקייט.

— בעסער וועל איך שוין אַוועק אין פּולק, — האָט באַשלאָסן אויך דער שכן פון דער לינקער האַנט, וואָס מען האָט אים געהאַט געשטעלט אַ קאַנע און וואָס האָט סימולירט, אַז ער איז טויב ווי די וואַנט.

אויף אַ בעטל נעבן טיר האָט געהאַלטן ביים שטאַרבן אַ שווינדזיכטיקער, איינגעוויקלט אין אַ נאַסן ליילעך.

— דאָס איז שוין דער דריטער היינטיקע וואָך, — האָט באַמערקט דער שכן רעכטס. — נו, און דיר וואָס פעלט?

— איך האָב רעמאַטעס, — האָט געענטפערט שווייק. דערויף האָט אויסגעבראָכן אַ געלעכטער. אפילו דער גוסס, וואָס האָט סימולירט סוכאָטע, אויך דער האָט זיך צעלאַכט.

—ניין ברודער, מיט רעמאַטעס זאָלסטו זיך ניט רוקן,—האָט מיט אַן ערנסטן טאָן באַמערקט עפּעס אַ מענטשל פאַרגאָסן מיט שמאַלץ, — רעמאַטעס האָט דאָ דעם אייגענעם באַטרעף, וואָס אַ הינערוויג. אָט איך בין בלוט־אָרעם, ביי מיר זיינען אויסגעשניטן

פינף ריפן און אַ האַלבער מאָגן, און מען גלויבט מיר ניט. דאָ איז געווען אַפילו אַ טויבשטומער, האָט מען אים צוויי וואָכן איינ־געוויקלט אַלע האַלב שעה אין לײלעכער, איינגעווייקטע אין קאַלט וואַסער, און אַלע טאָג פלעגט מען אים דורכוואַשן דעם מאָגן און שטעלן קאַנעס. אַפילו אַלע סאַניטאַרן האָבן שוין געמיינט, אַז ער וועט אויסשפילן און וועט זיך אַוועק אַהיים, האָט אים פלוצים דער דאָקטאָר פאַרשריבן אַ ברעך־מיטל, אַזאַ ברעך־מיטל, אַז עס האָט אים, נו, ממש אויסגעקערט אינגאַנצן! דעמאָלט האָט דער יונג ניט אויסגעהאַלטן און זיך אונטערגעגעבן. איך קאָן מער ניט, זאָגט ער, פאַרשטעלן זיך פאַר אַ טויב־שטומען, וואָרום איך האָב ווידער גענומען רײדן און הערן. אַנדערע קראַנקע האָבן אים געעצהט, ער זאָל ניט קריכן אין פייער, נאָר ער איז באַשטאַנען אַף זיינס, אַז איצט איז ער רײדעוודיק ווי אַלע. אַזוי האָט ער טאַקע היינט גע־מאָלדן דעם דאָקטאָר.

— יאָ, ער האָט זיך געהאַלטן גאַנץ לאַנג, — האָט מוסיף געווען אַ צווייטער, וואָס האָט סימולירט, אַז כלומרשט איין פוס איז ביי אים אַף צען סאַנטימעטער קירצער פאַרן צווייטן.

— ניט אַזוי ווי יענער, וואָס האָט סימולירט, אַז ער איז אַ פאַ־ראַליזירטער. פאַר יענעם איז געווען גענוג דריי פּאָרציעס כינע, איין קאַנע און איין טאָג הונגער. ער האָט שוין זיך אונטער־געגעבן, און מען האָט נאָך ניט באַוויזן נעמען זיך פאַר דער דורכוואַשונג פון מאָגן, איז שוין מער קיין רייד גיט געווען פון פּאַראַליז. נאָר לייגער פון אַלעמען האָט זיך געהאַלטן יענער, וואָס איז געווען איינגעביסן פון אַ משוגענעם הונט. ער האָט זיך געביסן און געוואָיעט און האָט בכלל זייער פיין געשפּילט זיין ראָלע, נאָר קיין שום פאַרן מויל — דאָס האָט ער בשום אופן ניט געקאָנט אַרויסברײנגען. מיר האָבן אים געהאָלפן, ווי מיר האָבן נאָר געקאָנט. אייניקע מאָל האָבן מיר פאַרן באַזוך פון דאָקטאָר אים געקיצלט אַ גאַנצע שעה נאָכאַנאַנד, ביז אים האָט געכאַפּט אַ קראַמף, און ער איז אינגאַנצן געוואָרן בלאָ, נאָר קיין שום איז אַליין ניט אַרויסגעקומען. דאָס איז געווען אַ גרויל! און איין שיינעם פרימאָרגן, אַז ער האָט זיך אונטערגעגעבן, האָט אונדז

אַפֿילו באַנג געטאָן. ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט נעבן זיין בעטל, אויסגעצויגן זיך ווי גרויס ער איז, באַגריסט מיטן האַנט, ווי אַ סאָלדאַט, און ראַפּאָרטירט: „איך האָב דעם כּבֿוד אייך צו מעלדן, הער אויבער=דאָקטאָר, אַז דער הונט, וואָס האָט מיך איינגעביסן, איז מסתּמא ניט געווען קיין משוגענער". האָט דער אויבער=דאָקטאָר אַף אים אַ קוק געטאָן אַזוי שטרייננ, אַז דער געביסענער האָט גענומען טרייסלען זיך מיטן גאַנצן גוף און האָט ווייטער געררעדט: „איך האָב דעם כּבֿוד צו מעלדן, הער אויבער=דאָקטאָר, אַז קיין שום הונט האָט מיך כּלל ניט איינגעביסן, נאָר איך אַליין האָב מיר איינגעביסן אין האַנט". נאָך אַזאַ הודאה האָט מען קעגן אים פֿאַרפֿירט אַ פּראָצעס, פֿאַר מאַכן זיך אַ מום, וואָרום ער זאָל, קלאָמפּערשט, האָבן געוואָלט אָפּבייסן זיך די האַנט, בכדי מען זאָל אים ניט שיקן אַף די פּאָזיציעס.

— אַלע אַזעלכע קריינק, ווו מען דאַרף האָבן שוים אַף די ליפּן, — האָט געזאָגט דער סאַרשמאָלצענער סימולאַנט, — איז זייער שווער צו סימולירן. לאָמיר נעמען, אַ שטייגער, די פּאַליקע. געווען דאָ איינער מיט פּאַליקע, וואָס פֿלעגט שטענדיק זיך באַרימען, אַז אַ פֿאַל מער אָדער ווייניקער האָט בײַ אים קיין באַטרעף ניט, און ער פֿלעגט אַמאָל אָפּשפּילן דאָס אַ מאָל צען אַ טאָג. ער האָט זיך געוואָרפֿן אין קרעמפּ, פֿאַרקוועטשט די קולאַקעס, די אויגן פֿלעגן בײַ אים אַרויסקריכן אַפֿן שטערן, ער פֿלעגט זיך רייסן פֿון די הענט, אַרויסשטעקן דעם גאַנצן צונג, מיט איין וואָרט, אַ בילד פֿון דער פּאַליקע מיט אַלע פּישטשעווקעס, וואָס מען דאַרף ניט בעסער. און פּלוצים זיינען בײַ אים אַרויסגעשפּראָצט פּרונקולעס, צוויי אַפֿן האַלדז און צוויי אַפֿן רוקן... פֿאַרשטייט איר דאָך שוין, אַז עס איז געקומען אַ סוף צו דער פּאַליקע מיט די קרעמפּ, וואָרום ער האָט ניט געקאָנט אַ ריר טאָן מיטן קאָפּ, ער האָט ניט געקאָנט ניט זיצן און ניט ליגן! און דאָ איז בײַ אים נאָך געוואָרן היץ, און פֿון היץ האָט ער אַלצדינג אויסגעפּלוידערט פֿאַרן דאָקטאָר. מיט זיינע פּרונקולעס האָט ער אונדז כּדבעי אָנגעמוטשעט. ער איז דאָ אָפּגעלעגן בײַ אונדז דריי טעג, און די צייט האָט מען אים פֿאַרגרעסערט זיין

פּאַרציע שפּייז — אינדערפרי קאַווע מיט אַ בולקע, פאַרנאַכט אַ קאַשע אָדער סופּ. און מיר אָפּן ניכטערן האַרצן און מיטן געוואַ־שענעם מאָגן און מיט דער הונגער־פּאָרציע האָבן געמוזט צוקוקן, ווי אָט דער פאַרשוין האָט געגעסן און פאַסמאַקעוועט זיך און גע־גרעפּצט פון זעט. דערמיט האָט ער אומגליקלעך געמאַכט נאָך דרייען פון אונדז, וואָס האָבן זיך אויך מודה געווען. לויט זייערע רייד, האָבן זיי געהאַט אַ האַרץ־פעלער.

— גרינגער פון אַלץ, — האָט דערקלערט נאָך איינער פון די סימולאַנטן, — איז צו סימולירן משוגעת. פון אונדזער לע־דער־סעמינאַר ליגן אין שכנישן צימער צוויי. איינער שרייט טאָג און נאַכט אָן אויפהער: „נאָך רויכערט זיך דער שייטערהויפן פאַר דזשאָרדאַנאָ ברונאָ, רעוווידירט גאַליליים פּראָצעס!" און דער צווייטער בילט, צוערשט דריי מאָל פּאַמעלעך: האַו־האַו־האַו, און דער־נאָך פינף מאָל האַסטיק: האַו־האַו־האַו־האַו־האַו, און דערנאָך ווי־דער אַמאָל פּאַמעלעך, און אַזוי אָן אַ סוף. אַזוי בילט ער דאָס אָפּ שוין די דריטע וואָך. איך האָב אויך געוואָלט צוערשט זיך פאָרשטעלן פאַר אַן אידיאָט אָדער פאַר משוגע אַף אַ רעליגיעזער משוגעת און אָנהויבן פּריידיקן וועגן דער חטאים־ריינקייט פון פּויפּס. אָבער סוף כל סוף האָב איך זיך אָנגעשאַפּט דורך אַ שע־רער פאַר פופצן קרוין אַ פיינעם מאָגן־קרעבס.

— און איך קען אַ קוימענקערער אין ברזשעזשאַוואַ, — האָט אַ צווייטער פּאַציענט אַריינגעשטעלט אַ וואָרט, — וואָס פאַר צען קרוין מאַכט ער אייך אַזאַ פיבער, אַז איר וועט אַרויסשפּרינ־גען פון פענצטער.

— אויך מיר אַ זאַך! — האָט זיך געלאָזט הערן אַ שטים. — אין ווירשאָוויץ איז פאַראַן אַ הייבאַם, וואָס פאַר צוואַנ־ציק קרוין וועט זי אייך אַזוי אויסדרייען אַ פוס, אַז איר וועט בלייבן אַ קאַליקע צייט איר לעבט.

— און איך האָב זיך אויסגעדרייט אַ פוס סך־הכל פאַר פינף קרוין, — האָט באַשיידן באַמערקט עמיצער פון די, וואָס זיינען געלעגן אַף די בעטלעך ביים פענצטער, — פאַר פינף קרוין און דריי קופּל ביר.

— מיר קאָסט שוין מיין קרייַנק איבער צוויי-הונדערט קרוין, — האָט באַמערקט זיין שכן, אַ לאַנגער, און טרוקענער ווי אַ דראָנג. — רופט אָן וואָסער סם איר ווילט, וועט איר נים געפינען אַזעלכן, וואָס איך זאָל נים האָבן איינגענומען. איך בין אַ לעבעדיקער לאַגער פון סם-המות. איך האָב געטרונקען סובלעמאַט, איינגעטעמט דאַמף פון קוועקזילבער, געגעסן מיישסם, איך האָב געריכערט אָפּיום, אַריינגעגאָסן אין זיך אָפּיום-טינקטור, געשאָטן זיך מאָרפיום אַף פוטער-ברויט, געשלונגען סטריכנין און האָב איינגענומען אַ מישונג פון פאָספאָר, שוועבל און וויטריאָל. איך האָב צעשטערט מיינע לונגען, דעם לעבער, די נירן, דעם גאַל-פענכער, דעם מאַרך, דאָס האַרץ און די קישקעס. און קיינער ווייס נים, וואָס פאַר אַ קרייַנק איך האָב.

— דאָס בעסטע איז, — האָט באַמערקט דער פאַציענט, וואָס איז געלעגן נעבן מיר, — זיך אַריינצושפּריצן אין האַנט אונטער דער הויט פעטראָלעאום. מיינעם אַ שוועסטערקינד האָט אַזוי אָפּגעגליקט, אַז מען האָט אים אַראָפּגענומען די האַנט ביזן עלנבויגן, און איצטער איז ער רואיק, אַז מען וועט אים נים שלעפן דינען.

— אָט זעט איר, — האָט זיך אָפּגערופן שווייק. — דאָס אַלץ מוז איטלעכער אָפּקומען לכבוד אונדזער קיסר. אַלץ, שוין אַריינגערעכנט דורכוואַשונג פון מאָגן און קאַנעס. אָבער אַז איך האָב געדינט אין מיליטער מיט אַסך יאָר צוריק, איז ביי אונדז געווען אַסך ערגער. אין יענע צייטן פלעגט מען אַזאַ „קראַנקן" צושמידן די רעכטע האַנט צום רעכטן פוס און אַריינזעצן אים אין קאַרצער, ביז ער ווערט געזונט. און דאָרט זיינען נים געווען קיין בעטלעך, ווי דאָ, אָדער שפּיי-קעסטלעך. היילע ברעטער, און דערויף האָבן די קראַנקע באַדאַרפט ליגן. איינמאָל האָט געטראָפן אַ מעשה, אַז איין קראַנקער האָט געהאַט טיפוס און דער צווייטער שוואַרצע פאָקן. ביידע זיינען געווען געשמידט, און דער דאָקטאָר האָט זיי דערלאַנגט אַ בריק אין בויך, ווייל זיי זיינען פאַרשאָלטענע סימולאַנטן. שפּעטער, אַז די דאָזיקע צוויי סאָלדאַטן

זיינען געשטאָרבן, האָט מען וועגן דעם זיך דערוווּסט און פאַר־לאָמענט, און מען האָט אַפילו געשריבן אין די צייטונגען. אונדז האָט מען אָן טענות פאַרבאָטן צו לייענען די צייטונגען און מען האָט געמאַכט אַפילו אַן אונטערזוכונג, צו דערגיין ווער עס האָט די צייטונגען, אַזוי ווי איך האָב קיינמאָל קיין מאָל ניט, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז פון גאַנצן פולק האָט מען בײַ קיינעם ניט גע־פונען, חוץ בײַ מיר. האָט מען מיר גענומען און אַוועקגעפירט מיך מיט אַ ראַפּאָרט צום קאָמאַנדיר. און ער, דער חזיר — אַ ליכטיקע רו זאָל ער דאָרט האָבן! — האָט זיך גענומען פאַר מײַנע ביינער. אַ קאָמאַנדעווע געטאָן: „אופּאַסן” און גענומען מיך אויספרעגן, ווער האָט דאָס אָנגעשריבן אין די צייטונגען, און האָט געסטראַשעט, אַז ער וועט מיר צערייסן די פּיסקעס פון איין אויער ביזן צווייטן, ביז איך וועל ניט זאָגן. דערנאָך איז נאָך געקומען דער דאָקטאָר פון פולק. האָט מיר אונטערגערוקט דעם פויסט ביז אונטער דער נאָז און האָט אַ געוואַלדעווע געטאָן: „הינטישער חזיר, פּגירה, סאָציאַליסט פאַרשאָלטענער!” און איך קוק מיט אַ ריינעם געמיט אַלעמען גלייך אין די אויגן, פינטל אַפילו ניט מיט אַ ברעם, און שווײַג, האַלט די האַנט בײַם דאַשעק, און די לינקע האַנט אַפן נאָט, ווי עס געהער צו זײַן. זיי לויפן אַרום מיר, בילן ווי די הינט, און איך — זאָל דאָס מיך רירן. איך שווײַג, גיב אָפּ כבוד, ווי אַ זעלנער, און די לינקע האַנט ליגט אַפן נאָט. אַזוי איז אַוועק בײַ אַ האַלבער שעה. דערנאָך איז דער פולקאָווניק צוגעשפרונגען צו מיר און האָט אַ געשריי געטאָן: „וואָס איז דאָס, ביסט אַן אידיאָט אָדער ניט קיין אידיאָט?” — „ריכטיק, הער פולקאָווניק, — זאָג איך,— איך בין אַן אידיאָט!” — „קריגסטו צוואַנציק מעת־לעת שטרײַנגען אַרעסט פאַר אידיאָטיזם, צוויי פאַסט־טעג אין וואָך, און אַ חודש אָן אור־לאָפּ, און צוויי מעת־לעת אין קייטן. אַוועקזעצן אים תיכּף, ניט געבן קיין פרעסן. בינדן, ער זאָל זען, אַז די רעגירונג דאַרף קיין אידיאָטן ניט האָבן. מיר וועלן דיר די צייטונגס־משוגעת אַרויס־שלאָגן פון קאָפּ, פאַררדך איינער!” אָט וואָס עס האָט זיך אָפּ־געטאָן. און פאַר דער צייט, וואָס איך בין געזעסן אין קאַרצער

האָבן זיך אין קאַזאַרמע אָפּגעטאָן מעשׂים. אונדזער פּאָלקאָװניק האָט בכלל פֿאַרבאָטן די סאָלדאַטן צו לײענען, אַפֿילו די אָפּיציעלע צײַטונג, אין קרעמל האָט מען ניט דערלויבט אײַנצוװיקלען אין שטיקלעך צײַטונג קעז אָדער װורשט — קײן זאַך ניט. און זינט יענער צײַט האָבן די סאָלדאַטן אָנגעהויבן לײענען, און אונדזער פֿאָלק איז געװאָרן דער געבילדעטסטער פֿון אַלע. מיר האָבן גענומען לײענען אַלע צײַטונגען, און אין איטלעכער ראָטע האָט מען פֿאַרפּאַסט לידלעך אויף אונדזער פּאָלקאָװניק, און אויב אין פֿאָלק פֿלעגט עפּעס טרעפֿן, פֿלעגט זיך שטענדיק געפֿינען אײנער אַ בעל־טובֿה, װאָס פֿלעגט אַרײַנשיקן אין צײַטונג אַ ידיעה פֿאַר דער רובריקע: „שלעכטע באַהאַנדלונג פֿון סאָלדאַטן". איז דאָס װײניק, האָבן זײ אָנגעשריבן צו די דעפּוטאַטן אין װין, זײ זאָלן זיך אײַנשטעלן פֿאַר זײ, און יענע האָבן גענומען אַרײַנטראָגן אײן אָנפֿראַגע נאָך דער צװײטער, אַז אונדזער פּאָלקאָװניק איז אַ רוצח און כּדומה אַזעלכע זאַכן. דערמאָלט האָט עפּעס אַ מיניסטער צוגעשיקט צו אונדז אַ קאָמיסיע, בכדי אויסצופֿאָרשן די זאַך, און דערנאָך האָט אַ געװיסער פֿראַנטאַ הענטשל פֿון גלובאָקאָװאָ זיך אויסגעשתּדלט פֿאַר זיך צװײ יאָר, װײַל ער האָט דאָס זיך געװענדט אין װין צו די דעפּוטאַטן פֿון װעגן דעם פֿראַשק, װאָס ער האָט געקראָגן פֿון פּאָלקאָװניק בעת דעם מושטיר. אַז די קאָמיסיע איז אַװעקגעפֿאָרן, האָט דער הער פּאָלקאָװניק געהײסן אונדז אַלעמען, דעם גאַנצן פֿאָלק, זיך אויסשטעלן און האָט געזאָגט, אַז אַ סאָלדאַט איז אַ סאָלדאַט, װאָס דאַרף שװײַגן און טאָן, װאָס מען הײסט, און אויב אים איז דאָס ניט געפֿעלן, איז ער עובֿר אויף דער מיליטערישער דיסציפּלין. „איר, מנוולים, האָט זיך גערעכנט, אַז די דאָזיקע קאָמיסיע װעט אײַך העלפֿן? — האָט געזאָגט דער פּאָלקאָװניק. — זי האָט אײַך געהאָלפֿן װי אַ טויטן באַנקעס! און איצט זאָל איטלעכע ראָטע פֿאַרבײַגײן פֿאַרבײַ מיר און הויך איבערחזרן, װאָס איך האָב געזאָגט".

— און אָט אַזױ האָבן מיר פֿאַרבײַ אים פֿאַרבײַמאַרשירט, אײן ראָטע נאָך דער צװײטער, די אויגן רעכטס, װי דער הער

פולקאָווניק איז געשטאַנען, די ביקסן אַפן אַקסל און האָבן געריסן זיך: „מיר, מנוולים, האָבן זיך גערירט, אַז די דאָזיקע קאָמיסיע וועט אונדז העלפן? ווי אַ טויטן בּאַנקעס האָט זי אונדז געהאָלפן". דער הער פולקאָווניק האָט זיך געעקט פון געלעכטער, ביז עס איז צוגעגאַנגען די עלפטע ראָטע, די דאָזיקע גייט פאַרביי, שטעלט טריט — און גאָרנישט! קיין מינדסטן קול. דער הער פולקאָווניק האָט זיך אָנגעדרודלט ווי אַ האָן, אָפּגעשטעלט די עלפטע, געהייסן גיין צוריק, זי זאָל איבערחזרן נאָך אַמאָל. זי גייט פאַרביי ווידער און שווייגט, און איין ריי נאָך דער אַנדערער קוקט נאָך עזותדיק דעם הער פולקאָווניק גלייך אין די אויגן אַריין. „אָפּשטעלן!" קאָמאַנדירט דער פולקאָווניק און נעמט אַרומגיין איבערן הויף, שמייסנדיק זיך מיטן רייט-בײטשל איבער די כאָליוועס און שפּייענדיק מיט גרימצאָרן, און דערנאָך אַ ברום אַרויס: „פריי!" — און אַפן פערד און פויז דורכן טויער, ווי אַ ווינט. האָבן מיר גענומען וואַרטן, וואָס וועט דאָס זיין מיט דער עלפטער — און גאָרנישט, מיר וואַרטן אַ טאָג, און צוויי, און אַ וואָך — אַזוי ווי קיינמאָל גאָרנישט. דער הער פולקאָווניק האָט זיך שוין מער ניט געוויזן אין קאַזאַרמע, און אַלע זיינען דערמיט געוועזן זייער צופרידן, די פּשוטע סאָלדאַטן, די אונטער-אָפיצערן און די אָפיצערן. דערנאָך האָט מען צו אונדז אין פולק באַשטימט אַ נייעם קאָמאַנדיר, און וועגן אַלטן האָט מען דערציילט, אַז מען האָט אים אַריינגעזעצט אין אַ סאַנאַטאָריע, ווייל ער האָט אָנגעשריבן זיין מאַיעסטעט דעם קיסר אַ בריוו, אַז די עלפטע ראָטע האָט געמאַכט אַ בונט.

עס איז געקומען די צייט פונם אָוונט-באַזוך.

דער מיליטער-דאָקטאָר גרינשטיין איז געגאַנגען פון בעטל צו בעטל, און נאָך אים אַ סאַניטאַר אַן אונטער-אָפיצער מיטן זשורנאַל.

— מאַקונאַ?

— דאָ!

— אַ קאַנע און אַספּירין! — פּאָקאָרני?

— דאָ!

— דורכוואַשן דעם מאָגן און בינע! — קאַוואַרטשיק?

— דא!

— אַ קאַנע און אַספּירין!

און אַזוי ווייטער, איינער נאָכן אַנדערן, אָן שום רחמנות, מעכאַניש, קורץ.

— שווייק!

— דא!

דאָקטאָר גרינשטיין האָט אַביסל אויפמערקזאַמער אַ קוק געטאָן אויפן נייעם פּאַציענט.

— וואָס טוט אייך וויי?

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, אַז איך האָב רעמאַטעם.

דאָקטאָר גרינשטיין האָט בעת זיין פּראַקטיק זיך צוגעוויינט צו אַ פיינער איראָניע, וואָס האָט געווירקט אַסך שטאַרקער, ווי אַ געשריי.

— אַך אַזוי, רעמאַטעם,—האָט ער געזאָגט צו שווייקן.— דאָס איז טאַקע זייער אַן ערנסטע מחלה! און טאַקע, עס איז ניט געשמאַק צו כאַפּן רעמאַטעם גראָד, ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן דער וועלט-קריג און מען דאַרף גיין אויף מלחמה. איך מיין, אַז איר זייט זיך שטאַרק מצער דערויף.

— גאַנץ ריכטיק, הער אויבער-דאָקטאָר, איך בין זיך שרעקלעך מצער.

— טאַקע? הייסט דאָס, איר זייט זיך מצער? זייער פיין פון אייער זייט, אַז איר זייט מיט אייער רעמאַטעם געקומען צו אונדז גראָד אין איצטיקן מאָמענט. אין שלום-צייט לויפט אַ מענטש אַרום מיט אַזאַ רעמאַטעם ווי אַ ציקעלע, אָבער ווי נאָר עס הויבט זיך אָן מלחמה, ווערט ביי אים תיכף רעמאַטעם און תיכף הערן די קני אויף צו דינען. טוען אייך ניט וויי די קני?

— ריכטיק, די קני טוען וויי.

— אַפילו שלאָפן קאָנט איר ניט אַ גאַנצע נאַכט, אמת? רעמאַטעם איז זייער אַ געפערלעכע, פּיינלעכע און שווערע מחלה.

מיר האָבן דאָ שוין געהאַט אַ רייכע פּראַקטיק מיט רעמאַטעס. די אַבסאָלוטע דיעטע און אַלע איבעריקע מעטאָדן פון אונדזער. קוראַציע העלפן זייער גוט. איר וועט דאָ געזונט ווערן פריער, ווי איר זייט זיך משער, און וועט לויפן צום פראָנט לויפנדיק.

געווענדט צום סאַניטאַר, האָט ער באַפוילן:

— פאַרשרייבט: שוויק—אַבסאָלוטע דיעטע, צוויי מאָל אין טאָג דורכוואַשן דעם מאָגן, איינמאָל אין טאָג אַ קאַנע און ווייטער וועלן מיר זען. דערווייל פירט אים אַראָפּ אין אָפּעראַציע־זאַל. וואַשט אים דורך דעם מאָגן, און באַלד שטעלט אים אַ קאַנע, ווי עס געהער צו זיין. זאָל ער תּפילה טאָן צו אַלע הייליקע. זיין רעמאַטעס זאָל זיך דערשרעקן און אַנטלויפן ווי פּעפּער וואַקסט.

דערנאָך האָט ער זיך געווענדט צו אַלע קראַנקע און האָט געהאַלטן אַ פיינע רעדע, פול מיט שיינע און קלוגע געדאַנקען:

— ניט מיינט, — האָט ער געזאָגט, — אַז פאַר אייך שטייט אַזאַ אייזל, וואָס מען קאָן אים איינרעדן קינדער אין בויך. פון אייערע קונצן און דרייעניש ווער איך קנאַפּ וואָס נתפּעל. איך ווייס, אַז איר זייט אַלע סימולאַנטן און אַז איר ווילט זיך אַרויסמאַכן פון מיליטער־דינסט. אָט לויט דער איינזעעניש הייל איך אייך. דורך מיינע הענט זיינען שוין דורך אַסך הונדערטער אַזעלכע סאָלדאַטן, ווי איר. אויף די דאָזיקע בעטלעך זיינען געלעגן מאַסן מענטשן, וואָס האָבן געליטן פון איין מחלה: זיי האָבן ניט געוואָלט גיין אין מלחמה. בעת זייערע חברים האָבן זיך געשלאָגן אין די גראָבנס, האָבן זיי געמיינט, אַז זיי מעגן וואַלגערן זיך אין די בעטן, ווערן געפּילעוועט ווי קראַנקע און וואַרטן, ביז די מלחמה וועט זיך ענדיקן. זיי האָבן אָבער געהאַט אַ גרויסן טעות אין חשבון, און אויך איר אַלע מאַכט אַ פאַלשן חשבון. נאָך אין צוואַנציק יאָר אַרום וועט איר זיך אויפכאַפּן פון שרעק, ווען עס וועט אייך חלומען, אַז איר פּרוווט ווידער סימולירן ביי מיר.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, — האָט זיך געלאָזט הערן א שטילע שטים פון איין בעטל ביים פענצטער, — איך בין שוין גענעזן געוואָרן, איך האָב נאָך ביינאַכט באַמערקט, אַז מיין שטיק־הוסט איז פאַרביי.

— ווי הייסט איר?

— קאָוואַרטשיק. איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, אַז איר האָט מיר פאַרשריבן אַ קאַנע.

— גוט. די קאַנע וועט איר נאָך קריגן אַף לעצט, — האָט באַשטימט דאָקטאָר גרינשטיין, — בכדי איר זאָלט זיך ניט קאָנען באַקלאָגן, אַז מען האָט אייך דאָ ניט קורירט... אַזוי, און איצט אַלע קראַנקע, וואָס איך האָב אויסגערופן, מאַרש נאָכן אונטער־אָפיצער, בכדי איטלעכער זאָל קריגן, וואָס אים קומט.

און איטלעכער האָט געקראָגן זיין פּאָרציע, לויט ווי דער דאָקטאָר האָט פאַרשריבן. איניקע האָבן געפּרוּווט ווירקן אַף די אויספירער פון דעם דאָקטאָרס באַפעלן דורך בעטן אָדער דורך סטראַשען, אַז זיי וועלן זיך אויך אָנגעבן פאַר סאַניטאַרן און אַז אפשר וועלן זייערע פייניקער אַליין אַריינפאַלן צו זיי אין די הענט אויך. שווייק האָט זיך געהאַלטן שטייף:

— גיס, וואָס דו קענסט, — האָט ער געמונטערט דעם תלין, וואָס האָט אים געשטעלט די קאַנע, — געדיינק די שבועה! ווען דאָ וואָלט געלעגן דיין אייגענער פאָטער אָדער דיין לייבלעכער ברודער, מוזטו זיי אויך שטעלן אַ קאַנע ניט געפּינטלט מיט אַ ברעם. געדיינק, אַז אַף אַזעלכע קאַנעס איז געגרונטפעסטיקט די מאַכט פון עסטרייך און אונדזער נצחון!

דעם צווייטן טאָג האָט דער דאָקטאָר גרינשטיין ביים באַזוך אַ פרעג געטאָן שווייקן, ווי געפעלט עס אים אין מיליטער־שפּיטאָל.

שווייק האָט געענטפערט, אַז דאָ איז אַן אָרט פאַר גוטע און פרומע לייט. דערפאַר האָט ער געקראָגן דאָס זעלביקע, וואָס נעכטן, און דערצו נאָך איין פּראָשעק אַספּירין און דריי פּראָשקעס כינין, וואָס מען האָט אים אַריינגעשאָטן אין אַ גלאָז וואַסער און געהייסן תיכף אויסטרינקען.

אפילו סאָקראַטעס האָט מיט אזא רו ניט אויסגעטרונקען זיין שאָל מיט סם, ווי שוויק דעמדאָזיקן כינין. דאָקטאָר גרינשטיין האָט באַשלאָסן אויסצופּרוּוון אף אים אַלע גראַדן פון עינויים.

אַז מען האָט שוויקן פאַרן דאָקטאָר אין די אויגן איינגעוויקלט אין אַ נאַסן ליילעך, און דער דאָקטאָר האָט ביי אים געפרעגט, ווי איז אים דאָס באַקומען, האָט ער געענטפערט:

— זייער פיין, הער אויבער-דאָקטאָר, גענוי ווי אין אַ שווימשולע אָדער אין אַ ים-באָד.

— און רעמאַטעס האָט איר נאָך?

— יאָ, הער אויבער-דאָקטאָר, ער וויל ניט ווערן בעסער.

און שוויקן האָט מען ווידער געפּייניקט...

אין דער זעלביקער צייט האָט די אלמנה פון אַן אינפאַנטעריע-גענעראַל, די באַראָנעסע פאָן באָצנהיים איבערגעקערט די שטאָט אף צו געפינען יענעם סאָלדאַט, וואָס וועגן אים האָט די „באָהעמיא" אָפּגעדרוקט אַן אַרטיקל, ווו עס איז געווען באַשריבן, ווי מען האָט אים, דעם אינוואַליד, געפירט אין אַ וועגעלע און ווי ער האָט געשריען: „אף בעלגראַד!" דערביי האָט דידאזיקע פּאַטריאָטישע מאַניפעסטאַציע געגעבן דער „באהעמיא" אַ געלעגנהייט אנצוהויבן קלייבן נדבות פאַר אָט דעם געטרייען אינוואַליד.

סוף כל סוף, נאָכדעם ווי מען האָט אָנגעפרעגט אין דער פּאָליציי-פאַרוואַלטונג, איז געפונען געוואָרן, אַז דאָס איז שוויק. ווייטער איז שוין ניט געווען שווער צו דערגיין. האָט באַראָנעסע פאָן באָצנהיים מיטגענומען איר באַגלייטערין און איר לאַקײ מיט אַ גרויסן קאָרב און איז אוועקגעפאָרן קיין הראַדשין.

די אָרעמע באַראָנעסע האָט אפילו ניט געוווּסט, וואָס דאָס באַטייט, ווען אַ מענטש ליגט אין לאַזאַרעט פון דער מיליטער-טורמע. נאָר איר וויזיט-קאַרטל האָט פאַר איר געעפנט די טירן פון דער טורמע. אין קאַנצעלאַריע איז מען איר אין אַלץ אַנטקעגן געקומען, און שוין אין אַ פינף מינוט אַרום האָט זי זיך דערוווּסט, אַז דער „בראַווער סאָלדאַט שוויק", וואָס וועגן אים פרעגט זי זיך נאָך, געפינט זיך אין 3-טן באַראַק, בעט נומער 17. דאָקטאָר

גרינגשטיין, אינגאנצן א צעטומלטער, האָט אַליין זי אָפּגע־פירט אַהין.

שווייק איז גראַד געזעסן נאָך דער געוויינטלעכער טעגלעכער פּראָצעדורע, וואָס דאָקטאָר גרינשטיין האָט פאַרשריבן, אויפן בעטל, אַרומגערינגלט פון אַ גרופּע אויסגעדייוועטע און הונגעריקע סימו־לאַנטן, וואָס האָבן זיך נאָך ניט געהאַט אונטערגעגעבן און האָבן עקשנותדיק מלחמה געהאַלטן מיט דאָקטאָר גרינשטיין אַרום דער אַבסאָלוטער דיעטע.

אויב עמיצער וואָלט זיך צוגעהאָרכט צו זייער שמועס, וואָלט ער געקאָנט מיינען, אַז דאָ האָט ער פאַר זיך מענטשן, וואָס זיינען שטאַרק אַריינגעטאָן אין דער אכילה און וויסן, וואָס דאָס הייסט עסן.

— עסן קאָן מען אַפילו געוויינלעכע גריוון פון רינדער־שמאַלץ,—האָט דערציילט איין קראַנקער, וואָס איז דאָ געלעגן מיט אַן „איינגעשטאַנענעם מאָגן־קאַטאַר”, — אויב זיי האָבן נאָך ניט באַוויזן אָפּצוקילן. אַז די רינדער־שמאַלץ נעמט קאָכן, קוועטשט מען זיי טרוקן, באַזאַלצט זיי מיט פעפער, און איך זאָג אייך — זיי זיינען בעסער פאַר גענדזענע.

— לאָזט נאָר צו רו גענדזענע גריוון,—האָט זיך אָפּגערופן דער פאַרשוין מיטן „מאָגן־קרעפּס”,—בעסערס ווי גענדזענע גריוון איז גאָר אויף דער וועלט ניטאָ. ווי קומען צו זיי חזירשע גריוון! אוודאי דאַרפן זיי זיין נאָר אַביסל אָנגעברוינט, ווי די אידן מאַכן דאָס. זיי נעמען אַראָפּ די שמאַלץ צוזאַמען מיט דער הויט און פּרעגלען דאָס.

— און איך זאָג אייך, אַז איר זייט אינגאַנצן ניט גערעכט מכּח חזירשע גריוון,—האָט באַמערקט שווייקס נאָענטסטער שכן. —פאַרשטייט זיך, אַז איך רייד פון די וואָס מען מאַכט פון דער היימישער שמאַלץ, דאָס וואָס מען רופט היימישע גריוון. זיי זיינען ניט ברוין, אָבער אויך ניט געל. עס מוז זיין עפּעס צווישן די קאָלירן. אַזאַ גריוון באַדאַרף ניט זיין צו ווייך, ניט צו האַרט. זי טאָר ניט כראָמשקן אונטער די ציין, ווארים אויב אַזוי, איז זי פאַרברענט.

זי מוז צעגיין אין מויל, נאָר דערביי מוז ניט זיין דער איינדרוק, אַז שמאַליק רינט איבער דער געמבע.

— ווער פון אייך האָט פאַרזוכט גריוון פון פערד?—האָט זיך געלאָזט הערן אַ שטים. אָבער אַף אָט דער פראַגע האָט קיינער ניט געענטפערט, וואָרום אין דער רגע איז אַריינגעלאָפן דער אונטער-אָפיצער און האָט אַ געשריי געטאָן:

— מאַרש אַלע צו די בעטלעך! באַלד קומט אַהער עמי־צער פון ד' ערצהערצאָגינעס, און קיינער זאָל ניט סמייען אַפיר־רוקן די שמוציקע פיס פון אונטער די קאָלדרעס!

נאָר אַפילו אַן אמתע ערצהערצאָגינע וואָלט ניט געקענט אַריינגיין מיט אַזאַ פּאָמפּע, ווי דאָס האָט געטאָן די באַראָנעסע פאָן באָצנהיים. נאָך איר איז נעגאַנגען אַ גאַנצע סוויטע, וואָס צווישן זיי האָט זיך געפונען אַפילו דער קאַפּיטענ־טרמוס פון שפּי־טאַל, וואָס האָט אין אַלצדינג חושד געווען אַ באַהאַלטענע רעווי־זיע, וואָס האָט אים באַדאַרפט אַרויסרייסן פון זיין וואַרימער שטעלע אין הינטערלאַנד און אַרויסוואַרפן אים פאַר אַ קרבן די שראַפּנעלן ערגעץ ביי די דראָט־פאַרצאַמונגען.

ער איז געווען בלייך, אָבער נאָך בלייכער איז געווען דאָק־טאָר גרינשטיין. עס האָט אים געפינטלט אין די אויגן פון דער קליינער וויזיט־קאַרטע פון דער אַלטער באַראָנעסע מיטן טיטל „אַלמנה פון גענעראַל” און פון אַלץ, וואָס האָט געקאָנט זיין דער־מיט פאַרבונדן, אַ שטייגער ווי: באַקאַנטשאַפטן, פּראָטעקציעס, אַנקלאַגעס, איבערפירן אַפן פראָנט און אַנדערע שרעקלעכע זאַכן.

— אָט איז אונדזער שוויק,—האָט ער אַרויסגערעדט מיט אַן אָנשטעל פון רואיקייט, אַז ער האָט צוגעפירט די באַראָנעסע צו שוויקס בעטל. — מיט געדולד טראָגט ער אַריבער זיינע ווייטאָקן.

באַראָנעסע פאָן באָצנהיים האָט זיך אַנידערגעזעצט נעבן בעטל אַף אַ שטול, וואָס מען האָט איר אונטערגעטראָגן, און האָט זיך געווענדט צו שוויקן אין אַ געבראָכענעם טשעכיש:

— טשעכישער סאָלדאַט—בראַוו סאָלדאַט, אינוואַליד־סאָל־דאַט—מוטיג סאָלדאַט. איך זייער ליב טשעכיש עסטרייכער.

אַ גלעט געטאָן שוויקס ניט געגאָלטע באַק, האָט זי וויטערגערעדט:

— אַלץ אין בלעטער געלייענט. געבראַכט אייך עסן און טאַבאַק און זיסקייט, טשעכיש סאָלדאַט — בראַוו סאָלדאַט. יאַהאַן, קומט נאָר אַהער!

און דער לאַקײ מיטן פאַרוואַקסענעם פּנים האָט צוגעטראָגן צום בעטל אַ גוואַלדיק גרויסן קאָרב, און אין דער זעלביקער צייט האָט די באַלייטערין פון דער אַלטער באַראָנעסע, אַ הויך געוויקסיקע דאַמע מיט אַ פאַרוויינטער צורה, זיך צוגעזעצט אויף שוויקס בעטל און האָט אים פאַרריכט דעם שטרוי=זאַק: זי האָט געמיינט, אַז אַזוי איז מען זיך נוהג מיט קראַנקע העלדן.

דערווייל האָט די באַראָנעסע גענומען אַרויסשלעפּן פון קאָרב די מתנות. צוערשט האָט זיך באַוויזן אַ טוץ געבראָטענע הינער, איינגעוויקלט אין ראָזע פּאַפּיראָס=פּאַפּיר און איבערגעבונדן מיט שוואַרץ=געלע זיידענע בענדלעך. און דערנאָך צוויי פלעשלעך מיט עפּעס אַ ליקער פון דער קריגס=צייט מיט אַן עטיקעטקע: „גאָט, שטראָף ענגלאַנד!“ און פון דער אַנדער זייט איז געווען אַרופגעקלעפּט אַן עטיקעטקע, וווּ עס זיינען געווען אויסגעמעלט פראַנץ יאָזעף און ווילהעלם, וואָס האַלטן זיך פאַר די הענט, אַזוי ווי זיי וואָלטן זיך געקליבן שפּילן די קינדער=שפּיל „העזעלע“.

דערנאָך האָט זי אַרויסגעשלעפּט נאָך דריי פלעשלעך וויין „פאַר געגעזונדיקע“ און צוויי קעסטלעך פּאַפּיראָסן. דאָס אַלץ האָט זי מיט געשמאַק אויסגעלייגט אויף אַ ליידיק בעטל נעבן שוויקן. דערביי האָט זי אַוועקגעלייגט נאָך אַ בוך אין אַ שיינעם איינבאַנד: „געשיכטעס פון לעבן פון אונדזער מאָנאַרך“, וואָס עס האָט אָנגעשריבן דער זייער פאַרדינטער הויפּט=רעדאַקטאָר פון פּראַגער אָפּיציעלער צייטונג, וואָס האָט דעם אַלטן פראַנץ באַטראַכט ממש ווי זיך אַליין. דערנאָך האָט זי אַוועקגעלייגט אויפן בעטל אַ פּליטקע שאָקאָלאַד, אויך מיט דער אויפשריפט: „גאָט שטראָף ענגלאַנד!“ און מיט די בילדער פון עסטרייכישן און דייטשן קיסר. נאָר אויפן שאָקאָלאַד האָבן זיי זיך שוין ניט געהאַלטן פאַר די הענט, נייערט זיי זיינען געלעגן אויסגעקערעוועט מיט די רוקנס צו אַנאַנד. זייער פּנים איז געווען אַ צוויי=רייאיקע צאָן=בערשטל מיטן לאַטיי=

נישן דעווין: „מיט פאַראייניקטע כחות", בכדי איטלעכער, וואָס
וועט מיט איר פוצן די ציין, זאָל זיך דערמאָנען אָן עסטרייך. אַן
עלעגאַנטער געשאַנק, וואָס האָט זיך טאַקע געפאַסט פאַרן פראָנט
און פאַר די גראָבנס, איז געווען אַ קעסטעלע מיט מכשירים פאַר
מאַניקיור. אַפן דעקל איז געווען אויסגעמעלט: אַ שראַפנעל וואָס
פלאַצט און אַ סאָלדאַט אין אַ שטאָלענעם קיווער, וואָס לויפט
אין אַ באַגנעטן=אָנגריף. אונטערן דאָזיקן בילדל איז געשטאַנען:
„פאַרן גלויבן, קיסר און פאָטערלאַנד!" אָן אַ שום בילדל איז גע=
ווען אַ פעקל סוכאַרעס, דערפאַר אָבער איז אַף אים געווען אָפגע=
דרוקט אַ פאַטריאָטישער פערז און אַף דער אַנדער זייט די אי=
בערזעצונג אין טשעכיש.

די לעצטע מתנה איז געווען אַ היאַצינט אין אַ בלומען=טעפל.

אַז אַלע מתנות זיינען געווען אַרויסגענומען און פאַנאַנדער=
געלייגט אַפן בעטל, האָט די באַראָנעסע פאַן באָצנהיים ניט גע=
קאָנט מער איינהאַלטן די טרערן. ביי עטלעכע אויסגעהונגערטע
סימולאַנטן איז געלאָפן שפייעכץ פון מויל. די באַליטערין דער
באַראָנעסעס האָט אונטערגעשפּאַרט דעם זיצנדיקן שוויקן און האָט
אויך געוויינט. עס איז געווען אַ שטילקייט, ווי אין קירך. דעמאָלט
האָט שוויק צענויפגעלייגט די הענט און גענומען זאָגן אַ תפילה

— פאָטער אונדזער דער דאָ... געהייליקט... דיין קיניגרייך
זאָל קומען... דאָס הייסט, אַנטשולדיקט, גנעדיקע פרוי, איך האָב
ניט דאָס געוואָלט... פאָטער אונדזער, טאַטע אין הימל, טו בענטשן
די דאָזיקע מתנות, וואָס מיר וועלן פון זיי געניסן לויט דיין גרוי=
סער פרייגעביקייט. אָמן!

נאָך די דאָזיקע ווערטער האָט ער גענומען פון בעטל אַ
הינדל און האָט גענומען עסן פאַר די אויגן פון דעם איבערגע=
שראָקענעם דאָקטאָר גרינשטיין.

— אָך, ווי דאָס שמעקט אים, נעבעך! — האָט די אַלטע
באַראָנעסע באַגייסטערט אַריינגעזאָגט אַ סוד דעם דאָקטאָר. — ער
איז מסתמא שוין אינגאַנצן געזונט און קאָן שוין אַוועק אַפן פראָנט.
מיר טוט באמת שטאַרק הנאה, וואָס דאָס איז אים אַזוי צונוץ
געקומען.

דערנאָך איז זי אַרומגעגאַנגען אַלע בעטלעך און האָט באַטײלט די קראַנקע מיט פּאַפּיראָסן און מיט שאָקאָלאַד־קאַנפעטן. אומגעקערט זיך צוריק צו שװײקן, האָט זי אים אַ גלעט געטאָן איבער די האָר און געזאָגט: „גאָט באַהיט און באַשיץ אײַך!” און איז אַרױס מיט איר סװיטע פון באַראַק.

אײדער דאָקטאָר גרינשטײן האָט באַװיזן זיך אומצוקערן צוריק פון הױף, װוּ ער האָט אַרױסבאַגלײט די באַראָנעסע, האָט שװײק געהאַט צעטײלט אַלע הינדעלעך, װאָס די פּאַציענטן האָבן זײ אַרײַנגעפּיקט מיט אַזאַ אימפּעט, אַז דאָקטאָר גרינשטײן האָט געפונען נאָר אַ הײפל בײנדלעך, װאָס זײַנען געװען אַזױ רײן אָפּגעגריזשעט, פּונקט װי די הינער װאָלטן לעבעדיקערהײט געװען אַרײַנגעפאַלן אין נעסט פון אַ שפּאַרבער, און זײערע בײנדלעך װאָלטן חדשים לאַנג געלעגן אונטער ברענענדיקע זון־שטראַלן.

לײדיק זײַנען געװען אױך אַ פלעשל ליקער און דרײַ פלעשלעך װײַן. די פּליטקע שאָקאָלאַד און די סוכאַרעס זײַנען אױך געװען פאַרשװוּנדן אין די הונגעריקע מאָגנס. עמיצער האָט געהאַט נאָך אױסגעטרונקען אַפילו דאָס פלעשעלע פּאָליטור פאַר די נעגל, װאָס האָט זיך געפונען בײַ דער מאַניקיור־קעסטעלע און אײַנגעגעסן די צאָן־פּאַסטע, װאָס איז געלעגן בײַ דער צאָן־בערשטל.

געקומען צוריק אין באַראַק, האָט דאָקטאָר גרינשטײן זיך װידער געשטעלט אין אַ קריגערישער פּאָזע און געהאַלטן אַ גרױסע רעדע. אַ שטײן איז אים אַראָפּ פון האַרצן, װען די באַזוכערין האָט זיך אָפּגעטראָגן. דאָס הײפל אָפּגעגריזשעטע בײנדלעך האָט באַשטעטיקט זײַן מײנונג, אַז אַלע זײַנע פּאַציענטן זײַנען הײלע סימולאַנטן.

— סאָלדאַטן !—האָט ער אָנגעהױבן. — אױב איר װאָלט געװען כאָטש אַ קאַפּעלע קליגער, װאָלט איר דאָס אַלץ געלאָזן ניט גערירט, מיט דעם שׂכל, אַז אױב איר װעט די אַלע זאַכן אױפפרעסן, װעט דער אױבער־דאָקטאָר אײַך ניט גלױבן, אַז איר זײַט שװער־קראַנקע. דאָס אײגענע האָט איר באַװיזן, אַז איר װײסט ניט צו שאַצן מײַן גוטסקײט. איך סטאַרע זיך דורכצװאַשן אײַך די מאָגנס, שטעל אײַך קלנעס, האַלט אײַך אױף אַבסאָלוטער

דיעטע, און איר טוט און פרעסט זיך איבער. ווילט איר טאקע זיך אנמאכן א מאגן־קאטאר? א טעות, ברידערלעך! איידער איי־ערע מאגנס וועלן נאך באווייזן עפעס צו פארדייען, וועל איך זיי אזוי גרונטיק אויסרייניקן, אז איר וועט צייט אייער לעבן ניט פארגעסן און אייערע אייניקלעך וועט איר דערציילן, ווי אזוי מען האט איינמאל געפרעסן הינדעלעך און אנגעשטאפט זיך מיט אלע גוטע זאכן, נאר קיין פערטל שעה זיינען זיי ניט געבליבן ביי אייך אין מאגן, ווארום מען האט דעם מאגן דורכגעוואשן א וואַ־רעמינקן, א הייסינקן. בכן, אלע נאך מיר, איינער נאכן אנדערן בסדר, איר זאלט געדיינקען, אז איך בין ניט אזא אייזל, ווי איר, נאר אביסל קליגער, ווי איר אלע אינאיינעם! חוץ דעם, זאלט איר וויסן זיין, אז מארגן רוף איך אהער א קאמיסיע, ווייל איר וואל־גערט זיך דא גאנץ לאנג און קיינער פון אייך איז גאר ניט קראנק, וויבאלד אז איר קאנט אין פינף מינוט אזוי פאראומרייניקן דעם מאגן, ווי איר האט דאס איצט געטאן. נו, איינס, צוויי, דריי, מארש!

אז עס איז געקומען די ריי צו שווייקן, האט דאקטאר גרינ־שטיין אף אים א קוק געטאן און האט געפרעגט:

— איר זייט באקאנט מיט דער באראנעסע?

— זי איז מיין שטיף־מאמע, — האט שווייק געענטפערט.

— אז איך בין געווען אן עופעלע, האט זי מיך אונטערגעווארפן, און איצט האט זי מיך ווידער געפונען...

— אויב אזוי, שטעלט זשע שווייקן נאך א קאנע, — האט דאקטאר גרינשטיין קורץ באפוילן.

* *
*

אינאוונט האט אף די בעטלעך געהערשט אן אומעט. מיט עטלעכע שעה צוריק זיינען בא אלעמען אין די מאגנס געווען אזעלכע גוטע און געשמאקע זאכן, און איצטער איז דארט געווען נאר שוואכער טיי און א פעניצל ברויט.

— איר'ט מיר גלויבן, חברים, איך עס געקאכטע הון לי־בער ווי געבראטענע, — האט זיך געלאזט הערן פון פענצטער די שטים פון פאציענט נומער 21.

— פֿאַרשטאָפּט אים די האַלדז מיט דער קאָלדרע,—האָט עמיצער אַרויסגעבורטשעט. נאָר אַלע זיינען געווען אַזוי אָפּגעשוואַכט נאָך דער שלימזלדיקער סעודה, אַז קיינער האָט אפילו ניט געטראַכט צו רירן זיך פֿון אָרט.

דאָקטאר גרינשטיין האָט געהאַלטן וואָרט. בייטאָג זיינען געקומען עטלעכע מיליטער־דאָקטוירים—מיטגלידער פֿון דער באַרימטער קאָמיסיע.

זיי זיינען מיט אַן ערנסטער מינע אַרומגעגאַנגען צווישן די בעטלעך, און מען האָט נאָר געקאָנט הערן:

— ווייזט דעם צונג!

שווייק האָט אַרויסגעשטרעקט דעם צונג אַזוי, אַז זיין פּנים איז געוואָרן צו אַ שרעקלעכער גרימאַסע און די אויגן האָבן זיך איינגעצן פֿאַרמאַכט.

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער דאָקטאָר, מער אַרויסשטרעקן דעם צונג קאָן איך ניט.

דערנאָך איז פֿאָרגעקומען אַן אינטערעסאַנטער שמועס צווישן שווייק און דער קאָמיסיע. שווייק האָט געטענעט, אַז ער האָט דאָס געזאָגט, ווייל ער דאָט מורא געהאַט, זיי זאָלן אים ניט חושד זיין, אַז ער באַהאַלט פֿון זיי דעם צונג.

מחמת דעם האָבן זיך די מיינונגען פֿון דער קאָמיסיע צעטיילט.

אַ העלפֿט האָט געהאַלטן, אַז שווייק איז אַ שוטה, און די צווייטע פֿאַרקערט, האָט געפּסקנט, אַז ער איז אַ זשוליק, וואָס וויל פֿירן די קאָמיסיע פֿאַרן נאָז.

— דאָס וואָלט געווען שדים ווייסן וואָס,—האָט אָנגעשריען אַף שווייקן דער פֿאָרזיצער פֿון דער קאָמיסיע,—אויב מיר וואָלטן ניט געווען בכּח פֿאַרטיק צו ווערן מיט אייך.

שווייק האָט אָנגעקוקט דער קאָמיסיע מיט דער געטלעכער רואיקייט פֿון אַן אומשולדיק קינד.

איז דער אויבער־דאָקטאָר צוגעטראָטן האַרט צו שווייקן.

— אײן זאך װאָלט איך נאָר װעלן װיסן, איר ים=חזיר אײנער, װאָס טראַכט איר זיך איצט?

— גאָרנישט, איך טראַכט בכלל גאָרנישט.

— כאַפּט עס דער טײװל,—האָט אײנער פֿון די קאָמיסיע=מיטגלידער אַ קלאַפּ געטאָן מיט דער שאַבליע אָף דער ערד,— ער טראַכט גאָרניט, הײסט דאָס! נאָר פֿאַרװאָס, פֿלאָקן אײנער, טראַכט איר גאָרניט?

— צוי איז דאָס, איך טראַכט ניט דערפֿאַר, װײל אין מיליטער=דינסט טאָרן פּשוטע סאָלדאַטן ניט טראַכטן, אַז איך האָב געדינט אין 11־טן פּולק האָט אונדזער ראַטע=קאָמאַנדיר שטענדיק געזאָגט: „אַ סאָלדאַט טאָר אַלײן ניט טראַכטן. פֿאַר אים טראַכט שױן דער עלטסטער. װי נאָר אַ סאָלדאַט הױבט אָן טראַכטן איז ער שױן ניט קײן סאָלדאַט, נאָר אַ יאָלד. טראַכטעניש ברײנגט צו קײן גוטס ניט...

— שטיל געשװיגן! — האָט אים בײז אָפּגעהאַקט דער פֿאָרזיצער פֿון דער קאָמיסיע. — מיר קענען שױן אײך אַ ביסל. דער דאָזיקער טיפּ מײנט, אַז די קאָמיסיע װעט גלױבן, אַז ער איז טאַקע אַן אידיאָט?.. נײן, ניט קײן אידיאָט זײט איר, שװײק, איר זײט אַ פֿאַרשטאַנדיקער מענטש, אַ דורכגעטריבענער, אַ זשוליק, אַן אױסװאָרף. פֿאַרשטײט איר?

— ריכטיק, איך פֿאַרשטײ.

— איך האָב דאָך אײך שױן געזאָגט, איר זאָלט פֿאַרמאַכן אײער שפּײ=קעסטל, הערט איר?

— ריכטיק, איך הער, אַז איך דאַרף פֿאַרמאַכן מײן שפּײ=קעסטל.

— כאַפּט אײך דער טײװל! װערט אַנטשטומט, װען איך באַפֿעל; איר װײסט דאָך, אַז איר מוזט פֿאָלגן.

— ריכטיק, איך װײס, אַז איך מוז פֿאָלגן.

די אָפֿיצערן האָבן זיך איבערגעקוקט און האָבן גערופֿן דעם פֿעלדװעבל.

— אָט דעם דאָזיקן מענטשן,—האָט געזאָגט דער פֿאָר=זיצער פֿון דער קאָמיסיע, אָנװײזנדיק אָף שװײקן, — זאָלט איר

אָפּפירן אין קאַנצעלאַריע און וואַרטן דאָרט אַף אונדזער באַשלוס און ראַפּאָרט. דער דאָזיקער מענטש איז געווען ווי אַן אָקס, סימולירט און האָט נאָך אַ לאַנגען צונג און שפּעט פון זיינע עלטסטע. ער מיינט, דאַכט זיך, אַז זיי געפינען זיך דאָ נאָר פון פאַרגעניגן וועגן, און בכלל, אַז די גאַנצע מלחמה איז אַ גאָרנישט מיט אַ נישט. אין דער מיליטער-טורמע, שוויק, וועט מען אייך אָנלערנען, אַז די מלחמה איז ניט קיין פּוסטע זאַך.

איז שוויק מיטן פעלדוועבל אַוועק איבערן הויף אין דער קאַנצעליאַריע. פאַר דער צייט, וואָס דער וואַך-אָפיצער האָט אַף אים דאָרט געשריען, אַז אַזעלכע מנוולים, ווי שוויק, דאַרף מען שיסן, האָט די קאָמיסיע פאַרענדיקט אין די באַראַקעס מיט די סימולאַנטן. פון זיבעציק קראַנקע האָבן זיך געראַטעוועט נאָר צוויי: ביי איינעם האָט אַ באָמבע אַראָפּגעריסן אַ פוס, דער צווייטער האָט געהאַט די אמתע בראַנד.

נאָר די דאָזיקע צוויי האָבן ניט געהערט דאָס ווערטעלע „טויג״; אַלע איבעריקע, ניט אויסגעשלאָסן אפילו די דריי שווינדזיכטיקע, וואָס האָבן געהאַלטן ביים שטאַרבן, זיינען געוואָרן אָנערקענט פאַר טויגליך פאַרן אַקטיוון דינסט. דערביי האָט דער אויבער-דאָקטאָר זיך פאַרגונען דעם תענוג צו האַלטן אַ רעדע.

די דאָזיקע רעדע איז געווען אָנגעפּיקעוועט מיט די משונה-דיקסטע זידלערייען און דער אינהאַלט איז געווען אַ קורצער: אַלע מענטשן זיינען מנוולים, און נאָר אויב זיי וועלן העלדיש זיך שלאָגן פאַר זייער מאָנאַרך, קאָנען זיי קומען צוריק אין אַ מענטשישער געזעלשאַפט, און נאָכן קריג וועט מען זיי קאָנען מוחל זיין, וואָס זיי האָבן געוואָלט זיך אַרויסמאַכן פון מיליטער-דינסט און האָבן סימולירט אַ קראַנקייט. פּערזענליך גלויבט ער דערין ניט, ער מיינט, אַז זיי וועלן נאָך קומען אַף דער תליה.

עפּעס אַ יונגינקער מיליטער-דאָקטאָר, נאָך אַ ריינע, כשרע נשמה, האָט געבעטן דעם אויבער-דאָקטאָר אַ דערלויבעניש צו זאָגן אַ פּאָר ווערטער. זיין רעדע האָט זיך אָפּגעשיידט פון דער רעדע פון זיין עלטסטן דורך אָפּטימיזם און תמימות. ער האָט גערעדט דייטש.

ער האָט אַ סך געֶרעדט וועגן דעם, אַז איטלעכער פון די, וואָס פאַרלאָזן היינט דאָס קראַנקנהויז, בכדי זיך צו שטעלן אפן פראָנט אין די רייען פון די קאַמעראַדן, באַדאַרף זיין אַ זיגער און אַ ריטער, ער איז באַזיכערט, אַז זיי וועלן זיין גוטע זעלנער אין שלאַכטפעלד און וועלן זיך אופפירן ווי איידעלע מענטשן אין מי־ליטערישע און ציווילע ענינים. אַז זיי וועלן זיין העלדישע קריגס־לייט, געדיינקען די גרויסע מעשים פון ראַדעצקי און פרינץ איישען פון סאַוואָיאַ. אַז זיי וועלן מיט זייער בלוט באַשפריצן די ווייטע פעלדער פון כבוד פאַרן הויז האַבסבורג און וועלן מיט נצחון פאַר־ענדיקן די אופגאַבע, וואָס די געשיכטע האָט זיי געשטעלט. מוטיק, אָן השבונות, ניט צו שוינען זייער לעבן, וועלן זיי זיך וואַרפן אין קאַמף אונטערן שוץ פון די באַרימטע צעשאָסענע פאָנעס פון זייערע פולקן. צו נייעם רום, צו נייע נצחונות.

שפּעטער, אין קאָרידאָר, האָט דער אויבער־דאָקטאָר געזאָגט צום דאָזיקן יונגען מאַן:

— טייערער קאָלעגע, איך מעגט מיר גלויבן, ס'איז אַלץ אַרויסגעוואָרפן. פונם דאָזיקן פעוול וואָלט אפילו ראַדעצקי אַליין אָדער אייער פרינץ איישען ניט געקאָנט מאַכן קיין זעלנערס. מען קאָן מיט זיי ריידן, ווי אַ מלאך אָדער אַ טייוול — אַלץ איינס. פעוול — און ווייטער גאַרנישט.

9.

שווייק אין דער מיליטער־טורמע.

דאָס לעצטע באַהעלטעניש פאַר יענע, וואָס האָבן ניט גע־וואָלט גיין אַף מלחמה, איז געווען די מיליטערישע טורמע. איך האָב געקענט אַ לערער פון מאַטעמאַטיק, וואָס האָט ניט גע־וואָלט שיסן אין אַרטילעריע, און דערפאַר האָט ער אָוועקגעגנבעט בייַ אַ לייטענאַנט דעם זייגער, בכדי אַנצוקומען אין דער מילי־טער־טורמע. ער האָט דאָס געטאָן מיט אַ פולן באַוווּסט. די מלחמה האָט בייַ אים ניט אויסגענומען און האָט אים ניט גע־צויגן. שיסן אין פיינט און הרגען דעם צד שכנגד מיט שראַפּ־

נעלן און גראַנאַטעס פונקט אַזעלכע מאַטעמאַטיק־לערערס, ווי ער — האָט ער געהאַלטן פאַר אַ משוגעת.

— איך וויל ניט מען זאָל מיך פיינט האָבן פאַר מיין אַכזריות, — האָט ער זיך געזאָגט און האָט מיט אַ רויִקן האַרץ אַוועקגעלאַטעט דעם זייגער. קודם־כל האָט מען אונטערזוכט זיין גייסטיקן צושטאַנד, נאָר אַז ער האָט געמאָלדן, אַז ער האָט צוגעגנבעט דעם זייגער, אַף רייך צו ווערן, האָט מען אים אַרייַנגעזעצט אין דער מיליטער־טורמע. אַזעלכע ווי ער, וואָס זייַנען געזעסן דאָרט פאַר גנבות אָדער אָפּנאַרער, זיינען געווען ניט ווינציק. דאָרט זיינען געווען אידעאַליסטן און ניט אידעאַליסטן, מענטשן, וואָס האָבן אין דער מלחמה געזען אַ מיטל רייך צו ווערן, פאַרשיידענע מיליטער־באַאַמטע פון הינטערלאַנד אָדער פון פראָנט, וואָס האָבן געמאַכט פאַרשיידענע פאַלשקייטן מיט פּראָוויאַנט, און אויך גנבים פון קלייניקייטן, וואָס זיינען אַמאָל געווען טויזנט מאָל לייטישער און פיינער פאַר די, וואָס האָבן זיי אַריינגעזעצט. חוץ דעם, זיינען אין מיליטער־טורמע געזעסן אַזעלכע סאָלדאַטן, וואָס זיינען פאַרמשפּט געוואָרן פאַר פאַרשיידענע פאַרברעכנס מיט אַ ריין מיליטערישן כאַראַקטער, אַ שטייגער, פאַר עובר זיין אַף מיליטערישע דיסציפּלינע, פאַר פּרווון צו מאַכן אַ בונט, פאַר דעזערטירן. אַ גרופּע פאַר זיך זיינען געווען די פּאָליטישע, וואָס אַכציק פּראָצענט פון זיי זיינען געווען גאָט די נשמה שולדיק, און פון זיי זיינען ווידער געווען ניין און ניינציק פּראָצענט פאַרמשפּט. דער אַפּאַראַט פון די אוודיטאָרם (מיליטערישע אונטערזוך־ריכטערס) האָט פונקציאָנירט אויסגעצייכנט. אַזאַ געריכטס־אַפּאַראַט איז פאַראַן אין איטלעכער מלוכה, בעת זי האַלט ערב אַן אַלגעמיינעם פּאָליטישן, עקאָנאָמישן און מאָראַלישן חורבן. דעם גלאַנץ פון דער אַמאָליקער גרויסקייט און חשיבות האַלטן אונטער דאָס געריכט, די פּאָליציי, זשאַנדאַרמעריע און אַן אַרמיי שפּיאָנעם.

אין איטלעכן מיליטער־טייל האָט די עסטרייכישע רעגירונג געהאַט שפּיאָנעס און אויסקוקערס, וואָס האָבן געמסרט אַף אייגענע חברים, וואָס זיינען געשלאָפן מיט זיי אַף איין געלעגער און וואָס האָבן זיך מיט זיי געטיילט דעם לעצטן ביסן ברויט.

די פאליטישע פאליציי האט אויך צוגעשטעלט מאטעריאל אין דער מיליטער=טורמע. די מיליטער=צענזור פלעגט שיקן אהין די מחברים פון בריוו צווישן פראנט און צווישן די, וואס פלעגן אומקומען ביי זיך אין דער היים. די זשאנדארן פלעגן ארייננזעצן אפילו זקנים געבראכענע, וואס פלעגן שיקן בריוו אפן פראנט, און די מיליטער=געריכטן פלעגן זיי פארמשפטן צו צוועלף יאר פאר זייערע טרייסט=ווערטער און פאר זייער שילדערן די שווערע נויט אין דערהייב.

פון דער מיליטער=טורמע אין הראדשין האט געפירט א וועג איבער ברזשעוונאוו צום מאטאל=פלאץ. איבער דעם וועג איז געגאנגען א מענטש מיט קייטן אף די הענט, ארומגערינגלט פון סאלדאטן, נאך אים איז געפארן א וואגן מיט א טרומנע. און אפן מאטאל=פלאץ האט זיך געלאזט הערן די אפגעהאקטע קאמאנדע: „צילעווע! שיס!" און אין אלע פולקן און באטאליאנען איז איבערגעלייענט געווארן א באפעל, אז דער און דער איז געווארן דערשאסן פאר א „בונט", בעת דער ראטע=קאמאנדיר האט א זעץ געטאן מיט זיין שאבליע די פרוי פון דעם אומגליקלעכן, וואס האט בשום אופן ניט געקאנט זיך שיידן מיטן מאן, בעת דער עשאלאן האט זיך געזעצט אין צוג...

און אין דער מיליטער־טורמע איז דער דריילינג: דער עלטסטער אופזעער סלאוויק, דער קאפיטאן לינדהארט און דער פעלדוועבל רעפא, מיטן צונאמען „תלין", אויך אויסגעצייכנט פארט ק געווארן מיט זיין עסק. וויפיל מענטשן האבן זיי פארפייניקט אף טויט אין די איינצל=קאמערעס! זייער מעגלעך, אז קאפיטאן לינדהארט איז געבליבן ביי דעם ראנג אין דער רעפובליק. עס וואלט געוועזן געווונשן מען זאל אים פאררעכענען די דינסט=יארן אין דער מיליטער־טורמע. רעפא האט פארלאזן דעם דינסט און פארנעמט זיך מיט בוי=ארבעטן. ס'קאן זיין, אז ער האט זיך פארשריבן אין א פאטריאטישער געזעלשאפט אין דער רעפובליק.

דער עלטסטער אופזעער סלאוויק האט זיך באגנבעט און זיצט איצט הינטער די גראטעס. אים האט נעבעך ניט אפגעגאלטן מיט דער רעפובליק, ווי אנדערע!

* *
*

עס איז גאַנץ נאַטירלעך, וואָס דער אויבער־אופזעער סלאַ־וויק, בעת ער האָט צוגענומען שווייקן, האָט אַף אים אַ קוק גע־טאָן מיט שטומען פאָרוואורף:

— האָסטו דאָס, ברודער, הייסט דאָס, אַ פלעק אַף דיין גוטן נאָמען, וויבאַלד דו ביסט געקומען אַהער צו אונדז? מאַכט ניט אויס, גוטער ברודער, מיר וועלן דיר דאָ מאַכן היימלעך פונקט ווי אַלעמען, וואָס פאַלן אַריין צו אונדז אין די הענט. אונדזערע הענט זיינען ניט קיין דאַמען־הענטשלעך.

און בכדי צו דערווייזן דאָס בחוש, האָט ער אונטערגע־רוקט שווייקן אונטערן סאַמע נאָז זיין מוראדיקן אָרערדיקן פויסט און האָט געזאָגט:

— אַנו, גיב נאָר אַ שמעק, מנוול!

האָט שווייק אַ שמעק געטאָן און געזאָגט:

— איך וואָלט ניט געוואָלט קריגן דערמיט איבערן נאָז— דאָס שמעקט מיט קבר.

דאָס רואיקע, פאַרשטאַנדיקע וואָרט איז דעם אויבער־אופזעער געפעלן געוואָרן.

— היי דו,—האָט ער געזאָגט און אַ טאַרקע געטאָן שווייקן מיטן קולאַק אין בויך, — שטיי גראָד! וואָס האָסטו דאָ אין די קעשענעס? האָסטו אַ פאַפיראָס, מעגסטו זיך לאָזן, געלט אָבער גיב אַהער, מען זאָל ביי דיר ניט אָוועקגנבענען. דאָס אינגאַנצן? אמת, מער איז ניטאָ? געדיינק, זאָג ניט קיין ליגן, פאַר ליגן זאָגן באַשטראָפט מען ביי אונדז.

— ווו זאָלן מיר אים אָוועקזעצן? — האָט געפרעגט דער פעלדוועבל רעפּאַ.

— אין דער זעכצענטער קאַמערע, —האָט געפּסקעט דער אויבער־אופזעער, — צו די, וואָס זיצן אין די גאַטקעס. זעט איר ניט, אַז אַף זיין באַלייט־פּאַפּ ר איז פאַראַן קאַפּיטאַן לינהאַרטס אַ באַמערק: „שטרייננג אופּפּאַסן, צוקוקן זיך". יאָ, יאָ, — האָט ער באַמערקט שווייקן, — מיט זשוליקעס באַגייען מיר זיך ווי

מיט זשוליקעס. און אויב עמיצער פרוווט בריקעווען זיך, שליסן מיר אים איין אין חדר מיוחד, ברעכן אים איבער אַלע ריפּן און לאָזן ליגן, ביז ער פּגרט. דערויף האָבן מיר דאָס פולע רעכט. אַט אַזוי האָבן מיר זיך, אַ שטייגער, אָפּגערעכנט מיט יענעם קצב—געדיינקסט, רעפּאַ?

— מ—יאָ, נאָר יענער האָט אונדז פאַרגעבן אָן אַרבעט, דער אויבער-אופזעער,—האָט רעפּאַ זיך אָפּגערופן פאַרחלומט.— אָט דאָס איז געווען אַ גבר! איבער פינף מינוט האָב איך אים געטראָטן, ביז די ריפּן האָבן גענומען טרעשצען ביי אים און בלוט האָט גענומען גיסן פון פּיסק. צען טעג האָט ער נאָך געלעבט. בשום אופן ניט מעגלעך געווען צו מאַכן מיט אים אַ סוף.

— איצט זעסטו, מנוול, וואָס מען טוט ביי אונדז, ווען עמיצער פּרוווט זיך בריקעווען, — האָט פאַרענדיקט דער אויבער-אופזעער זיין מוסר,—אָדער אַנטלויפן. דאָס איז בעצם אַ זעלבסט-מאָרד, וואָס ווערט ביי אונדז סיי ווי באַשטראָפט. אָדער זאָל גאָט דיך אויסהיטן, ווען דיר, חזירשע נשמה, וועט איינפאַלן צו באַ-קלאָגן זיך בעת אַ רעוויזיע. ווען עס וועט קומען אַ קאָמיסיע און וועט פרעגן: „ניטאָ אף וואָס צו באַקלאָגן זיך?”, דאַרפסטו, אַזוי-נער און אַזוינער, שטעלן זיך אין פראָנט, מיליטעריש גריסן און ענטפערן: „ניין, ניטאָ אף וואָס זיך צו קלאָגן, צופרידן מיט אַלץ”. אַנו, ווי וועסטו דאָס זאָגן, לעמעך? חזר איבער!

— ניין, ניטאָ אף וואָס זיך צו קלאָגן, צופרידן מיט אַלץ, — האָט שוויק איבערגעחזרט מיט אַזאַ עניוותדיקן אויסדרוק אין פּנים, אַז דער אויבער-אופזעער האָט דאָס אָנגענומען פאַר דעם אמתן אויסדרוק פון געפילן.

— נו, אויב אַזוי, טו זיך אויס ביז די גאַטקעס און קום אין דער זעכצענטער קאַמערע, — האָט ער געזאָגט פריינטלעך, אָן די געוויינלעכע זידל-ווערטער.

אין דער זעכצענטער קאַמערע האָט שוויק געטראָפן אַ מענטשן צוואַנציק, אַלע אין הוילע תחתונים. דאָס זיינען געווען

אַלץ אזעלכע, וואָס אַף זייערע פּאַפּירן איז געווען דער באַמערק: „שמירינג אופּפּאַסן, צוקוקן זיך". מען האָט זיי טאַקע שמירינג גע־היט, זיי זאָלן ניט אַנטלויפן.

ווען די תּחתּונים וואָלטן געווען ריינע, און די פענצטער וואָלטן געווען אָן גראַטעס, וואָלט מען געקאָנט מיינען, אַז מען געפינט זיך אין אויסשטו־צימער פון אַ באָד.

דער פעלדוועבל רעפּאַ האָט איבערגעגעבן שווייקן דעם עלטסטן פון דער קאַמערע, אַ באַבערדלטן יונגנמאַן אין אַ צע־בראַסטעטער העמד. יענער האָט פאַרשריבן זיין נאָמען אַף אַ בויגן פּאַפּיר, וואָס איז געהאַנגען אַף דער וואַנט, און האָט גע־זאָגט צו אים:

— מאָרגן איז ביי אונדז טעאַטער. מען וועט אונדז פירן אין קירך אריין הערן אַ דרשה. מיר, גאַטקעניקעס, שטייען סאַמע אונטער דער קאַטעדרע. אַט וועט דאָס זיין פריילעך!

פּונקט ווי אין אַלע טורמעס, איז אויך די קירך ביי דער מיליטער־טורמע געווען שטאַרק באַליבט ביים עולם. פאַרשטייט זיך, אַז דאָס איז ניט געווען דערפאַר, וואָס די באַזוכערס זיינען גע־וואָרן גוט און פרום, דורכדעם וואָס מען האָט זיי געצוווּנגען צו באַזוכן די קירך. וועגן אַזעלכע נאַרישקייטן האָט גאָר קיין רייד ניט געקאָנט זיין.

די תּפילה און די דרשה איז פּשוט געווען אַן אָנגענעמער צייט־פאַרטרייב און ווייזונג אין דער נודעניש און דעם אַלץ־איינס פון דעם טורמע־רעזשים. הייסט דאָס, ניט דער חשק נעענטער צו קומען צו גאָט האָט געצויגן דעם עולם. נאָר די האָפענונג אופצוהויבן אין קאָרידאָר אָדער אַפן הויף אַן עקל פון אַ פּאַפּיראָס.

נאָר דער הויפּט־תּענוג איז געווען די דרשה. דער פעלד־קוראַט, דער קאַטוילישער מיליטער־גייסטלעכער, מיטן נאָמען אָטאָ קאַץ, איז געווען אַ מענטש אַ פראַכט! זיינע דרשות זיינען געווען ניט געוויינלעך אינטערעסאַנט, און די אַרעסטאַנטן, וואָס זיינען אויסגעגאַנגען פון נודעניש, האָבן זיך ממש געקוויקט מיט זיי. ער האָט פאַרשטאַנען אַזוי וויציק צו באַלבען נישט־געשטויגן־

נישט־געפלויגן וועגן גאטס חסד, וואָס האָט קיין גבול ניט, און באַפרידיקן די גייסטיקע באַדערפעַנישן פון איינגעגעסענע פאַר־ברעכערס און בכלל פון מענטשן, וואָס זיינען געשענדט דורכן געריכט. ער האָט אַזוי הפלאדיק פאַרשטאַנען זיך צו זידלען פון קאַטעדער אָדער פון אַלטאַר אַראָפּ ער האָט מיט אַזאַ קנאַק, געקאָנט אַ דונער טאָן ביים אַלטאַר דעם „ונסלח", האָט פאַר־שטאַנען אַזוי אָריגינעל דורכצופירן דעם גאַנצן דינסט, אַזוי צו פאַרפלאָנטערן דעם גאַנצן סדר פון דער מעסע און אויסקלערן, ווען ער איז געווען שטאַרק שכור, אַ נייע תפילות, אַ נייע מעסע און נייע צערעמאָניעס — עפּעס אַזוינס, וואָס האָט קיין גלייכן ניט.

און ווידער אַמאָל, סאַראַ שפּאַס, ווען ער פלעגט זיך אַמאָל אויסגליטשן און אַראָפּפליען מיטן קאָפּ אַראָפּ צוזאַמען מיט דער שאַל, מיט די הייליקע גאָבן און מיטן תפילה־בוך, און דערנאָך פלעגט ער נעמען הויך באַשולדיקן דעם באַהעלפער דעם אַרעס־טאַנט, אַז יענער האָט אים אונטערגעשטעלט אַ פיסל, און פלעגט אים דאָ טאַקע אָפן אָרט אַריינקאַטעווען כּה וכך מעת לעת קאַרצער.

דער פעלדקוראַט אָטאָ קאַץ, דער מושלם פון די פעלד־קוראַטן איז געווען אַ ייד. דאָס איז, אגב, קיין חידוש ניט: אַר־ציביסקופּ קאָן איז אויך געווען אַ ייד.

דער פעלדקוראַט אָטאָ קאַץ האָט נאָר געהאַט אַ שטורמי־שערן עבר, ווי דער באַרימטער אַרציביסקופּ קאָן.

ער האָט געענדיקט אַ האַנדל־הויכשול און האָט געדינט פרייוויליק אין מיליטער. בנוגע צו וועקסלען און וועקסל־רעכט איז ער געווען אַזאַ מאַדים, אַז די פירמע „קאַץ און קאָ" האָט אין זעלבן יאָר געמאַכט אַ גראַנדיאָזן אָנזעץ, און דער אַלטער הער קאַץ איז אָפּגעפאָרן קיין צפון־אַמעריקע, נאָכדעם ווי ער איז גע־קומען מיט זיינע בעלי־חובות צו אַ שטילן הסכם, וואָס זיי אַליין האָבן פון אים ניט געוווּסט און אויך זיין שותּף, וואָס האָט עמיג־רירט קיין אַרגענטינע, האָט פון דעם ניט געוווּסט

אזוי אַרום איז דער יונגער אָטאָ קאָץ געבליבן אין דער לאַגע פון אַ מענטשן, וואָס האָט זיך ניט צו ריכטן אַף ירושה, וואָס ווייס ניט ווו אַהינצוטאָן זיך, און מוז דעריבער בלייבן דינען אין מיליטער.

נאָר דער פּריווילעקער אָטאָ קאָץ האָט שוין פריער געהאַט זיך דערטראַכט צו אַ מאַלק. ער האָט זיך געשמדט. ער האָט אָנגענומען דעם קריסטלעכן גלויבן מיט דעם תנאי, אַז דער קריסטלעכער גאָט זאָל אים העלפן מאַכן קאַריערע. עס איז געווען אַ פּשוט געשעפט.

די פייערלעכע צערעמאָניע פון שמד איז אָפּגעריכט געוואָרן אין עמאָוס. דער פּאָטער אַלבום האָט אים אָפּגעטובלט. דערביי זיינען געשטאַנען דער גאָטספּאָרכטיקער מאַיאָר פון יענעם פּולק, ווו אָטאָ קאָץ האָט געדינט, אַן אַלטע פריילן פון אַדעליקן מושב־זקנים אין הראַדשין און עפּעס אַ בריהשער פּאָרשטייער פון דער גייסטלעכער קאָנסיסטאָריע, וואָס איז געווען דער טויף־פאָטער.

דער עקזאַמען אַף אָפיצער איז אַראָפּ גוט, און דער ניי־אויסגעבאַקענער קריסט אָטאָ קאָץ איז געבליבן אין פּולק.

צוערשט האָט אים אויסגעדוכט, אַז עס וועט זיין גוט, און ער האָט אַפילו געוואָלט גרייטן זיך צו דער אַקאַדעמיע. נאָר איינמאָל האָט ער זיך אָנגעשכורט, איז ער אַוועק אין קלויסטער, האָט אַוועקגעוואָרפן די שאַבליע און אָנגעטאָן דעם גייסטלעכן בגד. ער האָט באַזוכט דעם בּיסקופּ אין הראַדשין און איז אָנגענומען געוואָרן אין סעמינאַריע. ערב דער הייליקונג פאַר אַ גייסט־לעכן האָט ער זיך אָנגעטרונקען טויט שכור ערגעץ אין אַ מיאוסן שיינקל, און נאָך דער אָרגיע איז ער אַוועק גלייך צו דער הייליקונג־צערעמאָניע. דערנאָך איז ער אַוועק אין פּולק. אַף צו פאַר־זיכערן זיך די נויטיקע פּראָטעקציע, און אַז מען האָט אים באַ־שטימט פאַר אַ פעלד־קוראַט, האָט ער זיך געקויפט אַ פערד, פלעגט אַרומרייטן איבער פּראַג און גערן נעמען אַן אָנטייל אין אַלע הוליאַנקעס פון די אָפיצערן פון זיין פּולק.

אין קאָרידאָר פון הויז, ווו ער האָט געוווינט, האָט מען אָפּט געקאָנט הערן די זידלערייַ פון קרעדיטאָרן, וואָס האָבן זייערע חובות ניט געקאָנט אופּמאָנען. ער פלעגט ברייַנגען צו זיך גאַסן־פרויען אָדער ער פלעגט שיקן נאָך זיי זייַן דינער. ער האָט געשפּילט אין קאָרטן, און עס איז געווען געוויינג גרונט צו מיינען, אַז ער שפּילט ניט כּשר, הגם קיינער האָט אים ניט געכאַפּט ביז איצט. אין אָפיצער־קרייַזן פלעגט מען אים רופן „הייליקער פאָטער".

צו זייַנע דרשות פלעגט ער זיך קיינמאָל ניט גרייטן. אָבער ווען ער פלעגט ריידן, פלעגן אַלע האָבן הנאה.

עס איז געווען אַ פייערלעכער מאָמענט, בעת מען פלעגט אַרייַנפירן אין קירך די „זעכצענטע" אין הוילע תּחתּונים, ווארום מען האָט מורא געהאַט צו לאָזן די אַרעסטאַנטן זיך אָנטאָן, כּדי עמיצער פון זיי זאָל ניט אַנטלויפן.

די דאָזיקע צוואַנציק ווייסע־גאַטקעניקעס האָט מען אויסגע־שטעלט אונטער דער קאַטעדרע. עטלעכע פון זיי, וואָס דאָס מזל האָט זיי געשפּילט, האָבן באַהאַלטן אין מויל די עקלעך פּאַפּיראָסן, וואָס זיי האָבן אונטערוועגס געפונען, ווארום קיין קעשענעס האָבן זיי דאָך ניט געהאַט, ווו צו באַהאַלטן.

אַרום זיי זייַנען געשטאַנען די איבעריקע תּפוסים פון דער מיליטער־טורמע און האָבן חוזק געמאַכט פון די גאַטקעניקעס פאַר דער קאַטעדרע, וואָס אַף איר האָט אַרופגעשטייגט דער פעלד־קוראַט, קלינגענדיק מיט די שפּאָרן.

— שטיל שטיין! — האָט ער אַ געשריי געטאָן, — צו דער תּפילה! חזרט איבער נאָך מיר אַלץ, וואָס איך וועל זאָגן. און דו, מנוול, דאָרט אין דער לעצטער ריי, דו שנייץ זיך ניט די נאָז אין פויסט, ווייבאַלד דו שטייסט אין אַ גאָטעס־הויז, אַ ניט וועל איך דיך משלח זייַן אין קאַרצער. אַ נו, לאָמיר, זען, צי האָט איר, פּוסטעפּאַסניקעס, ניט פאַרגעסן „פאָטער אונדזער"? אַ נו, פּרוווט... נאַט אייך אַוועק. איך האָב געוווּסט, אַז איר וועט איבערדרייען קאַפּויער. און פון וואַנען זאָלט איר יאָ וויסן דעם „פאָטער אונדזער"? אייער עסק איז אופּרעסן צוויי פּאָרציעס

פלייש מיט בעבלעך, זיך צעליינגן אין בעטל, פאַרקען זיך אין נאָז און נים קלערן וועגן גאָט — דאָס קענט איר! ניט אמת?

ער האָט אַ קוק געטאָן פון דער קאַטעדרע אַראָפּ אויף די צוואַנציק ווייסע מלאכים אין גאַטקעס, וואָס האָבן געקוואָלן פון זיינע רייד ניט ווינציקער, ווי די איבעריקע. ערגעץ הינטן האָט מען געשפּילט אין "מעסערלעך".

— כפתור ופרח, — האָט שוויק אַריינגעזאָגט אין אויער זיין שכן, וואָס איז אַרעסטירט געוואָרן לויט אַ חשד, אַז ער האָט פאַר דריי קרוינען אָפּגעהאַקט זיין חבר מיט אַ האַק דריי פינגער, בכדי אים צו באַפרייען פון מיליטער.

— וואַרט, עס קומט נאָך בעסער! — איז געווען דער ענטפער. — היינט איז ער ווידער מלא, און דערפאַר וועט ער דרייען אַ ספּאָדיק וועגן דאָרנדיקן וועג פון זינד.

דער פעלד-קוראַט איז היינט טאַקע געווען אין אַן אויסגעצייכנטער שטימונג. ער האָט זיך די גאַנצע צייט אַריבערגעבויגט איבער דער פאַרענץ פון דער קאַטעדרע, אַזוי אַז ער איז שיער נים אַראָפּגעפאַלן מיטן קאָפּ אַראָפּ.

נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעזונגען אַ פריילעכע ליד פון סעמינאַר, האָט ער אָנגעהויבן זיין דרשה:

— איך האַלט, אַז מען דאַרף אייך אַלעמען שיסן, פאַרשטאַנען? און איך זאָג דאָס פון דעם דאָזיקן הייליקן אָרט אַראָפּ, איר רשעים. וואָס גאָט האָט זיך פון אייך אָפּגעקערט. וואָרום גאָט האָט פאַר אייך ניט מורא און וועט זיך אָפּרעכענען מיט אייך אַזוי, אַז איר וועט די קעפּ פאַרלירן, ווייל איר ווילט זיך ניט אומקערן צו קריסטוסן און גייט בעסער איבערן דערנערדיקן וועג פון זינד.

— אַהאַ, וואָס האָב איך געזאָגט? ער איז שוין גוט מראה-כהנדיק, — האָט מיט שמחה אַ שעפּטשע געטאָן שוויקן דער שכן.

— דער דערנערדיקער וועג פון זינד, איר חמורים, איז דער וועג פון קאַמף מיטן חטא. נאָר איר זייט פון די צולהכעיסניקעס, וואָס איר וועט בעסער זיך וואַלגערן אין איינצל-אַרעסט,

אײדער אומקערן זיך צום טאָטן, װענדט אײערע אױגן טיפער און ברײטער און העכער צו די הימלישע װײטקײטן, און איר װעט מנצח זײן, און שלום װעט אַראָפּנידערן אַף אײערע נשמות, מנוולים. ניט שנײַץ די נאָז, אײ דו, דאָרט הינטן! דו ביסט ניט קײן פערד און געפינסט זיך ניט אין קײן פערד־שטאַל, נאָר אין גאָטס היכל. אָט אַף װאָס איך װענד אײער אױפמערקזאַמקײט, מײנע טײערע. יאָ, װוּ האַלט איך? בײם שלום פון דער נשמה, זײער װױל. בכן, זאָלט איר, בהמות, האָבן אין זינען, אַז איר זײט מענטשן און אַז איר מוזט מיט אײערע פאַרשטאָכענע אױגן אַ קוק טאָן אַף גאָטס װעלט און איר מוזט װיסן, אַז אַלצדינג האָט אַ קיום נאָר אַ געװיסע צײַט, אָבער גאָט איז אײביק. זײער גוט, ניט אמת, מײנע הערן? איך האָב טאָג און נאַכט באַדאַרפט תּפילה טאָן פאַר אײַך, שוטים, אַז דער באַרימהאַרציקער גאָט זאָל אױס־גיסן זײַן נשמה אין אײערע קאַלטע הערצער און זאָל אָפּװאַשן מיט זײַן הײליקער גענאָד אײערע זינד, בכדי איר זאָלט אַף אײביק געהערן צו אים און ער זאָל אײַך, מנוולים, שטענדיק ליב האָבן. נאָר איר האָט אַ טעות. אין גן־עדן װעל איך אײַך ניט אַרײַנ־פירן...—דאָ האָט דער פעלד־קוראַט אָפּגעסלוקערצט: — נײן און נײן, גאָרנישט װעל איך פאַר אײַך ניט טאָן, און איך קלער גאָר־ניט װעגן דעם, װאָרום איר זײט אײַנגעגעסענע רשעים. אַף אײערע װעגן װעט אײַך ניט פירן גאָטס גענאָד און גאָטס גײַסט יועט איבער אײַך ניט הױערן, װאָרום דעם אױבערשטן װעט אַפילו אין חלום ניט אײַנפאַלן צו צאַצקען זיך מיט אַזעלכע מנוולים. הערט איר דאָרט, איר גאַטקעניקעס?

האָבן צװאַנציק גאַטקעניקעס אױפגעריסן די קעפּ אַרױף און האָבן אײנשטימיק געענטפערט:

— יאָ, מיר הערן!

— ס'איז אָבער ניט גענוג נאָר הערן, — האָט דער גײַ־סטלעכער װײַטער גערעדט, — אַ פינסטערער װאָלקן איז אײער לעבן, און גאָטס שמײכל װעט אײַך ניט באַפרײַען פון יסורים, אידיאָטן איר, װאָרום אַפילו גאָטס גנאָד האָט אַ ברעג. און דו, אײזל, יאָ יאָ, דאָס מײנט מען דיך, ניט סמײען זאָלסטו שפּײַען,

אַניט וועל איך דיך לאָזן פאַרפוילט ווערן אין קאַרצער. און איר אויך דאָרט אונטן, ניט מיינט, אַז איר זייט געקומען אין אַ קרעמל; גאָט איז אַן ארך אפים, אָבער נאָר מיט אָרנטלעכע מענטשן, און ניט מיט אַזעלכע אויסוווּרפן ווי איר, וואָס איר פאָלגט ניט לא די וואָס גאָטס געזעצן, נאָר אַפילו ניט די מיליטער־סטאַטוטן. אָט דאָס האָב איך אייך געוואָלט זאָגן. מתפלל זיין קאָנט איר ניט און איר מיינט, אַז גיין אין קירך גייט מען אַף ווײַלן זיך, אַזוי ווי דאָ וואָלט געווען אַ טעאַטער אָדער אַ קינאָ. נאָר דידאָזיקע שטות וועל איך אייך פון קאָפּ אַרויסשלאָגן, איר זאָלט ניט מיינען, אַז איך קום דאָ אייך ווײַלן אָדער פאַרשאַפן אייך אַ שטיקל פרייד אין לעבן. איך וועל אייך אַלעמען אַרײַנזעצן אין איינצל־אַרעסט, וועט איר דעמאָלט זען, איר מנוולים! איך פטר אַף אייך צייט, נאָר איך זע, אַז דאָס איז אומזיסט. און זאָל אַפילו קומען אַהער דער פעלדמאַרשאַל אַליין אָדער דער אַרציביסקופּ אַליין, וועט איר אויך ניט תשובה טאָן און זיך אומקערן אַפן וועג פון גוטע מעשים. און פאָרט וועט איר אַמאָל זיך דערמאָנען אָן מיר, וואָס איך האָב געוואָלט אייער טובה!..

פון צווישן די צוואַנציק גאַטקעניקעס האָט זיך געלאָזט הערן אַ כליפּעריי. שוויק האָט געוויינט.

דער פעלד־קוראַט האָט אַ קוק געטאָן אַראָפּ, דאָרט איז געשטאַנען שוויק און האָט געווישט מיט די קולאַקעס די אויגן. אַרום איז דער עולם געווען מלא שמחה.

האָט דער פעלד־קוראַט ווײַטער גערעדט, טייטנדיק אַף שוויקן:

—אָט נעמט אַראָפּ אַ מוסר פונם דאָזיקן מענטשן. וואָס טוט ער? ער וויינט: ניט וויין, זאָג איך דיר, ניט וויין! ווילסט תשובה טאָן? דאָס וועט דיר, מיין טייערער, ניט אָנקומען אַזוי גרינג. איצט וויינסטו טאַקע, אָבער וועסט ניט באַוויזן קומען צוריק, אין דער קאַמערע, בינסטו ווידער דער זעלביקער מנוול, וואָס פריער. דו וואָלסט נאָך באַדאַרפט אַסך טראַכטן און קלערן וועגן דער גענאָד פון בורא, וואָס האָט קיין מאָס ניט, אַסך אָנמאַטערן זיך, כּדי זיין זינדיקע נשמה זאָל געפינען אין לעבן דעם ריכטיקן וועג, וואָס

דו מוזט איבער אים גיין. היינט זעען מיר דאָ אַ מענטשן, וואָס צעגייט זיך פון געוויין, וואָס וויל זיך אומקערן צוריק. און וואָס טוט איר, די איבעריקע? גאָרנישט! איר, הער אויבער-אופזעער, האָט אויך ניט די ריכטיקע השגחה. איר זייט דען סאָלדאַטן? יאָלדן זייט איר! אין קירך דאַרפט איר זיך פירן ווי סאָלדאַטן. דערבײַ ענדיק איך און פאַרלאַנג פון אייך, לייזיקע קאָמאַנדע, איר זאָלט זיך פירן לייטיש בעת דער מעסע, עס זאָל ניט זיין אַזוי ווי יענעם מאָל, בעת מען האָט אין די הינטערשטע רייען אויסגעביטן קרוינשע וועש אַף ברויט, וואָס מען האָט געפרעסן דאָ גופא בעת דער מעסע.

דער פעלד-קוראַט איז אַראָפּ פון דער קאַטעדרע און איז אַראָפּ אין קליידער-צימער, נאָך אים דער אויבער-אופזעער. אין אַ ווײַלע אַרום איז דער אויבער-אופזעער אַרויס, האָט אַרויסגערופן שווייקן פון צווישן די צוואַנציק גאַטקעניקעס און אַוועקגעפירט אין קליידער-צימער.

דער פעלד-קוראַט איז באַקוועם געזעסן אַפן טיש און האָט געדרייט אַ סיגאַרעטל.

אַז שווייק איז אַריין, האָט דער פעלד-קוראַט געפרעגט:

— נו, געכאַפּט? איך האָב שוין אַלץ אַרומגעקלערט ווי געהעריק, און מיר דוכט, אַז איך זע אייך דורך און דורך, גולם איינער. דאָס טרעפט דאָס ערשטע מאָל, אַז עמיצער זאָל בײַ מיר אין קירך וויינען.

ער איז אַראָפּגעשפּרונגען פון טיש און טרייסלענדיק שווייקן פאַרן אַקסל, האָט ער אַף אים געשריען:

— זייט זיך מודה, מנוול. אַז דו האָסט געוויינט נאָר אַף צו פלייסנס.

— גאַנץ ריכטיק, הער פעלד-קוראַט, — האָט שווייק געענטפערט ערנסט, איינשטעלנדיק אַלץ אין קאָן, — איך בין זיך מודה פאַרן אַלמעכטיקן גאָט און פאַר אייך, הייליקער פאָטער, ווי זיין פאַרטרעטער, אַז איך האָב טאַקע געוויינט נאָר אַף צו פלייסנס. איך האָב געזען, אַז בײַ אייער דרשה פעלט דער זינדיקער, וואָס טוט תשובה. האָט זיך מיך געוואָלט אָנטאָן אייך פאַרגעניגן, בכדי

איר זאָלט ניט מיינען, אַז עס איז שוין ניט צו געפינען אַפילו איין ערלעכן מאַן, און זיך אַליין האָב איך געוואָלט אָנטאָן פאַר־געניגן, בכדי צו פאַרגרינגערן דאָס געמיט.

האָט דער פעלד־קוראַט זיך איינגעקוקט אין שווייקס תמעוואַטן פנים.

— איר הויבט מיר אָן געפעלן ווערן,—האָט ער געזאָגט, זיך ווידער זעצנדיק אַפן טיש.—און וואָסער פולק דינט איר?

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער פעלד־קוראַט, איך האָב געדינט אין 91־טן פולק, און איצטער דין איך ניט און בכלל ווייס איך ניט, וואָס מיט מיר טוט זיך.

— איבער וואָס זיצט איר דאָ? — האָט געפרעגט דער פעלד־קוראַט, סלוקערצנדיק.

פון קירך אַרויס האָבן זיך געלאָזט הערן די קלאַנגען פון אַ פיסהאַרמאָניע, וואָס האָט געדינט אַנשטאָט אַן אָרגל. דער שפּילער, אַ לערער, וואָס איז אַריינגעזעצט געוואָרן פאַר דעזער־טירן, האָט געצויגן די אומעטיקסטע כאָראַלן. מיט די סלוקערצן און גרעפּצן פונם פעלד־קוראַט האָבן די דאָזיקע קלאַנגען זיך צענויפגעגאָסן אין אַ ניי־דאָרישער גאַמע.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער פעלד־קוראַט, אַז איך ווייס אַף נאמנות ניט, פאַרוואָס איך זיץ דאָ, נאָר איך קלאָג זיך ניט. וואָס איך זיץ. איך האָב פּשוט קיין מזל ניט. איך וויל אַלע מאָל, אַלץ זאָל זיין גוט, און סוף כל סוף קומט פאַר מיר אַלע מאָל אַרויס שלעכט.

האָט דער פעלד־קוראַט זיך צעלאַכט און געזאָגט:

— איר געפעלט מיר מיט אַן אמת. איך וועל זיך נאָכ־פרעגן אַף אייך ביים הערן אַודיטאָר, און מער קאָן איך מיט אייך ניט שמועסן. עך, כ׳וואָלט שוין גיכער אָפּגימבלען די שלימזלדיקע מעסע!... נו, לינקס אַרום — מאַרש!...

אַז שווייק איז געקומען צוריק צו זיין חברה גאַטקעניקעס, און מען האָט אים געפרעגט, וואָס האָט פון אים געוואָלט דער פעלד־קוראַט, האָט ער קורץ און שאַרף געענטפערט.

— ער איז פּשוט שכור!

דער מעסע־דינסט, וואָס דער פעלד־קוראַט האָט אָפּגעריכט, האָט בײַם עולם אַרויסגערופן גרויס אויפמערקזאַמקייט און אָפענע סימפּאַטיע. אײנער פון די, וואָס זײַנען געשטאַנען אונטער דער קאַטעדרע האָט זיך אַפילו פּראָבירט, אַז ער וועט אַרויסלאָזן פון האַנט די גאָב־שאַל. ער האָט אײַנגעשטעלט זײַן פּאָרציע ברויט קעגן צוויי פּרעשק און האָט דאָס געוועט געוווּנען.

אַלע וואָס זײַנען געשטאַנען אין קירך, האָבן זיך געשפּירט ווי אין טעאַטער, ווען מען איז שטאַרק טשיקאַווע צו וויסן, מיט וואָס די פּיעסע וועט זיך ענדיקן. זיי האָבן מיט גרויס כּוונה זיך צוגעקוקט צום בילד, וואָס דער פעלד־קוראַט האָט פאַרגעשטעלט.

זיי האָבן געקוואַלן דערפון, וואָס דער פעלד־קוראַט האָט געהאַט אָנגעטאָן דעם תּפילה־בגד קאַפּויר. זיי האָבן מיט אַן אמתן נחת רוח זיך צוגעקוקט צו דעם, וואָס עס האָט זיך געטאָן בײַם אַלטאַר. דער געלער באַהעלפער, אַ דעזערטיר פון גײַסטלעכן שטאַנד, וואָס האָט אין 38־טן פּולק זיך געהאַט ספּעציאַליזירט אויף קלײנע גנבות, האָט זיך געסטאַרעט על פּי זכּרון אויפריכטן דעם גאַנצן סדר, די טעכניק און דעם טעקסט פון דער מעסע. ער איז געווען גלײַכצײַטיק סײַ אַ באַהעלפער, סײַ אַ פּירזאָרגער פאַרן פעלד־קוראַט, וואָס פלעגט לײַכטזיניק דורכלאָזן גאַנצע פראַזעס און וואָס האָט גאָר אין מיטן דערינען גענומען זאָגן, אָנשטאָט אַ געוויינלעכער מעסע, די מעסע פון ווײַנאַכט. דער עולם האָט געקליבן נחת, בעת ער האָט גענומען לייענען מיט אַ ניגון.

ער האָט ניט געהאַט ניט קײן שטים ניט קײן געהער, און אין קירך האָט זיך געלאָזט הערן אַ פּיסק און חזירשער קוויטש, אַז מען האָט געדאַרפט די אויערן זיך פאַרשטעלן.

— איז ער דאָס הײַנט מלא! — האָבן זיך פּאַסמאַקעוועט די, וואָס זײַנען געשטאַנען בײַם אַלטאַר. — עס גיסט זיך ממש אַריבער! קענטיק, שוין ווידער אַמאָל ערגעץ בײַ מײדלעך זיך אָנגעזופּט.

אַרויסגעלאָזט דעם לעצטן קוויטש, אַז די שויבן האָבן אַזש געציטערט, האָט דער פעלד־קוראַט אַ קוק געטאָן, צי איז ניט

געבליבן א קאפעלע ווײַן אין שאָל, געמאַכט אַן אומצופרידענע מינע און האָט זיך געווענדט צו דער ערדה:

— נו, איצט קאָנט איר זיך אָפּטראָגן אַהיים, באַנדיטן, גענוג! איך האָב באַמערקט, אַז איר, פּאַרלײַזיקטע שדים, ווײַזט ניט אַרויס קיין אמתע פרומקייט, וואָס וואָלט באַדאַרפט זײַן בײַ אײַך, ווען איר געפינט זיך אין קירך פאַר די הייליקע גאָבן. פּנים אל פּנים מיטן אויבערשטן שעמט איר זיך ניט, אידיאָטן, הויך צו הירזשען, הוסטן, פּירכען און צו שאַרן מיט די פיס, דערצו נאָך פאַר מיר אין די אויגן, וואָס איך פאַרטרעט דאָ די בתולה מאַריאַ, יעזוס קריסטוס און גאָט דעם פאָטער. אויב דאָס וועט זיך נאָך אַמאָל איבערחזרן, וועל איך אײַך אָנחתמען אַזאַ קוויטל, אַז איר וועט האָבן צו זינגען און צו זאָגן, בכדי איר זאָלט ווייסן, אַז ניט נאָר עס איז פאַראַן אַ גיהנום, וואָס איך האָב אײַך דערציילט פון אים אין מײַן לעצטער דרשה, נייערט עס איז פאַראַן נאָך אַ גיהנום אויף דער ערד, און אויב איך זאָל נאָך אַפּגליקן פּטור צו ווערן פון יענעם גיהנום, וועט איר אָבער פון דעם גיהנום אויף דער ערד בשום אופן זיך ניט אַרויסראַטעווען... מאַרש אַהיים!

אָפּגעזאָגט דאָס, איז דער פעלד־קוראַט אַוועק אין קליידער־צימער, האָט זיך איבערגעטאָן, געהייסן אָנגיסן זיך פון פעסל אַ כוס ווײַן, האָט אויסגעטרונקען און איז אַרוים אין הויף זיך צו זעצן רײַטן מיט דער הילף פונם באַהעלפער אויפן פערד, וואָס איז דאָרט געשטאַנען. נאָר דאָ האָט ער זיך דערמאָנט אין שווייקן, איז אַראָפּ פון פערד און אַוועק אין דער קאַנצעלאַריע צום אַוודיטאָר בערניס.

דער מיליטערישער אונטערזוך־ריכטער בערניס איז געווען אַ מאַן פון געזעלשאַפט, אַ גרויסאַרטיקער טענצער און אַ מאָראַליש פאַרפאַלענער סוביעקט. ער האָט זיך שרעקלעך געגודיעט און פלעגט שרײַבן דײַטשע פערזן פאַרן אַלבאָם. ער איז געווען דאָס וויכטיקסטע שרײַפל אין דעם אַפּאַראַט. בײַ אים האָט זיך אָנגעקליבן אַזאַ שלל פאַרפלאָנטערטע און ניט פאַרענדיקטע פּראָצעסן, אַז אויפן מיליטער־געריכט אין הראַדשין האָט ער ממש אָנ־

געוואָרפן אַ מורא. ער האָט געהאַט די טבֿע צו פאַרלירן דעם באַשולדיקונגס־מאַטעריאַל, און דערפאַר איז ער אָפּטמאָלס געווען געצוווּנגען אויסצוקלערן אַ נייעס. ער פלעגט פלאַנטערן נעמען, פאַרלירן די פעדים פון באַשולדיקונג און באַשאַפן נייע, ווי אים פלעגט איינפאַלן אין קאָפּ. ער פלעגט צעניופּשטעלן באַשולדיקונגס־אַקטן אויף דעזערטירן פאַר גניבֿה און אויף גנבֿים פאַר דעזערטירן. ער איז געווען אַפילו אַריינגעמישט אין פּאָליטישע פּראָצעסן, וואָס ער פלעגט זיי כאַפּן פשוט פון דער לופטן. ער פלעגט מאַכן בלערליי פאַרדרייעניש, בכדי צו כאַפּן די באַשולדיקטע אין פאַרברעכנס, וואָס יענע האָבן אַפילו אין חלום ניט געטאָן. ער פלעגט אויסטראַכטן מאַיעכטעט־באַליידיקונג און אונטערוקן אויסגעקלערטע פראַזעס אַזעלכע מענטשן, וואָס זייערע פּראָטאָקאָלן אָדער מעלדונגען זיינען פאַרלאָרן געגאַנגען אין דעם תּוהו ובֿוהו פון די אָן אַ צאָל פּאַפּירן.

— גרים גאָט, — האָט געזאָגט דער פעלד־קוראַט, דערלאַנגט אים די האַנט. — ווי גייט דאָס?

— ניט גוט,—האָט געענטפערט דער אונטערזוך־ריכטער בערנים. —מען האָט מיר פאַרפּלאָנטערט דעם גאַנצן מאַטעריאַל, און איצט וואָלט דער טייוול אַליין זיך אויסגעבראָכן אַ פוס! נעכטן האָב איך אַרויפגעשיקט אַ פאַרטיקן באַשולדיקונגס־אַקט אויף איין פאַרשוין פאַר אַ בונט, און פון דאָרט האָבן זיי מיר צוריקגעשיקט די פּאַפּירן מיטן באַמערק, אַז דער פאַרשוין ווערט באַשולדיקט ניט אין בונט, נאָר אין גניבֿה פון קאָנסערוון. און איך האָב מיט אַ ביוון אַוועקגעשטעלט אַן אַנדער נומער, שדים ווייסן זיי, ווי אַזוי זיי האָבן דאָס אויסגעגראָבן.

דער אַודיטאָר האָט אַפילו אויסגעשפּיגן.

— נו, מיר'ן אפשר מאַכן אַ קערטל? —האָט דער פעלד־קוראַט אַ פרעג געטאָן.

— ניין, ברודער, אין קאָרטן האָב איך אַלץ צעטרענצלט: לעצטנס האָב איך געשפּילט מיטן פּליכעוואַטן פּולקאָווניק אין מאַקאַאָ און האָב אָפּגעגעבן די לעצטע רעשטלעך. און דיר ווי גייט דאָס, הייליקער פאָטער?

— איך באַדאַרף האָבן אַ דינער,—האָט דער פעלד-קוראַט געזאָגט. — פאַר קורצן האָט בײַ מיר געדינט אַן אַלטער בוכהאַלטער, ניט קיין אַקאַדעמיקער, נאָר פאָרט אַ טפּש פון ערשטן סאָרט. די גאַנצע צײַט האָט ער געװײנט און געטאָן תפלה, גאָט זאָל אַף אים רחמנות האָבן, ביז איך האָב אים אָװעקגעשיקט מיט אַ מאַרש-באַטאַליאָן אַפן פראָנט. מען שמועסט, אַז דער דאָזיקער באַטאַליאָן איז שױן איסגעהרגעט. דערנאָך האָט מען מיך צוגעשיקט אַ טיפּ, װאָס איז די גאַנצע צײַט געזעסן אין שײנק און האָט געטרונקען אַף מײַן חשבון. דער דאָזיקער איז פאָרט געװען נשקשה, נאָר בײַ אים האָבן די פיס געשטונקען, האָב איך אים אױך אַװעקגעשיקט מיטן מאַרש-באַטאַליאָן, און הײַנט האָב איך זיך אָנגעמערקט אַ פאַרשױן, װאָס האָט פון פאַרגעניגן װעגן אָנגעהױבן װײנען בעת מײַן דרשה, אָט דער פּאַסט מיר געגוי. זײַן נאָמען איז שװײק, ער זיצט אין דער זעכצנטער קאַמערע. מיר װאָלט זיך װעלן װיסן, פאַרװאָס האָט מען אים אַרײַנגעזעצט, און צי קאָן מען ניט מאַכן אַזױ, מען זאָל אים אַרױסנעמען פון דאָנען?

האָט דער אױדיטאָר גענומען זוכן אין די שופלאָדן שװײקס פּאַפּירן, נאָר װי געװײנטלעך האָט ער ניט געפונען.

— געװיס זײַנען זײ בײַ קאַפּיטאַן לינהאַרט — האָט ער געזאָגט נאָך אַ צײַט זוכן. — שדים װײסן, װו זײ קומען בײַ מיר אַהין, די פּאַפּירן!! מסתמא האָב איך דאָס פאָרט אָפּגעשיקט צו לינהאַרטן. איך װעל תיכף אַ קלונג טאָן צו אים... האַלאָ! הער קאַפּיטאַן? מיט אײַך רעדט לײטענאַנט בערנים דער אױדיטאָר. ערלױבט צו פרעגן: געפינען זיך ניט בײַ אײַך די פּאַפּירן פון אַ געװיסן שװײק?... שװײקס פּאַפּירן דאַרפן זײַן בײַ מיר? משונה... אַז מען האָט מיר איבערגעגעבן אונטער מײַן חתימה! דאָס פאַרחידושט מיך זײער... ער זיצט אין דער זעכצנטער קאַמערע... איך װײס, הער קאַפּיטאַן, אַז די זעכצנטע קאַמערע געפינט זיך אונטער מײַן רשות, אָבער איך האָב געמײנט, אַז שװײקס פּאַפּירן האָבן זיך ערגעץ װו בײַ אײַך פאַרװאַלגערט... װי? איך זאָל זיך

ניט ערלויבן אַזוי אויסצודריקן? אַז בײַ אײַך „פֿאַרוואַלגערט זיך" קיין זאַך ניט?.. האַלאָ, האַלאָ!

אווידיטאָר בֿערנים האָט זיך אַנידערגעזעצט און גענומען אויסריידן זיין בֿיטער האַרץ אַף דער אומאָרדענונג בײַם פֿאָר־אונטערזוך. ער מיטן קאַפּיטאַן לינהאַרט האָבן קיינמאָל ניט געקאָנט דורכקומען צווישן זיך. אַז בֿערנים פֿלעגט קריגן אין די הענט אַן ענין, וואָס לינהאַרט האָט געהאַט אָנגעהויבן, פֿלעגט ער בײַ אים פֿאַרפֿאַלן ווערן. און פֿאַרקערט, לינהאַהט פֿלעגט אַפּן זעלביקן שטייגער פֿאַרוואַרפֿן בֿערניסעס פֿאַפּירן. און די אַרעסטירטע פֿלעגן אָפּטמאָלס אָפּזיצן יאָרן לאַנג ניט קיין אויסגעפֿרעגטע, און אפשר אַ דריטל פֿון אַלע אַרעסטירטע זײַנען אַזוי אָפּגעזעסן ביזן סוף פֿון דער מלחמה.

— הייסט דאָס, אַז שווייקס פֿאַפּירן האָבן זיך ערגעץ פֿאַרוואַלגערט, — האָט דערקלערט אווידיטאָר בֿערנים.— באַדאַרף מען אים אַרויסרופֿן, און אויב ער וועט זיך ניט מודה זײַן, וועל איך אים באַפֿרייען און אָפּשיקן צו דיר. און דו וועסט שוין דאָ ט ווי עס איז אין פֿולק בריינגען אין אָרדענונג.

(אגב: שווייקס פֿאַפּירן זײַנען געפֿונען געוואָרן אין מיליטערישן אַרכיוו ערשט נאָך דער מלחמה מיט אַזאַ באַמערק: „ער האָט בדעה אַראָפּצוואַרפֿן די מאַסקע פֿון צביעות און אָפֿן אַרויסצוטרעטן קעגן דער פּערזאָן פֿון זײַן מאַיעסטעט און קעגן אונדזער רעגירונג".)

אַז דער פֿעלד־קוראַט איז אַוועק, האָט דער אווידיטאָר אַרויסגערופֿן צו זיך שווייקן. ער האָט אים געלאָזט אַ ווײַלע וואַרטן בײַ דער טיר, ווײַל ער האָט גראָד אויפֿגענומען אַן עקסטראַ טעלעפֿאָנאָגראַמע פֿון דער פּאָליציי־פֿאַרוואַלטונג.

דערווייל האָט שווייק מיט אינטערעס זיך אַרומגעקוקט אין דער קאַנצעלאַריע פֿון אווידיטאָר.

מען קאָן ניט זאָגן, זי זאָל האָבן געמאַכט אַף אים זייער אַ גינסטיקן אײַנדרוק, באַזונדערס מחמת די פֿאָטאָגראַפֿיעס, וואָס זײַנען געווען אויסגעהאַנגען, אַף די ווענט. דאָס זײַנען געווען בילדער פֿון די פֿאַרשיידענע עקזעקוציעס, וואָס דאָס עסטרײַכישע

מיליטער האָט געמאַכט אין גאַליציע און אין סערביע — אָפּגע־בּרענטע שטיבּלעך און בּוימער, וואָס זייערע צווייגן האָבּן זיך גע־בּויגן פון געהאַנגענע. צווישן זיי איז געווען איין בּילד פון סער־בּיע, וו עס איז געווען צו זען אַ גאַנצע געהאַנגענע פאַמיליע: פאָטער, מוטער און אַ קליין קינד. בּיים בּוים מיט די געהאַנגענע שטייען צוויי סאָלדאַטן אַף דער וואַך, און אין פאָדער־גרונט שטייט אין דער פּאָזע פון אַ זיגער אַן אָפיצער און רויכערט אַ פּאַפּי־ראָס; הינטן, פון דער אַנדער זייט, רויכערט זיך אַ פעלד־קיך...

— נו, שווייק וואָס הערט זיך? — האָט דער אַודיטאָר בּערנים געפרעגט, אַוועקגעלייגט די טעלעפאַנאָגראַמע אַף אַ הויפן אַנדערע פּאַפּירן.—וואָס האָט איר דאָרטן אָנגעמאָן פאַר מעשים? וועט איר זיך מודה זיין, אָדער ווילט איר וואַרטן אַפן בּאַשולדי־קונגס־אַקט? אַזוי גייט דאָס ניט ווייטער. ניט מיינט, אַז איך וועלן אויספאָרשן עפּעס יאָלדן, ניט פאַרגעסט, אַז בּיי אונדז איז מילי־טער־געריכט, קיסר־קיניגלעכער מיליטער־געריכט. ראַטעווען קאָנט איר זיך נאָר, אויבּ איר וועט זיך מודה זיין.

דער אַודיטאָר בּערנים האָט זיך געהאַט זיין בּאַזונדער גאַנג אין דער אויספאָרשונג אין יענע פאַלן, ווען ער פלעגט פאַרלירן דעם בּאַשולדיקונגס־מאַטעריאַל. קיין גרויס חכמה איז דערבּיי ניט געווען, און ס'איז ניטאָ זיך וואָס צו חידושן, אויבּ די רעזולטאַטן זיינען געווען גלייך צו נול.

נאָר בּערנים האָט זיך געהאַלטן פאַר אַ גרויסן מענטשן־קענער. אָן שום מאַטעריאַל און אָן צו וויסן, פאַר וואָס ווערט דער מענטש בּאַשולדיקט און פאַרוואָס זיצט ער אין מיליטער־טורמע, פלעגט ער אויסקאָמבּינירן די בּאַשולדיקונג, נאָר לויט דעם אויסוויינקסטן אויסזען און לויט דער אופפירונג פון די מענטשן, וואָס מען פלעגט בּריינגען צו פירן צו אים צום פאַרהער.

זיין מענטשן־קענטעניש און זיין חריפות זיינען געווען אַזוי גרויס, אַז איין מאָל האָט ער אַ ציגיינער, וואָס מען האָט אים אַריינגעזעצט אין דער מיליטער־טורמע פאַר גנבענען עטלעכע מויז וועש (ער איז געווען אונטער־קאַפּטענאַרמוס אין זיין פּולק),

באשולדיקט אין פאָליטישע פאַרברעכנס. ער האָט געטענהט, אַז דער דאָזיקער ציגיינער האָט גערעדט אין אַ ביר־שיינקל פאַר סאָלדאַטן, אַז מען דאַרף גרינדן אַ זעלבשטענדיקע מלוכה פון די לענדער פון דער טשעכישער קרוין און פון דער סלאָוואַקיי אונ־טער דער הערשאַפט פון אַ סלאַווישן קיניג.

— מיר פאַרמאָגן דאָקומענטן,—האָט ער געזאָגט צום אומגליקלעכן ציגיינער. — איר האָט ניט קיין אַנדער ברירה, ווי נאָר זיך מודה צו זיין, אין וואָסער שיינקל איז דאָס געווען און פון וואָסער פולק זיינען געווען די סאָלדאַטן און ווען איז דאָס געווען.

האָט דער אומגליקלעכער ציגיינער אפילו אויסגעקלערט דעם טאָג און דעם חודש און דעם נאָמען פון שיינקל און פון פולק, וואָס צו אים האָבן געהערט זיינע כלומרשטדיקע צוהערער. נאָר אַז מען האָט אים געפירט אַפן פאַרהער, האָט ער זיך מיישב געווען און איז פשוט אַנטלאָפן אונטערוועגס.

—ווילט איר, הייסט דאָס, זיך ניט מודה זיין?—האָט בער־נים געזאָגט צו שווייקן, וואָס האָט געשוויגן, ווי אַ געהרגעטער.

— הייסט דאָס, אַז איר ווילט ניט זאָגן, פאַרוואָס איר זייט דאָ, פאַרוואָס מען האָט אייך אַרעסטירט? מיר וואָלט איר דאָך אין יעדן פאַל געקאָנט זאָגן, איידער איך האָב דאָס אייך געזאָגט. איך מאַך אייך אופמערקזאַם, אַז איר האָט געמעגט זיך מודה זיין. דאָס וואָלט געווען בעסער פאַר אייך, ווארום דאָס פאַרגרינגערט דעם אונטערזוך און פאַרקלענערט די שטראָף.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, — האָט זיך געלאָזט הערן שווייקס גוטמוטיקע שטים, — אַז איך געפין זיך דאָ אין דער מיליטער־טורמע ווי אַ געפונענער.

— וואָס מיינט איר דערמיט צו זאָגן?

— איך קאָן דאָס דערקלערן זייער פשוט. אַף אונדזער גאַס האָט געוואוינט אַ הענדלער, און ער האָט געהאַט אַ צוויי־יאָריק אינגל, גאָר אַן אומשולדיקס. איינמאָל איז דאָס דאָזיקע אינגל געקומען צופוס פון ווינאָגראַדאָוו קיין ליבען; דאָרט האָט אים אַ פאָליציסט געפונען זיצנדיק אַפן טראָטואַר. האָט ער דאָס

אינגל אוועקגעפירט אין קאָמיסאַריאַט און מען האָט דאָס אַריינ־געזעצט, און סך הכּל איז דאָס געווען אַלט צוויי יאָר. דאָס אינגל איז געווען גאָט די נשמה שולדיק, און דאָך האָט מען אים אַריינ־געזעצט, אויב ער וואָלט אַפּילו געקאָנט ריידן און מען וואָלט אים געפרעגט, פאַר וואָס זיצט ער, וואָלט ער אַליין ניט געוווּסט. מיט מיר איז פּונקט אַזאַ געשיכטע, איך בּין אַ געפונענער.

דעם אוודיטאָרס שאַרפער בּליק האָט אַרומגענומען און דורכ־געשטאָכן שווייקס פיגור און זיין פּנים. ער האָט אָבער גאָרנישט אַרויסגעקראָגן, פון דעם גאַנצן פאַרשוין, וואָס איז געשטאַנען פאַרן אוודיטאָר, האָט אַרויסגעשטראַלט אַזוי פיל אומשולד און גלייכ־גילט, אַז בּערנים האָט אַן אופגערעקטער גענומען לויפן אַהין און אַהער איבּער דער קאַנצעלאַריע. אויב ער וואָלט ניט געהאַט צו־געזאָגט דעם פעלד־קוראַט צוצושיקן אים שווייקן, וואָלט ער גע־האַט שדים וויסן וואס פאַר אַ סוף.

צולעצט האָט ער זיך אָפּגעשטעלט פאַר זיין טיש.

— הערט נאָר, — האָט ער געזאָגט צו שווייקן, וואָס איז נאָך אַלץ געשטאַנען און געקוקט גלייכגילטיק פאַר זיך, — אַז איר וועט נאָך אַמאָל אַריינפאַלן צו מיר, היט זיך ... אָפּ־פירן אים.

אַז מען האָט שווייקן אָפּגעפירט אין דער זעכצענטער קאַ־מערע, האָט בּערנים געלאָזט רופן דעם אויבּער־אופזעער סלאַוויק.

— בּיז צו אַ ווייטערן בּאַפעל, — האָט ער געזאָגט קורץ, — ווערט שווייק קאָמאַנדירט אין רשות פון הערן פעלד־קוראַט קאַץ. אויסשרייבּן אַ פּאַפּיר וועגן זיין בּאַפרייאונג און אָפּ־פירן אים מיט אַ וואַך פון צוויי סאָלדאַטן צום הער פעלד־קוראַט!

— בּאַפעלט איר צו פירן אים געשמידט, הער לייטע־נאַנט?

דער אוודיטאָר האָט אַ קלאַפּ געטאָן מיטן פויסט אין טיש.

— איר זייט אַן אייזל! איך האָב דאָך אייך בּפירוש גע־זאָגט: אויסשרייבּן אַ פּאַפּיר וועגן זיין בּאַפרייאונג.

און אַלץ, וואָס עס האָט זיך אָנגעקליבן פאַרן טאָג אין דער נשמה פון אוודיטאָר, האָט איצט אַרויסגעשטראָמט אויפן קאָפּ פונם אויבער־אופזעער און האָט זיך געענדיקט מיט די ווערטער:

— און איצטער פאַרשטייט איר, אַז איר זייט אַ געקרוינ־טער איזל!

אַזעלכע זאַכן וואָלט מען בעצם באַדאַרפט זאָגן נאָר אַ קעניג אָדער אַ קיסר, נאָר אפילו אַ פּשוטן אויבער־אופזעער האָט די מעשה אויך פאַרדראָסן, און זיין כעס האָט ער אויסגעלאָזן צום אַרעסטאַנט, וואָס האָט גראָד געקערט דעם קאָרידאָר.

וואָס איז שייך שווייקן, האָט דער אויבער־אופזעער זיך גע־געבן אַ וואָרט צו פאַרהאַלטן אים לכל־הפּחות נאָר אויף איין נאַכט אין דער מיליטער־טורמע, בכדי ער זאָל אָפּשמעקן נאָך עטלעכע פון די תּענוגים אירע.

*   *
*

די דאָזיקע לעצטע נאַכט, וואָס שווייק האָט פאַרבראַכט אין דער מיליטער־טורמע, געדיינקט ער נאָך עד־היום.

נעבן דער זעכצענטער קאַמערע איז געווען דער „חדר מיוחד", אַ פינסטערע לאָך, די קאַמערע פאַרן איינצל־אַרעסט. פון דאָרט האָבן זיך אין יענער נאַכט געלאָזט הערן די קרעכצן פון אַ סאָלדאַט, וואָס איז דאָרט אַריינגעזעצט געוואָרן, ווייל ער האָט עפּעס עובר געווען אויף דער דיסציפּלינע, און דער קאַפּראַל רעפּאַ האָט אים לויטן באַפעל פונם אויבער־אופזעער סלאַוויק געבראָכן די ביינער.

אַז די קרעכצן זיינען שטיל געוואָרן, האָט מען אין דער זעכצענטער קאַמערע געקאָנט הערן, ווי עס קנאַקן לייז, וואָס זיי־נען אַריינגעפאַלן צו די אַרעסטאַנטן אונטער די נעגל.

איבער דער טיר, דורך אַן עפענונג אין וואַנט, האָט פאַר־שפּרייט אַ בלאַסן שיין אַ רויכערדיקער לאָמפּ, אַרומגענומען פון גראַטעס, דער געשטאַנק פון לאָמפּ האָט זיך אויסגעמישט מיט דער נאַטירלעכער אויסדרעמפּונג פון שמוציקע מענטשלעכע גופים און מיטן עפּוש פון דער כּלי, וואָס איז געשטאַנען אין ווינקל.

אין קאָרידאָר האָבן אָפּגעהילכט געמאָסטענע טריט פון די וואך־לייט, פון צייט צו צייט פלעגט זיך אין טיר אופעפענען דאָס אייגל, און אין דער קאַמערע פלעגט אַריינקוקן אַן אופזעער.

אַף דער מיטלסטער לאַווקע האָט עמיצער דערציילט:

— פאַר דער מעשה, ווען איך האָב געוואָלט אַנטלויפן און מען האָט מיך אַריבערגעזעצט אַהער, בין איך געזעסן אין דער צוועלפטער קאַמער. דאָרט זיצן אַלץ מענטשן איבער נישטיקע זאכן. איינמאָל האָט מען געבראַכט אַהין אַ מענטשן פון פאָרשטאָט. מען האָט אים געגעבן צוויי וואָכן דערפאַר, וואָס ער פלעגט אַריינלאָזן צו זיך סאָלדאַטן אַף נעכטיקן. צוערשט האָט מען געמיינט, אַז דאָס זיינען פאַרשווערער, דערנאָך האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז ער פלעגט נעמען פון זיי געצאָלט. ער האָט באַדאַרפט אָפּזיצן זיין צייט צווישן די גאָר גרינגע, נאָר היות ווי דאָרט איז געווען אַלץ פאַרנומען, האָט מען אים אַריינגעלאָזן צו אונדז. אָבער וואָס האָט ער מיטגענומען מיט זיך פון דער היים און וואָס האָט מען אים אַלץ צוגעשיקט! ער האָט געהאַט געקראָגן די ערלויבניש צו ברייגען זיך עסן פון דער היים. אַפילו רויכערן האָט מען אים דערלויבט! האָט ער געבראַכט צו פירן צוויי פריידיקעס, אַט אַזעלכע לאַבנס ברויט, אייער, פוטער, פאַפיראָסן, טאַבאַק... נו, כיט איין וואָרט, אַלץ וואָס דאָס האַרץ גלוסט, צוויי זעק גאַנצע. און דער דאָזיקער גולם האָט זיך איינגערעדט, אַז ער איז מחויב דאָס אַלץ אַליין אופצופרעסן, אַז מיר האָבן געזען, אַז ער וויל זיך מיט אונדז ניט טיילן, ווי עס טוען אַלע איבעריקע, ווען זיי פלעגן עפּעס קריגן, האָבן מיר גענומען מאָנטשען ביי אים. דער דאָזיקער כלב האָט אָבער דערקלערט, אַז ער קאָן אונדז גאָרנישט געבן, אַז ער מוז זיצן צוויי וואָכן, און ער וויל זיך ניט פאַרדאַרבן דעם מאָגן מיט קרויט און מיט פוילע קאַרטאָפליעס, וואָס מען האָט אונדז דערמיט געשפּייזט. ער קאָן אונדז טאָן די טובה און אָפּגעבן זיין פּאָרציע און זיין מיטיק. האָבן מיר אים געענטפערט, אַז מיר שפּייען אַף זיין פּאָרציע, און צוויי דריי טעג האָבן מיר זיך איינגעהאַלטן. און ער גאָרנישט, דער פּאַסקודניק. פרעסט זיך שינקע, שמירט פוטער אַף

ברויט, שיילט זיך אייער, לעבט זיך, ווי גאָט אין פראַנקרייך, רויכערט פּאַפּיראָסן און גיט קיין מאָל ניט אַפילו אַ צי טאָן. ער האָט אַלץ דערוויזן, אַז מיר האָבן דאָך ניט קיין רעכט צו רויִ- כערן, און טאָמער דערזעט דער אופזעער, וועט ער מוזן זיצן אין קאַרצער. האָבן מיר דאָס אַזוי געליטן דריי טעג, און דעם פערטן טאָג ביינאַכט האָבן מיר אָפּגעטאָן די מעשה. דער דאַזיִ- קער פּאַרשוין האָט זיך אופגעכאַפּט פאַר פרי... יאָ איך האָב אייך פאַרגעסן צו דערציילן, אַז ער פלעגט דריי מאָל אין טאָג, אין דער פרי, פאַר וואַרימעס און פאַר וועטשערע, אַלע מאָל זאָגן תפילות, עפּעס זאָגן און זאָגן אָן אַן אופהער! הקצור, אָנגעזאָגט זיך און נעמט אַרויס פון אונטער דער לאַווקע זיינע זעק. די זעק זיינען טאַקע פאַראַן, אָבער זיי זיינטן עפּעס איינגעטריקנט געוואָרן, איינגעדאַרט ווי געדרויכערטע פלוימען. האָט ער געמאַכט געוואַלדן: מען האָט אים באַגנבעט. דערנאָך האָט ער אַ מינוט פינף געטראַכט, אַז דאָס טרייבן מיר מיט אים קאַטאָוועס און מיר האָבן זיין פרעסעכץ באַהאַלטן. און ער זאָגט זיך אַזוי פריי- לעך: „יאָ, איך ווייס, איר האָט ליב קאַטאָוועס, איר וועט מיר אַלץ אַוועקגעבן,.. נאָר איר האָט מיך אָנגעשראָקן אַף אַ פיינעם אופן!“ און צווישן אונדז איז געווען אַ חברה-מאַן פון ליבען, זאָגט ער צו אים: „ווייסט איר וואָס? דעקט זיך אַריבער דעם קאָפּ מיט דער קאָלדרע און ציילט ביז צען, און דערנאָך וועט איר אַ קוקט טאָן אַף אייערע זעק“. יענער פאָלגט, ווי אַ צוציקל, און ציילט: איינס, צוויי, דריי... אונדזער פּאַרשוין האַקט איבער: „הייַלט זיך ניט אַזוי, ציילט פּאַמעלעכער“. האָט ער גענומען ציילן אונ- טער דער קאָלדרע פּאַוואָליע, מיט אָפּשטעלן: א-א-איינס... צוויי-יי-יי, דראַ-אַאַ-י... אָנגעציילט ביז צען, איז ער אַראָפּ פון לאַווקע און געכאַפּט זיך פאַר די זעק, איז דאָס געוואָרן אַ געוואַלד: „ליידיק ווי געווען!“ און דערביי נאָך זיין אידיאָטישער פּרצוף! מיר זיינען שיר ניט געפּלאַצט פון געלעכטער. און יענער לײַ פון ליבען גיט אונטער היץ: „פּרואווט נאָכאַמאָל“. וואָס זשע מיינט איר? ער איז געוואָרן אַזוי מבולבל, אַז ער האָט נאָך א מאָל געפּרווט, און אַז ער האָט דערזען, אַז עס איז טאַקע שוין גאָרנישט ניט גע-

בליבן, האָט ער גענומען קלאַפּן אין טיר און גוואַלדעווען: „באַגנבעט, גנבים, העלפט, עפנט, ווי גאָט איז אייך ליב, העלפט!" זיינען געקומען צו לויפן אופזעערס, האָט מען אָרויסגערופן דעם עלטסטן און דעם קאַפּראַל רזשיכאַ. מיר אַלע, ווי איין מענטש, דערקלערן, אַז ער איז פון זינען אַראָפּ, אַז ער האָט געפרעסן נעכטן ביז שפּעט אין דער נאַכט און האָט אַליין אַליין אופגעפרעסן, און ער וויינט אַלץ און שרייט: „עס מוז נאָך זיין ערגעץ ברעקלעך". האָט מען גענומען זוכן ברעקלעך, און מען האָט פאַרשטייט זיך ניט געפונען, ווארום מיר זיינען אויך קיין טפשים ניט. וואָס מיר האָבן ניט אופגעגעסן, האָבן מיר אָפּגעשיקט פער פּאָסט מיט אַ שטריקעלע אין צווייטן גאָרן. האָט מען טאַקע גאָרנישט ניט אופגעזוכט, הגם דער דאָזיקער אידיאָט האָט ניט אופגעהערט צו טענען: „עס מוזן דאָך זיין ערגעץ באָטש ברעקלעך". אַ גאַנצן טאָג האָט ער נאָכדעם ניט געפרעסן און האָט רק אופגעפּאַסט, צי עסט ניט עמיצער עפעס און צי רויכערט מען ניט. דעם צווייטן טאָג האָט ער אויך צו קיין זאַך ניט צוגערירט זיך ביז ווארימעס. ערשט אין אָוונט האָט ער זיך גענומען שטאָפּן מיט קרויט און מיט פוילע קאַרטאָפלעס. שפּעטער האָט עמיצער ביי אונדז דערקאַזשעט אַ ביסל מאַכאָרקע, און דעמאָלט האָט ער געפרווט אַ שמועס טאָן מיט אונדז, מען זאָל אים געבן אַ רויכער טאָן, אַ פוילע מיט נאָך האָט מען אים געגעבן!

— און איך האָב שוין געמיינט, אַז איר האָט אים פּאָרט געגעבן אַ צי טאָן, — האָט באַמערקט שווייק. — דאָס וואָלט אוועקגעפּטרט די גאַנצע מעשה. אַזאַ גרויסמוט טרעפט זיך נאָר אין ראָמאַנען. אין מיליטער-טורמע, ביי אַזעלכע תנאים, וואָלט דאָס נאָר געווען טפשות.

צו ביסלעכווייז האָבן די שמועסן זיך איינגעשטילט. די תפוסים זיינען איינגעשלאָפן.

אַכט פרי האָט מען שווייקן אַרויסגערופן אין קאַנצעלאַריע.

— אין דער לינקער האַנט נעבן טיר אין דער קאַנצעלאַריע איז פאַראַן אַ שפּיי-קעסטל, וואָס אַהין וואַרפט מען אַריין עקלעך סיגאַרן, — האָט געלערנט שווייקן איינער פון די תפוסים.

— ווײַטער אין ערשטן גאַרן באַראַפּסטו אויך פֿאַרבײַגײן פֿאַרבײַ איינעם, דעם קאָרידאָר ראַמט מען אויף ערשט נײַן, אַזוי אַז דו וועסט דאָרט עפּעס כאַפּן.

נאָר זײ האָבן זיך אַף שווייקן ניט דערוואַרט. ער איז שוין מער אין דער זעכצענטער קאַמערע ניט געקומען צוריק. די נײַנצען גאַטקעניקעס האָבן אַלץ געפּרוווט טרעפן און האָבן ניט פֿאַרשטאַנען, וואָס מיט אים האָט פּאַסירט.

איין סאָלדאַט מיט זומער־שפּרענקלעך אַפֿן פּנים, וואָס האָט פֿאַרמאָגט אַ פֿלאַמענדיקע פֿאַנטאַזיע, האָט פֿאַרשפּרייט אַ קלאַנג, אַז שווייק האָט געוואָלט דערהרגען זײַן ראָטע־קאָמאַנדיר, און דערפֿאַר האָט מען הײַנט אים אוועקגעפֿירט שיסן אַפֿן מאָטאָל־פּלאַץ.

10.

שווייק אַ באַדינער בײַם פֿעלד־קוראַט.

ווידער האָט שווייק אָנגעהויבן זײַן וועג אין דער באַגלייטונג פֿון צוויי סאָלדאַטן מיט ביקסן, וואָס האָבן באַדאַרפֿט אים אָפּפֿירן צום פֿעלד־קוראַט.

די באַלייטער זײַנען געווען מענטשן, וואָס האָבן איינער דעם אַנדערן ממלא געווען. איינער איז געווען אַ הויכער און אַ דאַרער, דער צווייטער אַ קורצער און אַ גראָבער, דער הויכער האָט געהונקען אַפֿן רעכטן פֿוס, דער קורצער אַפֿן לינקען. זײ האָבן געדינט אין הינטערלאַנד, ווײַל מיט אַ צײַט פֿאַר דער מלחמה זײַנען זײ אַף שטענדיק באַפֿרײַט געוואָרן פֿון מיליטער־דינסט.

מיט אַן ערנסטער מינע האָבן זײ געשפּרײַזט איבערן בריק און פֿון צײַט צו צײַט האָבן זײ געוואָרפֿן קרומע בליקן אַף שווייקן, וואָס איז געגאַנגען צווישן זײ און האָט אַלע ווײַלע געגריסט אָפּיצערן. זײַנע ציווילע בגדים זײַנען ערגעץ פֿאַרלאָרן געגאַנגען אין דער מיליטער־טורמע. צוזאַמען מיט זײַן זעלנערש היטל, וואָס אין דעם איז ער געפֿאָרן צו דער דאָקטוירים־קאָמיסיע. בײַם אַרויסגײן פֿון טורמע האָט מען אים געגעבן עפּעס אַ

מונדיר, וואָס עס האָט געטראָגן אַמאָל זייער אַ דיקער מענטש. וואָס איז נאָך געווען אפשר מיט אַ קאָפּ העכער פאַר שווייקן.

די בגדים זיינען געהאַנגען אַף אים, און די ליידיק־גייער אין די גאַסן האָבן ניט ווינציק געקוואָלן פון אים. שווייק האָט אַף דעם געשפּעט פון די גאַסיקע געענטפערט מיט אַ ווייכן, ליבן שמייכל און מיט אַן עניוותדיקן בליק פון זיינע גוטע אויגן.

דער ערשטער האָט פאַרקניפּט אַ שמועס מיט שווייקן דער גראָבער:

— פון וואַנען ביסטו?

— פון פּראָג.

— דו וועסט פון אונדז ניט אַנטלויפן?

דאָ דאָט זיך אַריינגעמישט אין שמועס דער הויכער. עס איז אַ מאָדנע מעשה: די קורצע און גראָבע זיינען געוויינטלעך אָפּטימיסטן, בעת די הויכע און דאַרע זיינען, פאַרקערט, פּעסימיסטן.

דעריבער האָט דער הויכער געזאָגט צום קורצן:

— אויב ער וואָלט געקאָנט, וואָלט ער אַנטלאָפן.

— וואָס באַדאַרף ער לויפן? — האָט זיך אָפּגערופן דער גראָבער. — ער איז דאָך כמעט ווי פריי. פון מיליטער־טורמע האָט מען אים אַרויסגעלאָזט. איך טראָג דאָך אַ פּאַקעט.

— און וואָס שטייט געשריבן אין דעם פּאַקעט פאַרן פעלד־קוראַט? — האָט געפרעגט דער הויכער.

— דאָס ווייס איך ניט.

— אָט זעסטו, אַז דו ווייסט ניט, און דו רעדסט נאָך.

אין טיפער שווייגעניש זיינען זיי אַריבער דעם קאַרל־בריק. אַף דער קאַרל־גאַס האָט דער גראָבער זיך ווידער געווענדעט צו שווייקן:

— און דו אַליין — דו ווייסט, צוליב וואָס מיר פירן דיך צום פעלד־קוראַט?

— צו ווידוי. — האָט שווייק גלייכגילטיק געזאָגט. — וואָרום מאָרגן היינגט מען מיך. אַלע מאָל טוט מען אַזוי, דאָס רופט מען „גייסטלעכער טרייסט".

— און פאר וואס וועט מען דיך דאס, ווי רופט מען דאס?

— האט דער הויכער געפרעגט פארזיכטיק, און דער גראבער האט א קוק געטאן מיט רחמנות אף שווייקן.

זיי זיינען ביידע געווען בעלי־מלאכות, דארפישע מענטשן, טאטעס פון קינדער.

— איך וויים ניט, — האט שווייק געענטפערט שמייכלענדיק גוטמוטיק, — איך וויים גארנישט. מסתמא איז מיין מזל אזוי.

— מסתמא ביסטו געבארן אונטער א שלעכטן מזל, — האט דער קורצער ארויסגערעדט מיט רחמנות, מעשה קענער. — ביי אונדז אין יאסעק נעבן יאזעפשטאט האט מען אויך איינעם אופגעהאנגען, נאך אין פרייסישן קריג. מען איז געקומען, צוגענומען אים, ניט געזאגט גארנישט ניט און אין יאזעפשטאט האט מען אים אופגעהאנגען.

— איך ווידער האלט, — האט סקעפטיש באמערקט דער הויכער, — אז מען הייגגט ניט קיין מענטשן גלאט אזוי פון א קאלטן טרונק. אלע מאל מוז זיין עפעס א גרונט, אז מען זאל דאס קאנען דערקלערן.

בעת עס איז ניטא קיין מלחמה,—האט געזאגט שווייק, — מוז זיין א גרונט, אבער בעת א מלחמה האט א מענטש קיין באטרעף ניט. איז דען ניט אלץ איינס, צי געהרגעט ווערן אפן פראנט, צי געהאנגען ווערן אינדערהיים?

— הער נאר, דו, ביסטו ניט פון די פאליטישע? — האט געפרעגט דער הויכער. לויטן טאן פון דער פראגע האט מען געקאנט מערקן, אז ער הויבט אן שפירן סימפאטיע צו שווייקן.

— ווי דען אנדערש? — האט שווייק זיך צעלאכט.

— ביסטו, הייסט דאס, א נאציאנאל־סאציאליסט?

דער גראבער האט אנגעשפיצט די אויערן און האט זיך אריינגעמישט אין שמועס:

— וואס גייט דאס אונדז אן? — האט ער אויסגערופן. — איצט זיינען אומעטום אסך מענטשן, און אלע קוקן אונדז נאך

אויב מיר וואָלטן געקאָנט ערגעץ אין אַ פּירהויז אַראָפּנעמען די באַגנעטן, עס זאָל ניט אויסזען אַזוי שרעקלעך. דו ווייסט דאָך פון אונדז ניט אַנטלויפן? בין איך ניט גערעכט, טאָני? — האָט ער זיך געווענדט צום הויכן, וואָס האָט שטיל געענטפערט:

— די באַגנעטן וואָלטן מיר געקאָנט אַראָפּנעמען. ער איז דאָך פון אונדזערע.

ער איז שוין מער ניט געווען קיין סקעפּטיקער, און זיין האַרץ איז געווען פול מיט רחמנות אַף שווייקן. האָבן זיי אויסגעזוכט אַ פּירהויז, אַראָפּגענומען די באַגנעטן, און דער גראָבער האָט ערלויבט שווייקן צו גיין מיט זיי צוזאַמען.

— דו וואָלסט מסתמא געווען אַ בעלן צו פאַררויכערן, האַ? — האָט ער געזאָגט. — וועלן זיי דיר געבן... — זאָגן האָט ער געוואָלט: „וועלן זיי דיר געבן צו רויכערן, איידער זיי וועלן דיך אויפציען?", אָבער ער האָט ניט פאַרענדיקט מחמת פיינקייט.

זיי האָבן אַלע דריי פאַררויכערט, און שווייקס באַגלייטערס האָבן גענומען דערציילן אים וועגן זייערע היימישע עסקים, וועגן שטיקל ערד, וועגן ווייב, וועגן קו...

— עס ווילט זיך אַ טרונק טאָן, — האָט דערקלערט שווייק.

האָבן דער גרויסער מיטן קורצן זיך איבערגעקוקט.

— כאַפּן אַ טרונק ביר וואָלט זיך אונדז אויך געוואָלט, — האָט זיך אָפּגערופן דער גראָבער פאַר ביידן, — אָבער נאָר אין אַזאַ אָרט, ווו עס זאָל ניט אַרויסקומען עפּעס אַ מעשה.

קומט אין „קוקליק", — האָט פאָרגעלייגט שווייק. — דאָס געווער וועט איר לאָזן אין קיך; דער בעל-הבית איז אַ סאָקאָל, און פאַר אים איז ניטאָ וואָס מורא צו האָבן.

האָבן דער הויכער און דער קורצער זיך ווידער איבער-געקוקט, און דער הויכער האָט געזאָגט:

— מילא, לאָמיר גיין אַהין; ביז צום פעלד-קוראַט איז נאָך ווייט.

— אונטערוועגס האָט שווייק דערציילט זיי אַ פּאָר אַנעקדאָטן, און אין דער בּעסטער שטימונג זיינען זיי אַריין אין „קוקליק" און האָבּן טאַקע געטאָן, ווי שווייק האָט זיי געעצהט. די בּיקסן האָבּן זיי געלאָזט אין קיך, און אַליין האָבּן זיי זיך צעזעצט אין ערשטן צימער, וווּ עס האָט געשפּילט אַ פידל און אַ האַרמאָניקע.

אין שיינקל איז געווען אַ פריילעכע קאָמפּאַניע פון עלטערע און אינגערע מענטשן, על פּי רוב סאָלדאַטן. אויך פריילנס זיינען געזעסן בּיי די טישלעך. דער עולם איז געווען געשטימט אויפן לאָזונג: „נאָך אונדז כאָטש אַ מבּול".

שווייק האָט זיך פאַרטיפט אין זכרונות פון די טרעפעניש, וואָס האָבּן זיך מיט אים פּאַסירט אין אָט דעם זעלבּיקן שיינק. שווייקס בּאַגלייטערס האָבּן אַזעלכע זכרונות ניט געהאַט. פאַר זיי איז דאָ אַלץ געווען ניי. און זיי איז דאָ געפעלן געוואָרן.

נאָכן פינפטן קופל בּיר איז דער הויכער אַוועק טאַנצן מיט אַ פריילן. דער גראָבּער האָט זיך געשמאָלצן פון נחת: ער האָט שוין לאַנג אַזאַ בּיר ניט געטרונקען. שווייק האָט גע־זופט זיין בּיר שווייגעדיק. דער לאַנגער האָט געענדיקט טאַנצן און איז מיט זיין דאַמע צוגעקומען צום טיש. דערנאָך האָבּן זיי געטרונקען, ווידער געטאַנצט און ווידער געטרונקען אָן אַ סוף.

נאָכן עסן האָט זיך צו זיי צוגעזעצט אַ סאָלדאַט און האָט פאַר אַ פינפערל פאָרגעלייגט צו מאַכן זיי פלעגמאָנע און בּלוט־פאַרגיפטונג. ער האָט בּיי זיך אַ שפּריץ, און ער וועט זיי אַריינ־שפּריצן אין האַנט אָדער אין פוס פּעטראָלעאום. מיט אַזאַ מעשה קאָן מען אָפּליגן, לכל הפחות, צוויי חדשים, און אויב מען רייצט די וווּנד מיט שפּייעכץ, אפילו אַ גאַנץ יאָר, און אַזוי אַרום אינ־גאַנצן פּטור ווערן פון מיליטער.

דער הויכער, וואָס איז געווען אינגאַנצן מבולבל, איז אַוועק מיטן דאָזיקן סאָלדאַט אין טואַלעט און האָט געלאָזט זיך אַריינשפּריצן פּעטראָלעאום אין פוס.

עס איז שוין געווען פאַרנאַכט, ווען שווייק האָט פאַרגעלייגט צו לאָזן זיך גיין צום פעלד־קוראַט. דער גראַבינקער, וואָס האָט קוים געפּלאָנטערט מיטן צונג, האָט גענומען צוריידן, זיי זאָלן נאָך אביסל וואַרטן. דער הויכער האָט אויך געהאַלטן, אַז דער פעלד־קוראַט וועט פון זיי ניט אַנטלויפן. נאָר שווייקן איז דערעסן געוואָרן צו זיצן אין „קוקליק", און ער האָט אָנגעשראָקן, אַז ער וועט גיין איינער אַליין.

זיינען זיי געגאַנגען, נאָר שווייק האָט זיי געמוזט צוזאָגן אַריינצוגיין אונטערוועגס נאָך אין אָרט.

אין דעם קליינעם קאַפע, וווּ זיי האָבן זיך ווידער אָפּגע־שטעלט, האָט דער גראָבער פאַרתּכלעוועט זיין זילבערנעם זייגער, ווייל קיין געלט האָבן זיי שוין מער ניט געהאַט.

פון דאָרט האָט שווייק זיי געפירט אונטער די הענט. דאָס איז געווען ניט גרינג. די גאַנצע צייט האָבן די פיס ביי זיי זיך געפּלאָנטערט, און זיי האָבן ניט אַנדערש געוואָלט נאָך אַריינגיין ערגעץ. דער גראַבינקער האָט שיר ניט אָנגעוויאָרן דעם פּאַקעט פאַרן פעלד־קוראַט. דערפאַר האָט שווייק געמוזט נעמען דעם פּאַ־קעט צו זיך. מיט גרויס מי האָט שווייק זיי דערפירט ביז צום הויז, וווּ דער פעלד־קוראַט האָט געוווינט.

אַליין האָט ער צוגעשרויפט די באַגנעטן צו זייערע ביקסן און מיט סטוסאַקעס האָט ער געפועלט ביי זיי, זיי זאָלן אים פירן, און ניט ער זיי.

אויפן ערשטן גאָרן, וווּ עס איז געווען צוגעקלאַפּט צו דער טיר א קאַרטל: „אָטאָ קאַץ, פעלד־קוראַט", האָט זיי געעפנט א סאָלדאַט. פון צימער האָט מען געהערט שטימען און גלעזלעך און פלעשלעך קלינגען.

— מיר האָבן דעם כבוד... צו מעלדן... הער... פעלד־קוראַט, — האָט קוים מיט צרות אַרויסגעבראַכט דער הויכער, באַגריסנדיק דעם סאָלדאַט, — מיר האָבן... געבראַכט... א פּאַ־קעט... און איין מאַן...

— גייט אריין, — האָט געזאָגט דער סאָלדאַט. — ווי האָט איר דאָס אזוי אָנגעגאָסן דעם לאָמפּ? דער הער פעלד־קוראַט איז דאָ.

דער סאָלדאַט האָט אפילו אויסגעשפּיגן.

דערנאָך איז ער פאַרשוואונדן מיטן פּאַקעט. זיי האָבן לאַנג געוואַרט אין פאָר־צימער, ביז עס האָט זיך געעפנט די טיר און דער פעלד־קוראַט איז נישט אריינגעגאַנגען, נאָר אריינגעפלויגן. ער איז געווען אין די העמד־אַרבל; אין דער האַנט האָט ער גע־האַלטן א סיגאַר.

— הייסט דאָס, איר זייט שוין דאָ, — האָט ער זיך גע־ווענדט צו שווייקן. — הייסט דאָס, מען האָט אייך געבראַכט אהער. עעע — האָט איר ניט קיין שוועבעלע?

— ניין, הער פעלד־קוראַט, ניטאָ קיין שוועבעלעך.

— עעע — פאַרוואָס האָט איר ניט קיין שוועבעלעך? איטלעכער סאָלדאַט דאַרף האָבן שוועבעלעך, ער זאָל קאָנען געבן פייער. א סאָלדאַט, וואָס האָט קיין שוועבעלעך ניט... וואָס איז אזא סאָלדאַט?

— ער איז אן אָן־שוועבעלעכדיקער, — האָט שווייק ראַ־פּאָרטירט.

— פיין. ער איז אן אָן־שוועבעלעכדיקער, און דערפאַר קאָן ער קיינעם קיין פייער ניט געבן. מילא, גוט. מיט דער פראַגע געענדיקט. איצטער זאָגט מיר אָט וואָס: די פיס שטינקען ביי אייך ניט?

— ניין.

— גוט! דאָס איז געווען די צווייטע פראַגע, איצטער די דריטע: בראָנפן טרינקט איר?

— ניין, בראָנפן טרינק איך ניט, איך טרינק קאָניאַק.

— אויסגעצייכנט. — דאָ האָט דער פעלד־קוראַט באמערקט שווייקס באגלייטערס, וואָס האָבן זיך געמיט צו האַלטן גראָד, נאָר זיי האָבן זיך געשאָקלט, ווי זאַנגען אין ווינט, שטיצנדיק זיך אף זייערע ביקסן.

— איר זײַט דאָך ש־ש־כּור ! — האָט דער פעלד־קוראַט אַרויסגערעדט. — אָנגעזשליאָקעט זיך ווי חזירים בעתן דינסט, און דערפאַר אַר־ר־רעסטיר איך אײַך. שווייק, נעמט בײַ זײַ צו די ביקסן, פירט זײַ אָפּ אין קיך און היט זײַ ביז אַ פּאַטרול וועט קומען נאָך זײַ. איך וועל באַלד טעלעפאָנירן אין קאַ־קאַ־קאַז־ז־זאַרמע.

אַזוי אַרום זײַנען מקוים געוואָרן נאַפּאָלעאָנס ווערטער : „אויף מלחמה בײַט זיך די לאַגע אַלע מינוט״.

אינדערפרי האָבן די צוויי אים געפירט און אַלץ מורא געהאַט, ער זאָל ניט אַנטלויפן, דערנאָך האָט ער אַליין זײַ געבראַכט צופירן אַהער, און איצטער האָט ער נאָך באַדאַרפט שטיין אויף דער וואַך און היטן זײַ.

צוערשט האָבן זײַ ניט תּופס געווען, וואָס דאָ איז געשען, אָבער אַז זײַ האָבן זיך אַרומגעזען, אַז זײַ זײַנען אײַנגעשלאָסן אין קיך, און שווייק שטייט בײַ דער טיר מיטן ביקס אין האַנט, האָבן זײַ זיך אויסגעניכטערט.

— מיר וואָלט זיך געוואָלט אַ טרונק טאָן ! — האָט זיך אָפּגעזשיפּצט דער קלײנער אָפּטימיסט, און דער הויכער האָט שוין ווידער אַרויסגעקערט דעם סקעפּטיקער און האָט גענומען טענען, אַז דאָס איז אַלץ אַ געמיינע פּראָוואָקאַציע. ער האָט באַשולדיקט שווייקן, אַז ער האָט זײַ דאָס אַרײַנגעפירט אין דער צרה, און האָט אים פאָרגעוואָרפן, הלמאי האָט ער ניט געהאַלטן וואָרט, אַז מען וועט אים מאָרגן אופהייננגען : דערפון איז שוין צו זען, אַז דאָס איז געווען אַ קאָמעדיע.

שווייק האָט שווײַגעדיק געשפּרייזט אַהין און צוריק פאַר דער טיר.

— וואָס פאַר אַ אייזלען זײַנען מיר געווען ! — האָט געטענעט דער הויכער.

— איצטער זעט איר לכל הפּחות, אַז מיליטער־דינסט איז ניט קיין שפּילכל. איך טו מײַן חוב. איך בין אַרײַנגעפאַלן אין דער געשיכטע פּונקט ווי איר, נאָר מיר האָט דאָס מזל געשפּילט.

— אָי, אין שטאַרב אַ טרונק! — האָט דער אָפּטימיסט איבערגעחזרט מיט יאוש.

דער הויכער איז צו צו דער טיר מיט נישט־זיכערע טריט.

— לאָז אונדז אַרויס, — האָט ער געזאָגט צו שווייקן, — געננג זיך נאַריש געמאַכט.

— אַוועק! — האָט שווייק געענטפערט, — איך האָב אַ באַפעל אייך צו היטן. מיר זיינען מער נישט באַקאַנט.

אין טיר האָט זיך באַוויזן דער פעלד־קוראַט.

— איך... איך ק־ק־ק־אָן זיך נישט דערקלינגען אין קאַזאַרמע. גייט זיך אַהיים און פ־פ־פאַרגעד־ד־דיינקט, אַז מען טאָר זיך נישט אָנש־ש־שכּורן בעתן דינסט. אַרוים — מאַרש!

צום כּבוד פון פעלד־קוראַט דאַרף מען זאָגן, אַז ער האָט גאָרנישט געקלונגען אין קאַזאַרמע, וואָרום ער האָט גאָר קיין טע־לעפאָן נישט געהאַט און גערעדט האָט ער צום לאָמפּ.

* *

*

שוין דעם דריטן טאָג האָט שווייק געדינט ביים פעלד־קו־ראַט אָטאָ קאַץ, נאָר געזען האָט ער אים סך־הכּל איין מאָל פאַר דער גאַנצער צייט. אויפן דריטן טאָג איז געקומען צו גיין דער באַדינער פון לייטענאַנט העלמיך מיט אַ באַפעל, אַז שווייק זאָל קומען און אָפּנעמען זיין בעל־הבית.

דער לייטענאַנט העלמיך איז אויך געווען שכּור און ער האָט אַרויסגעטריבן דעם פעלד־קוראַט אין קאָרידאָר אַרוים: דאָרט זיצט ער אויפן דיל נעבן טיר און פאַפּט.

אַז שווייק איז געקומען אַהין, האָט ער אויפגעטאָרקעט דעם פעלד־קוראַט, און אַז יענער האָט עפּעס אַ בורטשע געטאָן און געעפנט די אויגן, האָט ער צוגעשטעלט די האַנט צום דאַשעק און ראַפּאָרטירט:

— איך האָב דעם כּבוד זיך צו מעלדן, הער פעלד־קוראַט.

— וואָס דאַרפט איר דאָ האָבן?

— פֿאַראַן אַ באַפֿעל איך אָפּצופֿירן, האָט דער פֿעלד־קוראַט.

— הייסט עס, דאַרפֿט איר מיך אָפּפֿירן... וווּהין גייען מיר?

— צו אײַך אין וווינונג, האָט דער פֿעלד־קוראַט.

— צוליב וואָס זאָל איך גיין צו זיך אין וווינונג? בין איך דען נישט בײַ מיר אין וווינונג?

— ניין, האָט דער פֿעלד־קוראַט, איר זײַט אין קאָרידאָר פֿון אַ פֿרעמדן הויז.

— ווי ק־ק־קום איך אַהער?

— אַזוי, איר זײַט געווען צו גאַסט.

— צו ג־ג־גאַסט? צו ג־ג־גאַסט בין איך נישט געק־ק־ומען. אַ ט־ט־טעות.

האָט שווייק אויפֿגעהויבן דעם פֿעלד־קוראַט און אים אַוועקגעשטעלט בײַם וואַנט. ער האָט נישט געקאָנט אײַנשטיין אויף די פֿיס און איז אַרויפֿגעפֿאַלן אויף שווייקן און האָט געזאָגט:

— איך פֿ־פֿ־פֿאַל, דאַכט זיך. איך פֿ־פֿ־אַ־אַ־אַל, — האָט ער איבערגעחזרט מיט אַ נאַרישן געלעכטער.

שווייקן האָט זיך סוף כּל סוף אײַנגעגעבן צוצושפּאַרן דעם פֿעלד־קוראַט צו דער וואַנט, און יענער איז ווידער אַנטדרימלט געוואָרן.

האָט שווייק אים אויפֿגעוועקט.

— וואָס דאַרפֿט איר האָבן? — האָט דער פֿעלד־קוראַט דערהיסגערעדט, זיך סטאַרענדיק אומזיסט ווידער אַראָפּצולאָזן אויפֿן איל. — ווער זײַט איר דען אייגנטלעך?

— איך בין, — האָט שווייק געזאָגט, ווידער צושפּאַרנדיק מיט אַלע כּחות דעם פֿעלד־קוראַט צו דער וואַנט, — איך בין אײַער דינער, הער פֿעלד־קוראַט.

— איך האָב נישט קיין דינער, — האָט דער פֿעלד־קוראַט קוים אַרויסגערעדט, פּרוּוונדיק ווידער אַרופּצופֿאַלן אויף שווייקן, — און איך בין נישט קיין פֿעלד־קוראַט. אַ חזיר בין איך! — האָט ער

מוסיף געווען מיט דער אָפּנהאַרציקייט פון אַ שכּור—לאָזט מיך מיין הער, איך בּין מיט אייך ניט בּאַקאַנט.

דער קאַמף האָט זיך געענדיקט מיט שווייקס נצחון. ער האָט דעם פעלד־קוראַט אַראָפּגעשלעפּט אַראָפּ די טרעפּ אין דעם וועסטיבּול. דאָרט האָט דער פעלד־קוראַט ווידער זיך איינגעשפּאַרט: ער וויל ניט אַרויס אַפן גאַס.

— איך בּין מיט אייך ניט בּאַקאַנט, מיין הער — האָט ער בּסדר געטענעט צו שווייקן — איר קענט דען איינעם אַן אָטאָ קאַץ, דאָס בּין איך.

האָט שווייק אַוועקגעוואָרפן אַלע כּבודים און האָט זיך צו־רעדט מיטן פעלד־קוראַט מעשה גוטער בּרודער.

— לאָז, זאָג איך דיר, — האָט ער געשריען, — אַניט קריגסטו אין די ציין... אַהיים, און אַן עק! אוים רייד!

האָט דער פעלד־קוראַט אָפּגעלאָזן די טיר און האָט זיך אָנגעשפּאַרט אַף שווייקן.

— נו, מילא, לאָמיר גיין, נאָר צו „שוכאַ" גיי איך ניט: איך בּין דאָרט געבּליבּן שולדיק.

שווייק האָט אים אַרויסגעשטופּט אַפן גאַס און גענומען שלעפּן אים איבּערן טראָטואַר אַהיים.

— ווער איז דער? — האָט אַ פאַרבּייגייער געפרעגט.

— דאָס איז מיין בּרודערקע, — האָט שווייק געענטפערט.

— ער איז געקומען אַף אורלאָפּ מיך געוואָר ווערן און האָט זיך אָנגעטרונקען פאַר שמחה, וויל ער האָט געמיינט, אַז איך בּין געשטאָרבּן.

נעבּן אָרט ווו עס שטייען די דראָזשקעס, האָט שווייק אוועקגעזעצט דעם פעלד־קוראַט נעבּן וואַנט און איז אַוועק בּאַ־דינגען זיך אַ פורל אָפּצופירן דעם בּעל־הבּית זיינעם אַהיים.

נאָך לאַנגע דינגענישן האָט איין פורמאַן מסכּים געווען אָפּצופירן דעם פעלד־קוראַט.

אַז שווייק האָט זיך אומגעקערט צוריק, האָט ער געפונען דעם פעלד־קוראַט ווידער שלאָפנדיק. זיין הוט (ער איז געווינט־

לעך אָנגעטאָן געגאַנגען ציוויל) האָט עמיצער געהאַט בײַ אים צו־גענומען און אַוועקגעטראָגן.

שווייק האָט אים פֿאַנאַנדערגעשטורכעט און מיט דער הילף פֿון פֿורמאַן אים אַרײַנגעזעצט אין עקיפּאַזש. דאָרט איז דער פעלד־קוראַט אײַנגעשלאָפֿן. שווייקן האָט ער געהאַלטן פֿאַרן פֿאָלקאָווניק יוסט, דעם קאָמאַנדיר פֿון 75־טן פוסגייער־פּאָלק, און האָט עטלעכע מאָל נאָכאַנאַנד איבערגעחזרט:

— האָב קיין פאַראיבל ניט, מײַן טײַערער חבר, וואָס איך דוץ דיך, איך בין דאָך אַ חזיר!

אַ ווײַלע האָט געקאָנט אויסווײַזן, אַז פֿון דער טרייסלעניש אין עקיפּאַזש איז ער אַביסל געקומען צו זיך, ער האָט זיך אַוועקגעזעצט גראָד און גענומען אונטערברומען עפּעס אַ לידל. נאָר באַלד האָט ער זיך ווידער אָפּגעלאָזט און גענומען ריידן פֿון וועג.

— ווייסטו אײַנזיצן? — האָט שווייק אָף אים אָנגעשריען, בעת ער האָט גענומען קריכן מיט די פֿיס אָפּן באַנקל. — ניט מיין, אַז איך וועל דיך ניט קאָנען אויסלערנען היטן אָרדענונג...

האָט דער פעלד־קוראַט מרה־שחורהדיק אונטערגעשפּאַרט דעם קאָפּ מיט די הענט און גענומען זינגען: „קיינער האָט מיך ניט ליב...” נאָר באַלד האָט ער אויפֿגעהערט זינגען און געזאָגט:

— האָט קיין פאַראיבל ניט, מײַן טײַערער, איר זייט אַן אידיאָט! איך מעג זינגען, וואָס מיר ווילט זיך.

ער האָט, קענטיק, געוואָלט אויספֿייפֿן עפּעס אַ ניגון, אָבער, אָנשטאָט דעם איז פֿון זײַנע ליפּן אַראָפּ אַזאַ הויכער „טפּררר” אַז דער עקיפּאַזש איז געבליבן שטיין.

לויט שווייקס פאָרשלאָג זײַנען זיי ווײַטער געפֿאָרן, און דער פעלד־קוראַט האָט גענומען אָנצינדן זײַן בורשטינענעם ציגאַרן־שפּיץ.

— עס וויל ניט ברענען, — האָט ער געזאָגט, נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעבראַכט אַ גאַנץ פודעלע שוועבעלעך; — דאָס בלאָזט איר מיר אַלץ אויס.

נאָר ער האָט ווידער פאַרלאָרן דעם פאָדים און האָט זיך צעלאַכט:

— אָט אַ שפּאַס, מיר זיינען איינע אַליין אין טראַמוואַי, ניט אמת, קאָלעגע?

און האָט גענומען זוכן אין די קעשענעס און אַ געשריי געטאָן:

— איך האָב פאַרלאָרן מיין בילעט. האַלט, האַלט, איך מוז געפינען מיין בילעט.

דערנאָך מיט הכנעה אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט.

— אַלץ איינס. פאָר ווייטער...

צולעצט האָט ער גענומען באַלעבאָטשן גאָר וואָס איינס צום צענטן קומט ניט:

— על פי רוב... יאָ, אַלץ אין אָרדענונג... בכל אופן... ניין, אַ גרויסער טעות... אַפן צווייטן גאָרן... נעכטיקע טעג... גלויבט מיר, מאַדאַם, עס רעדט זיך ניט וועגן מיר, נאָר וועגן איך... קעלנער, די רעכענונג... איך בין בגילופין...

פון האַלבן דרעמל האָט ער גענומען האַמפּערן זיך מיט עמיצן, וואָס האָט כלומרשט אים ניט געוואָלט לאָזן זיצן ביים פענצטער אין רעסטאָראַן. און פּלוצים האָט אים גאָר גענומען אויסווייזן, אַז ער פאָרט אין אַ וואַגאָן פון אייזנבאַן=צוג, און ער האָט גענומען אויסרופן די סטאַנציעס. אַראָפּגעוואָרפן אַפן ברוק זיין נאָז=טיכל און גענומען פאָדערן, מען זאָל אָפּשטעלן דעם צוג, ווייל ער האָט פאַרלאָרן זיין באַגאַזש. דערנאָך האָט ער דערציילט:

— אין בודוויים איז געווען אַ פייקלער... האָט ער חתונה געהאַט... איבער אַ יאָר איז ער געשטאָרבן... איז דאָס ניט אַ פיינער אַנעקדאָט?

און האָט זיך צעלאַכט, ווי אַ מטורף.

די גאַנצע צייט איז שוויק זיך באַגאַנגען מיטן פעלד־קוראַט שטריינג ביז גאָר...

נאָר איינמאָל האָט ער געמאַכט אַ פרוב אַרויסצושפּרינגען פון עקיפּאַזש מיט דער טענה, אַז ער וויל ווייטער ניט פאָרן, ווייל ער ווייס, אַז אַנשטאָט בודוויים וועלן זיי קומען קיין באָרענבאַך. אין איין רגע האָט שוויק אים איינגעשטילט און געצוווּנגען אים צו בלייבן זיצן אויף זיין אָרט און ניט איינצושלאָפן. דערביי האָט ער אין אים איידל און צאַרט אַריינגעטענעט:

— ניט שלאָפן, נבלה!

דער פעלד־קוראַט איז ווידער אַריינגעפאַלן אין מרה־שחורה און האָט זיך שיר ניט צעוויינט.

— איך בין איינינקער אַליין אויף דער ווייסער וועלט, ברידערלעך! — האָט ער געכליפּעט. — האָט זשע רחמנות אויף מיר!

— אַ סוף, טומל ניט, — האָט שוויק אַריינגעטענעט,— הער אויף, אַ ניט וועלן אַלע זאָגן, דו ביסט שכור.

— איך האָב קיין קאַפּעלע אין מויל ניט געהאַט, חבר,— האָט געענטפערט דער פעלד־קוראַט. — איך בין גאָר ניכטער.

פּלוצים איז ער אופגעשטאַנען און האָט אָפּגעגעבן כבוד מיליטעריש.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער פּאָלקאָווניק, איך בין שכור. איך בין אַ חזיר! — האָט ער ווייטער גערעדט מיט אופריכטיקן יאוש.

און געווענדט צו שוויקן, האָט ער גענומען בעטן זיך רחמים:

— וואַרפט מיך אַרויס פון אויטאָמאָביל! צוליב וואָס נעמט איר מיך מיט? נו, פאַרוואָס ווילט איר ניט מיך אַרויסוואַרפן צו אַלע טייוואָלים? גלויבט מיר, עס וועט מיר גאָרנישט געשען.

— אַך, גוטער הער, — האָט ער גענומען בעטן זיך,— טייערער פריינט, גיט מיר אַ פּראַשק.

— איינעם אָדער צוויי? — האָט געפרעגט שוויק.

— צוויי!

— מיטן גרעסטן כּבֿוד!

דער פעלד-קוראַט האָט אַפן קול געציילט די פּרעשק, וואָס שוויק האָט אים אַראָפּגעלאָזן, און האָט געקוואָלן.

— עך, פּ-פּ-פּיין! — האָט ער אויסגערופן. — דאָס איז גוט פאַרן מאָגן, העלפט דער פאַרדייאונג. גיט מיר, זייט אַזוי גוט, נאָך אַמאָל איבער די פּיסקעס.

— אַ שיינעם דאַנק! — האָט ער געזאָגט, אַז שוויק האָט תּיכּף געטאָן זיין באַגער. — איבער גענוג! צערייסט מיר נאָך די וועסט, זייט אַזוי גוט.

און ער האָט גענומען אויסדריקן די משונהדיקסטע פאַרלאַנגען. אים האָט זיך פאַרוואָלט, אַ שטייגער, אַז שוויק זאָל אים אָפּרייסן אַ פוס, דערשטיקן אים, אַרומשניידן אים די נעגל און אויסרייסן די פאָדערשטע ציין.

דערנאָך האָט ער גענומען ריידן וועגן פערד-געלאַף, נאָר איז באַלד-אַריבער צום באַלעט, אָבער אויך דאָ האָט ער זיך ניט לאַנג פאַרהאַלטן.

— טאַנצט איר טשאַרדאַש? — האָט ער געפרעגט שוויקן.
— אוּ, בערן-טאַנץ? אָט אַזוי...

ער האָט געוואָלט זיך אַ האָצקע טאָן, נאָר ער איז אַני-דערגעפאַלן אַף שוויקן, וואָס האָט אים מכבד געווען מיט אַ פּאָר סטוסאַקעס אין זייט און האָט אים ווידער אַוועקגעזעצט.

— איך וויל עפּעס, — האָט זיך צעשריען דער פעלד-קוראַט, — נאָר איך ווייס ניט וואָס! ווייסט איר ניט, וואָס איך וויל?

— איבעריקנס, וואָס גייט מיך אָן, וואָס איך וויל, — האָט ער מוסיף געווען ערנסט, אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. — און אייך, מיין הער, גייט דאָס אויך ניט אָן. איך קען אייך ניט. ווי סמייעט איר צו קוקן אַף מיר אַזוי חוצפּהדיק!

אַף אַ ווײַלע איז ער געוואָרן גאָר האָפערדיק און האָט געפּרווט אַראָפּשלעפּן שוויקן פון זיין פּלאַץ.

אַז שוויק האָט אים איינגעשטילט, באַוויזן, אַז ער האָט מער כּח, האָט דער פעלד-קוראַט געפרעגט:

— וואָס האָבן מיר היינט: מאָנטיק אָדער פרייטיק? און דערנאָך האָט ער געוואָלט וויסן, צי עס איז איצט דעצעמבער אָדער יוני, און בכלל געשטעלט מאָדנע שאלות:

— זייט איר אַ חתונה געהאַט? האָט איר ליב שווייצער קעז? בײַ אײַך אין שטוב זײַנען געווען וואַנצן?

און ער האָט גענומען דערציילן פאַרשיידענע מעשיות וועגן זיך און מיט אַ מאָל האָט ער געוואָלט גאָר אַרומגעמען שווייקן:

— מיר דאַכט, אַז מיר זײַנען געגאַנגען בײדע אין איין שולע, אַלטער פרײַנט. ווי ביסטו אויסגעוואַקסן זינט דעמאָלט! איצט מאַכט די פרייד פון דער באַגעגעניש מיך פאַרגעסן אַלע מײַנע צרות.

דערנאָך האָט ער זיך אַראָפּגעלאָזט אויף די קני און גענומען זאָגן אַ תּפילה.

אַז מען איז געבליבן שטיין נעבן זײַן וווינונג, איז געווען שווער אים אַראָפּצושלעפּן פון עקיפּאַזש.

— מיר זײַנען נאָך ניט אָנגעקומען! — האָט ער גע־וואַלדעוועט. — ראַטעוועט! זיי ווילן מיך אוועקרויבן! איך מוז ווײַטער פאָרן!

איבער געוואַלד האָט מען אים אַראָפּגעשלעפּט פון וואָגן, אַרופגעשלעפּט די טרעפּ און אין צימער האָט מען אים אַוועקגע־לייגט אויפן דיוואַן, ווי אַ זאַק.

קוים מיט צרות האָט דער פורמאַן אויסגעזוכט בײַ אים אין קעשענע אַ פּאַפּירל פון פינף קרוין, וואָס ער האָט זיך צוגענומען פאַר פורגעלט.

מיט גרויסע צרות איז דער פעלד־קוראַט אײַנגעשלאָפן. ער האָט ניט געקאָנט אײַנרוען — עפּעס האָבן אים זיך בסדר גע־באַמבלט פאַרשיידענע פלענער. ער האָט געוואָלט שפּילן פּיאַנאָ, אַוועקגיין אין טאַנץ־קלאַס און לערנען זיך בראָטן פיש.

דערנאָך האָט ער צוגעזאָגט שווייקן, אַז ער וועט אים געבן פאַר אַ ווײַב זײַן שוועסטער, וואָס ער האָט גאָר ניט געהאַט. ער האָט געוואָלט, אַז שווייק זאָל אים אַריבערטראָגן אין בעט. סוף

כל סוף איז ער אנטשלאָפן געוואָרן מיט דער פאָדערונג, אז מען זאָל אים אָנערקענען פאר א מענטשן, וואָס האָט די זעלבע זער=דע, וואָס א חזיר.

*

* *

אז שווייק איז אף מאָרגן אין דער פרי אריינגעקומען אין דעם פעלד=קוראַטס=צימער, האָט ער אים געפונען ליגנדיק אפן דיוואַן. דעם קאָפּ האָט זיך אים געשפאָלטן פון דעם נעכטיקן שכרון, און ער איז געווען אין זייער א געדריקטער שטימונג.

— איך קאָן זיך ניט דערמאָנען,—האָט ער ארויסגערעדט.

— ווי אזוי בין איך דאָס אריבער פון בעט אפן דיוואָן.

— איר זייט דאָרט גאָר ניט געווען. באלד, ווי איר זייט געקומען, האָב איך אייך אוועקגעלייגט אפן דיוואָן. ווארום ווייטער האָב איך מער קיין כח ניט געהאט.

— וואָס האָב איך דען אָפּגעטאָן? און בכלל צי האָב איך עפּעס אָפּגעטאָן? אפשר בין איך געווען שכור?

— שייך צו זאָגן שכור! — האָט זיך אָפּגערופן שווייק.— ווי לוט, הער פעלד=קוראַט. איך מיין, עס וואָלט אייך ניט געשאַדט זיך ארומצוואשן און איבערטאָן זיך.

— איך שפיר זיך אזוי, ווי מען וואָלט מיך האָבן אָנגעשלאָגן, — האָט געקרעכצט דער פעלד=קוראַט. — און דערנאָך שטאַרב איך אוועק א טרונק! זאָגט נאָר, האָב איך נעכטן ניט געשלאָגן זיך מיט עמיצן?

— ניין, דאָס גראָד ניט, הער פעלד=קוראַט. און דאָס, וואָס אייך דאָרשט איצט, קומט דאָס פון אייער נעכטיקן דאָרשט, דער=פון ווערט מען אזוי גרינג ניט פטור. איך האָב געקאָנט א סטאָ=ליער, האָט ער זיך איינמאָל אָנגעטרונקען ערב ניי=יאָר 1910. און דעם טאָג פון ניי=יאָר פון פרי אָן האָט אים אזוי געפּייניקט דער דאָרשט, און אים איז געווען אזוי ניט גוט, אז ער האָט געקויפט א הערינג און האָט ווידער געכאפּט א טרונק. און אזוי איז אוועק שוין איבער פיר יאָר, און קיינער קאָן אים ניט העלפן, ווארום נאָך שבת קויפט ער זיך אָן הערינג אף א גאַנצע וואָך. עס האָט זיך

אים פֿאַרדרײט אַ שטריקעלע, ווי עס פֿלעגט זאָגן דער אַלטער פֿעלדוועבל בײַ אונדז אין 91=טן פּולק.

דער פֿעלד=קוראַט האָט געמוזט עפּעס אויסטרינקען אויפֿן ניכטערן האַרצן, און אים איז געווען אָנגעזאַלצן אויף דער נשמה. ער האָט זיך געקלאָגט:

— וואָלט איך כאָטש געטרונקען אײדעלע משקאות, אַ שטײַגער אַראַק, מאַראַסקינאָ אָדער קאָניאַק. האָב איך אָבער נעכטן געזויפֿט פּשוטע בראָנפֿן. איך חידוש זיך אַליין, ווי האָב איך דאָס געקאָנט טרינקען אַזאַ אשפּה. אַ טעם האָט דאָס, חלשות! וואָלט דאָס געווען כאָטש ווישניק! קלערן דאָס מענטשן אויס כּלערלײ חזירײַ און זשליאָקן דאָס ווי וואַסער! הערט איר, ווי איך בין הײַזעריק? בראָנפֿן איז דאָך סם המות! — האָט ער געפּסקעט. — פֿאַרשטײט זיך, ווען עס איז ניט געמאַכט אין אַ גוטער בראַנפֿערײַ, ווען עס איז פֿאַלסיפֿיצירט. עס איז די מעשה פּונקט ווי מיט ראָם. אַ גוטער ראָם איז אַ גרויסע זעלטנהייט! אָ, ווען מען וואָלט געקאָנט דערקאַזשען נוס=בראָנפֿן! —האָט ער אָפּגעזיפֿצט נאָך אַ קלײנער פּויזע. — דעמאָלט וואָלט איך זיך באַלד אָפּגעחיותט. אַזאַ נוס=בראָנפֿן, ווי איך האָב געטרונקען בײַ קאַפּיטאַן שנאַבל.

און ער האָט גענומען זוכן בײַ זיך אין די קעשענעס און אַרײַנגעקוקט אין טײַסטערל.

— איך האָב סך הכּל זעקס און דרײַסיק קרײַצער. וואָס וועט זײַן, אַז איך וועל פֿאַרקויפֿן דעם דיוואַן? דעם בעל הבית וועל איך זאָגן, אַז איך האָב אים פֿאַרדונגען אַ חבר, אָדער אַז מען האָט אים אַוועקגעגנבֿעט. נײן, זאָל דער דיוואַן בלײַבן. איך וועל אײַך גאָר שיקן צו קאַפּיטאַן שנאַבל, ער זאָל מיר אַנטלײַען הונדערט קרוין. ער האָט גראָד אײַערנעכטן געווונען אין קאָרטן. אויב איר וועט דאָרטן גאָרנישט פּועלן, וועט איר גײן קײן ווערשאָוויץ אין דער קאַזאַרמע צום לײטענאַנט מאַלער. אויב ס'וועט דאָרט פּלאַצן, זאָלט איר גײן קײן הראַדשין צו קאַפּיטאַן פֿישער. דעם זאָלט איר זאָגן, אַז איך מוז באַצאָלן פֿוראַזש-געלט פֿאַר מײַן פֿערד, און אַז איך האָב דאָס פֿאַרשיכּורט. אויב אונדז וועט מיט דעם אויך ניט אָפּגילטן, וועלן מיר פֿאַרמשכּונען די פּיאַנאָ, זאָל זײַן

וואָס עס וויל. איך וועל אַלעמען אָנשרייבן מיט אייך עטלעכע שורות. און סטאַרעט זיך עפּעס וואָס צו פּועלן. זאָגט זיי, אַז איך בין אָרים ווי טיטוס, מיט איין וואָרט, טראַכט אויס. וואָס איר ווילט, נאָר קומט ניט אַהיים מיט ליידיקע הענט. אַניט וועל איך אייך אַוועקשיקן אַפן פראָנט. פרעגט קאַפּיטאַן שנאַבל, ווו ער קייפט דעם נוס-בראָנפן, און קויפט צוויי פלעשלעך.

שווייק האָט אויסגעפירט זיין שליחות אַפן בעסטן אופן. זיין תמימות און זיין ערלעכער אָפענער פנים האָבן אים פאַרשאַפט צו-טרוי אומעטום: מען האָט אים געגלויבט אַפן וואָרט, אז אַלץ, וואָס ער זאָגט, איז דער ריינער אמת.

שווייק האָט געהאַלטן, אַז עס איז ניט כדאי צו דערציילן ניט ביים קאַפּיטאַן שנאַבל און ניט ביים קאַפּיטאַן פישער און ניט ביים לייטענאַנט מאַלער, אַז דער פעלד-קוראַט באַדאַרף איינצאָלן פו-ראַזש-געלט פאַרן פערד. ער האָט געבעטן געלט אַף דעם סמך, וואָס דער פעלד-קוראַט איז ניט אַנדערש מחויב צו באַצאָלן אַלי-מענטן. און ער האָט אומעטום געקראָגן געלט.

אַז ער איז געקומען צוריק מעשה העלד און האָט גע-בראַכט גאַנצע דריי הונדערט קרוינען, איז דער פעלד-קוראַט, וואָס האָט בינתים באַוויזן זיך איינצוואַשן און איבערצוטאָן, געווען שטאַרק פאַרחידושט.

— איך האָב שוין גענומען אַלץ מיט אַ מאָל, — האָט שווייק דערקלערט, — בכדי מיר זאָלן מאָרגן צי איבערמאָרגן ניט דאַרפן ווידער אַמאָל ברעכן זיך דעם קאָפּ מכּה געלט. אַלץ איז אַראָפּ, אַז מען דאַרף ניט בעסער. נאָר פאַרן קאַפּיטאַן שנאַבל האָב איך געמוזט פאַלן אַף די קני. אָט דאָס איז אַ חיה רעה! נאָר, אַז איך האָב אים נעזאָגט, אַז מיר מוזן צאָלן אַלימענטן ..

— אַלימענטן? — האָט דער פעלד-קוראַט איבערגעחזרט דערשראָקן.

— נו, יאָ, אַלימענטן, הער פעלד-קוראַט, וואס מען צאָלט די מיידלעך, אפּטרייט-געלט. איר האָט מיר דאָך אַליין געזאָגט,

איך זאָל עפּעס צוטראַכטן, און איך האָב קיין אַנדער זאַך ניט געקאָנט אויסטראַכטן.

— אַ פיינע מעשה האָט איר דאָ פאַרקאָכט, שווייק, — האָט דער פעלד-קוראַט אָפּגעזיפצט און גענומען שפּרייזן איבערן צימער, געכאַפּט זיך פאַרן קאָפּ.—ס'וועט זיין ניט קיין שלעכטער סקאַנדאַל !... און מיר טוט וויי דער קאָ—אָ—אָפּ !

—איך האָב שוין געוואָלט אָפּטאָן איין מאָל אַ זאַך,—האָט שווייק זיך פאַרענטפערט. — אַ באַפעל איז דאָך אַ באַפעל: איך האָב אויסגעפירט אַלץ, וואָס מען האָט באַדאַרפט... און חוץ דעם, האָב איך געמוזט נאָך עפּעס צוקלערן. יאָ. נאָך וואָס, אין פאַרצימער וואַרטן מענטשן אַף דער פּיאַנאָ. איך האָב געבראַכט מענטשן זיי זאָלן אָפּטראָגן אין לאָמבאַרד, הער פעלד-קוראַט. עס וועט גאָר ניט זיין אַזוי שלעכט, ווען מען וועט צונעמען די פּיאַנאָ. דאָ וועט זיין מער אָרט, און מיר וועלן האָבן מער געלט. און עטלעכע טעג קאָנען מיר לעבן רואיק. און אַז דער בעל-הבית וועט פרעגן, וואָס מיר האָבן בדעה צו טאָן מיט דער פּיאַנאָ, וועל איך זאָגן, אַז עס האָבן זיך צעריסן די סטרונעס, און מיר שיקן איר אַוועק אין פאַבריק פאַריכטן. דער שווייצערקע האָב איך דאָס שוין געזאָגט, בכדי זי זאָל עפּעס ניט חושד זיין, אַז מען וועט אַרויסטראָגן די פּיאַנאָ. איך האָב שוין אַ קונה אַפן דיוואַן אויך. דאָס איז מיינער אַ באַקאַנטער הענדלער פון גענוצטע מעבל. ער וועט קומען נאָך מיטאָק. איצט צאָלט מען גוט געלט פאַר אַ לעדערנעם דיוואַן.

— מער האָט איר גאָרנישט אָפּגעטאָן, שווייק ? — האָט דער פעלד-קוראַט געפרעגט פאַרייאושט און געכאַפּט זיך פאַרן קאָפּ.

— יאָ, הער פעלד-קוראַט, איך האָב נאָך געקויפט אַזאַ נוס-בראָנפן, ווי ביים קאַפּיטאַן שנאַבל, ניט צוויי פלעשלעך, נאָר פינף, עס זאָל קלעקן אַף לענגער. ערלויבט איצטער צו נעמען זיך פאַר דער פּיאַנאָ, ביז מען וועט פאַרמאַכן דעם לאָמבאַרד.

האָט דער פעלד־קוראַט אַ מאַך געטאָן מיטן האַנט, ווי אַ פאַרלאָרענער, און אין אַ ווײַלע אַרום האָט מען די פּיאַנאָ שוין געלאַדן אַף אַ פור.

אַז שווייק איז געקומען צוריק פון לאָמבאַרד, האָט ער געפונען דעם פעלד־קוראַט פאַר אַן אָפן פלעשל נוס־בראָנפן. ער איז געווען ברוגז ביז גאָר, ווייל צו וואַרימעס האָט מען אים דערלאַנגט אַ ניט גוט דורכגעבראָטענעם שניצל.

דער פעלד־קוראַט איז שוין ווידער געווען שכּור. ער האָט געמאָלדן שווייקן, אַז פון מאָרגן אָן הויבט ער אָן אַ ניי לעבן.

— כּליאָבען בראָנפן איז אַ מיאוסער מאַטעריאַליזם. מען מוז פירן אַ גייסטיק לעבן!

ער האָט אַזוי אָפּפילאָזאָפירט בּיי אַ האַלב שעה, אַז ער האָט געעפנט דאָס דריטע פלעשל, איז געקומען דער הענדלער מיט געניצטע מעבל, און דער פעלד־קוראַט האָט בּחצי חנם פאַרהאַנדלט דעם דיוואַן, דערנאָך האָט ער אים געבעטן אויסטרינקען אין קאָמפּאַניע און האָט שטאַרק באַראיבל געהאַט, אַז יענער האָט זיך אָפּגעזאָגט מיטן אויסרייד, אַז ער מוז נאָך קויפן אין אַן אָרט אַ נאַכט־טישל.

— אַ שאָד, וואָס איך האָב ניט אַזאַ טישל, — האָט דער פעלד־קוראַט באַדויערט. — אַ מענטש קאָן קיינמאָל ניט פאַראויסזען, וואָס עס קאָן אים אַמאָל צוניץ קומען.

אַז דער הענדלער איז אַוועק, האָט דער פעלד־קוראַט פאַרפירט אַ לאַנגן שמועס מיט שווייקן און האָט מיט אים צוזאַמען מעשה גוטער ברודער אויסגעטרונקען נאָך אַ פלעשל.

שפּעט בּיינאַכט איז דער פעלד־קוראַט שוין געווען אין זיין נעכטיקן צושטאַנד. דעמאָלט האָט שווייק אַ זאָג געטאָן צו זיין בּעל־הבּית:

— אַ סוף, מיר איז דאָס שוין דערעסן. איצט אַריין אין בעט און שלאָף זיך אויס, פאַרשטייסט?

— איך גיי, טייערינקער, איך גיי, ווי דען אַנדערש! — האָט דער פעלד־קוראַט געטענעט, קוים געפּלעטשעט מיט דער צונג. — אָבער געדיינקסטו, ווי מיר זיינען געגאַנגען בּיידע אין פינפטן

קלאָס און איך פלעג מאַכן פאַר דיר גריכישע אַרבעטן? איר האָט נאָך געהאַט אַן אייגענע ווילע אין זבראַסלאַוו, און איר זייט געפאָרן אַהין מיט אַ דאַמפער איבער דער מאָלדאַווע. ווייסט איר, וואָס דאָס איז מאָלדאַווע?

שווייק האָט אים גענויט אויסצוטאָן די שטיוול. דער פעלד-קוראַט האָט געפאָלגט. ער האָט אָבער דערקלערט אַ פראָטעסט פאַר עמיצן.

— איר זעט, מיינע הערן, — האָט ער גערעדט צום אַלמער, — ווי אַזוי מיינע קרובים באַגייען זיך מיט מיר?

— איך וויל מיינע קרובים ניט קענען! — האָט ער דערקלערט אַנטשלאָסן, אַריינגעפּאַקט זיך אין בעט.—איך זאָל אפילו דאַרפן דערזען הימל און ערד — איך וויל זיי ניט קענען!

באַלד האָט זיך געלאָזט הערן דעם פעלד-קוראַטס כראָפּן.

11.

שווייק ריכט אָפּ מיטן פעלד-קוראַט אַ געזעגן-תפילה.

איין מאָל אין דער פרי האָט דער פעלד-קוראַט אויפגע-וועקט שווייקן מיט די ווערטער:

— מאָרגן פאָרן מיר אָפּריכטן אַ געזעגן-תפילה. קאָכט אויף שוואַרצע קאַווע מיט ראָם. אָדער נאָך בעסער—קאָכט אָפּ אַ גוטן גראָג!

האָט שווייק אָפּגעקאָכט אַ גראָג אַן אויסנאַם, וואָס איז גע-ווען בעסער פאַרן גראָג פון אַלטע מאַטראָסן. אַזאַ גראָג וואָלטן געמעגט טרינקען אפילו פּיראַטן פון אַכצענטן יאָרהונדערט און וואָלטן אויך געווען צופרידן.

פעלד-קוראַט אָטאָ קאַץ איז געווען אין התפעלות.

— וווּ האָט איר אויסגעלערנט קאָכן אַזאַ חיות? — האָט ער געפרעגט.

— אין ברעמען, ווו מיר האָט זיך געטראָפן צו זיין מיט עטלעכע יאָר צוריק, — האָט געענטפערט שווייק, — ביי אַ פאַרשבורטן מאַטראָס, וואָס האָט געהאַלטן, אַז גראָג באַדאַרף זיין

אַזוי שטאַרק, אַז אויב מען פאַלט אַריין נאָך אַזאַ טרונק אין ים, זאָל מען קאָנען אַריבערשווימען דעם לאַמאַנש=קאַנאַל. וואָרום נאָך אַ שוואַכן גראָג טרינקט מען זיך, ווי אַ בלינד הינטל.

— נאָך אַזאַ גראָג, שווייק, וועט די געזעגן=תפילה ביי אונדז אַראָפּ ווי געשמירט, — האָט דער פעלד=קוראַט אַרויסגעזאָגט זיין מיינונג. — מיר דוכט, אַז מען וואָלט פריער באַדאַרפט זאָגן עטלעכע ווערטער: אַזאַ תפילה איז דאָך ניט קיין שטות, ווי די מעסע אין דער מיליטער=טורמע, ביי אַזאַ פייערלעכער געלעגנהייט דאַרף מען זיך האַלטן פעסט. אַ פעלד=אַלטאַר האָבן מיר. פאַרשטייט איר, אַזאַ קעשענע=אַלטאַר, וואָס לייגט זיך צענויף. הייליקע מוטער! — האָט ער זיך מיט אַ מאָל געכאַפּט פאַרן קאָפּ. שווייק, מיר זיינען דאָך ביידע אייזלען! ווייסט איר, וווּ אָט דער פעלד=אַלטאַר איז ביי מיר געווען באַהאַלטן? אין דיוואַן, וואָס מיר האָבן פאַרקויפט.

— ט—יאָ, דאָס איז אַ ביטערע מעשה, הער פעלד=קוראַט, — האָט זיך אָפּגערופן שווייק. — אמת, איך קען אים, דעם דאָזיקן הענדל'ער מיט געניצטע מעבל. נאָר גראָד נעכטן האָב איך באַגעגנט זיין ווייב און בין געוואָר געוואָרן, אַז ער האָט זיך אַוועקגעזעצט עפּעס איבער אַ שלימזלדיקן געגנבעטן אַלמער, און אַז אונדזער דיוואַן געפינט זיך ביי אַ לערער אין ווערשאָוויץ. אַ צרה מיטן דאָזיקן פעלד=אַלטאַר! גלייכער פון אַלץ איז אויסטרינקען דעם גראָג און גיין אים זוכן, וואָרום מיר דוכט, אַז אָן אַ פעלד=אַלטאַר קאָן מען דאָך די תפילה ניט אָפּריכטן.

— אין דער אמתן, אונדז פעלט נאָר דער פעלד=אַלטאַר, — האָט דער פעלד=קוראַט אָפּגעזיפצט ביטער. — אַלץ איז שוין צוגעגרייט אויפן פּלאַץ. די טשעסלערס האָבן אויסגעבויט אַן עסטראַדע. אַ גאָבן=האַלטער גיט מען אונדז פון בריזשעוונאָוו. אַ שאָל דאַרף איך האָבן אַן אייגענע, נאָר האַלט — ווו איז זי?..

ער האָט זיך פאַרקלערט.

— לאָמיר זאָגן, איך האָב זי אָנגעוואָרן. דעמאָלט וועלן מיר קריגן דעם ספּאָרט=באָקאַל פון לייטענאַנט וויטינגער פון 75=טן פּולק. ער האָט אים אַמאָל געוווּנען ווי אַ פּריז ביים לויפן.

ער איז אַ גוטער לויפער. איך האָב נאָך נעכטן מיט אים אָפּגע־רעדט. איך בין אָבער אַ טיפּש, וואָס איך לייג אַלץ אָפּ אַף דער לעצטער מינוט. און פאַרוואָס האָב איך, אידיאָט איינער, ניט אָנ־געשטויסן זיך אַ קוק צו טאָן אין דיוואַן.

— איך האַלט, אַז מיר דאַרפן פאָרט ניט אַנדערש אויס־געפינען דעם דאָזיקן פעלד־אַלטאַר, — האָט שוויק ווידער גע־טענעט דאָס זייניקע.—ציַיט איז נאָך פאַראַן גענוג. איך וועל נאָר אָנטאָן דעם מונדיר און אויסטרינקען נאָך אַ גלעזל גראָג.

צולעצט האָבן זיי זיך געלאָזט אין וועג אַריין. אונטער־וועגנס האָט דער פעלד־קוראַט דערציילט שוויקן, אַז ער האָט נעכטן געווונען אין קאָרטן אַ הויפן געלט, און אויב עס וועט אַלצדינג אַראָפּ גוט, וועט מען קאָנען אויסלייזן פון לאָמבאַרד די פּיאַנאָ.

ביי דער פרוי פונם הענדלער זיינען זיי געוואָר געוואָרן דעם אַדרעס פונם לערער אין ווּרשאָוויץ, וואָס אים האָט איצט געהערט דער דיוואַן. אַהין זיינען זיי געגאַנגען צופוס, ווייל דער פעלד־קוראַט האָט דערקלערט, אַז ער מוז זיך דורכשפּאַצירן אַף דער פרישער לופט, בכדי זיך אַביסל אויסצונוטשוכען.

געקומען אין ווּרשאָוויץ צום לערער, אַן עלטערן מענטשן, האָבן זיי זיך דערוווּסט ניט קיין געשמאַקע נייעס. וואָרום דער לע־רער, וואָס איז געווען אַ פרומער מאַן, אַז ער האָט געפונען אין דיוואַן דעם אַלטאַר האָט ער געגלויבט, אַז דאָס איז אַ נס מן השמים, און האָט אַוועקגעשאָנקען דעם אַלטאַר דער קירך אין ווּרשאָוויץ, בתּנאי אַז אַף דער הינטערשטער זייט פון אַלטאַר זאָל זיין אָן אויפשריפט: „די דאָזיקע מתּנה האָט מנדב געווען פון גאָטס כּבוד וועגן הער קאַלאַרזשיק, אַן אויסגעדינטער לערער אין יאָר פון האַר 1914".

— דאָס געפעלט מיר גאָר ניט, — האָט געזאָגט דער פעלד־קוראַט.—אַ זאַך, וואָס געהערט ניט אייך, האָט איר באַ־דאַרפט אָפּגעבן דער פּאָליציי, אָבער ניט עפּעס אַ ליטודע קירך.

— דער דאָזיקער נס מן השמים, — האָט שוויק מוסיף געווען פון זיך, — קאָן אייך נאָך דערגיין די יאָרן. איר האָט

דאָך געקויפט נאָר אַ דיוואַן, און ניט קיין אַלטאַר, וואָס געהער צום מיליטער־רעסאָר. איר קאָנט גוט אַריינפאַלן פאַר אַזאַ מעשה. דאָס גלייכסטע וואָלט געווען, ווען איר גייט מיט אונדז צום היגן גייסטלעכן ער זאָל אָפּגעבן דאָס קרוינשע גוטס. אַ פעלד־אַלטאַר איז דאָך ניט קיין קאַץ און קיין אָניצע, מען זאָל עס קאָנען שיינקען, ווען מען וויל.

דער לערער האָט געציטערט מיטן גאַנצן גוף, און אַ צאָן אָן אַ צאָן האָט ביי אים געקלאַפּט.

— גלויבט מיר, איך האָב דאָך קיין שלעכטס ניט געמיינט,—האָט ער פאַרזיכערט. — איך האָב נאָר געטראַכט, אַז דורך אַזאַ נס קאָן איך העלפן אויספּוצן די אָרימע קירך אין ווערשאָוויץ.

— יאָ, אַפן חשבון פון מיליטער־רעסאָר! — האָט שוויק זיך אָפּגערופן שאַרף. — זאָל איך דער אויבערשטער אויסהיטן פון אַזעלכע נסים. אַ געוויסער פּיוואָנקאַ פון כאָטעבאָרזש האָט אויך געמיינט, אַז עס איז אַ נס מן השמים, ווען ער האָט אַמאָל דערטאַפּט אַ שטריקל מיט אַ פרעמדער קו.

דער אומגליקלעכער אַלטער איז געוואָרן אין גאַנצן צעטומלט פון אַזעלכע רייד און האָט אופגעהערט אפילו צו פאַרענטפערן זיך. ער האָט זיך געסטאַרעט וואָס גיכער זיך אָנצוטאָן און צו מאַכן אַ סוף צו דער געשיכטע.

דער ווערשאָוויצער גייסטלעכער האָט נאָך געשלאָפן. אופגעכאַפּט זיך פון די קלעפּ אין טיר, האָט ער גענומען זידלען זיך, ווייל פון שלאָף האָט ער געמיינט, אַז מען רופט אים זאָגן וידוי מיט אַ קראַנקן.

— וואָלטן, דוכט זיך, געקאָנט צוווארטן מיט זייער וידוי, —האָט ער ברוגז געבורטשעט, אַרופציענדיק אַף זיך די קליידער, —מוז מען דאָס שטאַרבן דוקא אין דער רגע, ווען אַ מענטש איז נאָר וואָס איינגעשלאָפן? און דערנאָך גיי מאָן ביי זיי אין דאָס געלט.

זיי האָבן זיך באַגעגנט אין פאַרצימער. איינער—דער פאַרטרעטער פון גאָט צווישן דער ציווילער באַפעלקערונג אין ווערשאָ־

וויץ, און דער צווייטער — גאַנץ פאַרטרעטער אַף דער ערד ביים מיליטער־רעסאָר.

דער ווארשאָוויצער גייסטלעכער האָט געטענעט, אַז אַ פעלד־אַלטאַר דאַרף ניט געפינען זיך אין דיוואַן. דערויף האָט דער פעלד־קוראַט געענטפערט, אַז נאָך ווינציקער פאַסט ער זיך אַריין אין קירך, ווו עס קומען נאָר ציווילע יאָלדן, נאָר על פי טעות קומט ער אַהין.

דערביי האָט נאָך שווייק אַריינגעשטעלט זיינע ווערטלעך, אַז עס איז קיין קונץ ניט אויסצופוצן אַן אָרימע קירך אַפן חשבון פון מיליטער־רעסאָר. דאָס וואָרט „אָרימע" האָט ער באַזונדערס אונטערגעשטריכן.

סוף כל סוף זיינען זיי אַוועק אין קליידער־צימער, און דאָרט האָט זיי דער גייסטלעכער אָפּגעגעבן דעם אַלטאַר און האָט פון זיי אַרויסגענומען אַזאַ קוויטל:

„בזה באַשטעטיק איך, אַז איך האָב געקראָגן צוריק דעם פעלד־אַלטאַר, וואָס איז צופעליק אַריינגעפאַלן אין ווארשאָוויצער קירך. פעלד־קוראַט אָטאָ קאַץ".

דעם אַזוי צוריקגעפונענעם פעלד־אַלטאַר האָט שווייק מיט מזל אַריינגעפּאַקט אין אַ עקיפּאַזש און אַליין האָט ער זיך אַרופּגעזעצט ביים קוטשער אַף דער קעלניע. דער פעלד־קוראַט האָט זיך ברייט צעליינט אין עקיפּאַזש, מיט די פיס איבער דעם אַלטאַר.

שווייק האָט מיטן קוטשער פאַרפירט אַ שמועס וועגן דער מלחמה.

דער קוטשער האָט זיך אַרויסגעוויזן פאַר עפּעס אַנגעשטויס אַף דער מלוכה. ער האָט געמאַכט אַזעלכע מאָדנע באַמערקונגען מכּח די עסטרייכישע נצחונות, ווי אַ שטייגער: „האָבן זיי דאָס אייך אַריינגעציטבלט אין סערביע!" וכדומה נאָך אַזעלכע. אַז זיי זיינען צוגעפאָרן צו דער פּראָוויאַנט־וואַך, האָט מען ביי זיי געפרעגט, וואָס זיי פירן.

— די הייליקע דריי־איניקייט מיט דער בתולה מאַריאַ מיטן פעלד־קוראַט, — האָט שווייק געענטפערט.

דערווייל האָבן די מאַרש־ראָטעס אַפּן פּלאַץ געוואָרט אַף זיי מיט אומגעדולד.

זיי האָבן געמוזט לאַנג וואַרטן, וואָרום מען האָט באַדאַרפט פריער ברייגנען דעם ספּאָרט־באָקאַל פון ליימענאַנט וויטינגער, דערנאָך שיקן אין בראָשאָוונער קלויסטער נאָך די איבעריקע קירכן־כלים, דערין אויך אַ פלעשל קירכן־וויין. פון דעם איז צו זען, אַז עס איז גאָר ניט אַזאַ פשוטע זאַך אָפּצוריכטן אַ געזעגן־תפילה.

— נישקשה, ס׳וועט רעכט ווערן, — האָט שווייק געזאָגט צום קוטשער.

און ער איז געווען גערעכט, וואָרום, אַז זיי זיינען אַפּן פּלאַץ אָנגעקומען ביז צו דער עסטראַדע מיט הילצערנע ווענטלעך און ביזן טישל, ווו עס איז געווען אופגעשטעלט דער פעלד־אַל־טאַר, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דער פעלד־קוראַט האָט פאַרגעסן מיטצונעמען אַ באַהעלפער.

געוויינטלעך פלעגט ביי אים דינען פאַר אַ באַהעלפער איי־נער אַ פוסגייער־סאָלדאַט, אָבער איצט האָט מען אים געמאַכט פאַר אַ טעלעפאָניסט און איזעקגעשיקט אַפּן פראָנט.

— ס׳מאַכט ניט אויס, הער פעלד־קוראַט, — האָט דער־קלערט שווייק, — איך וועל דערמיט אויך פאַרטיק ווערן.

— פאַרשטייט איר דען צו העלפן ביים דינסט?

— מיר איז קיינמאָל ניט אויסגעקומען, — האָט שווייק געענטפערט, — נאָר פאַרוואָס זאָלן מיר ניט פּרוּוון? איצטער איז מלחמה און אַף מלחמה טוען מענטשן אַ סך זאַכן, וואָס עס האָט זיי פריער אַפילו ניט געחלומט. איך מיין, אַז איך וועל קאָנען ענטפערן אַף אייערע ברכות. און ווייטער וועט, כ׳לעבן, ניט זיין שווער אַרומצודרייען זיך אַרום אייך, אופגיסן אייך די הענט, און איינגיסן אייך ווייו פון די כלים.

גוט — האָט געזאָגט דער פעלד־קוראַט. — אָבער פאַסט אויף, איר זאָלט מיר ניט איינגיסן קיין וואַסער. גלייכער איז, בכדי ניט צו האָבן קיין טעות, אַריינצוגיסן ווין אויך אין דער צווייטער כלי. איבעריקנס, וועל איך אייך געבן סימנים, ווו איר האָט צו גיין,

רעכטס אָדער לינקס. וועל איך שטילערהייט א פייף טאָן איין מאָל, ווען דאס הייסן רעכטס, ווען צוויי מאָל — איז לינקס, איר זייט ניט קיין שרעקעוודיקער?

— איך האָב פאַר גאָרנישט קיין מורא ניט, — האָט פעלד־קוראַט, אפילו צו זיין א באַהעלפער ביי א גייסטלעכן.

דער פעלד־קוראַט איז געווען גערעכט, ווען ער האָט גע־זאָגט, אַז דאָס איז אַלץ שטותריי.

אַלץ איז געגאַנגען ווי א מזמור.

דעם פעלד־קוראַטס רעדע איז געווען זייער א קורצע.

— סאָלדאַטן! מיר האָבן זיך צענויפגעקליבן, בכדי פאַרן אָפּפאָרן אַפן שלאַכט־פעלד אויפצוהויבן אונדזערע הערצער צו גאָט, ער זאָל אונדז שיינקען דעם נצחון און אָפּהיטן אונדז בשלום. איך וועל אייך לאַנג ניט פאַרהאַלטן און ווינטש אייך כל טוב!

— פריי! — האָט א קאָמאַנדיר געטאָן דער אַלטער פּולקאָווניק אַפן לינקן פלאַנג.

די גאַנצע צערעמאָניע האָט געדויערט סך הכל צען מינוט. און די וואָס זיינען געשטאַנען נאָענט זיינען געווען שטאַרק פאַר־וווּנדערט, וואָס דער פעלד־קוראַט פלעגט בעת דער תפילה א מאָל א פייף טאָן.

שווייק האָט געפאָלגט די סיגנאַלן. האָט זיך געדרייט פון רעכטס אַף לינקס און פון לינקס אַף רעכטס און האָט אַלץ איבערגעחזרט איין און די זעלביקע פראַזע, וואָס ער האָט געוווּסט.

אַלע האָבן געקליבן נחת. די אָפיצערן, וואָס זיינען געשטאַ־נען אַרום פּולקאָווניק, האָבן דערציילט איינער דעם אַנדערן אַנעק־דאָטן, און אַזוי אַרום איז אַלץ געגאַנגען אין בעסטן סדר. צווישן די פשוטע סאָלדאַטן האָט מען געקאָנט דאָ און דאָרטן הערן: „אַנו, לאָז מיר אויך א זופּ טאָן".

פון אַלע ווינקעלעך זיינען אויפגעשטייגט בלאָלעכע וואָלקנדלעך רויך צום הימל. אַז דער פּולקאָווניק האָט אָנגעצונדן א סיגאַר, האָבן אַלע פאַררויכערט.

צולעצט א קאָמאַנדע: „צו דער תּפילה זיך שטעלן!", א וואָלקן שטויב — און דער גראָער פּירעק פון מונדירן האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אָף די קני פאַר לייטענאַנט וויטינגערס ספּאָרט־באָקאַל.

דער באָקאַל איז געווען אָנגעגאָסן ביזן ראַנד. און די אַל־געמיינע מיינונג פון די, וואָס האָבן צוגעקוקט און געזען, וואָס דער פעלד־קוראַט טוט, איז געווען: „ער האָט אים טאַקע אויסגע־בליאָבעט!"

די דאָזיקע הייליקע עבודה האָט זיך איבערגעחזרט צוויי מאָל. דערנאָך איבעראַניים: „צו דער תּפילה זיך שטעלן!", דערנאָך דער הימן, די קאָמאַנדע: „אויפמערקן, אָרדנען!" — און אַוועק צום וואָקזאַל.

— קלייבט צענויף אָט דעם גאַנצן רומל, — האָט דער פעלד־קוראַט באַפוילן שווייקן,—בכדי מיר זאָלן קאָנען אָפּפירן אַלץ, ווו עס געהער אהין.

זיינען זיי ווידער געפאָרן מיט זייער פורמאַן און האָבן ער־לעך אָפּגעגעבן אַלץ, וואָס זיי האָבן גענומען, חוץ דעם פלעשל קירכן־וויין.

אַז זיי זיינען געקומען אהיים און האָבן אָפּגעשיקט זייער פורמאַן דעם שלימזל צום קרייז־שטאַב, ער זאָל אָפּנעמען דאָרט וואָס אים קומט פאַר עטלעכע שעה אַרומפאָרן, האָט שווייק זיך געווענדט צום פעלד־קוראַט:

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער פעלד־קוראַט, צי מוז דער באַהעלפער געהערן צו דער זעלביקער אמונה ווי דער וואָס ריכט אָפּ די תּפלה?

— אודאי, — האָט געענטפערט דער פעלד־קוראַט, — אַניט איז די מעסע ניט גילטיק.

—אויב אַזוי, הער פעלד־קוראַט, איז דאָ געשען אַ גרויס פאַר־זען, — האָט געזאָגט שווייק, — וואָרום איך געהער ניט צו קיין אמונה. ווי מיר גייט ניט, איז דאָס אָף חידושים!

האָט דער פעלד־קוראַט אַ קוק געטאָן אַף שווייקן אַ ווײַלע שווײַגעווידיק, דערנאָך האָט ער אים אַ קלאַפּ געטאָן איבערן פּלײַ־צע און געזאָגט:

— איר מעגט אויסטרינקען די ווײַן, וואָס איז געבליבן אין פלעשל, און זיך פירשטעלן, אַז איר זייט ווידער אַרײַן אין שוים פון דער קאַטױלישער קירך.

.12

א רעליגיעזער ויכּוח.

שווייק פלעגט אַמאָל גאַנצע טעג ניט זען דעם פעלד־קוראַט. אַז ער פלעגט קומען אַהיים פון זײַנע הוליאַנקעס נאָך ביים פולן זינען, פלעגט ער שמועסן מיט שווייקן פאַרן שלאָפן גיין וועגן הויכע זאַכן, וועגן נשמה-פײַער, וועגן פרייד פון דײַנקען.

אַמאָל פלעגט ער פרוּוון ריידן אין פערזן און ציטירן הײַנען.

שווייק איז נאָך אַמאָל אַרויסגעטראָטן פאַר אַ באַהעלפער פון זײַן פעלד־קוראַט בײַ דער געזעגן־תּפילה אין פּאָנטאָן־באַטאַליאָן. על פּי טעות איז דאָרט אײַנגעלאַדן געוואָרן נאָך אַ צווייטער פעלד־קוראַט, אַ געוועזענער לערער פון רעליגיע, אַ ניט געוויינט־לעך פרומער מאַן. ער האָט מיט גרויס חידוש אַ קוק געטאָן אַף זײַן קאָלעגע, בעת יענער האָט אים אָנגעבאָטן אַ שלוק קאָניאַק פון פלאַש, וואָס שווייק פלעגט שטענדיק טראָגן מיט זיך אין אַזעלכע פאַלן.

— דאָס איז אַ גוטער סימן,—האָט געזאָגט דער פעלד־קוראַט אָטאָ קאַץ. — נעמט אַ טרונק און גייט זיך אַהיים. איך וועל דאָ שוין אַליין פאַרטיק ווערן. איך דאַרף נאָך הײַנט זײַן אַף דער פרישער לופט, מיר טוט עפּעס דער קאָפּ וויי.

איז דער גאָטספאַרכטיקער פעלד־קוראַט אַוועק אַהיים, און קאַץ האָט, ווי שטענדיק, אויסגעצייכנט אָפּגעריכט די צערעמאָניע.

די תּפילה איז אַריבער אָן שום שטרויכלונג, אָנגענעם און פריילעך. די סאָלדאַטן זײַנען געבליבן זייער צופרידן.

צוריקוועגס האָט מען דעם פעלד־קוראַט און שווייקן מיט זייער פעלד־אַלטאַר ניט געוואָלט אַריינלאָזן אין טראַמוויי.

— וואַרט אָקאָרשט, אָט וועל איך דיר אַ בענטש טאָן איבערן קאָפּ מיט מיין הייליקן — האָט שוויק אַ סטראַשע געטאָן דעם קאָנדוקטאָר.

אַז זיי זיינען סוף כל סוף געקומען אַהיים, האָבן זיי דערזען, אַז עס פעלט זיי דער גאָב־האַלטער.

— ס׳מאַכט ניט אויס, — האָט שוויק באַמערקט — די ערשטע קריסטן זיינען זיך באַגאַנגען אָן אַזאַ כלי. אויב מיר וועלן מעלדן וועגן אונדזער אבדה, קאָן דער געפינער נאָך מאָנען ביי אונדז אַ באַלוינונג. אויב דאָס וואָלט געווען געלט, וואָלטן אפשר זיך ניט געפונען קיין ערלעכע געפינערס, הגם עס טרעפן זיך אַזעלכע נפשות אויך. אַ שטייגער, ביי אונדז אין בודוויס אין פּולק איז געווען אַ סאָלדאַט, אַ ווייכהאַרציקער אַזוינער, אַ לעמעשקע, האָט ער איינמאָל אין גאַס געפונען זעקסהונדערט קרוינען און האָט זיי אָפּגעגעבן אין פּאָליציי, און מען האָט וועגן אים געשריבן אין די בלעטער, אַז ער איז אַן „ערלעכער געפינער”. און ער האָט דערפון געהאַט געבראָטענע לייד. קיינער האָט מיט אים ניט געוואָלט ריידן, אַלע האָבן אים אויפגעוואָרפן: „אַך דו, לעקיש איינער! וואָס האָסטו דאָס אָפּגעטאָן? דאָס באַדאַרף דיך דאָך ערגערן ביזן טויט, אויב דו האָסט נאָר אַ קאַפּעלע געוויסן אין זיך!” ער האָט געהאַט אַ געליבטע — האָט זי אים אַוועקגעוואָרפן. איז ער געקומען צו זיך אין דאָרף אויף אורלאָפּ, האָבן די חברים אים אַרויסגעוואָרפן פון זייער חברותא. האָט ער אָנגעהויבן פאַרטראַכטן זיך, איז דאַר געוואָרן, און, צולעצט, האָט מען אים געפונען אונטער די רעדער פון אַ צוג... און אָט האָט אַ שניידער ביי אונדז אין גאַס געפונען אַ גאָלדענעם פינגערל. האָבן גוטע לייט אים מתרה געווען, ער זאָל ניט אָפּגעבן אין פּאָליציי, האָט ער אָבער ניט געפאָלגט. דאָרט האָט מען אים צוגענומען זייער פריינטלעך און געזאָגט, אַז עס איז שוין אָנגעגעבן געוואָרן אַ מעלדונג, אַז עס איז פאַרלאָרן געגאַנגען אַ גילדענער פינגערל מיט אַ בריליאַנט. דערנאָך האָבן זיי אַ קוק געטאָן אויפן שטיין און זאָגן

צו אים: „הערט זיך איין, גוטער ברודער, דאָס איז דאָך גלאָז, ניט קיין בריליאַנט! וויפיל האָט מען אייך משלם געווען פאַרן עכטן? מען קען אוזעלכע ערלעכע געפינערס!" סוף כל סוף האָט זיך אויפגעקלערט, אַז נאָך עמיצער האָט פאַרלאָרן אַ גילדענעם פינגערל מיט אַ פאַלשן בריליאַנט, עפּעס אַן אָנדיינק, נאָר ביז וואָס ווען האָט מען דעם שנײַדערל אָפּגעהאַלטן דריי טעג הינטער די גראַטעס, וואָרום פאַר כעס האָט ער דאָרטן עמיצן אַרײַנגעזאָגט אַ פּאָר גוטע ווערטער. און דערנאָך האָט ער געקראָגן אַ באַלוינונג פאַר דעם געפינס לויטן געזעץ איין קרוין מיט צוואַנציק העלער, וואָרום די דאָזיקע שמאַטע האָט געקאָסט סך הכל צוועלף קרוינען, און ער האָט אָט דידאָזיקע געזעצלעכע באַלוינונג אַרײַנגעשליידערט דעם בעל=הבית אין צורה אַרײַן. יענער ווידער האָט אים אָנגעקלאָגט פאַר פּערזענלעכער באַליידיקונג, און אונדזער שנײַדער האָט געמוזט באַצאָלן צען קרוין שטראָף. שפּעטער פלעגט ער שוין טענען, אַז איטלעכער „ערלעכער געפינער" פאַרדינט, מען זאָל אים אַרײַנצײלן פינף און צוואַנציק, און אַז אים אַליין דאַרף מען אַרײַנקאַטעווען בפני כל עם ועדה, מען זאָל זיך אַראָפּנעמען אַ מוסר... איך מיין, אַז קיינער וועט אונדז ניט אָפּגעבן אונדזער גאָב=האַלטער, הגם הינטן איז דאָרט אָנגעצייכנט די ליטערע פון אונדזער פּולק, וואָרום מיט דער מיליטער=מאַכט וויל קיינער קיין עסקים ניט האָבן. גיכער וועט ער דאָס אַרײַנוואַרפן אין וואַסער, אַבי ניט צו האָבן קיין פאַרדרייעניש. נעכטן האָב איך אין שיינקל „גילדענער קראַנץ" געהאַט אַ שמועס מיט אַ דורכפאָרער. דער מענטש איז שוין אַלט זעקסאונפופציק יאָר, און ער איז אַוועק אין נייפאַך אין שטאַב נאָכפרעגן זיך, אַף וואָסער סמך האָט מען בײַ אים רעקווירט אַ וואָגן. אין שטאַב האָט מען אים פשוט געגעבן האַלדז און=אַקן, און צוריקוועגס האָט ער זיך אָפּגעשטעלט קוקן אַף אַ מיליטער=וואָגן=צוג, וואָס איז געשטאַנען אַפן פלאַץ. האָט איינער אַ יונגער מאַן געבעטן בײַ אים, ער זאָל אַ ווײַלע אַכטונג געבן אַף זיין פערד, ווייל זיי פירן פּראָוויאַנט עפּעס פאַר אַ מיליטער=טײל, און אַליין איז ער אַוועק און שוין מער ניט געקומען. אַז דער וואָגן=צוג איז אַוועק ווייטער, האָט

מען דעם דאָזיקן מענטשן גֿעצוווּנגען מיטצוגיין אַזש קיין אונגאַרן. דאָרט ערשט איז ער געפֿאַלן אַף דער זעלביקער המצאה צו בעטן עמיצן צו היטן אַ ווײַלע זײַן פֿערד, און נאָר אַף אַזאַ אופֿן האָט ער זיך געראַטעוועט, אַניט וואָלט מען אים ווײַטער מיטגע־שלעפּט, קיין סערביע. געקומען צוריק פֿון דאָרטן איז ער אַן אויסגעמוטשעטער און האָט זיך פֿאַרשוואָרן צו האָבן וואָסערע עס איז עסקים מיטן מיליטער.

אינאָוונט איז געקומען צו זיי צו גאַסט דער גאָטספּאַרכטיקער פֿעלד־קוראַט, וואָס האָט אינדערפֿרי אויך באַדאַרפֿט אָפּריכטן די תּפֿילה אין פּאָנטאָן־באַטאַליאָן. דאָס איז געווען אַ פֿאַנאַטיקער, וואָס האָט איטלעכן געוואָלט בײַקערן צום אמתן גלויבן.

ער איז געקומען טאַקע מיטן מיין אַרופֿצופֿירן אַפֿן רעכטן וועג זײַן קאָלעגע קאַצן און אופֿצווועקן זײַן געוויסן. ער איז צוגע־טראָטן דערצו אָן שהיות.

— מיך וווּנדערט, — האָט ער באַמערקט, —וואָס מען זעט בײַ אײַך אין ערגעץ ניט קיין קרײַץ. וווּ זאָגט איר די תּפֿילות? קיין איין הייליק בילד נישטאָ אַף די ווענט פֿון אײַער צימער!

דערווײַל איז שווייק אַוועק אין קיך, און עס האָט זיך פֿון דאָרט דרײַ מאָל געהערט אַ קנאַל, ווי מען ציט אַרויס אַ פּראָבן פֿון אַ פֿלאַש.

— דאָס איז גאָר אַ לײַכטער קירכן־ווײַן, טײַערער קאָלעגע, — האָט געזאָגט קאַץ,—אַ גאַנץ אָנשטענדיקער סאָרט, ריסלינג, לויטן טעם דערמאָנט ער מאָזעל־ווײַן.

— איך וועל ניט טרינקען, — האָט זיך פֿאַרעקשנט דער פֿרומער פֿעלד־קוראַט. — איך בין געקומען אַהער, בכדי אַרופֿ־צופֿירן אײַך אַפֿן רעכטן וועג.

— נאָר עס וועט דאָך בײַ אײַך טרוקן ווערן אין האַלדז, טײַערער קאָלעגע, — האָט געזאָגט קאַץ. — איר טרינקט, און איך וועל הערן. איך בין אַ מילדער מענטש און קאָן אויסהערן אַן פֿרעמדנס מיינונג.

האָט דער גאָטספּאַרכטיקער קוראַט אָפּגעזופּט אַ ביסל ווײַן און האָט אויסגעגלאָצט די אויגן.

— אַ װילער װײַן, אַ רוח אין אײַך אַרײַן. ניט אמת, הער קאָלעגע?

— איך באַמערק, אַז איר רעדט נבול־פּה, — האָט דער פֿאַנאַטיקער באַמערקט שטרײַנג.

— שוין אַזאַ געװײַנטשאַפֿט בײַ מיר, — האָט קאַץ זיך אָפּגערופֿן. — און אַמאָל כאַפּ איך זיך, אַז איך לעסטער פּשוט. שװײַק, גיסט אײַן דעם הערן קוראַט נאָך אַ גלעזל! איך קאָן אײַך פֿאַרזיכערן, אַז איך זאָג סײַ „בײַ גאָט", סײַ „כאַפּט עס דער שד", סײַ „טײַװל". װי עס מאַכט זיך. מיר דוכט, אַז װען איר װעט האָבן אָפּגעדינט אין פּולק, װי איך, װעט איר אַלײן געװײנט װערן. דאָס איז גאָר ניט אַזױ שװער. און בינו לבינו, לחיים, קאָלעגע!

דער געװעזענער לערער פֿון רעליגיע האָט מעכאַניש אַ זופּ געטאָן, קענטיק, אַז ער האָט עפּעס געװאָלט זאָגן, נאָר ער האָט ניט געקאָנט, ער האָט געקלײַבן די געדאַנקען.

— טײַערער קאָלעגע, — האָט קאַץ גערעדט װײַטער, — שטאַרקט זיך, מאַכט ניט אַזאַ זױערע מינע, פּונקט װי מען װאָלט אײַך אין פֿינף מינוט אַרום באַדאַרפֿט הײנגען. מען האָט מיר דערצײלט װעגן אײַך, אַז איר האָט אײנמאָל אַ פֿרײַטיק אופֿגעגעסן אין רעסטאָראַן אַ חזירשן קאָטלעט, װײַל איר האָט געמײנט, עס איז דאָנערשטיק, און דערנאָך האָט איר אין טואַלעט זיך אַרײַנגעשטעקט אַ פֿינגער אין קעל, בכדי אױסצוברעכן, װײַל איר האָט מורא געהאַט, גאָט זאָל אײַך ניט באַשטראָפֿן. און איך האָב קײן מורא ניט צו עסן פֿלײש און האָב אפֿילו קײן מורא ניט פֿאַרן גיהנום. אַנטשולדיקט, ערלױבט אָנצוזוגן! אָט איצט איז אײַך געװאָרן בעסער! אָדער איר האָט אַן אַנדער קוק אױפֿן גיהנום, איר זײַט אפֿשר מסכים מיט די מאָדערניסטן און רעפֿאָרמיסטן? איר װײסט דאָך, דער גיהנום איז אַן אָרט מיט געװײנטלעכע קעסלען פֿאַר שװעבל. די רשעים פֿרעגלט מען דאָרט אױף מאַרגאַרינע; די בראָט־שפּיזן װערן געדרײט דורך עלעקטריע; אַסך טױזנטער יאָרן װערן די רשעים געפּרעסט דורך גװאַלטיקע שאָסײ־װאַלצן; דאָס סקריפּען מיט די צײן ברענגען אַרױס דאַנטיסטן מיט באַזונדערע

אינסטרומענטן, און די קרעכצן און געוויין ווערן פארצייכנט אף גראמאפאן־פלאטן, וואס מען שטעלט זיי צו דערנאך אין גן־עדן, בכדי די צדיקים זאלן הנאה האבן... אין גן־עדן שפריצן פולווע־ריזאטארט ארויס אדעקאלאן, און דער ארקעסטער פון פילהארמאניע שפילט אזוי לאנג בראמס, ביז עס ווילט זיך אריבער פון גן־עדן אין גיהנם אדער אין לייטער־גרוב אריין... לחיים, טייערער קא־לעגע! שווייק, גיסט אים אן קאניאק, מיר דוכט, אים איז געווארן ניט גוט.

אז דער גאטספארכטיקער איז געקומען צו זיך, האט ער ארויסגעשעפטשעט:

—גלויבן דאס איז אן עמפירישע חקירה. ווער עס גלויבט ניט אין מהות פון דער הייליקער דרייאיניקייט...

— שווייק, — איז קאץ אים ארייגעפאלן אין די רייד,— גיסט איין דעם הער פאלד־קוראט נאך קאניאק, ער זאל זיך אינגאנצן אויסטשוכען! אנו, זאגט איר אים עפעס.

— אין וולאשים, האב איך דעם כבוד צו מעלדן, הער פעלד־קוראט, — האט שווייק אנגעהויבן איין מעשה,—איז גע־ווען א דעקאן, וואס ער האט געהאט נאר איין דינסט. אף דער על־טער האט דער דעקאן גענומען שטודירן דעם הייליקן אווגוסטינוס, וואס מען זאגט אף אים, אז ער איז איינער פון די הייליקע פא־טערס פון דער קירך. האט ער ביי אים איבערגעלייענט, אז דער וואס גלויבט אין די אנטיפאדן, דארף מען אים ארייגלייגן אין חרם. האט ער גערופן צו זיך זיין דינסט און זאגט צו איר:

„הערט זיך נאר צו, איר האט מיר אנוסטן געזאגט, אז אייער זון איז א מאשיניסט און איז אוועקגעפארן קיין אווסטראליע. אזוי ארום געפינט ער זיך ביי די אנטיפאדן און מוז ארייגעלייגט ווערן אין חרם“. — „הייליקער פאטער, — ענטפערט אים יענע, — מיין זון שיקט מיר דאך פון אווסטראליע בריוו און געלט“. —„דאס אלץ קומט פון די ניט־גוטע. —זאגט צו איר דער הער דעקאן, — ווארום לויט דעם הייליקן אווגוסטינוס, איז קיין שום אווסטראליע ניטא, און דער סמך מם האט אייך פארדרייט דעם מוח“, און דעם אנדערן זונטיק האט ער עפנטלעך ארייגע־

ליגט זי אין חרם און האָט אַלץ געשריען, אַז קיין אויסטראַליע איז אַף דער וועלט ניטאָ. האָט מען גענומען און גלייך פון קירך אים אָפּגעפירט אין משוגעים־הויז... בעצם האָט מען אסך באַדאַרפט אַריינזעצן אַהין...

דעם פרומען פעלד־קוראַט האָט גענומען שווינדלען פאַר די אויגן, און ער איז געקומען צו זיך ערשט נאָך אַ פריש גלעזל קאָניאַק, וואָס האָט אים אַריינגעשלאָגן אין קאָפּ.

— וואָס איז דאָס מיט אייך? גלויבט איר דען ניט אין גאָט? און אויב ניט, ווי אַזוי זייט איר דאָס געוואָרן אַ פעלד־קוראַט?

— טייערער קאָלעגע—האָט געענטפערט קאַץ, קלאַפנדיק זיין גאַסט איבערן רוקן מעשׂה גוט־פריינט — כּל זמן מלוכה האַלט, אַז די סאָלדאַטן, וואָס גייען זיך שלאָגן, געניטיקן זיך אין אַ ברכה פון גייסטלעכן, איז די שטעלע פון אַ פעלד־קוראַט ניט קיין שלעכטע פּרנסה, וואָס מען אַרבעט זיך ביי איר ניט איבער. פאַר מיר האָט דאָס, לכל הפּחות, בעסער געלוינט, ווי שלעפן זיך איבער פּאַראַד־פּלעצער און מאַנעווערס... דעמאָלט פלעג איך קריגן באַפעלן פון עלטסטע, איצט טו איך, וואָס מיר ווילט זיך. איך בין דער ממלא מקום פון איינעם, וואָס עקסיסטירט באמת גאָרניט, און דערפאַר שפּיל איך אַליין די ראָלע פון אַ גאָט. אַז איך וועל עמיצן ניט וועלן מוחל זיין די זינד, וועל איך ניט מוחל זיין, אפילו אויב ער וועט מיך בעטן אַף די קני. נאָר ביי היינטיקע צייטן זיינען אַזעלכע ווייניק פאַראַן.

איך האָב ליב גאָט — האָט געזאָגט דער גאָטספּאָרכטיקער פעלד־קוראַט מיט אַ הויכן כליקערץ, — איך האָב אים זייער שטאַרק ליב. גיט מיר אַ קאַפּעלע ווייַן. איך שעץ הויך גאָט,— האָט ער ווייטער גערעדט, — איך שעץ אים און אכט אים זייער. קיינעם שעץ איך ניט אַזוי, ווי אים.

ער האָט אַזאַ זעץ געטאָן מיטן פויסט אַפן טיש, אַז די פלעשלעך האָבן זיך צעקלונגען.

— גאָט איז אַ געהויבענע זאַך, וואָס האָט ניט צו טאָן מיט דער ערד, ער איז אַ ליכטיקע פּערזענלעכקייט—די איבער־

ציינונג וועט איר בײַ מיר קיינער ניט אַוועקנעמען. אויף די הייליקע האָב איך דליב...

אַזוי האָט דער שמועס זיך געצויגן. אויפן טיש זיינען גע־שמעלט געוואָרן אַלץ נייע פלעשלעך, און פון צייט צו צייט האָט זיך געלאָזט הערן קאַצס אויסרוף:

— זאָג, אַז דו גלויבסט ניט אין גאָט, אַניט וועל איך דיר ניט איינגיסן.

ס'האָט געהאַט דעם פּנים, ווי עס וואָלטן זיך אומגעקערט, די צייטן פון רדיפות אויף קריסטן. דער געוועזענער לערער פון רעליגיע האָט געזונגען עפּעס אַ מאַרטירער־הימן און האָט גע־שריען:

— מענסט פלאַצן, איך גלויב אין גאָט און וועל אים ניט פאַרלייקענען. ווערג זיך מיט דיין ווייַן, איך קאָן אַליין שיקן נאָך וויין.

סוף כל סוף האָט מען אים אַריינגעלייגט אין בעט. פאַרן איינשלאָפן האָט ער אויפגעהויבן די האַנט, ווי צו אַ שבועה און האָט געזאָגט:

— איך גלויב אין גאָט דעם פאָטער און אין זון און אין הייליקן גייסט. ברענג מיר אַ געבעט־בוך...

שווייק האָט אים אַריינגערוקט אין האַנט עפּעס אַ בוך, וואָס איז געלעגן אויפן נאַכט־טישל, און דער פרומער קוראַט איז אַנטשלאָפן געוואָרן, פעסט צוגעדריקט צו זיך באָקאַטשיאָס „דע־קאַמעראָן“.

13.

שווייק גייט אָפּריכטן ווידוי.

דער פעלד־קוראַט האָט געקראָגן אַ באַפעל צו גיין אָפּריכטן ווידוי מיט שווער פאַרוואונדעטע אין לאַזאַרעט. ער איז געווען שטאַרק אומצופרידן.

— הערט זיך איין, שווייק, — האָט ער אויסגערופן, — איז דען דאָס ניט קיין חזירײַ? אַזוי ווי איך וואָלט געווען דער

איינציקער פעלד-קוראט אין פראג. פאַרוואָס שיקט מען ניט אַהין יענעם גאָטספּאָרכטיקן גייסטלעכן, וואָס האָט בײַ אונדז אַנוסטן גענעכטיקט? אונדז שיקט מען צופריכטן ווידוי אַף קאַרל-פּלאַץ. איך האָב אַפילו פאַרגעסן, ווי מען מאַכט דאָס.

— מילא, וועט מען מוזן קויפן אַ קאַטעכיזיס, — האָט זיך אָפּגערופן שווייק.

— האָט זיך אָפּגערופן שווייק.

אַז שווייק האָט געבראַכט דעם קאַטעכיזיס, וואָס ער האָט געקויפט, האָט דער פעלד-קוראַט אים דורכגעבלעטערט און געזאָגט:

— אַזוי איז די מעשה! די זאַלבונג מעג אָפּריכטן נאָר אַ גייסטלעכער, און דאָס מיט בוימל, וואָס דער בישוף האָט געהייליקט. הייסט דאָס, אַז איר, שווייק, האָט קיין רעכט ניט אָפּצוריכטן ווידוי. און בוימל געהייליקטן דאַרפן מיר אויך האָבן. נאט אייך צען קרוין. קויפט אַ פלעשל. אין דער אינטענדאַנטורע איז מסתמא אַזאַ בוימל ניטאָ.

האָט שווייק זיך געלאָזט אין וועג אַריין זוכן בוימל, געהייליקט פון בישוף, נאָר דאָס האָט זיך אַרויסגעוויזן ניט אַזוי גרינג צו געפינען.

ער איז איבערגעווען אין אַסך אַפּטייק-קראָמען, נאָר ווי ער פלעגט נאָר אַרויסזאָגן: „גיט מיר אַ פלעשעלע בוימל, געהייליקט פון בישוף", פלעגט מען זיך אָדער פאַנאַנדערלאַכן, אָדער פאַר אימה ווערן פאַרציטערטע. שווייק איז דערבײַ געבליבן שרעקלעך ערנסט.

האָט ער געפּרוּווט זוכן אין אַפּטייקן. אין דער ערשטער אַפּטייק, וווּ ער האָט זיך געווענדט, האָט מען אים אויסגעזידלט און אַרויסגעוואָרפן. אין דער צווייטער האָט מען געוואָלט דורכן טעלעפאָן אַרויסרופן גיכע הילף, און אין דער דריטער האָט אים דער פּראָוויזאָר געזאָגט, אַז אין פאַרבן-געשעפט פון די ברידער פּאָליאַק אַף דער לאַנגער גאַס וועט ער געוויס קריגן, וואָס ער דאַרף.

דאָס האַנדלס־הויז „ברידער פּאָליאַק" איז טאַקע געווען אַ געשעפט, ווו איר האָט געקאָנט קריגן אַפילו פון פייגלמילך. זיי האָבן קיינמאל קיין קונה ניט אָפּגעלאָזט מיט ליידיקע הענט.

אַז שוויק איז אַריין אַהין און האָט געבעטן פאַר צען קרוין בוימל, געהייליקט דורכן בישאָף, האָט דער בעל־הבית פון געשעפט געזאָגט צום אָנגעשטעלטן:

— גיסט אים אָן צען דעקאַגראַם אָליי נומער 3.

און דער אָנגעשטעלטער האָט בעתן איינוויקלען דאָס פלעשל אין פּאַפּיר געזאָגט צו שוויקן מעשה געשעפטס־מאַן:

— דער בעסטער סאָרט, אויף מיין וואָרט. אויב איר וועט דאַרפן פּינזלען, לאַק אָדער פּאָליטורע, בעטן מיר זיך ווענדן צו אונדז. ביי אונדז איז אַלץ ראַיעל.

בינתים האָט דער פעלד־קוראַט געחזרט פון קאַטעכיזיס אַף אויסווייניק אַלץ, וואָס איז זינט דער סעמינאַריע ביי אים אַרויסגעפלויגן פון קאָפּ. אַז שוויק איז געקומען צוריק, האָט ער אים געמאָלדן מיט גדלות:

—האָבן מיר שוין, הייסט דאָס, בוימל אויך. אָליי נומער 3 פון בעסטן סאָרט, מיר קענען מיט אים אויסשמירן אַ גאַנצן באַטאַליאָן. דאָס איז אַ סאָלידע פירמע. מען קאָן דאָרט קריגן אויך פּאָליטורע און לאַק און פּינזלען.

— גוט. און איצט, שוויק, גיי איך אין קאַפע, און אויב עמיצער וועט קומען, זאָל ער אויף מיר וואַרטן.

אין ערך אין אַ האַלב שעה אַרום איז געקומען אַ גראָער באַיאַרנטער מענטש, מיט אַ שטרייטנגען אויסזען, אַ גראָדער ווי אַ שטעקן.

ער האָט ממש געפלאַקערט פון גרימצאָרן. ער האָט אויסגעזען, אַזוי ווי דער גורל וואָלט אים געהאַט אַראָפּגעשיקט צו פאַרליענדן אונדזער נישטיקע פּלאַנעטע און צעזייען איר אַש אין וייטן וועלט־חלל.

זיין טאָן איז געווען שאַרף, טרוקן און שטרייטנג.

— אינדערהיים ? — אַך אַזוי, ווידער אוועק אין קאַפּי ? וואַרטן ? גוט, איך וועל וואַרטן כאָטש ביז מאָרגן אינדערפרי. אַף קאַפּייען סטאַיעט, און אַף צאָלן חובות ניט ? און נאָך אַ גייסט־לעכע פּערזאָן, טפו, צום טייוול !

און ער האָט אויסגעשפּיגן אין קיך אַפן דיל.

— איר שפּייט זיך דאָ ניט, זייט מוחל ! — האָט שווייק געזאָגט, באַטראַכטנדיק נייגעריק דעם פּאַרשוין.

— און איך וועל דוקא נאָכאַמאָל אויסשפּייען, זעט איר, אָט אַזוי, — האָט דער מענטש זיך פאַרעקשנט און האָט טאַקע אַ צווייט מאָל אויסגעשפּיגן. — ווי האָט ער דאָס קיין בושה ניט ? אַ מיליטער־גייסטלעכער — און אַזאַ חרפּה !

— אויב איר זייט אַ געבילדעטער מאַן, — האָט שווייק זיך געווענדט צו אים, — זאָלט איר זיך אָפּגעוויינען פון צו שפּייען אין אַ פרעמדער דירה. אָדער אפשר מיינט איר, ווי באַלד עס איז וועלט־קריג, מעגט איר זיך שוין אַלץ ערלויבן ? פירט זיך אָנשטענדיק, און ניט ווי אַ לייהאַק, האַלט זיך לייטיש, רעדט העפ־לעך און שליידערט זיך ניט ווי אַ ווייסער חברה׳ניק, איר יאָלד שלימזלדיקער.

איז דער ברוגזער הער אופגעשפּרונגען פון שטול, טרייס־לענדיק זיך פאַר צאָרן, און האָט אויסגעשריען :

— ווי דערוועגט איר זיך ? אויב איך בין ניט קיין אַנ־שטענדיקער מענטש, טאָ ווער בין איך ? נו, נו, רעדט אָפענע ווערטער...

— אַ גראָביאַן זייט איר, אָט וואָס ! — האָט שווייק אָפּ־געהאַקט, קוקנדיק אים גלייך אין די אויגן. — שפּייט אַפן דיל, ווי איר וואָלט געווען אין טראַמוואַי, אין וואַגאָן אָדער אין אַן אַנדער עפנטלעכן אָרט. איך האָב זיך אַלע מאָל געוווּנדערט, פאַרוואָס זיינען דאָרט אומעטום אויסגעהאַנגען מעלדונגען, אַז מען טאָר ניט שפּייען אַפן דיל, און איצטער איז מיר דאָס קלאָר געוואָרן, אַז דאָס איז אַלץ צוליב אייך. מען קען אייך, משמעות, אומעטום גוט.

דער ברוגזער הער איז געוואָרן בלאַס אין רויט און האָט געפּרוווט צודעקן זיך דורך אַ האָגל זידלערייען אױף שווייקן און אױפן פעלד־קוראַט.

— האָט איר געענדיקט אייער רעדע ? — האָט שווייק געפרעגט רואיק, נאָכדעם ווי עס זיינען פאַרקלונגען די לעצטע זידל־ווערטער. — אָדער אפשר ווילט איר נאָך עפּעס מוסיף זיין, איידער איך לאָז אייך אַראָפּ פון די טרעפּ ?

היות ווי דער ברוגזער הער איז שוין געווען אַזוי אויס־געשעפּט, אַז ער האָט ניט געקענט מער דערמאָנען זיך קיין איין גוט וואָרט און איז אַנטשוויגן געוואָרן, האָט שווייק באַשלאָסן, אַז עס איז ניט כדאי צו וואַרטן, ביז ער וועט ווידער אָנהויבן.

האָט ער אופגעעפנט די טיר, אַוועקגעשטעלט דעם ברוגזן הער מיטן פּנים צום אַרויסגאַנג און דערלאַנגט אים אַזאַ זעץ מיטן פוס, אַז דער בעסטער שפּילער פון דער בעסטער פוטבאָל־קאָמאַנ־דע אין דער וועלט וואָלט אים געמעגט מקנא זיין.

און הינטער דעם ברוגזן הער האָט אױף די טרעפּ זיך גע־לאָזט הערן שווייקס שטים:

— אַן אַנדערש מאָל, ווען איר וועט קומען צו גאַסט צו לייטישע מענטשן, זאָלט איר זיך אופפירן לייטיש.

דער ברוגזער הער האָט לאַנג אַרומשפּאַצירט אַהין און אַהער אונטער די פענצטער און האָט געוואַרט אױפן פעלד־קוראַט.

שווייק האָט געעפנט דעם פענצטער און האָט אים נאָכ־געקוקט.

צולעצט איז דער פעלד־קוראַט געקומען צוריק ; ער האָט איינגעלאַדן דעם גאַסט אין צימער און האָט אים אָנגעבאָטן אַ שטול אַנטקעגן זיך.

שווייק האָט אָן שום רייד געבראַכט אַ שפּיי־שאָל און אַוועק־געשטעלט זי פאַרן גאַסט.

— וואָס טוט איר דאָס, שווייק ?

— די מעשה איז, האָט דער פעלד-קוראַט, וואָס מיטן דאָזיקן הער האָב איך שוין געהאַט אַ שטיקל עסק פון וועגן שפּייען אַפן דיל.

— לאָזט אונדז אַליין, שווייק, מיר דאַרפן אַרומריידן אַ געשעפט.

שווייק האָט מיליטעריש געגריסט.

— רעכט, הער פעלד-קוראַט, איך לאָז אייך אַליין.

ער איז אַרויס אין קיך, און אין צימער האָט זיך פאַרקייטלט אַזאַ מין טשיקאַווער שמועס:

— איך זייט געווים געקומען איינמאָנען דאָס געלט אַפן וועקסל, אויב איך ד'אָב ניט קיין טעות? — האָט דער פעלד-קוראַט געפרעגט בײַ זײַן גאַסט.

— יאָ, און איך האָף...

דער פעלד-קוראַט האָט אַ זיפץ געטאָן.

— אַ מענטש פאַלט אַמאָל אַרײַן אין אַזאַ לאַגע, אַז פאַר אים בלײַבט נאָר די האָפענונג. ווי שיין איז דאָס וואָרט „האָפענונג"" אין דעם דרײַבלאַט „גלויבן, האָפענונג, ליבע", וואָס הייבט דעם מענטשן פון לעבנס-כאַאָס אַרויס.

— איך האָף, הער פעלד-קוראַט, אַז די סומע...

— זיכער, הויך-געערטער פרײַנט, — איז אים דער פעלד-קוראַט אַרײַנגעפאַלן אין די רייד, — איך קאָן אייך נאָכאַמאָל איבערחזרן, אַז דאָס וואָרט „האָפן" שטאַרקט דעם מענטשן אין זײַן קאַמף מיט די צרות פון לעבן. איר באַדאַרפט אויך ניט פאַרלירן די האָפענונג. ווי הערלעך דאָס איז צו האָבן אַ באַשטימטן אידעאַל און זײַן אַ ריינע, אַ כּשרע באַשעפעניש, וואָס גיט געלט אַף אַ וועקסל און האָפט, אַז דער וועקסל וועט באַצײַטנס באַצאָלט ווערן. איר מוזט האָפן, כּסדר האָפן, אַז איך וועל אייך אָפּצאָלן טויזנט קרוין, בעת איך האָב אין קעשענע אַפילו קיין הונדער-טער ניט.

— הייסט דאָס, אַז איר... — האָט דער גאַסט אַרויסגעַ-רעדט שטאַמלענדיק.

— יא, הייסט דאס, אז איך... — האט געענטפערט דער פעלד־קוראט.

דעם גאסטס פנים האט אנגענומען א בייזן, א שלעכטן אויסדרוק.

— מיין הער, דאס איז שווינדל, — האט ער געזאגט אופשטייענדיק.

— בארואיקט זיך, מיין פריינט...

— דאס איז שווינדל! — האט דער גאסט געשריען מעשה עקשן. — איר האט מיך אפגענארט!

— מיין הער, — האט באמערקט דער פעלד־קוראט, — איר דארפט איבערבייטן די לופט, דא איז צופיל שטיקעדיק. שווייק! — האט ער א רוף געטאן צו דער קיך, — דער דאזיקער הער וויל זיך דורכשפאצירן אף דער פרישער לופט.

— רעכט אזוי, הער פעלד־קוראט, — האט זיך געלאזט הערן פון דארט שווייקס שטים, — איך האב דעם דאזיקן הער שוין איינמאל געוויזן די טיר.

— איבערחזרן! — האט געקלונגען דער באפעל, וואס איז אויסגעפירט געווארן גיך, פינקטלעך און אן רייד.

— אט דאס איז וווויל, הער פעלד־קוראט, — האט געזאגט שווייק, געקומען צוריק אין וועסטיבול, — וואס מיר האבן מיט אים געמאכט אן עק, איידער ער האט באוויזן דא צו מאכן א סקאנ־דאל. אין מאלעשיץ איז געווען א שיינקער, אן אנגעלייענטער אין אלע ביכער. אף איטלעכן פאל פון לעבן האט ער געהאט א פסוק פון די הייליקע שריפטן. אז ער פלעגט עמיצן א פלעם טאן מיטן קאנטשיק, פלעגט ער זאגן: „ווער עס זשאלעוועט א רוט, דער האט פיינט זיין אייגענעם זון; און ווער עס האט ליב זיין זון, דער שטראפט אים באצייטנס... ווארט נאר, איך וועל דיר ווייזן, ווי זיך צו שלאגן ביי מיר אין שיינק".

— אט זעט איר, שווייק, וואס עס קומט א מענטשן, וואס גיט ניט אפ קיין כבוד א גייסטלעכן, — האט דער פעלד־קוראט זיך צעלאכט. — און איצט מוזן מיר זיך ווי געהעריק צוגרייטן צו מארגן. מאכט אונדז א פרעושעניצע מיט שינקען, קאכט אף

פּונש פון רויט־ווײַן, און דערנאָך װעלן מיר זיך פּאַרטיפן אין פרומע מחשבות, ווי עס שטייט אין דער אָוונט־תּפילה: „גאָט, נידער אַראָפּ מיט דײַן גענאָד אַף מײַן װוינונג און װענד אָפּ פון מיר אַלע אָנשטעלעכישן פון שטן".

פאַראַן אַף דער וועלט שטאַנדהאַפטיקע מענטשן. צי זיי האָט געהערט אויך דער פאַרשוין, וואָס מען האָט אים צוויי מאָל אַרויסגעוואָרפן פונם פעלד־קוראַטס דירה. גראָד אין דעם מאָמענט, ווען עס איז פאַרטיק געוואָרן די סעודה, האָט זיך דערהערט אַ קלונג. שווייק איז אַרויס עפענען, און אין אַ ווײַלע אַרום איז ער געקומען צוריק און האָט געמאָלדן:

— ער איז שוין ווידער געקומען, הער פעלד־קוראַט. ביז וואָס ווען האָב איך אים אײַנגעשלאָסן אין וואַנע־צימער, מיר זאָלן קענען רואיק אָפּעסן.

— אָט דאָס טויג שוין ניט, שווייק, — האָט דער פעלד־קוראַט געזאָגט. — אַ גאַסט אין שטוב — גאָט אין שטוב! פאַרצײַטן פלעגט מען בײַ אַ סעודה זיך ווײַלן מיט פאַרשיידענע פאַרזעניִשן. ברײַנגט אים אָקאָרשט אַרײַן אַהער, זאָל ער אונדז אַמוזירן!

באַלד איז שווייק געקומען צוריק מיטן שטאַנדהאַפטיקן מאַן, וואָס האָט ברוגז און מרה־שחורהריק געקוקט פאַר זיך.

— זעצט זיך, איך בעט אײַך, — האָט דער פעלד־קוראַט געווענדט זיך צו אים פרײַנטלעך. — מיר ענדיקן נאָר עסן וועטשערע. מיר האָבן געהאַט אָמאַרעס און געריכערטן לאַקס, איצט האָבן מיר נאָך אַ פּרעזשעניצע מיט שינקען. יאָ, עס גייט אונדז ניט צו פאַרזינדיקן, אויב מענטשן אַנטלײַען אונדז געלט. הלואי ווײַטער!

— איך מיין, אַז איך בין געקומען צו אײַך ניט צו טרײַבן קאַטאָוועס, — האָט זיך אָפּגערופן דער ברוגזער הער. — איך בין שוין דאָ הײַנט דאָס דריטע מאָל. איך האָף, אַז איצט וועט אַלץ קלאָר ווערן.

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער פעלד־קוראַט, — האָט שווייק באַמערקט, — אַז עס איז פון אים בשום אופן ניט

פטור צו ווערן! דאָס איז די זעלביקע געשיכטע, ווי מיט אַ געוויסן בויש פון ליבען. אַכצען מאָל אין איין אָוונט האָט מען אים אַרויסגעוואָרפן פון „עקסנער“, און ער איז אַלץ געקומען צוריק מיטן אויסרייד, אַז ער האָט כלומרשט פאַרגעסן דאָרט זיין ל׳יולקע. ער איז אַריינגעקלעטערט דורכן פענצטער, דורכגעשפּאַרט זיך דורך דער טיר, דורך דער קיך, געקלעטערט איבערן צאָם דורכן קעלער און וואָלט אפשר אַראָפּגעלאָזט זיך דורכן קוימען, אויב די פייערלעשערס וואָלטן אים ניט אַראָפּגענומען פון דאַך. אָט אַזאַ עקשן איז דאָס געווען און אַזאַ קריכער, אַז עס וואָלט אים געסטאַיעט אַף צו ווערן אַ מיניסטער אָדער אַ דעפּוטאַט. אָט סאָראַ מענטשן עס זיינען פאַראַן!

דער שטאַנדהאַפטיקער מאַן האָט זיי ניט געהערט, וואָס מען רעדט, און האָט איינגעשפּאַרט געטענעט דאָס זייניקע:

— איך וויל האָבן קלאָרקייט און איך פאַרלאַנג, מען זאָל מיך אויסהערן.

— זאָל זיין, ווי איר ווילט — האָט געזאָגט דער פעלדקוראַט. — רעדט, חשובער פריינט, רעדט וויפיל אייער האַרץ גלוסט, און מיר וועלן דערוויל צובייסן. איך האָף, אַז דאָס וועט אייך ניט שטערן. שוויק, דערלאַנגט די צווייטע געריכט.

— ווערדליג אייך איז באַוווּסט, — האָט דער שטאַנדהאַפטיקער מענטש אָנגעהויבן, — ווילדעוועט ביי היינטיקן מאָמענט דער וועלט־קריג. דאָס געלט האָב איך אייך געגעבן נאָך פאַרן קריג, און אויב עס וואָלט ניט געווען דער קריג, וואָלט איך גאָר אַזוי שטאַרק ניט געמאָנט. נאָר מיר האָט זייער ניט אָפּגעגאָלטן.

ער האָט אַרויסגענומען פון קעשענע אַ נאָטיץ־ביכעלע און האָט ווייטער גערעדט:

— אָט דאָ איז ביי מיר אַלץ פאַרשריבן. לייטענאַנט יאַנאַטאַ איז מיר געווען שולדיק זיבן הונדערט קרוין און ער האָט געהאַט די דרייסטקייט צו פאַלן אין שלאַכט ביי דער דרינע. אונטער־לייטענאַנט פּראַשעק איז אַריין אין געפאַנגענשאַפט אַפן רוסישן פראָנט און איז געבליבן מיר שולדיק צוויי טויזנט קרוין.

דער קאַפּיטאַן האָדיאַקאָ האָט געקומט אויך אַזאַ סומע, האָבן אים זיינע אייגענע סאָלדאַטן דערהרגעט ביי ראַווא־רוסקאַ. ליטענאַנט מאַשעק, וואָס געפינט זיך אין סערבישער געפאַנגענשאַפט, איז מיר שולדיק אָנדערטהאַלבן טויזנט קרוין. און אַזעלכע האָב איך זייער אַ פולע. איינער איז אומגעקומען אין די קאַרפּאַטן, צוזאַמען מיט מיין חוב, אַ צווייטער איז דערטרונקען געוואָרן אין סערביע, אַ דריטער איז געפאַנגען, אַ פערטער שטאַרבט ערגעץ אין אַ שפּיטאָל אין אונגאַרן. איצטער קאָנט איר שוין פאַרשטיין, אַז איך האָב מורא, אַז די דאָזיקע מלחמה וועט מיך בדיל הדל שטעלן, אויב איך וועל ניט זיין ענערגיש און שטריינג. איר קאָנט אפשר אָפּפרעגן, אַז קיין דירעקטע סכנה דראָעט אייך ניט. נאָר נאַט אייך, טוט אַ קוק.

ער האָט אונטערגערוקט זיין ביכעלע דעם פעלד־קוראַט אונטער דער נאָז.

— אָט דאָ, איר זעט? פעלד־קוראַט מאַטיאַס פון ברנאָ איז געשטאָרבן מיט אַ וואָך צוריק אין אַ באַראַק פאַר קלעפּיקע קראַנק. ממש זיך אויפצוהייגען! ער האָט מיר ניט אָפּגעצאָלט טויזנט אַכט הונדערט קרוין, און גייט אין אַ כאָלערע־באַראַק אָפּריכטן ווידוי מיט אַ מענטשן, וואָס ער האָט מיט אים קיין שום עסקים ניט געהאַט.

— דאָס איז געווען זיין דירעקטער חוב, חשובער פריינט, — האָט זיך אָפּגערופן דער פעלד־קוראַט. — איך גיי אויך מאָרגן אָפּריכטן ווידוי.

— און טאַקע אין אַ כאָלערע־באַראַק, — האָט באַמערקט שוויק, — איר מעגט זיין מיט אונדז, וואָרום איר האָט געזען, וואָס עס הייסט מקריב זיין זיך.

— הער פעלד־קוראַט, — האָט געזאָגט דער שטאַנדהאַפטיקער מאַן, — גלויבט מיר, איך געפין זיך אין אַ יאושדיקן מצב. שוין־זשע פירט מען מלחמה נאָר צוליב דעם, אַף אומצוהרגען אַלע מיינע בעלי־חובות?

— ביז מען וועט אייך אַליין ניט צונעמען און אָפּשיקן אַף די פאָדערשטע פּאָזיציעס, — האָט שוויק זיך ווידער אַריינגעמישט.

— דעמאָלט וועלן מיר מיטן הער פעלד־קוראַט אָפּריכטן אַ תּפילה, אַז דער אויבערשטער זאָל געבן און די ערשטע באָמבע זאָל אײַך צערײַסן אַף פּיץ־פּיצלעך.

— מײַן הער, — האָט דער שטאַנדהאַפּטיקער מאַן זיך געווענדט צום פעלד־קוראַט, — דאָס איז אַן ערנסטער ענין; און איך פאַרלאַנג, אַז אײַער באַדינער זאָל זיך ניט אַרײַנמישן אין אונדזער שמועס, כּדי מיר זאָלן קענען קומען צו עפּעס אַ טאָלק.

— אַנטשולדיקט, הער פעלד־קוראַט, — האָט שווייק זיך אָפּגערופן, — באַפעלט מיר טאַקע זיך ניט אַרײַנצומישן אין אײַער שמועס, אַניט וועל איך אויך ווײַטער פאַרטיידיקן אײַערע אינטערעסן, ווי עס געשיקט זיך פאַר איטלעכן ליוטישן און ערלעכן סאָלדאַט. דער דאָזיקער הער איז גאַנץ גערעכט, אויב ער וויל אַליין אַוועקגיין. איך האָב אויך ניט ליב קיין סצענעס; איך בין אַ מענטש אַ װױלדערצויגענער.

— שווייק, די מעשה נעמט מיר שוין דערעסן ווערן, — האָט געזאָגט דער פעלד־קוראַט, אַזוי ווי גאָרניט באַמערקט דעם גאַסט. — איך האָב געמיינט, אַז דער דאָזיקער מענטש וועט אונדז אַמוזירן, דערציילן אונדז נײַע אַנעקדאָטן, און ער פאַרלאַנגט גאָר, אַז איך זאָל אײַך הייסן ניט אַרײַנצומישן זיך אין אונדזערע געשעפטן, הגם איר האָט שוין צוויי מאָל געהאַט מיט אים אַן עסק. ערב יענעם טאָג, ווען איך מוז אָפּריכטן אַזאַ וויכטיקן רעליגיעזן אַקט, ווען איך באַדאַרף אַלע מײַנע רעיונות ווענדן צו גאָט, שטייט ער צו מיר צו מיט עפּעס אַ נאַרישער געשיכטע פון פאַסקודנע טויזנט צוויי הונדערט קרוינען, ציט מיך אָפּ פון אויספאָרשן מײַן געוויסן און פון גאָט און וויל האָבן, איך זאָל אים זאָגן, אַז בײַ הײַנטיקן טאָג וועל איך אים גאָרנישט ניט געבן. איך וויל מיט אים מער ניט ריידן, בכדי ניט צו פּטרן מער דעם אָוונט. זאָגט איר אים, שווייק. „דער פעלד־קוראַט וועט אײַך קיין לעק ניט געבן!‟

שווייק האָט געפאָלגט און האָט אַרײַנגעשריען די ווערטער דעם גאַסט גלײַך אין אויער אַרײַן.

נאָר דער שטאַנדהאַפּטיקער מאַן איז זיך גענוסען פעסט אויף זיין אָרט.

— שווייק, — האָט געזאָגט דער פעלד-קוראַט, — פרעגט ביי אים אָקאָרשט, ווי לאַנג האָט ער נאָך בדעה זיך צו פאַרהאַלטן דאָ?

— איך וועל זיך ניט רירן פון דאַנען, ביז איך וועל ניט קריגן מיין געלט! — האָט דער שטאַנדהאַפּטיקער מענטש געזאָגט מיט פעסטקייט.

איז דער פעלד-קוראַט אויפגעשטאַנען און צוגעגאַנגען צום פענצטער און האָט געזאָגט:

— אויב אַזוי גיב איך אים איבער אין אייער רשות, שווייק. טוט מיט אים, וואָס איר ווילט.

— אַנו, לאָמיר גיין, פּאַפּאַ, — האָט שווייק אַרויסגערעדט און אָנגענומען דעם אומגעבעטענעם גאַסט פאַרן אַקסל. — גאָט האָט ליב די צאָל דריי.

און ער האָט אויסגעפירט זיין קונץ געשווינד און עלעגאַנט. דער פעלד-קוראַט האָט בעת מעשה אויסגעפייפט אויפן פענצטער-שויב אַ טרויער-מאַרש.

דער דאָזיקער אָוונט, וואָס איז געווען געהייליקט פרומע הרהורים, האָט געהאַט נאָך עטלעכע שיינע מאָמענטן. דער פעלד-קוראַט האָט מיט אַזאַ התמדה געסטאַרעט זיך צו דערנעענטערן זיך צו גאָט, אַז שפּעט נאָך האַלבע נאַכט האָט מען געקאָנט הערן פון זיין וווינונג זינגען שיכורים-לידער.

און מיט אים צוזאַמען האָט געזונגען דער בראַווער סאָלדאַט שווייק.

* * *

אין מיליטער-שפּיטאָל האָבן געבעטן זאַלבונג צוויי מענטשן: אַן אַלטער מאַיאָר און אַ רעזערוו-לייטענאַנט, אַ געוועזענער נאַמן אין אַ באַנק. ביידע זיינען זיי געוואָרן שווער פאַרווונדעט אין די קאַרפּאַטן און זיינען געלעגן נעבן אַנאַנד. דער רעזערוו-לייטענאַנט האָט געהאַלטן פאַר נויטיק דורכצומאַכן די צערעמאָניע, ווייל דער שעף זיינער האָט דאָס פאַר זיך פאַרלאַנגט. אויב ער

וואָלט ניט מיטגעהאַלטן, וואָלט דאָס, לויט זיין מיינונג, געשאַדט דער מיליטעריִשער דיסציפּלינע. דער פרומער מאַיאָר האָט דאָס געטאָן מיט אַ חשבון, ווייל ער האָט געגלויבט, אַז די תּפילה קאָן אויסהיילן אַ קראַנקען. נאָר אין דער נאַכט פאַר דער זאַלבונג זיינען זיי ביידע אויסגעגאַנגען, און אינדערפרי, אַז דער פעלד־קוראַט מיט שווייקן זיינען געקומען, זיינען זיי שוין ביידע געלעגן אונטער אַ ברעזענט, מיט שוואַרץ געוואָרענע פּנימער, ווי אַלע, וואָס שטאַרבן פון דערשטיקונג.

— אָ, וויפיל מיר האָבן דאָס צעהאָרעוועט, הער פעלד־קוראַט, און איצט האָבן זיי אונדז געפּטרט דעם גאַנצן עסק, — האָט זיך געברוגזט שווייק, אַז מען האָט זיי אין דער קאַנצעליאַריע אָנגעזאָגט, אַז יענע גענויטיקן זיך מער ניט אין זייער טובה.

און טאַקע, זיי האָבן אוועקגעלייגט אַסך האָרעוואַניע. זיי זיינען געפאָרן אין אַן אָפענעם עקיפּאַזש, שווייק האָט געקלונגען אין אַ גלעקל, און דער פעלד־קוראַט האָט געהאַלטן דאָס פלעשל בוימל אין האַנט און האָט מיט אַן ערנסטער מינע געבענטשט די פאַרבייגייער, וואָס האָבן אַראָפּגענומען די היטלען.

אמת, אַזעלכע זיינען געווען ניט קיין סך, הגם שווייק האָט זיך געמיט צו מאַכן וואָס מער רעש מיט זיין גלעקל.

אָט דאָס איז געווען די גרויסע האָרעוואַניע, וואָס שווייק האָט גערעדט וועגן איר. דערווייל איז דער פעלד־קוראַט אַריין אין דער קאַנצעליאַריע, אַף איינצורעגולירן די פינאַנסיעלע זייט פונם ענין און האָט אָנגערעכנט דעם געשעפטס־פירער, אַז מלוכה איז אים שולדיק אין ערך הונדערט מיט פופציק קרוינען פאַר דעם געהייליקטן בוימל און פאַרן פאָרן.

דערנאָך איז נאָך אַרויסגעקומען אַ שטיקל קריג צווישן קאָמענדאַנט פון שפּיטאַל און צווישן פעלד־קוראַט, וואָס דערביי האָט דער לעצטער עטלעכע מאָל אַ קלאַפּ געטאָן אין טיש און האָט דערקלערט:

— זייט אַזוי גוט, הער קאַפּיטאַן, רעדט זיך ניט איין, אַז זאַלבונג ווערט געמאַכט אומזיסט!איך בין זיך אמת מצער, וואָס

אייערע קראַנקע האָבן ניט דערלעבט צו דער זאַלבונג. דעמאָלט וואָלט איך געקראָגן מיט פופציק קרוין מער.

שווייק האָט דערווייל געוואַרט אונטן, אינם וואַך־צימער. ער האָט געהאַלטן פעסט דאָס פלעשל מיט הייליקן בוימל, וואָס די סאָלדאַטן האָבן זיך שטאַרק דערמיט אינטערעסירט.

עמיצער האָט באַמערקט, אַז מיט אַזאַ אייל איז גוט אויסצושמירן די ביקסן און באַגנעטן.

האָט איין יונגינקער סאָלדאַט פון מערן, וואָס האָט נאָך ניט געהאַט אָנגעוואָרן דעם גלויבן אין גאָט, געבעטן זיך, מען זאָל אויפהערן ריידן וועגן אַזעלכע זאַכן און ניט חקירן זיך וועגן די הייליקע סודות.

— מיר מוזן — האָט ער געזאָגט, — האָפן, ווי גוטע קריסטן.

האָט אַן אַלטער רעזערוו־סאָלדאַט אַ קוק געטאָן אויפן יונגען בחור און האָט געזאָגט:

— אַ פיינע מעשה האָפן, אַז אַ שראַפנעל וועט דיר אַראָפּרייסן דעם קאָפּ! מען האָט אונדז גוט פאַרטומלט די מוחות. ניטאָ וואָס צו ריידן. געקומען איינמאָל צו אונדז צופאָרן אַ קלעריקאַלער דעפּוטאַט און האָט געבאַלבעט וועגן שלום, וואָס געוועלטיקט איבער דער גאַנצער ערד, אַז גאָט וויל קיין מלחמה ניט האָבן, נאָר ער וויל, אַז אַלע זאָלן לעבן אין שלום און אחדות, ווי ברידער. און טו נאָר איצט אַ קוק אויף אים, אויפן שוטה! זינט עס האָט זיך אָנגעהויבן די מלחמה, הערט מען ניט אויף אין די קירכן צו טאָן תפלה אויף אונדזער זיג, און וועגן גאָט רעדט מען ניט אַנדערש, ווי וועגן אַ שעף פון גענעראַלשטאַב, וואָס פירט די גאַנצע מלחמה. אַ פולע, גאָר אַ פולע טויטע האָב איך געזען אַרויספירן פון דעם דאָזיקן שפּיטאָל, און אָפּגעהאַקטע הענט און פיס פירט מען אַרויס פון דאַנען גאַנצע פורן־ווייז.

— און מען באַגראָבט די סאָלדאַטן נאַקעטע, — האָט באַמערקט נאָך אַ רעזערוויסט, — און זייערע בגדים גיט מען

אָפּ אַ צווייטן, אַ לעבעדיקן, און אַזוי גייט דאָס ווייטער און ווייטער.

— ביז מיר וועלן ניט געווינען די מלחמה, — האָט שווייק אַריינגעשטעלט זיין וואָרט.

— אַזאַ פּאַסקודניאַק וויל אויך עפּעס געווינען,—האָט זיך געלאָזט הערן פון ווינקל דעם קאַפּראַלס שטים. — איך וואָלט אייך אַוועקגעשיקט צום פראָנט, אין די גראָבנס, און מאַרש-מאַרש דורך די שטעכעדיקע דראָטן, פוגאַסן און וואָלפס-גריבער! אומ-דרייען זיך אין הינטערלאַנד איז איטלעכן ניחא, קיינער האָט קיין חשק ניט צו שטאַרבן.

— מיר דוכט אויך, אַז עס איז זייער געשמאַק צו ווערן דורכגעשטאָכן מיט אַ באַגנעט, — האָט געזאָגט שווייק, — ניט שלעכט איז אויך צו קריגן אַ קויל אין בויך, אָבער נאָך בעסער איז, ווען עס צערייסט דיך אַ באָמבע, און דו זעסט, ווי דיינע פיס מיט דיין בויך פליען ערגעץ אַוועק צו אַלדי רוחות. דאָ כאַפּט דיך אָן אַזאַ געלעכטער, אַז דו שטאַרבסט אַוועק פריער איידער מען טייטשט דיר אויס, אין וואָס דאָ גייט.

דער יונגער סאָלדאַט האָט אָפּגעהאַרציק אַ זיפץ געטאָן. אים איז געווען אַ שאַד זיין יונג לעבן און געזשאַלעוועט האָט ער, וואָס ער איז געבאָרן געוואָרן אין אַזאַ נאַרישער צייט, ווען מען קאָן אים אַלע מינוט פירן צו דער שחיטה, ווי אַ קו. פאַר-וואָס איז דאָס אַזוי?

איינער אַ סאָלדאַט, לויט דער פּראָפעסיע אַ לערער, האָט באַמערקט, ווי ער וואָלט געלייענט זיינע געדאַנקען:

— פאַראַן געלערנטע, וואָס דערקלערן די מלחמה מחמת די פלעקן אויף דער זון. איטלעכס מאָל, ווען עס בילדעט זיך אויס אַ פרישער פלעק, מוז טרעפן עפּעס אַ שרעקלעכע זאַך. די באַצווינגונג פון קאַרטאַגאַ...

— קלעקן באַווייזן אייער געלערנטקייט,—איז דער קאַפּ-ראַל אים אַריינגעפאַלן אין די רייד, — גייט בעסער אויסקערן דעם קאָרידאָר — היינט איז אייער צייט. וואָס גייען אונדז אָן

די נאַרישע פּלעקן אַף דער זון? זאָלן זיי זיין דאָרט באַטש צוואַנציק שטיק — מיר וועלן דערפון נית גרינגער.

— די דאָזיקע פלעקן אַף דער זון האָבן אין דער אמתן א גרויסן באַטייט, — האָט שוויק זיך אַריינגעמישט אין שמועס, — איינמאָל איז געוואָרן אַזא פלעק, און אין דעם זעלביקן טאָג האָט מען מיר אין אַ שיינקל אין נוסלאָ גוט אָנגעבויקערט די ביינער. זינט דעמאָלט פלעג איך אַלע מאָל, איידער איך פלעג אַרויסגיין פון שטוב, זוכן אין בלאַט, צי האָט זיך נית אויסגעבילדעט אַ נייער פלעק. אויב יאָ, איז זייט מיר געזונט און שטאַרק — איך גיי אין ערגעץ נית אַרויס, און נאָר אַזוי בין איך געראַטעוועט געוואָרן. און איר געדיינקט, אַז ווען דער ווּלקאַן האָט אין מאָן-פּעלע חרוב געמאַכט דעם גאַנצן אינזל מאַרטיניק, האָט עפּעס אַ פּראָפעסאָר געשריבן אין דער „נאַראָדנאַ פּאָליטיקא", אַז ער האָט שוין לאַנג אויפמערקזאַם געמאַכט די לעזער אַף אַ נייעם גרויסן פלעק אַף דער זון. נו, און די „נאַראָדנאַ פּאָליטיקא" איז צו שפּעט אָנגעקומען אַפן דאָזיקן אינזל, און אַזוי ווי די איינוווינער פון אינזל האָט קיינער נית געהאַט געוואָרנט, זיינען זיי טאַקע אַלע ביז איינעם אומגעקומען.

דער פעלד-קוראַט האָט זיך געהאַט אָפּגעפּאַרטיקט אין דער קאַנצעלאַריע און איז אַראָפּ. מיט זיין קומען האָט ער געשטערט דעם שמועס.

— מיר פאָרן אַהיים, שוויק! — האָט ער אַריינגערופן אין וואַך-צימער. צוריקוועגס זיינען זיי געפאָרן אָן שום פּאַראַד.

— אַ צווייט מאָל זאָל פאָרן אָפּריכטן ווידוי ווער עס וויל, — האָט געזאָגט דער פעלד-קוראַט, — ווייבאַלד אַז מען מוז זיך דינגען איבער איטלעכער נשמה, וואָס מען וויל ראַטעווען. אויסגעקלערט אַ בוכהאַלטעריע, מיט רעשפּעקט צו מעלדן!

דערזען ביי שוויקן דאָס פלעשעלע מיטן „הייליקן" בוימל, האָט ער פאַרקנייטשט דעם שטערן.

— גלייכער פון אַלץ וועט זיין, שוויק, אַז איר וועט מיטן דאָזיקן בוימל אויסשמירן אייערע שטיוול.

—איך וועל פּרוּוון אויפשמירן אויך דעם שלאָס אין טיר,— האָט געענטפערט שווייק — ער סקריפּעט אַזוי שרעקלעך, ווען מיר קומען בייַנאַכט אַהיים.

14.

שווייק אַ דינער בייַם לייטענאַנט לוּקאַש.

ניט באַשערט געווען שווייקן צו גענים לאַנג גוטע טעג. דער אומרחמנותדיקער גורל האָט צעריסן די פּעדים פון פריינט־שאַפט צווישן אים און דעם פעלד־קוראַט. און אויב דער פעלד־קוראַט האָט ביז אַט דעם פאַל כאָטש געהאַט דעם פּנים פון אַ סימפּאַטישן מענטשל, איז אַט דער לעצטער אָפּטו זיינער געווען מסוגל אַראָפּצורייסן די מאַסקע פון זיין פּנים.

דער פעלד־קוראַט האָט שווייקן פאַרקויפט דעם לייטענאַנט לוקאַש, אָדער, גענויער גערעדט, ער האָט אים פאַרשפּילט אין קאָרטן, פונקט ווי פאַרצייטן אין רוסלאַנד, ווען מען פלעגט פאַר־קויפן די לייב־אייגענע פּויערים.

און געטראָפן האָט דאָס גאָר אומגעריכט. בייַם לייטענאַנט לוקאַש האָט זיך געהאַט צענויפגעקליבן אַ פריילעכע קאָמפּאַניע. מען האָט געשפּילט אין „איינאונצוואַנציק”, און דער פעלד־קוראַט האָט פאַרשפּילט ביז אַ העלער. סוף כּל סוף האָט ער געזאָגט:

—וויפיל וועט איר מיר באָרגן פאַר מיין דינער? אַ אידיאָטן איינער אין דער וועלט און אַן אינטערעסאַנטער טיפּ! אַזאַ דינער האָט קיין מענטש ניט געהאַט.

— איך וועל דיר געבן הונדערט קרוין,—האָט אָנגעבאָטן לייטענאַנט לוקאַש, — און אויב איך קריג ניט צוריק ביז אי־בערמאָרגן, שיקסטו מיר אַריבער אַט דעם וווּנדער־פויגל. מיין איצטיקער דינער איז אַ מיאוסער נפש. גאַנצע טעג רק ער זיפצט, שרייַבט אַהיים בריוו, און דערביי גנבעט ער, וואָס עס קומט אַריין צו אים אין די הענט. איך האָב אים שוין געשלאָגן, נאָר עס העלפט ניט. איך האָב אים אויסגעשלאָגן אַ פּאָר ציינער, נאָר מיטן דאָזיקן סוביעקט איז נישט צו מאַכן.

— הייסט דאָס, איינגעשטעלט אין קאָן! — האָט דער פעלד־קוראַט אויסגערופן ליכטזיניק. — אָדער איבערמאָרגן הונדערט קרוין, אָדער שווייקן.

ער האָט פאַרשפּילט אויך דידאַזיקע הונדערט קרוין און האָט זיך טרויעריק אַוועקגעשלעפּט אַהיים. ער האָט געוווּסט אַף געוויס, אַז ער וועט בשום אופן ביז איבערמאָרגן ניט קריגן קיין הונדערט קרוין און אַז ער האָט, בעצם, מעשה מנוול, פאַרקויפט שווייקן.

— „איך וואָלט געקאָנט פאַרלאַנגען פאַר אים אַפילו צוויי הונדערט קרוין", — האָט ער מיט רוגזה געקלערט ביי זיך. נאָר אַז ער האָט זיך אַריינגעזעצט אין טראַמוואַי נומער איינס, וואָס האָט אים באַדאַרפט אָפּפירן אַהיים, האָט אים אַרומגענומען אַ רוח פון סענטימענטאַליטעט, און ער האָט גענומען מאַכן זיך ביטערע פאַרוואורפן.

— „יאָ, ניט שיין איז דאָס פון מיין זייט, — האָט ער אַ טראַכט געטאָן, בעת ער האָט אָנגעקלונגען ביי דער טיר פון זיין וווינונג. — ווי וועל איך איצט קאָנען אַריינקוקן אים אין די גוטע, נאַרישע אויגן?"

— ליבער שווייק, — האָט ער געזאָגט, אַז יענער האָט אים געעפנט די טיר, — היינט האָט מיט מיר געטראָפן אַ מעשה אשר לא היה! מיר איז ניט געגאַנגען אין קאָרטן, ווי אַף להכעיס. איך האָב געשטעלט אַפן באַנק, האָב נדיק אין האַנט אַ טויז, און האָב צוגעקויפט אַ צענטל. דער באַנק־האַלטער האָט געהאַט אַפן האַנט אַן אונטער. נאָר ער האָט אויך צוגעקויפט ביז איינאונצוואַנציק. עטלעכע מאָל בין איך געגאַנגען אַזוי אַף אַ טויז און אַף אַ צענטל, און אַלע מאָל האָב איך גלייכע קאָרטן מיטן באַנק־האַלטער. האָב איך דאָס אַזוי פאַרפּאַסט גאָר דאָס געלט.

ער האָט געמאַכט אַ קליינע פויזע.

— און גאָר צום סוף האָב איך אייך אויך פאַרשפּילט! איך האָב אייך פאַרמשכנט פאַר הונדערט קרוין, און אויב איך וועל זיי איבערמאָרגן ניט אָפּגעבן, וועט איר שוין ניט דינען ביי

מיר, נאָר בײַ לייטענאַנט לוקאַש. מיר איז דאָס אָבער אַ גרויסער שאָד...

הונדערט קרוין האָב איך נאָך, — האָט געזאָגט שווייק,— און איך קאָן אײַך זיי אויסלייען.

— גיט גיכער, — איז דער פעלד־קוראַט געוואָרן אַ לע־בעדיקער, איך וועל זיי באַלד אָפּטראָגן לוקאַשן. מיר וואָלט זיך באמת ניט געוואָלט שיידן זיך מיט אײַך.

לוקאַש איז געווען שטאַרק פאַרחידישט, ווען ער האָט ווידער דערזען דעם פעלד־קוראַט.

— איך בין געקומען אָפּצאָלן דיר דעם חוב, —האָט גע־זאָגט דער פעלד־קוראַט, זיך אַרומקוקנדיק מעשה זיגער. — נאָר ביז וואָס ווען, לאָזט מיר אַ שפּיל־טאָן.

— איך האַלט,—האָט דער פעלד־קוראַט דערקלערט, אַז עס איז דערגאַנגען צו אים. — אַך! — האָט ער אויסגערופן, — מיט איין אויג איבעריק.

— וואַ־באַנק, — האָט ער געזאָגט נאָך דעם צווייטן טאַש.

— אין דער פינצטער.

— איך האָב צוואַנציק, — האָט דערקלערט דער באַנק־האַלטער.

— און איך סך־הכל ניינצען, — האָט זיך אָפּגעזויפצט דער פעלד־קוראַט, אַרײַנלייגנדיק אין באַנק די לעצטע פערציק קרוינען פון דעם הונדערטער, וואָס שווייק האָט אים געהאַט געגעבן אויף זיך אויסצולייזן פון לײַב־אייגנטום.

צוריקוועגס איז דער פעלד־קוראַט געקומען צו דער איינזע־עניש, אַז איצט איז אַ סוף, אַז איצט קאָן שוין קיינער שווייקן ניט ראַטעווען, אַז עס איז שוין, אפנים, באַשערט אַזוי, ער זאָל דינען דעם לייטענאַנט לוקאַש.

אַז שווייק האָט אים אַרײַנגעלאָזן, האָט ער געזאָגט:

— עס איז געווען אומזיסט. וואָס באַשערט איז באַוווּרט. איך האָב אײַך פאַרשפּילט אינאיינעם מיט אייערע הונדערט קרוין, איך האָב געטאָן אַלץ, וואָס איז געווען אין מיין מאַכט, נאָר דער גורל איז שטאַרקער פון מיר. ער האָט אײַך אַרײַנגעוואָרפן צו

לייטענאַנט לוקאַש אין די לאַפּעס, און ס׳וועט קומען אַ צייט, אַז מיר וועלן מוזן זיך שיידן.

— געווען אַסך אין באַנק? — האָט שווייק געפרעגט רואיק.

— אָדער זייט איר געווען פאַרהאַנד? אַז אַ קאָרט גייט ניט, איז ביטער, נאָר אַמאָל איז שוין גאָר אַ צרה, וואָס עס גייט צופיל אַ קאָרט. אין זדעראַזש האָט געלעבט אַ בלעכער, מיטן נאָמען וויי־וואָדאַ, און שטענדיק פלעגט ער שפּילן אין מאַריאַזש אין דעם שיינקל, וואָס געפינט זיך הינטער דעם „הונדערטיאָריקן קאַפע״. נאָר איינמאָל האָט אים דער שוואַרץ־יאָר אָנגערעדט. „אַנו, — זאָגט ער, — פאַרוואָס זאָלן מיר ניט איין מאָל אַ שפּיל טאָן אין „איינאונצוואַנציק״, כאָטש אַף אַ פינפּערל?״ האָבן זיי זיך גע־זעצט שפּילן אין „איינאונצוואַנציק״ אַף אַ פינפּערל, און ער האַלט דעם באַנק. אַלע האָבן געשטעלט רעמיז, און אין באַנק איז שוין געווען אַ צענערל. דער אַלטער ווייוואָדאַ האָט געוואָלט, אַז די אַנדערע זאָל אויך עפּעס אָנקומען, און „זאָל גיין אַ קליינינקער!״ נאָר איר קאָנט זיך גאָר ניט פאָרשטעלן, ווי אים איז ניט געגאַנ־גען, ניטאָ קיין קליינער קאָרט, כאָטש צערייס זיך. און דער באַנק וואַקסט ווי אַף הייוון, און שוין איז אין באַנק געווען הונדערט קרוין. קיינער פון די שפּילערס האָט ניט געהאַט אַזוי פיל געלט צו גיין אַפן באַנק, און ווייוואָדאַ האָט זיך באַגאַסן מיט שווייס. כסדר הערסטו פון אים: „זאָל גיין אַ קליינינקער!״ אַלע שטעלן צו פינפערלעך און פאַרשפּילן. איין קוימענקערער האָט זיך אַזוי צעהיצט, אַז ער איז אַוועקגעלאָפן אַהיים — אין באַנק איז שוין געווען הונדערט מיט פופציק קרוין — און וואַ־באַנק! ווייוואָדאַ האָט געוואָלט אים פאַרשפּילן, און ווי ער האָט שפּעטער דערציילט, האָט ער געוואָלט מיט אַ ביוון צוקויפן ביז דרייסיק, און געקראָגן האָט ער צוויי טויז. ער מאַכט דעם אָנשטעל, ווי צען מאָל גאָרניש, און זאָגט אומישנע: „זעבצען נעמט״, און דער קוימענקערער האָט געהאַט אַרום און אַרום פופצען. אָט דאָס הייסט ניט געגאַנגען! דער אַלטער ווייוואָדאַ איז אַזש בלייך גע־וואָרן און צעטומלט, און אַרום האָט מען גענומען זידלען זיך און טענען, אַז ער דרייט, אַז מען האָט אים שוין אַמאָל געשלאָגן פאַר

פֿאַלשעווען אין שפּיל, הגם ער איז געווען אַן ערלעכע נשמה ביז גאָר. און אַזוי האָבן זיי אָפּגעגעבן איין קרוין נאָך דער אַנדערער. אין באַנק איז שוין געווען פֿינף הונדערט קרוין. דאָ האָט שוין דער בעל הבית אַליין ניט אויסגעהאַלטן. ער האָט געהאַט אָפּגעלייגט געלט אַף צו סילוקן אין ברויערײַ; נעמט ער און זעצט זיך צו צו די שפּילערס; ער האָט צוערשט פֿאַרשפּילט צוויי הונדערטער, דערנאָך האָט ער פֿאַרמאַכט די אויגן, איבערגעדרייט דעם טאַבורעט, אַף מזל, הייסט דאָס, און האָט געזאָגט, אַז ער גייט אַף דער גאַנצער סומע. „מיר שפּילן אָפּן“,—האָט ער נאָך געזאָגט. דער אַלטער ווייוואָדאַ וואָלט מי יודע וואָס אָפּגעגעבן, אַבי צו פֿאַרשפּילן. אַלע האָבן זיך געוווּנדערט. בעת ער האָט געעפֿנט אַ קאָרט, און עס האָט זיך אַרויסגעוויזן אַ זיבעטלע, האָט ער זי געלאָזן זיך. דער בעל־הבית האָט זיך נאָר צוגעשמייכלט, ווארום ער האָט שוין געהאַט איינאונצוואַנציק. האָט דער אַלטער ווייוואָדאַ צוגעקויפֿט נאָך אַ זיבעטלע און אויך געלאָזן זיך. „איצטער אַ טײַול, אָדער אַ צענטל, — האָט דער בעל־הבית זיך געשטאָכן. — איך לייג מײַן קאָפּ, הער ווייוואָדאַ, אַז איר וועט אַריבערקויפֿן“. אַלע אַרום וואַרטן מיט אָפֿענע מײַלער. ווייוואָדאַ עפֿנט אַ קאָרט... אַ דריטע זיבעטל! דער בעל־הבית איז געוואָרן ווײַס ווי קאַלך, — דאָס איז געווען דאָס לעצטע געלט! — און ער איז אַרויס אין קיך. אין אַ ווײַלע אַרום קומט צולויפֿן דאָס אינגל און שרײַט, מיר זאָלן גיין אַראָפּנעמען דעם בעל־הבית, ווײַל ער הייננגט אַפֿן פֿענצטער־ריגל. האָבן מיר דאָס שנירל איבערגעשניטן, אים אָפּגעמינטערט און האָבן זיך געזעצט ווײַטער שפּילן. קיינער האָט מער קיין געלט ניט געהאַט. האָט מען אָפּגערעדט, אַז ווער עס האָט קיין געלט ניט, דער שפּילט אַף קוויטלעך. אַלע זײַנען שוין געווען ווי צעדולטע. אינגיכן איז דער קוימענקערער שוין געווען שולדיק דעם באַנק אַנדערטהאַלבן מיליאָן קרוין, דער גרינס־קרעמער פֿון זדעראזש בײַ אַ מיליאָן, דער שווײַצער פֿון „הונדערטיאָריקן קאַפּײַ“ אַכט מאָל הונדערט טויזנט קרוין, און עפּעס אַ מעדיקער צוויי מיליאָן. חוץ געלט איז אין קאַסע געווען אַף דרײַ מאָל הונדערט טויזנט פֿאַרשיידענע טשעקעס. דער

אַלטער װיװאָדאַ האָט געפּרוּװט אַף פֿלערליי אופֿנים. ער איז עטלעכע מאָל אַרױסגעגאַנגען אין טואַלעט און האָט איבערגעגעבן די קאָרטן אַן אַנדערן, און אַז ער איז געקומען צוריק, האָט מען אים געמאָלדן, אַז ער האָט װידער געװוּנען. מען האָט געשיקט נאָך נײַע קאָרטן, און ס'האָט אַלץ ניט געהאָלפֿן. אַלע האָבן מיט שנאה געקוקט אַפֿן אַלטן. און אײנער אַן ערד־גראָבער, װאָס האָט געהאַט אָנגעװאָרן אַכט קרױן מזומנים, האָט אָפֿן געזאָגט, אַז אַזאַ מענטש, װי װיװאָדאַ, טאָר אַף דער װעלט ניט לעבן, אַז מען מוז אים אָנברעכן די בײנער און אַרײַנװאַרפֿן אין טײַך. צולעצט איז װיװאָדאַ געפֿאַלן אַף אַזאַ המצאה. ער האָט געבעטן עמיצן צוהאַלטן די קאָרטן און איז אַרױס און איז אַװעק גלײַך אין פּאָליצײַ. אונטערװעגנס האָט ער באַגעגנט אַ פּאַטרול און האָט אים געמאָלדן, אַז דאָ און דאָ שפּילט מען אין האַזאַרד־שפּיל. האָבן די פּאָליציסטן געבעטן אים װײַזן דעם װעג, און אַז ער איז געקומען צוריק, זאָגט מען אים, אַז בינתים האָט דער מעדיקער פֿאַרשפּילט נאָך צװײ מיליאָן מיט עפּעס, און דער שװײצער—איבער דרײַ, און אַז איז קאַסע איז פֿאַראַן אַף פֿינף מאָל הונדערט טױזנט טשעקעס. און באַלד איז אַרײַן פּאָליצײַ. דער ערד־גראָבער האָט אַ געשרײ געטאָן: „לױפֿט, װער עס קאָן!" אָבער עס הױבט זיך ניט אָן. די פּאָליצײַ האָט אַרופֿגעלײגט אַן אַרעסט אַפֿן באַנק און אָפּגעפֿירט אין צירקל. אין באַנק איז געװען קװיטלעך אַף אַ האַלבן מיליאַרד און מזומן פֿופֿצן הונדערט. „אַזױנס האָט זיך מיר ניט געטראָפֿן, — האָט באַמערקט דער פּאָליצײַ־אָפֿיצער, אַז ער האָט אױסגעצײלט די סומע. — דאָס איז דאָך ערגער, װי אין מאָנטע קאַרלאָ"! אַלעמען, חוץ דעם אַלטן װיװאָדאַ, האָט מען פֿאַרהאַלטן, ביז אינדערפֿרי. װיװאָדאַן האָט מען אָפּגעלאָזט און אים צוגעזאָגט נאָך, אַז ער װעט קריגן אַ געזעצלעכע באַלױנונג, װײַל ער האָט געמאָלדן דער פּאָליצײַ, אַ דריטל פֿון דער קאָנפֿיסקירטער סומע. דאָס האָט באַטראָפֿן אַרום הונדערט זעכציק טױזנט מיליאָן קרױן. נאָר ער איז אַראָפּ פֿון זינען און האָט גענומען אַרומגײן איבער פּראָג און באַשטעלן זיך טוצװײַז אײַזערנע שאַפֿעס. אָט דאָס הײסט: עס גײט אַ קאָרט!...

דערנאָך האָט שווייק אָפּגעקאָכט גראָג, און געענדיקט האָט זיך די מעשה דערמיט, וואָס דער פעלד־קוראַט האָט, בעת שווייק האָט מיט גרויס מי שפּעט אין דער נאַכט אים אַריינגע־לייגט אין בעט, געגומען וויינען און גיסן ביטערע טרערן.

—איך האָב דיך דאָך פאַרקויפט, חבר, מיאוס פאַרקויפט... זידל מיך, שלאָג מיך,—איך וועל אַ פינגער ניט אַ ריר טאָן... איך האָב דיך אָפּגעגעבן ווילדע חיות צו פאַרצוקן... איך סמייע גאָר ניט אַריינצוקוקן דיר אין די אויגן. דראַפּע מיך, בייס מיך, דערהרגע מיך. איך האָב בעסער ניט פאַרדינט... ווייסטו וואָס איך בין?

און דער פעלד־קוראַט האָט באַהאַלטן דעם פּנים אין קישן און האָט געזאָגט מיט אַ צאַרטער שטים:

— איך בין אַ שוואַכמוטיקער אויסוואָרף!

און איז אַנטשלאָפן געוואָרן, ווי אַ דערהרגעטער.

* *
*

אויפן צווייטן טאָג איז דער פעלד־קוראַט, וואָס האָט ניט געקאָנט קוקן שווייקן גלייך אין די אויגן אַריין, אַוועק פאַר פרי אין גאַס און איז געקומען צוריק פאַרנאַכט מיט עפּעס אַ גראָבן פוסגייער־סאָלדאַט.

— ווייזט אים, שווייק,—האָט ער געזאָגט, ווידער אַמאָל אויסגעמיטן שווייקס בליקן,—ווו וואָס עס ליגט, ער זאָל ווייסן וואָס ער האָט וואָס צו טאָן, און לערנט אים אויס מאַכן גראָג. מאָרגן פרי דאַרפט איר זיך מעלדן ביים לייטענאַנט לוקאַש.

שווייק און דער נייער האָבן די נאַכט פיין פאַרבראַכט מיט קאָכן גראָג. צו מאָרגן צו האָט דער גראָבער סאָלדאַט קוים גע־קאָנט איינשטיין אויף די פיס און האָט נאָר געהאַלטן אין איין זינגען עפּעס אַ מישעניגע פאַרשיידענע פאָלקס־לידער.

— פאַר דיר שרעק איך זיך ניט,—האָט שווייק צו אים געזאָגט, — מיט דיינע פייאיקייטן וועסטו ביים פעלד־קוראַט לאַנג זיך האַלטן.

אַט אַזוי האָט דאָס פּאַסירט. וואָכ אין יענעם פרימאָרגן האָט לייטענאַט לוקאַש צום ערשטן מאָל דערזען דעם ערלעכן, אָפענעם פּנים פונם בראַווען סאָלדאַט שוויק, וואָס האָט אים ראַפּאָרטירט:

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן זיך, הער לייטענאַנט, איך בין דאָס דער שוויק, וואָס דער הער פעלד-קוראַט האָט באַוויליקט צו פאַרשפּילן אייך אין קאָרטן.

לייטענאַנט לוקאַש איז געווען אַ טיפּישער אָפיצער פון דער צעפוילטער עסטרייכיש-אונגאַרישער מאָנאַרכיע. די דערציאונג אין דער קאַדעטן-שולע האָט פון אים געמאַכט אַ מין אַמפיביע. אין דער געזעלשאַפט פלעגט ער ריידן דייטש, נאָר ער האָט געלייענט טשעכישע ביכער. און אַז אים פלעגט אויס-קומען צו האָבן צו טאָן מיט אַ קאָמאַנדע, וואָס איז באַשטאַנען נאָר פון טשעכישע פּריוווּליקע, פלעגט ער זיי אָפנהאַרציק זאָגן:

— לאָמיר זיין טשעכן, אָבער קיינער זאָל וועגן דעם ניט וויסן. איך בין דאָך אויך אַ טשעך.

ער האָט געקוקט אַף דער טשעכישער נאַציע, ווי אַף אַ געהיימער אָרגאַניזאַציע, וואָס עס איז גלייכער צו האַלטן זיך פון איר פון דער וויטנס.

אַזוי איז ער געווען אַ לייטישער מענטש, האָט זיך ניט געשראָקן פאַר די עלטסטע און אַף מאַנעווערס פלעגט ער זאָרגן, ווי עס געהער צו זיין, וועגן זיינע מענטשן. די סאָלדאַטן האָבן אים ליב געהאַט, ווייל ער איז געווען ביז גאָר אַ גערעכטער מענטש און פלעגט זיך ניט טשעפּען צו נאַרישקייטן.

נאָר אין זיין כאַראַקטער איז געווען איין מאָדנער שטריך: ער האָט ניט געקאָנט ליידן זיינע דינערס; ער האָט צו דינערס קיין מזל ניט געהאַט, שטענדיק פלעגן צו אים אָנקומען די ערגסטע און די לא-יוצלחדיקסטע.

ער פלעגט זיי שלאָגן איבער די פּיסקעס, פּאַטשן אין די באַקן און האָט זיך געמיט זיי צו דערציען מיט ווערטער און מעשים; ער האָט זיי ניט געהאַלטן פאַר סאָלדאַטן. יאָרן לאַנג האָט ער מיט זיי געפירט מלחמה אָן רעזולטאַטן. ער פלעגט

שטענדיק בייטן זיי, און דערנאָך זיפצן: „שוין ווידער געקראָגן אַזאַ געמיינע בהמה!" סוף כּל סוף האָט ער אָנגעהויבן צו רע־בענען זיינע באַדינער פאַר עפּעס אַ נידעריקערע מענטשן־ראַסע.

דערפאַר האָט ער ליב געהאַט בעל־חיים. ער האָט געהאַט אַ קאַנאַריק, אַן אַנגאָראַ־קאַץ און אַ פּינטשער. אַלע דינערס, וואָס זיינען געווען בּיים לייטענאַנט לוקאַש, זיינען זיך באַגאַנגען מיט די דאָזיקע בעלי־חיים ניט ערגער, ווי לייטענאַנט לוקאַש פלעגט זיך באַגיין מיט זיי גופא, אויב זיי פלעגן אָפּטאָן עפּעס אַ מיאוסע זאַך.

דעם קאַנאַריק האָבן זיי געפּיינקט, גיט געגעבן אים עסן, בּיי דער אַנגאָראַ־קאַץ האָט איין דינער אויסגעשלאָגן אַן אויג, און דעם פּינטשער פלעגן זיי שלאָגן ממיתן פון העלער הויט אָף שריט און טריט. איינער פון זיי, גראָד דער, וואָס איז געווען פאַר שווייקן, האָט סוף כּל סוף אָפּגעפירט דאָס אָרימע הינטל צום היצל און געהייסן אים אַוועקהרגענען. ער האָט צוליב דעם ניט געזשאַלעוועט קיין צען קרוין פון קעשענע. און דערנאָך האָט ער פּשוט געמאָלדן דעם לייטענאַנט, אַז דער הונט איז אָפּן שפּאַציר אַנטלאָפן פון אים. שוין דעם צווייטן טאָג האָט דער דאָזיקער באַדינער שוין מאַרשירט אין אַן אָפּטיילונג צופן פעלד.

אַז שווייק איז געקומען און האָט געמאָלדן לוקאַשן, אַז ער קומט אָן צו אים פאַר אַ דינער, האָט יענער אים אַריינגעפירט אין צימער און געזאָגט:

— דער הער פעלד־קוראַט קאַץ האָט מיר אייך רעקאָ־מענדירט און איך וואָלט געוואָלט, איר זאָלט זיין רעקאָמענדאַציע באַרעכטיקן. איך האָב שוין איבערגעהאַט מער פון אַ צענדליק דינערס, נאָר קיינער איז בּיי מיר לאַנג ניט געזעסן. איך מאַך אייך אויפמערקזאַם, אַז מיט מיר איז ניט אַזוי גרינג אויסצוקומען, און איטלעכע געמיינהייט און איטלעכן ליגן באַשטראָף איך האַרט. איך פאַרלאַנג, איר זאָלט אַלע מאָל זאָגן דעם אמת און זאָלט אָן שום טענות אויספירן אַלע מיינע באַפעלן. ווען איך וועל אייך הייסן שפּרינגען אין פייער, מוזט איר שפּרינגען אין פייער, איר

מעגט אַפילו נאָר קיין חשק ניט האָבן דערצו. ווו אַהין קוקט איר דאָס ?

שווייק האָט מיט אינטערעס געקוקט אַף דער וואַנט, ווו עס איז געהאַנגען אַ שטייג מיט אַ קאַנאַריק. געווענדט זיינע גוטע אויגן צום לייטענאַנט, האָט ער געענטפערט פריינטלעך און גוטמוטיק :

— דאָרט איז אַ שיינינקער קאַנאַריקל, הער לייטענאַנט.

איבערגעהאַקט, אַזוי אַרום, דעם לייטענאַנטס רעדע, איז שווייק געשטאַנען אויסגעצויגן, ווי אַ סאָלדאַט, און געקוקט אים גלייך אין די אויגן, אָן צו פינטלען.

דער לייטענאַנט האָט געוואָלט שוין זאָגן אַ פּאָר שאַרפע ווערטער, נאָר אַז ער האָט באַמערקט דעם אויסדרוק פון אומשולד אַף שווייקס פּנים, האָט ער געזאָגט :

— דער הער פעלד־קוראַט האָט אייך אַטעסטירט ווי אַ ניט געוויינטלעכן אידיאָט. מיר דוכט, ער האָט קיין טעות ניט געהאַט.

— ניין, הער לייטענאַנט, דער הער פעלד־קוראַט האָט טאַקע קיין טעות ניט געהאַט. אַז איך בין נאָך געווען אין אַק־טיוון דינסט, האָט מען מיך אָפּגעלאָזן מחמת שוואַכזין, מחמת בפירושן שוואַכזין. מחמת שוואַכזין האָט מען דעמאָלט אָפּגעלאָזן פון אונדזער פּולק צווייען : מיך און איין הער קאַפּיטאַן פון קאַמענץ. דער דאָזיקער קאַפּיטאַן פלעגט, מיט רעשפּעקט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז ער פלעגט גיין אין גאַס, זיך קאַלופּען אין נאָז מיט ביידע הענט מיט אַמאָל : מיט דער לינקער—דעם לינקן נאָזלאָך און מיט דער רעכטער — דעם רעכטן. אַז ער פלעגט אַרויסגיין מיט אונדז אַפן מושטיר, פלעגט ער שטענדיק פאַרבײַלאָזן אונדז אין צערעמאָניאַל־מאַרש און פלעגט זאָגן : „קינדער, ע—ע—ע. מערקט זיך אָן, ע—ע—ע, אַז היינט איז מיטוואָך, וואָרום ע—ע, מאָרגן וועט זיין דאָנערשטיק”.

לייטענאַנט לוקאַש האָט אַ צי געטאָן מיט די אַקסלען, ווי אַ מענטש, וואָס פאַרמאָגט ניט קיין ווערטער אַף אויסצודריקן

אַ באַשטימטן געדאַנק, אָדער וואָס קאָן ניט אויסזוכן מיט אַמאָל די פּאַסיקע ווערטער.

ער האָט גענומען גיין פאַרביי שווייקן פון טיר ביז צום פענצטער קעגנאיבער און ווידער צוריק. שווייק האָט דערביי געמאַכט „די אויגן רעכטס" און „די אויגן לינקס", געווענדט אָן דעם, ווו דער לייטענאַנט האָט זיך געפונען. דאָס איז אַרויסגעקומען מיט אַזאַ צופּלייסנס־אומשולדיקן פּרצוף, אַז דער לייטענאַנט האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן און, קוקנדיק אָף דער שטיקערײַ פון טעפּיך, האָט ער געזאָגט עפּעס אַזוינס, וואָס האָט קיין שום שייכות ניט געהאַט צו שווייקס מעשה מיטן שוואַכזיניקן קאַפּיטאַן:

— יאָ—יאָ, ביי מיר מוז זיין אָרדענונג און ציכטיקייט, און איך האָב ניט ליב קיין ליגנס. איך האָב ליב ערלעכקייט. ליגן האָב איך פיינט און באַשטראָף אָן רחמנות. איר האָט מיך גוט פאַרשטאַנען?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, פאַרשטאַנען. נישטאָ קיין ערגערע זאַך, ווי ווען אַ מענטש ליגט. הויבט ער אָן זיך פּלאָנטערן, דעמאָלט איז זיין סוף. איך האַלט, אַז אַלע מאָל איז גלייכער זיך מודה צו זיין, צו זיין אָפנהאַרציק, און אויב איך וועל שוין עפּעס אָפּטאָן, וועל איך קומען זאָגן: אַזוי און אַזוי, איך האָב געטאָן דאָס און דאָס! וואָס איז שייך ערלעכקייט, איז דאָס זייער אַ ווילע זאַך, וואָרום ערלעכערהייט וועסטו שטענדיק גיין ווייטער. דאָס איז אַלץ איינס, ווי ביי די פאַרמעסטונגען פון לויפערס. ווען עמיצער הויבט אָן דרייען אין לויפן — שוין פאַרטיק, מען הייסט אים גיין! אַזאַ מעשה האָט זיך איינמאָל געטראָפן מיט מיינעם אַ שוועסטערקינד. אַן ערלעכן מענטשן אָבער האַלט מען אַלע מאָל ערלעך און מען גיט אים כבוד, און ער אַליין איז צופרידן מיט זיך און פילט זיך ווי ניי געבאָרן, ווען ער קאָן זיך זאָגן בײַם שלאָפן גיין: „הײַנט בין איך ווידער געווען ערלעך!"

בעת דער דאָזיקער רעדע איז לייטענאַנט לוקאַש געזעסן אַף אַ שטול, געקוקט אַף שווייקס שטיוול און געטראַכט: „גאָט

מײנער, איך רייד דאָך אויך אַ מאָל אַזאַ שטות; מער ניט, וואָס איך זאָג דאָס אַרויס אין אַן אַנדער פאָרם".

פונדעסטוועגן האָט ער, בכדי ניט אַראָפּצוּוואַרפן זײַן אויטאָ־ריטעט, געזאָגט שטרײַנג:

— בײַ מיר וועט איר מוזן פוצן די שטיוול, האַלטן זיך אין אָרדענונג, אַלע קנעפּ זאָלן זײַן אַף אַן אָרט, איר זאָלט זײַן ענלעך צו אַ סאָלדאַט און ניט צו אַ יאָלד. אַ מאָדנע זאַך, וואָס קײנער פון אײַך קאָן זיך ניט האַלטן מעשה זעלנער. נאָר אײן אײנציקער צווישן מײַנע דינערס האָט געהאַט דעם פּנים פון אַ סאָלדאַט, נאָר סוף כּל סוף האָט ער בײַ מיר אָוועקגעגנבעט אַ מונדיר און פאַרקויפט אַ טאַנדעטניק.

ער האָט זיך אָפּגעהאַקט אין מיטן, און דערנאָך האָט ער גענומען ווײַטער לערנען שווײקן, וואָס ער האָט צו טאָן. באַזונ־דערס האָט ער אונטערגעשטראָכן, אַז ער באַדאַרף זײַן אַ גע־טרײַער דינער און אין ערגעץ ניט דערצײלן, וואָס עס טוט זיך אין דערהײם.

— צו מיר קומען אויך דאַמען, — האָט ער באַמערקט, — מיט דאַמען דאַרפט איר זײַן באַזונדערס דעליקאַט.

דעם לײטענאַנטס שטימונג איז איצט אַ סך בעסער גע־וואָרן, וואָרום דער שמועס איז אַריבער אַף אַן ענין, וואָס האָט פאַרפולט זײַן גאַנצע צײַט, ווען ער איז געווען פרײַ פון קאַזאַר־מע־דינסט און פון קאָרטן.

פרויען זײַנען געווען די נשמה פון זײַן דירה. זײ האָבן אים געשאַפן אַ הײמישע געמיטלעכקײַט. עס זײַנען בײַ אים אי־בערגעווען עטלעכע צענדליק, און אַ סך פון זײ האָבן זיך געמיט אויסצופוצן זײַנע צימערן מיט עפּעס קלײניקײטן.

אײנע פון זײ, די פרוי פון בעל־הבית פון אַ קאַפע, וואָס האָט בײַ אים פאַרבראַכט גאַנצע צוויי וואָכן, ביז איר מאַן איז געקומען נאָך איר, האָט אים אויסגעהאָפטן אַ פײַנעם טישטוך אַפן טיש, אויסגענײט אים נעמען אין זײַנע וועש און וואָלט מסתּמא אויסגעהאָפטן נאָך אַ וואַנט־טעפּיך אויך, אויב דער מאַן וואָלט ניט געשטערט די אידיליע.

אַ צווייטע דאַמע, וואָס אין דריי וואָכן אַרום זיינען געקומען נאָך איר אירע עלטערן, האָט ניט אַנדערש געוואָלט מאַכן פון זיין שלאָפצימער אַ דאַמען־בודואַר, האָט אומעטום צוגעשטעלט פאַרשיידענע צאַצקעס און וואַזעלעך, און איבערן בעט האָט זי אויפגעהאַנגען אַ בילד מיט אַ מלאך.

אין אַלע ווינקעלעך פון שלאָפצימער און עסצימער איז געווען צו מערקן אַ פרויען־האַנט, אויך די קיך האָט געבלאַנקט פון די כּלים און קיך־מכשירים. דאָס האָט אים געמאַכט אַ מתּנה די פרוי פון אַ פאַבריקאַנט.

לייטענאַנט לוקאַש האָט געפירט אויך אַ גרויסע קאָרעס־פּאָנדענץ. ער האָט געהאַט אַ גאַנצן אַלבאָם מיט זיינע געליבטע און אַ קאָלעקציע פון פאַרשיידענע זאַכן פון זיי פאַר אַ געדע־כעניש. די לעצטע צוויי יאָר האָט ער גענומען אַרויסווייזן אַ שטיקל נטיה צו פעטישיזם.

— היינט בין איך אַ גאַנצן טאָג אַף דער וואַך, — האָט ער געזאָגט. — און וועל קומען אַהיים נאָר שפּעט אינאָווּנט. גיט אַף אַלצדינג גוט אַכטונג און ראַמט אויף גוט די שטוב. אגב, מיין לעצטער דינער גייט היינט אַוועק פאַר זיינע מעשׂים מיט אַ מאַרש־באַטאַליאָן אַפן פראָנט.

אָנגעזאָגט נאָך עטלעכע קלייניקייטן מכּח דעם קאַנאַריק און דער אַנגאָראַ־קאַץ, איז ער אַוועק, ניט פאַרגעסן נאָך אַפן שוועל צו זאָגן שוויקן עטלעכע ווערטער מכּח ערלעכקייט און אָרדענונג.

נאָך זיין אַוועקגיין האָט שוויק פיין צוגעפוצט די גאַנצע וווינונג, אַזוי אַז ווען לייטענאַנט לוקאַש איז געקומען אַהיים, האָט ער אים געקאָנט מעלדן:

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַלץ איז אין אָרדענונג! מער ניט די קאַץ האָט אָנגעשקאָדעט און אויפגעגעסן דעם קאַנאַריק.

— וואָ־אָ־אָס? — האָט דער לייטענאַנט אַ דונער געטאָן.

— אַזוי איז דאָס, הער לייטענאַנט, אויפגעגעסן. דאָס איז געווען אַזוי. איך האָב געוווּסט, אַז קעץ האָבן פיינט קאַנאַריקעס און זיינען אַלץ גערן זיך צו פאַרטשעפּען מיט זיי. נו, האָב איך געוואָלט זיי באַקענען מיט אַנאַנד, און אויב די דאָזיקע חצופה וואָלט עפּעס געטאָן, וואָלט איך איר אַזוי אָנגעריבן די זייטן, זי זאָל צייט זי לעבט געדיינקען, ווי מען דאַרף זיך באַגיין מיט אַ קאַנאַריק. ווארום לעבעדיקע באַשעפענישן האָב איך זייער ליב. ביי אונדז אין הויז וווינט אַ הוט־מאכער, האָט ער זיין קאַץ אַזוי אויסדרעסירט, אַז צוערשט האָט זי ביי אים אויפגעגעסן דריי קאַ־נאַריקעס, און איצט טשעפּעט זי קיין איינעם ניט, זאָל אַפילו דער קאַנאַריק זיך זעצן איר אַפן קאָפּ. האָב איך אויך געוואָלט פּרוּוון אַף אַזאַ שטייגער. האָב ארויסגענומען דעם קאַנאַריק פון שטייגל און געגעבן דער קאַץ אַ שמעק טאָן, און זי, די מרשעת, איך האָב נאָך ניט באַוויזן אַ פינטל צו טאָן מיט אַ ברעם,—האָם און אָפּגעביסן איר דעם קאָפּ! אַף אַזאַ געמיינהייט האָב איך, כ׳לעבן, זיך ניט געריכט פון איר. וואָלט דאָס געווען אַ פּראָסטער וואָראָ־בייטשיק, הער לייטענאַנט, וואָלט איך דעמאָלט קיין טענות ניט געהאַט, נאָר אַזאַ קאַנאַריקל אַ פּראַכט!.. און מיט וואָסער זשעד־נעקייט האָט זי דאָס אַריינגעפרעסן, מיט די פעדערן צוזאַמען, און דערביי געמיאוקעט אַזוי פאַר שמחה. אמת, קעץ האָבן ניט קיין מוזיקאַלישע בילדונג און קאָנען ניט ליידן, ווען אַ קאַנאַריק זינגט, ווארום זיי, די פּאַסקודעס, קאָנען דאָס ניט פאַרשטיין. האָב איך דאָס די קאַץ געזידלט, וויפיל אין איר איז אַריין, נאָר חלילה מיט אַ פינגער זי ניט אָנגערירט, געוואַרט אַף אייך, וואָס ט׳איר הייסן טאָן מיט איר, דער נבלה.

בעתן דערציילן די גאַנצע געשיכטע האָט שוויק אַזוי תמימות־דיק געקוקט דעם לייטענאַנט אין די אויגן אַריין, אַז יענער, וואָס איז לכתחילה צוגעטראָטן צו שווייקן מיט זייער אַ באַשטימטער גראָבער כוונה, האָט זיך אָפּגעשטעלט אין מיטן און האָט, זיך זעצנדיק אַף אַ שטול, געפרעגט:

— הערט זיך איין, שווייק, זייט איר דאָס טאַקע אין דער אמתן אַזאַ בהמה?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, — האָט שווייק זיך אָפּגערופן פֿייערלעך, — אַן אמתע בהמה! פֿון קינדווייז אָן האָב איך אַלץ קיין מזל ניט. אַלע מאָל ווייל איך מאַכן אַלץ צום בעסטן, עס זאָל זיין אין אָרדענונג, און קיינמאָל קומט קיין זאַך ניט אַרויס, נאָר צרות פֿאַר מיר און פֿאַר אַנדערע. איך האָב טאַקע געוואָלט באַקענען ביידע, זיי זאָלן זיך צוגעוווינען צו אַנאַנד, און בין בנאמנות ניט שולדיק, וואָס די קאַץ האָט אים אויפֿגעפֿרעסן, און עס איז געוואָרן אַ סוף צו דער באַקאַנטשאַפֿט. מיט עטלעכע יאָר צוריק האָט די קאַץ ביי מיינע באַקאַנטע אויפֿגעגעסן אַפֿילו אַ פּאָפּוגאַי, וואָרום ער האָט זיך מיט איר געריצט... און לאַנג-לעביק זיינען זיי, די קעץ! אויב איר, הער לייטענאַנט, ווילט באַפֿעלן זי צו דערהרגענען, וועל איך מוזן צוקוועטשן זי צווישן טיר, אַנדערש קאָן מען מיט איר ניט מאַכן.

און שווייק האָט מיטן פּנים פֿון אַתם, מיט אַ ליבן, גוטן שמייכל געגומען אויסטייטשן דעם לייטענאַנט, ווי אַזוי מען דערהרגעט קעץ, און אַלץ מיט אַזעלכע פּרטים, אַז אַ מיטגליד פֿון דער חברה „צער בעלי חיים" וואָלט געווים אַראָפּ פֿון זינען דערפֿון.

דערביי האָט ער אַרויסגעוויזן אַזעלכע ספּעציעלע קענטעניש, אַז דער לייטענאַנט לוקאַש האָט פֿאַרגעסן זיין כּעס און אַ פֿרעג געטאָן:

— איר פֿאַרשטייט צו באַגיין זיך מיט בעלי-חיים? האָט איר ליב בעלי-חיים?

— מער פֿון אַלץ האָב איך ליב הינט, — האָט שווייק געענטפֿערט, — וואָרום דאָס איז אַן עסק, וואָס לוינט פֿאַר דעם, וואָס פֿאַרשטייט צו האַנדלען. ביי מיר איז דאָס געשעפֿט געגאַנגען אויסגעצייכנט, ווייל איך בין שטענדיק געווען ערלעך. און פֿאָרט פֿלעגט מען כּסדר קומען צו מיר מיט טענות, אַז איך האָב פֿאַרקויפֿט זיי אַ פּגירה אָנשטאָט אַ ראַסיקן און געזונטן הונט, אַזוי ווי אַלע הינט דאַרפֿן דווקא זיין ראַסיק און געזונט. און איטלעכער האָט געוואָלט האָבן אַ יחוס-בריוו, אַזוי אַז איך

האָב באַדאַרפט ספּעציעל באַשטעלן אין דרוקעריי אַזעלכע פּאַפּירן, וואָס דערוויזן, אַז דאָס הינטל שטאַמט פון אַ מיוחסדיקער משפּחה פון בייערשן הונט־הויף פון אַרמין פאָן באַרהיים. אַזוי זײַנען מענטשן געווען צופרידן, וואָס זיי האָבן מיט מזל זיך אָנגעשאַפט אַ ריין־ראַסיקן הונט. וואָלט איר נאָר וויסן, הער לייטענאַנט, וואָסערע פאַלשקייטן מען טוט אָפּ מיט די יחוס־בריוו פון די הינט! הײַנט פאַרבט מען זיי די פעל...

דער לייטענאַנט האָט זיך שטאַרק פאַראינטערעסירט מיט דער לעקציע וועגן הינט־האָדעוואַניע. אַזוי אַז שווייק האָט געקאָנט ווײַטער ריידן:

— הינט קאָנען זיך אַליין ניט פאַרבן די האָר, ווי דאַמען טוען דאָס, און דעריבער מוז וועגן דעם שטענדיק זאָרגן דער וואָס וויל זיי פאַרקויפן. אַז אַ הונט איז שוין אַזוי אַלט, אַז ער איז אינגאַנצן גראָ, און איר ווילט אים פאַרקויפן פאַר אַ יאָריקן הינטל אָדער אַפילו פאַר אַ צען־חדשימדיקן, מוזט איר קויפן שוואַרצע אַנילין־פאַרב, צעלאָזן זי און אויספאַרבן אייער הונט, ער זאָל אויסזען ווי אַ נייער. איידער איר פירט אַוועק דעם הונט צום קויפער, דאַרפט איר אים אַרײַנגיסן אין האַלדז אַביסל בראָנפן, אַז דער הונט זאָל אַביסל שכור ווערן, און דעמאָלט וועט ער אייך זײַן אַ פריילעכער אַ מונטערער, וועט בילן הײַמלעך און מיט אַלעמען זײַן גוטפרײַנט, מיט איין וואָרט, ווי אַלע שכורים. נאָר דער עיקר איז אָט וואָס: מענטשן דאַרף מען קאָנען אײַנריידן, הער לייטענאַנט, אײַנריידן זיי אַזוי לאַנג, ביז זיי, דאָס הייסט די קונים, וועלן אינגאַנצן ניט צעדולט ווערן. פריער, אַז איך האָב געהאַנדלט מיט הינט, איז צו מיר איינמאָל געקומען אַ דאַמע, וואָס דער פּאַפּוגײַ אירער איז אַרויסגעפלויגן אין גאָרטן, און די אינגלעך, וואָס האָבן דאָרט געשפּילט אין אינדיאַנער, האָבן אים געכאַפּט און אויסגעפליקט בײַ אים אַלע פעדערן פון עק, כדי זיך אויסצופּוצן מיט זיי, ווי אונדזערע פּאָליציסטן. שפּעטער איז אָט דער פּאַפּוגײַ, פון חרפּה, אַז ער איז געבליבן אָן אַן עק, קראַנק געוואָרן, און עפּעס אַ וועטערינאַר האָט אים מיט זײַנע פּראָשיקעס איבערגעפּעקלט אויף יענער וועלט. איז אָט האָט

די דאַמע געוואָלט קויפן אַ נייעם פּאַפּוגאַי, עפּעס אַ מער לייטישן, ניט קיין פּראָסטן, וואָס קאָן נאָר אויסריידן זיין נאָמען. וואָס־זשע האָב איך דאָ געזאָלט טאָן, אַז קיין פּאַפּוגאַיעס האָב איך ניט און ווייס אַפילו ניט, ווו מען קריגט זיי? געהאַט האָב איך בײַ זיך דערמאָלט אַרום און אַרום איין בּייזן בּולדאָג, אינ־גאַנצן אַ בּלינדן. וואָס־זשע מיינט איר, הער לייטענאַנט? פון פיר אַזייגער בּיז זיבּן האָב איך געמוזט אַריינטענען, בּיז די פרוי האָט בּײַ מיר געקויפט אָנשטאָט אַ פּאַפּוגאַי דעם בּלינדן בּולדאָג. דאָס איז געווען אַ שטיקל אַרבּעט! אַז זי האָט דעם בּולדאָג אַוועק־געפירט, האָב איך איר נאָך צום געזעגענען זיך געזאָגט: „אַנו, זאָלן אָקאָרשט די אינגלעך פּרווון בּײַם דאָזיקן אויסרײַסן דעם עק!" מער האָב איך זיך מיט דער דאָזיקער פרוי ניט געטראָפן. וואָרום איבּערן פאַרשאָלטענעם בּולדאָג האָט זי געמוזט אינגאַנצן אַוועק־פאָרן פון פּראָג, ווייל ער האָט צעבּיסן אַלעמען אין שטוב. גלויבּט מיר, הער לייטענאַנט, עס איז שווער צו קריגן אַ לייטישן הונט.

— איך האָב זייער ליב הינט, — האָט געזאָגט דער לייטענאַנט. — איינקע מיינע חברים האָבּן מיטגענומען אַפן פראָנט הינט און האָבּן מיר געשריבּן, אַז אין דער געזעלשאַפט פון אַזאַ געטרייען און איבּערגעגעבּענעם פרײַנט פילט מען זיך בּעסער אַף מלחמה. אַזוי ווי איר זייט אַ מבין אַף הינט, וויל איך האָפן, אַז אויבּ איך וואָלט געהאַט אַ הונט, וואָלט איר אים גוט צוגעזען. וואָסער מין איז, לויט אייער מיינונג, דער בּעסטער? איך מיין, ווי אַ חבר. איך האָבּ אַמאָל געהאַט אַ פינטשער, אָבּער איך ווייס ניט...

— איך האַלט, הער לייטענאַנט׳ אַז אַ פינטשער איז זייער אַ ווילער הונט. אמת, ער געפעלט ניט אַלעמען, ווייל די האָר זיינען בּײַ אים האַרטע, און דער שנוק איז בּײַ אים ווי אַ בּאַרשט, ווי בּײַ אַן אָקאָרשט פרייגעלאָזענעם אַרעסטאַנט. ער איז אַזאַ פאַר־זעעניש, אַז ער איז אַפילו שיין, און דערצו איז ער אַזוי קלוג. איך האָבּ געקענט...

האָט לייטענאַנט לוקאַש אַ קוק געטאָן אַפן זייגער און אָפּ־געשטעלט שווייקס מענה לשון:

— שוין שפּעט, און איך מוז זיך אויסשלאָפן. מאָרגן בין איך ווידער אַף דער וואַך, אַזוי אַז איר קאָנט אויסנוצן דעם גאַנצן טאָג אַף צו זוכן אַ פינטשער.

ער איז אַוועק שלאָפן, און שווייק האָט זיך צוגעשפּאַרט אין קיך אַפן דיוואַן און האָט נאָך איבערגעלייענט די בלעטער, וואָס דער לייטענאַנט האָט מיטגעבראַכט פון קאַזאַרמע.

— טו נאָר אַ קוק, — האָט שווייק אַ זאָג געטאָן פאַר זיך, — קיסר ווילהעלם האָט מכבד געווען דעם סולטאַן מיט אַ קריגס־אָרדן, און איך האָב ניט געקראָגן אפילו אַ קליינע זילבערנע מעדאַליע!

ער האָט זיך עפּעס פאַרקלערט און איז פּלוצים אויפגע־שפּרונגען:

— טטטייוול, שיער ניט פאַרגעסן...

ער איז אַריין אין צימער, ווו דער לייטענאַנט איז שוין פעסט געשלאָפן, און האָט אים אויפגעוועקט.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, — וואָס ט׳איר באַפעלן מכח דער קאַץ?

האָט דער לייטענאַנט זיך איבערגעקערט אַף דער אַנדער זייט און האָט פון שלאָף אַ בורטשע געטאָן:

— אַרעסטירן אַף דריי מעת־לעת!

און האָט זיך ווייטער צעכראָפּעט.

איז שווייק אַף די שפּיץ פינגער אַרויס פון צימער, האָט אַרויסגעשלעפּט די אומגליקלעכע קאַץ פון אונטערן דיוואַן און האָט צו איר געזאָגט:

— קריגסט דריי מעת־לעת! אַוועק!

און די אַנגאָראַ קאַץ האָט זיך ווידער פאַרקראָכן אונטערן דיוואַן.

* * *

שווייק האָט זיך גראַד געקליבן גיין אין גאַס א פרעג טאָן, צי עס פאַרקויפט זיך ניט ערגעץ א פינטשער, האָט אָנגעקלונגען עפּעס א יונגע דאַמע און געפרעגט אפן לייטענאַנט לוקאַש. נעבן איר זיינען געשטאַנען צוויי גרויסע טשעמאָדאַנעס, און שווייק האָט באַמערקט דאָס היטל פון א טרעגער, וואָס איז געגאַנגען אראָפּ די טרעפּ.

— ניטאָ אינדערהיים, — האָט שווייק געענטפערט טרוקן. נאָר די דאַמע איז שוין געווען אין פאָרצימער און האָט שטרייַנג באַפוילן שווייקן:

— טראָגט אריין די טשעמאָדאַנעס אין צימער!

— איך טאָר ניט אָן דער דערלויבניש פון דעם הער לייטענאַנט, — האָט געענטפערט שווייק. — דער הער לייטענאַנט האָט באַוויליקט צו באַפעלן, איך זאָל קיין מאָל קיין זאַך ניט טאָן אָן אים.

— איר זייט פון זינען אראָפּ! — האָט אויסגעשריען די דאַמע. — איך בין געקומען צופאָרן צום הער לייטענאַנט צו גאַסט.

— מיר איז וועגן דעם גאָרנישט באַוווסט, — האָט געזאָגט שווייק. — דער הער לייטענאַנט איז אין דינסט, וועט קומען אהיים שפּעט אינאָוונט, און איך האָב א באַפעל צו געפינען אים א פינטשער. וועגן טשעמאָדאַנעס אָדער דאַמען ווייס איך גאָרנישט ניט. איצט שליס איך צו די וווינונג, און דערפאַר וואָלט איך געבעטן אונטערטעניקסט אַוועקצוגיין. איך קאָן ניט אריינלאָזן אין וווינונג אַ פרעמדן, וואָס איך קען אים ניט. זיסט קאָן ארויסקומען נאָך אזא געשיכטע, ווי אין אונדזער גאַס ביים קאָנדיטער בעלטשיצקי. דאָרט האָט מען אויך אריינגעלאָזן אין שטוב א פרעמדן מענטשן, און ער האָט אויסגעליידיקט דעם קליידער-אַלמער און איז נעלם געוואָרן.

—דערמיט מיין איך גאָרנישט צו זאָגן שלעכטס וועגן אייך,— האָט שווייק ווייטער גערעדט, דערזען, אַז די דאַמע איז פאַריאושט און האַלט ביים וויינען, — נאָר בלייבן דאָ קאָנט איר בשום אופן ניט, דאָס פאַרשטייט איר דאָך אליין. אף מיר האָט מען געלאָזן

די גאַנצע שטוב, און איך בין ערב פֿאַר איטלעכער קלייניקייט. דערפֿאַר בעט איך נאָך אַ מאָל, איר זאָלט זיך ניט אופּרעקן. כּל זמן עס וועט ניט זיין קיין באַפֿעל פֿון דעם הער לייטענאַנט, דערקען איך אַפֿילו קיין לייבלעכן ברודער ניט. עס טוט מיר זייער לייד, וואָס איך מוז אַזוי ריידן מיט אייך. נאָר בײַ מיליטער־לייט איז דיסציפּלין די ערשטע זאַך.

דערווייל איז די דאַמע אַביסל געקומען צו זיך. זי האָט אַרויסגענומען פֿון האַנט־טעשל אַ וויזיט־קאַרטל, האָט אָנגעשריבן אויף דעם אַ פּאָר ווערטער, אַרייַנגעלייגט דאָס אין אַ פֿיינעם קליינעם קאָנווערט און האָט דערלאַנגט דאָס שווייקן און געזאָגט:

— טראָגט דאָס אַוועק דעם הער לייטענאַנט, און איך וועל דאָ וואַרטן אויף אַן ענטפֿער, און נאַט אייך פֿינף קרוין אויפֿן וועג.

— דערפֿון וועט גאָרנישט אַרויסקומען, — האָט געזאָגט שווייק, אויפֿגעבראַכט איבער דער עקשנות פֿון דער אומגעריכטער אורחטע. — באַהאַלט זיך אייערע פֿינף קרוין. ווען איר ווילט, קומט מיט מיר ביז דער קאַזאַרמע; דאָרט וועט איר צוּוואַרטן, איך וועל איבערגעבן דעם בריוו און ברענגען אייך אַן ענטפֿער. איר זאָלט אָבער וואַרטן דאָ — ניין, דאָס גייט ניט.

מיט די ווערטער האָט ער אַרײַנגעשלעפּט די טשעמאָדאַנעס אין פֿאָר־צימער און דערנאָך האָט ער, קלינגענדיק מיט די שליסלען, געמאָלדן:

— מיר פֿאַרשליסן!

די דאַמע איז אַראָפּ נאָך אים אויף די טרעפּ. שווייק האָט צוגעשלאָסן די טיר און האָט זיך געלאָזט שפּאַנען. די דאַמע איז נאָך אים געלאָפֿן ווי אַ הינטל, און האָט אים דעריאָגט נאָר, ווען ער האָט זיך אָפּגעשטעלט בײַ אַ טישל קויפֿן פּאַפּיראָסן.

איצט איז זי שוין געגאַנגען מיט אים צוזאַמען און געפּלייטט זיך צו פאַרפירן אַ שמועס:

— דעם בריוו וועט איר אים זיכער אפּגעבן?

— אודאי, איך האָב דאָך געזאָגט.

— דעם הער לייטענאַנט וועט איר זיכער געפינען?

— איך מיין, אַז ניט.

— און ווי מיינט איר, ווו קאָן ער איצט זיין?

— דאָס ווייס איך ניט.

דערמיט האָט זיך דער שמועס אָף אַ ווײַלע פאַרענדיקט, ביז די דאַמע האָט פון דאָסניי געפרעגט:

— דעם בריוו האָט איר ניט אנגעוואָרן?

— דערווייל נאָך ניט.

— הייסט דאָס, איר וועט אים זיכער איבערגעבן דעם הער לייטענאַנט אין האַנט?

— יאָ.

— און איר וועט אים געפינען?

— איך האָב שוין געזאָגט, אַז איך ווייס ניט, — איז שווייק ברוגז געוואָרן. — אַ וואונדער, ווי מענטשן קאָנען דאָס זיין אַזוי נייגעריק און איבערפרעגן הונדערט מאָל איינס און דאָס זעלבע. דאָס איז דאָך דאָס אייגענע, ווי איך וואָלט אין גאַס געפרעגט ביי איטלעכן צווייטן מענטשן, וואָס פאַר אַ דאַטע מיר האָבן היינט.

אַזוי אַרום האָט דער פּרוּוו צו פאַרקניפּן מיט שווייקן אַ שמועס זיך ניט איינגעגעבן, און דער ווייטערדיקער וועג ביזן טויער פון דער קאַזאַרמע איז דורך אין טיפן שטיל-שווייגן. דאָרט האָט שווייק געהייסן דער דאַמע וואַרטן און האָט זיך אפּגעשטעלט נעבן טויער און האָט פאַרפירט מיטן וואַך-סאָלדאַט אַ לאַנגען שמועס. די דאַמע איז געווען אויסער זיך, דאָס איז קענטיק געווען פון איר נערוויזן אַרומשפּאַנען אַהין און צוריק פאַר דער קאַזאַרמע. אָבער שווייק האָט דאָס ניט באַמערקט.

ער האָט זיך אוועקגעזעצט אויפן בענקל נעבן טויער און האָט גענומען דערקלערן, אַז אויף דעם קאַרפּאַטן-פראָנט איז דער אָנגריף פון די עסטרייכישע אַרמייען אָפּגעשטעלט געוואָרן, דערפאַר אָבער איז דער קאָמענדאַנט פון פּערעמישל, גענעראַל קוסמאַנעק, בשלום אָנגעקומען אין קיעוו, אַז מיר האָבן אין סערביע פאַרלאָזן עלף אָפּעראַטיוו-פּונקטן און אַז די סערבן וועלן לאַנג ניט אויסהאַלטן דאָס יאָגעניש נאָך אונדזערע סאָלדאַטן.

דערנאָך האָט ער זיך פאַרטיפט אין דער קריטיק פון באַוווסטע שלאַכטן און האָט דערביי אנטדעקט אַמעריקע, אַז אַ מיליטער-טייל, וואָס איז אַרומגערינגלט פון אַלע זייטן, מוז ניט אַנדערש זיך אונטערגעבן.

אָנגערעדט זיך צו זאַט, האָט ער געהאַלטן פאַר נויטיק אַרויסצוגיין אויפן גאַס און צו זאָגן דער דאַמע, וואָס האָט שוין געהאַט אָנגעוואָרן איטלעכע האָפענונג, אַז ער וועט באַלד קומען און זי זאָל נאָך אַ ווײַלע וואַרטן. דערנאָך איז ער אַרויף אין קאַנצעלאַריע, וווּ ער האָט געטראָפן דעם לייטענאַנט פאַרטיפט אין אַ שמועס מיט אַן אָפיצער.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז עפּעס אַ דאַמע שיקט אייך דעם בריוו און וואַרט אויף אַן ענטפער, — האָט שווייק געזאָגט, צוגעווינקען מיט אַן אויג.

דאָס, וואָס איז געשטאַנען אין בריוו, האָט אויפן לייטענאַנט געמאַכט ניט גאָר קיין אָנגענעמען איינדרוק, אָט וואָס ער האָט איבערגעלייענט:

„טייערער הענריך! מיין מאַן רודפט מיך. איך מוז ניט אַנדערש פאַרברענגען בײַ דיר עטלעכע טעג. דיין דינער איז אַ שרעקלעכע בהמה. איך בין זייער אומגליקלעך, דיין קיטי!"

האָט לייטענאַנט לוקאַש אָפּגעזיפצט, אַריינגעפירט שווייקן אין שכנישן ליידיקן צימער און האָט גענומען שפּאַנען אַהין און אַהער צווישן די טישלעך. אָפּגעשטעלט זיך צולעצט פאַר שווייקן, האָט ער אַרויסגערעדט:

— די דאַמע שרייבט, אַז איר זייט אַ בהמה. וואָס האָט איר אויינס געטאָן?

— גאָרנישט, הער לייטענאַנט, איך האָב איר גאָרנישט ניט געטאָן, איך האָב זיך געהאַלטן זייער אנשטענדיק. נאָר זי האָט געוואָלט פאַרנעמען אייער וווינונג, האָב איך זי ניט געלאָזן, ווייל איך האָב קיין באַפעל ניט געהאַט. און געקומען איז זי מיט טשעמאָדאַנעס, אַזוי ווי צו זיך אַהיים.

דער לייטענאַנט האָט נאָך אַמאָל אָפּגעזיפצט, און שווייק האָט איבערגעחזרט דעם זיפץ.

— וואָ—אָ—אָ—ס?! — האָט דער לייטענאַנט אויסגעשריען מיט צאָרן.

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט. דאָס איז זייער אַ שווערער ענין. אַט מיט צוויי יאָר צוריק איז צו איין טאַפּעצירער אַף וואַיצעך־גאַס אריינגעפאָרן עפּעס אַ פרייל, האָט ער בשום אופן ניט געקאָנט פון איר פּטור ווערן, און ער האָט געמוזט פאַרסמען זי און זיך מיט לייכט־גאַז, און אַ סוף. יאָ, אַ צרה מיט די דאַזיקע ווייבער! איך זע זיי דורך און דורך!

— ריכטיק, אַ שווערער ענין! — האָט דער לייטענאַנט איבערגעחזרט, און ער איז געווען גערעכט, ווי קיין מאָל ניט. לייטענאַנט לוקאַש איז געווען אין אַ פריקרע לאַגע. צו אים קומט צו פאָרן אַף עטלעכע טעג אַ פרוי, וואָס דער מאַן רודפט זי, און גראָד אין אַזאַ צייט, ווען עס מוז קומען צו פאָרן מאַדאַם מיצקאָ פון טרעביטש, וואָס פלעגט אַלע דריי חדשים באַזוכן דעם לייטענאַנט.

דער לייטענאַנט האָט זיך אַוועקגעזעצט אַף אַ טיש, אַראָפּגעלאָזן דעם קאָפּ און פאַרטראַכט זיך, נאָר ער האָט ניט געקאָנט געפינען קיין אויסגאַנג. סוף כל סוף האָט ער גענומען אַ קאָנווערט און האָט אָנגעשריבן אַף אַ בלאַנק:

„טייערע קיטי! פאַרנומען אין דינסט ביז 9. וועל קומען 10. זיי, איך בעט דיך, ווי אין דערהיים. וואָס איז שייך שווייקן, מיין באַדינער, קריגט ער אַ באַפעל צו פאָלגן דיר אין אַלץ. דיין הענריך".

—דעם דאָזיקן בריוו—האָט געזאָגט דער לייטענאַנט,—וועט איר איבערגעבן דער דאַמע. איך באַפעל אייך צו זיין מיט איר

טאַקטיש און העפלעך און אויספירן אַלע אירע פאַרלאַנגען, וואָס דאַרפן אייך זיין אַ געזעץ. נאַט אייך הונדערט קרוין, וואָס דערנאָך וועט איר מיר אָפּגעבן אַ חשבון פון דעם, ווייל זי וועט אייך אפשר שיקן נאָך דאָס אָדער נאָך יענס. באַשטעלט פאַר איר וואַרימעס און וועטשערע און קויפט דריי פלעשלעך ווייַן, און אַ קעסטעלע סיגאַרעטן „מעמפיס”. אַזוי. מער גאָרנישט דערווייל. איר קאָנט גיין; איך חזר איבער נאָך אַמאָל, איר מוזט טאָן פאַר איר, וואָס זי וועט פאַרלאַנגען.

די יונגע דאַמע האָט שוין אינגאַנצן געהאַט פאַרלאָרן די האָפענונג צו זען ווידער שווייקן, און דערפאַר איז זי געווען פאַרחידושט, ווען זי האָט אים געזען אַרויסגיין פון קאַזאַרמע מיט אַ בריוו אין האַנט פאַר איר.

ער האָט איר אָפּגעגעבן דעם מיליטערישן גרוס, דערלאַנגט איר דעם בריוו און ראַפּאָרטירט:

—לויטן באַפעל פון דעם הער לייטענאַנט מוז איך זיין מיט אייך העפלעך און טאַקטיש און טאָן פאַר אייך, וואָס איר וועט פאַרלאַנגען. איך מוז אייך געבן עסן און קויפן פאַר אייך אַלץ, וואָס איר וועט הייסן. צוליב דעם האָב איך געקראָגן פון דעם הער לייטענאַנט הונדערט קרוין, נאָר דערפון באַדאַרף איך קויפן דריי פלאַשן ווייַן און אַ קעסטעלע „מעמפיס”.

אַז די דאַמע האָט איבערגעלייענט דעם בריוו, איז זי ווידער מונטער געוואָרן, און זי האָט געהייסן שווייקן רופן אַ פיאַקער. און אַז ער האָט דאָס געטאָן, האָט זי אים געהייסן זעצן זיך אויף דער קעלניע ביים קוטשער.

זייַנען זיי געקומען אַהיים. אין דער וווינונג האָט זי באַלד גענומען זיך פירן מעשה בעל־הביתטע. שווייק האָט באַדאַרפט אַריבערטראָגן די טשעמאָדאַנעס אין שלאָפצימער און אויסשטויבן אויפן הויף די טעפּיכער, איבער אַ שטיקל שפּינוועבס הינטערן שפּיגל איז זי געוואָרן אש להבה. עס איז געווען קענטיק, אַז זי גרייט זיך דאָ צו באַזעצן אויף לאַנג.

שווייק האָט זיך באַגאָסן מיט שווייס. געענדיקט מיט די טעפּיכער, איז איר אייַנגעפאַלן אַראָפּצונעמען און אויסרייניקן די

פירהאַנגען פון די פענצטער. דערנאָך האָט זי גענומען איבערשטעלן די מעבל פון איין אָרט אויפן אַנדערן, און עס האָט לאַנג געדויערט, ביז זי האָט זיך באַרויִקט. דערנאָך האָט זי איבערגעביטן די ציכלעך און די ליילעכער אויפן בעט.

אָנגעהאָרעוועט זיך אויף אַזאַ אופן, האָט זי געשיקט שווייקן נאָך וואַרימעס און נאָך וויין, אָפּגעגעסן און אָפּגעטרונקען, האָט זי זיך געלייגט אָפּרוען.

אַז דער לייטענאַנט איז געקומען פון קאַזאַרמע אַהיים, האָט שווייק געמאָלדן אים:

— איך האָב דעם כּבֿוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז איך האָב געפאָלגט אַלץ, וואָס די דאַמע האָט געהייסן.

* * *

אין דער זעלביקער צייט, ווען די עסטרײַכישע אַרמייען זיינען געשטאַנען ביים דונאַיעץ און ביי דער ראַוואַ אונטער אַ האָגל פון באָמבעס און קוילן, און שווערע האַרמאַטן האָבן פון זיי געמאַכט אַ תּל אין די קאַרפּאַטן, און אין אַלע ווינקעלעך פון דעם קריגס־טעאַטער האָבן געפלאַקערט אונטערגעצונדענע שטעט און דערפער — האָבן לייטענאַנט לוקאַש און שווייק איבערגעלעבט אַן אומאָנגענעמע אידיליע מיט אַ דאַמע, וואָס איז אַנטלאָפן פון מאַן און האָט איצט ביי זיי געשפּילט די ראָלע פון אַ בעל־הביתטע.

אַז זי איז אַוועק שפּאַצירן, האָבן לוקאַש און שווייק זיך אַוועקגעזעצט אַן עצה האַלטן, ווי ווערט מען פון איר פּטור.

— גלייכער פון אַלץ, הער לייטענאַנט, — האָט געזאָגט שווייק, — וואָלט געווען, אויב דער מאַן, וואָס פון אים איז זי אַנטלאָפן און וואָס זוכט זי, ווי עס איז געשטאַנען אין דעם בריוו, וואָס איך האָב אייך די טעג דערלאַנגט, אויב דער מאַן אירער, זאָג איך, וואָלט דערגאַנגען, וווּ זי געפינט זיך, בכדי ער זאָל קאָנען קומען זי אָפּנעמען. דאָס בעסטע וואָלט געווען שיקן אים אַ דעפּעש, אַז זי איז ביי אונדז, און ער מעג זי צונעמען. אין ווישעגראַד איז פּאַראַיאָרן אויך געווען אַזאַ מעשה. נאָר דעמאָלט האָט די דאַמע אַליין געשיקט אַ דעפּעש איר מאַן, און ער איז

געקומען און האָט ביידן גוט אויסגעפּאַטשט. נאָר דאָס זיינען גע־
ווען ציוויליסטן, מיט אַן אָפּיצער ט׳ער ניט סמייען. חוץ דעם,
זייט איר דאָך ניט שולדיק, איר האָט דאָך זי ניט גערופן, און
אויב זי האָט אַוועקגעוואָרפן איר מאַן, האָט זי דאָס דאָך אַליין
געוואָלט. אָט וועט איר זען, אַז אַ דעפּעש וועט אונדז גוט צודינען,
און אויב אפילו מען זאָל דאַרפן ליזן עטלעכע פּעטש...

— דאָס איז זייער אַן אינטעליגענטער מאַן! — האָט לו־
קאַש אים איבערגעשלאָגן. — איך קען אים, ער האָט אַ הורט־
האַנדל מיט האָפּן. איך מוז מיט אים זיך דורכשמועסן. איך שיק
אַ דעפּעש.

די דעפּעש איז געווען אַ קורצע און אַ שאַרפע. „דער
איצטיקער אַדרעס פון אייער פרוי...״ דאָרט איז געווען פאַרצייכנט
דער אַדרעס פון לייטענאַנט לוקאַש וווינונג.

אַזוי אַרום האָט דאָס פּאַסירט, אַז קיטי איז איין מאָל
געוואָרן שטאַרק אומאַנגענעם איבעראַשט, אַז אין טיר האָט זיך
באַוויזן דער האָפּן־הענדלער בכבודו ובעצמו. ער האָט געהאַט דעם
אויסזען פון אַ צעבראָגענעם און פאַרדאַנהטן מענטשן, בעת
זיין פרוי, וואָס האָט זיך ניט געהאַט צעטומלט, האָט זיי פאָרגע־
שטעלט:

— מיין מאַן... לייטענאַנט לוקאַש.

מער האָט זי ניט געקאָנט צוקלערן.

— זעצט זיך, זייט אַזוי גוט, הער ווענדלער, — האָט דער
לייטענאַנט אים פריינטלעך אָנגעבאָטן, אַרויסגענומען פון קעשענע
דעם פּאָרטסיגאַר. — איך בעט אייך...

האָט דער אינטעליגענטער האָפּן־הענדלער העפלעך גענומען
אַ סיגאַרעט און, אַרויסלאָזנדיק רינגעלעך רויך, האָט ער געפרעגט
מעשה בעל־הבית:

— איר פאָרט באַלד אַפן פראָנט, הער לייטענאַנט?

— איך האָב געבעטן, מען זאָל מיך אַריבערזעצן אין 11־טן
פּולק אין בודוויס. אַהין וועל איך מסתמא פאָרן, ווי איך וועל
פאַרטיק ווערן מיט די אָפּיצער־קורסן דאָ. מיר דאַרפן האָבן אַ
סך אָפּיצערן, און איצט איז צו מערקן אַ טרויעריקע ערשיינונג,

אז אַסך יונגע לייט, וואָס וואָלטן האָבּן דאָס רעכט זיך צו לער־נען אָף אָפּיצערן, ווילן בּלייבּן פּראָסטע סאָלדאַטן.

— די מלחמה האָט אָנגעטאָן אַסך היזק דעם האָפּן־האַנדל, נאָר איך מיין, אַז זי קאָן ניט לאַנג געדויערן, — האָט בּאַמערקט דער הענדלער, קוקנדיק דאָ אָף זיין ווייבּ, דאָ אָפּן לייטענאַנט.

— אונדזער לאַגע איז זייער פעסט, — האָט געזאָגט לייטענאַנט לוקאַש — און איצט איז שוין קיינער ניט מסופק, אַז די מלחמה וועט זיך ענדיקן מיטן נצחון פון די צענטראַלע מלוכות. פראַנקרייך, ענגלאַנד און רוסלאַנד זיינען צו שוואַך אַנט־קעגן דעם עסטרייכיש־דייטש־טערקישן גראַניט. אמת, אָף עטלעכע פראָנטן האָבּן מיר געהאַט אַ שטיקל מפּלה אָבּער ווי נאָר מיר בּרעכן דורך דעם רוסישן פראָנט צווישן די קאַרפּאַטן און דעם מיטלסטן דונאַיעץ, דעמאָלט איז שוין געוויס אַ סוף צו דער מלחמה...

— און וואָס הערט זיך אין טערקיי? — האָט געפרעגט דער הענדלער, בּאַקלערנדיק, ווי אַזוי קאָן מען שוין צוטרעטן שמועסן וועגן תּוך־זאַכן.

— די טערקן האַלטן זיך אויסגעצייכנט! — האָט געענטפערט דער לייטענאַנט. — די פאָרזיצערס פון טערקישן פּאַרלאַ־מענט חאַליל־בּיי און עלי־בּיי זיינען געקומען קיין ווין. פאַרן הויפּט־קאָמאַנדיר פון דער טערקישער אַרמיי אין די דאַרדאַנעלן איז בּאַשטימט דער פעלד־מאַרשאַל לימאַן־פאָן־סאַנדערס. גאָלץ־פּאַשאַ איז געקומען פון קאָנסטאַנטינאָפּאָל קיין בּערלין, און ענווער פּאַשאַ, וויצע־אַדמיראַל אוזעדאָם־פּאַשאַ און גענעראַל דזשעוואַד־פּאַשאַ האָבּן זיך פאַרגעשטעלט אונדזער קיסר און האָבּן געקראָגן אָרדנס. בּכלל, פאַר אַט דער קורצער צייט האָט מען אַרויסגעגעבּן אַסך אויס־צייכענונגען.

עס איז אָנגעשטאַנען אַ היפּש לאַנגע שטילקייט; צולעצט האָט דער לייטענאַנט געפונען פאַר נויטיק צו בּרעכן די שטילקייט:

— ווען זייט איר, איינגנטלעך, געקומען קיין פראג, הער װענדלער?

— היינט פרי.

— אויב אזוי טוט מיר הנאה, וואס איר האט מיך געפו־נען און געטראפן אין דערהיים, ווארום בייטאג גיי איך שטענדיק אוועק אין קאזארמע. די וווינונג איז א גאנצן טאג ליידיק, אזוי אז איך האב געקאנט אנכאפן אייער פרוי זיך צו באזעצן דא. איך קאן אייך פארזיכערן, אז פאר דער צייט, וואס זי איז אין פראג, האט זי קיינער ניט באלעסטיקט. מיטן רעכט פון אן אלטן באקאנטן...

דער האפן־הענדלער האט א הוסט געטאן:

— געוויס, קיטי איז א דאמע, וואס האט זיך אירע אויס־טערלישע דרכים, און דערפאר בעט איך אייך אנצונעמען מיין אויפריכטיקן דאנק פאר דער טובה, וואס איר האט איר געטאן. פון העלער הויט איז איר איינגעפאלן צוצופארן קיין פראג, כלומרשט בכדי צו קורירן די נערוון. און איך בין געוועזן אוועק־געפארן. איך קום אהיים, — קיינער ניטא, דאס פויגעלע אוועק־געפלויגן!

סטארענדיק זיך צו מאכן דעם אנשטעל פון אופריכטיק, האט ער איר א סטראשע געטאן מיטן פינגער און געזאגט מיט אן אנגעצויגענעם שמייכל:

— דו האסט געוויס געמיינט, אז ווייבאלד איך בין אוועק־געפארן, מעגסטו אויך אוועקפארן? נאר דו האסט ניט א טראכט געטאן...

דא האט דער לייטענאנט לוקאש דערזען, אז דער שמועס האט זיך אוועקגעקערעוועט אין א ניט־געווונטשענער ריכטונג; האט ער פריינטלעך אנגענומען דעם האפן־הענדלער פארן אקסל און צוגעפירט אים צו דער קארטע פונם קריגס־טעאטער, וואס איז גע־האנגען אף דער וואנט:

— איר זעט, ווו מיר האלטן? — האט ער גענומען דער־קלערן. — די מזרח־בעסקידן זיינען פאר אונדז אן אויסגעצייכנטע אפעראטיוו־באזע. אין די קאמף־באצירקן פון קארפאטן־פראנט האבן

מיר, ווי איר זעט, א פעסטן שטיין-פונקט. א מעכטיקער קלאפ אין דער ריכטונג, און מיר בלייבן שטיין נאר פאר מאסקווע. די מלחמה וועט זיך ענדיקן פריער, איידער עמיצער קלערט גאר.

נאר דער האפן-הענדלער האט זיך געטענעט דאס זייניקע:

— אונדזער האפן-געשעפט האט אין דער מלחמה פארלארן די אפזאץ-מערק אין אויסלאנד. פראנקרייך, ענגלאנד, רוסלאנד און די באלקאן-לענדער זיינען איצט פארשלאסן פאר אונדזערע האפן. מיר עקספארטירן נאך קיין איטאליען, נאר איך האב שטארק מורא אז איטאליען וועט זיך אויך אריינמישן אין קריג. דעמאלט וועלן מיר ניט קאנען דיקטירן אונדזערע פרייזן, ביז מיר וועלן ניט געווינען די מלחמה.

— איטאליען וועט בלייבן אינגאנצן נייטראל, — האט באמערקט דער לייטענאנט.

— אויב אזוי, טא פארוואס האלט זי ניט דעם דריי-בונד, וואס פארבינדט זי מיט עסטרייך-אונגארן און מיט דייטשלאנד? — האט זיך מיט אמאל צעקאכט דער בכבודער קאמעריסאנט, וואס איז אים פלוצים אריין אין קאפ די האפן, די ווייב און די מלחמה. — איך האב אלײן געווארט, אז איטאליען וועט ארויסטרעטן קעגן פראנקרייך און סערביע. אין דעם פאל וואלט די מלחמה שוין געווען געענדיקט. די האפן פוילן ביי מיר אין די שפייכלערס, אפן אינעווייניקסטן מארק איז שטיל, און דער עקספארט איז גלייך נול. און איטאליען בלייבט נייטראל! צוליב וואסער טייוול האט איטאליען נאך אין 12-טן יאר באנייט מיט אונדז דעם דריי-בונד? ווו איז דער איטאליענישער אייסערן-מיניסטער מארקיז די-סאן-דזשוליאנא? וואס טוט ער, דער דאזיקער הער? שלאפט ער, צי וואס? און ווייסט איר, וואס פאר א יאר-אויסקער האב איך געהאט פאר דער מלחמה, און וואסערן איצט?

— מיינט ניט, איך בעט אייך, אז איך ווייס ניט, וואס עס טוט זיך, — האט ער ווייטער גערעדט, קוקנדיק ביז אפן לייטענאנט, וואס האט רואיק געלאזן פון מויל רינגעלעך רויך. — פארוואס זיינען די דייטשן אפגעטראטן צוריק שיער ניט ביז צום סאמע גרעניץ, ווייבאלד זיי זיינען שוין געווען גאר נעבן פאריז.

פאַרוואָס ווערן געפירט שווערע אַרטילעריע־געשלעגן צווישן מאָזעל און מאַס? ווייסט איר, אַז אין קאַמבּרע און וועוור בּיי מאַרש זיי־נען אָפּגעבּרענט דריי בּיר־בּרויעריִען, ווו מיר פּלעגן צושטעלן יערלעך העכער פינף הונדערט זעק האָפּן? אין די וואָגעזן אין פאַרבּרענט געוואָרן די בּיר־בּרויעריי פון האַרטמאַנסווייל״ער, און אין נידער־אַנספּאַך בּיי מילהאַוזן איז די בּיר־בּרויעריי געוואָרן אַ בּאַרג אַש! דאָס בּאַטייט פאַר אונדזער פירמע אַ היזק פון 1200 זעק האָפּן אַ יאָר. אין די שלאַכטן צווישן די בּעלגיער און די דייטשן איז די בּיר־בּרויעריי קלאָסטערקיך זעקס מאָל איבּערגע־גאַנגען פון האַנט צו האַנט, און דאָס בּאַטייט פאַר מיר אַ היזק פון דריי הונדערט פופציק זעק אַ יאָר.

פון אויפרעקונג האָט ער מער ניט געקאָנט ריידן, ער איז אויפגעשטאַנען, איז צו צו זיין פרוי און האָט מיט אַ הייזעריקן קול אַרויסגערעדט:

— קיטי! מאָמענטאַל פאַרטיק מיט מיר אַהיים! טו זיך אָן!

— אַלע די דאָזיקע געשעעניש'ן רעקן מיך שרעקלעך אויף, — האָט ער געזאָגט אין אַ ווײַלע אַרום, אַזוי ווי זיך צו פאַר־ענטפערן, — פריער בּין איך געווען זייער אַן איינגעהאַלטענער.

אַז זי איז אַוועק זיך אָנטאָן, האָט ער שטילערהייט געזאָגט צום לייטענאַנט:

— דאָס איז שוין ניט דאָס ערשטע מאָל. פאַראיאָרן איז זי אַוועקגעפאָרן מיט אַ לערער פון גימנאַזיע, און איך האָבּ זי אויפגעזוכט ערשט אין אַגראַם. דערבּיי האָבּ איך מיט דער שטאָ־טישער בּיר־בּרויעריי אין אגראם געמאַכט אַ געשעפט אויף זעקס הונדערט זעק האָפּן. עך, דער דרום איז בּכלל געווען פאַר אונדז אַ גאָלדן לאַנד! אונדזערע האָפּן פלעגן דערגייען אַפילו קיין קאָנ־סטאַנטינאָפּאָל. איצט בּין איך זיך דער העלפט בּדלות. אויבּ די רעגירונג וועט נאָך בּיי אונדז בּאַגרעניצן די פּראָדוקציע פון בּיר, דעמאָלט איז אַ סוף צו אונדז.

פאַרויכערט דעם אָנגעבּאָטענעם סיגאַרעט, האָט ער מיט יאוש אין קול ווייטער גערעדט:

— איין וואַרשע פלעגט נעמען בײַ מיר 2370 זעק אַ יאָר. די גרעסטע ביר־ברויעריי דאָרט איז די אווגוסטינער. אַ פאַרטרע־טער פון איר פלעגט אַלע יאָר קומען צו פאָרן צו מיר צו גאַסט, ציימנוויז איז ממש כאַטש נעם און הייננ זיך! גוט נאָך, וואָס איך האָב קיין קינדער נים.

דער האָפן־הענדלער איז אַנטשוויגן געוואָרן. מער האָבן זיי קיין וואָרט נים גערעדט, ביז עס איז געקומען זיין פרוי, שוין איינגעפּאַקט גרייט.

— וואָס וועט זיין מיט מיינע טשעמאָדאַנעס? — האָט זי געפרעגט.

— איך וועל זיי לאָזן אָפּנעמען, — האָט איר מאַן געזאָגט כמעט פריילעך, זייער צופרידן, וואָס אַלץ איז אַראָפּ גלאַט און אָן סקאַנדאַלן — אָבער אויב דו ווילסט נאָך עפּעס איינקויפן, מוזן מיר שוין גיין. מיר פאָרן צוויי אַזייגער.

ביידע האָבן זיך געזעגנט מיטן לייטענאַנט, ווי די בעסטע גוטע פריינט, און דער האָפּן־הענדלער איז אַזוי צופרידן געווען, אַז די גאַנצע געשיכטע האָט זיך אַזוי גוט געענדיקט. אַז ביים געזעגנען זיך נאָך אַמאָל אין פאָרצימער האָט ער געזאָגט צום לייטענאַנט:

— אויב מען וועט אייך, זאָל גאָט אויסהיטן, פאַרוווּנדן, דעמאָלט קומט צו אונדז. מיר וועלן אייך גוט צוזען!

צו וואַרימעס איז געקומען צו גיין שווייק. ער האָט דעם לייטענאַנט געפונען אַ פריילעכן.

— נו, וואָס הערט זיך, שווייק? — האָט געזאָגט צו אים דער לייטענאַנט — ווו האַלט דאָס מיטן הונט, וואָס איר האָט געוואָלט קריגן פאַר מיר?

— איך האָב מיר גראָד אָנגעמערקט איינעם, הער לייטע־נאַנט. אַ פיינעם הונט. נאָר עס וועט נים אַזוי גרינג זיין אים צו קריגן. נאָר איך האָף פאָרט, אַז מאָרגן וועט מיר אָפּגילטן צו ברייננען אים צו אייך. ער בייסט זיך.

* * *

די לעצטע ווערטער האָט לייטענאַנט לוקאַש פאַרהערט. נאָר אין דער אמתן איז דאָס געווען דאָס ווינטיקסטע. „דער דאָזיקער כּלב בייסט זיך ווי אַ שד“, האָט שוויק געוואָלט איבער־חזרן נאָך אַמאָל, נאָר דערנאָך האָט ער אַ טראַכט געטאָן: „וואָס איז דאָס בעצם דעם לייטענאַנטס עסק? ער וויל האָבן אַ הונט, וועט ער קריגן אַ הונט“.

עס איז געווים געווען גרינג צו זאָגן: „זוכט מיר אויף אַ הונט“. נאָר די בעלי־בתּים פון הינט היטן שטאַרק זייער אוצר, אַפילו אויב דאָס איז ניט קיין ראַסן־הונט.

אַ הונט, בפרט ווען ער איז אַ ראַסיקער, מוז אַליין אינ־סטינקטיוו שטענדיק מורא האָבן, אַז אין איין שיינעם טאָג זאָל מען אים אַוועקגנבֿענען בײַם בעל־הבית. פאַראַן עטלעכע סיסטעמעס, ווי אַוועקצוגנבֿענען הינט: אָדער לויט דער שיטה פון קעשענע־גנבֿים, אָדער דורך פאַרפירן זיי. אַ הונט איז אַ געטרײַ באַשעפעניש. אָבער דאָס איז נאָר אין כרעסטאָמאַטיעס אָדער אין אַ לערן־בוך פון נאַטור־געשיכטע. אָבער אין דער אמתן, גיט נאָר אַזאַ געטרײַען הונט אַ שמעק טאָן פערדישע וווּרשט געפּרעגלטע, און אויס הונט! ער פאַרגעסט דעם בעל־הבית, וואָס גייט דאָ נעבן אים, און גאָר די וועלט, און פאַרקערעוועט נאָך דער וווּרשט. שפּייעכץ רינט אים פון מויל; ער שאָקלט פרײַנטלעך מיטן ווידל, ווייט צעעפנט די נאָזלעכער, גרייט צו נעמען זיך פאַר דער געשמאַקער אכילה.

אַף דער קליינער זייט, ניט ווייט פון די פּאַלאַץ־טרעפּ, איז פאַראַן אַ ביר־שיינקל. אין איין שיינעם טאָג זײַנען געזעסן אין האַלב־טונקל פון זיין הינטערשטן חדר צוויי מאַנסביל: איינער אַ סאָלדאַט, און דער צווייטער אַ ציווילער. זיי האָבן זיך נאָענט צו־גערוקט איינער צום צווייטן און האָבן זיך געשעפּטשעט סודותדיק. זיי זײַנען געווען ענלעך צו פאַרשווערער.

— אַלע טאָג אַכט אַזייגער, — האָט דער ציווילער געזאָגט שטיל צום סאָלדאַט. — פירט די דינסט אים אַרויס אין גאַס נעבן פּאַרק. נאָר איך זאָג דיר: דער כּלב בייסט זיך, מען טאָר אים אַפילו אַ גלעט ניט טאָן.

און נאָך מער צוגעבויגן זיך צום סאָלדאַט, האָט ער אים אַרייַנגעזאָגט אין אויער:

— אַפילו קיין ווורשט פרעסט ער ניט!

— אַפילו ניט קיין געפּרעגלטע?

— אַפילו ניט קיין געפּרעגלטע...

ביידע האָבן זיי ברוגז אויסגעשפּיגן.

— וואָס זשע פרעסט אַזאַ נבלה?

— ווייס אים דער שוואַרץ יאָר! פאַראַן אַ הונט אַ געבאַלעוועטער, ווי אַ פּרינץ אַ בן-יחיד.

דער סאָלדאַט און דער ציווילער האָבן אָנגעקלאַפּט זייערע גלעזער, און דער ציווילער האָט ווייטער גערעדט שטיל.

—איינמאָל האָב איך געדאַרפט האָבן אַ שוואַרצן שפּיץ פאַר אַ הונט-הויף. נאָר ער האָט ניט געוואָלט ביי מיר נעמען קיין ווורשט. דריי טעג האָב איך זיך אַרומגעדרייט אַרום אים. און צולעצט האָב איך ניט אויסגעהאַלטן און געפרעגט ביי דער פרוי, וואָס האָט אים געפירט שפּאַצירן: וואָס עסט ער דאָס אַזוינס, וואָס ער איז אַזאַ שיינער? די חניפה האָט געווירקט, און זי האָט געזאָגט, אַז בעסער פון אַלץ עסט ער קאָטלעטן. האָב איך אים געקויפט אַ שניצל, וויל איך האָב גערעכנט, אַז דאָס איז געשמאַקער. און שטעל זיך פאָר, דער דאָזיקער שוואַרץ-יאָר האָט זיך אַפילו ניט אומגעקוקט, וואָרום דער שניצל איז געווען אַ קעלבערנער, און ער איז געוועזן געוווינט צו פרעסן חזיר. האָב איך אים געמוזט טאַקע קויפן אַ קאָטלעט. האָב איך אים דערלאַנגט אַ שמעק טאָן און בין אַנטלאָפן, און ער נאָך מיר. יענע שרייט: „פונטיק, פונטיק!“ — עס הויבט זיך ניט אָן! נאָך דעם קאָטלעט איז ער געלאָפן ביז הינטערן ווינקל, און דאָרט — אַ שטריק אָפן האַלדז, און אויף מאָרגן איז ער שוין ביי מיר געזעסן אין הונט-הויף. ער האָט געהאַט אויף דער ברוסט אַ ווייסן פלעק, האָבן זיי אים פאַרפאַרבן אויף שוואַרץ, און קיין מענטש האָט אים ניט געקאָנט דערקענען. אַנדערע הינט (איך האָב זיי איבערגעהאַט גאָר אַ פולע!) פליען ממש אויף געפּרעגלטער פערד-ווורשט. דו וואָלסט אויך באַדאַרפט געוואָר ווערן ביי דער דינסט, וואָס

דער הונט עסט גערן. די ביסט א סאָלדאַט, א יונג מיט ביינער, דיר וועט זי גיכער זאָגן. איך האָב שוין ביי איר געפרעגט, האָט זי נאָר אַף מיר אַ קוק געטאָן, ווי זי וואָלט מיך געוואָלט דורכ־שפּיזן, און האָט נאָר געזאָגט: „און וואָס גייט דאָס אייך אָן?” זי איז זייער ניט קיין שיינע, ממש אַ פּאַרזעניש, אָבער מיט אַ סאָלדאַט וועט זי ריידן.

— איז דאָס טאַקע אַ פּינטשער? מיין לייטענאַנט וויל קיין אַנדערן ניט.

— אַ פּינטשער פון פּינטשער־לאַנד, פּעפּער מיט זאַלץ, ריינסטע ראַסע. דאָס איז פּונקט אַזוי ריכטיק, ווי דאָס, וואָס דו ביסט שווייק און מיך רופט מען בלאַזשניק. דאָ איז די גאַנצע זאַך צו דערגיין, וואָס ער עסט. דאָס וועל איך אים געבן, און דערנאָך צאַפּ! און נאַ דיר, אָט האָסטו.

ביידע חברים האָבן ווידער אָנגעשלאָגן די גלעזער. אַז שווייק האָט פאַר דער מלחמה געהאַנדלט מיט הינט, פלעגט בלאַזשניק אים זיי צושטעלן. דאָס איז געווען אַ געריבענער יונג, וועגן אים פלעגט מען דערציילן, אַז ער קויפט אונטער דער האַנט חשודיקע הינט ביים היצל און פאַרקויפט זיי ווייטער. איין מאָל איז ער שוין קראַנק געווען אַף הינטישער משוגעת. און אין פּאַסטער־אינסטיטוט אין ווין איז ער געווען אַ גאַנצער בן־בית. איצט האָט ער געהאַלטן פאַר זיין חוב צו דינען דעם סאָלדאַט שווייק פאַר אומזיסט. ער האָט געקענט אַלע הינט אין פּראָג און דער סביבה, און האָט דערפאַר געערדט שטילערהייט, בכדי זיך צו באַהאַלטן פאַרן בעל־הבית פון שיינקל, וואָס ביי אים האָט ער מיט אַ האַלב יאָר צוריק אויך אַרויסגעגנבעט אַ הינטל.

ער פלעגט גנבנען פּרינציפּיעל נאָר ראַסן־הינט און האָט געמעגט זיין עקספּערט אַף אַן אויסשטעלונג. ער פלעגט צושטעלן הינט אין אַלע הינט־הויפן און אויך אין פּריוואַטע הייזער. אַז ער פלעגט גיין אין גאַס, פלעגן אַף אים ברוגז ברומען אַלע הינט, וואָס ער האָט ווען עס איז געגנבעט.

אַכט אַזייגער אינדערפרי אַפן צווייטן טאָג האָט מען גע־קאָנט זען דעם בראַוון סאָלדאַט שווייק אַרומשפּאַצירן אַהין און

אהער אפן פלאַץ פארן פארק. ער האָט דאָ אָפּגעוואַרט די דינסט מיטן פינטשער. צולעצט האָט זי זיך באַוויזן, און פארביי אים איז פארבייגעלאָפן אַ צעדרודלט, באַהאָרט הינטל מיט קלוגע אויגן. ער איז געווען פריילעך און האָט זיך געיאָגט נאָך וואָראָביי־טשי־קעס, וואָס האָבן זיך געגראָבן אין מיסט.

דערנאָך איז פארבייגעגאַנגען די, וואָס האָט געמוזט אַכטונג געבן אַפן הונט.

דאָס איז געווען אַן עלטערע מיידל, מיט גלאַט פארקאַמטע האָר. זי האָט געפייפט צום הונט און צוגעשאָקלט מיטן קייטל און מיטן עלעגאַנטן הינט־בייטשל.

— זייט אַזוי גוט, פריילן, — האָט שוויק זיך געווענדט צו איר, — ווי קום איך פון דאַנען קיין זשיזשקאָוו?

זי איז שטיין געבליבן און אַ קוק געטאָן אַף אים, צי טרייבט ער ניט קאַטאָוועס. נאָר שוויקס גוטמוטיקער פנים האָט איר באַוויזן, אַז דער דאָזיקער סאָלדאַט וויל טאַקע גיין קיין זשיזשקאָוו, און זי האָט פריינטלעך אים אָנגעוויזן דעם וועג.

— איך בין ניט לאַנג געקומען קיין פראַג, — האָט שוויק געזאָגט, — איך בין, דאַרפט איר וויסן זיין, ניט קיין היגער, איך בין פון פראָווינץ. איר זייט אויך ניט פון פראַג?

— איך בין פון באָטשיאַן.

— אויב אַזוי, זיינען מיר מיט אייך כמעט לאַנדסלייט, — האָט שוויק זיך אָפּגערופן. איך בין פון פראָטיווין.

דאָס, וואָס ער האָט געוווּסט די געאָגראַפיע פון דרום־טשעכיע, וואָס ער האָט זיך אויסגעלערנט אַנומלט בעת מאַנעווערעס, האָט אָנגעפילט דאָס האַרץ פון מיידל כמעט מיט אַ קרובישן געפיל.

— קענט איר דאָך מסתמא אין פראָטיווין אַפן פלאַץ דעם קצב פייכאַראַ?

— ווי זשע דען! דאָס איז דאָך מיין שוועסטערקינד! אַלע ביי אונדז האָבן אים ליב, — האָט שוויק דערציילט, — ער איז זייער אַן ערלעכער, האָט ליב צו טאָן אַ טובה, און ביי אים קריגט מען שטענדיק גוטע פלייש און אַ גוטע וואָג.

— זייט איר ניט איינער פון די יאראָשעס ? — האָט גע־פרעגט דאָס מיידל, וואָס האָט דערשפירט אַ שטיקל סימפּאַטיע צום אומבאַקאַנטן סאָלדאַט.

— געטראָפן.

— פון וואָסערע יאראָשעס ? פון יענע, וואָס וווינען אין קרטשאָ אונטער פראָטיווין, אָדער פון יענע, וואָס אין ראָזשיטש.

— פון די ראָזשיטשער.

— און וואָס הערט זיך, דער אַלטער פאָרט נאָך אַליין מיט ביר ?

— נאָך אַליין.

— ער דאַרף דאָך שוין זיין ווייט אַריבער די זעכציקער ?

— ער איז געוואָרן אַכט־און־זעכציק פונקט היינטיקן פרי־יאָר, — האָט שווייק געענטפערט אָן איבערצוקלערן. — און איצט האָט ער זיך געקויפט אַ הונט און הערט די וועלט פאַר אַ פיים. דער הונט זיצט ביי אים אויף דער פור. אָט פונקט אַזאַ הינט ווי יענער, וואָס יאָגט דאָרט די וואָראָבייטשיקעס. אַ פיינער הונט, זייער אַ פיינער.

— דאָס איז אונדזער הונט, — האָט אים דערציילט די נייע באַקאַנטע. — איך דין דאָ ביים פּולקאָווניק. איר קענט אונדזער פּולקאָווניק ?

— איך קאָן אים, ער איז אַ פיינער אינטעליגענטער מאַן, — האָט שווייק זיך אָפּגערופן. — ביי אונדז אין בודוויס איז אויך געווען אַזאַ פּולקאָווניק.

— אונדזער פריץ איז אַ שטרייגנגער. און יענעם טאָג, בעת מען האָט גענומען ריידן, אַז אין סערביע האָט מען אונדז גוט אָנגעמקלט, איז ער געקומען אַהיים אַ דערצאָרנטער, אַ בייזער, האָט צעשמעטערט אין קיך אַלע טעלער, און מיך האָט ער גע־וואָלט אַפילו אָפּזאָגן פון דער שטעלע !

— איז דאָס אייער הונט, הייסט דאָס ? — האָט שווייק איר איבערגעשלאָגן די רייד. — אַ שאָד, וואָס מיין לייטענאַנט קאָן ניט אויסשטיין קיין הינט, איך האָב אַזוי ליב הינט.

ער איז אַנטשוויגן געוואָרן, און מיט אַמאָל אַרויסגעשאָסן:

— אָבער ניט איטלעכער הונט עסט, וואָס מען גיט אים.

— יאָ, אונדזער פאָקס איז אַ גרויסער איבערקלייבער. איין צייט האָט ער בכלל ניט געוואָלט עסן קיין פליש. איצט עסט ער שוין.

— און וואָס האָט ער ליב מער פון אַלץ?

— לעבער, געקאָכטע לעבער.

— קעלבערנע אָדער חזירשע?

— דאָס איז אַלץ איינס, — האָט זיך דאָס מיידל צעלאַכט, ווייל זי האָט, מסתמא, געהאַלטן די לעצטע פראַגע פאַר אַ ניט געראָטענעם וויץ.

זיי האָבן זיך דורכשפּאַצירט נאָך אַביסל, און דערנאָך איז צוגעקומען נאָך דער פּינטשער, וואָס זי האָט אים געפירט פאַר אַ קייטל. שווייקן האָט ער אופגענומען גאַנץ פריינטלעך, האָט געפּרוווט אים איינצורייסן די הויזן כאָטש דורכן מויל־קאָרב, איז געשפּרונגען אַרום אים, אָבער פּלוצים ווי ער וואָלט האָבן דערשפּירט, וואָס שווייק האָט געהאַט בדעה אים אָפּצוטאָן, האָט ער אופגעהערט שפּרינגען און האָט זיך נאָכגעשלעפּט אַן אומעטיקער, וואַרפנדיק אַף שווייקן קרומע בליקן, ווי איינער, וואָס זאָגט:

— הייסט דאָס, איך וועל אויך האָבן אַזאַ סוף?

דערנאָך האָט אים דאָס דינסטמיידל נאָך דערציילט, אַז זי גייט אַרוים מיטן הונט שפּאַצירן נאָך זעקס אַזייגער אינאָוונט, און אַז זי גלויבט ניט קיין איין מאַנסביל אין פּראַג. און אַז איינמאָל האָט זי געגעבן אַן אַנאָנס אין צייטונג און אַפן דאָזיקן אַנאָנס האָט זיך אָפּגערופן אַ שלאָסער, בלומרשט בכדי חתונה צו האָבן, נאָר ער האָט אויסגענאַרט ביי איר אַכט הונדערט קרוין אַף זיינער אַן ערפינדונג בלומרשט און איז נעלם געוואָרן. אין פּראָווינץ זיינען די מענטשן אַסך ערלעכער. אויב חתונה האָבן, וואָלט זי חתונה געהאַט נאָר מיט אַ פּראָווינציעלער. שידוכים מיט

מיליטער=לייט האלט זי פאר א נארישקייט, ווארום אזעלכע פרויען
בלייבן געוויינטלעך אלמנות.

שווייק האט איר פארזיכערט, אז ער וועט קומען זעקס אזוי=
גער, און איז אוועק אנזאגן זיין חבר בלאזשניק, אז דער הונט עסט
אלע מינים לעבער.

— איך וועל אים מכבד זיין מיט א רינדער=לעבער, —
האט בלאזשניק באשלאסן. — מיט אזא לעבער האב איך פאר=
פירט דעם סאן=בערנאר פון פאבריקאנט ווידרא, זייער א געטרייען
הונט. מארגן קריגסטו אים באשטימט.

בלאזשניק האט געהאלטן ווארט. קוים איז שווייק פאר מי=
טאק פארטיק געווארן מיטן אויפראמען די שטוב, האט זיך הי=
טערן טיר געלאזט הערן א הונט בילן, און בלאזשניק האט ארײַנ=
געשלעפט אין שטוב א צעשויבערטן פינטשער, וואס האט זיך איינ=
געשפארט מיט אלע כחות. ער האט ווילד געדרייט מיט די אויגן
און האט אויסגעזען אזוי בייז, אז ער איז געווען ענלעך צו א הונ=
געריקן טיגער, וואס פאר זיין שטייג אין זאאלאגישן גארטן האט
זיך אפגעשטעלט א באלייבטער באזוכער. ער האט געליאשקעט
מיט די ציינער און האט מיט רציחה געברומט: „איך צערייס
און פרריעס אוף!”זיי האבן צוגעבונדן דעם הונט צום קיך=טיש,
און בלאזשניק האט דערציילט, ווי אזוי דאס איז צוגעגאנגען.

— איך בין אומישנע פארבײַגעגאנגען פארבײַ אים מיט א
געקאכטן לעבער אין האנט. האט ער גענומען ארומשמעקן מיך און
ארומשפרינגען ארום מיר. איך האב אים גארנישט ניט געגעבן און
בין זיך אוועק ווייטער. ער נאך מיר. נעבן פארק האב איך פאר=
קירעוועט אף ברעדוויער גאס, און דארט האב איך אים געגעבן
דאס ערשטע שטיקל. ער האט דאס אופגעגעסן לויפנדיק, בכדי
מיך ניט צו פארלירן פון אויג. דערנאך האב איך פארקירעוועט אף
העגריך=גאס. דארט האב איך אים געגעבן די צווייטע פארציע,
דערנאך, אז איך האב אים אנגעהאדעוועט — א כאפ אף א קייטל
און אוועקגעשלעפט אים איבער ווענצעסלאוו=פלאץ קיין ווינאגראד
ביז ווארשאוויץ. אונטערוועגס האט ער מיר אנגעטאן צרות. אז מיר

זײַנען אַריבערגעגאַנגען איבער די רעלסן. האָט ער זיך אַנידערגעלײגט און ניט געוואָלט זיך רירן פֿון אָרט. ס'קאָן זײַן ער האָט געוואָלט, מען זאָל אים אַריבערפֿאָרן... א.ג.ב. האָב איך מיטגענומען מיט זיך אַ פֿײַנעם יחוס־בריוו, וואָס איך האָב געקויפֿט אין פּוקס פּאַפּירנגעשעפֿט. דו מוזט צענויפֿשטעלן זײַן יחוס־בריוו, שווייק.

— גוט, נאָר ער דאַרף זײַן געשריבן מיט דײַן האַנט.

שרײַב: „אויסגעהאָדעוועט אין לײַפּציג אין הונט־הויף פֿאָן בילאָוו. דער פֿאָטער אַרנהײם פֿאָן קאַרלסבערג. די מוטער — עמאַ פֿאָן טראַוטנסדאָרף, פֿון זיגפֿריד פֿאָן בוזענטאַל. דער פֿאָטער האָט געקראָגן דעם ערשטן פּריז אַף דער אויסשטעלונג פֿון פֿינטשערס אין בערלין 1912. די מוטער איז האָנאָרירט מיט דער גאָלדענער מעדאַליע פֿון נירנבערגער געזעלשאַפֿט פֿון ליבהאָבער פֿון ראַסן־הינט".
ווי האַלטסטו, ווי אַלט איז ער?

— לויט די ציינער, צוויי יאָר.

— שרײַב: „עלטער — צוויי יאָר 6 חדשים".

דער העלד אַליין פֿון דעם יחוס־בריוו האָט זיך שוין געהאַט במעט באַרואיקט, און נאָר פֿון צײַט צו צײַט פֿלעגט ער אַ סקאַווטשע טאָן אומעטיק.

האָט שווייק בײַ אים אָװעקגעשטעלט די רעשטלעך פֿון לעבער, וואָס בלאַזשניק האָט אים געגעבן. נאָר דער הונט האָט זיך אַפֿילו ניט צוגערירט דערצו, ער האָט מער ניט מיט ביטול אַ קרומען בליק געוואָרפֿן דערויף, דערנאָך אַ קוק געטאָן אַף בײדע מאַנסבילן, ווי אײנער זאָגט:

— נײ־ײ־ײן, אײנמאָל אַרײַנגעפֿאַלן, און גענוג! איצט פֿרעסט אַליין!

עס איז געווען, ווי ער וואָלט זיך געהאַט אונטערגעגעבן און האָט געמאַכט דעם אָנשטעל, ווי ער וואָלט שלאָפֿן. פּלוצים האָט אים אין מוח ווי אַ בליץ געטאָן עפּעס אַ געדאַנק: ער איז אויפֿגעשפּרונגען, געשטעלט זיך אַף די הינטערשטע פֿיסלעך, און מיט די פֿאָדערסטע גענומען בעטן.

אַף שווייק האָט אָט די רירנדע סצענע ניט געמאַכט קײן שום אײַנדרוק.

— קוש, לייג זיך! — האָט ער אָנגעשריִען אויפֿן אָרימען באַשעפֿעניש, וואָס האָט זיך ווידער אויסגעצויגן אויפֿן דיל מיט אַ נעבעכדיקן קווימש.

— וואָס פֿאַר אַ נאָמען זאָל איך אים אַרײַנשרייבן אין יחוס־בריוו? — האָט געפֿרעגט בלאַזשניק. — גערופֿן האָט מען אים פֿאָקס, דאַרף מען עפּעס, וואָס זאָל זײַן ענלעך דערצו, בכדי ער זאָל באַלד פֿאַרשטיין.

— לאָמיר אים אָנרופֿן מאַקס. טו נאָר אַ קוק, בלאַזשניק, ווי ער האָט אָנגעשפּיצט די אויערן, אַנו, מאַקס, שטיי אויף!

דער אומגליקלעכער פּינטשער, וואָס מען האָט פֿון אים אַוועקגעגזלט אי די היים אי דעם נאָמען, איז אויפֿגעשטאַנען און געוואַרט, וואָס וועט דאָ ווײַטער זײַן.

— איך מיין, מען וואָלט אים דאַרפֿן אָפּבינדן, — האָט שוויק באַשלאָסן, — לאָמיר אָקאָרשט זען, וואָס'ט ער טאָן.

אַז מען האָט אים אָפּגעבונדן, האָט ער קודם כּל זיך אַ לאָז געטאָן צו דער טיר און האָט דרײַ מאָל אַ בּיל געטאָן. אַז ער האָט געזען, אַז דידאָזיקע צוויי רירן זיך ניט פֿון אָרט, האָט ער אָנגעלאָזן בײַ דער טיר אַ קליין קאַלוזשקעלע. באַזיכערט, אַז איצט וועט מען אים שוין געוויס אַרויסוואַרפֿן אין דרויסן, ווי מען פֿלעגט דאָס טאָן שטענדיק אין יענע צײַטן, ווען ער איז נאָך געווען יונג און דער פּולקאָווניק פֿלעגט אים לערנען שטרייננג, מעשה זעלנער ניט צו שמוצן אין די צימערן.

—גענען אַ זשוליק! אַן אמתער יעזואיט!—האָט אויסגערופֿן שוויק, וואָס האָט געכאַפּט, וואָס דער הונט מיינט, און האָט אַפֿן אָרט און שטעל אים אַ שמיץ געטאָן מיטן רימען און אַרײַנגע־שטעקט זײַן פּיסק אין דער קאַלוזשע, אַזוי אַז ער האָט זיך מיט צרות אָפּגעניסט.

דער פּינטשער האָט זיך צעקוויטשעט מיט פּאַראַיבל און גענומען לויפֿן איבער דער קיך, אַרומשמעקנדיק דעם אייגענעם שליאַד, און דערנאָך איז ער פֿון העלער הויט צו צום טיש, האָט אויפֿגעגעסן דאָס שטיקל לעבער, וואָס איז געווען אַוועקגע־

ליגט פאַר אים אויפן דיל, האָט זיך צענויפגעדרייט אין אַ בייגל נעבן פּליטע און איז אַנטשלאָפן געוואָרן.

— וויפיל בין איך דיר שולדיק? — האָט שווייק געפרעגט בלאַזשניקן, אַז יענער האָט זיך געקליבן אַוועקגיין.

— לאָמיר וועגן דעם ניט ריידן, שווייק, — האָט בלאַזשניק געענטפערט ווייך. — פאַר אַן אַלטן חבר בין איך גרייט אַף אַלץ, בפרט, אַז ער איז נאָך צוגענומען אין מיליטער. נו, זיי געזונט, ברודערקע, און פיר אים קיינמאָל ניט שפּאַצירן אַרום פּאַרק, זיסט וועט זיין אַ צרה! ווען דו וועסט באַדאַרפן נאָך אַ הינטל, ווייסטו מיין אַדרעס.

שווייק האָט געלאָזן מאַקסן זיך גוט אויסשלאָפן און האָט דערווייל געקויפט ביים קצב אַ פערטל קילאָ לעבער, האָט דאָס אויסגעקאָכט און גענומען וואַרטן, ביז מאַקס וועט זיך אויפכאַפּן. צוליב דעם האָט ער צוגערוקט צו זיין נאָז אַ שטיקל הייסן לעבער.

מאַקס האָט גענומען באַלעקן זיך פון שלאָף, דערנאָך האָט ער זיך אַ צי געטאָן, אַ שמעק דעם לעבער און מיט איין כאַפּ אַריינגעשלונגען. דערנאָך איז ער צו צו דער טיר און ווידער געמאַכט דעם פּרווו צו פועלן, מען זאָל אים אַרויסלאָזן.

— מאַקס! — האָט שווייק אַ געשריי געטאָן — אַהער!

דער הונט האָט געפאָלגט אָן חשק. שווייק האָט אַרופגענומען אים אַף די קני און גענומען אים גלעטן, און מאַקס האָט דאָס ערשטע מאָל אַ דריי געטאָן מיטן אָפּגעהאַקטן ווידל מעשה גוט פריינט, אַ כאַפּ געטאָן מיט די ציין שווייקס האַנט און אָן אַרויסצולאָזן זי אַ קוק געטאָן אַף שווייקן מיט זיינע קלוגע אויגן, ווי איינער זאָגט:

— מילא, פאַרפאַלן! איך ווייס. אַז איך האָב פאַרשפּילט.

שווייק האָט אים געגלעט און גענומען מיט אַ פריינטלעכער שטים דערציילן:

— אַמאָל איז געווען אַ הינטל, האָט ער געוווינט ביי אַ גענעראַל. איינמאָל איז דאָס דינסטמיידל אַרויס מיט אים שפּאַצירן, איז געקומען אַ פרעמדער און האָט צוגעגנבעט פּאַקסן.

איצטער איז מאַקס אָנגעקומען צו אַ מיליטער־מאַן, צו אַ לייטע־נאַנט, און מען האָט אים געגעבן אַ נאָמען מאַקס... אנו, מאַקס, גיב די לאַפּקע! אַזוי! אָט זעסטו, נאַרעלע, מירן זיין גוטע פריינט. אויב דו׳סט זיך גוט אויפפירן און פאָלגן, אַניט וועסטו מוזן דער־שפּירן, אַז מלחמה איז ניט קיין קינדער־שפּילכל.

איז מאַקס אַראָפּגעשפּרונגען פון שווייקס קני און האָט גע־נומען פרייליך און לעבעדיק זיך דרייען אַרום אים. פאַרנאַכט, אַז דער לייטענאַנט איז געקומען אַהיים פון דינסט, זיינען שווייק און מאַקס שוין געווען די בעסטע גוטע פריינט.

קוקנדיק אויף מאַקסן האָט שווייק אַ טראַכט געטאָן מעשה פילאָזאָף:

— אויב מען זאָל אַ קלער טאָן, איז דאָך, בעצם, איטלע־כער סאָלדאַט אַרויסגעגנבעט פון זיין היים.

דער לייטענאַנט איז געווען שטאַרק צופרידן, אַז ער האָט דערזען מאַקסן, און יענער האָט אויך אַרויסגעוויזן אַ גרויסע פרייד, ווען ער האָט דערזען ווידער אַ מיליטער־מאַן מיט אַ שאַבליע.

אויף דער פראַגע, פון וואַנען עס נעמט זיך דער הונט און וויפיל קאָסט ער, האָט שווייק געענטפערט רואיק, אַז ער האָט אים געקראָגן אַ מתנה פון זיינעם אַ חבר, וואָס מען האָט אָקאָרשט מאָביליזירט.

— גוט, שווייק, — האָט געזאָגט דער לייטענאַנט, שפּילנ־דיק זיך מיט מאַקסן, — דעם ערשטן קריגט איר פון מיר פופ־ציק קרוין פאַרן הונט.

— מען דאַרף ניט, הער לייטענאַנט, איך קאָן ניט נעמען.

— שווייק, — האָט געזאָגט דער לייטענאַנט שטרייננג, — אַז איר זייט אָנגעקומען צו מיר, האָב איך אייך געזאָגט, אַז איר מוזט מיר פאָלגן אויפן וואָרט. אויב איך זאָג, אַז איר וועט קריגן פופציק קרוין, מוזט איר דאָס נעמען און פאַרטרינקען. וואָס וועט איר טאָן מיט די פופציק קרוין, שווייק?

— ריכטיק, הער לייטענאַנט, איך וועל זיי פאַרטרינקען לויטן באַפעל.

— אויב איך וועל פארגעסן וועגן דעם, וואָס איך באַפעל אייך, שוויק, זאָלט איר מיר דערמאָנען, אַז איך דאַרף אייך געבן פופציק קרוין פארן הונט. פארשטאַנען? קיין פלוי האָט דער הונט נית? אַף יעדן פאַל וואַשט אים אויס און קעמט אים אויס מיט אַ קאַם. מאָרגן האָב איך דינסט, נאָר איבערמאָרגן גיי איך מיט אים שפאַצירן.

אין דער צייט וואָס שוויק האָט געבאָדן מאַקסן, איז זיין, פריערדיקער בעל־הבית, דער פולקאָווניק, ארום פון די כלים שרעקלעך געזידלט זיך און געסטראַשעט, אַז ער וועט דעם, וואָס האָט ביי אים אָוועקגעגנבעט דעם הונט, איבערגעבן צום קריגס־געריכט און הייסן שיסן, הייננען, אַריינזעצן אַף צוואַנציק יאָר, פערטלען...

— זאָל אים כאַפן דער שוואַרץ־יאָר, דעם מנוול! — האָט עס געקלונגען אין פולקאָווניקס וווינונג, אַזוי אַז די שויבן האָבן געציטערט. — מיט אַזעלכע רוצחים וועל איך גיך פאַרטיק ווערן.

איבער שוויקן און דעם לייטענאַנט לוקאַש האָבן זיך צע־נויפגעקליבן שוואַרצע כמאַרעס. די קאַטאַסטראָפע איז ניט געווען אויסצומיידן!

15.

די קאַטאַסטראָפע.

דער פולקאָווניק פרידריך קראַוס פאָן צילערהוט איז געווען אַ בפירושער אידיאָט. אַז ער פלעגט עפּעס דערציילן, פלעגט ער ריידן די פשוטסטע זאַכן, און דערביי פלעגט ער נאָך פרעגן ביי די צוהערער, צי זיי פאַרשטייען זיינע רייד. ער פלעגט זאָגן:

— בכן, מיינע הערן, אַ פענצטער, יאָ. ווייסט איר, וואָס דאָס איז אַ פענצטער?

אָדער אַזוי:

—„א וועג, וואָס פון ביידע זייטן זיינען אויסגעגראָבן רינוועס, ווערט אָנגערופן גאַס. יאָ, מיינע הערן. און ווייסט איר, וואָס דאָס איז אַזוינס אַ רינווע? אַ רינווע—דאָס איז אַ פאַרטיפונג אין דער

ערד, וואָס עס גראָבן עטלעכע מענטשן. דאָס איז אַ פאַרטיפונג אין דער ערד. יאָ, די ערד גראָבט מען מיט רידלען. ווייסט איר, וואָס דאָס איז אַ רידל?

ער איז געווען אַזאַ טיפּש, אַז די אָפיצערן פלעגן אים נאָך פונדערווייטנס אויסמיידן, כּדי זיי זאָלן ניט דאַרפן הערן פון אים, אַז א טראָטואַר איז ניט קיין בּרוק, נאָר אַז דאָס איז אַן אופגע־הויבן שטעגל, אויסגעבּרוקירט מיט שטיין־פלאַטן, וואָס ציט זיך פאַזע די פאַסאַדן פון די הייזער. און אַז די פאַסאַדן רופט מען יענע טיילן פון בּנינים, וואָס מען קאָן זיי זען פון גאַס אָדער פון טראָטואַר. די הינטערשטע טיילן פון די הייזער קאָן מען פון טראָטואַר ניט זען, דערין קאָן מען זיך איבערצייגן, ווען מען גייט אַראָפּ פון טראָטואַר אין מיטן גאַס.

ער איז געווען גרייט איטלעכס מאָל צו דעמאָנסטרירן דעם דאָזיקן אינטערעסאַנטן פאַקט. צום גליק אָבער איז מען אים סוף כּל סוף איבערגעפאָרן, זינט דעם איז ער נאָך נאַרישער גע־וואָרן; ער פלעגט אָפּשטעלן אָפיצערן אין גאַס און פאַרפירן מיט זיי לאַנגע שמועסן מכּח אייער, מכּח דער זון, מכּח פערד, מכּח פענצטערן, מכּח פאָסט־מאַרקעס וכדומה.

עס איז, בּאמת, געווען צום פאַרחידושן זיך, וואָס דער דאָזיקער אידיאָט האָט געקאָנט לפי ערך גיך מאַכן אַ קאַריערע; נאָר ער האָט געהאַט אַ פּראָטעקציע אין די הויכע פענצטער, און דאָס איז געווען אַלץ. אין מיליטער־ענינים איז ער געווען גאָר אַ קנאַפּער ווייסער, אַף די מאַנעווערס פלעגט ער שטענדיק אָנטאָן צרות, נאָר דאָס האָט אים אַלץ ניט געשאַדט.

דערפאַר פלעגט ער זיין ניט צופרידן אַלע מאָל, ווען ער פלעגט לייענען אין בּלאַט, אַז עס זיינען גענומען געוואָרן גע־פאַנגענע.

— צוליב וואָס נעמען געפאַנגענע?—האָט ער געזאָגט.— אַלעמען צעשיסן! ניט שוינען קיינעם! טאַנצן איבּער פּגרים! די גאַנצע בּירגערלעכע באַפעלקערונג פאַרבּרענען בּיזן לעצטן! די קינדער דערשטעכן מיט באַגנעטן!

* * *

געענדיקט זיין דינסט, איז לייטענאנט לוקאַש אַרויס שפּאַ־צירן מיט מאַקסן.

— ערלויבט אויפמערקזאַם צו מאַכן, הער לייטענאַנט, — האָט געוואָרנט שווייק, — אַז מען מוז גוט אויפּפּאַסן, דער הונט זאָל ניט אַנטלויפן. ער קאָן פּלוצים זיך פאַרבענקען נאָך זיין אַל־טער היים און אַנטלויפן פון אייך, אויב איר ט'איט לאָזן אָן אַ קייט. היינט וואָלט איך אייך ניט געראָטן שפּאַצירן אַרום פּאַרק. דאָרט בּראָדיעט אַרום אַ גרויסער בּייזער הונט, ער וועט אים באַלד אָנפאַלן.

זיי זיינען אַרויס פון שטוב. מאַקס האָט פריילעך געשפּרונ־גען און געפּלאָנטערט זיך אונטער די פיס. דער לייטענאַנט איז געווען פאַרקלערט. ער האָט בּאַדאַרפט זיך בּאַגעגענען מיט אַ דאַמע.

פּלוצים האָט אים אַ שטרייגער „האַלט!" איבּערגעשלאָגן די געדאַנקען. צוגלייך האָט דער הונט זיך אַרויסגעריסן אים פון האַנט אין איינעם מיטן קייטל און איז מיט אַ פריילעכער קוויט־שעריי צוגעפאַלן צו יענעם מענטשן, וואָס האָט געשריען „האַלט!"

פאַרן לייטענאַנט לוקאַש איז געשטאַנען פּאָלקאָווניק קראַוס פאָן צילערהוט. דער לייטענאַנט האָט אָפּגעגעבּן דעם מיליטערישן גרוס און האָט זיך אַנטשולדיקט, וואָס ער האָט אים ניט בּאַמערקט.

פּאָלקאָווניק קראַוס איז געווען בּאַוווּסט צווישן די אָפיצערן מיט זיין תאווה „אָפּצושטעלן". ער האָט געהאַלטן, אַז דער מיליטע־רישער גרוס איז עפּעס אַזוינס, וואָס דערפון איז געווענדט דער נצחון און וואָס אויף דעם איז געבּויט גאָר די מיליטער־מאַכט פון דער מלוכה.

בּיי אים איז ניט אָנגעגאַנגען קיין שום „אַנטשולדיקט, איך האָבּ ניט בּאַמערקט".

— אַ סאָלדאַט, — פּלעגט ער זאָגן, — מוז זוכן זיין שעף צווישן המון און וועגן קיין אַנדער זאַך ניט קלערן, חוץ וועגן די תקנות פון מיליטער־סטאַטוט. אַפילו, ווען ער פאַלט

אפן שלאכט־פעלד, מוז ער בעתן שטארבן אפגעבן דעם מילי־טערישן גרוס. ווער עס פארשטייט ניט צו גריסן, ווער עס מאכט דעם אנשטעל, אז ער זעט ניט, אדער ווער עס הויבט די האנט נאר פון יוצא וועגן, דער איז פאר מיר קיין מענטש ניט.

— הער לייטענאנט,—האט פולקאוויניק קראוס א געשריי געטאן מיט א שרעקלעכער שטים,—ערשטנס, איז א אינגערער ראנג שטענדיק מחויב צו גריסן אן עלטערן. דער דאזיקער כלל איז נאך ניט בטל געווארן. צווייטנס, זינט ווען האבן דאס די הערן אפיצערן זיך גענומען א מאדע צו גיין שפאצירן מיט גע־גנבעטע הינט? יא, מיט געגנבעטע הינט! ווארום א הונט, וואס געהער צו א צווייטן, איז א געגנבעטער.

— דער דאזיקער הונט, הער פולקאווניק,, — האט דער לייטענאנט געפרוווט זיך פארענטפערן.

— געהער מיר, הער לייטענאנט,—האט דער פולקאווניק אים שארף איבערגעהאקט. — דאס איז מיין פאקס!

און פאקס, וואס איז אקארשט געווען מאקס, האט גענומען שפרינגען אוןווארפן זיך דעם פולקאווניק אף דער ברוסט, אוי־סער זיך פון שמחה.

— שפאצירן מיט געגנבעטע הינט, הער לייטענאנט, דאס פאסט נ־ט פארן כבוד פון אן אפיצער. איר האט ניט געוווסט? אן אפיצער טאר ניט קויפן קיין הונט, איידער ער האט זיך איבערצייגט, אז עס קאנען דערפון ניט ארויסקומען קיין אומאנגע־נעמלעכקייטן, — האט דער פולקאווניק ניט אופגעהערט מוסרן, גלעטנדיק פאקסן־מאקסן, וואס האט גענומען בורטשען אפן לייטענאנט און ווייזן אים די ציין.

— הער לייטענאנט,—האט דער פולקאווניק ניט געוואלט זיך בארואיקן, — האלט איר, אז מען מעג רייטן אף א גע־גנבעטן פערד? האט איר ניט געלייענט די פובליקאציעס אין „טאגבלאט” און „באהעמיא”, אז בייַ מיר איז אנטלאפן א פינט־שער? איר לייענט ניט די פובליקאציעס, וואס אייער שעף שטעלט אריין אין די בלעטער?

דער פּולקאָווניק האָט אויפגעהויבן די הענט צום הימל.

— אָט האָט איר די יונגע אָפיצערן! ווו איז דיסציפּלינע? אַ פּולקאָווניק פּובליקירט אין צייטונגען, און דער לייטענאַנט איז זיך אַפילו ניט מטריח איבערצולייענען!

„אַך, ווען איך וואָלט געקאָנט דיר, אַלטער אידיאָט, אָנ־פּראַשקען די צורה!"— האָט געטראַכט דער לייטענאַנט, באַטראַכטנ־דיק דעם פּולקאָווניקס באַקנבאָרד.

— קומט מיט מיר אַביסל. — האָט געזאָגט דער פּולקאָוו־ניק, און זיי האָבן זיך געלאָזט גיין שמועסנדיק.

— אַפן פראָנט, הער לייטענאַנט, וואָלט אַזאַ געשיכטע מיט אייך ניט געטראָפן. אודאי, אַרומשפּאַצירן אין הינטערלאַנד מיט געגנבעטע הינט — דאָס איז אַ גאַנץ געשמאַקע זאַך. יאָ, יאָ! מיטן הונט פון אייער שעף! און דאָס אין אַזאַ צייט, ווען מיר פאַרלירן טעגלעך אַף די שלאַכט־פעלדער הונדערטער אָפי־צערן! און פּובליקאַציעס לייענט מען פּשוט ניט! דו מעגסט פּוב־ליקירן כאָטש הונדערט יאָר! צוויי הונדערט יאָר! דריי הונדערט יאָר!

דער פּולקאָווניק האָט זיך אויסגעשנייצט אַף אַ קול, וואָס דאָס איז ביי אים געווען שטענדיק אַ סימן פון גרויסן כעס, און ער האָט געזאָגט:

— איצט מעגט איר זיך ווייטער שפּאַצירן.

— וואָס זאָל איך טאָן מיטן דאָזיקן שווייק? — האָט דער לייטענאַנט לוקאַש געקלערט, גייענדיק אַהיים. — איך וועל אים אויסשלאָגן אַלע ציינער. נאָר דאָס וועט זיין ווינציק. אַפילו אויס־שניידן פּאַסן אים פון רוקן וועט אויך זיין ווינציק פאַר אַזאַ מנוול!

— איך וועל אים דערהרגענען, דעם אויסוואָרף! —האָט ער געזאָגט צו זיך, אַריינזעצנדיק זיך אין טראַמוואַי.

* * *

אין דער זעלביקער צייט האָט דער בראַווער כאַלראַט שווייק געהאַלטן אין מיטן אַ לאַנגן שמועס מיט אַ סאַלדאַט פון

קאַזאַרמע. יענער האָט געבראַכט עטלעכע פּאַפּירן פאַרן לייטענאַנט אַף אונטערצושרייבן און האָט געוואַרט, ביז ער וועט קומען.

שווייק האָט אים מכבד געווען מיט קאַווע און זיי האָבן דערציילט איינער דעם אַנדערן, אַז עסטרייך וועט פאַרשפּילן דעם קריג.

— זיין מאַיעסטעט, אונדזער קיסר, איז פון דער גאַנצער מעשה מסתמא אינגאַנצן צעדולט, — האָט שווייק דערקלערט. — ער איז אַזוי אויך ניט געווען באַזונדערס קלוג, און נאָך דער איצטיקער מלחמה וועט ער שוין אינגאַנצן אַראָפּ פון זינען.

— יאָ, ער איז לחלוטין אַ אידיאָט, — האָט פאַרזיכערט דער סאָלדאַט פון קאַזאַרמע. — ער ווייס, משמעות, אַפילו ניט, אַז עס גייט איצט קריג. אפשר האָבן זיי געשעמט זיך אים דאָס אויסצוזאָגן. אַ וואָס ער האָט אונטערגעחתמעט דעם מאַניפעסט צו זיינע פעלקער, איז דאָס הוילער שווינדל. זיי האָבן דאָס פשוט אָפּגעגעבן צעצן אָן זיין וויסן, וואָרום סיי ווי כיי הויבט ער ניט אָן קיין זאַך צו פאַרשטיין.

— ער איז אַ פאַרטיקער! — האָט שווייק מוסיף געווען מעשה מבין.

— וואָלטן זיי אונדז שוין וואָס גיכער אַנגעמקלט די ביינער, — האָט אַ זיפץ געטאָן דער סאָלדאַט פון קאַזאַרמע, — אַז מען זאָל עסטרייך סוף כל סוף שוין לאָזן צו רו.

און זיי האָבן נאָך לאַנג אַזוי געשמועסט, ביז שווייק האָט אַרויסגעטראָגן עסטרייך דעם פּסק־דין:

— אַזאַ אידיאָטישע מאָנאַרכיע — איז גאָר ניט כדאי. זי זאָל עקסיסטירן אַף דער וועלט!

און דער צווייטער האָט מוסיף געווען, כדי, אַזוי צו זאָגן, צו באַקרעפטיקן פּראַקטיש דעם פּסק:

— ווי נאָר איך קום אָפן פראָנט, באַלד ווער איך אַ נעלם.

און אַזוי האָבן זיי אַרויסגעזאָגט די מיינונג פון טשעכישן פאָלק וועגן דער מלחמה, ביז עס איז געקומען דער לייטענאַנט

לוקאַש און האָט געשטערט דעם שמועס. אַ קוק געטאָן מיט רציחה אַף שווייקן, האָט ער אונטערגעשריבן די פּאַפּירן און אַוועקגעשיקט דעם סאָלדאַט, דערנאָך האָט ער שווייקן אַריינגערופן צו זיך אין צימער.

דעם לייטענאַנטס זיינען פון די אויגן געפלויגן פונקען. ער איז געזעסן אַף אַ שטול, האָט געקוקט אַף שווייקן און געטראַכט, ווי זאָל ער אָנהויבן שלאָגן.

„קודם כל וועל איך אים דערלאַנגען איינס-צוויי-דריי איבער די פּיסקעס, — האָט דער לייטענאַנט געטראַכט.—דערנאָך וועל איך אים צעפּלעטשען די נאָז און אָפּרייסן די אויערן—און ווייטער ווען מיר זען”,

אַף אים האָבן געקוקט די גוטמוטיקע, אומשולדיקע אויגן פון שווייקן, וואָס האָט זיך דערוועגט צו שטערן די שטילקייט פאַרן שטורעם מיט אַזאַ מעשה:

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז איר האָט שוין ניט אייער קאַץ. זי האָט זיך אָנגעפרעסן מיט שוואַקס און איז אַוועקגעפּגרט. האָב איך זי אַרויסגעוואָרפן אין אַ קעלער, אין שכנס קעלער. אַזאַ ווילדע און שיינע אַנגאָרא-קאַץ ט'איר שוין מער ניט קריגן!

— וואָס זאָל איך מיט אים טאָן? — איז דעם לייטענאַנט דורכגעפלויגן אין קאָפּ.—ער האָט אַזאַ אידיאָטישן אויסדרוק, אַז כאָטש נעם און לאַך.

איז דער לייטענאַנט אופגעשפּרונגען פון אָרט, נאָר ער האָט שווייקן ניט קיין קלאַפּ געטאָן, ווי ער האָט פריער געהאַט בדעה, ער האָט נאָר אַ מאַך געטאָן מיטן פויסט פאַר זיין נאָז און האָט אַרויסגעדונערט:

— איר האָט אַוועקגעגנבעט דעם הונט, שווייק!

— אָ ניין, הער לייטענאַנט, פאַר דער לעצטער צייט ווייס איך ניט פון אַזאַ געשעפט. און ווייטער, הער לייטענאַנט, ער-לויבט צו מעלדן, איר זייט אַוועק שפּאַצירן מיט מאַקסן בייטאָג, אַזוי אַז איך האָב אים ניט געקאָנט אַוועקגנבענען. מיר איז דאָס באַלד אויסגעקומען מאָדנע, וואָס איר זייט געקומען אַהיים אָן

דעם הונט. צי האָט זיך עפּעס ניט געטראָפן? אָט אַ מעשה! אַף ברענטא-גאַס ווינט אַ טאָרבע-מאַכער, רופט מען אים קונעש, קאָן דער דאָזיקער קונעש ניט אַרויסגיין מיט זיין הונט, ער זאָל אים ניט פאַרלירן. אָדער ער לאָזט אים איבער אין אַ קאַפּיי, אָדער עמיצער כאַפּט ביי אים אַרויס, אָדער עמיצער אַנטלייט ביי אים דעם הונט אַף עטלעכע טעג און גיט דערנאָך ניט אָפּ....

— שווייק, בהמה, פּערדאַטש, ווערט אַנטשטומט! אָדער איר זייט אַן אויסוווּרף איינער אין דער וועלט, אָדער איר זייט אַן אייזל און אַ שלימזלדיקער אידיאָט! איינגאַנצן באַשטייט איר פון הוילע מעשיות, אָבער איך זאָג אייך, אַז מיר וועט איר די ציין ניט פאַרדרייען! פון וואַנען האָט איר גענומען דעם הונט? ווי קומט ער צו אייך? ווייסט איר, אַז ער געהער אונדזער פּולקאָווניק, וואָס האָט אים ביי מיר צוגענומען, בעת מיר האָבן צופעליק זיך געטראָפן אין גאַס? ווייסט איר, אַז דאָס שמעקט מיט אַ מוראדיקן סקאַנדאַל? זאָגט דעם אמת, איר האָט געגנבעט דעם הונט, אָדער ניט?

— ניין, הער לייטענאַנט, איך האָב אים ניט גע-גנבעט.

— איר האָט געוווּסט, אַז ער איז אַ געגנבעטער?

— יאָ, הער לייטענאַנט, איך האָב געוווּסט, אַז ער איז אַ געגנבעטער.

— הייליקע מאַריאַ, שווייק, איך שווער ביי גאָט, איך וועל אייך דערשיסן, אידיאָט איינער, בּופלאָקס, אויסוואָרף, מנוול, קרע-טין! זייט איר דען באמת אַזאַ אידיאָט?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, איך בין אַזאַ אידיאָט.

— פאַרוואָס האָט איר מיר געגעבן אַ געגנבעטן הונט? פאַרוואָס האָט איר מיר אַריינגעבראַכט אין שטוב דאָס דאָזיקע מיאוסע באַשעפעניש?

— בכדי צו פאַרשאַפן אייך פאַרגעניגן, הער לייטענאַנט.

און שווייקס אויגן האָבן גוטמוטיק און פריינטלעך געקוקט גלייך אין פּנים אַריין דעם לייטענאַנט, וואָס האָט זיך אַנידערגע-

יעצט אוי אָפּגעזיפּצט:

— פאַרוואָס האָט גאָט מיר צוגעשיקט אַזאַ שוטה!

אָפּגעלאָזן און נכנע איז דער לייטענאַנט געזעסן אפן שטול. ער האָט געהאַט דאָס געפיל, אַז ער האָט ניט נאָר קיין כּח ניט צו פאַרפאָרן שוויקן אין באַק אַריין, נאָר אַפילו ניט אָף צו פאַרדרייען זיך אַ פּאַפּיראָס. אַליין ניט צו וויסן, צוליב וואָס, האָט ער געשיקט שוויקן נאָך דער „באָהעמיאַ" און נאָכן „טאַגבלאַט", בכדי ער זאָל איבערלייענען די פּובליקאַציע פון פּולקאָווניק וועגן הונט, וואָס מען האָט ביי אים גענבעט.

שוויק איז געקומען צוריק מיט די צייטונגען. זיין פּנים האָט געשיינט, און ער האָט געקוואָלן פון נחת:

— ריכטיק, פאַראַן טאַקע דאָ, הער לייטענאַנט! און אַזוי שיין באַשרייבט ער אים, דער פּולקאָווניק דעם פּינטשער, וואָס מען האָט ביי אים אַוועקגעגנבעט, אַז עס איז ממש אַ האַרץ־דערקוויקעניש. און ער זאָגט צו נאָך הונדערט קרוין, ווער עס וועט אים אָפּברענגען. דאָס איז זייער אַ פיינע באַלוינונג. געוויינט־לעך גיט מען נאָר פופציק. אַ געוויסער באָזשעטעך פון קאָשירש האָט דאָס געמאַכט פאַר אַ פּרנסה. ער גנבעט אַוועק אַ הונט און זוכט אין די אַנאָנסן, ביי וועמען דער הונט איז פאַרפאַלן און גייט אַהין אַוועק. איין מאָל האָט ער אַוועקגעגנבעט אַ שיינעם שוואַרצן שפּיץ. און היות ווי דער בעל־הבית האָט זיך ניט געמאָלדן, האָט ער אַליין געפּרוווט געבן אַן אַנאָנס אין בלאַט. האָט ער אָף אַזאַ שטיי־גער אַריינגעבראָכט אַ פינפערל, ביז עס איז געקומען איינער אַ הער און האָט דערקלערט, אַז דאָס איז טאַקע זיין הונט, אַז ער האָט אים אָנגעוואָרן, נאר ער האָט געהאַלטן פאַר איבעריק אים צו זוכן. נאָר איצטער זעט ער, אַז עס זיינען פאַראַן ערלעכע מענטשן אַף דער וועלט, און אים טוט דאָס הנאה. דערפאַר טראָגט ער אים אונטער אַ מתּנה זיין בוך וועגן האָדעווען שטוב־ און גאָרטן־געוויקסן. האָט דאָס אונדזער באָזשעטעך געכאַפּט דעם שוואַרצן שפּיץ פאַר די הינטערשטע פיסלעך און אַ זעץ געטאָן דעם הער איבערן קאָפּ, און זינט דעמאָלט האָט ער זיך אַ נדר גע־געבן ניט צו פּובליקירן מער אין די בלעטער. ער'ט בעסער פאַרקויפן

דעם הונט אַ היצל, אויב קיינער וועט ניט געבן אַן אַנאָנס.

— גייט און לייגט זיך שלאָפן, שוויק, — האָט באַפוילן דער לייטענאַנט, — איר זייט דאָך אין שטאַנד אָפּצובאָלבען אַזוי ביז אינדערפרי.

דער לייטענאַנט אַליין האָט זיך אויך געלייגט שלאָפן. ביי נאַכט האָט זיך אים געחלומט, אַז שוויק האָט אַוועקגעגעבט דעם קרוינפּרינצס פערד און האָט אים געבראַכט צו אים, און אַז אַפּן פּאַראַד האָט דער קרוינפּרינץ דערקענט זיין פערד, בשעת ער, דער שלימזלדיקער לייטענאַנט לוקאַש, איז אַף אים געריטן בראש פון זיין אָפּטייל.

אין דערפרי איז ביים לייטענאַנט געווען אַזאַ צושטאַנד, ווי ער וואָלט בעת אַ הוליאַנקע געהאַט געקראָגן אַ פּאַטש אין פּנים. באַגינען איז ער ווידער אַנטשלאָפן געוואָרן, אויסגעמאַטערט פון די שרעקלעכע חלומות. האָט אים אויפגעוועקט אַ שטאַרקער קלאַפּ אין טיר; עס האָט זיך באַוויזן דער גוטמוטיקער פּנים פון שוויק, וואָס האָט געפרעגט, וויפיל אַזייגער זאָל ער אופוועקן דעם הער לייטענאַנט.

— אַרויס, שוטה! דאָס איז דאָך שוין גאָרניט צו דער־טראָגן! — האָט דער לייטענאַנט אַרויסגעקרעכצט.

אַז ער איז אופגעשטאַנען, און שוויק האָט אים דערלאַנגט פרישטיק, האָט ער אים צעטומלט מיט אַזאַ פראַגע:

— נו וואָס, הער לייטענאַנט, וועט איר ניט באַפוילן, איך זאָל אייך ברייגען אַן אַנדער הונט!

— איר ווייסט וואָס, שוויק? איך וואָלט געווען אַ בעלי איך איבערצוגעבן אין פעלד־געריכט, — האָט דער לייטענאַנט געזאָגט מיט אַ זיפץ. — נאָר מען וואָלט אייך סיי ווי סיי באַ־פרייט, וואָרום אַזאַ טיפש האָט נאָך קיינער ניט באַגעגנט. איר טוט נאָר אַ קוק אַף זיך אין שפּיגל. ווערט אייך דען ניט שלעכט פון אייער אידיאָטישן פּנים? אַנו, שוויק, זאָגט מיר מיט אַן אמת, איר אַליין זייט זיך געפעלן?

— ניין, הער לייטענאַנט, איך בין זיך ניט געפעלן, וואָרום אין דאָזיקן שפּיגל בין איך אַ קרומער אָדער אַזוי עפּעס. אָט אַזוי

דעם כינעז סמאנעק איז געווען אזא בולטער שפיגל, אז עמיצער פלעגט אין אים אריינקוקן, פלעגט אים קערן ברעכן. דער פיסק אן א זייט, דער קאפ — א נאכט־טאפ, דער בויך ווי ביי א שבורן קאנאניר... מיט איין ווארט — א פארשוין! נאר ס'איז געגאנגען פארביי דער הער שטאטהאלטער און האט א קוק געטאן אין שפיגל, האבן זיי תיכף געמוזט אים צונעמען.

האט דער לייטענאנט זיך אפגעקערט און האט שווער אפ־געזיפצט. איידער צו שמועסן מיט שווייקן, האט ער זיך בעסער פארנומען מיט זיין שווארצער קאווע.

שווייק האט שוין געפארעט זיך אין קיך, און צום לייטע־נאנט איז דערגאנגען זיין שטים: ער האט געזונגען א פריילעך סאלדאטן־ליד...

— יא, יא: אזא טיפש, וואס פעלט אים? — האט דער ליי־טענאנט א טראכט געטאן און האט אפילו אויסגעשפיגן.

אין דער טיר האט זיך באוויזן שווייקס קאפ.

— איך האב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאנט, — האט שווייק געזאגט, — דא איז מען געקומען נאך אייך פון קאזארמע, איר זאלט תיכף זיך מעלדן צום הערן פולקאווניק.

און האט מוסיף געווען מעשה היימישער מענטש:

— אפשר איבער דעם הינטל?

— איך האב שוין געהערט, — האט געזאגט דער ליי־טענאנט, אז דער געקומענער סאלדאט האט געוואלט איבערגעבן אים זיין שליחות.

ער האט דאס געזאגט מיט א פארדאגהטן מאן און איז אוועק, נאכדעם ווי ער האט שווייקן צוגעווארפן א בליק פול שנאה.

דאס איז געווען זייער א מיאוסער שמועס. אז דער לייטע־נאנט איז אריין אין פולקאווניקס קאבינעט, האט ער אים גע־טראפן זיצנדיק אין פאטער־שטול, אן אנגעברוגזטער, א בייזער.

— מיט צוויי יאר צוריק, הער לייטענאנט — האט גע־זאגט דער פולקאווניק, — האט איר אויסגעדריקט דעם ווונטש אריבערצוגיין קיין בודוויס? אף דער מאלדאווע. יא, אף דער מאל־

דאַווע, דאָרט ווו עס פאַלט אין איר אַריין דער עגער אָדער עפּעס ענלעכס. אַ גרויסע שטאָט, אַזוי צו זאָגן אַ פּריינטלעכע, און אויב איך האָב ניט קיין טעות, איז דאָרט פאַראַן אַ ברעג־דאַמבע. דאָס איז אַ וואַנט, אויסגעבויט אונטערן וואַסער. יאָ, אַי־בעריקנס, האָט דאָס קיין שייכות ניט אַהער.

דער פּולקאָווניק איז אַנטשוויגן געוואָרן. דערנאָך, אַ קוק געטאָן אויפן טינטער, איז ער האַסטיק אַריבער אויף אַן אַנדער טעמע:

— מיין הונט האָט בײַ אײַך פאַרדאָרבן דעם מאָגן, וויל גאָרנישט עסן. אָ, טוט נאָר אַ קוק, אין טינטער איז אַריין אַ פליגע אַ מאָדנע זאַך, וואָס אפילו ווינטער פאַלן אַריין פליגן אין טינטער. שדים ווייסן, וואָס דאָס איז אַזוינס!

„נו שוין, ציט ניט די נשמה, אַלטער שוטה", האָט דער לייטענאַנט געטראַכט.

דער פּולקאָווניק איז אויפגעשטאַנען און איז עטלעכע מאָל זיך דורכגעגאַנגען איבערן קאַבינעט.

— איך האָב לאַנג געטראַכט, הער לייטענאַנט, וואָס זאָל איך מיט אײַך אייגנטלעך טאָן, בכדי אַזאַ זאַך זאָל ניט קאָנען זיך איבערחזרן, האָב איך זיך דערמאָנט, אַז איר האָט געוואָלט אַריבערגיין אין 91־טן פּולק. פון שטאַב פון הויפּט־קאָמאַנדיר האָט מען אונדז ניט לאַנג געגעבן צו וויסן, אַז אין 91־טן פּולק פעלן אויס אָפיצערן, ווייל די סערבן האָבן אַלע אויס־געהרגעט. איך בין אײַך ערב מיט מיין וואָרט, אַז ניט שפּעטער ווי אין דריי טעג אַרום וועט איר זיין אין 91־טן פּולק אין בּוד־וויס, ווו עס ווערט איצט געבילדעט אַ מאַרש־באַטאַליאָן. איך בעט אײַך, דאַנקט ניט. די אַרמיי באַדאַרף האָבן אָפיצערן, וואָס...

אַזוי ווי ער האָט ניט געוווּסט מער, וואָס צו זאָגן, האָט ער אַ קוק געטאָן אויפן זייגער און געזאָגט:

— שוין האַלב עלף, צייט אָנצונעמען דעם ראַפּאָרט פון פּולק.

דערמיט האָט זיך דער אָנגענעמער שמועס געענדיקט. דעם לייטענאַנט איז געוואָרן גרינגער אויפן האַרצן, ווען ער איז אַרויס

פון קאַנצעלאַריע און איז אַוועק אין קאַזאַרמע, ווו ער האָט גע־מאָלדן, אַז אין די נאָענטסטע טעג פאָרט ער אַפּן פראָנט און אַז ער לאַדט איין אַף אַ געזעגן־סעודה.

געקומען אַהיים, האָט ער מיט א שטאָך געפרעגט שווייקן:

— איר ווייסט, וואָס דאָס איז אַ מאַרש־באַטאַליאָן, שווייק?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, אַ מאַרש־באַטאַליאָן איז אַ „מאַרשבאַטיאַק“, און אַ מאַרש־ראָטע איז א „מאַרשקומפּאַטשקאַ“. מיר רופן דאָס אַלע מאָל אַזוי אָפּגעקירצט.

— אויב אַזוי, שווייק, — האָט דער לייטענאַנט פייערלעך געמאָלדן,—גיב איך אייך צו וויסן, אַז איר גייט אַוועק מיט מיר אין אַ מאַרשבאַטיאַק, אויב איך געפעלט אַזוי דער נאָמען. נאָר מיינט ניט, אַז אַפּן פראָנט וועט איר מאַכן אַזעלכע נאַרישע קונצן, ווי דאָ. איר זייט צופרידן?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, צופרידן! ---האָט גע־ענטפערט דער בראַווער סאָלדאַט שווייק.—אָט וועט דאָס זיין גרויס־אַרטיק, ווען מיר וועלן ביידע צוזאַמען פאַלן פאַר אונדזער קיסר און פאַר זיין גאַנצער פאַמיליע!...

יאראסלאוו האשעק

דער בראַווער סאָלדאַט שווייק אין דער וועלט־מלחמה

צווייטער טייל

אידיש ז. קאלמאנאוויטש

„ביכער פאר אלעמען" ריגע
גערטרוד־גאס 19.
1928

דרוקעריי ד. אַפּט, ריגע, פּאַרק=גאַס 1=אָ.

1

שווייקס צרות אין אייזנבאַן־צוג.

אין קופּע צווייטן קלאַס פונם שנעלצוג פּראָג—בודוויס האָבן זיך געפונען דריי מענטשן, לייטענאַנט לוקאַש, אים קעגנאיבער אַן עלטערער מאַן, אין גאַנצן אַ פּליכעדיקער, און שווייק וואָס איז געשטאַנען באַשיידן ביי דער טיר פון קופּע. לייטענאַנט לוקאַש האָט דעם גאַנצן וועג ניט אופגעהערט צו מוסרן שווייקן און, ניט געאַכט דערויף, וואָס דערביי איז געזעסן דער פּליכעדיקער „פרייער“, האָט ער אים געזידלט מיט די ערגסטע ווערטער, וויפיל אין אים איז אַריין. שווייק איז דערביי געשטאַנען און האָט מיט א הכנעהדיקער מינע גענומען אַף זיך די תוכחה, וואָס האָט זיך אַף אים געשאָטן.

— אָט האָט מען ביי אונדז צוגעגנבעט איין טשעמאָדאַן,— האָט לייטענאַנט לוקאַש אופגעוואָרפן שווייקן. — אַ קאַטאָוועס צו זאָגן — אַ טשעמאָדאַן! כלב!

— ערלויבט צו מעלדן הער לייטענאַנט,—האָט שווייק זיך אָפגערופן באַשיידן: — דעם טשעמאָדאַן האָט מען טאַקע ביי אונדז צוגעגנבעט, אַפן וואָקזאַל דרייען זיך אלע מאָל אַרום כלערליי זשוליקעס, און מיר דוכט, אַז איינעם אַזאַ זשוליק איז ניט אַנדערש געפעלן געוואָרן אייער טשעמאָדאַן, האָט אָט דער מנוול מסתמא אויסגענוצט דעם מאָמענט, ווען איך בין אַף אַ וויילינקע אַוועקגעגאַנגען פון באַגאַזש צו מעלדן אייך, אַז מיט אונדזער באַגאַזש, איז גאָט צו דאַנקען, אַלץ כשורה! וואָרום אַוועקגנבען ביי אונדז אַ טשעמאָדאַן האָט מען געקאָנט נאָר אין אַזאַ גינסטיקן

מאָמענט, און די דאָזיקע זשוליקעס וואַרטן נאָר אויף אַזאַ מאָמענט. מיט צוויי יאָר צוריק האָבן זיי אַוועקגעגנבעט אַפּן וואָקזאַל ביי איין פרוי א וועגעלע מיט א זווגּ-קינד, א מיידעלע, און זיינען נאָך געווען אַזוי לייטיש, אַז זיי האָבן דאָס מיידעלע אָפּגעבראַכט אין פּאָליציי-צירקל ביי אונדז אין גאַס, אַזוי ווי זיי וואָלטן קלאָמפּערשט געהאַט געפונען זי אונטערגעוואָרפן ערגעץ אויף א טרעפּ פון א הויז. און דערנאָך האָבן די צייטונגען די מעשה אַזוי פונאַנדער-געשמירט, ווי די מוטער זאָל כלומרשט האָבן אַליין אונטערגע-וואָרפן איר קינד.

און שווייק האָט פאַרענדיקט מיט דער לעבנס-חכמה:

— אויף די וואָקזאַלן האָט מען אַלע מאָל געגנבעט און מען וועט שטענדיק גנבען. אַנדערש קאָן גאָר ניט זיין.

— איך בין באַזיכערט, שווייק, — האָט אים לייטענאַנט לוקאַש איבערגעשלאָגן, — אַז איר וועט ווען עס איז האָבן א ווייסטן סוף. איך קאָן נאָר בשום אופן ניט דערגיין, צי מאַכט איר זיך דאָס פאַר א נאַר, אָדער איר זייט טאַקע אין דער אמתן געבאָרן געוואָרן אַזאַ שוטה. וואָס איז געווען אין טשעמאָדאַן?

— בכלל גערעדט, איז דאָרט גאָרנישט ניט געווען, הער לײ-טענאַנט, — האָט שווייק געענטפערט, ניט אַראָפּצונעמען די אויגן פונם פליכעדיקן שאַרבן פונם ציוויל-מאַן, וואָס איז געזעסן קעגנ-איבער דעם לייטענאַנט, פאַרטיפט אין זיין צייטונג, און האָט קיין שום אינטערעס ניט אַרויסגעוויזן צו זייער שמועס.— אין דעם טשעמאָדאַן איז געווען גאָר און גאָר דער שפּיגל פון אייער שלאָפצימער און נאָך די אייזערנע שאַראַגע פאַר היט פון פאָ-דער-צימער, אַזוי אַרום אַז מיר האָבן בעצם גאָר קיין היזק ניט געהאַט, וואָרום סיי דער שפּיגל און סיי די שאַראַגע האָבן גע-הערט דעם בעל-הבית פון הויז.

באַמערקט דעם לייטענאַנטס שרעקלעכע העויה, האָט שווייק ווייטער געגומען ריידן מיט זיין צערטלעכסטער שטים:

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז איך האָב לכתחילה ניט געוווּסט, אַז מען וועט דעם טשעמאָדאַן אַוועקגנבענען. וואָס איז שייך דער שאַראַגע פאַר די היט און דעם

שפיגל, האָב איך דעם בעל־הבית געמאָלדן, אז מיר וועלן אים דאָס אָפּגעבן, ווען מיר וועלן קומען אַהיים נאָכן קריג. אין שונהס לאַנד, מיין איך, וועלן זיך נאָך געפינען אזוי פיל שפּיגלען און שאַראַגעס, אז צו קיין סכסוך מיטן בעל־הבית וועט עס בשום אופן ניט קומען. וואָרום ווי נאָר מיר וועלן איינגעמען א שטאָט, וועלן...

— פאַרשטאָפּט דעם פּיסק, שוויק! — האָט דער לייטענאַנט אָפּ אים א הויקע געטאָן. — אָט וועט איר זיך אָנרייסן, אַז איך וועל אייך שטעלן צום געריכט. טוט נאָר א קלער, צי זייט איר ניט דער גרעסטער אידיאָט אין דער וועלט. קיין איין מענטש, ווען ער זאָל אפילו אָפּלעבן טויזנט יאָר, וואָלט ניט אָפּגעטאָן אזוי פיל נאַרישקייטן, וויפיל איר אין די איינע פּאָר וואָכן. איך האָף, אַז איר האָט דאָס אליין באַמערקט?

— ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אז איך האָב דאָס טאַקע אליין באַמערקט. איך ווער, ווי יענער זאָגט, קלוג, ווען עס איז שוין שפּעט, און די צרה איז שוין געשען. ס'איז די אייגענע מעשה מיט מיר, ווי מיט יענעם נעבלעכאַ פון נעקאַצאַרקע, וואָס פלעגט אָפּט אריינקומען אין שיינקל „צוויג אין וועלדל“. דער דאָ־זיקער נעקאַצאַרקאַ פלעגט אלע מאָל זיך טאָן א נדר אופצופירן זיך מעשה לייט און פון שבת אָן אָנהויבן א נײַ לעבן, און דעם צווייטן טאָג פלעגט ער שטענדיק דערציילן: „און אָט, ברידערלעך, טו איך דאָס אינדערפרי א קוק, איך ליג אָפּ א לאַווקע אין בודער־מודער“. און אַלע מאָל פלעגט דאָס מיט אים טרעפן גראָד אין דעם מאָמענט, ווען ער האָט זיך פּונקט געקליבן צו גיין אַהיים. ער אליין איז געווען פאַריאוּשט און פלעגט טענען, אז אַזאַ ביטערער מזל איז אים געקומען בירושה. זיין זיידע איז איין מאָל אוועקגעפאָרן...

— שוויק, לאָזט מיך צו רו מיט אייערע משלים.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אז דאָס, וואָס איך האָב איצט דערציילט, איז דער אמת אליין. זיין זיידע איז איין מאָל...

— שווייק, — האָט דער לייטענאַנט נערוויז א געשריי געטאָן, — איך באַפעל אייך נאָך א מאָל מיר קיין זאַך מער ניט צו דערציילן; איך וויל אייך מער ניט הערן. אַז מיר וועלן קומען אין בודוויים, וועל איך זיך שוין מיט אייך אָפּרעכענען. איר ווייסט, שווייק, אַז איך וועל הייסן אַריינזעצן אייך אין קאַרצער?

— אָ ניין, הער לייטענאַנט, איך ווייס ניט, האָט שווייק געענטפערט ווייך. — איר האָט מיר וועגן דעם נאָך גאָרנישט געזאָגט.

ביים לייטענאַנט האָבן קעגן זיין ווילן די ציין גענומען קלאַפּן. ער האָט א ציטער געטאָן, אַרויסגענומען פון קעשענע א צייטונג און האָט זיך פאַרטיפט אין די נייס פון מלחמה־פלאַץ. נאָר מיט א מאָל האָט אים געשטערט דער קול פון שווייקן, וואָס האָט א פרעג געטאָן ביים פליכעדיקן הערן:

— זייט מוחל, גנעדיקער הער, צי זייט איר ניט צופעליק הער פורקראַבעק, נאָמען פון באַנק „סלאַוויאַ"?

היות ווי דער פליכעדיקער הער האָט ניט געענטפערט, האָט שווייק זיך געווענדעט צום לייטענאַנט.

— ערלויבט צו מעלדן, איך האָב אמאָל געלייענט אין בלאַט, אַז א נאָרמאַלער מענטש דאַרף האָבן דורכן באַנק פון 60 ביז 70 טויזנט האָר אַפן קאָפּ, און אַז שוואַרצע האָר זיינען שיטערער געוויינטלעך, ווי מען קאָן דאָס זען אין א סך פאַלן.

און ווייטער אָן רחמנות:

— און איינער א מעדיקער האָט ביי אונדז אין קאַפע „שפּירק" דערציילט, אַז די האָר פאַלן אַרוים פון אויפרעקונג ביים האָבן.

אין דעם מאָמענט איז געשען א שרעקלעכע זאַך — דער פליכעדיקער הער איז אויפגעשפּרונגען, איז צו צו שווייקן און א הוקע געטאָן:

— אַררויס פון דאַנען כלב שבכלבים!

און דער אומבאַקאַנטער האָט שווייקן אַרויסגעשטופּט אין קאָרידאָר, איז צוריק אַריין אין קופּע און האָט זיך פאָרגעשטעלט

דעם לייטענאַנט. יענער האָט פּאַר גרויס חידוש נאָר אויסגע־שטעלט די אויגן.

שווייק האָט געהאַט אַ שטיקל טעות. דער פּאַרשוין מיטן פּליך איז געווען ניט הער פורקראַבעק פון באַנק „סלאַוויאַ", נאָר גענעראַל־מאַיאָר פאָן־שוואַרצבערג. דער גענעראַל־מאַיאָר האָט אינ־קאָגניטאָ אינספּיצירט די גאַרניזאָנען און איז איצט געפאָרן קיין בודוייס, בכדי צו כאַפּן דעם דאָרטיקן גאַרניזאָן.

ער איז געווען דער שטרייַנגסטער אינספּעקטאָר, וואָס עס איז נאָר פאַראַן אין דער וועלט. אויב ער פלעגט נאָר כאַפּן עפּעס ניט אין אָרדענונג, פלעגט ער געוויינטלעך פאַרפירן מיטן שעף פון גאַרניזאָן אַזאַ מין שמועס:

— אַ רעוואָלווער האָט איר?

— יאָ, איך האָב.

— פיין! אַף אייער אָרט וואָלט איך געוווסט, וואָס איך האָב צו טאָן, וואָרום דאָס, וואָס איך זע דאָ, איז ניט קיין גאַרניזאָן, נאָר אַ חזיר־שטאַל.

און נאָך זיינער אַן אינספּעקציע־רייזע פלעגט זיך טאַקע עמיצער שוין שיסן. גענעראַל־מאַיאָר שוואַרצבערג פלעגט מיט באַפרידיקונג אויסהערן די מעלדונג וועגן דעם און זאָגן:

— אַזוי דאַרף דאָס זיין! אָט דאָס איז אַן עכטער זעלנער!

עס האָט געהאַט דעם פּנים, ווי ער וואָלט בכלל ניט ליב געהאַט, אַז נאָך זיין אינספּעקציע זאָל עמיצער בלייבן לעבן. ער האָט געהאַט אַ מין חולאת צו פאַרשיקן אָפיצערן דווקא אין די פאַרוואָרפנסטע העקן.

— הער לייטענאַנט, — האָט ער געפרעגט, אין וואָסער קאַדעטן־קאָרפּוס האָט איר זיך געלערנט?

— אין פּראָגער.

— הייסט דאָס, איר האָט זיך געלערנט אין אַ קאַדעטן־קאָרפּוס און ווייסט אפילו ניט, אַז אַן אָפיצער טראָגט די אחריות פאַר זיינע אונטערגעבענע? פיין, ניטאָ וואָס צו ריידן! צווייטנס שמועסט איר מיט אייער דינער, ווי ער וואָלט געווען אייער חבר. איר דערלויבט אים צו ריידן, בעת מען פרעגט ביי אים ניט.

דאָס איז נאָך פיינער! און דריטנס, איר דערלויבט אים צו באַ־לײדיקן אייער עלטסטן. דאָס איז דאָס פיינסטע! דערפון וועל איך מאַכן די געהעריקע מסקנא. ווי איז אייער נאָמען, הער לייטע־נאַנט?

— לוקאַש.

— פון וואָסער פולק?

איך האָב געדינט...

— א דאַנק, אָבער מיר אינטערעסירט נישט, ווו איר האט געדינט. איך וויל וויסן, ווו איר דינט איצט.

— אין 91־טן, אינפאַנטעריע, הער גענעראַל־מאַיאָר. מען האָט מיך אַהין אריבערגעזעצט פון...

— אַך אַזוי, אריבערגעזעצט? אויסגעצייכנט. אייך וועט זיין זייער נוציק וואָס גיכער צו קומען מיטן 91־טן פולק ערגעץ אַפן פראָנט.

— דאָס איז שוין באַשלאָסן, הער גענעראַל־מאַיאָר.

איצט האָט דער גענעראַל־מאַיאָר גענומען לייענען א גאַנצע לעקציע מכּח דעם, וואָס ער האָט די לעצטע צייט באַמערקט, אַז די אָפיצערן גיבן צו פיל נאָך די סאָלדאַטן, אַז זיי זיינען מיט זיי צו פיל חבר־לאַווער, אַז אַמאָל פלעגן די סאָלדאַטן ציטערן פאַר זייערע אָפיצערן, ווי פאַר פייער, און איצט...

דער גענעראַל־מאַיאָר האָט א מאַך געטאָן מיט דער האַנט.

— איצט, — האָט ער מיט פאַרוווּרף פאַרענדיקט,— צאַצקען זיך דאָס רוב אָפיצערן מיט די סאָלדאַטן, אָט וואָס איך האָב געוואָלט אייך זאָגן.

און דער גענעראַל־מאַיאָר האָט זיך ווידער גענומען פאַר דער צייטונג און האָט זיך פאַרטיפט אין לייענען. לייטענאַנט לו־קאַש, א ווייסער ווי קאַלך, איז ארויס אין קאָרידאָר זיך אָפרעכע־נען מיט שווייקן.

ער האט אים געפונען שטייענדיק ביים פענצטער מיט אזא גליקלעכן און צופרידענעם פּנים, וואָס אַזוינס האט נאָר א צוויי־חדשימדיקער קינד, וואס האט זיך זאַט אָנגעזויגן און איז זיס אַנטשלאָפן געוואָרן.

איז דער לייטענאנט שטיין געבליבן און האָט אריינגעוווּנ־
קען שווייקן אין א ליידיקן קופּע. אריינגעלאָזן אים אהין, איז ער
אויך אריין און האט צוגעמאַכט די טיר.

— שווייק, — האט ער אָנגעהויבן פייערלעך, — איצט איז שוין
סוף כּל סוף געקומען דער מאָמענט, ווען איר וועט אריינכאַפּן
אייער פאַרציע פּרעשק, און אזעלכע פּרעשק, וואס די וועלט האט
נאָך ניט געזען. צו וואָסער שוואַרץ־יאָר האט איר פאַרטשעפּעט
דעם אלטן פליכעדיקן הער? ווייסט איר, אז דאס איז גענעראל־
מאיאָר פאָן־שוואַרצבורג?

— ערלויבט צו מעלדן, — האט שווייק זיך אָפּגערופן מיט
דער מינע פון א קדוש, — אז קיין מאָל אין לעבן האב איך
בכלל ניט געהאט בדעה עמיצן צו פאַרטשעפּען. און מיר איז גאָר־
ניט ארוף אפן זינען, אז דאס איז א גענעראַל. ער איז פונקט
ענלעך צו הער פורקראַבעק, דעם נאמן פון באַנק „סלאַוויאַ“. דער
דאָזיקער הער פורקראַבעק פלעגט אריינגיין ביי אונדז אין שיינקל,
און איין מאָל, אז ער איז אַנטשלאָפן געוואָרן ביים טיש, האט
איינער א בעל טובה זיך מיישב געווען און אָנגעשריבן אים אפן
פליך מיט א כעמישן בלייפעדער: „מיר האבן דעם כבוד
אייך פאַרצולייגן אפן סמך פון בייגעלייגטן פאַלים־תנאי צו פאַר־
זאָרגן אייערע קינדער מיט נדן, דורך דעם וואס איר וועט זיך
פאַרזיכערן אין אונדזער געזעלשאַפט“. אלע זיינען, פאַרשטייט זיך,
אוועק' און איך בין געבליבן דער איינציקער, און אזוי ווי איך
האב קיין מאָל קיין מזל ניט, איז דאס אויסגעגאַנגען צו מיין קאָפּ.
אז ער האט זיך אופגעכאַפּט און האט זיך דערזען אין שפּיגל,
איז ער געוואָרן אויסער זיך און האט געמיינט, אז איך האב דאָס
אים אָפּגעטאָן, און ער האט אויך געוואלט מיר געבן פעטש.

דאס ווערטל „אויך“ האט זיך אויסגעגאָסן פון שווייקס לעפצן
מיט אזא הארציקייט און מיט אזא צאַרטן פאָרוואורף, אז ניט ווילנ־
דיק האט זיך ביים לייטענאַנט אראָפּגעלאָזט די האַנט.

— איבער אזא גארנישט מיט א נישט, — האט שווייק גע־
רעדט דאס זייניקע, — האט דער הער גענעראל ניט באַדאַרפט,
בלעבן, זיך אופרעגן. ער האט טאקע באַדאַרפט האבן פון 60 ביז

70 טויזנט האָר, ווי עס איז דארט געשטאַנען אין בלאַט. מיר האט אפילו קיין מאָל ניט געחלומט, אז גענעראלן קאָנען זיין פליכעדיקע. דאס איז, ווי יענער זאגט, א טראַגישער טעות, וואס קאָן זיך טרעפן מיט איטלעכן, ווען עמיצער מאכט א באמערקונג, און דער צווייטער טשעפעט זיך באלד צו. אָט איז א מעשה, וואס עס האט דערציילט פאַר פיר יאָרן דער שניידער היוול. ער איז געפאָרן, דערציילט ער, פון א שטעטל אין שטיריען איבער לעאָבען קיין פראָג און האט געפירט מיט זיך א גערויכערטן פריידיק, וואס ער האט געקויפט אין מאַרבורג. פאָרט ער זיך אזוי אין צוג און איז זיכער, אז ער איז דער איינציקער טשעך אין וואַגאָן, און אז ער האט ארום סאַנקט מאָריץ גענומען שניידן דעם פריידיק, האט דער הער, וואס איז געזעסן קעגנאיבער, גענומען וואַרפן אויגן אפן פריידיק, און ער האט אפילו געהאַט א פולע מויל שפייעכץ. האט דאס דער שניידער היוול באמערקט און האט צו זיך א זאָג געטאן אין דער הויך אויף טשעכיש: „איאָ, מנוול דיר וואלט זיך קענטיק געוואָלט א קיי טאָן א שטיקל דאַר=פלייש?” אז יענער גיט דאס א זאָג ארוים טאקע אין טשעכיש: „מיטן גרעסטן חשק, אויב דו וועסט געבן א שטיקל”. איז וואָס זשע מיינט איר? האבן זיי טאַקע אזוי ביידע אופגעגעסן דעם גאנצן פריידיק, נאך איידער זיי זיינען געקומען ביז בודוויים. און גערופן האט מען יענעם פאַרשוין אַדאַלבערט ראָום.

האט לייטענאנט לוקאַש א קוק געטאָן אף שווייקן און איז ארוים פון קופע. באלד ווי ער האט זיך אוועקגעזעצט אף זיין אַלטן אָרט, האט זיך אין טיר באַוויזן שווייקס ערלעכער פנים.

— יאָ, ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אין פינף מינוט ארום וועלן מיר זיין אין טאַבאָר. דער צוג שטייט דאָרט פינף מינוט. צי וועט איר ניט באַפעלן צו ברייגגען עפעס צוצובייסן? אַמאָליקע יאָרן האבן זיי דאָ געהאט זייער גוטע...

אויסער זיך פון כעס, איז דער לייטענאַנט ארויסגעשפרונגען אין קאָרידאָר און האט געזאגט צו שווייקן:

— איך בין אייך נאָך א מאָל מתרה, אז וואס ווינציקער איר וועט זיך באַווייזן מיר פאַר די אויגן, אלץ אָנגענעמער איז

מיר, דאָס בעסטע וואָלט געווען, ווען איך וואָלט אייך בכלל מער נישט געזען, און זייט רואיק, איך וועל שוין דאָס באַזאָרגן. סטאַרעט זיך בכלל מער ניט צו ווייזן זיך מיר אין די אויגן, איר בהמה איינער, אידיאָט.

— ריכטיק, הער לייטענאַנט.

שווייק האָט צוגעלייגט די האַנט צום היטל, האָט זיך אַ דריי אום געטאָן לינקס און איז מיט אַ פעסטן טריט אַוועק אין צווייטן קאָרידאָר, האָט זיך אַוועקגעזעצט אויפן קאָנדוקטאָרס אָרט און געפּרוּווט פאַרפירן אַ שמועס מיט עפּעס אַ באַן־אָנגעשטעלטן.

— אַנטשולדיקט, איך מעג אייך עפּעס פרעגן?

דער אייזנבאַנער האָט קענטיק גאָר אַ קנאַפּן חשק געהאַט צו שמועסן, ער האָט קוים־קוים אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ.

— צו מיר, — האָט שווייק גענומען ריידן האַסטיק־האַסטיק, — פלעגט גאַנץ אָפט אַריינגיין זייער אַ סימפּאַטישער מענטש, אַ געוויסער האָפמאַן, פלעגט ער שטענדיק טענהן, אַז אָט די אַלע אַלאַרם־סיגנאַלן זיינען קיין דרייער ניט ווערט. און אויב מען זאָל, איך כאַפּ אייך אָן, אַ צי טאָן אָט דאָס הענטל, וועט דערפון פשוט בתכלית הפשטות גאָרנישט ניט אַרויסקומען. דעם אמת געזאָגט, האָב איך זיך קיין מאָל מיט אַזעלכע זאַכן ניט אינטערעסירט, נאָר ווייבאַלד אַז אַזאַ סיגנאַל־אַפּאַראַט איז מיר שוין אַריין אין די אויגן, וואָלט איך זייער וועלן פון אייך דערגיין, וואָס עס וועט זיין, טאָמער וועל איך אַ מאָל מוזן אים באַנוצן.

און שווייק איז אויפגעשטאַנען און איז צוגעגאַנגען מיטן אייזנבאַנער צום קראַן פונם וועסטינגהאַוז־טאָרמאָז, וואָס איבער אים איז געשטאַנען אויפגעשריבן: „אין פאַל פון אַ סכנה אַ דריי טאָן דאָס הענטל“.

דער אייזנבאַנער האָט געהאַלטן פאַר זיין חוב צו דערקלערן שווייקן דעם גאַנצן מעכאַניזם פונם סיגנאַליזאַציע־אַפּאַראַט און האָט אים פאַרזיכערט, אַז יענער וואָס האָט געזאָגט, אַז דער טאָרמאָז וועט דעם צוג ניט אָפּשטעלן, זאָגט אַ ליגן. בשעת מעשה האָבן זיי ביידע געטאַפּט דאָס הענטל פונם טאָרמאָז, און

עס איז געבליבן א רעטעניש, ווי אזוי האט דאס געטראָפֿן, אז זיי האבן א צי געטאָן און דער צוג האט זיך אָפּגעשטעלט.

זיי האבן ניט געקאָנט דורכקומען צווישן זיך מכח דעם, ווער האט דאס געטאָן.

שווייק האט געטענעט, אז ער האט דאָס ניט געקאָנט טאָן, אז ער האָט דאס ניט געטאָן, ער איז דאָך ניט קיין אינגל.

— מיר איז טאַקע אליין א חידוש, — האט ער געזאָגט גוטמוטיק, — וואס דער צוג איז געבליבן שטיין. געגאַנגען — גע־גאַנגען — און מיט א מאָל סטאָפּ! דאָס ערגערט מיך נאָך מער, ווי אייך.

עפּעס איינער אן ערנסטער מאַן האט זיך געשטעלט אפן צד פון אייזנבאַנער און האט עדות געזאָגט, אז ער האָט געהערט, ווי דער סאָלדאַט האט דער ערשטער פּאַרפירט דעם שמועס וועגן די אַלאַרם־סיגנאַלן.

שווייק האט זיך פּאַרענטפערט, אז ער איז אן ערלעכער מאַן און אז ער איז גאָרניט פּאַראינטערעסירט דערין, דער צוג זאָל זיך פּאַרשפּעטיקן, וואָרום ער פאָרט אף דער מלחמה.

— מילא, דער סטאַנציע־שעף וועט שוין פּסקענען, — האט באַשלאָסן דער קאָנדוקטאָר. — דאָס וועט אייך קאָסטן צוואַנציק קרוינען.

בינתים האָבן די פּאַסאַזשירן גענומען אַרויסקריכן פון די וואַגאָנעס, דער מאַשיניסט האָט געפייפט, און עפּעס א פרוי האט געכאַפּט איר טשעמאָדאַן און איז א דערשראָקענע אַנטלאָפן גלייך אין פעלד אריין.

— הייסט דאָס, אז דער צוג שטייט פאַר צוואַנציק קרוין, — האט שווייק באַמערקט תמעוואַטע. — דאָס איז נאָך ניט קיין יקרות. אָט איין מאָל, בעת זיין קייזערלעכע מאַיעסטעט איז פאַרבייגעפאָרן זשיזשקאָוו, האט א געוויסער פראַנטאַשנאָר זיך אַנידערגעוואָרפן אף די קני פאַרן עקיפּאַזש אין דעם שמאָלסטן אָרט, און דער עקיפּאַזש איז געבליבן שטיין. האט דער פּאָליציי־קאָמיסאַר פון יענעם ראַיאָן מיט טרערן אין די אויגן אופגעוואָרפן דעם הער שנאָר,

פאַרוואָס האט ער דאָס געטאָן אין זיין באַצירק, און דערנאָך האָט ער אים אריינגעישבעט הינטער די גראַטעס.

שווייק האָט זיך מיט גאווה ארומגעקוקט, אין דעם מאָמענט איז צוגעגאַנגען דער אויבער־קאָנדוקטאָר.

— איצט וואָלט מען שוין געמעגט פאָרן, — האָט אַרויס־גערעדט שווייק, — וואָרום ס׳איז זייער ניט שיין, ווען דער צוג ווערט פאַרשפּעטיקן. מילא, אין שלום־צייט — איז נאָך ווי עס איז. נאָר איצט, אז עס איז מלחמה, דאַרף איטלעכער וויסן, אז אין יעטווידער צוג פאָרן מיליטער־לייט, גענעראַלן, לייטענאַנטס, באַ־דינערס און אזוי ווייטער. און איטלעכע פאַרשפּעטיקונג איז זייער א מיאוסע זאַך. נאַפּאָלעאָן האט פאַרשפּעטיקט ביי וואַטערלאָאָ סך הכל אף א מינוטן פינף, און זיין גאַנצע גדולה האט גע־כאַפּט דער שוואַרץ־יאָר.

אין יענער רגע האט זיך דורכגעשטופּט דורך דער גרופּע צוהערער דער לייטענאַנט לוקאַש. עד איז געווען מוראדיק בלאַס און האט ניט געקאָנט ארויסברייגגען גאָרנישט, ווי נאָר:

— שווייק!

— איך האב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אז מען האט אף מיר אויסגעטראַכט א בלבול, אז איך האב בלומרשט פאַרהאַלטן דעם צוג. און איך וועל זאָגן, אז דאָס פאַר־קער־מיניסטעריום גיט זייער משונהדיקע פלאָמבעס פאַר די טאָר־מאָזן. גלייכער אז מען גייט צו זיי גאָר ניט צו נאָענט, זיסט קאָן זיך טרעפן אן אומגליק, און דערנאָך ווערט מען מאָנען צוואַנציק קרוינען, גענוי ווי ביי מיר.

דער אויבער־קאָנדוקטאָר איז שוין געווען ארויסגעגאַנגען, האט געגעבן א סיגנאַל און דער צוג האט זיך גערירט.

די צוהערערס זיינען זיך פונאַנדערגעגאַנגען, איטלעכער אין זיין קופּע. אויך דער לייטענאַנט לוקאַש איז אַוועק צו זיך, ניט גערעדט מער קיין וואָרט.

געבליבן זיינען נאָר דער קאָנדוקטאָר און דער אייזנבאַנער. דער קאָנדוקטאָר האָט ארויסגענומען זיין נאָטיץ־ביכל און גענומען

שרייבן א ראַפּאָרט. דער אייזנבאַנער האט מיט שנאה געקוקט אַף שווייקן, וואס האט בײַ אים געפרעגט מעשה תם:

— איר הינט שוין לאַנג אַפן אייזנבאַן?

האט דער אייזנבאַנער געעפנט די טיר אין טואַלעט און האט זיך דארט איינגעשלאָסן.

איצטער זיינען געבליבן נאָר דער קאָנדוקטאָר און שווייק. האט דער קאָנדוקטאָר גענומען מאָנען די צוואַנציק קרוינען שטראָף און האָט מתרה געווען, אז אויב שווייק וועט ניט באַצאָלן, וועט ער זיין געצוווּנגען איבערצוגעבן אים אין טאַבאָר דעם סטאַנציע־שעף.

— גוט, — האט געזאָגט שווייק, — איך האב ליב צו כאַפּן א שמועס מיט געבילדעטע לייט און מיר איז זייער ליב זיך צו באַקענען מיט דעם סטאַנציע־שעף פון טאַבאָר.

אז דער צוג איז צוגעגאַנגען צום וואָקזאַל פון טאַבאָר, און שווייק האט געמוזט אראָפּגיין מיטן קאָנדוקטאָר צום סטאַנציע־שעף, איז ער פריער אוועק זיך מעלדן, ווי עס געשיקט זיך, דעם לייטענאַנט לוקאַש:

— ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט: מען פירט מיך צום סטאַנציע־שעף.

לייטענאַנט לוקאַש האט קיין וואָרט ניט געענטפערט. אים האט שוין קיין זאַך אין דער וועלט ניט געאַרט. ווי א בליץ האט דורכגעשניטן זיין מוח א געדאַנק, אז דאָס בעסטע איז א שפּיי טאָן אַף אַליץ: סיי אַף שווייקן, סיי אַפן פליכעדיקן גענעראַל־מאַיאָר, בלייבן זיצן רואיק אַפן אָרט, אראָפּגיין אין בודוויים, זיך מעלדן אין קאַזאַרמע און אוועקפאָרן מיט א מאַרש־באַטאַליאָן אַפן פראָנט און אַפן פראָנט אויב מען וועט מוזן, זיך אונטערשטעלן אונטער די קוילן און פטור ווערן אַזוי אַרום פון אָט דער מיאוס־ער וועלט, ווו עס לעבן אַזעלכע פּאַסקודניקעס, ווי דער דאָזיקער שווייק.

* * *

דער צוג איז שוין לאַנג פרייכנדיק געלאָפן קיין בודוויים,

נאָר אפֿן פֿעראָן אין טאַבּאַר איז נאָך אַלץ געשטאַנען א רעדל מענטשן ארום שווייקן.

שווייק האָט מיט בּרען דערוויזן, אז ער איז אומשולדיק, און האָט אזוי געווירקט אפֿן עולם, אז איינע א פֿרוי האט אפילו ארויסגעזאָגט איר מיינונג:

— האבן זיי זיך שוין ווידער פֿון העלער הויט צוגעטשעפּעט צו אַן אָרימען סאָלדאַט נעבּעך.

און דער גאַנצער עולם האט צוגעשטימט, און איינער א הער האט זיך אָנגעבּאָטן, אז ער וועט בּאַצאָלן די צוואַנציק קרוין שטראָף, וואס מען מאָנט פֿון שווייקן, וואָרום ער איז בּאַזיכערט, אז ער האט דאס ניט געטאָן.

— איר טוט נאָר א קוק אַף אים, — האט ער געזאָגט צום סטאַנציע־שעף, טייטנדיק אַף שווייקס אומשולדיקן פּרצוף. און שווייק האט בּשעת מעשה זיך געשוואָרן:

— אַף נאמנות, בּרידערלעך, איך בּין ניט שולדיק.

דערנאָך איז פֿון ערגעץ ארויסגעשפּרונגען א זשאַנדאַרם, האט געכאַפּט עפּעס א בּירגער, דערקלערט פֿאַר אַרעסטירט און אוועקגעפֿירט. דערבּיי האט ער געטענעט:

— איר וועט דערפֿאַר ענטפֿערן... איך וועל אייך ווייזן, ווי אזוי צו העצן דאס פֿאָלק... איר וועט ענטפֿערן פֿאַר אייערע ווערטער, אז אויב מען בּאַגייט זיך אזוי מיט סאָלדאַטן, קאָן מען פֿון זיי ניט פֿאַרלאַנגען, אז עסטרייך זאָל געווינען דעם קריג.

דער אומגליקלעכער בּירגער האָט נאָר עפּעס געבּעלעבּעטשעט, אז ער איז א קצב און אז ער האט גערינט אין גוואַרדיע, און האט אפילו ניט געטראַכט צו ריידן אזעלכע רייד.

בּינתים האט דער גוטער פֿאַרשוין, וואס האט געגלויבּט, אז שווייק איז אומשולדיק, אָפּגעצאָלט אין דער קאַנצעלאַריע די שטראָף און האָט אים אוועקגעפֿירט אין בּופֿעט פֿון דריטן קלאַס, ווו ער האט אים מכבּד געווען מיט בּיר. און אַז עס האט זיך אַרויסגעוויזן, אז אַלע פֿאַפּירן שווייקס און זיין בּאַן־בּילעט זיינען געבּליבּן בּיים לייטענאַנט לוקאַש, האט דער דאָזיקער הער געשאָנקען שווייקן נאָך פֿינף קרוין אַפֿן בּילעט און אַנדערע הוצאות.

ביים אוועקגיין האט ער שווייקן איינגעראַמט אַ סוד:

— אָט אַזוי, ליבער פריינט, ווי איך האָב אייך געזאָגט, אַז איר וועט זיין אין רוסלאַנד אין געפאַנגענשאַפט, זאָלט איר איבערגעבן אַ גרוס דעם ביר־ברויער זעמאַן אין זדאָלבונאָווע. איר'ט פאַרשריבן דעם פאַמיליע־נאָמען? געדיינקט, מאַכט זיך ניט נאַריש און פאַרזויצט ניט אָפן פראָנט.

— מכח דעם מעגט איר זיין רואיק, — האָט געענטפערט שווייק. — מיר איז שטענדיק, זאָלט איר וויסן זיין, אינטערעסאַנט צו זען וועלט פאַר אומזיסט.

שווייק איז געבליבן זיצן אליין ביים טישל. אין דער זעלבי־קער צייט, בעת ער האט דאָ פאַוואָליע פאַרטרונקען דאָס פינ־פערל, וואס דער בעל־טובה האט אים געהאַט געשאָנקען, האט זיך צווישן יענעם טייל עולם אפן פעראָן, וואס איז געשטאַנען פון דער ווייטן און איז ניט געווען דערביי, ווי שווייק האט זיך אויסגע־טענעט מיטן סטאַנציע־שעף, פאַרשפרייט אַ קלאַנג, אַז מען האט אַקאָרשט אַרעסטירט אַ שפּיאָן, וואס האט פאָטאָגראַפירט דעם וואָקזאַל. נאָר דעם דאָזיקן קלאַנג האט תיכּף אָפּגעלייקנט אַ פרוי, וואס האט געטענעט, אַז די מעשה איז גאָר ניט מיט אַ שפּיאָן, נאָר זי האט געהערט, אַז אַ דראַגונער האָט אָנגעטעקלט די בײ־נער איינעם אַן אָפיצער, ווייל יענער האט פאַרטשעפּעט זיין געליבטע, וואס איז געקומען אפן וואָקזאַל אים באַגלייטן.

אַ סוף אָט צו אָט די אַלע קלאַנגען און השערות, וואס זיינען אַ סימן, אַז בעת מלחמה איז דער עולם שטאַרק נערוועז, האט געמאַכט די זשאַנדאַרמעריע, וואס האט געהייסן דעם עולם זיך אָפּטראָגן פון פעראָן. און שווייק האט זיך געטרונקען זיין כּוס און געהאַלטן אין זינען זיין לייטענאַנט. וואס וועט ער נעבעך טאָן, אַז ער וועט אָנקומען אין בודוויים און וועט אין גאַנצן צוג ניט געפינען זיין געטרייען דינער?

אַז עס איז אָנגעקומען דער פּאַסאַזשיר־צוג, איז דער בופעט דריטער קלאַס פול געוואָרן מיט סאָלדאַטן און ציוויל געקליידטע. סאָלדאַטן זיינען געווען מער. זיי זיינען געווען פון די פאַרשיידנ־סטע נאַציעס, וואס דער שטורעם פון דער מלחמה האט זיי גע־

האָט צעשליידערט איבער די לאַזאַרעטן און וואָס איצט זיינען זיי געפאָרן צוריק אָפן פראָנט נאָך נייע וואונדן און יסורים אָדער נאָך א פראָסטן הילצערנעם קרייץ ערגעץ אין אַ מיטן פעלד...

איינער פון אָט די אומגליקלעכע נפשות האט זיך איצט צוגעזעצט נעבן שווייקן. ער איז געווען אָקאָרשט פריי געלאָזט פון מיליטער-שפיטאָל נאָך אן אָפעראַציע. אָנגעטאָן אין א פאַר-ברודיקטן, פאַרפלעקטן מונדיר, איז ער געווען עפעס א צונויפגע-קאָרטשעטער, אן אויסגעדאַרטער, א פאַרחושכטער. אוועקגעלייגט אָפן טיש זיין קליין רענצעלע, האָט ער ארויסגעשלעפט א צע-ריסן טייסטערל און איבערגעציילט זיין געלט.

דערנאָך האט ער א קוק געטאָן אף שווייקן און א פרעג געטאָן:

— א מאַדיאַר?

— ניין, חבר, א טשעך בין איך, — האט זיך אָפגערופן שווייק. — לאָמיר נעמען צו קאַפעלעך.

— איך פאַרשטיי נית, — האט יענער געענטפערט אף זיין לשון.

— נישקשה, — האט שווייק גענומען אים מכבד זיין און צוגערוקט זיין פולע גלאָז דעם פאַרחושכטן סאָלדאַט. — נאַ, טו נאָר א רעכטן זופ!

יענער האט זיך אָנגעשטויסן, האט א זופ געטאָן און אָפגעדאַנקט. דערנאָך האט ער ווייטער גענומען בודק זיין דאָס טייסטערל. סוף כל סוף האט ער א זיפץ געטאָן און איז אופגעשטאַנען. האט שווייק פאַרשטאַנען, אז יענער חלשט א גלאָז ביר, נאָר עס פעלט אים אויס געלט. האט שווייק באַשטעלט פאַר אים אויך. האט דער מאַדיאַר אים ווידער אָפגעדאַנקט און גענומען עפעס דער-קלערן שווייקן מיט תנועות און מאַכן מיט די הענט. ער האט אויסגעשטרעקט די דורכגעשאָסענע האַנט און באַוויזן עפעס און דערביי געבעלעמעטשעט עפעס: „פיף, פאַף, באַץ!"

שווייק האט מיט רחמנות צוגעשאָקלט מיטן קאָפ, און דער סאָלדאַט האט אים נאָך דערציילט: ער האט מיט דער לינקער

האַנט באַוויזן אַן ערך א האַלב מעטער פון דיל און דערנאָך אופגעהויבן דריי פינגער, — אז ער האָט דריי קליינע קינדער.

— גאָרנישט, גאָרנישט, — האָט ער ווייטער גערעדט, ווילנדיק זאָגן, אַז אין דער היים איז בײַ אים ניטאָ גאָרנישט, און האָט זיך געריבן די אויגן, וואָס פֿון זיי זיינען געקוגעלט טרערן און גערונען, מיטן ברודיקן אַרבל פון סאָלדאַטישן מאַנטל, ווו עס האָט נאָך ארויסגעשיינט די לאָך פונם קויל, וואָס האָט אים געמאַכט פאַר א קאַליקע צוליב דעם כבוד פונם קעניג פון אונגאַרן.

ס'איז קיין חידוש ניט, וואָס נאָך אַזעלכע שמועסן איז בײַ שווייקן פונם געקראַגענעם פינפערל שוין ניט געבליבן קיין העלער, און וואָס ער האָט פאַמעלעך אָבער זיכער פאַרלאָרן דעם צונויפבונד מיט בודוויים, וואָרום מיט איטלעכן קופל ביר, וואָס ער האָט באַשטעלט פאַר זיך אדער פאַרן פאַרוואונדעטן מאַדיאַר, האָט ער אַלץ מער אָנגעוואָרן די מעגלעכקייט צו קויפן זיך א בילעט.

אָט איז שוין נאָך א צוג אוועק קיין בודוויים, און שווייק איז נאָך אַלץ געזעסן ביים טישל און האָט זיך צוגעהערט, ווי דער מאַדיאַר האָט געטענעט אָן אַן אופהער: „פיף, פאַף, באַץ! דריי קינדער, ניטאָ וואָס צו עסן. עליען!"

דאָס לעצטע וואָרט פלעגט ער אויסריידן, ווען ער פלעגט אָנשטויסן די גלעזער מיט שווייקן.

— מילא, טרינק שוין, טרינק, דו מאַדיאַרישע קישקע, — האָט געענטפערט שווייק. — זשליאָקע, אַז מען גיט. אייער איינער וואָלט אונדז אזוי ניט מכבד געווען...

בײַ א שכנישן טישל האָט א סאָלדאַט דערציילט, אַז ווען דער 28־טער טשעכישער פולק איז אָנגעקומען אין סעגעדין, האָבן די מאַדיאַרן זיך געריצט מיט די טשעכן: זיי פלעגן אופהויבן די הענט צו באַווייזן, ווי אזוי די טשעכן גיבן זיך אונטער.

געווען איז דאָס דער ריינער אמת. נאָר יענער סאָלדאַט האָט קענטיק געשפּירט זיך באַליידיקט דערפון, וואָס שפּעטער איז דאָס געוואָרן א געוויינטלעכע זאַך אין אַלע טשעכישע פּולקן, און וואָס סוף כל סוף האָבן דאָס די מאַדיאַרן אויך גענומען טאָן,

בעת אָט די שחיטה לכּבוד דעם קעניג פון אונגאַרן איז זיי דערעסן געוואָרן.

ווייטער האָט אָט דער סאָלדאַט דערציילט נאָך, ווי אַזוי זיי האָבן געממיתט די מאַדיאַרן און סעגעדין און אפילו אַרויסגעטריבן זיי פון אייניקע שיינקען. דערבײַ האָט ער געלויבט אויך די מאַדיאַרן, אַז זיי קאָנען זיך גוט שלאָגן, און אַז ער אַליין האָט אין אָט דעם געשלעג געקראָגן מיט אַ מעסער אין רוקן, אַזוי אַז מען האָט געמוזט אים אָפּשיקן אין אַ שפּיטאָל אויף קוראַציע.

און איצט, אַז ער וועט קומען צוריק, וועט מסתמא זיין באַטאַליאָן־קאָמאַנדיר געוויס אים הייסן אַרײַנזעצן דערפאַר, וואָס ער האָט ניט באַוויזן אָפּצודינען דעם מאַדיאַר מיט אַ שטאָך, בכדי יענער זאָל האָבן דאָס צו געדיינקען און בכדי צו ראַטעווען דעם כּבוד פון זיין פּולק...

— אײַערע דאָקומענטן? — האָט זיך העפלעך געווענדט צו שווייקן דער שעף פון פּאַטרול, אַ פעלדוועבל, וואָס איז געגאַנגען פאַרבײַ, באַגלייט פון פיר סאָלדאַטן מיט ביקסן. גערעדט האָט ער געבראָכן טשעכיש. — איך זע אײַך, איר זיצן, זיצן, ניט פאָרן, זיצן און טרינקען, אַלץ טרינקען!

— איך האָב ניט קיין דאָקומענטן, — האָט געענטפערט שווייק. — לייטענאַנט לוקאַש, פון 91־טן פּולק האָט זיי מיטגענומען מיט זיך, און איך בין דאָ געבליבן אויפן וואָקזאַל.

— איטלעכער סאָלדאַט מוז האָבן זיינע דאָקומענטן בײַ זיך, — האָט געזאָגט דער פעלדוועבל. — אָן דאָקומענטן כאַפּט מען די אַרומשלעפּערס ווי משוגענע הינט, און ביז וואָס ווען שפּאַרט מען זיי איין.

האָט מען שווייקן אָפּגעפירט אין דער קאָמענדאַנטור און געלאָזן אים זיצן אין וואַך־שטוב, ביז עס וועט קומען דער קאָמענדאַנט. אַז דער קאָמענדאַנט איז געקומען, האָט דער קאַפּראַל פון וואַך אַרײַנגעפירט שווייקן אין דער קאַנצעלאַריע. דאָרט איז געזעסן בײַ אַ טיש, וווּ עס זיינען געווען אָנגעוואָרפן פּאַפּירן, אַ יונגער אָפיצער, וואָס איז קענטיק געווען שטאַרק ברוגז איבער עפּעס.

דערזען שווייקן מיטן קאַפּראַל, האָט ער אַרויסגעברומט:

— אַהאַ? נו יאָ!

איך האָב דעם כּבֿוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז דעם דאָזיקן מענטשן האָט מען פֿאַרהאַלטן אויפֿן וואָקזאַל, ווייל ער האָט קיין דאָקומענטן ניט, — האָט דער קאַפּראַל אָפּגעגעבן ראַפּאָרט.

דער לייטענאַנט האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, אַזוי ווי ער וואָלט זאָגן, אַז שוין מיט אַ סך יאָרן צוריק האָט ער שוין פֿאָראויסגעזען, אַז אין דעם און דעם טאָג און אין דער און דער שעה וועט מען שווייקן פֿאַרהאַלטן אויפֿן וואָקזאַל, ווייל ער האָט ניט קיין דאָקומענטן. וואָרום אויב עמיצער וואָלט אין יענער מינוט אַ קוק געטאָן אויף שווייקן, וואָלט ער געמוזט האָבן דעם איינדרוק, אַז עס קאָן גאָר ניט געמאָלט זיין, אַז אַ מענטש מיט אַזאַ פּרצוף און מיט אַזאַ אויסזען זאָל האָבן דאָקומענטן. אין יענער מינוט האָט שווייק אויסגעזען אַזוי, ווי ער וואָלט נאָר וואָס זיין אַראָפּגעפֿאַלן פֿון הימל אָדער פֿון אַן אַנדער פּלאַנעטע און קומט איצט מיט תּמימותדיקער פֿאַרוווּנדערונג אויף אָט דער נייער וועלט, וווּ מען פֿאַרלאַנגט פֿון אים אַזאַ משונהדיקע זאַך ווי דאָקומענטן.

דער לייטענאַנט האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ, ווי ער וואָלט וועלן אונטערשטופּן שווייקן, ער זאָל עפּעס זאָגן און אים געבן אַן אָנצוהערעניש, וואָס ער האָט צו פֿרעגן.

צולעצט האָט ער געפֿרעגט:

— וואָס'ט איר געטאָן אויפֿן וואָקזאַל?

— ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, איך האָב געוואַרט אויפֿן צוג קיין בודוויס, בכדי צו קומען צו מיין 91־טן פּולק, וווּ איך בין אַ דינער ביים הער לייטענאַנט לוקאַש, וואָס איך בין געווען געצוווּנגען אים צו פֿאַרלאָזן, ווייל מען האָט מיך אַוועקגעפֿירט צו באַצאָלן שטראָף צום סטאַנציע־שעף, וואָרום מען האָט מיך חושד געווען, אַז דאָס האָב איך אַ ציִ געטאָן דאָס הענטל פֿון לופֿט־טאָרמאָז און אָפּגעשטעלט דעם צוג.

— מען קאָן דאָך פֿון זינען אַראָפּ! — האָט זיך צעשריען דער לייטענאַנט. — דערציילט דאָס אַלץ מיר אין אַ סדר און בקיצור און באַלעבעט ניט וואָס ניט געשטויגן.

— ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז עס איז אונדז ניט געגאַנגען פון יענעם מאָמענט אָן, ווען איך מיטן הער לייטענאַנט לוקאַש האָבן זיך געזעצט אין שנעלצוג, וואָס האָט אונדז באַדאַרפט וואָס גיכער ברענגען אין 91-טן פּולק אין בודוויים. ראשית חכמה איז ביי אונדז פאַרפאַלן געוואָרן אַ טשעמאָדאַן, דערנאָך האָט אויף צו פליסנט, עפּעס אַ גענעראַל מיט אַ גוואַלדיקן פּליך...

— גאָט מיינער! — האָט דער לייטענאַנט אָפּגעזויפצט.

— ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז דאָס מוז אַלץ ארויסגעטרייסלט ווערן פון מיר, ווי פון אַ האַריקער קאָלדרע, בכדי מען זאָל קענען זיך מאַכן אַ בילד פון דעם וואָס איז געשען. ווי עס פלעגט זאָגן דער פאַרשטאָרבענער שוסטער פּעטרזשיק, ווען ער פלעגט הייסן זיין אינגל אַראָפּלאָזן די מייטקעס, איידער ער פלעגט זיך נעמען צום שמייסן.

דער לייטענאַנט האָט אַרויסגעלאָזן אַ ווייטאָקדיקן קרעכץ, און שווייק האָט זיך גערעדט זיינס:

— האָב איך, הייסט דאָס, ביי אַט דעם פליכעדיקן גענעראַל עפּעס ניט נושא חן געווען, און דערפאַר האָט לייטענאַנט לוקאַש, וואָס איך בין ביי אים אַ באַדינער, מיך אַרויסגעשיקט אין קאָרידאָר אַרויס, און אין קאָרידאָר האָט מען שפּעטער גענומען מיר אויפוואַרפן, אַז איך זאָל האָבן כלומרשט געטאָן דאָס, וואָס איך האָב אייך שוין געמאָלדן. נו, און איידער מען האָט געפּטרט דעם עסק, בין איך געבליבן איינער אַליין אויפן פּעראָן. דער צוג איז אַוועק, און מיט אים איז אוועק דער הער לייטענאַנט מיט די טשעמאָדאַנעס און מיט אַלע זיינע און מיינע דאָקומענטן, און איך בין דאָ געבליבן שטעקן אָן דאָקומענטן, ווי עפּעס אַ יתום.

און שווייק האָט צערטלעך און געריירט אַ קוק געטאָן אויפן לייטענאַנט, וואָס אים איז שוין איצט געווען קלאָר ווי דער טאָג, אַז אָט דער פאַרשוין, וואָס האָט געמאַכט דעם איינדרוק פון אַ געבאָרענעם אידיאָט, האָט געזאָגט דעם אמת.

האָט דערמאָלט דער לייטענאַנט אויסגערעכנט שווייקן אַלע צוגן, וואָס זיינען אָפּגעגאַנגען קיין בודוויים נאָך דעם שנעלצוג,

און האט אים געשטעלט די פראגע, פארוואס האט ער אט די אלע צונגען דורכגעלאזן.

— ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאנט, — האט געענט־פערט שווייק מיט א גוטמוטיקן שמייכל, — אז מיר האט געטראפן אן אומגליק פאר דער צייט, וואס איך האב געווארט אפן צווייטן צוג — איך האב ביי א טישל געטרונקען איין קופל ביר נאכן אנדערן.

„אזא בהמה האב איך נאך ניט געזען, — האט א טראכט געטאן דער לייטענאנט. —ער איז זיך דאך מודה אין אלץ. וויפיל זיי זיינען דא געוועזן ביי מיר, האבן זיי אלע געפרווט פארריידן די ציין, און אט דער־א זאגט זיך גאנץ רואיק: „איך האב דער־פאר דורכגעלאזן די צוגן, ווייל איך האב געטרונקען איין קופל ביר נאכן צווייטן".

פון אט די אלע געדאנקען האט ער געמאכט איין פראזע, געווענדט צו שווייקן:

— הערט זיך איין, איר זייט דאך אן אמתער דעגענעראט. איר ווייסט, וואס דאס הייסט, ווען מען זאגט וועגן א מענטשן, אז ער איז א דעגענעראט?

— ביי אונדז אפן ראג באזשיטשא און קאטארינען־גאס, ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאנט, האט אויך געוווינט איין דעגענעראט. זיין פאטער איז געוועזן עפעס א פולישער גראף, און די מוטער איז געוועזן א הייבעם. ער פלעגט קערן די גאסן, און אין די קרעמען האט מען ניט אנדערש געמוזט אים זאגן: „אייער דורכלויכט".

האט דער לייטענאנט איינגעזען, אז עס איז צייט צו מאכן א סוף צום שמועס, און האט אפגעהאקט:

— הערט זיך איין, וואס איך וועל אייך זאגן, איר פערד איינער, איר ליימענער גולם. גייט תיכף אין קאסע, קויפט זיך א בילעט און פארט אוועק קיין בודוויים. אויב איך וועל אייך נאך א מאל כאפן דא, וועל איך זיך מיט אייך באגיין, ווי מיט א דע־זערטיר. מארש!

און היות ווי שווייק האָט זיך ניט גערירט פון אָרט, נאָר האט אַלץ געהאַלטן די האַנט ביים דאַשיק, האָט דער לייטענאַנט א הוקע געטאָן:

— אַרויס פון דאַנען! האט איר ניט געהערט? מאַרש! קאַפּראַל פּאַלאַנעק, פירט אָפּ דעם דאָזיקן אידיאָט צו דער קאַסע און קויפט אים א בילעט קיין בודוויים.

אין א ווײַלע ארום האט דער קאַפּראַל פּאַלאַנעק זיך ווידער א מאָל באַוויזן אין דער קאַנצעלאַריע. דורך דער האַלב־אָפענער טיר האט ארײַנגעקוקט הינטער פּאַלאַנעקס רוקן שווייקס גוטמוטיקער פּרצוף.

— נו, וואס איז ווייטער?

— איך האב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, — האט דער קאַפּראַל פּאַלאַנעק געזאָגט שטילערהייט, ווי מען פאַרטרויט א סוד — אז ער האט קיין געלט ניט אף א בילעט, און איך האב אויך ניט. און אָן געלט וויל מען אים ניט פירן, ווייל ער האָט ניט קיין דאָקומענטן און קיין באַוויז, אַז ער פאָרט אין פולק אַריין.

האט דער לייטענאַנט ניט געלאָזט לאַנג וואַרטן אַף זײַן קלוגן פסק־דין.

— מילא, זאָל ער גיין צופוס, — האט ער א מאַך געטאָן מיט דער האַנט, — און זאָל מען אין פולק אים ארײַנזעצן אין קאַרצער פאַר פאַרשפעטיקן. וואָס איז דאָ זיך וואָס צו צאַצקען?

— ניט אָפּגעגאָלטן, ברודערקע, — האָט געזאָגט קאַפּראַל פּאַלאַנעק צו שווייקן, אַז ער איז אַרויס פון קאַנצעלאַריע. — ׳סט מוזן, נעבעך, שלעפּן זיך קיין בודוויים צופוס. אין וואַך־שטוב האָבן מיר א לאַבן ברויט, וועלן מיר דיר מיטגעבן אַפן וועג.

און אין א האַלב שעה אַרום, נאָכדעם ווי מען האָט אים נאָך מכבד געווען מיט שוואַרצער קאַווע און מיטגעגעבן אַפן וועג חוץ ברויט, נאָך א פּעקל קרוינשן טאַבאַק, האָט שווייק פאַרלאָזן טאַבאָר. עס איז געווען א פינצטערע נאַכט, נאָר שווייק האָט פרײַלעך געשפּאַנט און געזונגען א לעבעדיק סאָלדאַטן־ליד... דער טיוול וויים,

און ווי דאָס האָט געקאָנט פּאַסירן, אַז דער בראַווער סאָל־דאַט שווייק האָט, אָנשטאָט צו פאַרנעמען זיך אין דרום־זייט קיין בודוויים, אַוועקגעשפּאַנט האַסטיק און ניט אָפּצושטעלן זיך גלייך קיין מערב!

ער האָט געשפּרייזט איבערן פאַרשנייטן וועג, איינגעוויקלט זיך פעסט אין זיין סאָלדאַטן־מאַנטל, פּונקט ווי דער לעצטער גרע־נאַדיר פון דער בארימטער נאַפּאָלעאָנישער גוואַרדיע, וואָס איז געגאַנגען צוריק פון מאָסקווע, נאָר מיט דעם חילוק, וואָס ער האָט פריילעך אונטערגעזונגען:

„בין איך מיר געגאַנגען אונטערן שטאָט
אין די גרינע וועלדער...״

און אין די באַשנייטע וועלדער האָט אין נאַכטישער שטיל־קייט אָפּגעהילכט אַן עכאָ, אַזוי אַז די הינט אין די דערפער האָבן זיך צעבילט.

און אַז שווייקן איז דערעסן געוואָרן צו זינגען, האָט ער זיך אַנידערגעזעצט אַף אַ הויפן זשוויר און האָט פאַררויכערט זיין ליולקע. און אַז ער האָט זיך אָפּגערוט, האָט ער זיך געלאָזט גיין ווייטער אַנטקעגן נייע טרעפעניש.

2

שווייק מאַרשירט קיין בודוויים.

שווייק האָט שוין געהאַט אויסגעזונגען אַלע סאָלדאַטן־לידער, וואָס ער האָט געקענט נאָך זינט דער צייט, ווען ער האָט געדינט אין מיליטער, ווען ער האָט געטראָפן אַן אַלטיטשקע, וואָס איז געגאַנגען אַהיים פון קירך. דאָס איז געווען אַפן וועג צווישן קוועטאָוו און ווראַץ, וואָס האָט אַליין געפירט קיין מערב־זייט. די אַלטיטשקע האָט אים באַגריסט:

— גוט מאָרגן, סאָלדאַט־לעבן, וווהין גייסטו דאָס?

— קיין בודוויים, באָבעניו, אין פולק אַריין, — האט געענטפערט שווייק. — און דערנאָך אַף מלחמה.

— גייסטו דאָך ניט מיטן ריכטיקן וועג, — האט זיך די אַלטיטשקע דערשראָקן אָפּגערופן. — מיט דעם וועג איבער ווראַץ וועסטו קיין מאָל אַהין ניט דערלאַנגען, וואָרום אויב דו וועסט גיין אַלץ גראָד אויס וועסטו קומען קיין קלאַטאָווע...

— און איך האַלט, — איז שווייק איר אַריינגעפאַלן אין די רייד, — אַז קיין בודוויים קאָן מען אָנקומען איבער קלאַטאָווע אויך. דאָס איז דאָך, כ'לעבן, א פיינער שפּאַציר, ווען מען הייבט זיך אין פולק אַריין, בכדי מען זאָל נאָך ניט האָבן קיין צרות פאַר גאָר דער מי צו קומען צו דער צייט.

— יאָ, ביי אונדז איז אויך געווען איינער א יונגערמאַנטשיק אַזוינער. ער האָט באַדאַרפט זיך מעלדן אין פילזן, אין לאַנדווער־פולק. גערופן האָט'ן אים טאָני מאַשעק, — האָט די אַלטיטשקע אָפּגעזיפצט, — און געווען איז ער א שטיקל קרוב מיין פלימעניצע.

מילא, גוט, אוועקגעפאָרן. און אין א וואָך אַרום האָט אים שוין פּאָליציי געזוכט, ווארום ער האָט זיך אין פּולק ניט געמאָלדן. און נאָך אין א וואָך אַרום איז ער געקומען צו אונדז צוריק אָנגעטאָן ציוויל, — מען האָט אים כּלומרשט אָפּגעלאָזן אַף באַזוך אַהיים. מילא, איז דער סאָלט׳ס טאַקע אוועק אין פּאָליציי, און דער דאָזיקער באַזוך איז טאַקע אונדזער יונגען מאַן אויסגעפאַלן פּידרעך... ער האָט שוין געשריבן פון פראָנט, אַז ער איז פאַרוווּנדעט — אָפּגעריסן א פוס...

די אַלטיטשקע האָט מיט רחמנות א קוק געטאָן אַף שווייקן.

וואַרט צו א ווײַלע דאָרט, אין וואַלד, וועל איך דיר אַרויסברענגען א ביסל בולבעס. וועסט אָפּעסן און אָנוואַרימען זיך. אונדזער כאַלופּקע שטייט ניט ווייט פון דאַנען — אָן דאָרט הינטערן וועלדל, א קאַפּעלע רעכטס. אָבער דורכן דאָרף זאָלסטו ניט גיין, וואָרום דאָרט שניאָרען אַרום די זשאַנדאַרן, ווי הונגעריקע וועלף. בעסער גיי דורכן וואַלד גלייך אַף מאַלטשין. אויך זאָלסטו זיך היטן אַרײַנצוגיין אין טשיזשאָווע. די זשאַנדאַרן זײַנען דאָרט רוצחים, רק להוט אַף דעזערטירן צו כאַפּן... גיי מיטן וואַלד קיין סעדלעץ. דאָרט איז דער זשאַנדאַר זייער א גוטער. לאָזט אַלעמען דורך... פאַפירן האָסטו עפּעס?

— אָט דאָס איז דאָך די צרה, וואָס נײַן!

— אויב אַזוי, גיי בעסער גאָר ניט אַהין, גיי גלייך קיין ראַדאָמישל, און סטאַרע זיך צו קומען אַהין פאַרנאַכט צו, וואָרום אין אָוונט זיצן אַלע זשאַנדאַרן אין די שיינקען. דאָרט זאָלסטו אופזוכן אין אונטערשטן געסל א קליין שטיבל, וואָס איז אונטן אָפּגעפאָרבן בלאָ און זאָלסט פרעגן דעם בעל-הבית, מעליהאַרעק. דאָס איז מיין ברודער. גיב אים אָפּ א גרוס פון מיר, וועט ער דיר זאָגן, ווי מען קומט קיין בודוויים.

אין וועלדל האָט שווייק איבער א האַלב שעה געוואַרט אַף דער אַלטער. אַז ער האָט זיך אָנגעוואַרימט מיט דער קאַרטאָפּליויך, וואָס זי האָט אים געבראַכט אין א טאָפּ אַרומגעוויקלט מיט א וואַרימער שמאַטע, ער זאָל ניט אויסקילן, האָט די אַלטיטשקע

אַרויסגעשלעפּט פון אונטערן טוך אַן אָקרייץ ברויט און אַ שטיק פּעטס, האָט דאָס אַריינגערוקט שווייקן אין די קעשענעס, איבערגעצלמט אים און געזאָגט, אַז זי האָט „דאָרט" צוויי אייניקלעך.

דערנאָך האָט זי אים גענוי אויסגעטייטשט, וואָסערע דערפער ער מעג דורכגיין און וואָסערע ער זאָל אויסמיידן. סוף כל סוף האָט זי אַרויסגעשלעפּט פון קעשענע אַ קרוין, בכדי ער זאָל אין מאַלטשין קאָנען קויפן זיך בראָנפן, וואָרום דער וועג קיין ראַדאָמישל איז אַ ווייטער.

האט שווייק פון טשיזשאָוו, לויט ווי די אַלטע האָט אים געעצהט, פאַרקערעוועט אַף ראַדאָמישל, מיט דעם חשבון, אַז אין בודוויים קאָן מען אָנקומען פון וואָסער זייט מען וויל.

אין מאַלטשין האָט ער זיך באַקענט אין שיינקל, ווו ער האָט זיך געקויפט בראָנפן, מיט איינעם אַן אַלטן אַ האַרמאָניקעשפּילער, יענער האָט אים פאָרגעלייגט צו באַווייזן אַן אָרט אַף זיך צו באַהאַלטן. ער האָט אַ טאָכטער, וואָס איר מאַן איז אויך אַ דעזערטיר. ס'איז געווען קענטיק, אַז דער אַלטער האָט געכאַפּט אַן איבעריקן שנעפּסל.

און אַז שווייק האָט זיך העפלעך אָפּגעזאָגט פון זיין טובה, איז ער געוואָרן שטאַרק ברוגז, האָט זיך אָפּגעקערט פון וועג גלייך אַף לינקס און האָט געסטראַשעט, אז ער גייט צום זשאַנדאַר אין טשיזשאָוו און וועט אָנמסרן אַף שווייקן.

פאַרנאַכט איז שווייק אָנגעקומען אין ראַדאָמישל און האָט געפונען אין אונטערשטן געסל דאָס שטיבל פונם פויער מעליהאַרעק. אַז ער האָט איבערגעגעבן אים אַ גרוס, פון זיין שוועסטער אין וואַרץ, איז דער פויער קנאַפּ וואָס נתפעל געוואָרן.

ער האָט אָן רחמנות געפאָדערט ביי שווייקן זיינע דאָקומענטן. דאָס איז געווען אַ מענטש פון אַלטן שניט, און ער האָט גערעדט די גאַנצע צייט וועגן גזלנים, אַרומטרייבערס און גנבים, וועלכע האָבן כלומרשט פאַרפלייצט דעם גאַנצן קרייז.

— די דאָזיקע האָלעדראַנצעס אַנטלויפן פון דינסט, ווייל זיי האָבן קיין חשק ניט צו דינען, בלאָנקען זיך אַרום אין דער סביבה און שלעפּן צו אַלץ, וואָס עס מאַכט זיך אונטער די הענט, —

האָט ער געזאָגט שוויקן גלייך אין פּנים אַריין.— און איטלעכער פון זיי מאַכט דעם אָנשטעל פון א תּם, אַז ער קאָן א פליג אַף דער וואַנט ניט פאַרטשעפּען...

אָט דאָס איז די מעשה! א דבר ידוע, אַז אמת שטעכט אין די אויגן, — האָט ער מוסיף געווען, אַז שוויק איז אופגעשטאַנען אַוועקצוגיין.— האָט עמיצער א ריינעם געוויסן, וועט ער זיך פון אָרט ניט רירן און באַווייזן פאַפּירן. און אַז ער האָט קיין פאַפּירן ניט...

— פאַרבלייבט געזונט, זיידע.

— טראָג זיך אַף געזונטערהייט. גיי זוכן נאַראָנים.

און ווידער האָט שוויק דורכגעשפּרייזט כמעט א גאַנצע נאַכט. ניט ווייט פון פּוטים האָט ער זיך אָנגעשלאָגן אַף א הויפן היי אין פעלד. בעת ער האָט גענומען פונאַנדערשאַרן די היי, האָט ער שיער ניט ביים סאַמע אויער דערהערט א שטים:

— פון וואָסער פּולק? ווהין גייסטו?

— פון 91-טן. קיין בודוויס.

— וואָס טראָגט דיך דער שוואַרץ-יאָר?

— דאָרט וואַרט אַף מיר מיין לייטענאַנט.

האָט מען געקאָנט הערן, אַז גאָר דער נעבן לאַכט ניט איינער, נאָר גאַנצע דריי. אַז דער געלעכטער האָט זיך איינגע-שטילט, האָט שוויק געפרעגט, פון וואָסער פּולק זיי זיינען. האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז צוויי זיינען פון 35-טן, און דער דריטער איז אַן אַרטילעריסט, טאַקע פון בודוויס.

די צוויי האָבן דעזערטירט נאָך מיט א חודש צוריק, גראָד איידער מען האָט זיי געוואָלט באַשטימען אין א מאַרש-ראָטע, און דער אַרטילעריסט איז געווען א בורח פון זינט דער מאָביליזאַציע. ער האָט דערציילט, אַז ער איז אַליין פון פּוטים, און אַז אָט דער הויפן היי איז טאַקע זיין אייגענער. די נאַכט פאַרברענגט ער שטענדיק אין היי. נעכטן האָט ער יענע צוויי געפונען אין וואַלד און האָט זיי מיטגענומען אַף גאַכטלעגער.

אַלע האָבן זיך געטרייסט מיט דער האָפענונג, אַז דער קריג וועט זיך ענדיקן אין אַ צוויי דריי חדשים אַרום. זיי האָבן זיך איינגערעדט, אַז די רוסן זיינען שוין אונטער בודאַפּעשט און

אין מעהרן. אַזוי האָבן אין פּוטים אַלע געהאַלטן. פאַרטאָג האָט די פרוי פון אַרטילעריסט באַדאַרפט ברײנגען זײ צו עסן. דערנאָך האָבן די דעזערטירן פון 35־טן געדאַרפט גײן צו זײערע קרובים באַהאַלטן זיך.

— און דו פון 91־טן, — האָבן זײ זיך געווענדט צו שווייקן,— אויב דו ווילסט, קאָנסטו גײן מיט אונז. שפּײ אָף דײן לײטענאַנט.

— נײן, ברידערלעך, דאָס איז גאָרניט אַזוי גרינג, — האָט געענטפערט שווייק און האָט זיך אײנגעגראָבן טיפער אין הײ.

אינדערפרי, אַז ער האָט זיך אופגעכאַפּט, איז שוין קײנער פון זײ ניט געווען. עמיצער, משמעות דער אַרטילעריסט האָט אים געלאָזן א שטיק ברויט אָפן וועג.

שווייק איז אַוועק מיטן וואַלד און נעבן שטעקנאַ האָט ער באַגעגנט עפּעס אַן אַרומגײער, אַן אַלטן שיכור, וואָס האָט זיך מיט אים צעוויטעוועט, ווי מיט אַן אַלטן באַקאַנטן, און האָט אים מכבד געווען מיט א זופּ בראָנפן.

— אַהין איז ניט כדאי דיר צו גײן, — האָט ער גענומען לערנען שווייקן. — אָט דער סאָלדאַטן־מאַנטל וועט דיך נאָר אַרײנפירן אין א בלאָטע. אומעטום איז איצט פול און פול מיט זשאַנדאַרן, און בעטן נדבות וועט מען דיך ניט לאָזן. אונדז דערגײען די זשאַנדאַרן שוין ניט אַזוי די יאָרן, דערפאַר אָבער נאָך אײערע חברה יאָגן זײ זיך — שוין אײן מאָל א געיעג!

— יאָ, איצט יאָגן זײ זיך נאָר נאָך אײערע חברה־לײט, — האָט ער איבערגעחזרט מיט אַזאַ באַזיכערטקײט, אַז שווייק האָט באַשלאָסן אים גאָרנישט צו דערצײלן וועגן 91־טן פּולק. זאָל אָט דער וווילער אַלטיטשקער מײנען, אַז ער איז א דעזערטיר. וואָס אַרט עס אים?

— און וווהין גײסטו דאָס? — האָט דער אַלטער געפרעגט אין א ווײלע אַרום, אַז זײ האָבן פאַררויכערט די ליולקעס און גענומען פּאַוואָליע שפּאַנען אויסצומײדן דעם דאָרף.

— קײן בודוויס.

— וואָס רעדסטו! — האָט דער אַלטער זיך אופגערעקט.

— דאָרט וועלן זײ דיך דאָך אין אײן שמײ־דרײ כאַפּן, דו'סט

ניט באַווייזן אַפילו אַ פּישצע טאָן. ווייסטו וואָס, דו מוזט ניט אַנדערש דערקאַזשען אַ צעריסענעם ציוויל־רעקל, און דו מוזט הינקען און בכלל האָבן דעם פּנים פון אַן אינוואַליד... נאָר האָב קיין מורא ניט. מיר גייען איצט קיין סטראַקאָניצע, דערנאָך קיין וואָלין, דערנאָך קיין טיכאַ, און איך בין ניט איך, אויב מיר'ן ניט אויסטראָיען דיר עפּעס אַ ציווילן לייב־צודעק. דאָרט, אין סטראַ־קאָניצע, זיינען נאָך פאַראַן אַזעלכע נאַרישע און ערלעכע מענטשן, וואָס פאַרגעסן ביינאַכט צוצושליסן אַ טיר און אַף בייטאָג לאָזן זיי די טירן אין גאַנצן אָפן. איצט, ווינטער־צייט, גייט מען אַריין צו אַ שכן, כאַפּן אַ שמועס — אָט האָסטו דיר אַ שטיקל בגד און וועש. און קיין סך דאַרפסטו ניט. שטיוול האָסטו, הייסט דאָס, מער ניט עפּעס אויבערשט. דאָס מאַנטעלע איז קענטיק, אַ שפּלס?

— אודאי.

— הייסט דאָס, דאַרף מען דאָס באַהאַלטן. דערין וועסטו גיין איבער די דערפער. דאַרפסטו האָבן אַ רעקל און מייטקעס. אַז מיר וועלן דאָס דערקאַזשען, וועלן מיר פאַרקויפן דיינע סאָל־דאַטישע הויזן און די בלוזע איינעם אַ באַקאַנטן פאַרשווינדל אין באָדניאַן, וואָס קויפט אויף קרוינשע זאַכן און פאַרקויפט זיי אין די דערפער.

— היינט גייען מיר קיין סטראַקאָניצע, — האָט ער ווייטער אויסגעמעלט זיין פּלאַן. — אַ שעה פיר גאַנג פון דאַנען געפינט זיך די שאָף־שטאַל פון שוואַרצנבערג. דאָרט איז פאַראַן מיינער אַ באַקאַנטער, אַ פאַסטוך, אויך שוין אַ זקן. ביי אים וועלן מיר איבערנעכטיקן, און מאָרגן, באַגינען וועלן מיר זיך לאָזן גיין קיין סטראַקאָניץ און מירן פּרווון ווי עס איז אויסשתדלען דאָרט פאַר דיר אַ שטיקל ציווילן בגד.

אין שאָף־שטאַל האָט שוויק אָנגעטראָפן אַ פריינטלעכן אַלטיטשקן, וואָס האָט נאָך געדיינקט, ווי זיין זיידע פלעגט דער־ציילן פון די פראַנצויזישע מלחמות. ער איז געווען מיט אַ יאָר צוואַנציק עלטער, ווי דער אַרומגייער, און דערפאַר האָט ער ביידע אורחים זיינע גערופן „זונעלעך”.

— אָט אַזוי איז די מעשה, זשונעלע, — האָט ער גענומען ריידן מיט זיינע הוילע יאַסלעס, נאָכדעם ווי זיי האָבן זיך אויסגעזעצט פאַרן פייער, ווו עס איז געשטאַנען און געקאָכט זיך א טאָפּ קאַרטאָפלעס, — אין יענע צייטן האָט מיין זיידע אויך דעזוערטירט, אָט אַזוי אַן ערך ווי דו. נאָר מ׳האָט אים אין באָדניאַן געכאַפּט און מען האָט אים אַזוי אריינגעצימבלט אין באַלף מחילות אריין, אַז פעדערן זיינען געפלויגן. און ער איז נאָך אָפּגעקומען מיט חסד. אָט דער עלטסטער זון יאַרעשעס פון ראַזשיטש אַף יענער זייט פּראָטיווין, דעם אַלטן יאַרעשעס זיידע, ער האָט טאַקע אין פּיסעק געמוזט אַראָפּשלינגען דאָס גוטע שטיקל בליי. געפייניקט האָבן זיי אים און דערשאָסן... און דו, זונעלע, ווען ביסטו אַנטלאָפן?

ער האט אָנגעשטעלט זיינע פאַרטרערטע אויגן אַף שווייקן.

— באַלד נאָך דער מאָביליזאַציע, ווען מען האט אונדז אָפּגעפירט אין קאַזארמע, — האט געענטפערט שווייק, ווייל ער האָט פאַרשטאַנען, אַז עס איז ניט כדאי צו האַמפּערן זיך מיטן אַלטן פּאַסטוך.

— ביסטו, הייסט דאָס, אויך אריבערגעקלעטערט איבער פּלאַנקען? — האט דער אַלטער ווייטער געפרעגט; ער האט משמעות, נאָך גוט געדיינקט זיין זיידעס דערציילונג.

— אַנדערש האָט מען ניט געקאָנט, זיידע־לעבן.

— און וואַך־זעלנערס זיינען געווען א סך? האָבן זיי געשאָסן?

— נאָך ווי געשאָסן!

— און וווהין גייסטו דאָס איצט?

— עפּעס א פליג האָט אים געשטאָכן, — האָט פאַר שווייקן געענטפערט דער אַלטער אַרומגייער. — ער וויל ניט אַנדערש קומען קיין בודוויים. א פראָסטער שכל, יונג און נאַריש, קריכט דאָס אַף דער תליה. משמעות, אַז איך וועל שוין מוזן מיט אים צוקנעלן א ביסל! א שטיקל לייב־צודעקל א ציווילס וועלן מיר שוין דערקאַזשען, און דעמאָלט זיינען מיר אַפן פערד. ביז פרייאָר וועלן מיר זיך א קאַפּעלע צומוטשען, און פרייאָר וועלן מיר

זיך אָנדרינגען אַף אַרבעט בײַ א פּויער. אַרבעטער װעלן הײַ־יאָר זײַן טײַער. ס׳װעט זײַן הונגעריק... זאָגן זאָגט מען, אַז מ׳װעט אַלע אַרומגײערס סײַ װי שיקן אַף צװאַנגס־אַרבעטן אַף די פעלדער. מײן איך, אַז גלײַכער איז צו גײן מיטן גוטן װילן. מ׳װעט דאָך אױסהרגענען א ים מענטשן!

— הײסט דאָס, זונעלע, דו מײנסט, אַז די מלחמה װעט זיך ניט ענדיקן אַזױ גיך? ריכטיק, זונעלע! מלחמות זײַנען שטענ־דיק געװען. געװען די מלחמה מיט נאַפּאָלעאָנען, דערנאָך איז געװען, װעדליג מען האָט אונדז דערצײלט, די שװעדישע מלחמה און זיבניאָריקע מלחמות. און דאָס אַלץ דערפאַר, װײַל די מענטשן האָבן פאַרזינדיקט. הערסט א מעשה, עס שמעקט זײ שױן מער ניט קײן שאָפן־פלײש. װילן זײ שױן מער ניט פרעסן קײן שאָפן־פלײש! א מאָל פלעגן זײ זיך שלעפן אַהער מחנותװײַז, איך זאָל זײ פאַרקױפן א שעפּסל הינטן אַרום, און די לעצטע יאָרן — גיב זײ רק חזיר־פלײש און רק הינדעלעך, און אַלץ פּו־טער, און אַלץ אַף רײנע שמאַלץ! אָט שטראָפט זײ גאָט פאַר זײער גרוים האַלטן זיך. אָט װעלן זײ זיך דאָס אָנהונגערן...

דאָס װאַסער אין טאָפּ האָט גענומען זידן, און דער אַלטער פּאַסטוך האָט נאָך א קלײנער הפסקה גענומען זאָגן נביאות:

— און די מלחמה װעט ער ניט געװינען, אונדזער קיסר. עפּעס ניטאָ קײן מונטערקײט אין פאָלק. װאָלסט נאָר הערן, זו־נעלע, װאָס די שכנים צערײדן, װען זײ קומען זיך צונױף. איט־לעכער האָט דאָך עמיצן אַפן פראָנט. װאָלסטו דאָס הערן, װאָס מען שמועסט, און שמועסן שמועסט מען, אַז נאָך דער מלחמה װעט זײַן פרײַהײט פאַר אַלעמען, און עס װעלן מער קײן פּריצים ניט זײַן, און עס װעלן מער קײן מלכים ניט זײַן און קײן פירשטן, און מען װעט בײַ זײ צונעמען די מאַיאָנטקעס. אָט פאַר אַזעלכע שמועסן האָבן די זשאַנדאַרן צוגענומען אײנעם א געװיסן קאַר־זשינקאַ. זײ האָבן געזאָגט, אַז ער העצט דאָס פאָלק. יאָ, איצט זײַנען די זשאַנדאַרן די גאַנצע מאַכערס!

אָט אין אַזעלכע שמועסן האָבן די דרײַ פֿאַרבראַכט דעם אָוונט. אָפּגעגעסן, האָבן זיי זיך אויסגעצויגן אַף די שלאָף-בײַנק אין וואַרימען שטיבל און זײַנען באַלד אַנטשלאָפֿן געוואָרן.

בײַנאַכט האָט שווייק זיך שטילערהייט אָנגעטאָן און איז אַרויס. אין מזרח-זײַט איז אופֿגעגאַנגען די לבנה, און בײַ איר שוואַכן שײַן האָט שווייק מונטער אַוועקגעשפּאַנט קיין מזרח, טענענדיק פֿאַר זיך:

— עס קאָן דאָך ניט געמאָלט זײַן, איך זאָל ניט דערלאַנגען קיין בודוויס!

אַז ער איז אַרויס פֿון וואַלד, האָט אין דער רעכטער האַנט זיך באַוויזן א שטאָט; האָט שווייק דעריבער פֿאַרקערעוועט צורעשט קיין מערב, דערנאָך קיין דרום, ווו עס האָט זיך ווידער א מאָל באַוויזן א שטאָט. דאָס איז געווען וואָדניאַן. האָט ער איבער לאָנקעס זיך אַרומגעדרייט און אויסגעמיטן די שטאָט, און די אופֿגייענדיקע זון האָט אים געטראָפֿן אַף די פֿאַרשנייטע שפּועים, וואָס איבער פּראָטיווין.

— מאַרש פֿאָרויס! — האָט זיך געמונטערט דער בראַווער סאָלדאַט שווייק. — איך מוז דאָך טאָן מײַן חוב. איך מוז פֿאָרט קומען אין אָט דעם פֿאַרשאָלטענעם בודוויס.

נאָר ווי אַף צו להכעיס האָבן שווייקס טריט זיך געווענדט ניט אין דרום-זײַט קיין בודוויס, נאָר אין צפֿון-זײַט קיין פּיסעק.

אַרום האַלבן טאָג האָט שווייק פֿאַר זיך דערזען עפּעס א דערפֿל. אַראָפּלאָזנדיק זיך פֿון א נידעריקן בערגל, האָט ער באַשלאָסן, אַז ווײַטער קאָן דאָס אַזוי ניט גיין, און אַז ער וועט שוין פֿרעגן, ווי אַזוי גייט מען קיין בודוויס.

בײַם אַרײַנגיין אין דאָרף, איז ער געווען נשתומם ביז גאָר, ווען ער האָט דערזען אַף א סלופּ נעבן ערשטן הײַזל אָנגעשריבן: „פּוטימער קרײַז".

— אָט א צרה! — האָט שווייק א קרעכץ געטאָן. — בין איך, הייסט דאָס, שוין ווידער אין פּוטים, ווו איך האָב שוין איין מאָל געשלאָפֿן אין היי.

און דערנאָך האָט ער זיך שוין כּלל ניט געוווּנדערט, ווען פון א קליינעם ווייסן הייזל, וואָס איבער דעם איז געהאַנגען אַן עסטרייכישער אָדלער, איז ארויס א זשאַנדאַר, פּונקט ווי א שפּין, וואס היט זיין שפּינוועבס.

דער זשאַנדאַר האָט זיך געלאָזט גיין גלייך צו שווייקן און האָט נאָר אַרויסגערעדט:

— וווּהין?

— קיין בּודוויים, אין פּולק.

— איר גייט פון בּודוויים. בּודוויים איז דאָך געבּליבּן אייך פון הינטן, — האָט דער זשאַנדאַר זיך בּייז צעשמייכלט און האָט מיטגעשלעפּט שווייקן אין דער קאַנצעלאַריע.

דער זשאַנדאַרן־וואַכמייסטער פון פּוטים איז געווען בּאַוווּסט אין דער גאַנצער סביבה אַדאַנק זיין טאַקטישן און צוגלייך אי־בּערגעשפּיצטן שטייגער צו פירן דעם פאַרהער. ער האָט קיין מאָל זיך ניט געווּנדלט און האָט קיין מאָל ניט אָנגעשריען אַף די אַרעסטירטע, אָבער דערפאַר פלעגט ער זיי שטעלן אַזא קרייץ־פאַרהער, אַז אפילו אומשולדיקע פלעגן זיך מוזן מודה זיין.

בּיידע זשאַנדאַרן פון דעם פּאָסטן האָבּן איבּערגענומען זיין סיסטעם, און דעם קרייץ־פאַרהער פלעגט געוויינלעך בּאַגלייטן דער געלעכטער פון גאַנצן דינסט־פּערסאָנאַל.

— נו, גוטן מאָרגן, חבר, סקאָצל קומט, — האָט דער וואַכ־מייסטער זיך געווענדט צו שווייקן. — איר זייט אוודאי מיד פון וועג? זעצט זיך צו און דערציילט אונדז, וווּהין איר גייט.

האט שווייק איבּערגעחזרט, אז ער גייט קיין בּודוויים, אין פּולק אריין.

— אויבּ אזוי האט איר בּלי ספק פאַרבּלאָנדזשעט, — האט דער וואַכמייסטער געזאָגט מיט חוזק, — וואָרום איר גייט פּונקט פון בּודוויים, איך קאָן דאָס אייך גרינג בּאַווייזן. אָט האָט איר די קאַרטע פון בּיימען. טוט נאָר א קוק! אין דרום־זייט פון אונדז ליגט פּראָטיווין. אין דרום־זייט פון פּראָטיווין גלובּאָקאַ, און נאָך דרומדיקער — בּודוויים. אזוי ארום זעט איר אליין, אז איר גייט ניט קיין בּודוויים, נאָר פון בּודוויים.

דער וואַכמייסטער האָט פריינטלעך געקוקט אף שווייקן, וואָס האָט רואיק און מיט ווערדע געענטפערט:

— און פאַרט גיי איך קיין בודוויים.

— אויב אזוי, טאָ ענטפערט אָן הינטער-גיינגלעך, פון וואַנען גייט איר און אף וואָסער וועג זייט איר געגאַנגען אין אייער בודוויים. איך זאָג מיט א כּיוון „אייער" בודוויים, ווייל ס'איז באַשיימפערלעך פאַראַן נאָך א בודוויים, וואס ליגט אין צפון-זייט פון פּוטים און איז ניט פאַרצייכנט אף קיין איין קאַרטע.

— איך בין ארויסגעגאַנגען פון טאַבאָר.

— וואָס'ט איר געטאָן אין טאַבאָר?

— איך האָב געוואַרט אַפן צוג קיין בודוויים.

— פאַרוואָס זייט איר ניט געפאָרן קיין בודוויים מיטן צוג?

— ווייל איך האָב קיין בילעט ניט געהאַט.

— פאַר וואָס האָט מען אייך ניט געגעבן קיין פרייען בילעט, איר זייט דאָך א סאָלדאַט?

— איך האָב ביי זיך קיין פּאַפּירן ניט געהאַט.

— אָט דאָ איז דער הונט באַגראָבן! — האָט דער וואַכמייסטער זיך געווענדט מיט נצחון צו איינעם פון די זשאַנדאַרן. — ער איז גאָר ניט אַזאַ שוטה, ווי ער מאַכט זיך, און הויבט אָן בּיסלעכווייז צו פּלאָנטערן זיך.

איצט האָט דער וואַכמייסטער ווידער אָנגעהויבן פון אָנהויב, אזוי ווי ער וואָלט ניט האָבן געהערט דעם לעצטן ענטפער מכּח די פּאַפּירן.

— זייט איר, הייסט דאָס, ארויסגעגאַנגען פון טאַבאָר. וווּהין זייט איר געגאַנגען?

— קיין בודוויים.

דעם וואַכמייסטערס פּנים איז געוואָרן א האַרעלע שטרענגער, און זיין בליק איז ווידער געפאַלן אף דער קאַרטע.

— איר קאָנט אונדז אָנווייזן אף דער קאַרטע, ווי איר זייט געגאַנגען קיין בודוויים?

— אַלע ערטער געדיינק איך ניט. איך געדיינק נאָר, אז איין מאָל בין איך שוין געווען אין פּוטים.

דער גאַנצער פּערסאָנאַל פֿון פּאָסטן האָט זיך איבערגעקוקט מיט חידוש, און דער וואַכמייסטער האָט ווייטער גערעדט:

— הייסט דאָס, איר זייט געווען אין טאַבאָר אַפֿן וואָקזאַל. האָט איר עפּעס בײַ זיך? ווײַזט אָקאָרשט אהער?

האָט ער גוט ארומגעזוכט שווייקן און האָט גאָרנישט געפֿונען, חוץ א ליולקע און א פּושקעלע שוועבעלעך. און ער האָט געפֿרעגט:

— זאָגט מיר, פֿאַר וואָס האָט איר בײַ זיך גאָרנישט, לחלוטין גאָרנישט?

— ווייל איך באַדאַרף קיין זאַך ניט האָבן.

— אָט א צרה! — האָט דער וואַכמייסטער אָפּגעזיפֿצט. — איר האָט אָקאָרשט געזאָגט, אז איר זייט שוין געווען איין מאָל אין פּוטים. וואָס האָט איר דאָ געטאָן דעמאָלט?

— איך בין געגאַנגען איבער פּוטים קיין בודוויים.

— נו, זעט איר שוין, ווי איר זייט סותר אייערע אייגענע רייד? פֿריער האָט איר געזאָגט, אז איר זייט געגאַנגען קיין בודוויים, און איצט דערציילט איר שוין, אַז איר גייט פֿון בודוויים.

— איז וואָס? איך האָב געמאַכט אן אומוועג.

האָט דער וואַכמייסטער זיך ווידער איבערגעקוקט מיט די זשאַנדאַרן.

— א פֿיינער אומוועג, ניטאָ קיין טענות! ווייסט איר וואָס? מיר דוכט, אז ער האָט זיך פּשוט ארומגעדרייט דאָ... נו, מילא, זאָגט נאָר, לאַנג זייט איר געבליבן אין טאַבאָר אַפֿן וואָקזאַל?

— ביז דער לעצטער צוג איז אוועק קיין בודוויים.

— און וואָס'ט איר דאָרט געטאָן?

— געשמועסט מיט סאָלדאַטן.

א נייער פֿיל באַדייטנדיקער בליק פֿון וואַכמייסטער אף די זשאַנדאַרן.

— נו, פֿון וואָס, אשטייגער, האָט איר געשמועסט און וואָס האָט איר געפֿרעגט?

— איך האָב געפֿרעגט, פֿון וואָסער פּולק זיינען זיי און וווּהין זיי פֿאָרן.

— אויסגעצייכנט. און האָט איר בײַ זיי, אשטייגער, ניט געפרעגט, וויפיל מענטשן זיינען פאַראַן אין א פּולק און ווי איז ער איינגעטיילט?

— ניין, דאָס האָב איך ניט געפרעגט, ווייל איך ווייס דאָס אַליין שוין לאַנג אָף אויסווייניק.

— הייסט דאָס, אַז איך איז גוט באַקאַנט דער באַשטאַנד פון אונדזער אַרמיי.

— געוויס, הער וואַכמייסטער.

און איצט האָט דער וואַכמייסטער אויסגעשפּילט זיין לעצטן טרומף, מיט א קוק פון נצחון אָף זיינע זשאַנדאַרן:

— רוסיש קענט איר ריידן?

— ניין.

האָט דער וואַכמייסטער א ווונק געטאָן צום עלטסטן זשאַנ־דאַר, און אַרויס מיט אים אין צווייטן צימער, האָט ער אים גע־מאָלדן, רייבנדיק די הענט פאַר נחת און קוועלנדיק פון דער איי־גענער הצלחה:

— איר'ט געהערט? ער קען קיין רוסיש ניט ריידן! קענ־טיק, א געריבענער חברה־מאַן! אין אַלץ זיך מודה געווען, נאָר אין דער עיקר־זאַך וויל ער ניט מודה זיין. מאָרגן שיקן מיר אים איבער דעם באַצירק־שעף אין פּיסעק. די קרימינאַליסטיק איז גע־בויט אָף פיינעם שכל און פריינטלעכער באַהאַנדלונג. ווער האָט דאָס געקאָנט זיך ריכטן אָף אַזוינעם? אויסזען זעט ער אויס ווי א לעקיש, אָבער דוקא מיט אַזעלכע פּאַרשוינען דאַרף מען זיין געהיט. ביז וואָס ווען זעצט אים אַוועק אונטער שלאָס און ריגל, און איך וועל גיין שרייבן דעם פּראָטאָקאָל.

און נאָך אין זעלביקן טאָג פּאַרנאַכט צו האָט דער וואַכ־מייסטער געהאַט פאַרטיק א פּראָטאָקאָל, ווו אין איטלעכער פראַ־זע זיינען צו לייענען די ווערטער „חשודיקער אין שפּיאָ־נאַזש" און געענדיקט האָט ער זיך מיטן זאַץ: „אָפּן סמך פון אויבן געזאָגטן האָב איך דעם כבוד צו מעלדן, אַז דער פיינטלע־כער אָפיצער איז היינטיקן דאַטום דורך מיר איבערגעשיקט גע־וואָרן אין דער באַצירק־פּאַרוואַלטונג פון דער זשאַנדאַרמעריע אין

פיסעקי". געענדיקט שרייבן, האָט ער צופרידן א שמייכל געטאָן און א רוף געטאָן צום עלטסטן:

— האָט איר דעם פיינטלעכן אָפיצער געגעבן עפּעס צו עסן?

— לויט אייער פאַראָרדענונג, הער וואַכמייסטער, גיט מען ביי אונדז אַרוים פּראָוויזיע נאָר פאַר יענע, וואָס מען האָט זיי גע־בראַכט און פאַרהערט ביז צוועלף בייטאָג.

— אין דעם פאַל מוז מען מאַכן אַן אויסנאַם, — האָט דער וואַכמייסטער אַרויסגערעדט מיט ווערדע. — די מעשה איז דאָס, וואָס דאָס איז, קענטיק, אַן אָפיצער פון א העכערן ראַנג, אפשר עמיצער פון גענעראַל־שטאַב. איר פאַרשטייט דאָך אַליין, אַז די רוסן וועלן ניט שיקן צו אונדז שפּיאָנירן א ליאַדע יעפרייטער. שיקט נאָך א וואַרימעס פאַר אים אין טראַקטיר „קאָקורעקי", און אויב דאָרט איז גאָרנישט ניטאָ, זאָלן זיי מאַכן וואָס צו עסן. דערנאָך זאָלן זיי פאַרקאָכן טיי מיט ראָם און אַרופשיקן אַהער. איר זאָלט נאָר ניט זאָגן, פאַר וועמען. בכלל זאָלט איר קיינעם ניט זאָגן, אַז דאָ איז עמיצער פאַראַן. דאָס איז א מיליטערישער סוד. וואָס טוט ער איצט?

— ער האָט געבעטן א ביסל טאַבאַק, זיצט אין וואַך־שטוב און שפּירט זיך, קענטיק, ווי ביי זיך אינדערהיים. „ביי אייך איז דאָ וואַרים, — זאָגט ער, — און דער אויוון, דוכט זיך, רויכערט ניט. מיר איז דאָ ביי אייך זייער געפעלן. און אויב דער אויוון וועט אָנהויבן רויכערן, וועט'ן מוזן אויסרייניקן דעם קוימען. נאָר דאָס דאַרף מען טאָן ערשט נאָך מיטאָג, און נאָר דעמאָלט, ווען די זון שטייט ניט איבערן קוימען".

— אַהאַ, שוין איין מאָל א חברה־מאַן! — האט דער וואַכ־מייסטער געזאָגט מיט אמתער התפעלות אין דער שטים. — ער מאַכט דעם אָנשטעל, ווי דאָס קער זיך צו אים ניט אָן, און ווייסן וויים ער גוט, אַז מען וועט אים שיסן. אַזא מענטשן באַדאַרף מען אַכטן, אפילו אויב ער איז אונדזער שונא. אַזאַ מענטש גייט דאָך אַף א זיכערן טויט. איך ווייס ניט, צי איך מיט אייך וואָלטן גע־קאָנט דורכמאַכן דאָס נעמלעכע. ביי אונדז וואָלט אפשר ניט גע־

קלעקט קיין מוט... יאָ, מיר האָבן זיך פאַררעדט. גייט, לויפט באַשטעלט וואַרימעס, און דעם אַרעסטירטן שיקט אַריין צו מיר.

האָט דער עלטסטער געבראַכט צו פירן שווייקן; דער וואַכ־מייסטער האָט אים פריינטלעך באַגריסט, אָנגעבאָטן אים א שטול צום זיצן און גענומען אים ווידער אויספרעגן, צי ער האָט על־טערן.

— ניין.

האָט דער וואַכמייסטער תיכּף א טראַכט געטאָן, אַז אַזוי איז טאַקע בעסער, קיינער וועט, לפּחות, ניט וויינען נאָך אָט דעם אומגליקלעכן. דערביי האָט ער ניט אַראָפּגעלאָזן די אויגן פון שווייקס גוטמוטיקן פּרצוף, און מיט א מאָל האָט ער אים מעשה גוט־פריינט א קלאַפּ געטאָן אַפן פּלייצע, צוגעבויגן זיך צו אים און א פרעג געטאָן מיט א פּאַטערלעכן טאָן:

— נו, און ווי געפעלט אייך אין בּיימען?

— אין בּיימען געפעלט מיר אומעטום זייער גוט, — האָט שווייק געענטפערט. — אונטערוועגס האָב איך אומעטום געטראָפן זייער ווילע מענטשן.

— און וואָס האָט איר געקלערט צו טאָן אין בּודוויים? — האָט דער וואַכמייסטער ווידער אָנגעהויבן זיין פריערדיקן פאַרהער.

— דינען אין 91־טן פּולק.

האָט דער וואַכמייסטער פאַרגעליינט שווייקן, ער זאָל ווי־דער אַוועקגיין אין וואַך־שטוב, און ער האָט אַף דער גיך, כּדי ניט צו פאַרגעסן, צוגעשריבן צו זיין מעלדונג דער באַצירק ־ פאַרוואַל־טונג אין פּיסעק: „ער קען בּשלמות טשעכיש און האָט געהאַט בּדעה אַריינצוטרעטן אין בּודוויים אין 91־טן פּולק".

איבּערגעליינט נאָך א מאָל די גאַנצע מעלדונג, איז דער זשאַנדאַרן ־ וואַכמייסטער פלאַנדערקאָ געווען שטאַרק צו־פרידן און האָט געריבּן די הענט פאַר שמחה. ער איז געווען באַזיכערט, אַז דער שעף פון דער באַצירק־פאַרוואַלטונג אַליין וועט אים קלאַפּן אַף דער פּלייצע און זאָגן צו אים: „איך גראַטוליר אייך, הער וואַכמייסטער".

דער וואַכמייסטער האָט נאָך געמאָלט זיך אין זיין דמיון אַנדערע פיינע בילדער: אָרדנס, א העכערונג אין ראַנג, אָנערקענונג פון זיינע קרימינאַליסטישע פייאיקייטן, וואָס עפענען פאַר אים א גלענצנדע קאַריערע...

ער האָט א רוף געטאָן דעם עלטסטן:

— נו, געקראָגן וואַרימעס?

— מען האָט אים געבראַכט געוויכערטע ברוסט מיט זויערע קרויט און מיט איינטריפלעך. זופּ איז שוין מער ניט געווען. האָט ער אויסגעטרונקען טיי און בעט נאָך.

— מילא, גיט אים נאָך א גלאָז, — האָט דער וואַכמייסטער ערלויבט. — און אז ער וועט ענדיקן טרינקען, זאָלט איר אים ברענגען צו פירן אהער.

— נו, האָט איר זיך גוט אָנגעגעסן? — האָט געפרעגט דער וואַכמייסטער, אז דער עלטסטער האָט אין א האַלב שעה אַרום אריינגעפירט שווייקן, א זאַטן און א צופרידענעם, ווי שטענדיק.

— נישקשה, הער וואַכמייסטער, מער ניט קרויט איז געווען ווינציקלעך. מילא, ס'מאַכט ניט אויס. איך ווייס דאָך, איר האָט זיך אף מיר ניט געריכט. די ברוסט איז געווען גוט דורכגעוויאָנדלט; מסתמא היימישע פלייש, פון אן אייגענעם חזיר. די טיי מיט ראָם איז מיר אויך געפעלן.

האָט דער וואַכמייסטער א קוק געטאָן אף שווייקן און האָט ארויסגערעדט:

— איז דאָס אמת, אז אין רוסלאַנד טרינקט מען א סך טיי? און ראָם קאָן מען דאָרט אויך קריגן?

— ראָם קאָן מען קריגן אין דער גאַנצער וועלט, הער וואַכמייסטער.

„מ'קען דיך, פּעטער, — האָט דער וואַכמייסטער א טראַכט געטאָן, — 'סט געדאַרפט פריער צוקלערן, וואָס צו ריידן".

און צוגעווענדט זיך צו שווייקן, האָט ער א פרעג געטאָן מעשה גוט־פריינט:

— נו, און מיידלעך זיינען אין רוסלאַנד פיינע?

— פיינע מיידלען קען מען אומעטום געפינען, הער וואַכמייס־טער.

„אַט א דרייקאָפּ! — האט דער וואַכמייסטער ווידער א קלער געטאָן. — געפינט דאָס באַלד דעם תירוץ!"

און באַלד ארויסגערוקט זיין גרעסטע באַמבע:

— זאָגט נאָר, וואָס'ט איר געוואָלט טאָן אין 91־טן פּולק,

— איך האָב געוואָלט מיט אים אַוועק אַפן פראָנט.

האָט דער וואַכמייסטער מיט א שיינענדיקן פנים א קוק געטאָן אַף שווייקן און האט געזאָגט:

— אויסגעצייכנט! דאָס איז דאָך דער בעסטער וועג צו קו־מען קיין רוסלאַנד.

„טאַקע פיין צוגעקלערט! — איז דער וואַכמייסטער ביי זיך אין האַרצן געווען מלא שמחה. נאָר ער האָט אומזיסט געזוכט צו כאַפּן, ווי אזוי האָבן זיינע רייד געווירקט אַף שווייקן. ער האָט געמוזט קאָנסטאַטירן, אז ער איז געבליבן קאַלט, ווי ניט אים מיינט מען.

„דער דאָזיקער מענטש האָט אפילו מיט אן אויג ניט א פינטל געטאָן, — האט דער וואַכמייסטער זיך געגרוילט אין געדאַנק. — אָט ווי זיי זיינען אויסגעמושטירט. וואָלט איך געווען אַף זיין אָרט, און עמיצער טוט מיר א זאָג אזא זאַך, וואָלט איך אויסגע־גאַנגען פאַר שרעק..."

— מאָרגן פרי שיקן מיר אייך אָפּ קיין פּיסעק, — האט ער באַמערקט אזוי ווי דרך אגב. — זייט איר אַמאָל געווען אין פּיסעק?

— יאָ, אין יאָר 1910 אַף די גרויסע מאַנעווורעס.

נאָך דעם דאָזיקן ענטפער איז דעם וואַכמייסטערס שמייכע־לע געוואָרן נאָך פריינטלעכער און נאָך ניצחונדיקער. ער האט מיט זיין גאַנצן מהות געשפּירט, אז מיט זיין סיסטעם פון פאַרהער האט ער אופגעטאָן חידושים.

— האט איר, הייסט דאָס, גענומען אן אָנטייל אין אַלע מאַנעווורעס?

— יאָ, הער וואַכמייסטער, ווי א פּראָסטער סאָלדאַט פון א פוסגייער־פּולק.

און שווייק האָט ווידער רואיק א קוק געטאָן אַפן וואַכ־מייסטער, וואָס האט זיך ווידער צעקאָכט פאַר פרייד און האָט זיך קוים געקאָנט איינהאַלטן פון אריינשרייבן אָט די נייע ידיעות אין זיין ראַפּאָרט. ער האָט אריינגערופן דעם עלטסטן, געהייסן אָפּפירן שווייקן צוריק און האט צו זיין מעלדונג צוגעשריבן אָט וואָס:

„זיין פּלאַן איז געווען אַזוי: אריינגעדרונגען אין די רייען פון 91־טן פּולק, האט ער געהאַט בדעה תיכּף מיטן פּולק אַוועק־צוגיין אַפן פראָנט, בכדי בײַ דער ערשטער מיגלעכקייט אריבער־צוכאַפּן זיך קיין רוסלאַנד, ווײַל ער האט איינגעזען, אַז קיין אַנדער וועג האט ער ניט, מחמת די עסטרייכישע מאַכט איז אַף דער וואַך. אַז עס וואָלט אים פּולקום אָפּגעגאָלטן אויסצופירן זיין פאַר־ברעכערישן פּלאַן אין 91־טן פּולק, איז גאַנץ פאַרשטענדלעך, ווארום נאָך א לײַנגערן קרייץ־פאַרהער האט ער, צווישן אַנדערע זאַכן, זיך מודה געווען, אז אין יאָר 1910 האט ער גענומען אַן אָנטייל אין די גרויסע מאַנעווערס אין דער געגנט פון פּיסעק ווי א פּראָסטער סאָלדאַט פון א פוסגייער־פּולק. דערפון איז קלאָר, אז ער איז א גרויסער ספּעציאַליסט אין זיין פאַך. איך בין מוסיף, אז די אויבן באַצייכנטע ידיעות, וואָס באַווײַזן זיין שולד זיינען באַקומען געוואָרן אַדאַנק מיין סיסטעם פון קרייץ־פאַרהער".

געענדיקט מיטן ראַפּאָרט, איז דער וואכמייסטער אריין אין וואַך־שטוב געוואָר ווערן דעם געפאַנגענעם. ער האט זיך אַוועק־געזעצט נעבן שווייקן אַף דעם ליידיקן געלעגער פון זשאַנדאַר ראַמפּאַ, וואָס איז פון אינדערפרי ארויסגעשיקט געוואָרן אַכטונג צו געבן אַף דער אָרדענונג אין דאָרף, נאָר אין דער אמתן איז ער אין יענער מינוט זיך געזעסן אין פּראָטיווין אינם שיינק „ווײַסער פערד" און האט געשפּילט מיטן שוסטער אין זעקס־און־זעכציק, און האט בײַם פונאַנדערטיילן די קאָרטן זיך געחקירהט מכּח דעם, אז עסטרייך מוז ניט אַנדערש געווינען.

דער וואַכמייסטער האט פאַררויכערט זיין ליולקע, שווייק האט גענומען אָנשטאָפּן זיינע, דער עלטסטער האט צוגעוואָרפן קוילן אין אויוועלע, און די וואַך־שטוב איז געוואָרן מגולגל אין דעם

הימלעכסטן ווינקעלע אַפֿן ערד־קיילעך, אין א שטילן באַהעלטע־ניש, אין א וואַרימען נעסט...

עס האט זיך אָנגערוקט דער פריער ווינטערדיקער בין־השמשות, ווען די נשמה איז באַזונדערס געשטימט אַף אַן אינטי־מען שמועס. נאָר אַלע האָבן געשוויגן. דער וואַכמייסטער איז געווען פאַרטיפֿט עפּעס אין א רעיון. צולעצט האט ער זיך גע־ווענדט צום עלטסטן:

— איך האַלט, אז עס איז קיין יושר ניט צו הייגען שפּיאָנעס, מענטשן, וואס זיינען זיך מקריב צוליב זייער חוב, פאַר ייער פאָטערלאַנד, אזוי צו זאָגן, זיי וואָלט מען באַדאַרפֿט אָנטאָן מער בכבודן טויט, נעמלעך — מען האט זיי באַדאַרפֿט שיסן... אָס ט׳איר דערויף זאָגן, הער עלטסטער?

— אודאי האט מען זיי באַדאַרפֿט נאָר שיסן, ניט הייגען, — האט צוגעשטימט דער עלטסטער. — לאָמיר אָננעמען אפילו אונדז, זאָל מען אונדז, אשטייגער, הייסן גיין אויספאָרשן, וויפיל קוילנוואַרפערס די רוסן האָבן אין זייערע קוילנוואַרפער־ראָטעס, וואָלטן מיר דאָך באַדאַרפֿט זיך איבערטאָן און גיין. איז דערפֿאַר דאַרף מען דאָס מיך אופהייננגען, ווי א גזלן אָדער א רוצח?

דער עלטסטער איז אזוי אופגערעקט געוואָרן, אַז ער איז אופגעשפּרונגען אַף די פיס און האָט אויסגעשריען:

— איך פאָדער, מען זאָל מיך שיסן און באַגראָבן מיט מילי־טערישן פּאַראַד.

— דאָ איז די זאַך ניט אזוי גלאַטיק, — האט באַמערקט שווייק. — די מעשה איז אזאַ: אויב א מענטש איז ניט קיין שוטה, וועט מען פון אים גאָרנישט ניט ארויסקריגן.

— נישקשה, מ׳וועט ארויסקריגן, — האט דערקלערט דער וואַכמייסטער, — אפילו ווען דער מענטש איז זייער קלוג און האט אויסגעקלערט זיין אייגענע סיסטעם. איר וועט דאָס אליין איינזען. יאָ, איר וועט דאָס אַליין איינזען, האט ער איבערגעחזרט מיט א רואיקערן טאָן און מיט א פריינטלעכן שמייכל.— ביי אונדז געראָט קיינעם ניט זיך ארויסצודרייען. אמת, הער עלטסטער?

האָט דער עלטסטער צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ און האָט באַמערקט, אַז פאַראַן מענטשן, וואָס האָבן שוין לכתחילה פאַרשפּילט, און עס קאָן זיי אפילו ניט ראַטעווען די מאַסקע פון פולקומענער רואיקייט. וואָרום וואָס רואיקער אַ מענטש זעט אויס, אַלץ ערגער פאַר אים.

— איר האָט גוט תּופס געווען מיין מעטאָדע, — האָט דער עלטסטער, — האָט דער וואַכמייסטער געמאָלדן מיט גדלות. — ריכטיק, רואיקייט איז אויך אַ באַוויז.

נאָר דאָ האָט דער וואַכמייסטער איבערגעהאַקט דעם שמועס וועגן זיין מעטאָדע און האָט אַ פרעג געטאָן:

— און וואָס וועלן מיר זי הייסן דערלאַנגען צו וועטשערע, הער עלטסטער?

— ווי, וועט איר דען היינט ניט גיין אין טראַקטיר, הער וואַכמייסטער?

נאָך אָט דער פראַגע האָט זיך פאַרן וואַכמייסטער געשטעלט, אַ נייע האַרבע שאלה, וואָס מען האָט זי תּיכף באַדאַרפט פּסקענען און וואָס וועט זיין, אַז אָט דער חברה־מאַן וועט אויסנוצן ד געלעגנהייט, וואָס ער איז ניטאָ, און וועט נעלם ווערן? אמת דער עלטסטער איז אַ געהיטער מענטש, וואָס מען מעג זיך פאַרלאָזן אָף אים, נאָר פאַרט זיינען דאָך פון אים אַנטלאָפן צוויי אַרומשלעפּערס. אין דער אמתן איז גאָר די מעשה געווען אַזוי: דער עלטסטער האָט ניט געוואָלט שלעפּן זיך איבערן טיפן שניי אַזש קיין פּיסעק און האָט אַליין אָפּגעלאָזן ביידע אַרומשלעפּערס אין פעלד נעבן ראַזשיטש, און נאָר פון יוצא וועגן האָט ער צוויי מאָל אויסגעשאָסן אין דער לופט.

— מיר וועלן אַוועקשיקן אונדזער אַלטע אין טראַקטיר נאָך וועטשערע, און ביר קאָן זי אונדז ברענגען קופלאַרוויז, — האָט דער וואַכמייסטער פאַרענטפערט די האַרבע שאלה. — דאָס'ט פאַר איר זיין אַ קליינער מציאָן.

און די אַלטע פּייסלער, וואָס האָט זיי באַדינט, האָט טאַקע געהאַט אַ שטיקל אַרבעט.

נאָך וועטשערע איז אַפן וועג צווישן דעם זשאַנדאַרן־פּאָסטן און צווישן טראַקטיר „קאָקורעק“ כּסדר צוגעגאַנגען א באַלעבּאַטע באַוועגונג. די אָן א צאָל שליאַדן פון דער אַלטער פּייסלערם גוואַלדיקע וואָליקעם אַף אָט דעם וועג האָבן עדות געזאָגט, אז דער וואַכמייסטער האט זיך ממלא געווען פולקום דערפאַר, וואָס ער איז ניט געווען אין „קאָקורעק“.

און אַז די אַלטע פּרייסלער איז געקומען אין טראַקטיר אַריין און האָט געמאָלדן, אז דער הער וואַכמייסטער לאָזט געריסן און בעט אים שיקן א פלעשל קאָנטושאָווקע, האָט דער שיינקער ניט געקאָנט איינהאַלטן זיך און איז געווען טשיקאַווע צו פרעגן:

— ווער איז דאָרטן בײַ זײַ?

— איר ווילט וויסן, ווער דאָרט איז בײַ זײַ? — האָט די אַלטע איבערגעפרעגט. — עפּעס א חשודיקער פּאַרשוין. גראָד אז איך בין ארויס, האָבן זײ בײדע אים געהאַט ארומגענומען, און דער הער וואַכמייסטער האָט אים געגלעט איבערן קאָפּ און צו־געטענעט: „אָך דו מײַן ליבינקער, מײַן קלײנינקער שפּיאָנעלע!“

שפּעט נאָך האַלבער נאַכט האָט דער עלטסטער זיך ארופּ־געוואַלגערט, ווי ער שטייט, אין דער פּולער אוניפאָרם, אַף זײַן געלעגער און האָט זיך צעכראָפּעט.

אַנטקעגן איז נאָך געזעסן דער וואַכמייסטער, געהאַלטן אין איין האַנט די בּוטל מיט די שירים פון דער קאָנטושעווקע און מיט דער אַנדערער ארומגענומען שווייקן ארום האַלדז. טרערן זײַנען געראָנען איבער זײַנע אָפּגעבּרענטע באַקן, די וואָנסעם האָבן זיך געקלעפּט פון דעם זיסן בּראָנפן, און ער האָט קוים מיט צרות געפּלעטשעט מיטן צונג:

— ניין, דו זאָג, טײַערינקער, אין רוסלאַנד האָבן זײ ניט אַזא גוטע קאָנטושעווקע, וועל איך קאָנען רואיק גײן שלאָפן. זײ זיך מודה מיט איין מאָל, ווי איין מענטש.

— געוויס אזא קאָנטושעווקע האָבן זײ ניט.

האָט דער וואַכמייסטער מיט גאָר זײַן שווערקייט זיך אָנגע־לענט אַף שווייקן.

— אָט אַזוי, ברודערקע. פיין, וואָס דו האָסט זיך מודה געווען. אַן אמתע שמחה פאַר מיר. אַזוי דאַרף טאַקע זיין ביים פאַרהער. ווייבאַלד אז שולדיק, וואָס איז נאָך דאָ פאַראַן צו לייקענען?

ער איז אופגעשטאַנען און איז אוועק, שאָקלענדיק זיך, מיטן פוסטן פלעשל אין האַנט, אין זיין צימער אריין.

— ווען איך וואָלט זיך ניט געהאַט אראָפּגעשלאָגן פון וועג, — האָט ער געפלעטשעט מיט א געבונדענעם צונג,— וואָלט אַלץ אויסגעקומען גאָר אַנדערש.

איידער ארייננוואַליען זיך אין בעט, האָט ער ארויסגענומען פון טישקעסטל זיין ראַפּאָרט און געפרוווט נאָך צושרייבן:

„איך האַלט פאַר מיין חוב נאָך מוסיף צו זיין, אַז די רו־סישע קאָנטושאָווקע איז אַפּן סמך פון פאַראַגר. 56...

ער האָט געמאַכט א קלעק, אויסגעלעקט אים מיטן צונג אַנידערגעפאַלן מיט א נאַרישן שמייכל אַפּן בעט און איז אַנט־שלאָפן געוואָרן ווי א דערהרגעטער.

באַגינען האָט דער עלטסטער, וואָס איז געשלאָפן אף א געלעגער ביי דער אַנדער וואַנט, גענומען אזוי כראָפּען און פייפן מיט דער נאָז, אַז שווייק האָט זיך אופגעכאַפּט. ער איז אופגע־שטאַנען, אופגעוועקט דעם עלטסטן און האָט זיך ווידער אוועק־געלייגט. די העגער האָבן זיך שוין געהאַט אויסגעקרייט, די זון איז שוין געווען אופגעגאַנגען, ווען עס איז געקומען די אַלטע פרייסלער, וואָס האָט אויך פאַרשלאָפן איבער דער ביינאַכטיקער לויפעניש, איינצוהייצן דעם אויוון. זי האָט געפונען די טיר אָפן און אַלץ פאַרזונקען אין טיפן שלאָף. אין וואַך־שטוב האָט א לאָמפּ געטשאַדעט און געהאַלטן ביים אויסגיין...

האָט די אַלטע געמאַכט א טומל און האָט ארויסגעשלעפּט דעם עלטסטן און שווייקן פון די בעטן. זי האָט זיי גענומען מוסרן און האָט געפּאָדערט, אַז דער פאַרשלאָפענער עלטסטער זאָל גיין אופוועקן דעם וואַכמייסטער, ווארום עס איז קיין סדר ניט אזוי לאַנג צו פּאָפן.

— אין טייערע הענט זייט איר דאָס אריין, ניטאָ וואָס צו ריידן! — האָט זי גענומען אויסטענען זיך מיט שווייקן, אז דער

עלטסטער איז אוועק וועקן דעם וואַכמייסטער. — איין שכור ערגער פאַרן צווייטן. די נאָז אונטער די אויגן זיינען זיי גרייט צו פאַר־טרינקען. און מיר זיינען זיי שוין שולדיק פאַר דריי יאָר דינען.

און אַז איך נעם מאָנען, זאָגט דער וואַכמייסטער שטענדיק: „שווייגט שוין בעסער, אניט קאָן איך אייך נאָך אריינזעצן. וואָרום מיר ווייסן גאַנץ גוט, אַז אייער זון איז אַ געווילד־גנב און שלעפּט פון פּריצישן וואַלד האָלץ. מוטשע איך זיך מיט זיי שוין דאָס פערטע יאָר.

די אַלטע האָט אָפּגעזופצט און האָט ווייטער געטענעט:

— דער עיקר, היט זיך פאַרן וואַכמייסטער. ער איז אַזאַ גלאַטינקער און אזא זיסינקער, אין דער אמתן אָבער איז ער אַן אויסוואָרף פון ערשטן גראַד. ווו נאָר ער קאָן צונעמען און אריינ־זעצן אַ מענטשן, טוט ער דאָס.

דעם וואַכמייסטער איז געווען זייער שווער אופצוזוועקן. דער עלטסטער האָט קוים מיט צרות געגעבן אים צו פאַרשטיין, אַז עס איז שוין שפּעט.

סוף כל סוף האָט ער זיך אופגעכאַפּט, אויסגעריבן די אויגן און געמומען דערמאָנען זיך מטושטש דעם נעכטיקן אָוונט. מיט אַ מאָל האָט זיין מוח דורכגעשטאָכן אַ שרעקלעכער געדאַנק, וואָס ער האָט אים, קוקנדיק מיט פּחד אַפן עלטסטן, אויסגעדריקט מיט די ווערטער:

— ער איז אַנטלאָפן?

— הויבט זיך ניט אָן. ער איז דאָך אַ לייטישער מענטש.

און דער עלטסטער האָט גענומען דרייען זיך אַהין און צו־ריק איבערן צימער, ארויסגעקוקט דורכן פענסטער, געקומען צו־ריק, אָפּגעריסן אַ שטיקל פּאַפּיר פון צייטונגס־בלאַט, וואס איז געלעגן אַפן טיש, און אויסגעדרייט דערפון אַ קייקעלע. ס'איז קענטיק געווען, אַז ער וויל עפּעס זאָגן.

האָט דער וואַכמייסטער אַ קוק געטאָן אַף אים אַ ביסל פאַר־שעמט און ווענלדיק סוף כל סוף דערגיין, וואָס יענער איז אויסן, האָט ער אַרויסגערעדט:

— איך וועל אייך העלפן, הער עלטסטער. איך האָב מסתמא

נעכטן ווידער אָנגעבאָלבעט וואָס ניט געשטויגן, האָ?

האט דער עלטסטער מיט פאָרוואורף א קוקן געטאָן אַף זיין שעף:

— וואָלט איר נאָר, הער וואַכמייסטער, געוווּסט, וואָס איר האט נעכטן אַלץ אָנגערעדט, וואָס פאַר א רייד איר האָט דאָס אוועקגעלייגט!

און צוגעבויגן זיך צום סאַמע אויער פון וואַכמייסטער, האָט ער אים איינגערוימט:

— אַז מיר, טשעכן, און די רוסן זיינען ברידער־סלאַוון, אַז די קומענדיקע וואָך וועט ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש שוין זיין אין פּראַג... אַז עסטרייך וועט ניט אויסהאַלטן... און אַז ער, דער שפּיאָן, ווען מען וועט אים פאַרהערן נאָך, זאָל ער אַלץ לייקענען און פּלאָנטערן, זאָל ער ציען ביז צו יענעם טאָג, ווען די קאַזאַקן וועלן אים באַפרייען; דאָס וועט שוין לאַנג ניט געדויערן, וואָרום עסטרייך האָלט ביים צעפאַלן ווערן, און עס וועט זיין אַזוי, ווי בעת די הוסיטישע מלחמות, ווען די פּויערים זיינען מיט דרעש־פלעקענער געגאַנגען אַף ווין... אַז אונדזער קיסר איז אַן עובר בטל, וואָס וועט הייַנט־מאָרגן אויסציען די פיס, אַז ווילהעלם איז א חיה רעה... אַז איר וועט אים שיקן אין טורמע אריין געלט אַף אויסצובעסערן זיין עסן, און מי יודע וואָס נאָך...

דער עלטסטער האט זיך אָפּגערוקט פון וואַכמייסטער.

— דאָס אַלץ געדיינק איך גוט, ווייל צוערשט בין איך ניט געווען זייער שכּור. אָבער דערנאָך האָב איך זיך אָנגעזשלאָקעט און האָב שוין קיין זאַך ניט געדיינקט.

דער וואַכמייסטער האט אָנגעשטעלט די אויגן אַפן עלטסטן.

— און איך ווידער געדיינק, — האָט ער געזאָגט, — ווי איר האָט געטענעט, אַז מיר קומען ניט צו רוסלאַנד, און נאָך הארט ביי אונדזער טיר האָט איר געשריען: „לעבן זאָל רוסלאַנד!“

דער עלטסטער האט גענומען נערוויז ארומשפּאַצירן איבערן צימער.

— יאָ, איר האט דאָס געשריען מיטן פולן האַלדז, — האָט דער וואַכמייסטער מוסיף געווען. — און דערנאָך האט איר זיך

אנידערגעוואַליעט אויפן בעט און האט זיך צעכראָפּעט.

איז דער עלטסטער שטיין געבליבן ביים פענסטער, גענומען פּייקלען מיט די פינגער איבערן גלאָז און געזאָגט:

— איר האט זיך ניט איינגעהאַלטן צו ריידן אפילו פּאָר אונדזער אַלטער, הער וואַכמייסטער. איך געדיינק, ווי איר האָט געזאָגט: „מערקט אייך, אז איטלעכער קיסר און קעניג האט אין זינען נאָר די אייגענע קעשענע, און דערפאַר הויבט ער אָן א מלחמה, אפילו אויב ער איז אַזאַ עובר בטל ווי אונדזערער...

— און איר האָט אויך נשקשהדיקע רייד גערעדט — האט אים איבערגעהאַקט דער וואַכמייסטער. — פון וואַנען, אשטייגער, נעמט זיך דאָס צו אייך אַזאַ שטות, אז ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש וועט זיין דער טשעכישער קעניג?

— אָט דאָס געדיינק איך ניט, — האָט זיך דער עלטסטער אָפּגערופן א דערשראָקענער.

— איר'ט שוין באַדאַרפט געדיינקען! איר זייט דאָך געווען שכור, ווי א חזיר. די אויגן זיינען ביי אייך געווען פאַרלאָפן, און אז איר האָט געוואָלט ארויסגיין, האט איר ניט געקאָנט געפינען די טיר, און זייט אַליין געקראָכן אויפן אויוון.

ביידע זיינען זיי אַף א ווײַלע אַנטשוויגן געוואָרן, ביז דער וואַכמייסטער האט דאָס שטילשווייגן געשטערט:

— איך האב דאָך אייך אַלע מאָל געזאָגט, אז אַלקאָהאָל דאָס איז אונדזער באַגרעבעניש. איר פאַרטראָגט קיין זאַך ניט—און טרינקט! וואָס וואָלט געווען, ווען אונדזער אַרעסטאַנט נעמט און אַנטלויפט? מיר דרייט זיך ממש דער קאָפּ.

— און איך זאָג אייך, הער עלטסטער, — האט דער וואַכ־מייסטער ווייטער גערעדט, — אז גראָד דערפאַר ווייל ער איז ניט אַנטלאָפן, איז גאַנץ קלאָר, וואָס פאַר א געפערלעכער און דורכ־געטריבענער מענטש דאָס איז. אז מען וועט אים אויספרעגן, וועט ער זאָגן, אז די גאַנצע נאַכט זיינען די טירן געווען אָפן, אַז מיר ביידע זיינען געווען שכור און אז ער וואָלט טויזנט מאָל געקאָנט אַנטלויפן, אויב ער וואָלט זיך געשפּירט שולדיק. א מערכה נאָך, וואָס אזא איינעם גלויבט מען ניט, און אויב מיר וועלן אונטער

א שבועה אויסזאָגן, אז דאָס אלץ איז אויסגעקלערט און עזות־דיקער ליגן, וועט אים גאָט אליין ניט העלפן, און ער וועט זיך פאַרדינען נאָך אן איבעריקן אַרטיקל. אמת, אין זיין עסק שפּילט דאָס שוין קיין ראָלע ניט... עד, וואָלט נאָר בּיי מיר אזוי דער קאָפּ ניט געטרעשצעט!..

שווייגן. אין א ווילע אַרום האט זיך געלאזט הערן דעם וואַכמייסטערס שטים:

— רופט נאָר אָקאָרשט אהער די אַלטע.

— הערט נאָר, אַלטע, — האט דער וואַכמייסטער זיך געווענדט צו דער פּייסלער, קוקנדיק איר מיט בּייזקייט גלייך אין די אויגן.—קריגט ערגעץ א קרייץ אף א געשטעל און בּריינגט אהער.

און אז די אַלטע האָט אים אָנגעקוקט ניט פאַרשטייענדיק, האט ער א דונער געטאָן:

— נו, לעבּעדיק! איין פוס דאָ, איין פוס דאָרט!

דער וואַכמייסטער האָט ארויסגעשלעפּט צוויי שטיקלעך אָפּגעבּרענטע ליכט, וואָס אף זיי זיינען נאָך געווען סימנים פון טריוואַקס, וואָס דערמיט פאַרזיגלט מען אָפיציעלע פּאַקעטן, און אז די אַלטע האָט סוף כל סוף געבּראַכט צו שלעפּן דעם קרייץ, האָט ער אים אוועקגעשטעלט אפן ראַנד טיש צווישן בּיידע שטיקלעך ליכט און האָט געזאָגט:

— זעצט זיך, אַלטע.

די געפּלעפטע אַלטע האט זיך אַראָפּגעלאָזן אפן דיוואַן און האט מיט שרעק געקוקט אַפן וואַכמייסטער, אף די ליכט מיטן קרייץ, און ווידער אַפן וואַכמייסטער. פאַר שרעק איז זי געווען ווי פאַרשטיינערט, און ס'איז געווען קענטיק, ווי ס'האָבּן בּיי איר געציטערט די קני און די הענט, וואָס זי האָט געהאַלטן אונטערן פאַרטוך.

איז דער וואַכמייסטער מיט אַן ערנסטן פּנים צו צו איר און געזאָגט פייערלעך:

— נעכטן אין אָוונט זייט איר געווען אן עדות פון א גרוייסער געשעעניש. ס'איז אָבּער מיגלעך, אז אייער טעמפּער קאָפּ האט דאס ניט פאַרשטאַנען. אָט דער סאָלדאַט, וואָס איר

זעט דאָ, איז אַן אויסקוקער, אַ שפּיאָן.

— יעזוס מאַריאַ! — האָט אויסגערופן די פּיסלער. — הייליקע בתולה מאַריאַ פון סקאָטשיץ, האָב רחמנות און העלף!

— שטילער, אַלטע! בכדי אַרויסצוקריגן עפּעס פון אים, האָט מען געמוזט באַלבען פאַרשיידענע זאַכן. איר האָט דאָך געהערט, וואָס פאַר שטות מיר האָבן אָנגעפּלוידערט?

— געהערט, — האָט זיך אָפּגערופן די אַלטע מיט אַ ציטעריקן קול.

— נאָר די אַלע רייד זיינען גערעדט געוואָרן נאָר צוליבדעם, ער זאָל זיך מודה זיין, ער זאָל אונדז געטרויען. דאָס האָט זיך טאַקע אונדז איינגעגעבן. מיר האָבן פון אים אַלץ אַרויסגעקראָגן. מיר האָבן אים געכאַפּט אַף דער וועגטקע.

דער וואַכמייסטער האָט זיך אַף אַ ווײַלע אָפּגעשטעלט, בכדי אָפּצושנייַדן די קנויטן פון די ליכט, און דערנאָך האָט ער גערעדט ערנסט, קוקנדיק אַף דער אַלטער:

— איר זייט געווען דערביי, אַלטע, איר ווייסט אונדזער סוד. אָבער דער סוד איז אַ דינסט-סוד. איר האָט קיין רעכט ניט אים אויסצוזאָגן, אַפילו אַפן טויטן-בעט ניט. וואָרום זיסט וועט מען אייך ניט טאָרן באַגראָבן אַפן צווינטער.

— יעזוס, מאַריאַ און יאָזעף! — האָט די אַלטע גענומען וויינען, — וואָס בין איך דאָס פאַר אַן אומגליקלעכע, וואָס די פּיס מיינע האָבן מיך אַהער פאַרטראָגן!

— נו, נו, פּלאַנכעט ניט. גייט צו צום קרייץ און לייגט אַרויף אַף אים צוויי פינגער פון דער רעכטער האַנט. איר וועט נעמען אַ שבועה אַף זיך. זאָגט נאָך מיר וואָרט אין וואָרט.

ניט אופגעהערט צו קלאָגן, איז די אַלטע פּיסלער צוגעגאַנגען צום טיש.

— הייליקע בתולה מאַריאַ פון סקאָטשיץ, וואָס האָבן מיך די פּיס אהער פאַרטראָ-אָ-אָגן!

זי האָט געציטערט מיט אַלע גלידער, בעת זי האָט אויפגעהויבן צוויי פינגער, און דער וואַכמייסטער האָט גענומען איר פייערלעך פירזאָגן די ווערטער: „איך שווער פאַרן אַלמעכטיקן

גאָט און פּאַר אייך, הער וואַכמייסטער, אַז וועגן דעם, וואָס איך האָב דאָ געזען, וועל איך ביז מיין טויט קיינעם קיין איין וואָרט ניט זאָגן, אַפילו אויב עמיצער וועט מיך פרעגן. דערין זאָל מיר גאָט העלפן".

— איצטער טוט אַ קוש דעם קרייץ, אַלטע, — האָט געזאָגט דער וואַכמייסטער, און די אַלטע האָט, באַגיסנדיק זיך מיט טרערן, געפאָלגט און פרום זיך איבערגעצלמט.

— גוט און איצט טראָגט אַוועק דעם קרייץ צוריק, אַהין, פון וואַנען איר האָט אים גענומען, און זאָגט, אַז איך האָב דאָס באַדאַרפט האָבן צוליב אַ פאַרהער.

די איבערגעשראָקענע אַלטע איז אַף די שפּיץ פינגער אַרום מיטן קרייץ פון צימער, און פון פענסטער האָט מען געקאָנט זען, ווי זי קוקט זיך אַלע ווײַלע גייענדיק אום אַפן זשאַנדאַרן-פּאָסטן, אַזוי ווי זי וואָלט זיך וועלן איבערצייגן, אַז דאָס איז ניט געווען קיין חלום, נאָר זי האָט טאַקע מיט אַן אמת מיט עטלעכע מינוט פריער איבערגעלעבט עפּעס שרעקלעכעס.

בינו לבינו האָט דער וואַכמייסטער איבערגעשריבן זיין ראַפּאָרט, ווייל ער האָט אים ביינאַכט פאַרקלעקט. ער האָט אים אין גאַנצן איבערגעמאַכט, און דערביי זיך דערמאָנט, אַז ער האָט איין זאַך נאָך ניט אויפגעקלערט. דעריבער האָט ער געהייסן רופן שווייקן און האָט געפרעגט ביי אים:

— פאָטאָגראַפירן קענט איר?

— יאָ.

— טאָ פאַרוואָס טראָגט איר ניט מיט זיך קיין פאָטאָגראַפישן אַפּאַראַט?

ווייל איך האָב בכלל ניט קיין אַפּאַראַט, — איז געווען דער קלאָרער און אָפנהאַרציקער ענטפער.

— און אויב איר וואָלט געהאַט אַן אַפּאַראַט, וואָלט איר פאָטאָגראַפירט? — האָט געפרעגט דער וואַכמייסטער.

מאַלע וואָס עס וואָלט געווען, ווען איך וואָלט... — האָט שווייק געענטפערט און האָט רואיק אויסגעהאַלטן דעם פאַרחידושטן בליק פונם וואַכמייסטער. ביי יענעם האָט גראָד אין דער

מינוט ווידער אָנגעהויבן אזוי צו טרעשצען דער קאָפּ, אז ער איז ניט געווען אין שטאַנד צוזוקלערן קיין אַנדער פּראַגע, ווי נאָר:

— נו, אייך וואָלט שווער געווען אַראָפּצונעמען א וואָקזאַל?

— גרינגער, ווי עפּעס אן אַנדער זאַך, — האט געענטפערט שווייק, — וואָרום ער רירט זיך ניט און שטייט אלע מאָל אף איין אָרט, און אים באַדאַרף מען ניט זאָגן, ער זאָל מאַכן א פריינט־לעכן פּנים.

און דער וואַכמייסטער האָט געקאָנט נאָך מוסיף זיין צו זיין ראַפּאָרט, אז דער שפּיאָן האט זיך מודה געווען, אז ער קאָן פאָטאָגראַפירן און בעסער פאַר אַלץ וואָקזאַלן. אמת, קיין פאָטאָ־גראַפישן אַפּאַראַט האט מען ביי אים ניט געפונען, נאָר ס'איז פאַראַן א חשד, אז ער האט אים ערגעץ באַהאַלטן, און דערפאַר טאַקע טראָגט ער אים ניט ארום ביי זיך, כדי עס זאָל ניט פאַלן אף אים קיין חשד.

דער וואַכמייסטער, וואָס ביי אים אין קאָפּ האָט נאָך גע־שומעוועט פון דעם נעכטיקן שיכורן, האט זיך אַלץ מער געפּלאָנ־טערט אין דער אייגענער מעלדונג וועגן דער פאָטאָגראַפירונג:

„ס'איז קיין ספק ניט, האט ער געשריבן, — אז נאָר דער־פאַר, וואָס ער האָט ביי זיך קיין אַפּאַראַט ניט געהאַט, האט ער ווי ער האָט זיך אליין מודה געווען, ניט אַראָפּגענומען דעם בנין פון וואָקזאַל און בכלל פונקטן, וואָס האבן א סטראַטעגישע באַ־דייטונג, און מען מעג זיין זיכער, אז ער וואָלט זיין פלאַן אויסגעפירט, אויב דער באַהאַלטענער אַפּאַראַט וואָלט געווען ביי אים. נאָר דורך דעם, וואָס ער האט ניט געהאַט אונטער דער האַנט קיין פאָטאָגראַפישן אַפּאַראַט, קאָן מען דערקלערן דאָס, וואס מען האט ביי אים ניט געפונען קיין שום פאָטאָגראַפיעס".

— נו, דערווייל וועט קלעקן, — האט ארויסגערעדט דער וואַכמייסטער און האט געחתמעט דעם פּאַפּיר.

דער וואַכמייסטער איז געווען שטאַרק צופרידן פון זיין ווערק און האט מיט גדלות דאָס איבערגעלייענט פאַרן עלטסטן. דערנאָך האט ער געהייסן אריינפירן שווייקן.

— דער עלטסטער וועט אייך אָפּפירן קיין פּיסעק אין דער בּאַצירק־פאַרוואַלטונג פון דער זשאַנדאַרמעריע, — האט ער געזאָגט שטרענג צו שוויקן. — לויטן סטאַטוט, וואָלט מען גע־דאַרפט אייך אָנטאָן קייטן אף די הענט. נאָר היות ווי מיר דוכט, אז איר זייט א לייטישער מענטש, לאָז איך אייך אָפּ אָן קייטן. איך בּין זיכער, אז איר וועט ניט פּרוּוון צו אַנטלויפן.

מסתּמא גערירט פון שוויקס ערלעכן פּנים, האט דער וואַכמייסטער פאַרענדיקט:

נו, נעמט ניט פאַר אומגוט... נאַט, הער עלטסטער, נעמט מיט זיך מיט אויך מיין ראַפּאָרט.

— פאַרבּלייבּט געזונט! — האט שוויק ארויסגערעדט ווייך.

— א דאַנק אייך, הער וואַכמייסטער, פאַר אלץ, וואס איר האט פאר מיר געטאָן, און אז עס וועט זיך מאַכן א געלעגנהייט, וועל איך אייך אָנשרייבּן, און אז איך וועל זיין ווידער אין די קאַנטן, וועל איך ניט אנדערש אריינגיין צו אייך.

שוויק איז מיטן עלטסטן ארויס אין גאַס, און איטלעכער, ווער עס וואלט זיי געזען, ווי זיי זיינען זיך געגאַנגען און גע־שמועסט זיך רואיק, וואָלט ער זיי געווים געשאַצט פאַר צוויי גוטע פריינט, וואָס גייען שפּאַצירן אין שטאָט אריין.

— איך וואלט קיין מאָל ניט געטראַכט, — האט דערציילט שוויק, — אז אזא רייזע קיין בּודוויים זאָל זיין אזוי שווער. דאָס דערמאָנט מיר די מעשה מיטן קצב האוראַ פון קאָבּיליץ. יענער האט איין מאָל בּיי־נאַכט זיך געטראָפן בּיי פּאַלאַצקעס דיינקמאָל און האט זיך בּיז אינדערפרי ארומגעדרייט ארום אים, וואָרום עס האט זיך אים אויסגעדוכט, אז די גראַטעס ארום דיינקמאָל האבּן קיין עק ניט. ער איז געווען פול יאוש, און אינדערפרי, אז ער איז שוין געבּליבּן אָן כּחות, האט ער גענומען שרייען „גוואלד!“ און אז די פּאָליציסטן זיינען געקומען, האט ער בּיי זיי געפרעגט, ווי מען גייט קיין קאָבּיליץ, ווארום שוין פינף שעה גייט ער פּאַזע די גראַטעס, און עס איז נאָך אלץ קיין עק ניטאָ. דעמאָלט האבּן זיי אים צוגענומען, נאָר אין דער קאַמערע האט ער אלץ בּיי זיי צוּבּראָכן.

דער עלטסטער האט קיין ווארט ניט געענטפערט, נאָר בײ זיך האט ער א טראכט געטאָן:

„וואס דרייט ער מיר דאָ א קאַפּטער? ווירער הויבט ער שוין אָן אויסקלערן באָבע־מעשיות וועגן בודוויים".

און ער האט פאַרפירט א שמועס וועגן פּראָגרעס און וועגן דעם, אז מענטשן פאַלן אַלץ מער אף קלוגע המצאות. און איי־נער סטאַרעט זיך איבערצוקליגן דעם צווייטן... דערביי האט ער גענומען אַנטוויקלען א שפּאָגל־נייעם רעיון, אז דער וועלט־קריג איז א גליק פאַר דער מענטשהייט, וואָרום אין איינעם מיט ער לעבע מענטשן וועלן דערהרגעט ווערן אויך א סך פאַרברעכערס און זשוליקעס.

— בכלל זיינען אף דער וועלט פאַראַן צופיל מענטשן, — האט געזאָגט דער עלטסטער. — דערפאַר שאַדט ניט א ביסל אָפּצאַפּן בלוט. איר דערציילט נאָר קיינעם ניט, אז איך פיר אייך קיין פיסעק. דאס איז א מלוכה־סוד. מען טאָר ניט דערציילן קיינעם, ווער איר זייט. דאס קער זיך צו קיינעם ניט אָן, וואס איר האט אָנגערעדט. מען טאָר ניט אָניאָגן קיין פּאַניקע. אין קריגס־צייט איז פּאַניקע א מיאוסע זאַך, — האט ער געטענעט ווייטער. — דו זאָגסט א וואָרט, און עס קייקלט זיך אריבער איבערן גאַנצן לאַנד. איר פאַרשטייט?

— רעכט, איך וועל קיין פּאַניקע ניט אָניאָגן, — האט זיך אָפּגערופן שווייק. און ער האט טאַקע געהאַלטן וואָרט. אז דער בעל־הבית פון איינפאָר־הויז האט זיך אריינגעלאָזט מיט אים אין א שמועס, האט ער געזאָגט:

— מיין ברודער זאָגט, אז איינס אזויגער וועלן מיר זיין אין פיסעק.

— וואס איז דאס, אייער ברודער האט געהאַט אורלאָפּ? האט דער בעל־הבית געפרעגט ביים עלטסטן. יענער האט אָן שהיות אָפּגעטאָקט א ליגן:

— יאָ, היינט האט דער אורלאָפּ זיך געענדיקט.

— מיר האבן אים קונציק אָפּגענאַרט, — האט ער זיך גע־ווענדט צו שווייקן לאַכנדיק, אז דער בעל־הבית האט זיך ערגעץ

אָפּגעקערט. — נאָר ניט מאַכן קיין פּאַניקע. ס'איז קריגס־צייט.

ביז זיי זײַנען אָנגעקומען אין איינפאָר־הויז, האָט דער עלטסטער געהאַלטן, אַז אַ קופּל ביר קאָן ניט שאַדן. נאָר איצט, אַז ער האָט שוין געהאַט אַראָפּגעשלונגען אַ גאַנצן טוץ, האָט ער אַנטשלאָסן דערקלערט, אַז דער שעף פון דער באַצירק־פאַרוואַלטונג עסט וואַרימעס ביז דריי אַזייגער און אַז דעריבער איז ניט כדאי צו קומען אַהין פריער, בפרט אַז עס גייט אַ שניי. ווען זיי וועלן זיין אין פּיסעק צו פיר אַ זייגער, איז נאָך אויך גענוג צייט ביז זעקס. און מען וועט נאָך דאַרפן גיין אַזאַ וועג אין דער פינסטער. און בכלל איז ניט קיין נפקא מיניה, צי גיין איצט, צי שפּעטער אַ ביסל. פּיסעק וועט ניט אַנטלויפן!

— מיר באַדאַרפן זיין צופרידן, וואָס מיר זיצן אין דער וואַרים,— איז געווען זיין לעצט וואָרט. — דאָרט אין די גראָבנס ליידן מענטשן אין אַזאַ וועטערונג אַ סך מער, ווי מיר דאָ נעבן אויוון.

דער אַלטער קאַכל־אויוון איז געווען שטאַרק אָנגעהייצט, און דער עלטסטער האָט איינגעפונען, אַז מען קאָן אויסווייניקסטע וואַרימקייט אונטערשטוקעווען מיט אינעווייניקסטער היץ דורך כלערליי זיסע און שטאַרקע משקאות.

אין דעם דאָזיקן העק האָט דער בעל־הבית געהאַט אַכט פאַרשיידענע סאָרטן; אים איז געווען לאַנגווייליק, און ער האָט זיך אוועקגעזעצט טרינקען מיט זיי. אין דרויסן האָט געבושעוועט אַ שניי־שטורעם.

דער עלטסטער האָט כסדר אַריינגעטענעט אין בעל־הבית ער זאָל ניט אָפּשטיין פון זיי, און האָט אים אויפגעוואָרפן, וואָס ער טרינקט ווייניק, דאָס איז געווען אַ בפירושער בלבול, וואָרום דער בעל־הבית האָט זיך שוין קוים געהאַלטן אויף די פיס. אים האָט אַלץ עפּעס געהויבן מאַכן אַ שפּיל אין קאָרטן, און ער האָט פאַרזיכערט, אַז ער האָט ביי־נאַכט געהערט אַ שטאַרקע האַרמאַטן־שיסעריי, וואָס איז געקומען פון מזרח־זייט. האָט דער עלטסטער, שיער ניט ווייַנענדיק, גענומען בעטן זיך ביי אים:

— נאָר ניט דאָס! מען דאַרף ניט קיין פּאַניקע! פאַראַן

דערצו אינסטרוקציעס.

און ער האט גענומען אויסטייטשן, וואס דאס איז אזוינס אינסטרוקציעס, און דערביי האט ער אויסגעזאָגט עטלעכע געהיימע צירקוליאַרן. אבער דער בעל־הבית האט שוין מער קיין זאַך ניט, פאַרשטאַנען און האט נאָר געטענעט, אז מיט הוילע אינסטרוק־ציעס קאָן מען קיין קריג ניט געווינען.

עס איז שוין געווען גאָר פינצטער, ווען דער עלטסטער האט באַשלאָסן, אז עס איז צייט זיך צו לאָזן אין וועג אריין. עס איז געווען אזא זאַווערוכע, אז צוויי טריט פאַר זיך האט מען קיין זאַך ניט געקאָנט זען. דער עלטסטער האט געהאַלטן אין איי־טענען:

— פאַראויס, ניט פאַרקערעוועט, גלייך קיין פיסעק!

אַז ער האָט דאָס איבערגעחזרט דאָס דריטע מאָל, איז זיין שטים געקומען שוין ניט פון וועג, נאָר ערגעץ פון אונטן, וואָס אַהין ער האָט זיך געהאַט אַראָפּגעקייקלט פון שפּוע אַראָפּ. אָנשפּאַרנדיק זיך אָפּן ביקס, האָט ער קוים מיט צרות זיך אַרופּ־געדראַפּעט אָפן וועג אַרוף. שווייק האָט געהערט, ווי ער האָט שטילערהייט געלאַכט פאַר זיך און געריעדט: „נאַדיר אַויעק, אַן אמתער גליטש!" באַלד איז ער שוין ווידער ניט געווען אָפן וועג, ווייל ער האָט זיך ווידער אַמאָל אַראָפּגעקייקלט איבערן שפּוע, דערביי האָט ער אַזוי געשריען, אַז ער האָט אַפילו אַריבערגע־שריען דאָס וואָיען פון ווינט:

— איך פאַל! פאַניקע!

פינף מאָל האָט ער אַזוי דורכגעמאַכט די רייזע איבער דעם שפּוע, און אַז ער איז דאָס לעצטע מאָל געקומען צוריק צו שווייקן, האָט ער אַ צעטומלטער און פאַריאושטער אויסגערופן: איך וואָלט דאָך געקאָנט אייך גרינג פאַרלירן.

— דאגעט ניט, הער עלטסטער, — האָט זיך אָפּגערופן שווייק. — בעסער פון אַלץ וואָלט געווען, ווען מיר בינדן זיך צונויף. אַזוי וועלן מיר איינס דאָס אַנדערע ניט פאַרלירן. האַנט־קייטן האָט איר?

— איטליכער זשאַנדאַר איז מחויב צו האָבן שטענדיק

האַנט־קייטן, — האָט דער עלטסטער געענטפערט טאַפּטשענדיק זיך אַרום שווייקן. — דאָס איז דאָך אונדזער ברויט.

— איז גוט, וועלן מיר זיך דערמיט צונויפבינדן, — האָט פאַרגעלייגט שווייק. — איר טוט נאָר אַ פּרוּוו.

האָט דער עלטסטער מיט איין מאַך אָנגעטאָן אויף שווייקן די האַנט־קייט אין דעם אַנדער עק צוגעהעפט צו זיין רעכטער האַנט. אַזוי אַרום זיינען זיי איצט געווען צונויפגעבונדן ניט צו צערייסן. זיינען זיי געגאַנגען איבערן וועג, שטרויכלענדיק און שאָקלענדיק זיך אין אַלע זייטן. דער עלטסטער האָט אַ שלעפּ געטאָן שווייקן איבער אַ הויפן זשוויר, איז אַנידערגעפאַלן און מיטגעשלעפּט מיט זיך שווייקן. דערביי האָבן די האַנט־קייטן טיף זיך אַריינגעשניטן זיי אין די הענט. און דער עלטסטער האָט סוף כּל סוף געמאָלדן, אַז אַזוי קאָן מער ניט גיין און אַז די האַנט־קייטן מוז מען אַראָפּנעמען. נאָר וויפיל ער האָט זיך געמאַטערט, האָט ער דאָך ניט געקאָנט זיך פריי מאַכן. דעמאָלט האָט ער אַ זיפץ געטאָן:

— איצט זיינען מיר פאַרבונדן אויף אַלע אייביקייטן.

— אָמן! — האָט אַרויסגערעדט שווייק און זיי האָבן זיך ווייטער געלאָזט אין שווערן וועג אַריין.

דער עלטסטער איז אַריינגעפאַלן אין אַ פּולקוּמענער אַפּאַטיע, און אַז זיי זיינען שפּעט אינאָוונט פאַרמאַטערטע אָנגעקומען אין דער באַצירק־פאַרוואַלטונג אין פּיסעק, האָט ער מיט אַ געבראָכן געמיט געזאָגט צו שווייקן:

— איצטער וועט געשען אַ מוראדיקע זאַך. מיר קאָנען זיך ניט פונאַנדערנעמען.

און עס איז טאַקע געשען אַ מוראדיקע זאַך, בעת דער וואַך־מאַן האָט אַרויסגערופן דעם שעף פון דער פאַרוואַלטונג ריטמייסטער קעניג.

דעם ריטמייסטערס ערשטע ווערטער זיינען געווען:

— אַנו, טוט נאָר אַ הויך אויף מיר!

— איצטער פאַרשטיי איך, — האָט דער ריטמייסטער אַרויסגעוויזן זיין מבינות, — ראָם, קאָנטושאָווקאַ, ווישניק, ניס,

פלוימען און וואניל.

— הער וואַכמייסטער, — האָט ער זיך געווענדט צו זיין געהילף, — אָט האָט איר אַ מוסטער, ווי אַזוי אַ זשאַנדאַר טאָר ניט אויסזען. ווען אַזאַ פיר דארף זיך שוין ארויסזאָגן דער קריגס־געריכט. צונויפבינדן זיך מיטן ארעסטירטן! קומען אַהער שכּורערהייט, שיער ניט אף אַלע פיר! נעמט אראָפּ פון זיי די האַנט־קייטן.

— נו, וואָס'ט איר זאָגן? — האָט ער זיך געווענדט צום עלטסטן, וואָס האָט די פרייע האנט געהאַלטן ביים דאשעק:

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער ריטמייסטער, איך האָב געבּראכט אַ ראפּאָרט.

— אף אייך גופא וועט אָנגעגעבן ווערן אַ ראַפּאָרט אין געריכט, — האָט דער ריטמייסטער אָפּגעהאַקט. — הער וואַכמייסטער, זעצט זיי ביידן אַוועק אונטער שלאָס; מאָרגן פרי וועט איר זיי ברענגען צום פארהער, און דעם ראפּאָרט פון פוטים זאָלט איר דורכשטודירן און צושיקן צו מיר אהיים.

דער פּיסעקער ריטמייסטער איז געווען זייער אַ שטרענגער און זאַכלעכער מענטש. די וואָס איז אויסגעקומען צו דינען אונטער אים, האָבן קיין האָניק ניט געלעקט. פאר די קלענסטע פאַרזעענס פלעגט ער ארופלייגן דיסציפּלינארע שטראָפן. ער האָט שטענדיק געהאַלטן אין איין מוסר זאָגן און שרייבן אויסריידן. ער איז געווען באגלויבט, אַז ער שטייט דאָ אף אַ פּאָרפּאָסטן און ער ראַטעוועט עפּעס, און אז אלע זשאנדארן, וואָס דינען אונטער זיין קאָמאַנדע, זיינען איין כּנופיא אויסוואָרפן, עגאָאיסטן און אָפּנארער, וואָס האָבן קיין אנדער אינטערעס ניט, ווי נאָר בּראָנפן, וויין און ביר; און היות ווי זייער שכירות האָט ניט געקלעקט אף צו שכּורן, האָבן זיי גענומען שוחד און געשלעפּט פּאוואָליע, אָבער זיכער עסטרייך צום אָפּגרונט. געטרויט האָט ער נאָר מער ווייניקער זיין וואכמייסטער אין דער קרייז־פארוואלטונג, און יענער האָט אין שיינק ליב געהאַט זיך צו בארימען: „האָב איך דאָס היינט ווידער אמאָל אָנגעמולירט אונדזער אלטן כּלב!“

* * *

דער ריטמייסטער האָט איבערגעלייענט מיט קאָפּ דעם ראַפּאָרט פון פּוטימער וואַכמייסטער מכּח שווייקן. פאַר אים איז געשטאַנען זיין וואַכמייסטער מאַטייקאָ, וואָס האָט ביי זיך אין האַרצן געשיקט דעם ריטמייסטער מיט אַלע זיינע ראַפּאָרטן צו אַל די רוחות, וואָרום אין „אָטאַוואַ" האָט מען שוין אויף אים געוואַרט מיט א פולקע פּרעפערענס.

— איך האָב אייך שוין די טעג אַמאָל געזאָגט, — האָט אָנגעהויבן דער ריטמייסטער, — אַז דער גרעסטער אידיאָט, וואָס איך האָב וועט עס איז באַגעגנט, איז דער פּוטימער וואַכמייסטער. עס איז דאָך קלאָר, אַז דער סאָלדאַט, וואָס אָט דער שכּורער מנוול האָט געבראַכט אַהער, איז ניט קיין שפּיאָן. דאָס איז זיכער א פּשוטער דעזערטיר. און דער וואַכמייסטער שרייבט דאָ אַזאַ שטותעריי, אַז איטליך קינד וועט פון ערשטן בליק דערקענען, אַז דער גולם איז געווען שכּור, ווי א פּויפּסלעכער פּרעלאַט.

— ברענגט נאָר תּיכּף אַהער צו מיר דעם דאָזיקן סאָלדאַט, — האָט ער באַפוילן, געענדיקט לייענען דעם ראַפּאָרט ביזן סוף. — זינט איך לעב האָב איך נאָך אַזאַ באַלבערריי ניט געלייענט. דערצו שיקט ער מיט אַזעלכע חשודיקע פאַרשוינען אַזאַ טיפּש, ווי אָט דעם עלטסטן. זיי קענען מיך שלעכט. איך קאָן זיך נעמען פאַר זיי, וועלן זיי האָבן צו געדיינקען...

און דער ריטמייסטער האָט געהייסן דעם שרייבער תּיכּף אָוועקשיקן דעם פּוטימער וואַכמייסטער א דעפּעשע, ער זאָל באַלד מאָרגן קומען קיין פּיסעק. ער וועט שוין דעם אידיאָט אויס־טייטשן, וואָס ער האָט דאָ אָנגעטאָן.

— פון וואָסער פּולק האָט איר דעזערטירט? — אַזוי האָט דער ריטמייסטער מקבל פּנים געווען אונדזער שווייקן.

— פון קיין איינעם ניט.

האָט דער ריטמייסטער א קוק געטאָן אויף שווייקן און דערזען אין זיין פּנים אַזוי פיל רואיקייט און באַזיכערטקייט, אַז ער האָט א פרעג געטאָן:

— פון וואַנען האָט איר געקראָגן די דאָזיקע אוניפאָרם?

איטלעכער סאלדאט קריגט אן אוניפארם, ווען ער טרעט אריין אין דינסט, — האט שווייק געענטפערט מיט א מילדן שמייכל. — איך דין אין 91=טן פוסגייער=פולק און לא די וואס איך האב ניט דעזערטירט, נאר פונקט פארקערט.

די ווערטער „פונקט פארקערט" האט ער ארויסגערעדט מיט אזא קוועטש, אז דער ריטמייסטער איז אביסל מבולבל גע=ווארן און האט געפרעגט:

— וואס איז טייטש „פונקט פארקערט"?

— זייער פשוט, — האט שווייק געזאגט אפנהארציק. — איך גיי דוקא אין פולק אריין, איך זוך אים, און ניט איך אנט=לויף פון אים. איך וויל קיין אנדער זאך ניט, ווי נאר וואס גיכער קומען אין פולק. איך האב זיך דא שוין אויסגעמוטשעט, ווען איך גיב א קלער, אז איך גיי, קענטיק, אוועק אלץ ווייטער פון בודוויים, בעת דארט ווארט אף מיר א גאנצער פולק. דער הער וואכמייסטער אין פוטים האט מיר באוויזן אף דער קארטע, אז בודוויים ליגט אין דרום=זייט, און אליין האט ער מיך אפגעשיקט קיין צפון=זייט.

האט דער ריטמייסטער מיד א מאך געטאן מיט דער האנט, ווי איינער זאגט: דער דאזיקער בריה קאן אפטאן ערגערע שפיצלעך, ווי פארשיקן מענטשן קיין צפון=זייט.

— הייסט דאָס, אז איר האט ניט געקאנט געפינען אייער פולק? — האָט ער געפרעגט. — און איר האָט אים גע=זוכט?

האָט שווייק אים דערקלערט, ווי די זאך האלט. ער האט אנגערופן טאַבאָר און אלע ערטער, ווו ער איז דורכגעגאנגען, בכדי צו קומען קיין בודוויים. ער האָט גערעדט מיט גרויס היץ, און דער ריטמייסטער האָט מיט א בלייפען כסדר געצייכנט אפן שטיקל פאפיר פיגורן פון דער ציפער אַכט — האָט דאָס בא=דאַרפט באַטייטן, ווי אזוי דער בראווער סאָלדאַט שווייק, וואָס גייט אויס צו קומען אין זיין פולק, דרייט זיך ארום און קאָן זיך ניט ארויספלאָנטערן.

— יאָ, דאָס איז געווען נישקשה פון א האָרעוואַניע, —

האָט ער אַרויסגערעדט, נאָכדעם ווי ער האָט מיט פאַרגעניגן אויסגעהערט שווייקס דערציילונג. — איך מיין, עס האָט זיך גע־לוינט צו זען, ווי איר האָט זיך אַרומגעדרייט אַרום פּוטים.

— די זאַך וואָלט שוין קלאָר געוואָרן פריער, — האָט באַמערקט שווייק, — אויב ניט דער דאָזיקער הער וואַכמייסטער אינם דאָזיקן שלימזלדיקן פּוטים. ער האָט דאָך בײַ מיר ניט געפרעגט ניט ווי מען רופט מיך, ניט פון וואָסער פאָלק איך בין. אים האָט דאָס באַלד מיט אַמאָל אויסגעוויזן אַזוי שרעקלעך חשודיק. וואָלט ער מיך אָפּגעשיקט קיין בודוויס, וואָלט מען אים דאָרט אין קאַזאַרמע באַלד געזאָגט, צי איך בין דאָס דערזעלבי־קער שווייק, וואָס ווערט געזוכט, אָדער עפּעס אַ חשודיקער פאַר־שוין. און איך וואָלט שוין דעם צווייטן טאָג געווען אין פּאָלק און וואָלט שוין געטאָן מיין דינסט.

— און פאַרוואָס האָט איר זיי אין פּוטים ניט אָנגעוויזן, אַז דאָ איז אַרויסגעקומען אַ קליינער טעות?

— איך האָב געזען, אַז מיט זיי איז ניט כּדאי צו ריידן. נאָך דער אַלטער שיינקער ראַמפּאַ פון ווינאָגראַד, ווען עמיצער פלעגט זיך איינשפּאַרן און ניט וועלן צאָלן, פלעגט ער זאָגן, אַז עס טרעפט, אַ מענטש ווערט ווי געליימט, דעמאָלט איז כאָטש רייד צום לאָמפּ.

נאָך דער דערקלערונג האָט שוין דער ריטמייסטער מער זיך ניט געחקירהט. ער האָט באַשלאָסן אַז ער האָט צו טאָן מיט אַ דעגענעראַט און האָט אים אָפּגעשיקט מיטן אייזנבאַן אין דער באַגלייטונג פון אַ זשאַנדאַר קיין בודוויס.

די נסיעה אין אייזנבאַן פון פּיסעק קיין בודוויס איז פאַר שווייקן פאַרבייגעפלויגן ווי אַ חלום. אים האָט באַגלייט אַ יונגער זשאַנדאַר, וואָס האָט אים געהיט ווי זיין שוואַרצאַפּל פון אויג.

אונטערוועגס פון וואָקזאַל ביז צו דער קאַזאַרמע אין בוד־וויס האָט ער פון אים קיין אויג ניט אַראָפּגעלאָזט, און איטלעכס מאָל ווען זיי זיינען צוגעגאַנגען צו אַ ווינקל גאַס אָדער צו אַ קרייץ־וועג, פלעגט ער אים אַזוי ווי דרך אגב דערציילן, וויפיל

פּאַמאָראַניעס עס קריגט אַ זשאַנדאַר, וואָס באַגלייט אַרעסטירטע. דערויף האָט שווייק געענטפערט, אַז ער איז זיכער, אַז קיין איין זשאַנדאַר וועט ניט שיסן אין קיינעם אין גאַס, בכדי ניט אָנצומאַכן קיין צרה. דער זשאַנדאַר האָט דערמיט ניט מסכים געווען. און אַזוי זיינען זיי פריינטשאַפטלעך שמועסנדיק געקומען אין קאַזאַרמע.

די וואָך אין פּולק האָט געהאַלטן שוין דעם צווייטן טאָג דער לייטענאַנט לוקאַש. ער איז זיך געזעסן רואיק אין קאַנצעליאַריע ביים טיש, בעת מען האָט צו אים אַריינגעפירט שווייקן מיט די פּאַפּירן.

— איך האָב דעם כּבֿוד זיך צו מעלדן, הער לייטענאַנט!

— האָט שווייק ראַפּאָרטירט מיט אַ פייערלעכער פיזיאָנאָמיע.

ביי דער דאָזיקער סצענע איז געווען דערביי דער פענדריק קאָטיאַטקאָ, וואָס האָט שפּעטער דערציילט, אַז באַלד נאָך שווייקס ראַפּאָרט איז לייטענאַנט לוקאַש אויפגעשפּרונגען, ווי אַ פאַרסמטער, זיך אַ כאַפּ געטאָן פאַרן קאָפּ און אַרופגעפאַלן אויף אים, אויף קאָטיאַטקאָ, אַ פאַרחלשטער. אַז מען האָט אים אָפּגעמינטערט, האָט שווייק, וואָס האָט נאָך אַלץ געהאַלטן די האַנט ביים דאַשעק, איבערגעחזרט: „איך האָב דעם כּבֿוד זיך צו מעלדן, הער לייטענאַנט!" און דעמאָלט האָט לייטענאַנט לוקאַש, בלייך ווי די וואַנט, מיט ציטערדיקע הענט אַ כאַפּ געטאָן שווייקס פּאַפּירן, אונטערגעשריבן זיי און געבעטן אַלעמען אַרויסגיין פון צימער, דעם זשאַנדאַר האָט ער געזאָגט, אַז אַלץ איז כּשורה, און דערנאָך האָט ער זיך איינגעשלאָסן מיט שווייקן אין דער קאַנצעליאַריע...

* * *

שווייק און לייטענאַנט לוקאַש האָבן זיך אָנגעקוקט גלייך אין די אויגן.

פון דעם לייטענאַנטס אויגן האָט אַרויסגעשיינט אימה און פּחד און יאוש, און שווייק האָט געקוקט אויפן לייטענאַנט און מיט הכנעה און מיט ליבשאַפט, אַזוי ווי אויף אַ פאַרלאָרענער און

ווידער געפונענער געליבטער.

אין קאַנצעליאַריע איז געווען שטיל ווי אין קבר.

אין דערבייאיקן קאָרידאָר האָבן זיך געלאָזט הערן טריט. דאָס איז א פּרייוויליקער, מיט א פאַרלייגטן נאָז פון קאַטער, אַרומגעגאַנגען אַהין און צוריק און געחזרט אַף אויסווייניק דעם סטאַטוט: „ווי אַזוי מען דאַרף אין פעסטונגען מקבל פּנים זיין פּערזאָנען פון דער קייזערלעכער פאַמיליע".

— פאַרשטאָפּט דאָרטן די האַלדז! — האָט דער לייטענאַנט אַרויסגעהוקעט אין קאָרידאָר אַרויס. — טראָגט זיך אָפּ צו אַל די שוואַרצע יאָר! אויב איר האָט פיבער, קעגט איר בלייבן אינדערהיים, אין בעט.

האָט מען געקאָנט הערן, ווי דער פלייסיקער פּרייוויליקער איז זיך אַוועק אין אַנדער עק קאָרידאָר, און פון דערווייטנס האָט שוין ווידער געקלונגען זיין פאַנפעוואַטער קול...

דער לייטענאַנט מיט שווייקן האָבן ווידער געקוקט שווייגעדיק איינער אַפן צווייטן, ביז דער לייטענאַנט לוקאַש האָט געעפנט זיינע ליפּן און האָט אַרויסגערעדט מיט ביטערער איראָניע:

— ברוך הבא, שוויק! ווען עס איז באַשערט געהאַנגען צו ווערן, וועט זיך ניט דערטרינקען! עס איז שוין אָפּגעגעבן אַ באַפעל אייך אויפצוזוכן און צו אַרעסטירן, און מאָרגן וועט איר מוזן זיך באַווייזן פאַרן קאָמאַנדיר פון פּולק. איך וויל מער מיט אייך זיך ניט עסקן. איך האָב שוין גענוג צרות געהאַט פון אייך, און מיין געדולד האָט זיך שוין אויסגענומען. ווען איך טו נאָר אַ קלער, אַז איך האָב אַזוי לאַנג געקאָנט לעבן מיט אַזאַ אידיאָט, ווי איר...

ער האָט גענומען שפּרייזן אַהין און צוריק איבער דער קאַנצעליאַריע.

— ניין, דאָס איז שרעקלעך! מיר איז אַ חידוש, ווי אַזוי האָב איך דאָס אייך ניט דערשאָסן. וואָס האָב איך ריזיקירט? לחלוטין גאָרניט. וואָלט איך פּטור געווען פון אייך. איר פאַרשטייט?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, איך פאַרשטיי אליין.

— גענוג, גענוג, הויבט ווידער ניט אָן אייער זאַגאַכץ, שווייק, עס וועט זיין שלעכט, אַף מיין ערן־וואָרט. ווען עס איז וועלן מיר מיט אייך שוין פאַרטיק ווערן. איר האָט שוין אייערע אידיאָטישע שטיק געבראַכט אַזוי ווייט, אַז אַ קאַטאַסטראָפע מוז קומען.

און לייטענאַנט לוקאַש האָט זיך גענומען רייבן די הענט.

— יאָ, שווייק, איר זייט שוין אַ פאַרטיקער.

ער איז צו צום שרייב־טיש, האָט אָנגעשריבן אַ פּאָר שורות אַף אַ שטיקל פּאַפּיר, אַ רוף געטאָן דעם וואַך־סאָלדאַט, וואָס איז געשטאַנען פאַר דער קאַנצעליאַריע, און געהייסן אָפּפירן שווייקן צום פּראָפאָס, וואָס האָט די השגחה איבער די אַרעסטירטע און איבערגעבן אים דאָס צעטעלע.

האָט מען שווייקן אָוועקגעפירט איבערן הויף, און דער לייטענאַנט האָט מיט אָפענער שמחה געזען, ווי דער פּראָפאָס האָט געעפנט די טיר מיטן שוואַרץ־געלן שילדל: „אַרעסטאַנטן־קאַמער פון פּולק", ווי שווייק איז פאַרשוווּנדן הינטער אָט דער טיר און ווי אין אַ ווײַלע אַרום איז פון דאָרט אַרויס נאָר דער פּראָפאָס.

— אַ דאַנק גאָט! — האָט דער לייטענאַנט אַ טראַכט געטאָן אַפן קול. — איצט איז ער שוין דאָרט.

אין קאַרצער האָט שווייקן פרייַנטלעך באַגריסט אַ גראָבער פרייוויליקער, וואָס האָט זיך צעלייגט מעשה פריץ אַף אַ שטרוי־זאַק. ער איז געווען דער אייינציקער אַרעסטאַנט אין פּולק און האָט זיך גענודעט שוין דעם צווייטן טאָג איינער אַליין. אַף שווייקס פראַגע, פאַרוואָס ער זיצט, האָט ער געענטפערט, אַז פאַר גאָרנישט מיט גאָרנישט. ביינאַכט אָפן פּלאַץ האָט ער שכורערהייט על פּי טעות דערלאַנגט אַ פּאַטש עפּעס אַן אַרטי־לעריע־אָפיציר. אין דער אמתן גאָר ניט קיין פּאַטש, נאָר ער האָט אים אַראָפּגעקלאַפּט דאָס היטל פון קאָפּ. דאָס האָט פּאַ־

סירט אזוי: דער אָפּיציר איז געשטאַנען ביינאכט אפן פלאַץ, מסתמא געוואַרט אף עמיצן, געשטאַנען מיטן רוקן צו אים, דעם פרייוויליקן. האָט ער געמיינט, אז דאָס איז זיינער אַ גוטער באַקאַנטער, אויך אַ פרייוויליקער, פראַנץ מאַטערנאַ.

— מיין חבר, — האָט ער דערציילט שוויַקן, — איז אויך אזא קליינגעוויקסיקער. מילא, האָב איך זיך פון הינטן אונטערגעגנבעט, אראָפּגעקלאַפּט דאָס היטל און אַ געשריי געטאָן: „צו געזונט און צו לעבן, פראַנצל!“ און יענער לעקיש האָט גענומען און ארויסגערופן אַ פּאַטרול, וואָס האָט מיך באַלד אַרעסטירט.

— עס קאָן זיין, — האָט דער פרייוויליקער נאָך אַ קורצער פּויזע מסכים געווען, — אז בשעת מעשה זיינען געפלויגן אויך פּעטש, אָבער מיר דוכט, אַז דאָס מאַכט ניט אויס, וואָרום די גאַנצע זאַך ליגט דאָך אין דעם לכתחילהדיקן טעות. ער איז דאָך אליין מודה, אַז איך האָב געזאָגט: „צו געזונט און צו לעבן, פראַנצל“ — און ער הייסט גאר אַנטאָן. דאס איז דאך קלאר ווי דער טאָג. דער עיקר, וואס דאס קאָן מיר שאַדן, ווייל איך בין אַנטלאָפן פון שפּיטאַל, און דערצו נאָך אויב עס וועט ארויסקומען די מעשה מיטן קראַנקען־זשורנאַל.

— די געשיכטע איז די, — האט ער ווייטער דערציילט, — אז ווען מען האט מיך גערופן דינען, האָב איך קודם כל גע־דונגען אַ צימער אין שטאָט און געפּלייסט זיך צו קריגן רעמא־טיס. דריי מאָל נאָך אנאנד האָב איך זיך אָנגעשיכורט און זיך אוועקגעלייגט אויסער שטאָט אונטערן רעגן אין אַ גראָבן און דערנאָך אראָפּגעצויגן די שטיוול. עס האָט אָבער ניט געהאָלפן. האָב איך דערנאָך אַ גאַנצן ווינטער דורך אנאנד זיך געבאָדן אין טייך, נאָר דערפון איז ארויסגעקומען פּונקט קאַפּויער. איך האָב זיך, פאַרשטייט איר מיך, אזוי פאַרהאַרטעוועט, אַז איך האָב גע־מעגט אָפּליגן אַ גאַנצע נאַכט אין שניי אפן הויף, און אינדערפרי, אַז מען האָט מיך אויפגעוועקט, זיינען די פיס געווען ביי מיר וואַרים, ווי איך וואָלט געלעגן אונטער אַ פּערינע. אַז איך זאָל דאָס כאָטש כאַפּן אַן אַנגינע! הויבט זיך ניט אָן! ממש גאַרנישט.

און וואס האב איך דאס אלץ ניט אפגעטאן, אף צו קריינקען, נאר עס איז געבליבן ביים וועלן... ערשט סוף כל סוף האב איך זיך באקענט אין דער „ראזע" מיט אן אינוואליד, וואס האט מיר געזאגט, איך זאל זיך צו אים אריינכאפן א זונטיק, וועלן שוין אף מארגן די פיס ביי מיר זיין בלייערנע. ביי אים אינדערהיים איז טאקע געווען א נאדל און א שפריץ אזא, און איך האב טאקע קוים מיט צרות פון אים זיך דערשלעפט אהיים. אט די טייערע נשמה האט טאקע ניט אפגענארט. איך האב טאקע סוף כל סוף געקראגן דעם אזוי לאנג געגארטן געלענק-רעמאטים.

האט מען מיך באלד אפגעשיקט אין שפיטאל, און די קריינק האט אפגענומען ווי מיט א האנט. דעמאלט האט ווידער אמאל מיר א שפיל געטאן דאס מזל. מען האט פון זשיזשקאוו אריבערגעפירט קיין בודוויים מיין שוואגער דאקטאר מאזאק, און אים האב איך דאס צו פארדאנקען, וואס איך האב זיך אזוי לאנג געהאלטן אין שפיטאל. ער וואלט מיך אויך דורכגעשלעפט דורך דער מעדיצינישער אונטערזוכונג, נאר איך אליין האב אוועקגעפטרט. די גאנצע זאך מיטן שלימזלדיקן „קראנקען-זשורנאל". די אידיי פאר זיך איז א גוטע, וואס מען דארף ניט בעסער. איך האב דערקאזשעט א גרויס בוך, אנגעקלעפט דערוף א ווייס צעטל און אנגעשריבן: „קראנקען-בוך פון 91-טן פוס-גייער-פולק". צעווירעט רובריקעס — אלץ ווי עס געהער צו זיין. האב איך דארט אריינגעשריבן אויסגעקלערטע נעמען, קריינק, טעמפעראטורעס, און אלע טאג, נאכן באזוך פון דאקטאר, פלעג איך זיך לאזן אין שטאט אריין, מיטן דאזיקן בוך אונטערן ארעם. און איך הער אייך ווי דעם קאטער! ביים טויער פלעגן שטיין סאלדאטן פון לאנדווער, איך פלעג זיי א וויז טאן דאס בוך, פלעגן זיי מיך נאך גריסן מיט כבוד. פון דארט פלעג איך אריינגיין צו א באקאנטן, זיך איבערטאן ציוויל און דערנאך אוועק אין א שיינקל, וו מיר האבן זיך געהאט א קאמפאניע און פלעגן זיך פארברייגגען אין שמועסן מכח דעם, אז מיט עסטרייך האלט עס שמאל. שפעטער בין איך געווארן אזוי תקיף ביי זיך, אז איך פלעג אפילו זיך ניט איבערטאן און פלעג ארומגיין אין שטאט

און איבער די שיינקען אין אוניפארם. אין שפיטאל פלעג איך קומען צוריק שלאפן ערשט באגינעז, און אויב א פאטרול פלעגט מיך פארהאלטן, פלעג איך באווייזן מיין קראנקען־זשורנאל. ביים טויער פון שפיטאל פלעג איך ווידער באווייזן דעם קראנקען זשורנאל, און מען פלעגט מיך אן טענות דורכלאזן. דארף זיך דאס מאכן אט די צרה מיטן אפיצער אפן פלאץ... יא, חבר, אט אזוי גייט דאס, געלעכטער קומט אלע מאל פאר טרערן. וואס איז א מענטש? א שטיק שמאטע!... מען טאר ניט בויען אף מזל, נאר אינדערפרי און ביינאכט דארף מען זיך פאטשן איבער די פיסקעס, בכדי ניט צו פארגעסן, אז געהיטקייט איז די מאמע פון אלע מדות טובות, און גיי ניט גיך — וועסטו ניט רייסן קיין שיך... אז איך טו נאר א קלער אז אף אזא שטייגער האב איך דאס מיר, אנגעפייפט די מעדיצינישע אונטערזוכונג! מען וואלט דאך מיך געקאנט באפרייען פון אקטיוון דינסט! ביי אזא פראטעקציע! וואלט איך מיר געהאט ערגעץ א שטעל אין הינ־טערלאנד — וואס וואלט מיר אפגעגאנגען. גענומען בידים און זיך אוועקגעפטרט!

און דער פרייוויליקער האט פארענדיקט זיין דערציילונג מיט אזעלכע פייערלעכע ווערטער:

— קארטאגא איז צעשטערט געווארן, און נינוה איז גע־ווארן א הויפן חורבות, נאר טייערער חבר, אראפפאלן ביי זיך טאר מען ניט. ניט מיינט, אז אויב מען וועט מיך אוועקשיקן אפן פראנט, וועל איך כאטש איין שאס געבן. אויסגעשלאסן פון אפיצערן־שול! א גרויסע מעשה! איך גיי טאקע אוים נאך זייער תורה מיט זייערע עקזאמענס... נאר דא כאפט אויך ארום אן אומעט. א טרונק ביר... א רויכער טאן... אזא מנוול דער פרא־פאס! אייערנעכטן גיב איך אים פינף קרוינען, ער זאל מיר קויפן פאפיראסן, קומט דער דאזיקער זשוליק היינט אינדערפרי און גיט מיר צו וויסן, אז דא טאר מען ניט רויכערן, אז ער קאן נאך האבן דערפון צרות, און אז די פינף קרוין וועט ער מיר אפגעבן, ווען ער וועט קריגן שכירות. יא, חבר, איצט גלויב איך שוין אין קיין זאך מער ניט. די העכסטע לאזונגען ליגן צע־

טראַטן אין בלאָטע. באַגנבען אַרעסטירטע! און ער, דער כּלב, זינגט זיך פון פרי ביז שפּעט... אויסוואָרף, יונגאַטש, מסור, גנב!...

צולעצט האָט דער פריווויליקער געפרעגט בײַ שווייקן, וואָס האָט ער דאָס אַזוינס געטאָן:

— ווי? געזוכט אײַער פולק? — האָט ער אויסגערופן. — אַ קורצע מעשה, נאָר אַ שיינע! נישקשה פון אַ שפּאַציר — פאַלג איך אַ גאַנג! הייסט דאָס, אַז איר וועט אויך מאָרגן געשטעלט ווערן פאַרן קאָמאַנדיר פון פולק? אַט וועט דאָס זײַן אַ שמחה פאַר אונדזער פולקאָווניק שרעדער! איר קאָנט זיך ניט פאָרשטעלן, ווי אַזעלכע זאַכן ווירקן אויף אים. ער לויפט אַרום איבערן הויף, ווי ער וואָלט זיך האָבן אָקאָרשט אָפּגעריסן פון קייט, אַרויסגעשטעקט דעם צונג, ווי אַן אָפּגעיאָגטע קליאַטשע... איר וועט נאָר הערן זײַנע רייד און זײַן מוסר און ווי ער גאַווערט דערבײַ מיט שפּייעכץ, פּונקט ווי אַ משוגענער קעמל. און שיט מיט ווערטער און שיט, אָן אַ סוף און אָן אַ גבול, אַז עס דאַכט זיך: אָט־אָט פאַלט אײַן די קאַזאַרמע איך קאָן אים גוט, איך האָב שוין מיט אים געהאַט צו טאָן... מיך האָט מען צוגענומען אין דינסט אין לאַנגע שטיוול, אויפן קאָפּ האָב איך געהאַט אַ צילינדער־הוט, און היות ווי דער שנײַדער האָט ניט באַוויזן צו ברענגען מיר מײַן אוניפאָרם, האָב איך אַזוי אַרוממאַרשירט איבערן פּלאַץ מיט דער אָפיצערן־שול, ווי איך שטיי און גיי, אין ציוויל־קליידער, אין לאַנגע שטיוול און אין צילינדער־הוט. אַזוי בין איך געגאַנגען אויפן מושטיר אויפן לינקן פלאַנג. קומט געריטן פולקאָווניק שרעדער און גלײַך צו מיר, שיער מיטן פערד מיך ניט צעטראָטן. „כאַפּט אײַך דער רוח! — האָט ער דאָס אַ הויקע געטאָן, אַז עס האָט געוויס אָפּגעקלונגען ביז פּראָג. — וואָס טוט איר דאָ, יאָלד שלימאַזלדיקער?“ מעלד איך אים העפלעך. אַז איך בין אַ פריווויליקער און באַטייליק זיך אין מושטיר. וואָלט איר דאָס אַ קוק געטאָן אויף אים! ער האָט אָנגעדבּרט בײַ אַ האַלב־שעה, ביז ער האָט באַמערקט, אַז איך טראָג אַ צילינדער־הוט. ערשט דאָ האָט ער אַ געשריי געטאָן,

אז איך זאל זיך מעלדן בײ אים אף מארגן מיט א ראפארט, און פון רציחה איז ער אװעקגעריטן צו אל די שװארצע יאָר, און דערנאָך איז ער געקומען צוריק און האָט װידער גענומען גװאלדעװען און ארויסגײן פון די כּלים און קלאפּן זיך אין הארצן און געהייסן תיכּף אַראָפּנעמען מיך פון פּלאַץ און ארײנזעצן אין הויפּט=װאך. אף מאָרגן, אז איך בין געקומען צו אים, האָט ער מיר ארײנגעהאַקט פּופּצן מעת=לעת קארצער, געצװוּנגען מיך אנצוטאן עפּעס שמאטעס פון צײכהויז און געסטראשעט אפּצוטרענען בײ מיר די בענדלעך פון פּריװוּיליקן. „פּריװוּיליקע, — האט ער זיך געריסן אף א קול, — דאס זײנען מענטשן פון א העכערן מין, אויסדערװײלטע, קומענדיקע העלדן. דער פּריװוּיליקער װאלטאט איז, נאכדעם װי ער האט אויסגעהאַלטן עקזאמען אף קאפּראל, מיטן אײגענעם װילן אװעק אפן פראנט, און באלד אין דער ערשטער שלאַכט האט ער גענומען געפאַנגען פּופּצן קאזאקן און בײם איבערגעבן זײ איז ער צעריסן געװארן פון א גראנאטע. אין פינף מינוט אַרום איז באקומען געװארן א באפעל צו העכערן אים אפן ראנג פון אן אונטער=אפיצער. אזוי װאלט איר אויך געקאנט זיך גיך דערדינען צו א הויכן ראנג, געהאַט מעדאלן, און אײער נאמען װאלט ארײנגעשריבן געװארן מיט גאלדענע אותיות אין דער געשיכטע פון פּולק".

דער פּריװוּיליקער האט ברוגז א שפּײ געטאן.

— אט זעט איר, חבר, סאַראַ אידיאטן עס לעבן אף דער װעלט! — האט ער װײטער גערעדט. איך שפּײ אף זײערע בענדלעך און אלע זײערע ראנגען. אן אקס איז שוין בעסער צו זײן. אים קוילעט מען פּשוט אין שעכטהויז, און מען שלעפּט אים ניט פריער אפן מושטיר=פּלאַץ און מען לערנט אים ניט שיסן מיט פולע פּאטראנעס.

און דער גראבער פּריװוּיליקער האט זיך איבערגעדרײט אף דער אנדער זײט און האט װײטער גערעדט:

— עס איז קלאר, אז װען עס איז װעט דאס אלץ פליען צום טײװל און אײביק װעט דאס זיך ניט ציען. פּרוּװט אקארשט אנפּאמפּען אין א חזיר אפילו ראס, װעט ער דאך סוף כּל סוף

פארט פלאצן. אז איך וואלט געמוזט גיין אפן פראנט, וואלט איך אנגעשריבן אפן וואגאן:

„מיסט זיינען מיר פארן שונאס פעלדער:
פערציק מאן — אכט פערד"

עס האט זיך געעפנט די טיר. עס איז אריין דער פראָ־פאס און האט געבראכט א פערטל לאבן ברויט פאר צווייען און א קרוג וואסער.

ניט אופגעהויבן זיך פון שטרוי־זאק, האט דער פרייוויליקער זיך געווענדט צו אים מיט אזא רעדע:

— ווי פיין און ווי געהויבן דאס איז צו קומען געוואר ווערן תפוסים, א הייליקע אגנעס פון 91־טן פולק! זיי געגריסט, דו מלאך, רחמים, וואס דיין האריץ איז פול גענאד: דו אכצטט אונטער דער משא פון קארב מיט עסן און געטראנק, צו שטילן אונדזער הונגער און דארשט. קיין מאל וועל איך דיין חסד ניט פארגעסן. דו ביסט א ליכטיקער שיין אין פינצטערניש פון אונדזער תפיסה.

— נישקשה, מארגן ביים קאמאנדיר פון פולק וועט קיין קאטאוועס אייך ניט איינגיין, — האט דער פראפאס ארויסגע־בורטשעט.

— מאך ניט די פוריע, שפיצמויז, — האט זיך אפגערופן דער פרייוויליקער פון שטרויזאק, — זאג בעסער, וואס וואלסטו געטאן, ווען דו וואלסט דארפן אריינזעצן צוויי פרייוויליקע. קוק ניט אף מיר אזוי מעשה לייטענער גולם! איך וויים, צוואנציק וואלסטו אריינגעזעצט און צען פריי געלאזט. יעזוס־מאריא, וואלט איך געווען קריגס־מיניסטער, וואלט איך דיך צוגענומען דינען צו מיר. איך בעט דיך נאר איין זאך: ווייז מיר א פעסטן שטיץ־פונקט, וועל איך אופהויבן דעם גאנצן ערד־קיילאך צוזאמען מיט דיר, דו אנגעבלאזענער גארנישט!

האט דער פראפאס מיט רציחה אויסגעגלאצט די אויגן, א טרייסל געטאן מיט די אקסלען און האט צוגעקלאפט די טיר.

— דא געפינט זיך דער קאאפעראטיווער פארבאנד אף

פארטיליגן פראפאסן, — האט געזאגט דער פרייוויליקער, בעת מעשה טיילנדיק דעם חלק ברויט אף צוויי ניט־גלייכע חלקים. — ד'א הערשט דער געזעץ פון די פרעריעס: ווער עס כאפט, דער האט.

יי האבן זיך אוועקגעזעצט אף דער לאווקע און גענומען גריזשען די פארטריקנטע ברויט.

— טייערער פריינט, — האט דער פרייוויליקער ווייטער געפירט זיינע רעיונות, — ווען מיר טוען א קוק, וואס עס טוט זיך אפ איצט אין אונדזער פארגעטערטער מאנארכיע, קומען מיר צו דעם אויספיר, אז זי האלט פונקט אזוי ווייט ווי אנעגינס פעטער, וואס ווען אים האט פושקין געשריבן, אז היות ווי דער דאזיקער פעטער איז טאקע ניט אף קאטאוועס קראנק געווארן, האט אנעגין קיין אנדער ברירה ניט געהאט ווי

„זיפצן און זיך קלערן:
ווען וועט דיך דער טייוול נעמען!"

ווידער האבן שליסלען א בראזגע געטאן, און דער פראפאס האט אנגעצונדן אין קארידאר א פעטראליום־לאמפ.

— א ליכטיקער שטראל אין דער פינצטערניש! — האט דער פרייוויליקער אויסגערופן. — אויפקלערונג דרינגט אריין אין דער ארמיי. א גוטע נאכט, הער פראפאס, גריסט די אייעריקע, און זאל זיך חלומען אייך עפעס גוטס — למשל, אז איר'ט מיר אפגעגעבן די פינף קרוינען, וואס איך האב אייך געגעבן אף קויפן פאפיראסן און איר האט זיי פארטרונקען צו מיין געזונט. איך ווינטש אייך זיסע רו, איר ים־קאטער!

מען האט געקאנט הערן, ווי דער פראפאס האט עפעס געבורטשעט וועגן מארגעדיקן חלק ביים קאמאנדיר פון פולק.

דער פרייוויליקער האט א גענעץ געטאן.

— מיר מוזן זיך גוט אויסשלאפן צום מארגעדיקן צימבל, — האט ער געזאגט, זיך איינוויקלענדיק אין קאלדרע. — עס וועט זיין וואס צו הערן און וואס צו זען. איך זאג אייך, אז אין דער ארמיי איז אלץ דורך און דורך צעפוילט. דערווייל זיינען

די מאסן נאך פארפירט, ווייסן ניט, וואס מיט זיי טוט זיך. מיט ארויסגעשטארצטע אויגן לאזן זיי זיך צעהאקן אף שטיקער, און קריגט איינער א קויל, פרעפלט ער מער ניט: „מאמע"... ניטא קיין העלדן, פאראן נאר הארמאטן־פלייש און קצבים אין די גענעראל־שטאבן. נאר סוף כל סוף וועלן אלע זיין צעבונטעוועו, און דעמאלט וועט זיך פארקאכן א קאשע. לעבן זאל די ארמיי! א גוט נאכט!

ער איז אנטשוויגן געווארן. דערנאך האט ער זיך גענומען דרייען אונטער דער קאלדרע און האט א פרעג געטאן:

— איר שלאפט, חבר?

— ניין, — האט געענטפערט שוייק פון דער צווייטער לאווקע אראפ. — איך טראכט.

— וואס טראכט איר?

— ס'איז א מעשה מיט א גרויסער זילבערנער מעדאליע „פאר גבורה", וואס עס האט געקראגן איינער א טישלער פון וואווזי־גאס אין ווינאגראד, א געוויסער מליטשקא, ווארום אין אנהויב מלחמה איז ער געווען דער ערשטער, וואס ביי אים האט אפגעריסן א פוס. האט מען אים געגעבן א פראטעז, און ער האט גענומען אומעטום זיך באריטען מיט זיין מעדאליע און בכלל זיך גרויס האלטן, וואס ער איז דער ערשטער אינוואליד אין פולק. איין מאל איז ער געקומען אין „אפאלא" אין ווינא־גראד און האט זיך דארט צעווערטלט מיט די קוילער־יונגען פון שעכט־הויז. א ווארט פאר א ווארט — ביז זיי האבן ביי אים אראפגעריסן דעם קינסטלעכן פוס און דערמיט אים א פלעם געטאן איבערן קאפ. דער אבער, וואס האט דעם פוס ביי אים אפגעריסן, האט ניט געוווסט, אז ער איז א קינסטלעכער, און איז פון שרעק געפאלן אין חלשות. אין צירקל האט מען דעם מליטשקא דעם פוס ווידער צוגעהעפט, נאר זינט דעמאלט איז מליטשקא ברוגז געווארן אף זיין גרויסער זילבערנער מעדאליע, איז אוועק אין לאמבארד און האט געוואלט זי פארמשכונען, און דארט האט מען אים פארהאלטן אין איינעם מיט דער מעדאליע. דערנאך האט ער געהאט א פולע צרות, און דער עיקר איז,

וואס אים האט געמשפט עפּעס א באזונדער ערן־געריכט פאר די קריגס־אינוואלידן און האט אים צוגעמשפט, מען זאל בײַ אים צונעמען די זילבערנע מעדאליע.

דערנאך האט מען בײַ אים נאך צוגענומען דעם פּראטעז...

— ווי איז דאס?

— זייער פּשוט. אין איין שיינעם טאג איז צו אים געקומען א קאָמיסיע און האָט אים געמאָלדן, אז ס׳איז געוואָרן אָנער־קענט, אז ער איז ניט ראוי צו טראָגן דעם פּראָטעז און האָט דאָס בײַ אים צוגענומען און אוועקגעטראָגן.

— און עס טרעפט נאָך אזא קאָמישע מעשה, — האָט שווייק ווייטער דערציילט, — אז די קרובים פון א געפאַלענעם אין שלאַכט קריגן מיט אמאָל אזא מעדאַליע מיט א געשריפטס, אז מען איז זיי מכבד מיט דער דאָזיקער מעדאַליע, זיי זאָלן זי אופהיינגען אין א בכבודיקן אָרט. אף באַזשעטעכער גאַס, אין ווישע גראַד, האָט איין פאָטער א כעסן, וואָס אים האָט זיך אויסגעדוכט, אז מען מאַכט פון אים חוזק, גענומען און אופגע־האנגען טאַקע זי אין בית־הכסא, און איין פּאָליציסט, וואָס האָט געהאַט מיט אים בשותפות דעם בית־הכסא איז טאַקע אוועק און האָט אף אים געמסרט, אז ער איז א מורד במלכות. איז ער נעבעך אזוי פאַרפאַלן פאַר־אומזיסט־פאַר־אומנישט.

— דערפון איז געדרונגען, — האָט געזאָגט דער פריי־וויליקער, — אז גליק און גלאָז זיינען זאכן, וואָס האָבן קיין לאַנגען האַלט ניט. מיר דוכט, אז דער קריגערישער גייסט איז בײַ אונדז זייער שטאַרק געפאַלן. דערפאַר לייג איך פאָר אז מיר זאָלן דאָ, אין דער שטילקייט פון אונדזער קאַמערע, אין מיטן דעם חושך פון דער נאַכט, אויסזינגען דאָס ליד פון קאַנאָניר יאַבורעק. דאָס וועט שטאַרקן אונדזער קריגערישן גייסט. נאָר מיר מוזן געוואַלדעווען אזוי, מען זאָל הערן אין דער גאַנצער קאַזאַרמע. צוליב דעם דאַרפן מיר זיך אנידערשטעלן האַרט בײַ דער טיר.

און פון קאַרצער אַרום האָבן גענומען זיך רייסן אַזעלכע קולות, אַז אין קאָרידאָר האָבן די שויבן געציטערט:

„ביים האַרמאַט איז ער געשטאַנען
און געלאָדן מאָל פאַר מאָל,
ביים האַרמאַט איז ער געשטאַנען
און געלאָדן מאָל פאַר מאָל.
ביז'ע באָמבע צו פליען קומט,
רייסט אים הענט פון אַקסלען אָפּ.
ער איז אפן אָרט געבליבן,
אַלץ געלאָדן און געשאָסן,
ער איז אפן אָרט געבליבן,
אַלץ געלאָדן און געשאָסן".

אין הויף האָבן זיך געלאָזט הערן טריט און שטימען.

— דאָס איז דער פּראָפּאָס, — האָט געזאָגט דער פּריוו־וויליקער, — און מיט אים לייטענאַנט פעליקאַן, וואָס האַלט היינט די וואַך. ער איז פון רעזערוו און מיינער אַ באַקאַנטער פון טשעכישן קלוב. אין ציווילן לעבן איז ער אַ בוך־פירער אין אַ פאַרזיכערונגס־געזעלשאַפט. ביי אים קריגן מיר פּאַפּיראָסן לאָמיר ווייטער שרייען.

אַז די טיר האָט זיך געעפנט, האָט דער פּראָפּאָס, קענטיק אויפגערעגט, וואָס דער אָפיצער איז דאָ דערביי, באַמערקט מיט רוגזא:

— דאָ איז ניט קיין מענאַזשעריע!

— איך בעט אייך איבער אייער כבוד, — האָט געענט־פערט דער פּריוווויליקער, — דאָס איז אַן אָפּטיילונג פון זינגער־פאַריין „רודאָלפינום", וואָס גיט אָפּ קאָנצערט לטובת די תפוסים. דער ערשטער נומער פון דער פּראָגראַמע, „קריגס־סימפאָניע", איז נאָר וואָס פאַרענדיקט געוואָרן.

— וואַרפט אַוועק די חכמות, — האָט דער לייטענאַנט פעליקאַן געמאַכט אַ שטרענגען פּנים. — מיר דוכט, איר דאַרפט דאָך וויסן, אַז ניין אַזייגער מוזט איר זיך לייגן שלאָפן און ניט

לאַרימען. אייער קאָנצערט־נומער האָט מען געקאָנט הערן אַפילו אַפן בולוואַר.

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, — האָט געזאָגט דער פרייוויליקער, — אַז מיר האָבן זיך נאָך ניט צונויפגעשטימט ווי געהעריק, און אויב אין אונדזער געזאַנג איז געווען אַ דיס־האַרמאָניע...

— אַלע אָווּנט אַזוי, — האָט דער פּראָפּאָס געפּרווּוט אונטערגעבן היץ. — בּכלל פירט ער זיך ניט ווי אַן אינטעלי־געגטער מענטש.

— ערלויבט, הער לייטענאַנט, — האָט דער פרייוויליקער געמאָלדן, — דורכצושמועסן זיך מיט אייך אונטער פיר אויגן. זאָל דער פּראָפּאָס וואַרטן הינטער דער טיר.

אַז דער דאָזיקער פאַרלאַנג איז געוואָרן באַפרידיקט, האָט ער זיך געווענדט צום אָפיצער מעשה־חבר:

— הער נאַר, פראַנץ, גיב אונדז פּאַפּיראָסן... ווי „ספּאָרט"?... און דו, אַ לייטענאַנט, האָסט ניט קיין בּעסערע פּאַפּיראָסן? נו, מילא, אַ דאַנק דערפאַר. גיב אַ שוועבעלע.

— „ספּאָרט", — האָט ער געזאָגט מיט ביטול, אַז דער אָפיצער איז אוועק. — איך האַלט, אַז אַפילו אין אָרימקייט דאַרף מען אויך אָפּהיטן אַ געוויסן שטאַט. אַנו, פאַררויכערט, חבר, מאָרגן איז פאַר אונדז אַ יום־הדין.

איידער ער איז אַנטשלאָפן, האָט ער נאָך אויסגעזונגען זיין ליבלינגס־ליד: „לאָמיר זיך געזעגענען"...

אין דער זעלביקער צייט איז פּולקאָווניק שרעדער געזעסן אין רעסטאָראַן, ארומגערינגלט פון זיינע אָפיצערן, און האָט זיך צוגעהערט, ווי שטאַבּס־קאַפּיטאַן קרעטשמאַן, וואָס איז געקומען צוריק פון סערביען מיט אַ צעמזיקטן פוס (דאָס האָט אים אַ קו צעשטאָכן), האָט דערציילט, ווי ער האָט געקוקט אויף אַן אַטאַקע אויף די סערבישע פּאָזיציעס, זיצנדיק אין שטאָב, וואָס צו אים איז ער געווען צוקאָמאַנדירט.

— שפּרינגען זיי דאָס ארויס פון די גראָבנס, — האָט דער העלד געשילדערט. — אויף אַ מהלך פון צוויי קילאָמעטער

אין דער ברייט קריכן זיי איבער די דראָט־פאַרצאַמונגען און וואַרפן זיך אַפן שונא מיט האַנט־גראַנאַטן ביים גאַרטל, אין אַנטי־גאַז׳ מיט אויסגעשטעלטע ביקסן, גרייט צו שיסן, צו שטעכן... קוילן פייפן אַרום. איין סאָלדאַט האָט אָקאָרשט אַרויסגעשטעקט דעם קאָפּ פון טראַנשייע, ער פאַלט, אַ צווייטער פאַלט אַפן ברוסטווער, אַ דריטער פאַלט צוויי טריט פון אים, נאָר די פיגורן פון די חברים פליען ווייטער, מיט געשרייען „הוראַ!״, אַלץ פאָר־ויס און פאָרויס, אין רויך און שטויב. דער שונא שיסט פון אַלע זייטן, פון די טראַנשייעס, פון די טרעכטערס, וואָס גראַ־נאַטן האָבן אויסגעגראָבן, באַשפּריצט אונדז פון קוילנוואַרפערס. סאָלדאַטן פאַלן שורותווייז... איין קייט פרווט זיך דורכשלאָגן צום שונאס קוינוואַרפער. אַלע פאַלן. נאָר די חברים זיינען שוין פאָרנט. הוראַ! עס פאַלט דער אָפיצער. מען הערט שוין ניט קיין ביקסן־שיסערײַ; ס׳גרייט זיך עפּעס שרעקלעכס. ווידער פאַלט אַ גאַנצע קייט, מען הערט, ווי דעם שונאס קוילנוואַרפערס נייען: טאַ־טאַ־טאַ־טאַ־טאָ... זייט מוחל, איך קאָן ווייטער ניט דערציילן, איך בין שכור...

און דער אָפיצער מיטן צעשעדיקטן פוס איז אַנטשוויגן געוואָרן און גענומען גלאָצן אין איין פינטל. דער פּולקאָווניק שרעדער האָט מיט חסד אַ שמייכל געטאָן און גענומען זיך צו־הערן, ווי אים קעגנאיבער האָט קאַפּיטאַן ספּיראָ געקלאַפּט אין טיש, אַזוי ווי ער וואָלט זיך מיט עמיצן געקריגט, און איבער־געחזרט עפּעס אַזוינס, וואָס האָט שוין גאָר קיין טעם ניט געהאַט:

— איז אָט, בעט איך איבער אייער כבוד, הערט צו מיט קאָפּ. ביי אונדז שטייען אונטערן ביקס עסטרייכישע לאַנדוועהר־אולאַנען, לאַנדוועהר־פוסגייער, באָסניאַקישע שיסערס, עסטרייכישע שיסערס, עסטרייכישע אינפאַנטעריע, אונגאַרישע אינפאַנטעריע, טיראָלער קייזערלעכע שיסערס, באָסנישע אינפאַנטעריע, מאַדיאַרי־שע האָנוועד־פוסגייער־פּולקן, אונגאַרישע הוזאַרן, לאַנדוועהר־הוזאַרן, רייטער־יעגערס, דראַגאָנער, אַרטילעריסטן, משא־פירער, אינזשענער־טיילן, סאַניטאַר־טיילן, מאַטראָסן... איר האָט צעקייט? און אין

בעלגיען? די אַרמיי פון דער ערשטער און צווייטער רעקרוטירונג בילדן די אַקטיווע אַרמיי, און די דריטע רעקרוטירונג שטייט אין הינטערלאַנד...

און קאַפּיטאַן ספּיראַ האָט אַ קלאַפּ געטאָן מיטן פויסט אין טיש.

— דער לאַנדוועד דינט אין שלום־צייט אין לאַנד.

נעבן אים האָט אַ יונגער אָפיצער געפּלייסט זיך צו באַווייזן דעם פּולקאָווניק, וואָס פאַר אַ העלד ער איז, און האָט מיט אַ ביון אריינגעטענעט אף א קול מיט זיין שכן:

— איך האַלט, אַז סוכאָטניקעס וואָלט מען אויך באַדאַרפט שיקן אָפן פראָנט. עס וואָלט זיי וויל באַקומען, און חוץ דעם איז פאָרט גלייכער, ווען עס ווערן דערהרגעט קראַנקע, איידער געזונטע.

דער פּולקאָווניק האָט אַ שמייכל געטאָן, נאָר מיט אַ מאָל האָט ער געמאַכט אַ זויערע מינע און געווענדט זיך צו קאַפּיטאַן ווענצל:

— מיר איז אַ חידוש, וואָס לייטענאַנט לוקאַש מיידט עפּעס אוים אונדזער געזעלשאַפט. זינט מען האָט אים אריבער־געפירט אַהער, איז ער נאָך קיין איין מאָל ביי אונדז ניט געווען.

— ער שרייבט שירים, — האָט קאַפּיטאַן זאַגנער א שטאָך געטאָן. — ניט באַווייזן צו קומען אַהער, האָט ער זיך שוין פאַר־ליבט אין דער פרוי פון אינזשענער שרייבער, וואָס ער האָט זיך מיט איר באַקענט אין טעאַטער.

דער פּולקאָווניק האָט מיט רוגזאָ א קוק געטאָן פאַר זיך.

— מען זאָגט, ער זינגט גוט קופּלעטן?

— יאָ, נאָך אין קאַדעט־קאָרפּוס פלעגט ער אונדז אַמוזירן מיט זיינע קופּלעטן,—האָט זיך אָפּגערופן קאַפּיטאַן זאַגנער. — און אַנעקדאָטן ווייס ער א גאַנצן הויפן, און איינער בעסער פאַרן אַנדערן. נאָר פאַר וואָס ער קומט ניט צו גיין אין אונדזער קאָמ־פּאַניע, ווייס איך ניט.

דער פּולקאָווניק האָט טרויעריק א שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ.

— צום באַדויערן, איז צווישן אונדז שוין ניטאָ אַמאָליקע חברשאַפט. און וווּ איז די אַמאָליקע פרייליעכקייט? אפילו דער דאָזיקער קופּלעטיסט וויל זיך ניט ווייזן. און די יונגע אָפיצערן קאָנען אפילו ניט טרינקען! ס'איז נאָך קיין צוועלף ניט. און שוין, ווי איר זעט, ליגן פינף טויט שכּור אונטערן טיש. געווען אַ צייט, ווען מיר פלעגן צו צווייִ מעת לעת ניט אופשטיין פון טיש, און וואס מער מיר האבן געטרונקען, אַלץ ניכטערער זיינען מיר געוואָרן, און דערבייִ האבן מיר אָן אופהער געגאָסן אין זיך ביר, ווייִן און ליקערן. יאָ, ניטאָ שוין מער דער אמתער קריגס־גייסט, ווי, פאַרצייטן. שדים ווייסן, פאַרוואס דאס איז אַזוי! קיין איין אַנעקדאָט ניט, רק אַלץ די זעלבע נודנע שמועסן אָן א סוף. איר הערט זיך נאָר צו, ווי מען רעדט דאָרט, אין עק טיש, וועגן אַמעריקע.

פון צווייטן עק טיש האט זיך געלאָזט הערן א שטים:

— אמעריקע קאָן זיך ניט אריינמישן אין קריג. די באַציאונגען צווישן איינגלאַנד און אמעריקע זיינען אָנגעצויגן ביז לעצט. אַמעריקע איז ניט צוגעגרייט צו מלחמה.

— אָך, האבן דאס די הערן רעזערווי־אָפיצערן ליב צו ריידן!

— האט פולקאָווניק שרעדער זיך אָפּגעזיפצט. — און וואָסער שוואַרץ־יאָר האט זיי דאס אהער פאַרטראָגן? נעכטן נאָך האט אַזאַ פאַרשוין געקוועטשט דעם באַנק אין ערגעץ א קאָנטאָר אָדער געדרייט שקאַרמיצלעך און פאַרקויפט פעפער, צימרינג אָדער שוּוואַקס, אָדער דערציילט מעשיות די קינדער אין שול, ווי אַזוי דער הונגער טרייבט ארויס וועלף פון וואַלד, און היינט וויל דער שוין זיין גלייך מיט אַקטיווע אָפיצערן, אַלץ ווייסן, אין אַלץ אריינשטעקן דעם נאָז. און אז עס קומט צו אונדז אָן אַזאַ אָפיצער ווי לוקאַש, באַוויליקט ער ניט צו קומען אין אונדזער געזעלשאַפט.

איז פּולקאָווניק שרעדער אוועק אהיים שלעכט געשטימט, און אינדערפרי, אז ער איז אופגעשטאַנען, איז זיין שטימונג געווען נאָך אַן ערגערע. די מעשה דערפון איז, וואס אין צייטונג, וואס ער האט געהאט א טבע צו לייענען אין בעט, האט ער עטלעכע מאָל באַגעגנט אין דעם אָפיציעלן באַריכט פון קריגס־טעאַטער די

פראַזע: „אונדזער מיליטער איז אָפּגעפירט געוואָרן צו די פריער צוגעגרייטע פּאָזיציעס".

אונטער אַט דעם איינדרוק איז פּולקאָווניק שרעדער צוגע־טראָטן אָפּצוריכטן די צערעמאָניע, וואָס דער פּרייוויליקער האָט אָנגערופן „יום הדין".

שווייק און דער פּרייוויליקער זיינען געשטאַנען אין הויף און האָבן געוואַרט אויפן פּולקאָווניק, די עלטסטע, דהיינו דער וואַך־אָפיצער, דער אַדיוטאַנט פון פּולק און דער פעלדוועבל פון דער קאַנצעלאַריע מיט די פּאַפּירן פון די באַשולדיקטע, זיינען שוין געווען אויפן אָרט.

צולעצט האָט זיך באַוויזן דער פּולקאָווניק, פינצטער ווי א כמאַרע, באַגלייט פון קאַפּיטאַן זאַגנער, וואָס האָט נערוויז צוגע־קלאַפּט מיטן עלעגאַנטן סטעק אויף די כאָלעוועס פון זיינע לאַנגע שטיוול.

בעתן אָפּנעמען דעם ראַפּאָרט איז ער עטלעכע מאָל אין טויט־שטילקייט זיך דורכגעגאַנגען פאַרביי שווייקן און דעם פּרייווי־ליקן, וואָס האָבן געמאַכט „אויגן רעכטס" און „אויגן לינקס", גע־ווענדט אָן דעם, אויף וואָסער פלאַנג עס האָט זיך געפונען דער פּולקאָווניק. זיי האָבן דאָס געטאָן מיט גרויס אימפּעט, אַזוי אַז זיי האָבן זיך שיער ניט אויסגעדרייט די העלדזער, וואָרום דאָס האָט געדויערט היפּש לאַנג.

דערנאָך איז דער פּולקאָווניק געבליבן שטיין נעבן פּרייווי־ליקן, וואָס האָט ראַפּאָרטירט.

— פּרייוויליקער דער און דער.

— איך ווייס שוין, — האָט דער פּולקאָווניק אַרויסגערעדט קורץ, א חרפּה פאַר אַלע לייטישע פּרייוויליקע. וואָס'ט איר גע־טאָן פריער? אַך אַזוי, א סטודענט? שטודירט קלאַסישע פילאָ־סאָפיע? הייסט דאָס, איר זייט א מין פאַרשיכּורטער אינטעליגענט...

— הער קאַפּיטאַן, — האָט ער זיך געווענדט צו זאַגנערן — ברענגט אַהער צו פירן די גאַנצע אָפיצערן־שול.

— נאַטירלעך, — האָט ער זיך ווידער געווענדט צום פּריי־וויליקן, — אַזאַ הער סטודענט פון קלאַסישער פילאָסאָפיע, וואָס

מיר האבן זיך נאָר אָן אים איינצושמירן!.. אומדרייען זיך!... איך האב לכתחילה געוווסט, דער קנייטש פון מאנטל ניט אין אָרדענונג. אזוי ווי ער וואָלט געקומען אָקאָרשט פון ארומשלעפן זיך מיט מיידלעך. איך וועל זיך מיט אייך רעכענען אף אן אנדער אופן!

דערווייל איז געקומען אין הויף אריין די שול.

— אין קארע! — האט דער פּולקאָווניק א קאָמאנדיר געטאָן. האָבן זיי ארומגערינגלט די צוויי פארשולדיקטע מיטן פּולקאָווניק אין א געשלאָסענעם קווּאדראט.

— נאט אייך, קלייבט נחת פון אָט דעם פארשוין, — האט דער פּולקאָווניק גענומען שרייען, טייטנדיק מיטן סטעק אפן פרייוויליקן. — ער האט פארשכורט דעם כבוד פון די פרייוויליקע, וואס פון זיי דארפן ארויסוואקסן אָפיצערן, וואס דארפן פירן זייערע מענטשן אפן שלאכט־פעלד צו כבוד און נצחון. ווו אהין וואָלט געפירט זיינע מענטשן אָט דער דאזיקער זולל וסובא? פון שיינק ארוים, אין שיינק אריין. ער וואָלט געוועזן קאפּאוול אויסצוזאקען גאר דעם ראָם, וואס מען גיט ארוים די מענטשן לויט קארטלעך... איר קאנט עפּעס זאגן צו אייער פארענטפערונג? ניין? נאט, קלייבט נחת פון אים. ער האט אפילו ניט וואס צו זאגן אף פארענטפערן זיך, און דאס שטודירט נאך קלאסישע פילאָסאָפיע. ס'איז באמת א קלאסישער פאל!

די לעצטע ווערטער האט דער פּולקאָווניק ארויסגערעדט מיט א קוועטש און מיט הארץ, און האט אויסגעשפּיגן.

— א פיינער קלאסישער פילאָסאָף, וואס שכורערהייט ביינאכט קלאפּט ער אראָפּ ביי די הערן אָפיצערן די היטלען פון קאָפּ! א פיינער תכשיט! א גליק נאָך, וואס דאס איז געווען נאָר אן ארטילעריע־אָפיצער.

און אָט די לעצטע ווערטער איז ארויסגעזאגט געווארן די גאנצע שנאה פון 91־טן פּולק צו די ארטילעריסטן. אז אָך און אז וויי איז געווען צו אן ארטילעריסט, וואס פלעגט ביינאכט ארייננפאלן אין די הענט פון א פּאטרול פון פוסגייער־פּולק, און פארקערט! די שנאה איז געווען א ווילדע, ניט איינצוצאמען, זי

איז איבערגעגעבן געוואָרן פון דור צו דור און איז געשפּײַזט געוואָרן דורך מעשׂיות וועגן געשלעגן און בלוטיקע נקמה־אַקטן.

— פונדעסטוועגן, — האָט דער פּולקאָווניק ווײַטער גערעדט, — פאַר אַזאַ מעשׂה קומט אַ שטראָף, אַז מען זאָל געדיינקען. דער דאָזיקער פּאַרשוין מוז אויסגעשלאָסן ווערן פון אָפּיצער־שול, מאָראַליש פאַרלענדט ווערן. געגוג אַזעלכע אינטעליגענטן בײַ אונדז אין אַרמיי שריפּטפּירער!

איז דער פעלדוועבל פון דער פּולק־קאַנצעלאַריע מיט חשיבות אַרויסגעטראָטן, און אין האַנט האָט ער געהאַלטן פּאַפּיר און אַ בלײַפעדער.

עס איז אָנגעשטאַנען אַ שטילקייט, אַזוי ווי אין אַ געריכטס־זיצונג, ווען מען משפּט אַ מערדער, און דער פאָרזיצער רופט אויס: „עס ווערט באַקאַנט געמאַכט דער פּסק־דין”.

געגוי מיט אַזאַ שטים האָט אויך דער פּולקאָווניק געמאָלדן: „דעם פרײַוויליקן מאַרעק אַרעסטירן אויף צוואַנציק מעת־לעת אין שטרייִנגען קאַרצער, און אַז ער וועט אָפּקומען די שטראָף, באַשטימען אים אין קיך צו שיילן קאַרטאָפל”.

דערנאָך האָט דער פּולקאָווניק אַ קאָמאַנדיר געטאָן דער שול זיך פונאַנדערצוגיין האָט מען געהערט, ווי די מענטשן האָבן זיך אויסגעשטעלט צו פיר אין אַ ריי און זײַנען אַוועק. דערבײַ האָט דער פּולקאָווניק באַמערקט דעם קאַפּיטאַן זאַגנער, אַז די קאָמאַנדע איז אויסגעפירט געוואָרן ניט דײַטלעך און אַז דער קאַפּיטאַן וועט נאָך מיטאָג מוזן לערנען זיי מאַרשירן.

— דעם פוס דאַרף מען שטעלן פעסטער, הער קאַפּיטאַן, אַז די ערד זאָל הילכן. יאָ, נאָך וואָס שיער ניט פאַרגעסן. זאָגט זיי, אַז די גאַנצע אָפיצער־שולע לאָז איך אויף פינף מעת־לעת אָן אורלאָפּ. זיי זאָלן אויף שטענדיק געדיינקען זייער געוועזענעם חבֿר, דעם דאָזיקן מנוול מאַרעק.

און דער מנוול מאַרעק איז זיך געשטאַנען נעבן שווייקן און האָט אויסגעזען זייער צופרידן. אויף קיין בעסערס האָט ער זיך גאָר ניט געקאָנט ריכטן. כלעבן, שיילן אין קיך קאַרטאָפלעס, קאָבן קניידלעך און שניידן פלייש איז טויזנט מאָל בעסער, איידער

מיט אויסגעגלאָצטע אויגן פאַר שרעק שרייען אונטערן שונאס אוראגאַן=פייער: „איבערלויפן צו איינעם! באַגעטן!“

אַז דער פּאָלקאָווניק שרעדער האָט זיך אָפּגעקערט פון קאַפּיטאַן זאַגנער, האָט ער זיך אָפּגעשטעלט פאַר שווייקן און אופמערקזאַם אים באַקוקט פון קאָפּ ביז די פיס. שווייק האָט אין יענער מינוט געשיינט מיט זיין בעסטן שמייכל אף זיין ברייטער פיזיאָנאָמיע, מיט די גרויסע אויערן, וואָס האָבן אַרויסגעשטאַרצט פון אונטער דעם היטל, וואָס איז אים אַראָפּגערוקט געווען ביז די אויגן. זיין גאַנצער אויסזען האָט געמאַכט דעם איינדרוק פון אומשולדיק און באַרוט. זיינע אויגן האָבן אַזוי ווי געפרעגט: „מיט וואָס קען איך דינען?“

און דער פּאָלקאָווניק האָט זיין איינדרוק פאָרמולירט אין דער פראַגע, וואָס ער האָט געשטעלט דעם פעלדוועבל פון דער פּאָלק=קאַנצעלאַריע:

— אַ שוואַכזיניקער?

און דאָ האָט דער פּאָלקאָווניק דערזען, ווי אף אַט דעם גוטמוטיקן פּנים האָט זיך געעפנט אַ מויל.

— איך האָב דעם כּבֿוד צו מעלדן, הער פּאָלקאָווניק, אַ שוואַכזיניקער! — האָט שווייק געענטפערט פאַרן פעלדוועבל.

האָט דער פּאָלקאָווניק אַ ווונק געטאָן דעם אַדיוטאַנט און איז מיט אים אָפּגעגאַנגען אָן אַ זייט. דערנאָך האָבן זיי צוגערופן דעם פעלדוועבל און האָבן גענומען דורכקוקן שווייקס פּאַפּירן.

— אַך אַזוי! — האָט געזאָגט דער פּאָלקאָווניק. — איז דאָס איז דאָס דער באַדינער פון לייטענאַנט לוקאַש, וואָס איז, לויט זיין ראַפּאָרט, געבליבן שטעקן אין טאַבאָר. מיר דוכט, אַז די הערן אָפיצערן וואָלטן אליין באַדאַרפט דערציען זייערע דינערס. און אויב לייטענאַנט לוקאַש האָט זיך אויסגעקליבן פאַר אַ דינער אַזאַ בפירושן אידיאָט, זאָל ער זיך מיט אים אליין עסקן. צייט דערויף האָט ער גענוג, ווייבאַלד ער גייט אין ערגעץ ניט. איר האָט אים דאָך נאָך קיין מאָל ניט געזען אין אונדזער געזעלשאַפט? נו, אָט דאָס איז די מעשה. בקיצור, האָט ער גענוג צייט אויסצומוסטרעווען זיין דינער.

איז דער פולקאווניק צוגעגאנגען צו שווייקן און האט קו־קנדיק אף זיין תמעוואטן פנים געזאגט:

— פפפערדישער קאָפּ! דריי מעת לעת שטרייננגען קארצער, און אז איר וועט אָפּזיצן, מעלדן זיך ביים לייטענאנט לוקאש.

אזוי ארום האט שווייק אין קאַרצער זיך ווידער באַגעגנט מיטן פרייוויליקן. און לייטענאנט לוקאש האט געמעגט קוועלן פון שמחה, אז פולקאווניק שרעדער האט אים ארויסגע־רופן און אָנגעזאגט די בשורה:

— הער לייטענאַנט! אַן ערך מיט א וואָך צוריק, אז איר זייט אנגעקומען אין פולק, האט איר מיר אנגעגעבן א ראַפּאָרט וועגן באַשטימען אייך א דינער, ווייל אייער דינער איז אָפּגע־שטאַנען פון אייך אפן וואָקזאל אין טאַבאָר. היות ווי ער איז גע־קומען צוריק...

— הער פולקאווניק... — האט לייטענאנט לוקאש זיך גענו־מען בעטן.

— ...האב איך באשלאסן, — האט דער פולקאווניק ווייטער גערעדט מיט א געהויבענער שטים, — אריינזעצן אים אף דריי מעת־לעת, און דערנאך אים באלד אפשיקן צו אייך...

האט לייטענאנט לוקאש זיך א שאָקל געטאן, ווי מען וואלט אים דערלאנגט מיט א האק איבערן קאפ, און איז א פארכמורע־טער ארוים פון דער קאנצעלאריע.

* *
*

די דריי טעג, וואס שווייק האט פארבראכט אין דער גע־זעלשאפט פון פרייוויליקן, האט ער זיך זייער גוט געווילט. אלע אוונט פלעגן זיי מאכן ביי זיך אף די געלעגערס פאטריאָטישע מאַניפעסטאציעס. זיי פלעגן זינגען דעם הימן, זיי פלעגן זינגען סאָלדאטן־לידער אַן א צאָל. און דער פרייוויליקער האט ניט אופ־געהערט צו רייצן זיך מיט זייער אופזעער, דעם פראָפאָס.

און אין דער זעלביקער צייט האט לייטענאנט לוקאש מיט שרעק געהערט דערוף, עס זאל זיך באווייזן פאר אים שווייק מיטן ראפארט, אז ער טרעט ווידער צו צו דינען ביי אים.

3.

וואס האט געטראפן מיט שווייקן אפן וועג קיין קיראליבידע.

דעם 91-טן פוסגייער-פולק האט מען אריבערגעפירט קיי ברוק אף דער לייטע, קיין קיראליבידע.

עס איז געווען גראד יענעם טאג, ווען עס האבן זיך גע-ענדיקט די דריי מעת-לעת פון שווייקס ארעסט. אין דריי שעה ארום האט ער באדארפט ארויסגיין פריי. מען האט אים און דעם פרייוויליקן אפגעפירט אף דער הויפטוואך און פון דארט האט מען זיי מיט א פארשטארקטער שמירה אפגעפירט אפן וואקזאל.

ארום וואקזאל האט זיך געהאט צונויפגעקליבן א גרויסער עולם פון בודווייסער תושבים אף ארויסצובאגלייטן דעם פולק. דער גאנצער פלאץ פארן וואקזאל איז געווען אנגעפראפט מיט מענטשן, וואס האבן געווארט אף די סאלדאטן.

שווייק האט זיך שטארק פארקוקט אפן עולם. ווי דער מנהג איז, האט מען די געשטראפטע געפירט אפריער, און די איבעריקע סאלדאטן, די ערלעכע קריגסלייט, זיינען געגאנגען פון הינטן. מיט די ערלעכע קריגסלייט האט מען דערנאך אנגעשטאפט די משא-וואגאנעס, און שווייקן מיטן פרייוויליקן האט מען אריינ-געזעצט אין א באזונדער קלאסן-וואגאן פאר ארעסטירטע, וואס אין די מיליטערישע צוגן טשעפעט מען אים צו גלייך הינטער דעם שטאב-וואגאן. אין אזא ארעסטאנטן-וואגאן איז שטענדיק פלאץ איבער און איבער.

שווייק האט זיך ניט געקאנט איינהאלטן און האט א מאך געטאן מיטן היטל צום פובליקום און א געשריי געטאן: „נא דאר!" דאס האט אלעמען אזוי אנגעכאפט, אז דער המון האט

געענטפערט אפן קול: „נאַ זדאַר!" דער דאזיקער אויסגעשריי האט זיך פאַרטראָגן ווייטער און האט זיך אוועקגעקייקלט ביזן וואקזאל, וו מען האט גענומען שרייען: „זיי גייען, זיי גייען!"

דער אָנפירער פון דער וואַך, א קאפּראל, איז געווארן צוטומלט און האט אָנגעשריען אף שווייקן, ער זאל זיך פאַרשטאָפּן דעם מויל. נאָר די גרים־רופן האבן זיך אויסגעשפּרייט ארום, ווי א לאַווינע. האבן די זשאנדארן געפּרוווט אָפּצושטופּן דעם המון און אָפּרייניקן א וועג פאר דער וואך, נאר דער המון האט ניט אופגעהערט צו גוואלדעווען: „נאַ זדאַר!" און צו ווינקען מיט די הוטלען.

דאס איז געווען די אמתע מאַניפעסטאַציע. פון די האָטעל־פענצטערן, וואס קעגנאיבער דעם וואקזאל, האבן דאמען געווונקען מיט טיכער און געשריען: „זשיוויאָ!" צו די געשרייען נאַ זדאַר!" האבן זיך אין המון צוגעמישט אויך אויסרופן זשיוויאָ!" און איינעם א היציקן פאַרשוין, וואס האט אויסגענוצט די געלעגנהייט א געשריי צו טאָן: „נידער די סערבן!" — האט מען אונטערגעשטעלט א פיסל, און אין דער שטופּעניש, וואס מען האט אף־צו־פּלייסנס געמאַכט ארום אים, האט מען אים בינו לבינו גוט אָנגעמקלט די ביינער.

און אזוי ווי אן עלעקטרישער פונק איז געלאָפן ווייטער: „זיי גייען, זיי גייען!"

און זיי זיינען געקומען, און שווייק האט פון הינטער די באַגנעטן באגריסט דעם המון, און דער פרייוויליקער האט מיט אן ערנסטער מינע געהויבן די האנט צום דאַשעק.

אזוי זיינען זיי אריין אין וואקזאל און צוגעגאנגען צום צוג, וואס איז געשטאנען גרייט. דער אָרקעסטער פון שיסער־פּולק, וואס זיין קאַפּעלמייסטער איז אינגאנצן צעטומלט געווארן פון דער אומגעריכטער מאַניפעסטאַציע, האט שיער ניט אָנגעהויבן צו שפּילן דעם הימן, נאר צום גליק האט זיך אין דער לעצטער מינוט באוויזן אין זיין שווארצן הארטן הוט פּאַטער לאַצינאַ, עלטסטער פעלד־קוראַט פון דער 7־טער קאַוואלעריע־דיוויזיע, און האט גענומען איינשטעלן אָרדענונג.

ווי אזוי קומט ער אהער, איז דאס זייער פשוט. ער איז געווען דער אמתער זולל וסובא, אלע אָפיצער-קלובן האבן פאַר אים געציטערט. קיין בודוויים איז ער געקומען מיט א טאג פריער און האט זיך אזוי ווי ניט ווילנדיק געטראָפן אפן באַשיידענעם געזעגן-באַנקעט פון פולק. ער האט געגעסן און געטרונקען פאר צענען, און נאך מער וויניקער ניכטער, איז ער אוועק אין קיך פון אפיצער-קלוב, בכדי ביי די קוכערס דארט עפעס נאך ארויס-צומאַנטאָטשען. אויסגעלײדיקט נאך עטלעכע שיסלען מיט יויך און קאַרטאָפלעס און ארומגעגריזשעט די ביינער, ווי א הונט, האט ער געפונען אין קיך א פלעשל ראָם. האט ער אָפגעטרונקען דערפון אזוי פיל, אז ער האט גענומען סלוקערצן און האט זיך דערנאָך אומגעקערט צוריק אין זאַל, ווו ער האט גענומען באַווייזן גבורות אין טרינקען. ער איז שוין געווען איין מאָל א מאַדים אף דעם געביט, און די אָפיצערן פון דער 7-טער קאוואלעריע-דיוויזיע האבן כסדר געדארפט דערצאָלן פאר אים. אינדערפרי האט זיך אים פלוצים פאַרוואָלט איינשטעלן אָרדענונג ביים אָפפאָר פון פולק, און דערפאר האט ער זיך ארומגעפלאָנטערט אונטער די פיס און האט זיך אזוי געפירט, אז די אפיצערן, וואס האבן געמוזט אַכטונג געבן אף דעם אריינזעצן זיך פון די סאָלדאטן, האבן זיך באַהאַלטן פאר אים אין קאָנטאָר פון דעם סטאנציע-שעף.

אָט פאר וואס ער האט זיך דאס באוויזן אפן פעראָן און האט באַצייטנס ארויסגעכאַפט דאס שטעקעלע ביים קאַפעלמייסטער פון די שיסערס, וואס האט שוין געוואָלט אָנהויבן שפילן דעם הימן.

— האלט! — האט ער א הוקע געטאָן. — נאך פרי! שפילן, ווען איך וועל געבן א סיגנאל. און דעמאָלט — פריי! איך וועל נאָך קומען אהער.

ער איז פאַרשוווּנדן אין בנין פון וואָקזאַל, און דערנאָך האט ער זיך גענומען נאָכיאָגן די וואַך און אָפגעשטעלט זי מיט א הויכן: „האַלט!“

— וואוהין? — האט ער א פרעג געטאָן שטרייננג דעם קאַפּ-

ראל, וואס האט ניט געוווסט וואס צו טאָן אין אָט דער נייער לאגע.

אַנשטאָט אים האט שווייק גוטמוטיק געענטפערט:

— מען פירט אונדז קיין ברוק, הער פעלדקוראַט. אויב איך איז וויל געפעלן, מעגט איר פאָרן מיט אונדז.

— דאָס וועל איך טאקע טאָן, — האט יענער געזאָגט, און געווענדט זיך צו דער וואך, האט מוסיף געווען: — ווער זאגט דאס, אז איך טאָר ניט? פאָרוים מארש!

אריינגעקומען אין ארעסטאַנטן־וואגאָן, האט דער פעלדקוראַט זיך צעלייגט אַפן באַנק. שווייק, די גוטע נשמה, האט אראָפּגענומען פון זיך דעם מאַנטל און אונטערגעלייגט דעם פעלדקוראַט אונטערן קאָפּ, און דער פרייוויליקער האט, צו דער שרעק פון קאַפּראַל, שטילערהייט באַמערקט:

— אופּפּאַסן דעם אויבער־פעלדקוראַט.

פאָטער לוצינאַ, צעלייגט זיך ברייטלעך אַפן באַנק, האט גענומען ערציילן:

— ראַגו מיט שוועמלעך, מיינע הערן, איז אלץ געשמאַקער, וואָס מער שוועמלעך דערין איז פאַראַן, נאָר די שוועמלעך באַדאַרף מען צוערשט איינפּרעגלען מיט ציבעלעס, און דערנאָך צולייגן לאָרבערבלעטער, און די ציבעלעס...

— ציבעלעס האט מיר באַוויליקט אריינצולייגן פון אָנהויב אָן, — האט דער פרייוויליקער העפלעך אריינגעשטעלט א וואָרט.

דער קאַפּראַל, וואס פאר אים איז פאָטער לוצינאַ, הגם ער איז געווען שכור, דאך געווען אן עלטסטער, האט געקוקט אף אים מיט יאוש אין בליק. זיין לאגע איז אינדעראמתן געווען א יאושדיקע.

— כּלעבן, — האט זיך אָפּגערופן שווייק, — דער הער פעלדקוראַט איז דורכאויס גערעכט. וואס מער ציבעלע, אלץ בעסער. אין פּאַטאָמעריץ איז געווען א ביר־ברויער, פלעגט ער אפילו אין ביר אַריינלייגן ציבעלע, וואָרום ציבעלע רייצט דעם דאָרשט. ציבעלע איז בכלל א זייער נוציקע אַך. ציבעלע לייגט מען צו אפילו צו הינער אויגן...

בינתים האט פאטער לאצינא ניט אופגעהערט צו ריידן פאר זיך, אזוי ווי פון שלאף:

— אַלץ איז געווענדט אין געווירץ, דשין, וואסערע געווירצן מען לייגט אריין און וויפיל. מען טאָר קיין זאך ניט איבערזאַלצן אָדער איבערפעפערן.

אלץ פאמעלעכער און אלץ שטילער האט ער געמורמלט:

— אי־בער־נע־גע־לע־וועו, אי־בער־ציט־רי־נע־וועו, אי־בער־אינג־בע־רע־וועו, אי־בער־מוש־קאט...

ער האט ניט דערערדט און איז אנטשלאָפן געוואָרן, אונטערפייפנדיק ווילעוויז מיטן נאָז, ווען ער פלעגט פון צייט צו צייט אופהערן צו כראָפען.

דער קאפראל האט פון אים קיין אויג ניט אראָפגעלאָזט און די וואך־סאָלדאטן פון זייערע ביינקלעך האבן שטילערהייט צוגעשמייכלט.

— דער׳ט זיך ניט אזוי גיך אויסטשוכען, — האט שוויק א זאָג געטאָן, — ער איז דאך טויט־שיכור.

— אלץ איינס, — האט שוויק ווייטער געזאָגט, אז דער קאפראל האט אים א ווונק געגעבן צו שווייגן, — דאָ׳סטו שוין גאָרנישט פועלן. ער איז שיכור, כדאיבעי, ווי עס געהער צו זיין. ער איז דאך אין ראַנג פון א קאפיטאַן. נו יאָ, אָט די אלע פעלדקוראטן, מיט א ראַנג העכער, צי מיט א ראַנג נידעריקער, אלע פארמאָגן זיי שוין אזא טאלענט: ביי איטלעכער געלעגנהייט פרעסן זיי זיך אָן און זויפן זיך אָן ביז צום פלאַצן. איך האב אליין געדינט ביים פעלד־קוראט קאץ, יענער איז קאפאַבול געווען צו פארשיכורן דעם קאָפּ פון די פלייצעס. און וואס דער־אָ גיט אָן, איז נאָך א גאָרנישט קעגן דעם, וואס יענער פלעגט אָפּ־ארבעטן...

און שוויק איז צוגעגאנגען צו פאטער לאצינא, האט אים איבערגעקערט מיטן פנים צום לען און האט מעשה־מבין א זאָג געטאָן:

— ביז ברוק וועט ער שוין אין יעדן פאל פאַפּן.

דערנאָך האָט ער זיך אומגעקערט אַף זיין אָרט דער אומ־גליקלעכער קאַפּראַל, וואָס האָט אים באַגלייט מיט יאוש אין בליק, האָט ציטעריק באַמערקט:

— אפשר זאָל איך בעסער מעלדן וועגן אים?

— לאָזט צורו, — האָט דער פּריוווילִיקער זיך אָפּגערופן
— איר זייט דאָך דער שעף פון דער וואַך. האָט איר קיין רעכט ניט אָפּצוטרעטן פון אונדז. לויטן סטאַטוט האָט איר קיין רעכט ניט צו שיקן מיט א מעלדונג עמיצן פון די וואַך־סאָלדאַטן, ביז מען וועט אייך ניט פאַרביטן. איר זעט, אַן אופגאַבע ניט פון די גרינגע. געבן א סיגנאַל, אויסשיסן אינדערלופטן טאָר מען אויך ניט, ווארום דאָ איז קיין זאַך ניט געשען. פון דער אַנדער זייט, איז דער סדר, אז אין אַרעסטאַנטן־וואַגאָן טאָר זיך קיינער ניט געפינען, חוץ די אַרעסטירטע און דער וואַך. זייטיקע מענטשן איז דער אריינגאַנג פאַרבאָטן. פאַררייבן די גאַנצע מעשה אף אזא אופן, אז איר זאָלט ארויסוואַרפן דעם פעלד־קוראַט פון וואַגאָן, בעת דער צוג גייט, — דאָס קאָנט איר אויך ניט טאָן, ווארום דאָ זיינען פאַראַן עדות, וואָס האָבן געזען, ווי איר האָט אים אריינגע־לאָזן אין וואַגאָן, וווּ עס איז גאָר ניט זיין אָרט. דאָס אַלץ שמעקט זייער שטאַרק מיט אַראָפּזעצונג, הער קאַפּראַל.

האָט דער קאַפּראַל א מבולבלער זיך פאַרענטפערט, אז ער האָט דעם פעלד־קוראַט אין וואַגאָן ניט אריינגעלאָזן, אז יענער איז אליין צוגעשטאַנען, און אז דער פעלד־קוראַט איז לגבי אים, דעם קאַפּראַל, אַן עלטסטער.

— דאָ זייט איר דער איינציקער עלטסטער, - האָט דער פּריוווילִיקער דערקלערט פעסט.

— אפילו ווען צו אונדז וואָלט געוואָלט צושטיין זיין מאַ־יעסטעט אונדזער קיסר, — האָט שווייק אונטערגעהאַלטן, — וואָלט איר אויך קיין רעכט ניט געהאַט אים צו דערלויבן דאָס. דאָס איז דאָס נעמלעכע ווי מיט דעם וואַך־סאָלדאַט, ווען עס קומט צו אַזאַ פריש־געבאַקענעם סאָלדאַט דער אָפיצער אף אויסצופרווון אים

אין בעטאים, ער זאָל לויפן נאָך א פעקל פּאַפּיראָסן, און יענער שוטה פרעגט נאָך, וואָסער סאָרט זאָל ער ברענגען. פאַר אַזעלכע מעשים טובים קומט אריינזעצן אין פעסטונג.

האָט דער קאַפּראַל ניט־דרייסט אָפּגעשלאָגן, אז גראָד שווייק האָט דער ערשטער געזאָגט דעם פעל־קוראַט, אז ער מעג פאָרן צוזאַמען מיט זיי.

— איך מעג זיך דאָס גראָד דערלויבן, הער קאַפּראַל, — האָט געענטפערט שווייק,—ווייל איך בין א שוואַכזיניקער, נאָר פון אייך האָט זיך שוין קיינער ניט געריכט אף דעם.

— שוין לאַנג זייט איר אין אַקטיוון דינסט?—האָט א פרעג געטאָן דער פּרייוויליקער ביים קאַפּראַל אזוי ווי אגב אורחא.

— דאָס דריטע יאָר. אינגיכן וועט מען מיך דערהויבן צו א סערזשאַנט.

— נו, דערוף מעגט איר שוין שטעלן א צלם! — האָט דער פּרייוויליקער געזאָגט ציניש.— ווי איך האָב אייך שוין געזאָגט, דאָס אַלץ שמעקט גיכער מיט אראָפּזעצן.

— עך, א נפקא מיניה א גרויסע, — האָט באַמערקט שווייק, — צי מען פאַלט אין ראַנג פון אן אונטער־אָפיצער צי ווי א פּראָסטער סאָלדאַט! יאָ, נאָר דאָס איז אמת, איך האָב געהערט, אז זיי שטעלן די אראָפּגעזעצטע אין די ערשטע רייען.

דער פעלד־קוראַט האָט זיך א ריר געטאָן.

— אָט א פּאָפּן, — האָט שווייק געזאָגט, נאָכדעם ווי ער האָט זיך איינגעקוקט און זיך איבערצייגט, אז מיטן פעלד־קוראַט איז אַלץ בשורה. — איצטער חלומט זיך אים אוודאי פרעסעכץ. איך האָב נאָר איין זאַך מורא, ער זאָל דאָ ביי אונדז... עפּעס ניט אָפּטאָן. מיין פעלד־קוראַט האָט אויך געהאַט א טבע, אז ער פלעגט זיך אָנשיכורן, פלעגט ער אין שלאָף ניט באַמערקן... איין מאָל...

און דא האָט שווייק אָנגעהויבן צו דערציילן מיט אַלע פּרטים אַלע זיינע טרעפעניש מיטן פעלד־קוראַט, אזוי אז זיי האָבן גאָר ניט באַמערקט, ווי דער צוג האָט זיך גערירט.

מער ניט א ווילדער געשריי פון שכנישן וואַגאָן האָט איבערגעהאַקט שווייקס דערציילונג. די צוועלפטע ראָטע, וואָס איז

באשטאנען כמעט אינגאנצן פון דייטשן, האט מיט אלע כחות געריסן זיך די העלדזער, געזונגען דייטשע לידער מיטווילדן הוקען און פייפן.

— א מאָדנע זאַך, האט זיך דער פרייוויליקער געוואונדערט צום קאפראל, — וואס ביי אונדז איז נאך ניט געווען קיין קאָנט־ראָל. לויטן סטאַטוט האט איר באדארפט באלד אַפּן וואקזאל אונדז איבערגעבן אין רשות פון קאָמענדאַנט פון צוג, און ניט ארומדרייען זיך מיט עפעס א שיכורן פעלד־קוראַט.

דער אומגליקלעכער קאפראל האט פארביסן געשוויגן און מיט עקשנות ארויסגעקוקט אף די טעלעגראַף־סלופּעס, וואס זיינען געפלויגן אנטקעגן צוג.

— ווען איך טו נאָר א קלער,—האט דער פרייוויליקער ניט אופגעהערט צו רייצן זיך, — אז מען האט אונדז קיינעם ניט אי־בערגעגעבן און אז אף דער נאָענטסטער סטאַנציע וועט צו אונדז אין וואגאָן ניט אנדערש אריינקומען דער קאָנטראָל, דעמאָלט הויבט מיין סאָלדאטיש בלוט אין מיר אָן צו זידן. מיר זיינען דאָך ווי עפּעס...

— ציגיינער, — האט אונטערגעכאַפּט שווייק, — אָדער בראָדיאגעס. מיר דוכט זיך אַליין, אז מיר דארפן מורא האבן פאר דער ליכטיקער שיין, און מיר טאָרן אין ערגעץ זיך ניט אריינזעצן אין חד־גדיא.

— חוץ דעם, — האט דער פרייוויליקער געזאָגט, — מוז מען ביים איבערפירן ארעסטירטע מיליטער־לייט אין אייזנבאן אָפּהיטן, לויט דער פאָראָרדענונג פון 21. נאָוועמבער 1879, אזעלכע כללים: ערשטנס, מוז דער ארעסטאַנטן־וואגאָן האבן גראַטעס. דאס איז קלאר ווי דער טאָג, און אונדזער פאל איז דאס אָפּגעהיט. מיר זיינען ארומגעצאַמט מיט גראַטעס ארום און ארום. דאס איז, הייסט דאס, אין אָרדענונג. צווייטנס, מוז, לויט א הוספה־באַפעל פון זעלביקן דאַטום, אין ארעסטאַנטן־וואגאָן זיין א טואַלעט. אויב דאס איז נימאָ, מוז דער וואגאָן האבן א פארמאַכטע כלי אף צו באנוצן פאר די ארעסטירטע און פאר די וואך־סאָלדאטן. אין אונדזער פאל קאָן מען בעצם ניט ריידן וועגן אן ארעסטאַנטן־

וואַגאָן, ווו עס האָט באַדאַרפט זיין א טואַלעט. מיר געפינען זיך אין א באַזונדער קופע, אָפּגעשיידט פון גאָר דער וועלט. דאָ אין אויך נישטאָ קיין כּלי...

— איר קאָנט מאַכן דורכן פענצטער, — האָט דער קאַפּראַל באַמערקט א פאַריאַושטער.

— נאָר איר פאַרגעסט, אז אַרעסטירטע האָבן קיין רעכט ניט צוצוגיין צום פענצטער, — האָט שווייק אָפּגעפרעגט.

— און צולעצט, דריטנס, — האָט דער פרייוויליקער ווייטער געטענעט, — באַדאַרף דאָרט זיין א כּלי מיט וואַסער צום טרינקען. נאָר וועגן דעם האָט איר ניט באַוויליקט א טראַכט צו טאָן... אגב! איז אייך באַוווסט אף וואָסער סטאַנציע מען וועט טיילן פּראָוויזיע? ניט באַוווסט? איך האָב טאַקע געוווסט אזוי, אז איר וועט זיך ניט מטריח זיין נאָכצופרעגן זיך...

— ווערליק איר זעט, הער קאַפּראַל, — האָט זיך אריינגע-מישט שווייק, — איז דאָס גאָר ניט אזוי פּשוט צו באַגלייטן אַרעס-טירטע. מען מוז וועגן אונדז זאָרגן, ווייל מיר זיינען ניט קיין פּראָסטע סאָלדאַטן, וואָס זיינען מחויב צו זאָרגן פאַר זיך. אונדז מוז מען אַלץ דערלאַנגען און אַלץ געבן צו דער האַנט, ווייל דערוף זיינען פאַראַן פאַרשיידענע אַרטיקלען און פונקטן, וואָס מען דאַרף זיי אָפּהיטן און טאָן לויט זיי. זיסט וואָס וואָלט דאָס געווען פאַר א סדר? „אַן אַרעסטירטער מענטש איז אַלץ איינס ווי א קליין קינד אין וויגעלע", פלעגט זאָגן מיינער א באַקאַנטער אַרומ-גייער. „מען מוז זיך מיט אים אַרומהאָצקען, ער זאָל זיך ניט אופּרעקן, ער זאָל זיין צופרידן מיט אַלץ, מען זאָל אים נעבעך ניט פאַרטשעפּען".

— אגב, — האָט שווייק אין א ווײַלע אַרום מוסיף געווען קוקנדיק מעשה גוט-פריינט אפן קאַפּראַל, — זייט אזוי גוט מיר צו זאָגן, ווען עס וועט זיין עלף אזייגער.

האָט דער קאַפּראַל א קוק געטאָן אף שווייקן מיט א שאלה-פּנים

— איר האָט אַזוי ווי מיך פֿרעגן געוואָלט, — הער קאַפּראַל, פֿאַרוואָס עפּעס באַדאַרפֿט איר מיר אָנזאָגן, ווען עס וועט זײַן עלף? די מעשה דערפֿון איז, וואָס פֿון עלף אַזייגער אָן דאַרף איך שוין זײַן אין אַ משא־וואַגאָן, הער קאַפּראַל, — האָט שוויק געזאָגט מיט אַ קוועטש און האָט מיט אַ פֿײַערלעכער שטים ווײַטער גערעדט: — איך בין לויטן באַפֿעל פֿאַרן פֿולק אַרײַנגעזעצט געוואָרן אויף דרײַ מעת־לעת. איך האָב אָנגעהויבן אָפּקומען מײַן שטראָף עלף אַזייגער אינדערפֿרי און הײַנט עלף אינדערפֿרי דאַרף איך ווערן באַפֿרײַט. פֿון עלף האָב איך דאָ מער ניט וואָס צו טאָן. קיין סאָלדאַט טאָר ניט פֿאַרהאַלטן ווערן אין אַרעסט לענגער ווי די צײַט וואָס עס איז אים באַשטימט געוואָרן, ווארום אין מיליטער־דינסט איז דיסציפּלין און אָרדענונג איבער אַלץ, הער קאַפּראַל.

נאָך אָט דעם קלאַפּ האָט דער אומגליקלעכער קאַפּראַל ניט געקאָנט קומען צו זיך. צולעצט האָט ער זיך פֿאַרענטפֿערט, אַז ער האָט ניט געקראָגן די געהעריקע פּאַפּירן.

מײַן טײַערער הער קאַפּראַל,— האָט באַמערקט דער פֿרײַוויליקער זים, — פּאַפּירן גייען ניט אַליין צום וואַך־עלטסטן. נאָר אויב דער באַרג גייט ניט צו מאַחמעדן, גייט מאַחמעד צום באַרג, און דער וואַך־עלטסטער מוז אַליין גיין נאָך די פּאַפּירן. איר טוט נאָר אַ קוק, וואָס פֿאַר אַ לאַגע עס האָט זיך געשאַפֿן. קיין ספֿק ניט, אַז איר האָט קיין רעכט ניט צו פֿאַרהאַלטן אַ מענטשן, וואָס מוז אַרויסגיין פֿרײַ. פֿון דער אַנדער זײַט, טאָר לויט די גילטיקע כּללים קײנער ניט אַרויסגעלאָזט ווערן פֿון אַרעסטאַנטן־וואַגאָן. איך ווייס, כּלעבן, ניט, ווי איר וועט דאָ אַרויסגיין פֿון דער דאָזיקער לאַגע. און וואָס ווײַטער — אַלץ ערגער. איצטער איז דאָך שוין כּמעט האַלב עלף.

דער פֿרײַוויליקער האָט צוריק אַרײַנגעלייגט דעם זייגער אין קעשענע.

— מיר איז בּיז גאָר טשיקאַווע צו וויסן, וואָס וועט איר, הער קאַפּראַל, טאָן אין אַ האַלב־שעה אַרום.

— אין א האלב־שעה ארום דארף איך על פי געזעץ זיין אין א משא־וואַגאָן — האט שווייק איבערגעחזרט פארחלומט.

— אויב אייך איז וויל געפעלן, — האט זיך צו אים גע־ווענדט דער צוטומלטער און מבולבלער קאפראל, — דוכט מיר, אז אייך וועט דאָ זיין א סך רואיקער, איידער אין א משא־וואַגאָן. מיר דוכט, אז...

אים אין די רייד האט זיך ארייגעריסן א געשריי, וואס עס האט ארויסגעלאָזן פון שלאָף דער פעלד־קוראַט:

— מער סאָוס!

— גוט שוין, גוט, שלאָף, — האט שווייק ארויסגערעדט גוט־מוטיק און אונטערגערוקט דעם פעלד־קוראַט אונטערן קאָפּ די פּאָלע פון מאַנטל, וואס האט זיך געהאט אראָפּגעלאָזן אפן דיל. — שלאָף, און זאָל זיך דיר ווייטער אויך חלומען פרעסעכץ.

און דער פרייוויליקער האט צוגעזונגען:

„שלאָף מיין קרוין, מיין נחת שיינער.
אליע־ליוליע־ליו...“

דער אומגליקלעכער קאַפּראַל האט שוין מער אף קיין זאַך ניט רעאַגירט. ער האט טעמפּ ארויסגעקוקט דורכן פענצטער און האט שוין געלאָזט גיין אין וואַגאָן, ווי עס גייט...

און דער פרייוויליקער האט זיך אוועקגעלאָזט דערציילן א לאַנגע מעשה מיטן זשורנאַל „בעלי־חיים־וועלט“, וואס קיינער פון די וואס זיינען געזעסן אין וואַגאָן, האבן קיין איין וואָרט ניט פאַרשטאַנען דערין...

פּלוצים האט דער פעלדקוראַט זיך אראָפּגעקייקלט פון ביינקל און איז געבליבן ליגן שלאָפנדיק אפן דיל. דער קאפראל האט אָנגעשטעלט אף אים א פּאָר שוטהוואַטע אויגן, דערנאָך האט ער גענומען, בײַ טויט־שטילקייט, איינער אליין, אָן עמיצנס הילף, און האט אים אופגעהויבן און ווידער אוועקגעלייגט אפן באַנק. ס׳איז קענטיק געווען, אז ער האט פארלאָרן יעטווידער אווטאָריטעט, און קיין איינער פון די וואַך־סאלדאַטן האָט אפילו ניט געקלערט זיך אַ ריר צו טאָן, בעת ער האָט מיט אַ שוואַכער, פאַרלאָרענער שטים אַ זאָג געטאָן:

— איר האָט געמעגט מיר העלפֿן, חברה.

איר האָט אים באַדאַרפֿט לאָזן פֿאַפֿן דאָרט, ווו ער איז געלעגן,—האָט זיך אָפּגערופֿן שווייק פֿאַר די וואַך־סאָלדאַטן.—איך פֿלעג מיט מיין פֿעלדקוראַט אויך אַזוי טאָן. איין מאָל איז ער ביי מיר אָפּגעשלאָפֿן אַ גאַנצע נאַכט אין בית־הכּסא, אַן אַנדער מאָל האָט ער געכראָפּעט אויפֿן קאָמאָד אָדער אין אַ מולטער אין אַ פֿרעמדער וווינונג אָדער מי יודע ווו נאָך.

דער קאַפּראַל האָט מיט אַמאָל דערשפּירט אין זיך אַ גבורה און ער האָט געוואָלט באַווייזן, אַז ער איז דער בעל־הבית. ער האָט גראָב אַ געשריי געטאָן:

— פֿאַרשטאָפּט אייער שפּיי־קעסטל און באָלבעט ניט וואָס ניט געשטויגן! ס׳איז נאָך אויסגעפֿעלט אַז איטלעכער שוואַרץ־יאָר זאָל מיר מאַכן זיינע באַמערקונגען. עיפּוש אַזעלכער!

— גאַנץ ריכטיק, הער קאַפּראַל, און איר זייט ממש אַ גאָט!

— האָט געענטפֿערט שווייק מיט דער גלייכגילטיקייט פֿון אַ פֿילאָסאָף, וואָס וואָלט געוואָלט איינשטעלן שלום אין גאָר דער וועלט, נאָר דערביי לאָזט ער זיך אַריין אין די שאַרפֿסטע וויכּוחים. — איר זייט די טרויערנדיקע מוטער גאָטס.

— אָ גאָט! — האָט אויסגערופֿן דער פֿרייוויליקער, צונויפֿגעלייגט די הענט ווי צו אַ תּפֿלה. — טו אַריין אין אונדזערע הערצער הכנעה און ליבשאַפֿט צו אַלע אונדזערע עלטסטע, מיר זאָלן אויף זיי ניט קוקן מיט עקל. בענטש אונדזער צוזאַמען־זיין אין דעם דאָזיקן געפֿענגעניש אויף רעדער.

דער קאַפּראַל איז רויט געוואָרן ווי צונטער און איז אויפֿגעשפּרונגען אויף די פֿיס.

— איך בעט מיר ניט צו מאַכן קיין באַמערקונגען, איר דאָרט, פֿרייוויליקער! איר הערט?

— איר האָט דערצו קיין שייכות ניט, — האָט יענער גערעדט ווייטער מיט אַ טאָן פֿאַר איבערבעטן. — די נאַטור האָט באַוואָלט אין שכל אַסך מינים און סאָרטן לעבעדיקע באַשעפֿענישן. אייך האָט זיך מסתּמא געטראָפֿן צו האָרכן וועגן נאַרישקייט פֿון מענטשן? וואָלט דען פֿאַר אייך אַליין ניט בעסער געווען, ווען איר

וואָלט געבאָרן געוואָרן אין אַנדער זויגער און וואָלט ניט געטראָגן דעם אידיאָטישן רוף־נאָמען „מענטש" און ניט געווען קיין קאַפּראַל? ס'איז אַ גרויסער טעות, אויב איר מיינט, אַז איר זייט דאָס בשלמותדיקסטע אַנטוויקלסטע פון אַלע לעבעדיקע באַשעפעניש. טרענט נאָר אַראָפּ אייערע שטערנדלעך, וועט איר זיין אַ גאָרנישט מיט אַ נישט, וואָס אַזעלכע הרגעט מען אויס אָן אַ צאָל אין די טראַנשייעס און אַף אַלע פראָנטן. און ווען מען וועט אייך צוהעפטן נאָך אַ שטערנדל און מאַכן אייך צו אַזאַ פּאַרשוין, וואָס סאָלדאַטן רופן אַף זייער לשון „חזיר", אפילו דעמאָלט וועט נאָך אייך ניט זיין מיט אייך כשורה. אייער גייסטיקער זעקרייז וועט נאָך ווערן איינגער, און אויב איר וועט ערגעץ ווו אפן שלאַכטפעלד אַוועקלייגן אייער קולטורעל ניט אַנטוויקלטן קאָפּ, וועט אין גאַנץ אייראָפּע קיינער אייך ניט באַוויינען.

— איך וועל אייך אַרײַנזעצן אין קאַרצער! — האָט אויסגעשריען דער קאַפּראַל, צערייצט ווי אַ אינדיק.

— איר ווילט, אַ פּנים, מיך אַרײַנשיקן אין קאַרצער, — האָט דער פרייוויליקער זיך פאַנאַנדערגעלאַכט, — ווייל איך האָב אייך באַליידיקט? אָבער איר וואָלט געזאָגט אַ ליגן, וואָרום אייער גייסטיקער פאַרמאָג קען בכלל ניט זיין קיין אָביעקט פאַר באַליידיקונג. און חוץ דעם בין איך גרייט צו וועטן זיך אַף וואָס איר ווילט, אַז איר האָט בכלל גאָרנישט ניט פאַרשטאַנען און קיין זאַך ניט פאַרגעדיינקט פון אונדזער גאַנצן שמועס. למשל, אויב איך וואָלט אייך געזאָגט, אַז איר זייט אַן עמבריאָן, וואָלט איר דאָס פאַרגעסן לא די וואָס פריער, איידער מיר וואָלטן אָנגעקומען אַף דער נאָענטסטער סטאַנציע, נאָר אַפילו פריער, איידער פאַרבײַ אונדז וואָלט פאַרבײַגעשוועבט דער נאָענטסטער טעלעגראַף־סלופּ. איר זייט דאָך אַ פולקומער דעגענעראַט. איך קען זיך בכלל ניט פאָרשטעלן, איר זאָלט זיין בכח איבערצוגעבן מער ווייניקער געבונדן עפּעס וואָס פון דעם, וואָס איך האָב דאָ גערעדט. און סוף כל סוף, קאָנט איר פרעגן וועמען איר ווילט, צי איז געווען אין מיינע ווערטער אַפילו די קלענסטע אָנצוהערעניש אַף די

באַגרעניצטקייט פֿון אייער שכל און צי האָב איך אייך מיט וואָס באַליידיקט.

— אודאי, — האָט באַשטעטיקט שווייק, קיינער האָט אייך דאָ ניט געזאָגט קיין וואָרט, וואָס האָט געקאָנט אייך אויסווייזן ווי אַ באַליידיקונג. און ווייסט איר וואָס איך וועל אייך זאָגן: אַלע מאָל קומט אַרויס ניט גוט, ווען עמיצער האָט גרינג פֿאַריבל: אָט בין איך איין מאָל געזעסן אין קאַפֿיי „טונעל“ און מיר האָבן געשמועסט פֿון אָראַנג־אוטאַנגען. איז דאָרט געווען מיט אונדז איינער אַ מאַטראָס, וואָס האָט אונדז דערציילט, אַז אַן אָראַנג־אוטאַנג איז אָפֿטמאָלס ניט צו אונטערשיידן פֿון אַ וואָסער באַבאָרדעטן, וואָרום אַן אָראַנג־אוטאַנג איז אַזוי באַוואַקסן מיט האָר, אַזוי ווי . . . „איך כאַפּ אייך אָן, — זאָגט ער, — ווי אָט יענער הער דאָרט בײַם שכנישן טישל“. מיר, נאַטירלעך, האָבן זיך אַלע אומגעקוקט, און אָט דער הער מיט דער באָרד איז זיך אויפֿגעשטאַנען און צו צו אונדזער מאַטראָס און—אַפֿלעם אים איבערן נאָז, און יענער אים מיטן גאַנצן כּח אַ זעץ מיט אַ ביר־פֿלאַש איבערן שאַרבן, און דער הער מיטן באָרד איז אַנידערגעפֿאַלן און געבליבן ליגן. מיטן מאַטראָס האָבן מיר געמוזט זיך געזעגענען, וואָרום ער האָט זיך באַלד אָפּגעטראָגן, ווײַבאַלד ער האָט דערזען, אַז ער האָט עפּעס עמיצן ווי צוגעהרגעט. מילא בקיצור, מיר האָבן יענעם הערן אָפּגעמינטערט, הגם גלייכער וואָלט געווען, אַז מיר טוען דאָס ניט, וואָרום ווי נאָר ער האָט זיך אָפּגעטשוכעט, האָט ער אַרויסגערופֿן פּאָליציי, און מען האָט אונדז אַלעמען, וואָס זײַנען געווען אַ צענטע ראָד אין וואָגן, אָפּגעפֿירט אין קאָמיסאַריאַט. דאָרט האָט ער געהאַלטן אַלץ אין איין טענען, אַז מיר האָבן אים אָנגערופֿן אָראַנג־אוטאַנג און אַז מיר האָבן וועגן קיין אַנדער זאַך ניט גערעדט, ווי פֿון אים. און אַזוי ווייטער און אַזוי ווייטער. און מיר — אַז ניט, אַז ער איז ניט קיין אָראַנג־אוטאַנג. און ער — אַז יאָ, אַז ער האָט דאָס אַליין געהערט. דעמאָלט האָב איך געבעטן דעם קאָמיסאַר, ער זאָל אים אויסטייטשן. האָט יענער אים אויסגעטייטשט אַלץ מיט גוטן, נאָר יענער הער האָט נאָך אַלץ ניט געוואָלט גלויבן און האָט געזאָגט דעם קאָמיסאַר, אַז ער קאָן דאָס אַלץ

ניט פאַרשטיין און אַז דער הער קאָמיסאַר איז מסתמא יד אחת מיט אונדז, אַט דעמאָלט האָט דער הער קאָמיסאַר געהייסן אים אַריינזעצן אין קאַרצער, ער זאָל זיך אויסניכטערן, און מיר האָבן שוין געוואָלט אומקערן זיך צוריק אין „טונעלי", נאָר שאַ, וואַרט אַ ווײַלע: מען האָט אונדז אויך געהייסן אַוועקזעצן הינטער די גראַטקעלעך. אַט אַזוי זעט איר, הער קאַפּראַל, אַז פון אַ קליינעם ברעקעלע טעותל קען אַרויסקומען אַזאַ שפּיל, אַז איר וועט האָבן צו זינגען און צו זאָגן. ווידער אַמאָל, איז זיך געווען אין שייבאַ אַ בירגער האָט ער פאַריבל געהאַט, אַז מען האָט אים אין דייטש־בראָד געזאָגט, אַז ער איז אַ ברילן־שלאַנג ווינציק פאַראַן ווערטער. וואָס פאַר זוי קומט קיין שום שטראָף ניט? אַשטייגער, ווען מיר וואָלטן צו אייך געזאָגט, אַז איר זייט אַ קאַנצעלאַריע־שטשור צי וואָלט איר געקאָנט ברוגז ווערן אויף אונדז דערפאַר?

— פון בעם האָט דער קאַפּראַל אַ גרילץ געטאָן. מען האָט ניט געקאָנט זאָגן, אַז ער האָט זיך צעברומט. פאַרדראָס, רציחה, יאוש — דאָס אַלץ האָט זיך אויסגעדריקט אין אַ ריי שאַרפע קלאַנגען, און אַט דער קאָנצערט־נומער איז געוואָרן באַגלייט פון פייף וואָס עס האָט אַרויסגעלאָזט פון די פולע נאָזלעכער דער פעלד־קוראַט.

מיטן גרילץ האָט זיך די ענערגיע בײַם קאַפּראַל אויסגעלאָזט. ער האָט זיך אַנידערגעזעצט אויפן בענקל און זײַנע העלבלאָע, וואַסערדיקע אויגן האָט ער געלאָזט קוקן אין דער ווײַט, אויף די בערג און וועלדער.

— הער קאַפּראַל, — האָט זיך געווענדט צו אים דער פרייוויליקער, — איצט, אַז איר קוקט אַזוי אויף די הויכע בערג און רוישיגע וועלדער, דערמאָנט איר די געשטאַלט פונם גרויסן דאַנטע. די זעלביקע אײדעלע צורה, וואָס בײַם גרויסן פּאָעט, וואָס איז געווען אַ מענטש פון אַ צאַרטער נשמה און געהויבענעם גייסט. וואָס אַלע גוטע מדות לעבן אין אים. איך בעט אייך, בלייבט זיצן אין אַט דער פּאָזע, זי שטייט אייך אַזוי. ווי פאַרגייסטיקט, ניט געהנדלט און אומגעצווונגען איר האָט אויסגעגלאָצט די אויגן אויפן אַרומיקן לאַנדשאַפט. איר שטעלט זיך

מסתמא פאָר, ווי גרויסאַרטיק דאָס וועט זיין, ווען פרי־יאָר וועט זיך דא, אנשטאט די מרה־שחורהדיקע פוסטקעס, אויסשפרייטן א קאַבריצע פון בונטע פעלד־בלומען...

— און אט די קאַבריצע וועט זיין ארומגעזוימט מיט א פריילעכן טייכל, — האט אונטערגעהאלטן שווייק: — און דער הער קאַפּראַל וועט אננעצן א בלייפענדל, אוועקזעצן זיך אף א בוים־שטאם און אנשרייבן א לידעלע פאר א קינדער־זשורנאל.

דער קאַפּראַל איז געזעסן ווי געליימט. און דער פרייוויליקער האט געטענעט, אז ער געדיינקט אף געוויס, אז ער האט געזען דעם קאַפּראַלס קאפּ אף אן אויסשטעלונג פון סקולפּטורן.

— אנטשולדיקט, הער קאַפּראַל, — האט ער געזאגט, — האט איר ניט געדינט פאר א מאָדעל דעם סקולפּטאר שטורדזא?

האט דער קאַפּראַל אף אים א קוק געטאן און געענט־פערט א טרויעריקער:

— ניין.

איז דער פרייוויליקער אנטשוויגן געוואָרן און האט זיך אויסגעצויגן אפן באנק.

די וואך־סאלדאטן האבן זיך אוועקגעזעצט מיט שווייקן ביי א קערטל, און דער קאַפּראַל האט מחמת יאוש גענומען אריינ־קוקן צו די שפּילערס אין די קארטן אריין און האט צום סוף זיך ערלויבט צו מאכן א באמערקונג, אז ער האט ניט געדאַרפט גיין מיטן טויז; ער האט באַדאַרפט גיין בעטן קאזער, וואָרום דעמאלט וואלט ביי אים געבליבן דאס זיבעטעלע צום לעצטן לעזן.

— אין די לאָקאלן, — האט געזאגט שווייק, — פלעגן אמאל זיין גוטע אופּשריפטן פאר ניט־שפּילערס, וואס קוקן אריין אין די קאַרטן. איין אופשריפט אזוינעם געדיינק איך: „דעם פינפטן שפּילער אונטערן טיש!“

דער מיליטער־צוג איז צוגעגאַנגען צו דער סטאַנציע, וווּ עס האָט באַדאַרפט אויסגעפירט ווערן דער קאָנטראָל. דער צוג איז געבליבן שטיין.

— נו, אָט נאָט אייך, — האָט געזאָגט דער פריוויליקער שטריינג און דערביי א קוק געטאָן אפן קאַפּראַל מיט אַן אָנצוהערעניש, — אָט נאַט אייך דעם קאָנטראָל...

און אין וואַגאָן איז אַריין דער קאָמענדאַנט מיט זיין געהילף.

* * *

פאַר אַ קאָמענדאַנט פון צוג איז געוואָרן באַשטימט פון שטאַב דער וויצעלייטענאַנט פון רעזערוו, דאָקטאָר מראַץ.

אַף אַזאַ נאַרישן פּאָסטן באַשטימט מען שטענדיק רעזערוו־אָפיצערן. דאָקטאָר מראַץ איז שוין גאָר מבולבל געוואָרן. ביי אים פלעגט שטענדיק אויספעלן איין וואַגאָן אָדער צוויי, הגם אין גימנאַזיע איז ער געווען אַ לערער פון מאַטעמאַטיקע. חוץ דעם, האָט די צאָל מענטשן אין איטלעכן איינציקן וואַגאָן, וואָס מען האָט אים אופגעגעבן אַף דער לעצטער סטאַנציע, ניט געשטימט מיט די ציפערן, וואָס זיינען געוואָרן פאַרצייכנט נאָכן אַריינזעצן זיך אין בודוויס אַפן וואָקזאַל. אַז ער האָט איבערגעקוקט די פאַפּירן, האָט אים גענומען אויסדוכטן, אַז עס האָבן זיך ביי אים פלוצטאַלבן באַוויזן צוויי איבעריקע פעלד־קיכן, וואָס קיינער ווייס ניט, פון וואַנען זיי נעמען זיך. באַלד האָט ער אויך אַרויסגעפונען, אַז פערד האָט ער אויך מער וויפיל ער באַדאַרף האָבן — און אַ סקרוך איז אים אַריבער איבערן לייב. אין דער רשימה פון די אָפיצערן האָט ער ניט געקאָנט געפינען צוויי פענדריקעס, וואָס האָבן אים אויסגעפעלט. אין דער קאַנצעליאַריע פון פולק אין ערשטן וואַגאָן האָט מען געהאַלטן אין איין זוכן אַ שרייב־מאַשין. פון אָט דעם טומל און הוהא האָט ער אַרויסגענומען אַ מוראדיקן קאָפּווייטאָק; ער האָט שוין געהאַט איינגענומען דריי פּראָשקעס אַספּירין און האָט איצט דורכגעמאַכט דעם קאָנטראָל מיט אַן אויסדרוק פון טיפן צער אפן פנים.

ווי נאָר ער איז מיט זיין געהילף אריין אין אַרעסטאַנטן־וואַגאָן, האָט ער ארייַנגעקוקט אין די פּאַפּירן. דער קאַפּראַל האָט אַן איינגעשראָקענער אָפּגעגעבן דעם ראַפּאָרט: צוויי אַרעסטירטע און אַזוי פיל און אַזוי פיל מאַן פון דער וואַך. האָט ער נאָך אַמאָל פאַרגלייכט די דאָזיקע ציפערן מיט די ידיעות פון די דאָקומענטן און האָט זיך ארומגעקוקט.

— און וועמען פירט איר אָט דאָ אָ? — האָט ער שטרייַנג אַ פרעג געטאָן, אָנגעוויזן אויפן פעלד־קוראַט, וואָס איז זיך רואיק געשלאָפן אויפן באַנק, אויסגעשטעלט דעם באַלף מחילות גלייך דעם אדון קאָמענדאַנט אין פּנים אַריין.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער וויצע־לייטענאַנט, — האָט דער קאַפּראַל ארויסגערעדט שטאַמלענדיק, — אַז מיר, דאָס הייסט... איך וויל זאָגן...

— וואָס פאָנפעט איר דאָרט? — האָט דאָקטאָר מראַץ אַ בורטשע געטאָן, — רעדט דייטלעכער.

— ערלויבט צו מעלדן, הער וויצע־לייטענאַנט, — האָט פאַר אים געענטפערט שוויק, — די מעשה דערפון איז די, וואָס אָט דער הער, וואָס שלאָפט זיך דאָ אויפן בויך, איז עפּעס אַ שיכורער הער פעלדקוראַט. ער איז צו אונדז צוגעשטאַנען און איז ארייַנגעקראָכן צו אונדז אין דאָזיקן וואַגאָן, און היות ווי ער איז פאַר אונדז אַן עלטסטער, האָבן מיר אים ניט געקאָנט ארויס־שליידערן, בכדי מיר זאָלן ניט ארויסווייזן קיין אומכבוד צו זיין ראַנג. ער האָט מסתמא פאַרביטן דעם שטאַב־וואַגאָן אויפן אַרע־סטאַנטן־וואַגאָן.

האָט דער דאָקטאָר מראַץ ניט געפונען קיין אַנדער זאַך וואָס צו זאָגן, ווי נאָר צו הייסן דעם קאַפּראַל איבערצודרייען דעם שלאָפעדיקן מיטן פּנים אַרויף, בכדי זיך אייַנצוקוקן אין אים און צו דערגיין, ווער ער איז אין דער אמתן.

מיט גרוים מי האָט דעם קאַפּראַל אָפּגעגאָלטן איבערצו־קערן דעם פעלדקוראַט אויפן רוקן. דערביי האָט זיך יענער אויפ־געכאַפּט, און דערזען פאַר זיך אַן אָפיצער האָט ער אויס־געגרופן:

— אַ גוטן, פרעדי! וואָס הערט זיך עפּעס נייס? וועטשע־רע פּאַרטיק?

דערנאָך האָט ער ווידער פּאַרמאַכט די אויגן און האָט זיך אויסגעקערט צום וואַנט.

דער דאָקטאָר מראַץ האָט באַלד דערקענט דעם נעכטיקן זולל וסובא פון אַפּיצער־קלוב און האָט אַראָפּגעשלונגען אַ שטילן זיפץ.

— דערפאַר, — האָט ער געזאָגט צום קאַפּראַל, — וועל איך אויף אייך אָנגעבן אַ ראַפּאָרט.

ער האָט שוין געוואָלט אַוועקגיין, נאָר שווייק האָט אים אָפּגעשטעלט.

— ערלויבט צו מעלדן, הער וויצעלייטענאַנט, — האָט דערקלערט שווייק, — אַז איך באַדאַרף דאָ שוין מער ניט זיין. מיר האָט געקומט זיין אין אַרעסט נאָר ביז האַלב עלף, וואָרום גראָד היינט איז אויסגעגאַנגען מיין טערמין. מען האָט מיך אַריינ־געזעצט אויף דריי מעת־לעת, און איצט האָב איך שוין באַדאַרפט זיין אין קעלבער־וואַגאָן צוזאַמען מיט די איבעריקע. און אַזוי ווי עס איז שוין לאַנג געווען עלף אַזייגער, בעט איך ביי אייך, הער וויצעלייטענאַנט, מיך אַרויסצוזעצן אויף דער ליניע אָדער אַריבער־צופירן אין אַ קעלבער־וואַגאָן, ווו איך געהער צו זיין, אָדער צום הער לייטענאַנט לוקאַש.

— ווי איז אייער נאָמען? — האָט געפרעגט דאָקטאָר מראַץ און גענומען זיך גריבלען אין זיינע פּאַפּירן.

— שווייק, יאָזעף, אַזוי איז דאָס, הער וויצעלייטענאַנט.

— אַזוי, הייסט דאָס, זייט איר דאָס דער באַרימטער שווייק, — האָט אַרויסגערעדט דאָקטאָר מראַץ. — ריכטיק, איר האָט באַדאַרפט אַרויסגיין פריי האַלב עלף. נאָר הער לייטענאַנט לוקאַש האָט מיך ספּעציעל געבעטן, איך זאָל אייך אַרויסלאָזן ערשט אין ברוק, וואָרום אַזוי וועט זיין זיכערער; לכל הפחות וועט איר אונטערוועגס ניט אָנטאָן קיין צרות.

אַז דער קאָנטראָל איז אַריבער, האָט דער קאַפּראַל ניט געקאָנט זיך איינהאַלטן פון אַ גיפטיקער באַמערקונג:

— נו, אַט זעט איר, שוויק, איך האָט אַ מכּה געהאַלפֿן, וואָס איר האָט זיך געווענדט צו דער העכערער אינסטאַנץ. אויב איך וואָלט נאָר געוואָלט, וואָלט איך אייך ביידן געקאָנט ווי ס'געהער צו זיין אָנזאָלצן.

— הער קאַפּראַל! — האָט זיך דאָ איינגעשטעלט דער פֿרייוויליקער. — גראָבע רייד זיינען קיין מאָל קיין באַווייז נישט. אַ מענטש אַ אינטעליגענט באַדאַרף נישט געברויכן אַזעלכע ווערטער, אַפֿילו ווען ער איז אויפֿגערעגט אָדער ער וויל עמיצן אָריינזאָגן. און ווייטער, וואָס באַטייט אייער קאָמישער סטראַשונעק, אַז איר וואָלט געקאָנט אונדז ביידן געהעריק אָנזאָלצן? פֿאַרוואָס זשע, צו אַל די רוחות, האָט איר דאָס נישט געטאָן, ווייבאַלד איר האָט דאָ געהאַט אַזאַ טייערע געלעגנהייט? בלי ספֿק דאָ האָט זיך אַרויסגעוויזן אייער גרויסע גייסטיקע רייפֿקייט און אייער נישט־געוויינטלעכע פֿיינקייט.

— נו, פֿאַר מיר קלעקט! — איז דער קאַפּראַל געוואָרן אָן אויפֿגעקאָכטער. — איך קען אייך ביידן אַרונטערשטעלן אונטער אַן אַרטיקל.

— אונטער אַ וואָסערן, קרוין מיינער? — האָט דער פֿרייוויליקער געפֿרעגט מיטן פּנים פֿון אַ תּם.

— דאָס איז שוין מיין עסק! — האָט דער קאַפּראַל זיך אונטערגעגעבן מוט.

— דאָס איז גראָד ריכטיק, אוודאי אייער עסק, — האָט דער פֿרייוויליקער געזאָגט מיט אַ שמייכעלע. — אָבער צוגלייך אויך אונדזער עסק. אַט אַזוי ווי אין קאָרטן: אייגענע קאַזוירים. מיר דוכט זיך, אַז איר זייט עפּעס שטאַרק נישט ביי זיך, וואָס מען וועט אַף אייך אָנגעבן אַ ראַפּאָרט, און דערפֿאַר האָט איר גענומען זיך טשעפּען צו אונדז, הגם, אמת, דאָס איז נישט קיין דינסט־זאַך.

— מגוּלים זייט איר, אַט וואָס! — האָט געזאָגט דער קאַפּראַל, זיך אָננעמענדיק מיט כּוחות צום לעצטן מאָל, כּדי אָנצוזאָגן אַף זיי שרעק.

— הערט, וואס איך וועל אייך זאגן, הער קאפראל, — האט זיך אפגערופן שווייק. — איך בין שוין אן אלטער הינערפרעסער, געדינט שוין פאר דער מלחמה, און איך קאן אייך באזיכערן, אז מיט זידלעריי וועט איר ווייט ניט פארפארן. אין יענע צייטן, אז איך האב נאך געדינט, געדיינק איך, איז געווען ביי אונדז אין ראטע איינער א חזיר, מיטן נאמען שרייטער. געדינט האט ער צוליב קומענדיקע גליקן, ער'ט געקאנט שוין לאנג אוועקגיין פון דינסט אין ראנג פון א קאפראל, אבער ווי זאגט מען דאס, — עס האט געפעלט עפעס א קלעפקע אין קאפ. הקיצור דער דאזיקער מענטש האט זיך דאס אנגעזעצט אף אונדז, פראסטע זעלנער, זיך איינגעגעסן ווי א קלעק: דאס איז אים ניט אזוי, יענס איז אים ניט אזוי, דאס איז ניט לויטן סטאטוט ... מיט אייןווארט, ער'ט זיך איבער אונדז איזדעקעוועט, וויפיל אין אונדז איז אריין און פלעגט נאך כסדר טענען: „ניט קיין סאלדאטן זייט איר, נאר נאכט=וועכטערס!" מילא בקיצור, בין איך דאס איין מאל ארוים פון די כלים און האב דערלאנגט א ראפארט דעם ראטע=קאמאנדיר. „וואס פעלט דיר?" — פרעגט דער קאמאנדיר. „ערלויבט צו מעלדן, הער קאפיטאן — זאג איך: - איך באקלאג זיך אף אונדזער הער פעלדוועבל שרייטער, ווארום ער זאגט, אז מיר זיינען כלומרשט ניט קיין סאלדאטן, נאר נאכט=וועכטערס. אבער היות ווי מיר דינען זיין קייזערלעכער מאיעסטעט, בכן זיינען מיר ניט קיין נאכט=וועכטערס, וואס היטן גערטענער". גיט דאס דער ראטע=קאמאנדיר אף מיר א הויקע: „אך דו עפוש איינער, אוועק פון מיינע אויגן!" בקיצור מאך איך צו אים, אז איך וויל אנגעבן א ראפארט אין באטאליאן. גיב איך דאס אן דעם ראפארט אין באטאליאן, און אז איך האב אויסגעטייטשט דעם וויצע=פולקאווניק, אז מיר זיינען ניט קיין נאכט=וועכטערס, נאר סאלדאטן פון קייזערלעכן דינסט, האט ער געהייסן אריינזעצן מיך אף צוויי מעת=לעת, האב איך געפאדערט, אז מען זאל מיר ערלויבן צו דערלאנגען א ראפארט דעם קאמאנדיר פון פולק. ביים אפנעמען דעם ראפארט פון פולק האט דער הער פולקאווניק, אויסגעהערט מיך, באוויליגט א דונער צו

טאָן, אַז איך בין אַן אידיאָט און אַז איך זאָל זיך אָפּטראָגן צו אַל די רוחות. און איך צו אים: „ערלויבט צו מעלדן, הער פּאָלקאָווניק, איך וויל אָנגעבן אַ ראַפּאָרט אין בריגאַדע". בקיצור, דאָ האָט ער זיך דערשראָקן און געהייסן אַרויסרופן אונדזער חזיר דעם שרייטער אין קאַנצעלאַריע אַריין, און יענער האָט געמוזט פֿאַר אַלע הערן אָפּיצערן אין די אויגן בעטן בײַ מיר מחילה פֿאַרן וואָרט „נאַכטוועכטערס". שפּעטער האָט ער מיך אָנגעיאָגט אין הויף און האָט מיר מתרה געווען, אַז מהיום והלאה וועט ער שוין איזדעקעווען זיך איבער מיר ניט איזדעקעווען, נאָר וואָס דען? ער וועט מיך אַרונטערפֿירן אונטער אַן אַרטיקל — דאָס שוין געוויס. זינט יענעם טאָג בין איך שוין איין מאָל געווען אָפּגעהיט, אָבער ס'האָט פֿאָרט ניט געהאָלפֿן. שטייט איך מיר אַזוי איין מאָל אויף דער וואַך בײַם צייכהויז, און אויף דער וואַנט האָט איטלעכער סאָלדאַט, וואָס איז געשטאַנען דאָרט וואַך, שוין עפּעס געהאַט אויפֿגעשריבן. אָדער זיי האָבן דאָרט עפּעס אָנגעמאָלט אַ מיאוסקייט, אָדער עפּעס אַ שירל אָנגעשריבן. איך האָב קיין זאַך ניט געקאָנט צוקלערן, נאָר פֿון נודנעקייט האָב איך גענומען און זיך אונטערגעחתמעט אונטער אַן אויפֿשריפֿט: חזיר שרייטער איז אַ כלב שבכלבים". און אָט דער אויסוואורף, דער שרייטער האָט טאַקע תיכּף ומיד אויף מיר אָנגעמסרט, וואָרום געשפּיאָנעוועט האָט ער נאָך מיר, ווי אַ כלב קאָן. און דאָ האָט זיך נאָך באַדאַרפֿט מאַכן אַן אומגליק, אַז איבער דער ערשטער אויפֿשריפֿט איז געשטאַנען נאָך איינע: „מיר קלערן אַפֿילו ניט גיין אויף מלחמה, מיר... אויף איר". געמאַכט איז זי געוואָרן אין יאָר **1917**, בעת מיר האָבן שיער ניט באַדאַרפֿט פֿירן מלחמה מיט סערביע. מילא בקיצור, מען האָט מיך אָפּגעשיקט קיין טערעזיענשטאַט, אין קרייז־מיליטער־געריכט. אַמאָל פֿופֿצן האָבן די מיליטער־ריכטערס פֿאָטאָגראַפֿירט די וואַנט פֿון צייכהויז מיט די דאָזיקע אויפֿשריפֿט און מיט מײַן חתימה, אַמאָל צען האָבן זיי מיך געלאָזט אָנשרייבן די פֿראַזע: „מיר קלערן אַפֿילו ניט גיין אויף מלחמה, מיר... אויף איר" — בכדי אויסצופֿאָרשן מײַן כּתב; אַמאָל פֿופֿצן האָב איך געמוזט פֿאַר זיי אין די אויגן אָנשרײַבן: „חזיר שרייטער איז

אַ כּלב שבּכּלבים". און גאָר צום סוף איז געקומען אַ גראַפּאָלאָג און האָט געהייסן מיר אָנשרייבן: „דאָס איז געווען דעם 29 יוני 1897, בעת קראַלעדוואָר אף דער לאַבאַ האָט אָפּגעשמעקט אַלע שרעקעניש‍ן פון דער אויספליִיצונג פון שטורמישן טייך". נאָר דער געריכטס־אויספאָרשער האָט איינגעפונען, אַז די דאָזיקע פראַזע איז ניט געגוג, ווייל אין איר זיינען ניטאָ גענוג פון יענע אותיות, וואָס באַגעגענען זיך אין די ביידע פראַזעס, וואָס פאַר זיי האָט מען דאָס מיך געוואָלט משפטן. דעמאָלט האָט דער גראַפּאָלאָג מיר פאָרדיקטירט נאָך אָט וואָס: „די זון איז שוין אופגעגאַנגען, און עס ווערט הייס", און דערנאָך עטלעכע איינציקע זידלווערטער, און האָט דערקלערט, אַז דאָס אַלץ באַדאַרף מען אריבערשיקן קיין ווין. זיי האָבן אזוי געטאָן, און סוף כל סוף איז געוואָרן פעסטגעשטעלט, אַז וואָס איז שייך די אונטערשריפטן, איז דאס ניט מיין אַרבעט, נאר אז די חתימה, וואס איך האב זיך אַליין מודה געווען אין איר, איז טאַקע מיינע. האב איך טאקע געקראגן זעקס וואכן, דערפאַר ווייל איך האב זיך געחתמעט, אין דער צייט בעת איך האב געדאַרפט שטיין אף דער וואַך.

— דערפון איז צו זען, — האט דער קאפראל געזאגט אַ באַפרידיקטער, — אַז אן שטראף האט זיך דער עסק ניט געענ־דיקט און אז איר זייט דער אמתער קאַנדידאַט אף תליה. וואלט איך געווען אפן ארט פון דעם קריגס־געריכט, וואלט איך אייך צוגעלייגט זעקס יאר, און ניט זעקס וואכן.

— זייט דאך ניט אַזאַ אכזר, — האט דער פּריוויליקער גענומען דאס ווארט, — טוט בעסער אַ טראכט וועגן אייער נשמה. אקארשט ערשט האט מען אייך געזאגט, אַז עס וועט אף אייך אנגעגעבן ווערן אַ ראפּארט. צו אַזאַ מין עסק וואלט איר באַדאַרפט זייער און זייער ערנסט זיך צוגרייטן און אַ קלער טאן אפריער מכח „די לעצטע טעג פון אַ קאַפּראַל". וואס זייט איר בעצם אין פאַרגלייך מיט דעם וועלט־אַל, ווען מען גיט אַ קלער אַז דער נאָענטסטער אומבאַוועגלעכער שטערן צום דאזיקן צוּג שטייט אפּ פון אים 275 מאל מער, איידער די זון, בכדי זיין פּאַראַלאַקס זאל קאנען בילדן איין סעקונדע פון בויגן? אויב איר

וואלט עקסיסטירט אין וועלט־אל אין דער געשטאלט פון אן אומבאוועגלעכן שטערן, וואלט איר, בלי ספק, געווען צו נישטיק, אַז מען זאל אייך קאנען זען אפילו דורך די בעסטע אַסטראנאמישע אינסטרומענטן. פאר אייער נישטיקייט אין וועלט־אל וואלט מען אַפילו ניט געקאנט געפינען קיין פאסיקן פארגלייך. אין א האלב־יאר וואלט איר באשריבן אט אַזאַ פיצינקן בויגן, און אין א יאר אַ קליינעם עליפסיס, וואס מען קאן אים אפילו ניט אויסדריקן אין א צאל, אַזא גארנישט וואלט ער געווען. און אייער פאַראַלאַקס וואלט מען אפילו ניט געקאנט אויסמעסטן.

— אויב אַזוי, — האָט באַמערקט שווייק, — וואָלט דער הער קאפראַל געמעגט אַפילו גרייסן זיך, וואָס קיינער קאָן אים ניט אויסמעסטן, און ווי די מעשה מיטן ראַפּאָרט זאָל זיך אויסלאָזן פאַר אים, דאַרף ער בלייבן רואיק און זיך ניט אופרעקן, וואָרום איטלעכע אופרעקונג שאַדט דעם געזונט, און אין דער איצטיקער קריגס־צייט מוז איטלעכער געזונטער מענטש היטן זיך, ווייל די שווערקייטן פון קריגפאַרלאַנגען פון אַלע מענטשן, זיי זאָלן ניט זיין קיין פגירות.

— מילא הער קאַפּראַל, — האָט שווייק ווייטער גערעדט מיט אַ פריינטלעכן שמייכל, — אויב מען וועט אייך ארייננזעצן אָדער מען וועט ווי עס איז אייך מצער זיין אַף אַן אַנדער אופן, באַדאַרפט איר דעם קאָפּ ניט פאַרלירן, און אויב אַנדערע זיינען קלוגיטשקע, זייט איר אויך אַ קלוגיטשקער. איך האָב געקענט איינעם אַ גערטנער, אַ געוויסן פראַנץ שקוואָראַ, וואָס איז צוזאַמען מיט מיר גאָר אין אָנהויב קריג געזעסן אין פּאָליציי־פאַרוואַלטונג אין פּראָג לויט דער באַשולדיקונג אין מלוכה־פאַרראָט און איז שפּעטער אפשר טאַקע געהאַנגען געוואָרן פאַר עפּעס אַ פּראַגמאַטישער סאַנקציע". דער דאָזיקער מענטש, אַז מען האָט אים נאָכן פאַרהער געפרעגט, צי האָט ער ניט וואָס צו באַמערקן צום פּראָטאָקאָל, האָט ער געענטפערט: „אויב דאָס איז געווען, ווי דאָס איז געווען, איז דאָס ווי עס איז געווען, וואָרום עס איז נאָך קיין מאָל ניט געווען, אַז דאָס זאָל ווי עס איז ניט זיין געווען". פאַר אַזאַ ענטפער האָט מען אים ארייננגעזעצט אין

אײנצל=אַרעסט אין דער פינצטער און צװײ מעת=לעת האָט מען אים ניט געגעבן ניט צו עסן און ניט צו טרינקען, און דערנאָך האָט מען אים איבער אַ נײַס אװעקגעשלעפּט צום פֿאַרהער, און ער האָט אַלץ געטענעט דאָס זײַניקע, אַז אױב דאָס איז געװען, װי דאָס איז געװען, איז דאָס װי עס איז געװען, װאָרום עס איז נאָך קײן מאָל ניט געװען, אַז דאָס זאָל װי עס איז ניט זײַן געװען. ס׳קאָן זײַן, אַז דערמיט איז ער אַװעק אױך צו דער תּליה, בעת מען האָט אים שפּעטער איבערגעגעבן דעם מיליטער=געריכט.

— װעדליק מ׳דערצײלט זיך אָן, װערן אַסך איצט געהאַנגען און געשאָסן, — האָט זיך אָפּגערופֿן אײנער פֿון די װאַך=סאָלדאַטן. — אָט נאָך גאָר ניט לאַנג האָט מען בײַ אונדז אָפּן פּלאַץ איבערגעלײענט אַ באַפֿעל, אַז אין מאָטאָל האָט מען דער=שאָסן דעם רעזערװיסט קודריאַ דערפֿאַר, װאָס דער ראָטע=קאָמאַנ=דיר האָט אַ קלאַפּ געטאָן זײַן אינגעלע מיט דער שאַבליע, בעת זײַן װײַב האָט געװאָלט זיך מיט אים געזעגענען אָפּן װאָקזאַל אין בענעשאָװ, און דאָס אינגל איז געװען בײַ איר אױף די הענט, און קודריאַ אַלײן איז געװאָרן אַ קאַפּעלע אױפגערעגט. מילא, די פּאָליטישע — זײ זעצט מען סתּם אַרײַן. אין מעהרן האָט מען שױן דערשאָסן אײן רעדאַקטאָר. און אונדזער ראָטע=קאָמאַנדיר האָט געזאָגט, אַז באַלד װעט מען דערלאַנגען שױן צו די איבע=ריקע אױך.

— אַלצדינג האָט אַ גרענעץ, — האָט דער פֿרײַװיליקער באַמערקט צװײדײַטיק.

— אָט דאָס איז ריכטיק, — האָט געזאָגט דער קאַפּראַל.

— רעכט אױף זײ, די דאָזיקע רעדאַקטאָרן, זײ רײצן נאָר אױף דאָס פֿאָלק. פֿאַר צװײ=יאָרן, אַז איך בין נאָך געװען אַ יעפֿרײטאָר, האָט בײַ מיר אױך געדינט אַ רעדאַקטאָר, פֿלעגט ער מיך רופֿן ניט אַנדערש װי „די מכּה פֿון גאָר דער אַרמײ", נאָר אַז איך פֿלעג אים נעמען לערנען די פֿרײַע באַװעגונגען, אַזױ אַז ער פֿלעגט נאַס װערן אינגאַנצן פֿון שװײס, פֿלעגט ער שטענדיק זאָגן: „איך בעט אײַך צו אַכטן אין מיר דעם מענטשן". האָב איך

אים טאַקע באַוויזן דעם דאָזיקן מענטשן, און אַז דער פּלאַץ פֿון דער קאַזאַרמע איז געווען פֿול מיט קאַליזשעס, האָט ער זיך געמוזט לייגן אין בלאָטע. איך פֿלעג אים צופֿירן צו אַזאַ קאַליזשע, און ער האָט זיך געמוזט אויסציען אין איר, ווי גרויס ער איז, אַז שפּריצן זיינען געפֿלויגן, ווי אין א שווים=שול. און נאָכמיטיק האָט אַלץ אַף אים ווידער געמוזט זיין בליץ=און=בלאַנק, דער מונדיר און דאָס געווער, און ער האָט זיך געקוועטשט און געאָכצעט, און אַף מאָרגן איז ער ווידער געווען ווי א חזיר, וואָס האָט זיך אויסגעקייקלט אין בלאָטע. און איך טו דאָס צו אים אַ גיי צו און א זאָג: „אנו, הער רעדאַקטאָר, ווער איז שטאַרקער, די מכּה פֿון דער אַרמיי אָדער אייער מענטש?" יאָ, דאָס איז געווען דער אמתער אינטעליגענט.

דער קאַפּראַל האָט מיט נצחון אַ קוק געטאָן אפֿן פּרייוויליקן און האָט ווייטער גערעדט:

— אָט פֿאַר זיין אינטעליגענטישקייט טאַקע האָט מען ביי אים אָפּגענומען זיינע בענדלעך פֿון אַ פּרייוויליקן, וואָרום ער האָט געשריבן אין די בלעטער, אַז מען באַגייט זיך שלעכט מיט די סאָלדאַטן. און ווי זשע זאָל מען זיך מיט זיי באַגיין, אויב אַזאַ געבילדעטער מאַן ווייס ניט, ווי אַזוי מען נעמט פֿונאַנדער אַ ביקס, אַפֿילו אַז דו באַווייזט אים צען מאָל, אָדער ווען אַף דער קאָמאַנדע „אויגן לינקס!" קערעוועט דאָס אַף צופֿלייסנס די נאָז רעכטס און קוקט ווי אַ בלייערנער פֿויגל, אָדער ביי די מושטירונגען מיטן ביקס ווייס דאָס ניט, ווי אָנצונעמען, און אַז דו נעמסט אים באַווייזן, ווי אַזוי די האַנט דאַרף זיך גליטשן איבערן רימען, שטעלט דאָס אָן אַף דיר אַ פּאָר קוקערס, ווי אַ שעפּס אַף אַ נייעם טויער. ער האָט אַפֿילו ניט געוווּסט, אַף וואָסער אַקסל מוז מען אַרופֿוואַרפֿן די ביקס, און גריסן האָט ער געגריסט ווי א מאַלפּע. היינט וואָס פֿלעגט זיך אָפּטאָן ביים פּאַרקערעווען, ווען מען האָט געלערנט מאַרשירן — ממש הימל עפֿן זיך! אַז מען האָט געדאַרפֿט פּאַרקערעווען, איז אים קיין נפֿקא מיניה ניט, מיט וואָסער פֿוס. ער טאָפּטשעט דאָס אַוועק, צאָפּ=צאָפּ, אַ טריט זעקס אין פֿאָרויס, און ערשט דערנאָך

קערט ער זיך אום, אזוי ווי א צאפן אין א ביר=פאס, און ביים מארשירן מאכט ער טראט ווי א קליאטשע א פגירה אדער ער טאנצט זיך אוים ווי אן אלטע באבעצי אף א רומפל.

דער קאפראל האט אפילו אויסגעשפיגן.

— מען האט אים אומישנע ארויסגעגעבן א פארזשאווערטן ביקס, בכדי ער זאל זיך אויסלערנען, פלעגט ער אים רייבן און רייבן, ווי א פארשאלטענער, נאר אויב ער וואלט אפילו געקויפט זיך נאך צוויי קילא פאקעלעס, וואלט ער דעמאלט אלץ גארנישט ניט געפועלט. וואס מער ער האט געפוצט, אלץ ערגער און פארזשאווערטער איז ער געווארן, און אף א רעוויזיע פלעגט ער גיין פון האנט צו האנט, און איטלעכער האט זיך געחידושט, ווי קאן דאס געמאלט זיין, עס זאל זיין הוילער זשאווער! אונדזער ראטע=קאמאנדיר פלעגט אים זאגן שטענדיק, אז פון אים וועט קיין מאל ניט זיין קיין סאלדאט, אז דאס גלייכסטע פאר אים איז גיין און אופהייגגען זיך און אז ער פרעסט נאר אומזיסט קרוינש ברויט, און יענער שטייט און פינטלט מיט די אויגן הינטער די שפאקולן. פאר אים איז שוין געווען א גרויסער יום=טוב, אויב מען האט אים ניט ארייגגעזעצט אין קארצער אדער אין ארעסט. אין אזעלכע טעג פלעגט ער זיך געוויינטלעך שרייבן זיינע ארטיקעלעך אין די בלעטער וועגן דעם שלעכטן באגיין זיך מיט סאלדאטן, ביז מען האט ניט געמאכט אן אונטערזוך: ביי אים אין די זאכן. אט האט ער דאס געהאט ביכלעך, חברה, א גרויל! און אלץ אזעלכע ביכלעך וועגן אלגעמיינער אנטוואפע=נונג און וועגן שלום צווישן אלע פעלקער. דערפאר האט ער זיך באדארפט טאקע אויסזיצן אין דער טורמע פון גארניזאן, און זינט דעמאלט האבן מיר געהאט מנוחה פון אים, ביז ער האט זיך ווידער אמאל באוויזן ביי אונדז אין קאנצעלאריע, ווו ער איז געווען פארנומען מיט אויסשרייבן די ראציעס און בכלל די פרא=וויזיע, בכדי ער זאל, הייסט דאס, ניט זיין חבר=לאווער מיט די פראסטע סאלדאטן. אט דאס איז געווען דער טרויעריקער סוף פון דאזיקן אינטעליגענט. ער וואלט געקאנט מאכן גאר אן אנדער קאריערע, אויב מען וואלט אים פאר שוואכזין ניט אפגענומען די

רעכט פון אַ פּריוווילִיקן. ער וואָלט שוין איצט געווען אַ וויצע־לייטענאַנט.

דער קאַפּראַל האָט טיף אַ זיפץ געטאָן.

— אַפילו דעם קנייטש אַפן מאַנטל האָט ער ניט פאַר־שטאַנען צו פאַרלייגן, פאַרשיידענע וועסערלעך און שמירעכצן צו פּוצן קנעפּלעך פלעגט ער זיך אויסשרייבן אַזש פון פּראָג, און פאַרט האָבן זיינע קנעפּ אויסגעזען פאַרזשאַווערט. דערפאַר איז ער געווען אַ מאַדים צו באַלבען, און אַז ער איז געווען אין קאַנצעליאַריע, פלעגט ער האָבן איין עסק — צו חקירהן זיך אין פילאָסאָפיע. דאָס איז, קענטיק, אים שטענדיק געווען צום האַרצן. ווי איך האָב שוין געזאָגט, האָט ער כּסדר געזוכט די רעכט פון „מענטשן". איין מאָל, אַז ער האָט זיך פאַרטראַכט איבער אַ קאַליושע, ווי מען האָט אים געהאַט געהייסן זיך אַריינלייגן, האָב איך צו אים געזאָגט: „אָט איצט, ווען איר האָט זיך אַזוי פיל אָנגערעדט וועגן מענטשן און וועגן בלאָטע, דערמאָן איך, אַז דער מענטש איז באַשאַפן פון בלאָטע און אַז דערפאַר מוז אים זיין געשמאַק צוליגן אין איר".

אַרויסגעזאָגט אַלצדינג, וואָס אים איז געלעגן אַפן האַרצן, איז דער קאַפּראַל געבליבן שטאַרק קאָנטעט פון זיך און האָט גענומען וואַרטן, וואָס וועט דערויף זאָגן דער פּריוווילִיקער. נאָר אָנשטאָט אים האָט גענומען דאָס וואָרט שווייק:

— אָט דערפאַר טאַקע, פאַר אָט דעם אידעקעווען זיך האָט מיט עטלעכע יאָר צוריק אַ געוויסער קאָניטשעק אין 35־טן פּולק דערשטאָכן דעם קאַפּראַל און דערנאָך זיך. וועגן דעם האָט מען נאָך געשריבן אין „קוריער". בײַם קאַפּראַל אַפן לײַב זיינען געווען בײַ דרייסיק שטאָך־וווּנדן, וואָס לכל־הפחות צוועלף פון זיי זיינען געווען טויט־וווּנדן. און דער סאָלדאַט האָט זיך דערנאָך אַרופגעזעצט אַפן טויטן קאַפּראַל און אַזוי זיצנדיק אױף אים האָט ער זיך דערשטאָכן. אַן אַנדער פאַל איז געווען ניט גאָר לאַנג אין דאַלמאַציע; דאָרט האָט מען איין קאַפּראַל איבערגעשניטן דעם האַלדז, און מען האָט אַפילו ניט געפונען, ווער דאָס האָט געטאָן. עס איז נאָר באַוווּסט, אַז דער נאָמען פונם קאַפּראַל מיטן

איבערגעשניטענעם האַלדז איז געווען פּיאַלאַ, און אַליין איז ער געווען פון דראַבאָווגאַ אונטער טאַרנאָוו. און נאָך ווייס איך פון אַ קאַפּראַל פון 75־טן פּולק מיטן נאָמען דיימאַן...

אָט די האַרץ־קוויקנדיקע דערציילונג איז פּלוצים איבער־געריסן געוואָרן אין מיטן. עס האָט זיך געלאָזט הערן אַ הויכער קרעכץ אַפן בײַנקל, ווו עס איז געשלאָפן דער פעלד־קוראַט לאַצינאַ.

דער בכבודיקער פאַטער האָט זיך אויפגעכאַפּט אין גאַר זיין פּראַכט. ער האָט אָפּגעגרעפּצט און זיך ברייט צעגענעצט, אַז עס האָט אָפּגעהילכט. צולעצט האָט ער זיך אַנידערגעזעצט און פאַרוווּנדערט אַ פרעג געטאָן:

— ווו בין איך דאָס, צו אַל די טייוואָלים?

דער קאַפּראַל, אַז ער האָט באַמערקט, אַז דער אדון איז אויפגעשטאַנען פון שלאָף, האָט מיט אַ חניפה־קנײטשל געענט־פערט:

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער פעלד־קוראַט, אַז איר באַווילינט זיך צו געפינען אין אַרעסטאַנטן־וואַגאָן.

אַפן פעלד־קוראַטס פּנים האָט זיך אויסגעמאָלט אַ פאַר־וווּנדערונג, וואָס אין לשער. אַ מינוט איז ער געזעסן אַ שווייגע־דיקער און האָט זיך געפּלייסט עפּעס דערמאָנען. הויבט זיך ניט אָן! דאָס, וואָס איז געשען בײַנאַכט און אינדערפרי, און אויך ווי אַזוי ער האָט זיך דאָ אויפגעכאַפּט אין אַ וואַגאָן, וואָס די פענצ־טערן זיינע זיינען פאַרשטעלט מיט גראַטעס, דאָס איז פאַר אים געווען פאַרהוילן אין אַ געדיכטן חושך.

צולעצט האָט ער געפרעגט דעם קאַפּראַל, וואָס איז נאָך אַלץ געשטאַנען פאַר אים אויסגעצויגן:

— לויט וועמעס באַפעל בין איך, וואָס איך...

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, אָן אַ באַפעל.

איז דער פאַטער אויפגעשטאַנען און האָט גענומען אַרום־שפּרייזן אַהין און צוריק צווישן די בײַנקלעך, און געבורטשעט עפּעס אונטערן נאָז, אַז ער הויבט ניט אָן צו פאַרשטיין. דערנאָך האָט ער זיך ווידער אַנידערגעזעצט און געפרעגט:

— וווהין פאָרן מיר דאָס אייגנטלעך?
— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, קיין בּרוק.
— וואָס עפּעס פאָרן מיר קיין בּרוק?
— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, אַז אַהין ווערט אַריבּער־געפירט אונדזער גאַנצער פּולק.

האָט דער פּאַטער פּונדאַסניי אָנגעשטריינגט זיין גאַנצן זכּרון, כּדי זיך צו דערמאָנען, וואָס איז דאָס מיט אים געשען, ווי אַזוי קומט ער דאָס אין דאָזיקן וואַגאָן און פאַרוואָס פאָרט ער אייגנטלעך קיין בּרוק, און דערצו נאָך דווקא מיטן 91־טן פּולק און נאָך אונטער וואַך.

ער האָט זיך שוין געהאַט אַף אַזוי פיל אויסגעניכטערט, אַז ער האָט שוין אַפילו געקאָנט דערקענען דעם פרייוויליקן, און צו אים האָט ער זיך טאַקע געווענדט מיט דער פראַגע:

— אָט איר טאַקע, ווי אַ מענטש אַן אינטעליגענט, קאָנט מיר געבּן צו פאַרשטיין, אָן שום תּירוצים, ווי אַזוי קום איך אַהער צו אייך?

— מיט פאַרגעניגן, — האָט זיך דער פרייוויליקער אָפּ־גערופן מעשה־גוט־פריינט. — איר זייט פּשוט בּתכלית הפּשטות צוגעשטאַנען צו אונדז פאַרטאָג אַפן וואָקזאַל, ווייל עס האָט בּיי אייך שטאַרק געשומעוועט אין קאָפּ.

דער קאַפּראַל האָט אַף אים שטרייננג אַ קוק געטאָן.

— איר זייט אַריינגעקראָכן צו אונדז אין וואַגאָן, — האָט דער פרייוויליקער ווייטער גערעדט אָן זיך צו שטערן, — און... פאַרטיק אַן עסק! איר האָט זיך אַוועקגעלייגט אַפן באַנק און אָט ער שווייק, האָט אייך אונטערגעלייגט זיין מאַנטל אונטערן קאָפּ בּעתן קאָנטראָל אַף דער לעצטער סטאַנציע האָט מען אייך אַריינגעשריבּן אין דער רשימה פון די אָפיצערן, וואָס פאָרן מיטן דאָזיקן עשעלאָן. מען האָט אייך, אויב מען מעג זיך אַזוי אויס־דריקן, אָפיציעל געפונען, און אַף אונדזער קאַפּראַל וועט מחמת דער געלעגנהייט אָנגעגעבּן ווערן אַ ראַפּאָרט.

— אַזוי, אַזוי, — האָט דער פּאַטער זיך אָפּגעזופצט. הייסט דאָס, אַז אַף דער צווייטער סטאַנציע וועל איך מוזן אַריבּערגיין

אין שטאַב־וואַגאָן. ווייסט איר ניט, וואָרימעס האָט מען שוין דערלאַנגט?

— וואָרימעס עסן וועט מען ערשט אין ווין, העד פעלד־קוראַט, — האָט אַרייַנגעשטעלט זיין וואָרט דער קאַפּראַל.

— הייסט דאָס, אַז איר האָט מיר אונטערגערוקט צו־קאָפּנס אייער מאַנטל? — האָט דער פאַטער זיך געווענדט צו שווייקן.

— איך דאַנק אייך פון טיפן האַרצן.

— ניטאָ פאַר וואָס, — האָט געענטפערט שווייק, — איך האָב געטאָן נאָר דאָס, וואָס עס וואָלט באַדאַרפט טאָן איט־לעכער מענטש, ווען ער זעט, אַז זיין עלטסטער האָט גאָרנישט צו קאָפּנס און אַז דער עלטסטער איז . . . אַ ביסל דאָסיק . . . איטלעכער סאָלדאַט באַדאַרף אָפּגעבן כבוד זיין עלטסטן, אפילו אויב יענער איז ניט גאָר ביי זיך. איך האָב אַ גרויס געניטשאַפט מיט פעלדקוראַטן וואָרום איך בין געווען אַ דינער ביים פעלד־קוראַט אָטאָ קאַץ. דאָס איז אַן עולם אַ פריילעכער און אַ ווילער.

אפן ניכטערן האַרצן האָט דעם פעלדקוראַט אָנגעכאַפט אַ שטימונג פון דעמאָקראַטיזם. ער האָט אַרויסגעשלעפט אַ סי־גאַרעט און דערלאַנגט שווייקן — ווי יענער זאָגט: נאַ, ברודער, כאַפ אַ רויכער.

— אַף דיר, - האָט ער זיך געווענדט צום קאַפּראַל, ווײַט מען, ווערליג מען זאָגט, אָנגעבן אַ ראַפּאָרט פון וועגן מיר? זאָל־סטו גאָר קיין מורא ניט האָבן, איך וועל דיר שוין אַרויסנעמען פון דער צרה, און דיר וועט קיין זאַך ניט געשען.

— און דיך האָט ער געזאָגט צו שווייקן, — וועל איך נעמען מיט זיך. דו וועסט ביי מיר לעבן, ווי גאָט אין פראַנקרייך.

און ער איז געוואָרן אַזוי גוט און אַזוי צוגעלאָזט צו אַלע־מען, און ער האָט צוגעזאָגט איטלעכן צו פאַרשאַפן אַ פאַרגעניגן. דעם פרייוויליקן וועט ער קויפן שאָקאָלאַד, די וואַך־סאָלדאַטן ראָם, דעם קאַפּראַל האָט ער זיך אָנגעשלאָגן אַריבערצופירן אין דער פאָטאָגראַפיר־אָפּטיילונג פון דער 7־טער קאַוואַלעריע־דיוויזיע, און בכלל וועט ער אַלעמען באַפרייען און קיין מאָל ניט פאַרגעסן.

ער האָט אַרויסגעשלעפּט פון קעשענע פּאַפּיראָסן און גענומען טײלן אַלעמען, ניט נאָר שוויקן אַליין; דערבײַ האָט ער געמאָלדן, אַז ער דערלויבט בײדע אַרעסטירטע צו רויכערן און ער וועט זאָרגן, אַז דער שטראָף זאָל געמינערט ווערן, אַז זײ זאָלן קאָנען זיך אומקערן צוריק צו אַ נאָרמאַל מיליטעריש לעבן.

— איך וויל ניט, — האָט ער געזאָגט, אַז איר זאָלט מיך דערמאָנען צום שלעכטן. איך האָב גוטע פאַרבינדונגען, און מיט מיר וועט איר ניט פאַרפאַלן גײן. בכלל מאַכט איר אַלע אויף מיר דעם אײנדרוק פון לײטישע מענטשן ביז גאָר, אַזעלכע וואָס דער איבערשטער האָט ליב און פאַרלאָזט ניט. און אויב איר האָט געזינדיקט, קומט איר דאָך אָפּ געדרן דאָס, וואָס גאָט האָט אויף אײַך אָנגעשיקט.

— פאַר וואָס האָט מען אײַך באַשטראָפט? — האָט ער זיך געווענדט צו שוויקן.

— גאָט האָט אין באַפעל צום פּולק אַרויפגעלײגט אויף מיר אַ שטראָף, העד פעלדקוראַט, — האָט שוויק פרום געענטפערט, — דערפאַר, וואָס איך האָב ניט איבער מײַן שולד פאַרשפּעטיקט צו קומען אין פּולק.

— גאָט איז גרויס אין זײַן גענאַד, — האָט דער פעלדקוראַט אַרויסגערעדט פײַערלעך, — ער ווײס ווען צו שטראָפן. און איר, פרײַוויליקער, פאַר וואָס זיצט איר?

— איך זיץ, — האָט געענטפערט יענער, — ווײל גאָט דער פיל־גענעדיקער האָט באַוויליקט אָנצושיקן אויף מיר אַ רעמאַטיס, ווײל איך בין צו גרויס געוועזן בײַ זיך. אַז איך וועל אָפּקומען די שטראָף, שיקט מען מיך אָפּ אין קיך אַרײַן

— גאָטס וועגן זײַנען טאַקע ניט צו דערגרונטעווען, — האָט דער פאַטער זיך אָפּגערופן מיט התלהבות, ווײַבאַלד ער האָט דערהערט מכּח דער קיך. — אין קיך קאָן אַ לײַטישער מענטש אויך מאַכן אַ קאַריערע. איך האַלט, אַז גראָד אינטעליגענטע מענטשן וואָלט מען באַדאַרפט באַשטימען אין קיך צוליב כּל־ערליי קאָמבינאַציעס, וואָרום וויכטיק איז ניט פּשוט צו קאָכערן, נאָר מיט וואָסער ליבשאַפט מען שטעלט צונויף די געריכטן, ווי

אַזוי מען מאַכט זיי פֿאַרטיק, און מאַלע וואָס נאָך? איך כאַפּ אייך אָן, אשטייגער, סאָוסן. אַ אינטעליגענטער מענטש, אויב ער וועט מאַכן אַ ציבעלע=סאָוס, וועט ער אייך נעמען פֿאַרשיידענע קרייטעכצער און אָפּפּרעגלען זיי אויף פוטער, און דערנאָך צולייגן געווירץ, עפּעס פעפער, לאָרבער=בלעטער אָדער אַ קאַפּעלע מושקאַט צי אינגבער. אַ פּראָסטער קוכער אָבער קאָכט אָפּ די ציבעלע, וואַרפֿט צו רינדערנע גריבענעס, און אַ סוף און אַן עק. אייך וואָלט איך געוואָלט זען וואָס גיכער אין דער קיך פֿון אַן אָפּיצער=קלוב. אויב אַ מענטש איז מיט אַ שווערן קאָפּ, קען ער זיך ווי עס איז דורכשלאָגן אַ וועג אין אַ פּשוטער מלאכה און סתם אין לעבן, אָבער אין דער קוכער=קונסט איז דאָס באַלד קענטיק. נעכטן אָוונט אין בודווייס האָט מען דערלאַנגט, צווישן אַנדערע זאַכן, נירן און מאַדעראַ=סאָוס. דער וואָס האָט דאָס געמאַכט, דעם וועט געוויס דער אויבערשטער מוחל זיין אַלע זיינע זינד, ווייל דאָס איז אַן אמתער אַרטיסט! און אין דער אמתן ביי זיי אין קיך האָט זיך טאַקע ארויסגעוויזן עפּעס אַ אינטעליגענט, אַ לערער פֿון סקושטש. און פּונקט אַזעלכע נירן און מאַדעראַ=סאָוס האָב איך געגעסן אין אָפּיצער=קלוב פֿון 64=סטן לאַנדווער פּאָלק. איז ווייסט איר, וואָס זיי האָבן דאָרט מיט זיי געטאָן? מען האָט אַהין אריינגעלייגט קימל, אָט אַזוי ווי אין די פּראָסטע גאָרקיכן לייגט מען אַהין אריין פעפער. און ווער האָט דאָס געמאַכט? וואָס איז דער קוכער געווען איידער מען האָט אים גערופֿן דינען? אַן אַרבעטער אַ פּראָסטער אין אַ פּויערשן הויף.

— דער פעלדקוראַט איז אַנטשוויגן געוואָרן און דערנאָך האָט ער דעם שמועס פֿאַרקערעוועט אויף דער קיך=פּראָבלעם אין אַלטן און נייעם בונד, ווארום אין יענע צייטן האָט מען שטאַרק געזאָרגט צו מאַכן געשמאַקע געריכטן נאָכן קירכן=דינסט און אַלע ימים טובים.

— אַז דאָ וואָלט געווען כאָטש אַ קאַפּעלע ראָם, — האָט ער פֿאַרענדיקט זיין געלערנטע עקסקורסיע אין אַלטערטום, — וואָלטן מיר געקאָנט אָפּבאַפּן זיך אַ ביסל דאָס האַרץ. האָט דער

קאַפּראַל פּאַוואָליע און געהיט אַריינגעשטעקט אַ האַנט אין קעשענע אַריין און האָט אַרויסגעשלעפּט אַ פלעשל ראָם.

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער פעלדקוראַט, — האָט ער געזאָגט שטילערהייט, און עס איז קענטיק געווען, ווי ער שטרייינגט זיך אָן דאָס אַרויסצובריינגען פון מויל, — אַ טאָ דאָ, אויב איר וועט קיין פאַריבל ניט האָבן . . .

— איך בין, זונעלע מיינס, ניט פון די וואָס האָבן פאַריבל, — האָט געענטפערט דער פאַטער מיט אַ מונטערע שטים. — אַנו לאָמיר נאָר כאַפּן אַ טרונק, דער אויבערשטער זאָל מצליח זיין אונדזער וועג.

— יעזוס־מאַריאַ! — האָט דער קאַפּראַל אַ זיפץ געטאָן פאַר זיך, בעת ער האָט דערזען, אַז נאָך אַזאַ גרונטיקן זופּ איז אין פלעשל געבליבן אַ העלפט.

— אָט אַזעלכער זייט איר דאָס! — האָט דער פעלדקוראַט אַ שמייכל געטאָן און מיט אַ ווונק אין דער זייט צום פרייווויליקן, — איר דערמאָנט נאָך גאָטס נאָמען! אויב אַזוי מוז דער אויבערשטער אייך ניט אַנדערש באַשטראָפן.

— און דער פאַטער האָט זיך ווידער צעקושט מיטן פלעשל. דערנאָך האָט ער דאָס דערלאַנגט שווייקן און באַפוילן:

— פאַרענדיק!

— אַף מלחמה ווי אַף מלחמה — האָט שווייק געזאָגט גוטמוטיק צום קאַפּראַל, דערלאַנגענדיק אים דאָס פּוסטע פלעשל. יענער האָט דערויף געענטפערט נאָר מיט יענעם ווילד בליש־טשעדיקן קוק, וואָס עס טרעפט נאָר ביי משוגעים.

— איצט וועל איך ביז ווען ווידער אַמאָל כאַפּן אַ דרעמל, — האָט דערקלערט דער פעלדקוראַט, און וואָלט אייך בעטן מיך אופצוּוועקן, ווי נאָר מיר וועלן קומען אין ווין.

— און איר, — האָט ער זיך געווענדט צו שווייקן, — וועט דערנאָך אַראָפּגיין אין דער אָפיצער־קיך און בריינגען מיר עסן, איר וועט זאָגן, אַז דאָס איז פאַרן אויבער־פעלדקוראַט לאַצינאַ. סטאַרעט זיך צו קריגן אַ טאָפּלטע פּאָרציע. אויב עס וועלן זיין קניידלעך, זאָלט איר נעמען ניט פון ברעג, ווייל עס

לוינט ניט. דערנאָך וועט איר מיר ברענגען פון קיך אַ בוטל וויין, און נעמט מיט זיך אַ קעסעלע. מען זאָל אייך אָנגיסן ראָם.

— פּאַטער לאַצינאַ האָט גענומען ארומטאַפּן ביי זיך אין די קעשענעס.

— הערט זיך איין, — האָט ער זיך געווענדט צום קאַפּראַל,

— איך האָב קיין קליינגעלט ניט, אַנטלייט מיר אַ גולדן, אָט אַזוי, נאָט אייך. ווי רופט מען אייך?

— שוויק.

— נאָט אייך אַ גולדן אויפן וועג, שוויק. און אַ צווייטן גולדן וועט איר קריגן, שוויק, ווען איר וועט אַלצדינג אָפּטאָן ווי געהעריג . . . יאָ, שיער ניט פאַרגעסן: זאָלן זיי אייך געבן פאַר מיר ציגאַרן און פּאַפּיראָסן. אז מען וועט טיילן שאָקאָלאַד, זאָלט איר נעמען פאַר צווייען, און אויב מען וועט געבן קאָנסערוון, זאָלט איר זיך סטאַרען צו נעמען אַ געראַיכערטן צונג אָדער אַ גענזענעם לעבער. אויב עס וועט זיין קען, זאָלט איר זען, מען זאָל אייך ניט אָפּשניידן פון ברעג, און אויב עס וועט זיין אונ־גאַרישע ווורסט, באַדאַרף איך די עקן ניט האָבן, נאָר דוקא דעם מיטן, וואָס זאַפטיקער.

נאָך אָט די רעדע האָט דער פעלדקוראַט זיך אויסגעצויגן אפן בויך און איז באַלד אַנטשלאָפן געוואָרן.

— מיר דוכט, — האָט דער פריוווויליקער זיך געווענדט צום קאַפּראַל, — אַז איר מעגט זיין צופרידן מיט אונדזער אונטערגעוואָרפענעם עופהלע. ער ווייזט זיך ארויס אַ גאַנץ פיינינקער.

— מען האָט אים שוין, ווי יענער זאָגט, אַנטוויינט, הער קאַפּראַל,— האָט זיך ארייגעמישט שוויק: — ער טרינקט שוין פון פלעשעלע.

דער קאַפּראַל האָט אַ ווײלינקע געקווינקלט זיך און דערנאָך האָט ער אוועקגעוואָרפן גאָר די חניפה און האָט טרוקן ארויסגערעדט:

— יאָ, ער איז גאָר אַ קאַטינקע.

— אַט דער קוּנץ זיינער מיטן קליינגעלט, וואָס ער האָט ניט, — האָט שווייק ווייטער גערעדט, דערמאָנט ער מיר אַ געוויסן מליטשקאָ, אַ מוליער אין דייוויץ . . . יענער האָט אויך קיין מאָל קיין קליינגעלט ניט געהאַט, ביז ער איז אריינגעקראָכן אין חובות ביז איבער די אויערן און מען האָט אים אריינגעזעצט פאַר אָפּנאַרעריי. גרויס געלט פלעגט שטענדיק פאַרשפּורן און קליינגעלט האָט ער קיינמאָל ניט געהאַט.

— אין 75-טן פּולק, האָט געזאָגט איינער פון די וואַך-סאָלדאַטן, — האָט איין קאַפּיטאַן פאַרשפּורט די גאַנצע קאַסע פון פּולק, און ער האָט געמוזט ארויס אין דימיסיע, איצט איז ער שוין ווידער אַמאָל ראָטע-קאָמאַנדיר; אַ פעלדוועבל, וואָס האָט באַגנבעט די קרוין אף טוך פאַר לאַצן, — מען האָט ארויסגעגנבעט אַ שטיקער צוואַנציק טוך, — דינט איצט פאַר אַן אויבער-פעלדוועבל; דערפאַר האָט מען אין סערביע דערשאָסן אַ פּוסגייער-סאָלדאַט דערפאַר וואָס ער האָט אַן איין מאָל אופגעגעסן זיין פּאָרציע, וואָס האָט אים באַדאַרפט קלעקן אף דריי טעג.

— דאָ שמועסט מען ניט וועגן דעם, — האָט דערקלערט דער קאַפּראַל, — נאָר וואָס אמת איז אמת: נעמען ביי אַן אָרימען קאַפּראַל צוויי גולדן, בכדי ארויסצוואַרפן זיי אף טרינק-געלט . . .

— נאַט אייך אָפּ אייער גולדן! — האָט אויסגערופן שווייק.

— איך וויל ניט רייך ווערן אף אייער חשבון. און אַז ער וועט מיר געבן דעם צווייטן גולדן, וועל איך אייך ווייטער אָפּגעבן, איר זאָלט ניט פלאַנכענען. אין גרונט גערעדט, האָט אייך נאָר באַדאַרפט הנאה טאָן וואָס אייער עלטסטער אָנטלייט ביי אייך אף אויסצוטרינקען. נאָר איר זייט אַ גרויסער עגאָאיסט. דאָ האָט געהאַלטן נאָר ביי אַ פּאָר גולדן, נאָר איך וואָלט געוועזן אַ בלען אַ קוק טאָן, ווי וואָלט איר געטאַנצט, אויב איר וואָלט געמוזט מקריב זיין אייער לעבן פאַר אייער עלטסטן, אויב ער וואָלט געלעגן אַ פאַרווונדיקטער ערגעץ נעבן דעם שונאס טראַנשייעס און

איר וואָלט באַדאַרפֿט אים ראַטעווען און אַרויסטראָגן אים אַף די הענט, און דאָ וואָלט מען אַף אײַך געפֿײַערט מיט שראַפּנעלן און מיט שדים ווייסן וואָס נאָך.

— אַזאַ העלד ווי איר וואָלט זיך שוין געוויס באַדאַנקט, — האָט זיך אַ שטאָך געטאָן דער קאַפּראַל. — איך בעט אײַך איבער אײַער כּבֿוד — אַן אָפֿיצערס־דינער!

— אין איטלעכן געשלעג זײַנען פֿאַראַן עטלעכע אַזעלכע, וואָס באַראָסן זיך, — האָט זיך ווידער אַרײַנגעמישט אין שמועס איינער פֿון די וואַך־סאָלדאַטן. — אַט אַנוסטן אין בודוויים האָט מיר אַ פֿאַרווונדעטער חבֿר דערציילט, אַז ווען זיי זײַנען געגאַנגען אין אַטאַקע, האָט ער זיך באַדאַנקט דרײַ מאָל נאָך אַנאַנד. דאָס ערשטע מאָל, ווען זיי זײַנען אַרויסגעקלעטערט פֿון די גראָבנס און גענומען פֿויזען צו די דראָט־פֿאַרצאַמונגען, דערנאָך, ווען זיי האָבן אָנגעהויבן שנײַדן די דראָט, און דער דריטער מאָל — ווען די רוסן האָבן אַ הוקע געטאָן „הוראַ" און זיך געלאָזט צו אים לויפֿן מיט די באַגנעטן דערנאָך זײַנען אונדזערע געלאָפֿן צוריק צו די טראַנשייען, און אין זייער קיים איז ניט געווען קיין איינער, וואָס זאָל זיך ניט האָבן באַדאַנקט... יאָ, דאָ קען מען שוין גאָר ניט ווייסן אַפֿריער, וואָס מיט אַ מענטשן קען פּאַסירן.

— ווידער אַמאָל טרעפֿט, — האָט געזאָגט שווייק, — אַז אַ מענטש הויבט אָן קערן ברעכן בעת אַ געשלעג. אין פּראָג אין אַ קאַפֿיי האָט איין קראַנקער, וואָס האָט געהאַלטן ביים געזונט ווערן, מיר דערציילט, ווי אַזוי ער איז געווען אין אַ שלאַכט נעבן איינעם פֿון די פֿאָרטן פֿון פּערעמישל. איז מיט אַמאָל אויס־געוואַקסן פֿאַר אים אַ רוסישער סאָלדאַט, הויך ווי אַ באַרג, און גלײַך אַף אים מיטן באַגנעט, און אונטערן נאָז ביים רוס הייגט אַ טראָפּן גרויס ווי אַן איי. ווי מײַן באַקאַנטער האָט אַ קוק געטאָן אַפֿן דאָזיקן טראָפּן, אַפֿן סמאַרן הייסט דאָס, האָט אים באַלד גענומען קערן ברעכן, אַז ער האָט געמוזט תּיכּף אַוועקגיין אין פּונקט, און דאָרט האָט מען ביי אים געפֿונען כאָלערע דערנאָך האָט מען אים אָפּגעשיקט אין כאָלערע־באַראַק אין פּעשט, און דאָרט האָט ער טאַקע מיט אַן אמתן געכאַפּט די כאָלערע.

— וואָס איז ער געווען, אַ פּראָסטער סאָלדאַט אָדער אַ קאַפּראַל? — האָט געפרעגט דער פּריוווליקער.

— אַ קאַפּראַל, — האָט שוויק געענטפערט אָן אַ קלער צו טאָן.

— דאָס וואָלט זיך געקאָנט טרעפן מיט איטלעכן פּריוווליקן.— האָט דער קאַפּראַל באַמערקט מעשה גראָבער קאָפּ, און דערביי האָט ער מיט נצחון אַ קוק געטאָן אפן פּריוווליקן, ווי איינער זאָגט: „קוגציק דיך פּאַטשאַפּעט, אַ? אנו, וואָסטו דערויף זאָגן?

נאָר יענער האָט געשוויגן און זיך אויסגעצויגן אפן באַנק.

זיין איז שוין געווען ניט ווייט. ווער עס איז ניט געשלאָפן, דער האָט מיט חידוש געקוקט דורכן פענצטער אף די דראָט־פאַרצאַמונגען און כלערליי באַפעסטיקונגען, וואָס זיינען געווען געמאַכט ארום דער הויפּט־שטאָט.

ניכּר, אז אפן גאָרן צוג האָט אָט די שטעכעדיקע דראָט אָנגעוואָרפן אַ שטיקל מרה־שחורה. וואָרום אפילו די דייטשע דאָר־פישע בחורים פון בערג רייכנשטיין, וואָס האָבן נאָך אלץ אין די הינטערשטע וואַגאָנעם מיט ווילדע קולות ארויסגעשריען זייערע לידער, זיינען איצט, ווען מען איז דורכגעפאָרן דורך די פאַר־צאַמטע פאָרשטעט, אנטשוויגן געוואָרן.

— אַלץ איז געווען אין אָרדענונג, — האָט ארויסגעשריען שוויק זיין מיינונג מכּח די גראָבנס: — אלץ אין דער בעסטער אָרדענונג. מער ניט וואָס די ווינער, אז זיי פאָרן ארויס אויסער שטאָט קאָנען זיך צערייסן די הויזן אן די שטעכלקעס. דאָ מוז מען זיין זייער פאָרזיכטיק.

— און — דאָס איז בכלל זייער אַ וויכטיקע שטאָט, — האָט ער ווייטער גערעדט. — ווען מען טוט נאָר אַ קלער, וויפיל ווילדע חיות עס זיינען פאַראַן כאָטשבי אין איין שענברונער זאָאָ־לאָגישן גאָרטן. אַז איך בין מיט עטלעכע יאָר צוריק געווען אין ווין, האָב איך מער פון אלץ ליב געהאַט צו גיין קוקן די מאַלפּעס. אָבער ווען עמיצער פון די הויכע פענצטער פלעגט ארויספאָרן

פון שענברונער פאלאץ, פלעגט מען קיינעם ניט דורכלאזן אהין. מיט מיר איז געווען א שניידער פון 9=טן באצירק, האט מען אים אריינגעזעצט דערפאר, וואס ער האט ניט אנדערש געוואלט זען די מאלפעס.

— און אין פאלאץ גופא איז אייך אויסגעקומען צו זיין? — האט געפרעגט דער קאפראל.

— אט דאס איז א הפלא ופלא! — האט געענטפערט שוויק. — אליין אמת בין איך דארט ניט געווען, נאר מיר האבן דערציילט מענטשן, וואס זיינען דארט געווען. שענער פון אלץ איז די ראטע פון די הויף=גרענאדירן. זיי זאגט מען, דארפן זיין ניט ווינציקער פון צוויי מעטער די הייך, און דערנאך אז זיי דינען זיך אויס, קריגן זיי נאך שטעלעס אין דער טאבאק=מאנאפאל. און פרינצעסינס זיינען דארט פאראן — ווי די הינט!

זיי זיינען פארבייגעפארן אן זיך אפצושטעלן עפעס א וואק=זאל, פון וואנען עס האט זיך געהערט א שוואכער אפהילך פון די קלאנגען פון עסטרייכישן הימן; דאס האט געשפילט אן ארקעסטער, וואס איז מסתמה געשיקט געווארן אהין על פי טעות. ווארום ערשט אין א היפשער צייט ארום איז זייער צוג אנגעקומען ווו ער האט געדארפט און איז געבליבן שטיין. דארט האט מען גע=טיילט מיטאק און אפגעריכט א פייערלעכן קבלת פנים.

נאר איצט איז שוין ניט געווען אזוי ווי אין אנהויב קריג, פלעגן זיך איבערעסן אף איטלעכער סטאנציע, ווייל עס פלעגן זיי באגעגענען מחנות פרוילנס אין אידיאטישע ווייסע קליידער און מיט נאך מער אידיאטישע פנימער און מיט משונה נארישע בוקעטן בלומען און מים נאך א סך נארישערער רעדע פון עפעס א מאדאם, וואס איר מאן שפילט איצט די ראלע פון אן איבער=צייגטן פאטריאט און רעפובליקאנער.

אפן קבלת=פנים אין ווין זיינען געווען דריי מיטגלידער פון עסטרייכישן רויטן קרייץ, צוויי מיטגלידער פון א מיליטער=פאריין פון ווינער פרויען און צו איין אפיציעלן פארשטייער פון ווינער שטאט=פארוואלטונג און פון קאמענדאנט.

אפן פנים פון אַט די מענטשן איז געווען קענטיק אַ גרויסע מידקייט.

מיליטער־צוגן פלעגן דאָ פאַרבײַפאָרן דורכן מעת־לעת, סאַניטאַר־צוגן מיט פאַרוווּנדעטע פלעגן פאַרבײַגײן יעדע שעה; אױף די וואָקזאַלן פלעגט מען אַלע ווײַלע אַריבערפירן וואַגאָנעס מיט געפאַנגענע פון איין ליניע אױף דער צווייטער, און בײַ דעם אַלעמען האָבן געמוזט זײַן דערבײַ פאָרשטייער פון פאַרשיידענע געזעלשאַפטן און אַנשטאַלטן. דאָס איז געגאַנגען אַזוי טאָג אויס טאָג איין, און פון דער לכתּחילהדיקער התלהבות איז געבליבן נאָר אַ נודניש. מענטשן פלעגן זיך בײַטן צו אַט די באַגעגענישן, נאָר אַלע די וואָס פלעגן נאָר קומען אױף אַ ווינער וואָקזאַל, האָבן געהאַט דעם זעלביקן אויסדרוק פון מידקייט אפן פנים, ווי די וואָס האָבן היינט אָפּגעוואַרט דעם צוג מיטן בודווייסער פּולק.

פון די וואַגאָנעס האָבן אַרויסגעקוקט סאָלדאַטן, וואָס אין זייער בליק איז געווען דער זעלביקער יאוש, ווי בײַ פאַרמשפּטע צום טויט.

צו זיי זײַנען צוגעגאַנגען דאַמען און האָבן געטיילט לעקעכלעך מיט אויפשריפטן פון צוקער „ביזן זיגערישן סוף!" אָדער „גאָט, שטראָף ענגלאַנד!" אָדער „דער עסטרײַכישער סאָלדאַט האָט אַ פאָטערלאַנד, ער ליבט דאָס, און דערפאַר ווייס ער, פאַר וואָס ער קעמפט".

עס איז געווען קענטיק, ווי די בערג־איינוווינער פון בערג־רײַכענשטיין האָבן געפאַקט די לעקעכלעך אין בײדע באַקן, נאָר דער אויסדרוק פון יאוש איז ניט אַראָפּ פון זייער פנים.

דערנאָך איז געגעבן געוואָרן אַ באַפעל צו צוגיין ראָטעס־ווייז צו די פעלד־קיכן, וואָס זײַנען געווען אויסגעשטעלט אפן פעראָן, און באַקומען וואַרימעס.

דאָרט האָט זיך געפונען אויך די אָפיצערן־קיך, וואָס דאָרט האָט שווייק אָפּגעגעבן דעם פעלד־קוראַטס קוויטעלע. דער פרײַוויליקער ווידער האָט געוואַרט געדולדיק, ביז מע, וועט אים

געבן עסן, ווייל צוויי וואַך=סאָלדאַטן זיינען אוועק ברענגען וואַרימעס פאַרן גאַנצן אַרעסטאַנטן=וואַגאָן.

שווייק האָט אויסגעפירט זיין שליחות מעשה=בריה. צוריק=וועגס האָט ער שפּאַנענדיק איבער די רעלסן צו זיין וואַגאָן, מיט אַמאָל דערזען דעם לייטענאַנט לוקאַש. יענער איז אַרומגעגאַנגען אַהין און אַהער איבער דער אייזנבאַן=ליניע און געוואַרט, צי וועט אים אויך אָנקומען עפּעס פון דער אָפיצערן=קיך.

זיין לאַגע איז געווען ניט גאָר קיין געשמאַקע, וואָרום ציטוויליק האָט ער געמוזט אויסקומען מיט איין דינער בשותפות מיט לייטענאַנט קירשנער. דער דאָזיקער נפש האָט געזאָרגט נאָר וועגן זיין אייגענעם אָפיצער, און לייטענאַנט לוקאַש איז געווען ביי אים אַ שטיף=קינד.

— פאַר וועמען טראָגט איר דאָס, שווייק, — האָט א פרעג געטאָן דער אומגליקלעכער לייטענאַנט, אז שווייק האָט אוועקגעלייגט אף דער ערד אַ גאַנצן פּאַק גוטע זאַכן, וואָס ער האָט דער=קאַזשעט פאַרן פעלד=קוראַט און איינגעוויקלט אין זיין מאַנטל.

אף א רגע האָט שווייק זיך דערשראָקן: אַבער תיכף האָט ער זיך געשטאַרקט, און זיין פּנים האָט געשיינט פון פרייד און פון מנוחה, בעת ער האָט געענטפערט:

ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, דאָס איז פאַר אייך. איך ווייס נאָר ניט, ווו איז אייער קופּע, און חוץ דעם ווייס איך ניט, וואָס'ט זאָגן דער קאָמענדאַנט פון צוג, ווען איך וועל אַוועק=גיין צו אייך. מיר דוכט, ער איז א גרויסער חזיר.

האָט דער לייטענאַנט א קוק געטאָן ווי פאַרוווּנדערט אף שווייקן, וואָס האָט ווייטער גערעדט מיט דעם זעלביקן גוטמוטיקן און צוטרויליכן טאָן:

— אמת, ער איז אַ חזיר, הער לייטענאַנט, אז ער האָט ביי אונדז אין וואַגאָן קאָנטראָלירט, האָב איך זיך באַלד געמאָלדן, אז עס האָט שוין געשלאָגן עלף און אז איך בין שוין אָפּגעזעסן מיין צייט און אז מען באַדאַרף מיך אַריבערפירן אין קעלבער=וואַגאָן אָדער צו אייך. האָט ער מיר געזאָגט מיט אַזאַ חוצפה, אז

איך זאָל בלייבן אין ארעסטאנטן וואַגאָן כדי איך זאָל אונטערוועגס ניט אנטאָן בזיונות אייך, הער לייטענאַנט.

שווייק האָט געמאכט א ווײנערדיקע מינע.

— אזוי ווי איך וואָלט אייך, הער לייטענאַנט, ווען עס איז אנגעטאָן בזיונות.

לייטענאנט לוקאַש האט נאָר אָפּגעזופּצט.

— קיין בזיונות, — האט שווייק ווייטער גערעדט, — האָב איך אייך שוין געווים ניט אנגעטאָן, און אויב עס איז עפּעס געווען, איז דאָס געווען א צופאַל, א באַשערטע זאַך פון גאָט, ווי עס פלעגט זאָגן דער אלטער וואַניטשעק פון פילגראַם, אז ער איז אָפּגעזעסן זיין זעקס־און־דרייסיקסטן טערמין. אף מיין ווארט, איך האָב קיין מאָל ניט געטאָן קיין זאַך מיט א כיוון, הער לייטע־נאַנט, איך האָב שטענדיק געוואָלט מאכן אלץ פיינער און אלץ בעסער, און איך בין ניט שולדיק, וואס מיר ביידע האָבן דערפון קיין הנאה ניט געהאַט, נאָר רק פארשלעפּענישן און כלערליי צרות.

— נו, מילא, וויינט ניט אזוי, שווייק, — האט לייטענאַנט לוקאַש געזאָגט פריינטלעך, אַז זיי זיינען צוגעגאנגען צום שטאַב־וואַגאָן. — איך וועל אלץ איינשטעלן אזוי, אַז איר זאָלט ווייטער בלייבן ביי מיר.

— אָ ניין, הער לייטענאַנט. איך וויין ניט. מיר איז נאָר געווארן פלוצים אזוי פאַרדראָסיק, וואָס מיר מיט אייך זיינען די סאַמע אומגליקלעכסטע מענטשן אין דער דאָזיקער מלחמה און בכלל אף דער וועלט און מיר ביידע זיינען דערין גאָר ניט שולדיק... דאָס איז שוין מיין ביטער מזל, אז איך גיב א קלער, אז איך בין שטענדיק געווען אזוי צוגעטאָן...

— באַרואיקט זיך, שווייק.

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאנט, איך סמייע ניט צו ווידערשפּעניקן, זיסט וואלט איך געזאגט, אז איך קען זיך בכלל ניט באַרואיקן, מילא, איך מוז דאָך זאָגן, אַז לויט אייער באַפעל האָב איך זיך באַרואיקט אין גאַנצן.

— הייסט דאָס, קריכט אין וואגאָן שווייק.
— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, איך קריך שוין.

4.

שווייק אין קיראַליבידע.

איבער דעם מיליטער-לאַגער אין ברוק האָט געהערשט נאַכט-שטילקייט. אין די באַראַקעס פאַר די פּראָסטע זעלנער האָבן די סאָלדאַטן געציטערט פאַר קעלט, און אין די אָפיצער-באַראַקעס האָט מען געהאַלטן אָפן די פענצטער, וואָרום דאָרט איז געווען צו הייס.

אומעטום זיינען געווען צעשטעלט וואַך-סאָלדאַטן, וואָס האָבן ארומגעשפּרייזט אַהין און צוריק מיט געמאָסטענע טריט בכדי נישט אנטשלאָפן צו ווערן.

אין איינעם פון די אָפיצער-באַראַקעס איז שפּעט ביינאַכט געזעסן שווייק און האָט געוואַרט אַף זיין לייטענאַנט לוקאַש, וואָס איז פאַרנאַכט אַוועק אין שטאָט, אין טעאַטער אַריין, און איז ביז איצט נאָך נישט געווען געקומען צוריק. שווייק איז געזעסן אַפן אויסגעבעטן בעט פון זיין אָפיצער און אים קעגנאיבער אַפן טיש איז געזעסן דער באַדינער פון מאַיאָר ווענצל. די צימערן פון לוקאַש און פון ווענצל זיינען געווען אין זעלביקן קאָרידאָר. מיקולאַשעק, מאַיאָר ווענצלס דינער, אַ נידעריק געוואַקסענער, געשטופּלטער יונג, האָט געשאָקלט מיט די פיס און זיך געזודלט.

— איך קאָן זיך נישט אָפּוווּנדערן אַף אָט דעם אַלטן תרח, וואָס ער איז נאָך נישטאָ. און ווו טראָגט דאָס אים דער שוואַרץ-יאָר ארום שפּעט ביינאַכט? ער וואָלט זיך כאָטש געהאַט אָנגע-שטויסן מיר צו לאָזן דעם שליסל פון צימער, וואָלט מען געקאָנט כאַפּן אַ זופּ און אַ דרעמל טאָן. איך האָב דאָרט וויין אסך.

— מען זאָגט, ער גנבעט וויין, — איז אים שווייק אַריינ-געפאַלן אין די רייד; ער האָט זיך בהרחבה געריבערט זיין

אָפּיצערס פּאַפּיראָסן, וואָרום לוקאַש האָט אים געהאַט פאַרזאָגט, ער זאָל בײַ אים אין צימער מיט זײַן ליזלקע ניט אָנרייכערן. — דו ווייסט דאָך מסתמא, פון וואַנען קומט צו אײַך ווײַן?

— אויך מיר אַ דאגה! איך גיי, וווּהין ער שיקט מיך, — האָט זיך מיקולאַשעק אָפּגערופן אַף אַ בײַקול. — ער גיט מיר אַ קוויטל אַזוינס, און איך גיי קריגן אַ פּאָרציע פאַר קראַנקע און שלעפּ אַהער אַהיים.

— און אויב ער וואָלט דיר געהייסן, — האָט שווייק גע־פרעגט, — אַוועקגנבֿענען די קאַסע פון פּולק, וואָלסטו דאָס אויך געטאָן? אַט דאָ, הינטערן רוקן, זידלסטו אים, און אַליין ציטער־סטו פאַר אים ווי אַ בלאַט.

מיקולאַשעק האָט אַ פינטל געטאָן מיט די אויגן.

— נו, דאָס איז ווי מען זאָגט...

— דאָ איז ניטאָ וואָס צו זאָגן, דו שנעק איינער! — האָט שווייק אַף אים אָנגעשריען, נאָר איז תּיכּף אַנטשוויגן גע־וואָרן, וואָרום עס האָט זיך געעפנט די טיר און עס איז אַרײַן לייטענאַנט לוקאַש. מען האָט באַלד געקאָנט דערקענען, אַז עס איז אים גוט אַפן האַרצן, וואָרום דאָס היטל איז בײַ אים געווען פאַרדרייט מיטן דאַשעק אַף הינטן.

מיקולאַשעק האָט זיך אַזוי דערשראָקן, אַז ער האָט אפילו פאַרגעסן אַראָפּצושפּרינגען פון טיש און האָט אָפּגעגעבן דעם גרוס זיצנדיק, דערבײַ פאַרגעסן לחלוטין, אַז ער האָט ניט קיין היטל אַפן קאָפּ.

— ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז אַלץ איז אין אָרדענונג, — האָט געמאָלדן שווייק, אויסגעצויגן זיך מעשה־זעלנער, נאָר מיט אַ פּאַפּיראָס אין מויל.

נאָר לייטענאַנט לוקאַש האָט דאָס ניט באַמערקט, נאָר ער איז גלייך צוגעגאַנגען צו מיקולאַשעקן, וואָס איז נאָך אַלץ געזעסן שטייף אַפן טיש מיט אויסגעגלאָצטע אויגן.

— ערלויבט זיך פאָרצושטעלן: לייטענאַנט לוקאַש, — האָט ער אַרויסגערעדט ניט מיט קיין גאָר פעסטער שטים. — און ווי רופט מען אײַך?

מיקולאַשעק האָט ניט געענטפֿערט. האָט לייטענאַנט לוקאַש צוגערוקט צו מיקולאַשעקן, וואָס איז געזעסן אויפֿן טיש, אַ שטול, האָט זיך אַנידערגעזעצט, אַ קוק געטאָן אויפֿן סאָלדאַט פֿון אונטן אַרויף און האָט געזאָגט:

— שוועיק, ברענגט נאָר אַהער פֿון טשעמאָדאַן מיין דינסט-רעוואָלווער.

אין דער צייט וואָס שוועיק האָט אַרומגעזוכט אין טשעמאָדאַן, האָט מיקולאַשעק, פֿאַרשטיינערט פֿון שרעק, געשוויגן ווי אַ געהרגעטער און נאָר מיט אימה געקוקט אויפֿן לייטענאַנט אויב ער וואָלט אין יענער מינוט זיך געקאָנט אָפּגעבן אַ חשבון, אַז ער זיצט אויפֿן טיש, וואָלט ער דאָס ניט אַריבערגעטראָגן, וואָרום מיט זיינע פֿיס האָט ער אָנגערירט די קני פֿון לייטענאַנט, וואָס איז געזעסן אַנטקעגן אים.

— היי, מענטש איינער, ווי הייסט איר? — האָט דער לייטענאַנט איבערגעחזרט זיין פֿראַגע.

נאָר יענער האָט עקשנותדיק געשוויגן. ווי ער האָט שפּעטער דערקלערט, איז ער געזעסן אַזוי ווי געליימט. ער האָט געוואָלט אַראָפּשפּרינגען פֿון טיש, און האָט ניט געקאָנט, געוואָלט ענטפֿערן, און ניט געקאָנט, געוואָלט אַראָפּלאָזן די הענט און ניט געקאָנט...

— דער רעוואָלווער איז ניט אָנגעלאָדן, הער לייטענאַנט, — האָט געמאָלדן שוועיק.

— איז לאָד אים אָן, שוועיק.

— אָ ניין, הער לייטענאַנט, דאָס איז ניט מעגלעך, מיר האָבן ניט קיין פּאַטראָנען און אָט דעם ליימענעם גולם איז ניט באַקוועם אַראָפּצונעמען פֿון טיש מיט אַ קויל. ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז דאָס איז מיקולאַשעק, דער דינער פֿון הער מאַיאָר ווענצל. דאָס איז שוין אַ באַוווסטע זאַך, אַז ער בלייבט אָן לשון, ווען ער זעט עמיצן פֿון די הערן אָפֿיצערן. ער שעמט זיך בכלל צו רעדן. ער איז בכלל, ווי איך האָב אים געזאָגט, אַ פּענטיוך, אַ געשלייערטע לעלע. הער מאַיאָר ווענצל גייען אַוועק אין שטאָט אַריין און לאָזן דאָס איבער אין קאָרידאָר, און

דאָס בלאַנקעט אַרום איבער די באַראַקעס בײַ די איבעריקע אָפיצער־דינערס. וואָלט געווען כאַטש, פאַרוואָס מורא צו האָבן, דאָס האָט דאָך אָבער גאָרנישט ניט געטאָן.

שווייק האָט אַפילו אויסגעשפּיען. לויט זײַן שטים און לויט דעם, ווי ער האָט גערעדט וועגן מיקולאַשעקן בלשון „דאָס“, איז קענטיק געווען, ווי געפאַלן יענער איז בײַ אים אין די אויגן פאַר זײַן פּחדנות, וואָס פאַסט גאָרניט פאַר אַ קריגס־העלד.

— אַזוי ערלויבט, הער לייטענאַנט, — האָט שווייק ווײַטער גערעדט, — אים אַרומצושמעקן.

און שווייק האָט גענומען מיקולאַשעקן, וואָס האָט נאָך אַלץ געקוקט מיט אַרויסגעשטאַרצטע אויגן, ווי אַ אידיאָט, אויפן לייטע־נאַנט, אַראָפּגעשלעפּט אים פון טיש, אים אַוועקגעשטעלט אויף די פיס און אים באַשמעקט.

— נאָך ניט, — האָט ער געמאָלדן, — נאָר ער הויבט שוין אָן. באַפעלט אים אַרויסצוּוואַרפן?

— וואַרפט אים אַרויס, שווייק.

און שווייק האָט אַרויסגעפירט מיקולאַשעקן, וואָס האָט זיך געטרייסלט פאַר שרעק, אין קאָרידאָר און אויף יענער זײַט טיר האָט ער צו אים אַזוי געזאָגט:

— הייסט דאָס אַז איך האָב דיר געראַטעוועט דײַן לעבן, דו שוטה בן פּיקהאָלץ. דערפאַר זאָלסטו מיר ברענגען בשתיקה צו שלעפן אַ פלעשל ווײַן, איידער מאַיאָר ווענצל איז געקומען. נו, אָן קאַטאָוועס. ערנסט, איך האָב דיר געראַטעוועט דאָס לעבן. אַז מײַן לייטענאַנט איז שכור, קאָן זיך דאָס אויסלאָזן ניט גוט. נאָר איך אַליין קאָן זיך מיט אים באַגיין, מער קיינער ניט.

— איך...

— אַ פוילע נבלה ביסטו, אָט וואָס — האָט שווייק גע־זאָגט מיט ביטול. — זיץ זיך אויפן שוועל און וואַרט, ביז׳ס קומען דײַן מאַיאָר ווענצל.

— אָט זײַט איר געקומען, — האָט לייטענאַנט לוקאַש מקבל פּנים געווען שווייקן. — איך וויל מיט אײַך זיך דורכ־שמועסן. נאָר שטייט ניט ווידער אַזוי שטײַף אויסגעצויגן ווי אַ

אידיאָט... זעצט זיך, שווייק. האַלט די מויל און האָרכט זיך צו מיט קאָפּ! ווייסט איר, ווו עס איז אין קיראַליכידע סאָפּראָני-גאַס? פאַרשרייבט זיך אָף אַ פּאַפּירל: „סאָפּראָני גאַס נומער 16. אין יענעם הויז געפינט זיך נאָך אַן אייזן-געשעפט. איר ווייסט, וואָס דאָס איז אייזן-געשעפט? צום טייוול, זאָגט ניט: „גאַנץ ריכטיק!" זאָגט: „איך ווייס" אָדער „איך ווייס ניט". בכן, איר ווייסט, וואָס דאָס איז אַזוינס אַן אייזן-געשעפט? הייסט דאָס, איר ווייסט? פיין! דאָס געשעפט געהער איינעם אַ מאַדיאַר, אַ געוויסן קאַקאָני. ווייסט איר, וואָס איז דאָס אַזוינס אַ מאַדיאַר? טמטייוול! ווייסט איר אָדער ווייסט איר ניט? איר ווייסט? אויסגעצייכנט! איבערן געשעפט געפינט זיך דער ערשטער גאָרן, און דאָרט וווינט ער. ווייסט איר דאָס? איר ווייסט ניט? איז זאָג איך אייך דאָס, אַז ער וווינט דאָרט. איז דאָס אייך גענוג? גענוג? זייער גוט! אויב דאָס וואָלט אייך ניט געווען גענוג, וואָלט איך געהייסן אַוועקזעצן אייך אין אַרעסט. איר האָט זיך אָנגעמערקט, אַז דעם דאָזיקן טיפּ רופט מען קאַקאָני? מען דאַרף ניט בעסער! הייסט דאָס, מאָרגן פרי, אַזייגער צען, וועט איר אַראָפּגיין אין שטאָט, אופזוכן דאָס דאָזיקע הויז, אַרופגיין אויפן ערשטן גאָרן און איבער-געבן פרוי קאַקאָני דעם דאָזיקן בריוו.

און לייטענאַנט לוקאַש האָט אופגעעפנט זיין פּולאַרעס און געגעצנדיק דערלאַנגט שווייקן אַ ווייסן קאָנווערט אָן אַן אַדרעס.

דאָס איז זייער אַ וויכטיקער ענין, שווייק, — האָט ער ווייטער גערעדט. — מען מוז שטענדיק זיין געהיט, און דערפאַר, זעט איר, איז אויפן קאָנווערט טאַקע קיין אַדרעס ניטאָ. איך פאַר-לאָז זיך אין גאַנצן אָף אייך, אַז איר וועט איבערגעבן דעם בריוו וועמען מען דאַרף. פאַרצייכנט זיך נאָך, אַז מען רופט די דאָזיקע דאַמע עטעלקאַ; פאַרשרייבט אַזוי: „פרוי עטעלקאַ קאַקאָני". איך חזר אייך איבער נאָך אַמאָל, אַז איר מוזט איבערגעבן דעם בריוו ניט אַנדערש צו איר אין די הענט און וואַרטן אָף אַן ענטפער. אַז איר וואַרט אָף אַן ענטפער, דאָס איז אָנגעשריבן אין בריוו... נו, וואָס דאַרפט איר נאָך?

— און אז מען וועט מיר ניט געבן קיין ענטפער, וואָס זאָל איך דעמאָלט טאָן?

דעמאָלט וועט איר מוזן דערמאָנען, אז איך מוז קריגן אַן ענטפער, זאָל זיין וואָס עס וויל, — האָט געזאָגט דער לייטע־נאַנט, ווידער אמאָל מיט אַ ברייטן גענעץ איבערן גאַנצן מויל.— נו, און איצט גיי איך שלאָפן, איך בין היינט שטאַרק מיד. גע־טרונקען האָב איך פון כל המינים. איך מיין, אז איטלעכער וואָלט זיך איינגעמאַטערט פון אַזאַ אָוונט און פון אַזאַ נאַכט.

לייטענאַנט לוקאַש האָט לכתחילה גאָרניט גערעכנט צו קומען אהיים אַזוי שפּעט. פאַרנאַכט איז ער אוועק פון לאַגער אין שטאָט אַריין, בכדי אָפּצוזיצן אַ שעה צי צוויי אין מאַדיאַרישן טעאַטער אין קיראַליבידע, וווּ מען האָט געשפּילט עפּעס אַ מאַדיאַרישע אָפּערעטע מיט אַרטיסטינס, וואָס זייער הויפּט־מעלה איז געווען, וואָס זיי האָבן ביים טאַנצן געהויבן הויך די פיס. לייטענאַנט לוקאַש איז דערפון ניט שטאַרק נתפעל געווען.

דערפאַר אָבער אין דער הפסקה נאָכן ערשטן אַקט האָט ער זיך פאַרקוקט אַף אַ דאַמע, וואָס האָט געשלעפּט אַ הערן אין די מיטעלע יאָרן צום גאַרדעראָבע־צימער און האָט ניט אויפ־געהערט צו טענהן, אז זי וויל תיכף גיין אַהיים און אז זי וויל ניט קוקן אַף אַזאַ מיאוסקייט. דאָס האָט זי געטענהט גאַנץ הויך אין דייטש, און איר באַגלייטער האָט איר געענטפערט אונ־גאַריש:

— יאָ, יאָ, נשמה מיינע, מיר גייען, מיר גייען. איך בין פולקום מסכים מיט דיר: דאָס איז טאַקע מיאוס.

— ממש אַן עקל! — האָט די אופגערעקטע דאַמע זיך געבייזערט, בעת זי האָט אָנגעטאָן דעם מאַנטל, און אירע אויגן האָבן אַ בלישטשע געטאָן פון כעס — גרויסע, שוואַרצע אויגן, וואָס האָבן אַזוי געפּאַסט צו איר שיינער פיגור. דערביי האָט זי אַ קוק געטאָן אפן לייטענאַנט לוקאַש און נאָך אמאָל ענערגיש איבערגעחזרט: — עקל, עקל!

דאָס איז געווען אַ ריכטיקער אָנהויב פאַר אַ ראָמאַן אַף איין פוס.

בײַ דער גאַרדעראָבע־פֿרוי איז ער געוואָר געוואָרן, אַז דאָס איז דאָס פֿאַרפֿאַלק קאָקאָני, און אַז ער, דער מאַן, האָט אַן אײַנגעשעפּט אַף סאָפּראַני־גאַס נומער 16.

— און אַליין װױנט ער מיט זײַן פֿרוי עטעלקאַ מיט אַ גאָרן העכער, — האָט די גאַרדעראָבע־פֿרוי אױסגעטײַטשט. — זי איז אַ דײַטשקע פֿון סאָפּראָן און ער איז אַן אונגאַר. דאָ איז אַלץ אױסגעמישט.

לײטענאַנט לוקאַש האָט זיך אױך אָנגעטאָן און איז אַװעק אין שטאָט, װוּ ער האָט זיך באַדאַרפֿט טרעפֿן אין גרױסן קאַפֿע־רעסטאָראַן „ערצהערצאָג אַלבערעכט" מיט עטלעכע אָפֿיצערן פֿון 91־טן פּולק.

ער האָט גערעדט װײניק, נאָר געטרונקען האָט ער װאָס מער, די גאַנצע צײַט געקלערט, װאָס זאָל ער דאָס שרײַבן אַט דער שײנער דאַמע דער צנועה, װאָס האָט אים אַסך מער גענומען, װי אַט די אַלע „מאַלפּעס" (אַזױ פֿלעגן די אָפֿיצערן רופֿן די אַקטריסעס) אין אײנעם.

אין דער בעסטער שטימונג איז ער אַװעק דערנאָך אין קלײנעם קאַפֿע „סאַנקט־סטעפֿאַן־קרײַץ", פֿאַרנומען אַ באַזונדער קאַבינעט, געהײסן דערלאַנגען זיך אַ פֿעדער, טינט און פּאַפּיר און אָנגעשריבן דער דאַמע אַ לאַנגען בריװ, װוּ ער האָט בײַ איר געבעטן אַ זען־זיך.

ער האָט אונטערגעחתמעט זײַן נאָמען, פֿאַרענדיקט דאָס פֿלעשל קאָניאַק, באַשטעלט נאָך אַ פֿלעשל און פּאַװאָליע אױסגעטרונקען גלעזל נאָך גלעזל...

* * *

עס איז שױן געװען צען אַזײגער אינדערפֿרי, אַז שװײק האָט געװעקט זײַן לײטענאַנט.

— ערלױבט צו מעלדן, הער לײטענאַנט, — האָט ער געטענעט, — אַז איר האָט שױן פֿאַרשלאָפֿן דעם אָנהײב פֿון מושטיר, און איך מוז שױן גײן מיטן בריװ קײן קיראַליכידע. איך האָב אײַך געװעקט זיבן אַזײגער, דערנאָך האַלב אַכט, דערנאָך אַכט,

אז אונדזערע זיינען אוועק אפן מושטיר, און איר האָט זיך ערשט איבערגעדרייט אף דער צווייטער זייט, הער לייטענאנט... הערט נאָר, הער לייטענאנט...

לייטענאנט לוקאַש האט עפּעס א בורטשע געטאָן אונטערן נאז און ווידער אמאָל געוואלט זיך שוין איבערקערן אף דער צוויי־טער זייט, נאָר דאָס האט אים ניט אפגעגאָלטן, וואָרום שווייק האָט אָן רחמנות אים געטאָרקעט און אריינגעשריען אים גלייך אין אויער אריין:

— הער לייטענאנט, איך גיי מיטן בריוו קיין קירא־ליכידע.

— מיט וואָסער בריוו? — האט דער לייטענאנט א געגעץ געטאָן. — אך יא, מיט יענעם... דער דאזיקער בריוו איז א קאָנפידיציעלע זאַך, פארשטייט איר? דאס איז, אזוי צו זאָגן, א סוד צווישן אונדז ביידן. איר מעגט גיין.

דער לייטענאנט האָט זיך ווידער איינגעוויקלט אין דער קאָלדרע, וואָס שווייק האָט פון אים געהאָט אראָפּגעשלעפּט, און איז זיך ווייטער אנטשלאָפן געוואָרן, און שווייק איז אוועק קיין קיראַליכידע.

געפונען די סאָפּראָני־גאַס און דעם נומער 16 אף איר וואלט ניט געווען באַזונדערס שווער, אויב ער וואלט צופעליק ניט געטראָפן זיינעם אן אלטן ידיד, דעם סאַפּיאָר וואָדיטשקא, וואָס איז געווען צוגעקאָמאנדירט צו א שטייערישן פּולק, וואָס זיין קאַ־זארמע האט זיך געפונען ניט ווייט פון לאַגער. וואָדיטשקאַ האָט מיט עטלעכע יאר צוריק געוווינט בשכנות מיט שווייקן אין פּראַג, און עס איז געווען ניט מער ווי נאַטירלעך, וואָס זיי זיינען ביידע אריין אין שיינקל „רויט לעמעלע" און בכון, ווו זייער א באַקאַנטע, מיטן נאָמען רוזשענקאַ, האט געדינט פאר א קעלנערין. זי איז געווען אַ טשעכין, און אלע פּרייוויליקע טשעכן, וויפיל עס זיינען געווען אין לאַגער, האבן געהאט ביי איר קרעדיט.

— ווהין טראָגט דיך, בעצם, דאָס גוטע יאר? — האָט געפרעגט וואָדיטשקאַ, אז זיי האָבן אויסגעטרונקען צו איין גלעזל.

— דאס איז, ברודער־לעב, א סוד, — האט געענטפערט שווייק. — נו, מילא, דיר, ווי אן אַלטן גוטן ברודער, מעג איך דאָס אויסזאָגן.

און ער האָט אים טאקע דערציילט אלצדינג מיט אלע פּרטים, און וואדיטשקאַ האט געמאלדן, אז ער איז אן אלטער סאפּיאָר און ער קאן ניט לאזן שווייקן אליין, און דערפאַר וועלן זיי אָפּטראָגן דעם בריוו ביידע.

זיי האָבן זיך ביידע פארטיפט אין א שמועס מכח די גוטע אלטע צייטן, און אז זיי זיינען נאך צוועלף ארויס פון „רויטן לעמעלע" האט זיך זיי אלצדינג אויסגעוויזן גרינג און פשוט.

חוץ דעם, איז ביי זיי געווארן א פעסטע איבערצייגונג, אז זיי האָבן פאר קיינעם און פאר קיין זאך ניט קיין פּחד. וואדיטשקאַ האָט דעם גאנצן וועג ביז צו סאָפּראָני־גאַס ארויסגעוויזן א מורא־דיקע שנאה צו די מאדיארן און האָט ניט אויפגעהערט צו באַרימען זיך, ווי אזוי ער האט שמענדריק געמאכט מיט זיי געשלעגן, ווען און ווו ער האט זיך מיט זיי געשלאגן און ווי אזוי און ווו האט מען אים געשטערט זיך צו שלאגן מיט זיי.

— מיט איין וואָרט, די מאדיאַרן זיינען א מיאוסע אומה, — האָט ער פארענדיקט זיינע מעשיות. דערויף האט אים שווייק געענטפערט מיט א פּראסטן שכל:

— כלעבן, אמאל איז א מאדיאר גאר ניט שולדיק, וואָס ער איז א מאַדיאַר.

— וואס הייסט: ער איז ניט שולדיק? — האט זיך וואדיטשקאַ צעקאכט. — שטותערייו! איטלעכער ענטפערט פאר זיך. איך וואלט געוואָלט, זיי זאלן דיר אויך אָפּשפּילן אזא טענצל, ווי מיר, ווען איך בין דא אָנגעקומען אף קורסן. באַלד דעם ערשטן טאָג האט מען אונדז אריינגעטריבן אין קלאַס,אזוי ווי א שטאַדע שעפּסן, און עפּעס איינער א שמענדער־האָץ האָט גענומען אויס־צייכענען און אויסטייטשן, וואָס איז דאס אזוינס, מיט רעשפּעקט צו מעלדן, א בלינדאַזש, ווי אזוי פארלייגט מען אין אים די פונדאמענטן און ווי אזוי מאַכט מען אים און ווי אזוי מעסט מען אים, און ער האָט געלאזט וויסן, אז ווער ס'וועט מארגן ניט

אָנצייכענען, וועט ווערן באַשטראָפט מיט אַרעסט אָדער צוגעבונדן צום סלופּ. „כאַפּט דאָס דער שוואַרצער יאָר! — טראַכט איך בײַ זיך. — וואָס בין איך דאָ געקומען אַהער אויף די דאָזיקע קורסן? זיך אַרויסצומאַכן פון פּראַנט אָדער צו קריצלען דאָ אַלע אַוונט מיטן בלײַפעדל אין העפטל, ווי אַ שול־אינגל?“ און דאָ האָט מיך אָנגעכאַפּט אַזאַ כּעס, אַז עס איז פּשוט ניטאָ קיין כּח אײַנצוזיצן אויף אָן אָרט, און איך האָב אַפילו אָנקוקן ניט געקאָנט אַט דעם שמענדריק, וואָס האָט אונדז דאָס אַלץ אויסגעטײַטשט. מער פון אַלץ וואָלט איך געוועזן אַ בלען צו צעטראַשקען אַלצדינג — אַט סאַראַ רציחה ס'האָט זיך געקאָכט אין מיר. איך האָב אַפילו ניט דערוואַרט זיך אויף קאַווע און בין גלײַך פון באַראַק אַוועק קיין קיראַליכידע און פון כּעס האָב איך וועגן קיין אַנדער זאַך ניט געקלערט, ווי געפינען עפּעס אַ שטיל ווינקעלע, וווּ איך זאָל קאָנען זיך אָנטרינקען ווי עס געהער צו זײַן און אָנסקאַנדאַלעווען און עמיצן אָנבײַקערן די בײנער און דערנאָך רויִק זיך אַוועקגיין אַהיים. נאָר אַ מענטש טראַכט, און גאָט לאַכט. איך האָב טאַקע געפונען אויפן ברעג טײַך אַ לאָקאַל אײנעם, אַ שטילן אַזוינעם, ווי אַ קאַפּליצע, מיט איין וואָרט, ווי געשאַפן אויף צו מאַכן סקאַנדאַל. געוועזן זײַנען דאָרט סך הכּל צוויי באַזוכערס, וואָס האָבן געשמועסט צווישן זיך אונגאַריש. דאָס האָט מיר פאַרכאַפּט פאַרן האַרצן, און היות ווי איך בין געווען אַ סך שכּורער, ווי איך האָב געמײנט, האָב איך אין אַזאַ צושטאַנד גאָר ניט באַמערקט, אַז בשכנות איז געווען נאָך אַ לאָקאַל, וואָס אַהין האָבן זיך פאַרקליבן, בעת איך האָב געמאַכט די דאָזיקע הכנות, אַ מאַן אַכט הוסאַרן, וואָס האָבן זיך גענומען פאַר מײנע בײנער, ווי נאָר איך בין נאָר אַט די צוויי אײנזאַמע באַזוכער פאַרפאָרן אין די שניים אַרײַן. אַט די לאָבוסעס, די הוסאַרן, האָבן מיך אַזוי אַרומגעפּוצט און אַרומגעיאָגט איבער די סעדער, אַז ערשט אינדערפרי בין איך געקומען אַהיים, און דערנאָך האָב איך געמוזט זיך אַוועקלייגן אין לאַזאַרעט, ווו איך האָב דערציילט אַ באָבע־מעשה, אַז איך בין אַרײַנגעפאַלן אין אַ גרוב, וווּ מען ברענט ציגל. דערנאָך האָט מען מיך אַ גאַנצע וואָך געקײַקלט אין נאַסע לײַלעכער, בכדי דער רוקן זאָל ניט כאַפּן קיין

אַנטצינדונג. ניין ברודער לעבן מען דאַרף זיך ניט ווינטשן אריינצופאלן צו זיי אין די לאַפּעס. דאָס זיינען זאָג איך דיר, ניט קיין מענטשן, נאָר חיות רעות.

אַ פאטש פאר א פאטש, — האט געזאָגט שוויק. — וואס זשע חידושסטו זיך, אז זיי זיינען געווען ברוגז, ווי באלד זיי האבן געמוזט לאזן שטיין אפן טיש זייער וויין און יאגן זיך נאך דיר אין דער פינצטער איבער די מעדער? זיי האבן באדארפט זיך אָפּרעכענען מיט דיר גלייך אפן ארט, און דערנאָך ארויסזעצן דיך פון לאָקאל, פאר זיי וואלט געווען גלייכער, און פאר דיר אויך, אויב זיי וואלטן אפגעעקט מיט דיר נאָך ביים טיש. איך האב געקענט א שיינקער אין ליבען, פארובעק האט ער געהייסן. איין מאל האט איינער א דראט-ארבעטער זיך אנגעטרונקען ביי אים און האט גענומען יענטשען און נודיען, אז דער בראנפן איז שוואך, אז דער שיינקער מישט אים מיט וואסער, אז אויבער, דער דראטער, וועט ארבעטן כאטש הונדערט יאר און וועט קויפן דעם דאזיקן בראנפן אף גאר זיין פארדינסט און אויסטרינקען דאס מיט איין מאל, וועט ער דעמאלט נאך קאנען דורכגיין איבער א דראט, און דערצו נאך מיט אים, מיט דעם פארובעקן אף די הענט און דערנאך האט ער נאָך געזאגט דעם פארובעקן, אז ער איז א כלב בן כלבה און א בלוט-זויגער! דאס האט שוין אונדזער פארובעק ניט אויסגעהאלטן, א כאפ געטאן אים, אנגעקלאפט אים מיט זיינע אייזנשטייגלעך און מיט זיינע איבעריקע דראט-ארבעטן איבערן שארבן און ארויסגעשליידערט אים דורכן טיר, און אפן גאס האט ער געכאפט דעם שטעקן, וואס מען פארמאכט מיט אים די לאדנס און האט אין אים אריינגעצימבלט, וויפיל אין אים איז אריין, ביזן אינוואלידן-פלאץ איז ער פון אים ניט אָפּגעשטאנען. און אז ער האט זיך שוין צעקאכט, האט ער אים דורכגעטריבן נאָך דורכן אינוואלידן-פלאץ און קאראָלינענטאל ביז זשיזשקאוו, און פון דארט קיין מאלעשאוויץ, און דארט ערשט האט ער צעבראכן אף אים דעם שטעקן און האט געמוזט זיך אומקערן. מילא בקיצור, איז דאך גוט. נאר אין אימפעט האט ער גאר פארגעסן, אז ביי אים אין שיינק זיינען נאָך געבליבן געסט, און אז די דאזיקע

מארעוויכערס האבן מסתמא אן אים געמאכט דארט נישקשה פון א טאלק, און כך הוה. אז ער איז געקומען צוריק אין שיינק, האט ער דאס באלד דערזען. די פענצטער זיינען געווען האלב פארמאכט, און אין טיר זיינען געשטאנען צוויי פאליציסטן, שכורע ביז גאר, וואס האבן דארט געמאכט ארדענונג. די משקה זיינע איז געווען אף דערהעלפט אויסגעטרונקען, אף דער גאס האט זיך געוואלגערט אויסגעליידיקט א פעסל פון ראם, און אונטערן טאמבאנק האט פארובעק געפונען צוויי טויט שכורע פארשוינען, וואס די פאליציסטן האבן זיי אין היילעניש ניט באמערקט, און אז ער האט זיי ארויסגעשלעפט פון דארטן, האבן זיי געוואלט אים באצאלן צו צוויי גרייצערס, וויל מער יאקאש ווי פאר דעם געלט האען זיי ניט אויסגעטרונקען. אט דאס האט מען דערפון, ווען מען היילט זיך צופיל! דאס נעמלעכע קענסטו זען אף דער מלחמה. צוערשט צוקלאפן מיר דעם שונא דערנאך יאגן מיר אים נאך פוס טריט, און סוף כל סוף האבן מיר קוים צייט אף א ויברח...

— איך האב זיי, די דאזיקע רוצחים, גוט פארגעדיינקט, — האט זיך אפגערופן וואדיטשקא. — זאל נאר ארייַנפאלן צו מיר אין די הענט איינער פון די הוסארן די דאזיקע, וואלט איך אים שוין באוויזן! ביי אונדז, סאפיארן, ווען מיר צעקאכן זיך, איז ניט קיין קאטאוועס! בשעת מיר זיינען געווען אפן פראנט ביי פערעמישל, איז דארט געווען ביי אונדז אין דער ראטע א קאפיטאן יעצבאכער, אזא כלב שבכלבים, וואס זיין גלייכן ניט צו געפינען. אט איז דאס א מענטש אונדז דערגאנגען די יארן! אף אזוי פיל, אז איין סאלדאט פון אונדזער ראטע, ביטערליך, א דייטש, גאר א לייטישער מענטש, האט זיך דערשאסן איבער אים. דעמאלט האבן מיר זיך געגעבן א ווארט, אז ווי נאר די רוסישע קוילן וועלן נעמען פייפן, האט קאפיטאן יעצבאכער גענוג געלעבט. און די רוסן האבן קוים באוויזן צו געבן פייער, ווי מיר האבן אין קאפיטאן אריינגעשאסן פינף קוילן... נאר דער דאזיקער מנוול האט געהאט אין זיך לעבן, ווי א קאץ, אזוי אז מיר האבן געמוזט אים שוין דערענדיקן מיט נאך צוויי קוילן, בכדי די מעשה זאל ווי עס

איז ניט ארויס. און ער האט נאר א קווייטש געטאן, ווי א חזירל, אזוי קאָמיש... מען האט געקאנט פּלאַצן פון געלעכטער.

וואָדיטשקאַ האט זיך צעלאַכט.

— דאס טרעפט אפן פראנט אלע ווײַלע. מיינער א חבר, וואס איז איצט אויך בײַ אונדז אין פּולק, האט מיר דערציילט, אז בשעת זיי זיינען געגאנגען מיט א פוסגייער־פּולק אף בעל־גראד, האט זייער ראטע דערשאסן, בעת דער שלאכט, זייער לייטענאנט, אויך אזא כלב, וואס האט בעתן מארש מיט די אײַגענע הענט אוועקגעלייגט צוויי סאלדאטן, ווייל זיי זיינען געבליבן אן כחות און האבן ניט געקאנט גיין ווייטער. דער דאזיקער, אז ער האט געהאלטן בײַ דער פּגירה, האט ער פּלוצים גענומען אויספּייפן דעם סיגנאל צום אפּטרעטן... חברה ארום האבן זיך ממש געהאלטן בײַ די זייטן לאכנדיק.

צום סוף פון אט דעם לייטישן און טיפן שמועס האבן שווייק און וואדיטשקא סוף כל סוף אפּגעזוכט דאס אײַזן־געשעפט פון הער קאקאני אף סאפּראני־גאס נומער 16.

— דו וואלסט גלייכער באדארפט דא בלייבן ווארטן אונטן, — האט געזאגט שווייק צו וואדיטשקא בײַ דער פּאראד־טיר. — איך וועל נאר ארויפלויפן אפן בעל־עטאזש, איבערגעבן דעם בריוו, אפּווארטן דעם ענטפער און קום באלד צוריק אראפּ.

— איך זאל דיך לאזן איינעם אליין? — האט וואדיטשקא זיך פארחידושט. — דו קענסט ניט די דאזיקע מאדיארן, זאג איך דיר נאך אמאל. דא באדארף מען זיין געהיט ביז גאר. איך וועל אים מאכן אן אילומינאציע, אז...

— הער זיך איין, וואדיטשקא, — האט שווייק געזאגט ערנסט: — דא איז דאך ניט קיין עסק מיט א מאדיאר, נאר מיט א דאמע. איך האב דיר דאך אלץ שוין אויסגעטייטשט, בעת מיר זיינען געזעסן אין שיינקל, אז איך טראג א בריוו פון מיין לייטענאנט, און אז דאס איז א גרויסער סוד. מיין לייטענאנט האט מיך פארשווארן, אז קיין איין לעבעדיקער נפש טאר וועגן דעם ניט וויסן. און דו אליין האסט דאך דערצו מסכים געווען.

איך האָב דאָך דיר אויסגעטײַטשט, אַז איך מוז פּינקטלעך אויס־פירן מײַן לייטענאַנטס באַפעל, און דאָ מיט אַמאָל ווילסטו אַרויף צוזאַמען מיט מיר.

— דו קענסט מיך נאָך ניט, שוויַק, — האָט געענטפערט מיט דער זעלבער ערנסטקייט דער אַלטער סאַפּיאָר וואָדיטשקאַ. — ווײַבאַלד איך האָב געזאָגט, אַז איך באַגלייט דיך, דאַרפסטו וויסן זײַן איין מאָל פאַר אַלע מאָל, אַז מײַנס אַ וואָרט באַשטייט אַנט־קעגן הונדערט אַן אַנדערנס. אַז צוויי גייען, איז שטענדיק זיכערער.

— וואָרט, וואָדיטשקאַ, איך וועל דיך נאָך איבערריידן. דו ווייסט, ווו עס איז אין ווישעגראַד די בעקלאַנער גאַס? אָט דאָרט, אויף אָט דער גאַס האָט דער שלאָסער וואָבאָרנעק געהאַט אַ וואַרשטאַט. דאָס איז געווען אַ מענטש מיט האַרץ, און איין מאָל, אַז ער האָט זיך פאַרהוליעט און איז דערנאָך געקומען אַהיים, האָט ער מיט זיך מיטגענומען אויף נאַכט־לעגער זײַנעם אַ גוטן ברודער, אויך פון בגילופין. מילא בקיצור, נאָך אָט דער מעשה איז ער אַפּגעלעגן עטלעכע טעג, און איטלעכס מאָל, אַז די ווײַב פלעגט אים איבערבינדן דעם צעמטיתטן קאָפּ, פלעגט זי טענהן: „אָט זעסטו, מײַן טײַערער, וואָלט איר געקומען אַהיים ניט זאָלבענאַנד, וואָלט געווען נאָר אײן סקאַנדאַל און איך וואָלט דיר ניט אַ כמאַליע געטאָן איבערן קאָפּ מיטן דעצימאַל־וואָג“. און ער, אַז ער איז שוין געווען בכח צו ריידן, האָט ער איר געענטפערט: „ביסט גערעכט, מײַן קרויך, און אַז איך וועל אַ צווייטן מאָל גיין ערגעץ, וועל איך שוין קיינעם מער ניט מיט־ברײַנגען“.

— מער וואָלט ניט אויסגעפעלט, — איז וואָדיטשקאַ גע־וואָרן אָן אויפגעקאָכטער, — אַז אָט די מאַדיאַרישע קישקע זאָל אונדז אַ כמאַליע טאָן מיט עפּעס איבערן קאָפּ. אַזאַ! איך וועל אים דאָס אַ נעם טאָן פאַרן גאָרגל און אַ שלײַדער אַראָפּ איבער דער טרעפּ, אַז ער וועט בײַ מיר פליען ווי אַ שראַפּנעל. מיט די דאָזיקע מאַדיאַרן מאַכט מען ניט קיין מחוקות. פאַראַן אויף וואָס צו קוקן!

— וואדיטשקא, נשמה מיינס, דו האסט דאך גאר ניט אזוי פיל געטרונקען. איך האב מיט גאנצע צוויי קווערטלעך מער פון דיר אויסגעטרונקען. דו טו נאר א קלער, אז מיר טארן ניט מאכן קיין סקאנדאל איך וועל דאך מוזן ענטפערן דערפאר. דא איז דאך אין דער מיט א פרויענספארשוין.

— איך וועל אויך א פרויענספארשוין ארייגזאגן, אויב מען וועט דארפן, שוויק. דאס איז מיר אלץ איינס, דו קענסט נאך ניט דעם אלטן וואדיטשקא. געווען א מעשה אין זאבאליץ, אפן רויזן-אינזל, האט דארט איינע א מאמזעלקע ניט געוואלט מיט מיר טאנצן, וואסי? ביי מיר איז קלאמפערשט די צורה פאר-שוואלן. די צורה איז ביי מיר טאקע געווען פארשוואלן, ווארום איך בין אקארשט געווען געקומען פון א טאנץ-לאקאל אין האסטי-וואר. נאר דו טו נאר א קלער, ווי האב איך דאס באדארפט ליידן אזא באליידיקונג פון אזא חצופה! „נו, אויב אזוי, זאג איך, זאל ביי אייך, פריילן, אויך זיין אזא צורה, עס זאל אייך ניט זיין אומעטיק". און אז איך האב איר דאס אראפגעלאזן דעם פיינעם פראשק, האט זי איבערגעקערט אין גארטן דעם טישל מיט אלע גלעזער, ווו זי איז געזעסן מיטן פאטער און מיט דער מוטער און מיט צוויי ברידער. נאר איך האב זיך ניט איבערגעשראקן פארן גאנצן רויזן-אינזל. איך האב דארט געהאט באקאנטע חברה פון ווירשאוויץ, און זיי האבן מיר א קאפעליע אונטערגעהאלפן. האבן מיר דארט צעממיתטע א משפחות פינף זעקס מיט די קינדער. דעם טומל מיטן געשריי האט מען געהערט אזש ביז מיכלע, און דערנאך האט מען געשריבן אין די בלעטער וועגן אט דעם יום-טוב, איך געדיינק ניט פון וואסער פאריין... און דערפאר, ווייל אנדערע האבן מיר געהאלפן, בין איך שטענדיק גרייט צו העלפן א חבר, אויב עס מאכט זיך וואס. און דיך וועל איך ניט אפלאזן פאר קיין געלט ניט. דו קענסט נאך ניט, ברודער-לעב, די דאזיקע מאדיארן און דויסט דאך ניט וועלן מיך אזוי פארשעמען אז דו וועסט מיך אפשטויסן איבערגעוואלד, נאך אזוי פיל יאר, ווען מיר האבן זיך ניט געזען.

— מילא, זאל שוין זיין ווי דו ווילסט, — האט שוויק

זיך געלאזט איינבעטן. — נאר מען דארף זיין געהיט, עס זאל עפעס ניט ארויס.

— נישקשה, האב קיין מורא ניט, חבר, — האט וואדיטש־קא געזאגט שטילערהייט, בעת זיי זיינען געגאנגען ארויף די טרעפ. — איך וועל אים אזוי אריינפארן...

און נאך שטילער האט ער מוסיף געווען:

— דו'סט זען, דער דאזיקער מאדיארישער נבזיק וועט אונדז אנקומען ווי א האר פון מילך...

* * *

שווייק און וואדיטשקא זיינען געבליבן שטיין פאר דער טיר פון דער וווינונג פון הער קאקאני. נאר איידער ער האט א קוועטש געטאן דאס קנעפל פון עלעקטרישן גלעקל, האט שווייק נאך אמאל געפרווט צו ווירקן אף זיין חבר.

— דו וואדיטשקא, דו האסט אמאל געהערט, אז געהיט־קייט איז די מוטער פון קלוגשאפט.

— מיין דאגה, — האט יענער געענטפערט. — אז ער וועט ניט באוויזן צו עפענען דעם פיסק, ווי איך...

— איך האב זיך אויך ניט מיט וועמען צו צאצקען, ברודער וואדיטשקא.

שווייק האט אנגעקלונגען, און וואדיטשקא האט הויך אפן קול ארויסגערעדט:

— איינס, צוויי, דריי — און ער פליט ביי מיר פון טרעפ ווי א קייקעלע.

די טיר האט זיך געעפנט. א דינסט האט א פרעג געטאן אין אונגאריש, וואס זיי באדארפן.

— פארשטייען ניט, — האט וואדיטשקא געענטפערט מיט ביטול. — וואלסט זיך באדארפט אויסלערנען טשעכיש, יפפיה.

— און דייטש פארשטייט איר? — האט געפרעגט שווייק.

— א ביסל.

— איז זאגט דער מאדאם, אז איך באדארף זי זען, זאגט איר, אז פאר איר איז פאראן א בריוו פון א הער, וואס ווארט אין וועסטיבול.

— מיר איז אף דיר א חידוש, — האט וואדיטשקא באַמערקט, אז זיי זיינען אריין אין פאדער־צימער, — וואס דו רעדסט גאר מיט אזא שטיק פגירה.

זיי זיינען שוין געווען אין פאדער־צימער, צוגעמאכט די טיר, און שוועיק האט געזאגט:

— זיי ווינען זיך גאנץ פיין!.. אפילו צוויי, פאראסאלן אין געשטעל, און דאס בילדל אין רעמל איז טאקע גאר נישקשה.

— פון צימער, פון וואנען עס האט זיך געלאזט הערן לעפל קלינגען און טעלער בראזגען, האט זיך ווידער באוויזן דאס דינסטמיידל און האט געזאגט צו שוועיקן:

— מאַדאַם זאָגט, — זי איז פארנומען, אויב וואס איבערגעבן, געבן מיר.

— מילא, גוט, — האט שוועיק ארויסגערעדט פייערלעך. — איז נא אט, פאר דער מאַדאַם אַ בריוו נאר — שא שטיל!

ער האט ארויסגענומען לייטענאנט לוקאש בריוו.

— איך, — האָט ער ווייטער גערעדט, טייטנדיק אף זיך מיטן פינגער, — בלייב ווארטן אף אן ענטפער דא, אין פאָדער־צימער.

— וואס זשע זעצטו זיך ניט? — האָט אַ פרעג געטאן וואָדיטשקא, וואס האט זיך שוין אנידערגעזעצט אף א שטול ביי דער וואַנט. — אָט דארט איז פאר דיר א שטול. דארפסט דאך ניט שטיין, ווי א בעטלער. פאַל ניט אראפ ביי זיך פאר דעם מאַדיארישן ניבויק. אט וועסטו זען, אז ער וועט פרווון אונדז אנטאן עפעס, נאר איך וועל אים אזוי איינפעפערן...

— הער זיך איין, — האט ער אנגעהויבן אין אַ ווײַלע ארום, — ווו האסטו זיך דאס אויסגעלערנט אזוי בריהש דייטש?

— אליין פון זיך — האט געענטפערט שוועיק.

ווידער אמאל איז געוואָרן שטיל. נאָר פּלוצים איז אין צימער, ווו אהין די דינסט האָט אַריינגעטראָגן דעם ברווו, געוואָרן א מוראדיקער רעש און א געשריי. עמיצער האָט מיט עפּעס א שווערע זאך א זעץ געטאָן אָן דיל; מען האָט דייטלעך געקאָנט ארויסהערן, אז דאָרט זיינען צעשמעטערט געוואָרן אָף פּיץ-פּיצלעך גלעזער און טעלער, און אָט אין דעם בראָוג פון די צעבראָכענע כלים האָבן זיך אריינגעמישט קללות מיט כפול-שמונהדיקע זיד-לערייען אין אונגאריש.

די טיר אין פאָדער-צימער האָט געגעבן א פּראַל אויף, און אהין איז אריינגעפאלן א מאָן אין די מיטעלע יאָרן מיט א סערוועטל ארומגעבונדן ארום האלדז. ער האָט ווי משוגע ווילד געפאָכעט מיטן אָקאָרשט דערלאַנגטן, ברווו.

דער אלטער סאָפּיאָר וואָדיטשקא איז געזעסן נעענטער צו דער טיר, און דער אויפגערעגטער הער האָט זיך קודם כל ארויפגעוואָרפן אָף אים:

— וואָס זאָל דאָס באַטייטן? ווו איז דאָס דער עזות-מוצחדיק-פּנים, וואָס האָט געבראָכט דעם דאָזיקן ברווו?

— פּאַוואָליע, פּאַוואָליע, האָט ארויסגערעדט וואָדיטשקא, אויפשטייענדיק. ,דו צעלאָז זיך ניט צופיל אָף א קול, אויב דו ווילסט ניט באַלד ארויספליען פון דאַנען. און אויב דו האָסט חשק צו וויסן, ווער עס האָט געבראָכט דעם ברווו, מעגסטו פרעגן אָן יענעם חבר. נאָר ריידן זאָלסטו מיט אים מעשה סטאַטעק, אניט ביסטו אין איין צוויי-דריי אָף יענער זייט טיר.

איצט איז שוין אויסגעפאלן אָף שוויי'קס גורל צו איבערציי'גן זיך, וויפיל מאָס רייד עס פאַרמאָגט אָט דער אויפגערעגטער הער מיטן סערוועטל אונטער דער געמבע, וואָס האָט געפּלוידערט ניט געשטויגן ניט געפלויגן, צווישן אנדערע זאכן מכח דעם, אז זיי זיינען גראָד געזעסן ביי וואָרימעס.

— מיר האָבן געהערט, אז איר עסט וואָרימעס, — האָט שווייק באַשטעטיקט אין א געבראָכענעם דייטש און האָט ווייטער גערעדט טשעכיש: — מיר וואָלטן אפשר אליין געמעגט זיך אנ-שטויסן, אז אומזיסט האָבן מיר אייך געשטערט פון וואָרימעס.

— זיי ניט אזוי געפּאַלן בײַ זיך, — האָט אים באַמערקט וואָדיטשקאַ.

דער אויפגערעקטער הער, וואָס האָט אזוי שטאַרק געמאַכט מיט די הענט, אז זיין סערוועטל האָט זיך געהאַלטן נאָר מיט איין עק, האָט ניט אויפגעהערט צו שרייען, אז צוערשט האָט ער געמיינט, אז אין בריוו ווערט גערעדט וועגן א לאָקאַל פאַר מילי־טערישע צוועקן אין דעם הויז, וואָס געהערט זיין פרוי.

— מהיכא תיתא, דאָ וואָלט מען געקאָנט איינקוואַטירן א סך מיליטער־לייט, — האָט געענטפערט שוויק: — נאָר אין בריוו איז די רייד ניט מכּח דעם, ווי איר האָט געקאָנט אליין זיך איבערציינגן.

דער אויפגערעקטער הער האָט זיך געכאַפּט פאַרן קאָפּ, ארויסשליידערנדיק שטראָמען גאַנצע פון טענות. ער איז אליין, יאַקאָש, א רעזערוו־וויצע־לייטענאַנט און וואָלט גערן געוועזן צו דינען, נאָר ער ליידט פון די נירן. אין זיין צייט זיינען אָפיצערן ניט געוועזן אזעלכע עזות־פּנימער, אַז זיי זאָלן ווילן פּרווון צו־שטערן א שלום־בית. דעם בריוו וועט ער צושטעלן דורכן קאָמאַנ־דיר פון פולק דעם קריגס־מיניסטעריום און וועט אים לאָזן אָפּדרוקן אין די בלעטער.

— חשובער הער, — האָט שוויק געזאָגט מיט ווערדע, — דעם דאָזיקן בריוו האָב אין אליין אנגעשריבן, איך האָב אים אָנ־געשריבן, און ניט דער לייטענאַנט. די חתימה און דער נאָמען זיינען אויסגעקלערט. מיר געפעלט זייער אייער פרוי. איך האָב ליב אייער פרוי. איך בין פאַרליבט אין אייער פרוי ביז איבער די אויערן, ווי יובּבליצקי פלעגט זאָגן, א דאַמע אַן אויסנאַם!

האָט דער אויפגערעקטער הער געוואָלט זיך א וואַרף טאָן אף שוויקן, וואָס איז געשטאַנען פאַר אים רואיק און שטאַרק קאָנטעט פון זיך; נאָר דער אלטער סאַפּיאָר וואָדיטשקאַ, וואָס האָט געלאָקערט אף איטלעכער באַוועגונג זיינער, האָט אים אונטער־געשטעלט א פיסל, ארויסגעריסן אים פון האַנט דעם בריוו, וואָס ער האָט ניט אויפגעהערט די גאַנצע צייט צו פאָכען מיט אים, און האָט אים ארייַנגעשטעקט אין קעשענע; און אַז הער קאַקאָני

האָט זיך אויפֿגעהויבן פֿון דיל, האָט וואָדיטשקאַ אים אַ כאַפּ געטאָן, צוגעשלעפּט צו דער טיר, אויפֿגעעפֿנט זי מיט איין האַנט און... שוין האָט מען געקאָנט הערן, ווי עפּעס שווערס קייקלט זיך אַראָפּ איבער די טרעפּ.

דאָס אַלץ איז געשען אַזוי גיך, אַזוי ווי אין אַ מעשהלע, בעת דער טייוול שלעפּט אַוועק אַ מענטשנס נשמה.

פֿונם אויפֿגערעקטן הער איז איבערגעבליבן נאָר דאָס סערוועטל. שווייק האָט דאָס אויפֿגעהויבן און העפֿלעך אָנגעקלאַפּט אין טיר פֿון צימער, פֿון וואַנען עס איז פֿינף מינוט צוריק אַרויסגעשפּרונגען דער קאַקאָני און פֿון וואַנען עס האָט זיך איצט געלאָזט הערן דאָס געוויין פֿון אַ פֿרוי.

— אָט האָב איך אייך געבראַכט דאָס סערוועטל, — האָט שווייק זיך געווענדט מעשה אַדלמאַן צו דער דאַמע, וואָס האָט געוויינט צוגעשפּאַרט צום ווינקל דיוואַן, — מען קען נאָך אַמאָל אויף דעם אַרויפֿטרעטן, פֿאַרבלייבט געזונט.

און ער האָט צוגעקלאַפּט מיט די קאָרקעס, צוגעשטעלט די האַנט צום דאַשעק און איז אַרויס אויפֿן טרעפּ. אין פֿירהויז איז ניט געווען קיין סימן פֿון קאַמף. וואָדיטשקאַ איז געווען גערעכט: אַלץ איז אַראָפּ לייטיש־שטיל. נאָר אויפֿן גאַס ביי דער פֿאַראַד־טיר האָט שווייק געפֿונען אַ צעריסן געפּרעסט קעלנערל, קענטיק, אַז דאָרט האָט זיך אָפּגעשפּילט דער לעצטער אַקט פֿון דער טראַגעדיע, בעת דער הער קאַקאָני האָט מיט אַלע כּחות זיך אָנגעכאַפּט פֿאַר דער דרויסן־טיר, בכדי ניט צו ווערן אַרויסגעוואָרפֿן אויפֿן גאַס.

דערפֿאַר איז אין גאַס געווען לעבעדיק. דער קאַקאָני האָט מען אַריבערגעטראָגן אין הויז קעגנאיבער, ווו מען האָט אים ראשית חכמה באַגאָסן מיט וואַסער; אין מיטן גאַס איז געשטאַנען, ווי אַ צעווילדעוועטער לייב, דער אַלטער סאַפּיאָר וואָדיטשקאַ און אַנטקעגן אים עטלעכע האָנוועדס און האָנוועד־הוסאַרן, וואָס האָבן זיך איינגעשטעלט פֿאַר זייער לאַנדסמאַן. וואָדיטשקאַ האָט קונציק געשלאָגן זיך מיט זיין לעדערנעם גאַרטל. און ער איז געווען ניט

אליין. נעבן אים האָבן זיך געשלאָגן עטלעכע טשעכישע סאָלדאַטן פון פאַרשיידענע פולקן, וואָס זיינען צופעליק געגאַנגען פאַרביי.

ווי שוויק האָט שפּעטער דערציילט האָט ער אליין ניט געוווּסט, ווי אזוי איז ער דאָס אַריין אין דעם געשלעג, און היות ווי ער האָט קיין לעדערנעם גאַרטל ניט געהאַט, ווי אזוי ביי אים אין האַנט האָט זיך איינגעפונען אַ שטעקן פון עפּעס אַ דערשראָ=קענעם פאַרבייגייער.

דער געשלעג האָט געדויערט היפּש לאַנג, נאָר אזוי ווי אַלץ גוטס אין דער וועלט, האָט ער אויך זיך געענדיקט. עס איז אנגעקומען אַ פּאַטרול און האָט אַלעמען צוגענומען.

שוויק איז זיך געגאַנגען מיטן שטעקן אויפן אַקסל, אנשטאָט אַ ביקס, זייט ביי זייט מיט וואָדיטשקאַ.

דער אַלטער סאַפּיאָר וואָדיטשקאַ האָט דעם גאַנצן וועג געשטומט. און נאָר אַז זיי זיינען געקומען אויף דער הויפּט=וואַך, האָט ער מרה=שחורהדיק אַ זאָג געטאָן צו שוויקן:

— נו, וואָס, האָב איך דיר ניט געזאָגט, אַז דו קענסט ניט די מאַדיאַרן?

5.

פרישע צרות.

פּולקאָווניק שרעדער האָט געקוקט אויף לייטענאַנט לוקאַש בלאַסן פּנים מיט די גרויסע טונקעלע רעדער אונטער די אויגן, געקוקט און געפּרעגלט זיך פון נחת. דער לייטענאַנט איז געווען אזוי מבויש, אַז ער האָט ניט געקוקט אויפן פּולקאָווניק, נאָר ער האָט ווי פאַרגנבעטערהייט געוואָרפן בליקן אויף דעם פּלאַן פון דעם מיליטער=לאַגער אין ברוק, וואָס איז געהאַנגען אויף דער וואַנט פון דער קאַנצעלאַריע.

אויפן טיש פאַרן פּולקאָווניק זיינען געלעגן עטלעכע צייטונגס=בלעטער מיט אַרטיקלען, וואָס זיינען געווען אַרומגעצייכנט מיט אַ בלויען בלייפעדער. דער פּולקאָווניק איז נאָך דורכגעלאָפן איבער זיי

מיט די בליקן, און דערנאָך האָט ער שאַרף אנגעקוקט דעם ליי־טענאַנט לוקאַש און געזאָגט:

— בכן, איז איך שוין באַוווּסט, אַז אייער באַדינער שוויק איז אַרעסטירט און וועט מסתּמא איבערגעגעבן ווערן דעם דיוויזיע־געריכט?

— גאַנץ ריכטיק, הער פּאָלקאָווניק.

— דערמיט אָבער, — האָט דער פּאָלקאָווניק אַרויסגערעדט מיט אַ קוועטש, דערלעבנדיק נקמה אָן דעם בלאַסן פּנים פון לייטענאַנט לוקאַש, — איז דער ענין נאָך ניט געענדיקט. עס איז קיין ספק ניט, אַז די אַרטיקע געזעלשאַפטלעכע מיינונג איז שטאַרק אויפגערעגט פונם אינצידענט מיט אייער באַדינער שוויק, ווו עס פיגורירט אויך אייער נאָמען, הער לייטענאַנט. פון דיוויזיע־שטאַב האָט מען אונדז צוגעשטעלט מכּח דעם ניט ווינציק מאַ־טעריאַל. חוץ דעם, זיינען פאַראַן עטלעכע צייטונגען, וואָס האָבן זיך געשמאַק צוגעכאַפּט צו דעם עסק. זייט אזוי גוט מיר פאַרצולייענען די דאָזיקע אַרטיקלען.

ער האָט דערלאַנגט דעם לייטענאַנט אַ צוויי דריי בלעטער מיט די אָפּגעמערקטע ערטער, און דער לייטענאַנט האָט איבער־געלייענט די אַרטיקלען איינס נאָך איינס. דער פּאָלקאָווניק האָט צוגעהאָרכט און אַריינגעשטעלט זיינע באַמערקונגען. צום סוף האָט ער געזאָגט:

— די אַרטיקע מאַכט־אָרגאַנען האָבן זייער חוב ניט געטאָן. די צענזור פון די אַרטיקע צייטונגען געפינט זיך אין די הענט פון מאַדיאַרן, וואָס טוען מיט אונדז אַלץ, וואָס זיי פאַלט אַריין אין קאָפּ. אונדזערע אָפיצערן זיינען לחלוטין ניט באַשיצט קעגן זלזולים מצד אַזאַ מאַדיאַרישן מנוול אַ רעדאַקטאָר. נאָר אַ דאַנק דער ענערגישער דעפּעשע פון אונדזער דיוויזיע־געריכט האָט די פּעשטער פּראָקוראַטור אנגענומען שריט צו מאַכן עטלעכע אַרעסטן אין די רעדאַקציעס. דער דיוויזיע־געריכט האָט מיר, ווי אייער שעף, אויפגעגעבן צו פאַרהערן איך; פאַריינס האָט ער מיר איבער־געשיקט דאָס גאַנצע פּעקל פּאַפּירן אין אייער ענין. און איך זאָג איך, אַז אַלץ וואָלט אַראָפּ בשורה, אויב ניט דער דאָזיקער

שלימזלדיקער שווייק, צוזאַמען מיט אים איז אַרעסטירט געוואָרן אויך א סאַפּיאָר. א געוויסער וואָדיטשקאַ, וואָס אז מען האָט אים געבראַכט צופירן נאָכן געשלעג אין הויפּט־וואך, האָט מען ביי אים געפונען אייער בריוו, וואָס איר האָט געשיקט צו פרוי קאַקאָני. אייער שווייק האָט אָפן פאַרהער אויסגעזאָגט, אַז דאָס איז ניט אייער בריוו און אַז דאָס האָט ער אליין געשריבן, אָבער אַז מען האָט אים פאָרגעוויזן דעם בריוו און געהייסן אים איבערשרייבן, בכדי צו פאַרגלייכן דעם כתב, האָט ער גענומען דעם בריוו, צעקייט אים און אַראָפּגעשלונגען. נאָך דער מעשה האָט דער דיוויזיע־געריכט אַרויסגעפאָדערט פון דער פּולק־קאַנצעלאַריע אייערע ראַפּאָרטן צו פאַרגלייכן מיט שווייקס כתב, און אָט האָט איר די רעזולטאַטן פון דער דאָזיקער עקספּערטיזע.

דער פּולקאָווניק האָט אַ זוך געטאָן אין פּעקל פּאַפּירן און האָט באַוויזן דעם לייטענאַנט לוקאַש איין אָרט אין פּראָטאָקאָל, ווו עס איז געשטאַנען: „דער באַשולדיקטער שווייק האָט זיך אָפּגעזאָגט אָנצושרייבן א פאַרדיקטירטע פראַזע, מאָטיווירט זיין אָפּזאָג דערמיט, וואָס איבער נאַכט האָט ער פאַרלערנט שרייבן“.

— בכלל, — האָט דער פּולקאָווניק ווייטער גערעדט, — האָט ביי מיר קיין שום באַטרעף ניט דאָס, וואס עס האָבן אומגעזאָגט פארן דיוויזיע געריכט אייער שווייק אדער דער סאַפּיאָר. ביידע טענען זיי, אַז דאָס איז געווען אַלץ א אומשולדיקער שפּאַס, אַז מען האָט זיי ניט פאַרשטאַנען ווי געהעריק, און אַז ציווילִיסטן זיינען אָף זיי אָנגעפאַלן און זיי האָבן געמוזט פאַרטיידיקן דעם כבוד פון זייער מונדיר. פון דעם אויספאָרש האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז אייער שווייק איז שוין איין מאָל א פרוי. למשל, אָף דער פראַגע, פאַרוואָס איז ער זיך ניט מודה, האָט ער, ווערליק עס איז צו זען פון פּראָטאָקאָל, געענטפערט, אַז ער געפינט זיך גענוי אין דער לאַגע ווי דער לאַקיי פון דעם מאלער־אַקאַדעמיקער פאַנושקאַ איבער עפּעס א בילד פון דער בתולה מאַריאַ. יענער האָט אויך, אַז מען האָט אים גענומען צושפּאַרן צו דער וואַנט פון וועגן דעם בילד, וואָס ער זאָל האָבן כלומרשט אַוועקגעגנבעט, געענטפערט נאָר: „וואָס זשע, זאָל איך שפּייען מיט בלוט, האַ?“

פאַרשטייט זיך, אַז איך האָב אין נאָמען פון פולק געפּועלט ביים דיוויזיע־געריכט, ער זאָל פון זיך אָפּדרוקן אין אַלע צייטונגען אַ הכחשה פון די פּאַסקודנע שרייבעכצן פון די היגע שרייבאַרעס. עס וועט שוין היינט אָפּגעשיקט ווערן אין אַלע רעדאַקציעס. מיר דוכט, עס איז נשקשה אָנגעשריבן:

דאָס געריכט פון דער נ־דיוויזיע און דער קאָמאַנדיר פון נ־פוסגייער־פולק גיבן צו וויסן עפנטלעך, אַז די ידיעה, וואָס איז געווען אָפּגעדרוקט אין דער און דער צייטונג, מכח בלומרשטע עקסצעסן פון סאָלדאַטן פון נ־פולק שטימט אין קיין פּרט ניט מיט דערווירקלעכקייט, איז אויסגעטראַכט פון אָנהייב ביזן סוף, און אַז דער פּראָצעס וועגן רכילות, וואָס איז דערוועקט געוואָרן קעגן דער באַצייכנטער צייטונג, וועט האָבן אַ פּועל־יוצא די שטרייַנגע באַשטראָפונג פון די שולדיקע״.

— נאָר איר, הער לייטענאַנט, האָט דער פּולקאָווניק געמוסרט, — איר האָט שוין געמעגט איינזען, ווי פיין אַט די מאַדיאַרישע שרייבאַרעס האָבן אויסגענוצט אייערע אַוואַנטיורעס פון קיראַ־ליבידע.

לייטענאַנט לוקאַש האָט אַ פאַרשעמטער אַ הוסטל געטאָן.

— און דער דאַזיקער שווייק, — איז דער פּולקאָווניק ווידער אַריבער צום ענין, — מוז איך אייך זאָגן, איז אַ גאַנצער כוואַט, אויב ער האָט געקאָנט אָפּטאָן אַזאַ מעשה מיט אייער בריוו. מיר געפעלט דאָס זייער. עס וואָלט געווען אַ שאָד אומגליקלעך צו מאַכן אַזאַ מענטשן. איך האַלט, אַז דאָס איז אַן ענין פון דער־ציאונג. בכל אופן, אין דער ריכטונג באַדאַרף דער אויספאָרש אָפּגעשטעלט ווערן. איר אָבער, הער לייטענאַנט, זייט קאָמפּראָמי־טירט אין דער פּרעסע. דעריבער איז גאַנץ איבעריק, איר זאָלט דאָ בלייבן לענגער. די וואָך גייט אַוועק אַ מאַרש־ראָטע אויפן רוסישן פראָנט. איר זייט דער עלטסטער אָפיצער אין דער 11־טער ראָטע, און דערפאַר וועט איר באַשטימט ווערן פאַר אַ ראָטע־קאָמאַנדיר און איר וועט גיין צוזאַמען מיט איר אויפן פראָנט. אין שטאַב פון בריגאַדע איז שוין אַלץ איינגעאָרדנט. זאָגט דעם

קאַפּיטענאַרמוס, ער זאָל אויסזוכן פאַר אײַך אַן אַנדער דינער אַנשטאָט שווייקן.

דער לייטענאַנט האָט מיט דאַנק אַ קוק געטאָן אויפן פּאָל־קאָווניק, נאָר יענער האָט ווייטער גערעדט:

— שווייקן וועל איך באַשטימען פאַרן אָרדאָנאַנס פון אייער ראָטע.

דער פּאָלקאָווניק איז אויפגעשטאַנען. דערלאַנגט די האַנט דעם לייטענאַנט, וואָס איז געוואָרן בלייך ווי די וואַנט, און האָט געזאָגט:

— בכן, איז אַלץ אין אָרדענונג. ווינטש אײַך הצלחה. צייכנט זיך אויס אויפן מזרחדיקן קריגס־טעאַטער, און אויב אונדז וועט זיין באַשערט נאָך אַמאָל צו באַגעגענען זיך, זאָלט איר קומען צו אונדז אין קאָמפּאַניע, און ניט אויסמיידן אונדז, ווי אין בודוויס...

צוריקוועגס האָט לייטענאַנט לוקאַש די גאַנצע צייט איבער־געחזרט פאַר זיך:

— ראָטע־קאָמאַנדיר, ראָטע־אָרדאָנאַנס.

און שווייקס בילד האָט זיך געשטעלט פאַר זיינע אויגן, ווי גרויס ער איז.

אַז לייטענאַנט לוקאַש האָט באַפוילן דעם קאַפּיטענאַרמוס וואַנעקן אויפצוזוכן אים אַן אַנדער דינער אַנשטאָט שווייקן, האָט יענער געזאָגט:

— און איך האָב געמיינט, הער לייטענאַנט, אַז איר זייט מיט שווייקן צופרידן.

אָבער אַז ער האָט דערהערט, אַז שווייק איז באַשטימט פאַר אַן אָרדאָנאַנס ביי דער 11־טער ראָטע, האָט ער אַרויס־גערופן:

— זאָל דער אויבערשטער שומר ומציל זיין!

* * *

אין אַרעסט־לאָקאַל ביים דיוויזיע־געריכט, אַ בנין מיט גראַטעס פאַר די פענצטער, שטייט מען אויף זיבן אַזייגער אינדערפרי און מען ראַמט באַלד אָפּ די געלעגערס, וואָס זיינען אויסגעלייגט

פשוט אפן דיל, אין שטויב און שמוץ, ווייל קיין לאַוועקס זיינען ניט געווען. די פעסט אנגעשטאָפּטע שטרויזעק און די אקוראַט צונויפגעלייגטע קאָלדרעס האט מען באַדאַרפט אפליינן אין א הינטערשטן אָפּגעצאַמטן קאַמער, און ווער עס איז פאַרטיק געוואָרן מיט אָט דער אַרבעט, האָט זיך געזעצט אפּרוען אף די בּיינקלעך פאַזע די ווענט. און שמועסן האָבּן זיך געצויגן אן א סוף און אן אן עק.

ניט ווייט פון טיר זיינען געזעסן אף א בּיינקל שווייק און דער אַלטער סאַפּיאָר וואָדיטשקאַ צוזאַמען מיט נאָך עטלעכע סאָל־דאַטן פון פאַרשיידענע מינים.

— מיר הויבּט זיך דער מוח, — ווי פלאָנטערט מען זיך אַרויס פון אָט דער געשיכטע און מען גייט אַרויס אף דער פריי. עס ווילט זיך אַזוי אָפּרעכענען זיך מיט די דאָזיקע מאַדיאַרישע כוליגאַנעס! און ווי קען איך דאָס קומען דערצו, וויבּאַלד מען האַלט מיך דאַ איינגעשלאָסן, און חוץ אַלעמען מוזטו נאָך מאַכן אן אָנשטעל פאַרן אונטערזוך־ריכטער, אַז דו בּיסט מיט די מאַד־יאַרן אדרבּא ואדרבּא, אף מיין ערן־וואָרט, דאָס לעבּן גייט ניט איין! נאָר זאָל נאָר אַזאַ נפש אַריינפאַלן צו מיר אין די לאַפּעס, — וועל איך אים דערווערגן ווי א קעצל. איך וועל זיי ווייזן, וואָס דאָס הייסט פאַרדרייען דעם נאָז, איך וועל זיך מיט זיי אַזוי אָפּרעכענען, אַז זיי וועלן האָבּן וואָס צו געדיינקען.

— ע, בּרודער לעבּ, האָבּ קיין מורא ניט, — האָט געזאָגט שווייק, — עס וועט שוין רעכט ווערן. דער עיקר, אפן געריכט טאָר מען קיין מאָל ניט זאָגן דעם אמת. א מענטש וואָס לאָזט זיך איבּעררעדן און זאָגט אויס דעם אמת, דער איז פאַרפאַלן. אַז איך האָבּ איין מאָל געאַרבּעט אין מעהריש־אָסטרוי, האָט דאָרטן געטראָפן אַזאַ מעשה: איינער אַן אַרבּעטער האָט אונטער פיר אויגן אנגעמקלט די בּיינער אן אינזשענער, אַזוי אַז קיינער האָט דאָס ניט געזען. דער אַדוואָקאַט, וואָס האָט אים פאַרטיידיקט, האָט די גאַנצע צייט צו אים געטענעט, אַז מ׳וועט אים גאָרנישט ניט טאָן, אויבּ ער וועט לייקענען, און דער פאָרזיצער פון געריכט, פאַרקערט, האָט אים איינגערעדט זיך מודה צו זיין, ווייל דעמאָלט

וועט ער קריגן א קלענערע שטראף. מילא בקיצור, ער האט זיך איינגעשפארט, אז ער האט ניט וואס זיך מודה צו זיין, אזוי אז מען האט אים באפרייט, ווארום ער האט דערוויזן זיין אליבי. אין דעם זעלביקן טאג איז ער געווען אין ברנא...

— רבונו של עולם! — האט זיך געבעסט וואדיטשקא. — דאס איז דאך ניט צו דערהאלטן! צו וואס דערציילט ער דאס אליץ — קען איך לחלוטין ניט פארשטיין! נעכטן איז אפן פאר־הער אויך געווען אזא מין טיפ, אז דער אונטערזוך־ריכטער האט ביי אים געפרעגט, וואס האט ער געטאן פאר דער מאביליזאציע, האט ער געענטפערט: „איך האב געמאכט רויך ביי קרייץ". און עס האט געדויערט איבער א האלב־שעה, ביז דער אויספארשער האט ביי אים ארויסגעקוועטשט, אז ער האט געבלאזן דעם בלאז־זאק ביים שמיד קרייץ.

אין קארידאר האבן זיך געלאזט הערן טריט און רופן פון וואך־סאלדאטן: „נעמט צו נייע!"

— אהא! — האט שוועיק זיך דערפרייט, — וואס עס קומט צו, קומט ניט אפ. אפשר וועט מען ביי זיי כאפן א פאר קארקעס אף א רייכער טאן...

די טיר האט זיך געעפנט און אין קאמערע האט זיך אריינ־געלאזן דער זעלביקער פרייוויליקער, וואס איז געזעסן צוזאמען מיט שוועיקן אין קארצער אין בודוויים און איז דערנאך געווארן באשטימט פארן קוכער פון א מארש־ראטע.

— געלויבט זאל זיין יעזוס קריסטוס! — האט ער ארויס־גערעדט אריינגייענדיק, און שוועיק האט דערויף געענטפערט:

— אין אלע אייביגקייטן, אמן.

דער פרייוויליקער איז קענטיק געווען קאנטעט מיט דער באגעגעניש, האט אוועקגעלייגט אפן דיל די קאלדרע, וואס ער האט מיטגעבראכט מיט זיך און האט זיך צוגעזעצט צו דער טשעכישער קאמפאניע. ער האט אפגעוויקלט זיינע וויקל־גאמאשן און האט ארויסגענומען די פאפיראסן, וואס ער האט דארטן געהאט קונציק באהאלטן, און האט זיי באלד אפן ארט צעטיילט צווישן חברה. צולעצט האט ער ארויסגעשלעפט פון שטיוול די

שמאלע זייט פון א שוועבל־פושקעלע, די וואס איז אויסגעשמירט מיט פּאָספּאָר, און עטלעכע שוועבעלעך מיט קונציק איבערגעשניטענע קעפּלעך.

ער האט אנגעריבן א שוועבעלע, אנגעצונדן א פּאפּיראס, האט דערלאנגט אלעמען פארויכערן און האט גלייכגילטיק א זאג געטאן:

— מען באשולדיקט מיך אין מאכן א בונט.

— דאס איז א גארנישט מיט א נישט, — האט בארואיקט שוויק. — דאס איז נאר אזוי זיך, אף געלעכטער.

— פארשטייט זיך, — האט זיך אפּגערופן דער פרייוויליקער, — אויב מיר ווילן געווינען די מלחמה אף אַזאַ שטייגער, דורך פארשידענע משפטים, אויב זיי ווילן ניט אנדערש זיך משפטן מיט מיר, זאלן זיי זיך משפטן. סוף כל סוף קאן קיין שום פּראצעס ניט אומענדערן די לאגע.

ווי אזוי זשע האסטו דאס געבונטעוועט זיך? — האט גע־פרעגט דער אלטער סאַפּיאר וואדיטשקאַ, וואס האט געקליבן נחת פון פרייוויליקן.

— איך האב זיך אפּגעזאגט צו רייניקן דעם אפּטריט אף דער הויפּט־וואך, — האט ער געענטפערט, — האט מען מיך אפּגעפירט צום פּולקאווניק. און דאס איז א חזיר איינער אין דער וועלט. האט ער גענומען שרייען אף מיר, אז מיך האט מען ארייננגעזעצט אפן סמך פון א באפעל איבערן פּולק און אז איך בין בכלל אן ארעסטאנט א לעצטער שבלעצטע, און אז עס איז אים בכלל א חידוש, וואס די ערד טראגט מיך נאך און האט ניט אויפגעהערט צו דרייען זיך פון חרפה, וואס אין דער ארמיי האט זיך אפּגעזוכט א מענטש מיט די רעכט פון א פרייוויליקן, וואס האפט נאך צו קריגן דעם ראנג פון אן אפיצער, נאר דורך זיין אויפפיר קאן ער דערוועקן אין זיינע עלטסטע נאר עקל און פאראכטונג צו זיך. האב איך געענטפערט, אז די דרייאונג פון דעם ערד־קיילאַך קאן ניט אָפּגעשטעלט ווערן מחמת דעם, וואס עס האט זיך באוויזן אַזאַ און אַזאַ פרייוויליקער, ווייל די כחות פון דער נאטור זיינען שטאַרקער פאר די בענדלעך פון א פריי־

וויליקן. און ווייטער האָב איך געזאָגט דעם פּולקאָווניק, אַז דאָס, וואָס ער חידושט זיך, פאַרוואָס די ערד טראָגט מיך נאָך, איז אַ קאַפּעלע מאָדנע, וואָרום עס קאָן דאָך ניט געמאָלט זיין, אַז צוליב מיר זאָל זיין, אַשטיינער, אַן ערדציטערניש. דער פּולקאָווניק האָט פאַר דער גאַנצער צייט וואָס איך האָב גערעדט, נאָר געהאַלטן אין איין ליאַסקען מיט די ציין, ווי אַ שקאַפּע, וואָס קייט געפּראַרענע קרוטשקע, און דערנאָך האָט ער זיך צושריען: „נו, וועט איר גיין רייניקן דעם אַפּטריט?“ „באין אופן, — ענטפער איך, — איך וועל דעם אַפּטריט ניט רייניקן“. „ניין, איר'ט יאָ רייניקן, איר הערט, פּרייוויליקער?“ „באין אופן, — ענטפער איך, — איך וועל ניט רייניקן;“ — „צו אַלע טייוואָלים, איר וועט רייניקן, און ניט איינעם, נאָר הונדערטי“. „באין אופן, — ענטער איך, איך וועל ניט רייניקן ניט קיין הונדערט און ניט קיין איין אַפּטריט ניט“. און אַזוי כסדר: „איר וועט רייניקן?“ „איך וועל ניט רייניקן“. און אַזוי האָבן מיר אָפּגעטענעט אַ שטיקל צייט. און דערנאָך האָט דער פּולקאָווניק מיר אָנגעסטראַשעט, אַז מען וועט מיך אָפּמשפּטן און אויפהייגנען. און דערנאָך האָט מען מיך אָפּגעפירט און געלאָזט מיר וויסן, אַז איך ווער באַשולדיקט אין אַ מיליטער-בונט.

— גלייבער פון אַלץ, — האָט געזאָגט שווייק, — וואָלט געווען, ווען דו מאַכסט זיך פאַר אַ אידיאָט. אַז איך בין געזעסן אין דער גאַרניזאָן-טורמע, איז מיט אונדז געזעסן איינער אַ מענטש, אַ קלוגער, אַ געבילדעטער, אַ פּראָפעסאָר פון אַ העכערער קאָמערץ-שול. ער האָט דעזערטירט פון פראָנט, און מען האָט געוואָלט זיין ענין צעבלאָזן אין אַ גרויסן פּראָצעס, מען זאָל אים משפּטן און טאַקע אויפהייגנען, עס זאָל זיין אַ התראה די איבעריקע. האָט ער זיך אָבער אַרויסגעדרייט פונם גאַנצן עסק אַף גאָר אַ פּשוטן דרך. ער האָט גענומען מאַכן דעם אָנשטעל פון אַ דעגענעראַט. אַז דער אויבער-דאָקטאָר האָט אים אונטערזוכט, האָט ער געמאָלדן, אַז ער האָט גאָרניט דעזערטירט, נאָר אַז פון קינדווייס אָן האָט ער ליב געהאַט אַרומפאָרן, אַז פון שטענדיק אָן האָט אים עפּעס געצויגן אין דער ווייט און אַז מיט אים האָט שוין איין מאָל געטראָפן, אַז ער איז געקומען קיין האַמבורג און קיין לאָנדאָן און

ער האט אליין ניט געוווסט, ווי אזוי און צוליב וואס ער קומט אהין. לויט זיינע רייד איז זיין פאטער געווען אן אלקאהאליקער און האט זיך גענומען דאס לעבן, נאך איידער ער איז געבארן געווארן, די מוטער איז געווען א פּראָסטיטואירטע און א שכורניצע און איז געשטארבן פון היץ־קריינק. א אינגערע שוועסטער זאל זיך כלומרשט האבן דערטרונקען, אן עלטערע האט זיך ארונטערגעווארפן אונטער א צוג, א ברודער האט זיך אראָפּגעווארפן פון ווישעגראַדער אייזנבאן־בריק אין דער מאָלדאַווע אריין, דער זיידע זיינער האט געקוילעט זיין ווייב און אליין זיך באגאָסן מיט קעראסינע און פארברענט געווארן. א צווייטע באבע פון דער מוטערס צד, איז אנטלאפן געווארן מיט ציגיינערס, און דערנאך האט זי זיך אָפּגעסמט אין טורמע מיט פאָספאָר־שוועבעלעך. איינער פון זיינע שוועסטערקינדער האט זיך עטלעכע מאל געמשפּט פאר אונטערצינדן און האט סוף כל סוף איבערגעשניטן די האלדזארטעריע מיט א שטיק גלאז, אן אנדער שוועסטערקינד, א מיידל, פון פאטערס צד, האט זיך אין ווין ארויסגעווארפן פון זעקסטן גארן, און ער אליין האט קיין שום עדוקאציע ניט געקראגן, און ביזן עלטער פון צען יאר האט ער ניט געקאנט ריידן, ווייל אז ער איז אלט געווען זעקס חדשים האט מען אים פארוויקלט און געלאזן ליגן אפן טיש און מען איז אוועקגעגאנגען און פארגעסן אן אים, און א קאץ האט אים אראפּגעשלעפּט פון טיש און ער איז אראפּגעפאלן און זיך צעקלאפּט דעם קאָפּ. און איצט אויך, האט ער פארזיכערט, האט ער ציטווייז אַזאַ קאָפּווייטאק, אז אין יענע מאמענטן ווייס ער ניט וואס ער טוט, און אט אין אַזאַ מאמענט איז ער אוועק פון פראנט קיין פּראָג און איז געקומען צו זיך ערשט דעמאלט, בשעת די פעלד־זשאַנדאַרן האבן אים פארהאלטן אין „פּלעקס“. אט אזוי, חברה, וואלט איר נאר געזען, מיט וואס פאר א שמחה מען האט אים דאס אפּגעלאזן פון מיליטער אהיים! און א מאן פינף סאלדאטן, וואס זיינען געזעסן מיט אים אין איין קאמערע, האבן זיך פארשריבן אף א פּאפּירל: „פאטער אלקאָהאָליקער. מוטער פּראסטיטואירטע. איין שוועסטער זיך אריינגעווארפן אין וואסער. א צווייטע שוועסטער אונטערן צוג.

אַ ברודער פון בריק. ווידע דערהארגעט באבן. קעראסינע, זיך פארברענט. אַ צווייטע באבע — ציגיינער, שוועבעלעך, און אזוי ווייטער. און אַט, אז איינער פון זיי האט גענומען דערציילן דעם אויבער=דאקטאר די דאזיקע געשיכטע, האט דער אויבער=דאקטאָר ווארום דאס איז שוין געווען דער דריטער פאל, אים איבערגעהאקט און געזאגט: „איך וויים שוין, איך ווייס שוין, דיין שוועסטערקינד פון פאָטערס צד האט זיך אראָפּגעוואָרפן אין ווין פון זעקסטן גאָרן, און אליין האסטו גאר קיין עדוקאַציע ניט געקראָגן און דערפאר וועט די שטראָף=ראָטע אויסבעסערן דיין דערציאונג". בקיצור, מען האט אים אפּגעפּ'רט אין איינצל ארעסט, פארשמידט אים די הענט און די פים פארקרייצט, און האט ביי אים ווי מיט דער האנט אפּגענומען אי די שלעכטע דערציאונג, אי דעם טאטן דעם שכור אי די מאמען די פראסטיטוירטע, און ער איז מיטן גוטן ווילן אוועק אפן פראָנט.

אין דער מיט איינן באשלאָגענער טיר האט אַ סקריפּע געטאן דער שליסל, און אין קאַמערע איז ארייַן דער פּראָפּאָס.

— סאלדאט פון פוסגייער=פולק שווייק און סאפּיאָר וואָדיטשקאַ — צום הער מיליטער=פאָרש=ריכטער.

זיי זיינען אויפגעשטאנען, און וואָדיטשקאַ האט געזאגט צו שווייקן:

— אַט זעסטו, וואסערע מנוולים דאס זיינען: איטליכן טאג אַ פארהער, און צו קיין שפּיץ דערגייט מען ניט. נעכיי וואלטן זיי שוין, צו אלדי שוואַרצע יאָר, אונדז פארמשפּט, אבי זיי זאלן אונדז לאָזן צו רו. איצט וואלגערן מיר זיך ארום דא, און די מאַדיאַרישע בוליגאַנעם לויפן ארום אף דער פריי...

אזוי שמועסנדיק זיינען זיי ארייַן אין בנין, וווּ עס האט זיך געפונען די קאַנצעלאריע פון דיוויזיע=געריכט, און די וואך האט זיי אפּגעפירט גלייך אין צימער נומער 8, וווּ עס איז געזעסן ביי אַ טיש, פארלייגט מיט פאפירן, דער מיליטער=געריכטס=אויספאָרשער, אָדער ווי מען רופט זיי אין עסטרייך, דער אודיטאר רולער.

פאר אים איז געלעגן א באנד פון געזעץ-בוך, וואס אף אים איז געשטאנען א האלב אָפּגעטרונקענע גלאָז טיי. אף דער רעכטער זײַט פון טיש איז געשטאנען א קרייץ-בילד אימיטירט אף העלפאנד-ביין, מיט א פארשטויבטן קריסטוסן, דער אונטער-שטעל פון קרייץ איז געווען פארוואָרפן מיט אָפּגערויכערטע סי-גארן און אַש.

אודיטאָר רולער האט גראד ווידער אמאל אָפּגעטרייסלט די אַש פון זיין פאַפּיראָס אף דעם אונטערשטעל פון קרייץ, און מיט דער אנדער האנט האט ער אויפגעהויבן די גלאָז, וואס איז געווען צוגעקלעפּט צום באנד פון געזעץ-בוך. טרינקענדיק די טיי האט ער ארייַנגעקוקט אין די פּאָרנאָגראפישע בילדלעך פון א ביכל, וואָס ער האט גענומען פון דער אָפיצער-ביבליאָטעק.

וואָדיטשקאַ האט העפלעך א הוסט געטאָן, און ערשט דעמאלט האט דער אודיטאָר א פרעג געטאן, בלעטערנדיק ווייטער דאס ביכל:

— וואס ווידער?

— ערלויבט צו מעלדן הער אודיטאָר, — האט געענטפערט שוויק, — חבר וואָדיטשקאַ איז א ביסעלע צוגעקילט, הוסט ער.

איצטער האט דער אודיטאָר א קוק געטאן אף שווייקן און וואָדיטשקאַ, געמאכט א שטרענגען פּנים.

— אַ, אט האט איר געוויליקט צו קומען, חברה — האט ער געזאגט. איבערוואַרפנדיק די הויפנס פאפירן אפן טיש. — איך האב אייך דאָך ארויסגערופן צו ניין אזייגער, און איצט איז שוין גאט צו דאנקען עלף.

— ווי שטייסטו דאָס, מנוול? — איז ער אנגעפאלן אף וואָדיטשקאַ, וואס האט זיך ערלויבט צו שטיין „פריי“. — צי איין דעם בויך, ביז איך וועל א קאמאנדיר טאן „פריי!“

— ערלויבט צו מעלדן, הער אודיטאָר, — האט זיך אָפּ-גערופן שווייק: — ער האט רעמאטיס.

— און דו בעסער שווייג, — האט געזאָגט דער אודיטאָר, — ביז איך וועל דיך פרעגן, דעמאלט וועסטו ענטפערן. אזוי ביסטו

דריי מאָל געווען בײַ מיר אויפֿן פֿאַרהער, און אַלץ האָט מען געמוזט מיט צוואַנגען אַרויסשלעפּן פֿון דיר... נו, וואָס איז דאָס פֿאַר אַ צרה, ווען איך וועל געפֿינען די פּאַפּירן צו ניין?... וויפֿיל האָב איך דאָס מיט אײַך צו עסקן זיך, איר מנוולים!.. נאָר מיינט ניט, אַז דאָס וועט אײַך גלאַט אַראָפּ, אַז איר זייט אומזיסט=אומנישט מטריח דאָס געריכט.

סוף כּל סוף האָט ער געפֿונען צווישן דעם הויפֿן אָנגעלייגטע פּאַפּירן אויפֿן טיש אַ גראָבע פּאַפּקע מיט דער אויפֿשריפֿט „שווייק און וואָדיטשקאַ” און האָט שטרענג אויסגערעדט:

— איצט האָרכט זיך צו, איר פּערדישע קעפּ! רעדט זיך ניט אײַן, אַז איבער אַ נאַרישן געשלעג וועט איר נאָך אַ צייט זײַן צוגעשריבן צום דיוויזיע=געריכט און איר וועט קאָנען זיך אַרויסמאַכן פֿון פֿראָנט. איבער אײַך, לעמאַכעס, האָב איך שוין געמוזט טעלעפֿאָנירן אין קאָרפּוס=געריכט.

ער האָט אָפּגעזיפֿצט.

— מאַך ניט דעם אָנשטעל פֿון אַזוי ערנסט, שווייק, — האָט ער ווײַטער גערעדט. — אויפֿן פֿראָנט וועסטו שוין פֿאַרזאָגן אַ ציענטן זיך צו שלאָגן מיט די האָנוועדס. די אויספֿאָרשונג קעגן אײַך בײדן ווערט אָפּגעשטעלט און איר קערט זיך אום בײדע צו אײַערע אָפּטײלן, וווּ איר וועט קריגן אַ דיסציפּלינאַר=שטראָף. און דערנאָך גייט איר אַוועק מיט אַ מאַרש=ראָטע אויפֿן פֿראָנט. נאָר אויב איר וועט נאָך אַמאָל אַרײַנפֿאַלן צו מיר אין די הענט, וועל איך אײַך, איר כוליגאַנעס, אַזוי אונטערוואַרימען, אַז איר וועט ניט וויסן, פֿון וואַנען דאָס איז אײַך געקומען. אָט האָט איר אײַערע פּאַפּירן און טראָגט זיי אָפּ אין צימער נומער 2. ווײַטער זאָלט איר זיך פֿירן לײַטיש.

— ערלויבט צו מעלדן, — הער אָודיטאָר, — האָט געזאָגט שווייק. — אַז מיר בײדע האָבן מיטן גאַנצן האַרצן פֿאַרנומען אײַערע רייד און מיר דאַנקען אײַך אונטערטעניקסט פֿאַר אײַער גוטסקייט. ווען דאָס וואָלט ניט געווען אין מיליטער=דינסט, וואָלט איך זיך ערלויבט צו זאָגן, אַז איר זייט אַ מענטש אַ גינגאָלדענער און צוגלײַך מוזן מיר בײַ אײַך בעטן מחילה, וואָס

איר האט באַדאַרפט אַזוי פיל זיך מטריח זיין איבער אונדז. מיר האָבן דאָס, כלעבן, גאָר ניט פאַרדינט.

— גייט אייך צו אַלדי טייוואָלים! — האָט דער אודיטאָר זיך צעשריען אַף שווייקן. — אויב פאַר אייך וואָלט זיך ניט משתדל געווען הער פּולקאָווניק שרעדער, ווייס איך ניט, מיט וואָס דאָס אַלץ וואָלט זיך געענדיקט.

וואָדיטשקאַ האָט זיך דערשפּירט, אַז ער איז דער פריער־דיקער וואָדיטשקאַ, ערשט אין קאָרידאָר, בעת זיי זיינען געגאַנגען מיטן וואַך־סאָלדאַט אין צימער נומער 2.

דער סאָלדאַט האָט מורא געהאַט צו פאַרשפּעטיקן צו מיטאָג, און דערפאַר האָט ער געאיילט:

— אַנו, ברידערלעך, גיכער, רירט זיך, קריכט ניט ווי די ראַקעס.

דערויף האָט וואָדיטשקאַ אים דערקלערט, ער זאָל ניט אַזוי פיל מאַכן די פּוריץ, וואָרום זיין גליק איז, וואָס ער איז אַ טשעך. וואָלט ער געווען אַ מאַדיאַר, וואָלט ער, וואָדיטשקאַ, אים געהאַט שוין צעריסן ווי אַ הערינג.

אַזוי ווי אַלע שרייבערס זיינען שוין געווען אוועקגעגאַנגען פון קאַנצעלאַריע עסן וואַרימעס, האָט דער וואַך־סאָלדאַט געמוזט אָפּפירן ביידע אַרעסטירטע צוריק אין קאַמערע. דערביי האָט ער ניט געזשאַלעוועט קיין זידלערייען פאַר דעם מיאוסן מין מענטשן ווי די שרייבערס.

— די חברים וועלן היינט ווידער אַראָפּנעמען גאָר דאָס פעטס פון מיין יויך, — האָט ער זיך געבראָגזט, — און אַנשטאָט פלייש וועלן זיי איבערלאָזן פאַר מיר נאָר אָדערן און ביינער. נעכטן האָב איך אָפּגעפירט צוויי אין לאַגער, האָט דערווייל עמיצער אויפגעפרעסן אַ העלפט פון מיין חלק ברויט.

— און איר דאָ ביים דיוויזיע־געריכט האָט קיין אַנדערע דאגות ניט, ווי נאָר וועגן פרעסעכץ, — האָט באַמערקט וואָדיטשקאַ, וואָס האָט שוין באַוויזן נאָר אַריינצוגיין אין די כּלים.

אַז זיי האָבן דערציילט דעם פרייווויליקן, מיט וואָס זייער ענין האָט זיך געענדיקט, האָט ער אויסגערופן:

— אזוי, אין מאַרש־ראָטע, מיינע פריינט! ווי עס שטייט געשריבן אין די זשורנאַלן פאַר טוריסטן: „א גליקלעכן וועג!" די צוגרייט־ארבעטן פאר דער נסיעה זיינען שוין געמאַכט, פאַר אלץ האָט שוין געזאָרגט די העכערע מיליטער־מאַכט. האָט מען דאָס אייך אויך, הייסט דאָס, איינגעלאַדן אף די לוסט־רייזע קיין גאַליציע? טרעט זשע צו צו איר מיט א פריילעכן געמיט און מיט א גרינגען האַרץ. טראָגט אוועק צו יענע ערטער, ווו מען וועט אייך באַקענען מיט די שויך־גראָבנס, אייער פלאַמענדיקע ליבע, דאָרט איז הפלא ופלאדיק און העכסט אינטערעסאַנט. אין דער ווייטער פרעמד וועט איר זיך שפירן ווי אינדערהיים, ווי אין א לאַנג באַקענטן לאַנד, כמעט ווי אין ליבן געבאָרן־אָרט. מיט די געהויבנסטע געפילן אין דער נשמה טרעט איר צו צו דער נסיעה אין יענעם לאַנד, וואָס נאָך דער אלטער הומבאָלדט האָט וועגן דעם געזאָגט: „אין גאָר דער וועלט האָב איך ניט געזען עפעס גרויסארטיגערס ווי אָט די נאַרישע שבנאַרישע גאַליציע". די געוואַלדיקע און אויסנאַמלעכע געניטשאַפט, וואָס אונדזער העלדישע ארמיי האָט זיך אנגעשאַפט ביי איר אַפּטרעטן פון גאַליציע, וועט געוויס זיין אָנגעלייגט ביי אונדזערע נייע מיליטערישע אָפעראַציעס. דער עיקר איז — גלייך, ניט פארקערוועט מאַרש אריין קיין רוסלאַנד און פון פרייד אויסגעשאָסן אין דער לופטן אלע פּאַטראָנעס.

אז שווייק און וואָדיטשקאַ האבן נאָך וואַרימעס זיך געקליבן גיין אין קאַנצעלאַריע, איז צו זיי צוגעגאַנגען איינער אן ארעסטירטער, א געוועזענער לערער, וואס איז געווען באַשולדיקט פאר שרייבן אן אַנטימלוכהשע לידל, האָט זיי אָפגערופן אן א זייט און זיי איינגערוימט א סוד:

— זעט, פאַרגעסט ניט, אז ווי נאָר איר וועט זיין אף דער רוסישער זייט, זאָלט איר באַלד זאָגן צו זיי: „א גוטן אייך, ברידער רוסן, מיר זיינען אייערע ברידער טשעכן, ניט קיין עסטרייכער".

פאַרן ארויסגיין פון קאַמערע, האָט וואָדיטשקאַ נאָך געוואָלט מיט עפעס ארויסווייזן זיין שנאה צו די מאַדיאַרן, און דערפאַר

האט ער אָנגעטראָטן אפן פוס איינעם א מאַדיאַר, וואס איז געזעסן מיט זיי, דערפאַר וואס ער האָט ניט געוואלט דינען אין מיליטער, און האט נאָך אף אים אנגעשריען:

— די שטיוול טו אָן, פעטעלעלע!

— ער׳ט נאָך באַדאַרפט עפּעס אַ זאָג טאָן מיר, — האָט וואָ־דיטשקאַ דערנאָך מיט רוגזא געזאָגט צו שווייקן. — וואלט ער מיר נאָר א זאָג געטאָן כאָטש איין וואָרט, וואָלט איך אים צעריסן זיינע מאַדיאַרישע פּסקעס פון אויער ביז אויער. און ער, דער עפּוש, שווייגט און לאָזט זיך טרעטן. דער טייוול וויס, שווייק, איך בין אזוי ברוגז, וואָס מען האָט מיך ניט פאַרמשפּט! דאָס האָט דאָך אַ פּנים, ווי זיי וואָלטן זיך אויסגעלאַכט פון אונדז, אז פון אט דעם גאַנצן עסק מיט די מאַדיאַרן איז אפילו ניט כדאי צו ריידן. אָבער אין דער אמתן האָבן מיר זיך דאָך געשלאָגן ווי די לייבן. דאָס בּיסטו שולדיק, וואס זיי האָבן מיר ניט פאַרמשפּט, נאָר ארויסגעגעבן אונדז א כּתב א פאַרטיקן, אז מיר קאָנען נעבעך זיך גאָר ניט שלאָגן. וואס האלטן זיי דאס טאַקע פון אונדז, הא? וואס וואס, א סקאַנדאַל איז עס דאָך געווען ניט קיין קליינער!

— טייערער מיינער, — האט שווייק געזאָגט גוטמוטיק,

— איך פאַרשטיי ניט, פאַרוואס טוט דיר ניט קיין הנאה, וואס דער דיוויזיע־געריכט האט אָפיציעל אונדז אנערקענט פאַר ליי־טישע מענטשן, וואס מען קאָן זיך צו זיי ניט צוטשעפּען. אמת, ביים פאַרהער האָב איך זיך געסטאַרעט מיט אלע כּחות זיך ארויסצודרייען, אָבער אזוי מוז מען דאָך טאָן, וואָרום, ווי דער אדוואָקאַט באַס פּלעגט זאָגן זיינע קליענטן, מיטן ריינעם אמת וועסטו ווייט ניט פאַרפאָרן. אז דער אודיטאָר האט בּיי מיר געפרעגט, צוליב וואס זיינען מיר געקומען צום הער קאַקאָני אין וווינונג, האָב איך אים געזאָגט איינפאַך: „וויל איך האָב געמיינט, אז מיר וועלן זיך גיכער באַקאָנען מיטן הער קאַקאָני, ווען מיר וועלן קומען צו אים צו גאַסט“. נאָך אזא ענטפער האָט דער הער אודיטאָר מיך שוין מער ניט געפרעגט, וואָרום ער איז באַלד געווען צופרידן...

— און אט וואס זאלסטו זיך מערקן, — האט שוויק זיך ווייטער געחקירהט. — אין מיליטער־געריכט טאָר מען קיין מאל זיך ניט מודה זיין.

— אויב איך וואלט געהאט אָפּגעטאָן עפּעס א מיאוסע זאך, וואָלט איך זיך ניט מודה געווען, — האָט געענטפערט דער בראווער וואָדיטשקא. — נאָר ווייבאלד אז אט דער אודיטאָר דער ימחשמוניק פרעגט מיך אן דרייעניש, צי איך האָב זיך געשלאָגן, ענטפער איך: יא, זיך געשלאָגן. צי איך האָב עמיצן געבראכן די ביינער? גאנץ ריכטיק, הער אודיטאָר. צי איך האָב ניט עמיצן צוקאַלעטשעט? נאטירלעך, הער אודיטאָר. זאָל ער וויסן, מיט וועמען ער רעדט! און דאָס איז דאך דער סקאַנדאַל וואָס מען האט אונדז פריי געלאָזט. עס קומט אויס, ווי ער וואלט גלויבן, אז איך האָב אף אט די מאדיאַרישע שאַרלאטן אויסגעדריבלט מבן פּאָס, געמאכט פון זיי א מאטשאַלקע, און אז זיי, די יאטקע־הינט, האָב איך צעבראָקט אף לאָקשן, געמאַכט זיי ברוין־און־בלאָ. דו ביסט דאך געווען דערביי, ווי אזוי עס האָבן זיך אף מיר ארויפגעזעצט אזעלכע דריי מאַדיאַרישע לאָבוסעס, און איך האָב אין איין צוויי־דריי אראָפּגעטרייסלט זיי פון זיך אף דר'ערד און גענומען זיי טרעטן מיט די פיס? און נאך אט דעם א קומט א פּאָנפּעוואטער אודיטאָר און מאכט צו גארנישט דעם גאַנצן ענין! עס האט דעם פּנים, ווי ער וואלט זאָגן: „וואָס'ט איר נאך אויסקלערן? אויך מיר 'שלאָגערס!" ווארט אָקאָרשט, די מלחמה וועט זיך ענדיקן און איך וועל ווידער זיין א פרייער מענטש, וועל איך אים שוין אָפּזוכן, דעם פּוסטעפּאסניק, און וועל אים באַווייזן, צי איך קאָן זיך שלאָגן צי ניין. דעמאָלט וועל איך קומען אהער צופארן און וועל דא אנמאַכן אַזאַ מהומה, אַזאַ טאַראַראַם, וואס די וועלט האט נאך ניט געזען, אז אלע מענטשן וועלן זיך אויסבאַהאַלטן אין די קעלערס, ביז זיי וועלן געוואָר ווערן, אז דאס בין איך ספּעציעל געקומען צופארן קיין קיראַ־ליבידע א קוק צו טאָן אף אָט דער מאַדיאַרישער כאַלאַסטרע, דער פּאָנפּעוואַטער!

* * *

אין קאַנצעלאַריע האָט מען זיי אָפּגעפּאַרטיקט אַף דער גיך. עפּעס א פּעלדוועבל, וואָס זיינע ליפּן זיינען געווען, נאָך פּעט פון וואַרימעס, האָט מיט זייער אַן ערנסטע מינע אָפּגעגעבן שווייקן און וואָדיטשקאַ זייערע פּאַפּירן און דערביי האָט ער געהאַלטן פּאַר נויטיק זיי נאָך אויסצומוסרן, נאָר פון זיין גאַנצער רעדע האָבן זיי פאַרשטאַנען נאָר דאָס, וואָס ער האָט זיי אָנגערופן „טשעכישע חזירים"...

אַז ביידע חברים האָבן זיך צעזעגנט, ווייל מען האָט איטלעכן אָפּגעפירט אין זיין אָפּטיילונג, האָט שווייק געזאָגט:

— הער נאָר, ברודער-לעב, אַז די מלחמה וועט זיך ענדיקן, זאָלסטו קומען צו מיר צו גאַסט. איטלעכן אָוונט פון זעקס אַזייגער וועסטו מיך געפינען אין „פון כל טוב", וואָס אַף באָאישטי-גאַס.

— אוודאי וועל איך קומען, — האָט געענטפערט וואָדיטשקאַ.

— וואָס איז, דאָרט איז פריילעך?

— יאָ, דאָרט מאַכט זיך אַלע טאָג עפּעס א געשיכטע, — האָט שווייק זיך באַרימט. — און אַז אונדז וועט אויסדוכטן, אַז עס איז א ביסל פאַרשלאָפן דער אינטערעס, וועלן מיר ביידע שוין קאָנען עפּעס אַזוינס אָפּשפּילן...

זיי האָבן זיך צעשיידט, און אַז זיי זיינען שוין געווען ווייט עטלעכע שריט פון אַנאַנד, האָט דער אַלטער סאַפּיאָר וואָדיטשקאַ נאָכגעשריען שווייקן:

— זאָלסטו, הייסט דאָס, זיך ניט אַנדערש א סטאַרע טאָן, עס זאָל זיין פריילעך, ווען איך וועל קומען.

— דו זאָלסט אָקאָרשט נאָר ניט אָפּנאַרן, — האָט זיך אָפּגערופן שווייק, — קום ניט אַנדערש צוגיין, ווי נאָר די מלחמה וועט זיך ענדיקן.

דערנאָך זיינען זיי אַוועק אַליין ווייטער איינער פון צווייטן, און אין א שטיקל צייט אַרום האָט מען ווידער געקאָנט הערן, פון הינטערן ראָג, פון דער צווייטער רייע באַראַקעס וואָדיטשקאַס קול:

— שוויק, שוויק, וואָסער פּיר גיט מען אין „פּון פּל טובֿ“?

און דערויף האָט אָפּגעהילכט שווייקס ענטפער:

— גרויס פּאָפּאָוויצער.

— און איך האָב געמיינט — אַז סמיכאָוועך! — האָט געשריען דער אַלטער סאַפּיאָר וואָדיטשקאַ.

— דאָרט זיינען פאַראַן פּריילנס אויך.

— הייסט דאָס, נאָך דער מלחמה, זעקס אַזייגער פאַרנאַכט?

— קום בעסער האַלבּ זיבן, טאָמער פאַרהאַלט איך זיך ערגעץ.

און גאָר פון וויטנס האָט נאָך דערלאַנגט וואָדיטשקאַס קול:

— הייסט דאָס, זעקס קאַנסטו ניט קומען?

— מילא, זאָל זיין זעקס, — האָט וואָדיטשקאַ קוים-קוים געקאָנט אַרויסהערן דעם ענטפער פון זיין חבר.

אַזוי האָבן זיך צעשיידט דער בראַווער סאָלדאַט שוויק מיטן אַלטן סאַפּיאָר וואָדיטשקאַ.

6.

פון בּרוק אויף דער ליטע קיין סאָקאַל.

ליטענאַנט לוקאַש האָט אַן אויפגערעגטער אַרומגעשפּאַנט איבער דער קאַנצעלאַריע פון דער 11-טער מאַרש-ראָטע. דאָס איז געווען אַ פינצטערער שטייגל אין ראָטע-באַראַק, אָפּגעצאַמט פון קאָרידאָר דורך אַ ווענטל פון ברעטער. גאָר איר אויספּוץ איז באַשטאַנען פון אַ טיש, צוויי שטולן, אַ פלאַש קעראָסינע און אַ הילצערנע לאָווקע.

פאַרן ליטענאַנט איז געשטאַנען דער קאַפּטענאַרמוס וואַנעק, וואָס זיין עובֿדא איז געווען צונויפצושטעלן די צאָל-רשימות פון די שכירות, צו פירן די חשבונות פון פּראָוויאַנט, וואָס ווערט אַרויסגעגעבן פאַרן סאָלדאַטן-קעסל. ער איז געווען, הייסט דאָס,

דער פינאַנס־מיניסטער פון דער ראַטע. ער האָט פאַרבראַכט אין קאַנצעלאַריע א גאַנצן טאָג און פלעגט אויך דאָרט שלאָפן.

האָרט ביי דער טיר איז געשטאַנען א דיקער סאָלדאַט מיט א לאַנגער באָרד. דאָס איז געווען באַלון, דעם לייטענאַנטס נייער באַדינער, וואס איז פאר דער מאָביליזאַציע געווען ערגעץ א מילנער.

— ניטאָ, וואָס צו ריידן. נישקשה פון א דינער האָט איר מיר צוגעקליבן, — האָט לייטענאַנט לוקאַש זיך געווענדט צום קאַפּטענאַרמוס. — א גרויסן דאַנק אייך פאַרן ליבן סורפּריז! איר הערט? איך שיק אים אין אפיצער־קלוב נאָכן וואַרימעס, נעמט ער און עסט אויף א העלפט.

— באַין אופן, איך האָב פאַרגאָסן, — האָט געזאָגט דער דיקער ריז.

— גוט, נעמען מיר אָן, אז דו האָסט פאַרגאָסן. פאַרגיסן וואָלסטו געקאָנט די זופּ אדער דעם סאָוס, אבער ניט דאָס געבראָטנס. דערטראָגן צו מיר האָסטו דאָך נאָר ווי א נאָגל די גריים. און ווו האָסטו אהינגעטאָן דעם קוכן?

— איך...

— נאָר, ברודערקע, ניט לייקענען. זאָג, אז דו האָסט אים אויפגעפרעסן.

לייטענאַנט לוקאַש האָט דאָס לעצטע וואָרט ארויסגערעדט אזוי ערנסט און שטריינג, אז באַלון איז ניט ווילנדיק אפּגעטראָטן צוויי טריט אָף צוריק.

— איך האָב מיט א כיון זיך נאָכגעפרעגט אין קיך, וואָס האָבן מיר געהאַט היינט צו וואַרימעס. לאָזט זיך אויס, זופּ מיט לעבער־קניידלעך. ווו האָסטו אהינגעטאָן די קניידלעך? אונטערוועגס האָסטו זיי ארויסגעשלעפּט און אויפגעפרעסן, אָט וואָס. דאָס צווייטע געריכט איז געווען געבראָטענע פלייש מיט אוגערקעס. וואָס האָסטו דערמיט געטאָן? אויך אויפגעפרעסן. צוויי גרויסע שטיקער געבראָטענע פלייש! און מיר האָסטו געבראַכט נאָר א האַלב שטיקל. אזוי! דערנאָך צוויי שטיקער קוכן. ווו האסטו דאָס אהינגעטאָן? זיך אליין אנגעשטאָפּט דערמיט. חחחזיר הינטעשער. זאָג, ווסטו

אהינגעטאָן דעם קוכן? ער איז אריינגעפאַלן אין בלאָטע? ליגסט, פאַרכוטשט, קענסטו מיר אנווייזן דעם ארט, ווו עס ליגט אין בלאָטע? אך אזוי, געקומען באַלד צולויפן א הונט, ווי מען וואָלט אים געהאַט גערופן, און א כאַפּ און, אויפגעפרעסן. יעזוס־מאַריא, ווייל איך דיר דאָס א שמיר טאָן איבער דער מאָרדע, אז דער קאָפּ וועט ביי דיר ווערן ווי אן עמער. און ער ליקנט נאָך, דער כּכּלב בן כּלבה! און ווייסטו, ווער דאָס האָט געזען? אט ער, קאַפּטענאַרמוס וואַנעק, ער איז געקומען צו מיר און געזאָגט: „אזוי און אזוי, הער ליטענאַנט, אייער באַלון, די חוירשע קישקע, פרעסט אויף אייער וואָרימעס. איך האָב אליין געזען דורכן פענצטער, ער פּאַקט אין ביידע באַקן, אזוי ווי ער וואָלט א גאַנצע וואָך ניט געהאַט געפרעסן". הערט זיך איין, קאַפּטענאַרמוס, שוין זשע האָט איר ניט געקאָנט אויסקלייבן פאַר מיר קיין אנדער פּענטיוך, ווי נאָר אט דעם פּאַסקודניאַק?

— ערלויבט צו מעלדן, הער ליטענאַנט, אז פון אונדזער גאַנצער מאַרש־ראָטע האָט באַלון מיר אויסגעוויזן צו זיין דער סאַמע ליטישער מענטש. ער איז אזא לעמעך, אז ער קאָן בשום אופן זיך ניט אויסלערנען צו האַלטן א ביקס אין האַנט. און עס איז א סכנה צו געבן אים א ביקס, ער קאָן נאָך אנטאָן צרות. אנומטן, בעת מען האָט געשאָסן מיט פּוסטע פּאַטראָנעס, האָט ער שיער ניט אויסגעשלאָגן אן אויג דעם סאָלדאַט נעבן אים. האָב איך געקלערט, ער וועט אפשר קאָנען באַדינען דעם הער ליטענאַנט.

— און שטענדיק אויפעסן דעם אפּיצערס פּאָרציע, — האָט לוקאַש ארויסגערעדט, — אזוי ווי אים וואָלט ניט געווען גענוג די אייגענע פּאָרציע! וואָסי דיר, וואָס? ביסט הונגעריק?

— גאַנץ ריכטיק, הער ליטענאַנט, שטענדיק הונגעריק. אז עס בלייבט ביי עמיצן איבעריק ברויט, בייט איך אוים אף פּאַפּיראָסן נאָר דאָס איז אלץ ווינציק. דאָס איז שוין ביי מיר אזוי פון געבאָרן אָן. און אלע מאָל מיין איך, אז איך בין שוין זאַט, נאָר עס הויבט זיך ניט אָן. באַלד נעמט שוין ווידער בורטשען אין בויך, ווי פאַרן עסן, און טו א קוק — עס ווילט זיך ווידער עסן!

אַן אַנדערש מאָל מיין איך, אַט דאָס מאָל האָב איך זיך שוין אַזוי אַנגעגעסן, אַז עס וועט שוין מער ניט אַריין, — נאָר נעבעכיקע טעג! געווּג, איך זאָל דערזען עמיצן עסן אָדער אַפּילו דערשמעקן אַ ריח פון עסנוואַרג, איז שוין ביי מיר אין בויך ווי אויסגעלופּ־טערט. דער מאָגן פאָדערט אַליץ, און איך בין גרייט צו שלינגען אַפּילו טשוועקעס. ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, איך האָב שוין געבעטן, מען זאָל מיר אַרויסגעבן אַ טאָפּלטע פּאָרציע; איך בין אַפּילו מכּח דעם ענין געווען אין בודוויים ביים דאָקטאָר, און ער האָט מיך אָפּגעהאַלטן דריי טעג אין לאַזאַרעט און האָט מיר פאַרשריבן נאָר אַ שאָלכל ריינע בוליאָן א טאָג. איך וועל דיך, הולטאַי איינער, — האָט ער געטענעט, — צוגעוויינען צו הונגערן שטענדיק. זאָלסט נאָר אַריינפאַלן צו מיר אין די הענט נאָך אַ־מאָל, וועסטו זען, ווי דו וועסט פון דאַנען אַוועקגיין דאַר ווי אַ דרענגל". און איך באַדאַרף גאָר ניט קוקן אַף געשמאַקע זאַכן, הער לייטענאַנט, ביי די סאַמע פּראָסטע עסנס לויפט מיר די סמאַהע פון מויל. איז ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז איך בעט אונטערטעניקסט, מען זאָל מיר ערלויבן צו קריגן צוויי פּאָרציעס. און סטייעט ניט קיין פליישׂ טאָ לפּחות עפּעס אַ גאַרניר, בולבעס, קליסקעלעך, אַ קאַפּעלע סאָוס... דאָס בלייבט דאָך שטענדיק...

— האַלט, האַלט, באַלון, מיר איז גענוג אויסצוהערן דיין עזותקייט, — איז דער לייטענאַנט אים אַריינגעפאַלן אין די רייד.

— און איר, קאַפּטענאַרמוס, האָט איר ווען עס איז געהערט, אַז אַ סאָלדאַט זאָל זיין, חוץ אַלעמען, נאָך אַזאַ מחוצף, ווי אָט דער נפש? צוערשט האָט ער אויפגעפרעסן מיין וואַרימעס, און איצט מאָנט ער נאָך אַ טאָפּלטע פּאָרציע! נאָר איך וועל דיר פאַרשרייבן אַזוינס, וואָס וועט דיר שוין גאָר ניט זיין צום האַרצן.

— קאַפּטענאַרמוס, — האָט ער זיך געווענדט צו וואַנעקן,

— פירט אים אָפּ צום קאַפּראַל ווידערהאָפּער, און זאָל יענער אים צובינדן אַף צוויי שעה צום סלופּ אַפן הויף פאַר דער קיך, ביז מען וועט אַנהויבן צו טיילן וועטשערע. און זאָל ער אים צובינדן

וואָס העכער. בכדי ער זאָל שטיין אף די שפּיץ פינגער און זען, ווי עס קאָכט זיך אין קעסל דער גולאַש. און זאָל אַט דער אויסוואָרף נאָך בלייבן צוגעבונדן, ווען מען וועט נעמען טיילן דעם גולאַש, עס זאָל אים לויפן די שפּייעכץ פון מויל, ווי ביי אַ הונ־געריקער צויק, וואָס שמעקט אַרום דעם שוועל פון אַ וורשט־געשעפט. און זאָג דעם קוכער, ער זאָל זיין פאַרציע אַוועקגעבן אַן אַנדערן!

— איך הער, הער לייטענאַנט. קום, באַלון.

— אַז זיי האָבן שוין געהאַלטן ביים אַרויסגיין, האָט דער לייטענאַנט זיי אָפּגעשטעלט און קוקנדיק באַלונען אין איבערגע־שראָקענעם פּנים אַריין, האָט ער פייערלעך געמאָלדן:

— דאָס האָסטו זיך אַליין פאַרקאָכט אַזאַ קאַשע, באַלון. איך ווינש דיר פיל אַפּעטיט! און אויב דו וועסט נאָך אַמאָל פּרוּוון אָפּטאָן מיט מיר אַזאַ שטיק, וועל איך דיך אַן רחמנות איבערגעבן אין געריכט.

אַז וואַנעק איז געקומען און האָט געמאָלדן, אַז באַלון איז שוין צוגעבונדן, האָט לייטענאַנט לוקאַש געזאָגט:

— איר קענט מיך, וואַנעק, און איר ווייסט, אַז איך האָב ניט ליב אַנצווענדן אַזעלכע מיטלען; נאָר עס איז שוין קיין ברירה ניט געווען. ערשטנס דאַרפט איר מודה זיין, אַז אַפילו אַ הונט בורטשעט ווען מען נעמט ביי אים צו אַ ביין. איך וויל ניט האָבן שטענדיק צו טאָן מיט אַזעלכע מנוולים, און צווייטנס, וועט דאָס, וואָס באַלון איז צוגעבונדן צום סלופּ, האָבן אַ גרויסן מאָראַלישן און פּסיכאָ־לאָגישן באַמייט פאַר אונדזער גאַנצן באַשטאַנד. זינט מען האָט די סאָלדאַטן באַשטימט אין דער מאַרש־ראָטע און זיי ווייסן, אַז אויב ניט היינט איז מאָרגן גייען זיי אַוועק אפן פראָנט, זיינען זיי גאָר צעלאָזן געוואָרן און טוען, וואָס זיי גלוסט זיך. ווי וועלן זיי זיך דאָס האַלטן, בשעת מען וועט דאַרפן גיין אין שלאַכט?

— מכח דעם דאַרפט איר זיך ניט אָפּעסן דאָס האַרץ, הער לייטענאַנט, — האָט קאַפּיטענאַרמוס וואַנעק אים גענומען טרייסטן, — עס וועט רעכט ווערן. אַט איך בין שוין געווען אין דריי מאַרש־ראָטעס, און אַלע האָט מען זיי צעקלאַפּט אף אַש

צוזאַמען מיטן גאַנצן באַטאַליאָן, אַזוי אַז מען האָט געמוזט זיך
פונדאַסניי פאַרמירן. און אַלע מאַרש-ראָטעס, זאָג איך אײַך,
זײַנען געווען פון איין שניט, איינע גענוי ווי די אַנדערע, און קיין
איינער אַף א האָרעלע ניט בעסער פאַר אײַערער, הער לייטענאַנט.
ערגער פון אַלע איז געווען די ניינטע. זי האָט אוועקגעשלעפּט
דעם גאַנצן קאָמאַנדע-באַשטאַנד, צוזאַמען מיטן ראָטע-קאָמאַנדיר,
אין געפאַנגענשאַפט אַרײַן, זיך אונטערגעבן. איך בין נאָר געראַטעוועט
געוואָרן מחמת דעם, וואָס גראָד אין דער צײַט בין איך
געווען געגאַנגען אָפּנעמען פון לאַגער ווײַן און ראָם פאַר דער
ראָטע, און זיי האָבן אַט דעם דאָזיקן קונץ אָפּגעטאָן אָן מיר...
ראָם, הער לייטענאַנט, איז זייער א נוציקע זאַך אין מלחמה. און
ווײַן אויך. אָן דעם קאָן מען זיך ניט באַגיין. עס שאַפט, אויב מען
מעג זיך אַזוי אויסדריקן, א גוטע שטימונג. פאַר א האַלבן
בוטעלע ראָם און א פערטל ליטער ווײַן וועלן אײַערע מענטשן
זיך שלאָגן מיטן טײַוול אַליין... וואָסער בהמה קלאַפּט דאָס אין
טיר? קאָן ער ניט איבערלייענען אַז אַף דער טיר איז אָנגעשריבן:
„ניט קלאַפּן!“ אַרײַן!

לייטענאַנט לוקאַש האָט זיך איבערגעקערט אַפן שטול און
האָט דערזען, ווי די טיר האָט זיך שטיל, אָן רעש אויפגעעפנט
און שטיל איז אַרײַן אין דער קאַנצעלאַריע פון דער עלפטער
ראָטע דער בראַווער סאָלדאַט שווייק, וואָס האָט געהאַלטן די האַנט
בײַם דאַשעק, קענטיק, נאָך זינט יענער צײַט, ווען ער האָט
געקלאַפּט אין טיר און געלייענט די אויפשריפט: „ניט קלאַפּן!“

אַט די פּאָזע שווייקס מיט דער האַנט בײַם דאַשעק איז
געווען ווי אָנגעמאָסטן צו זײַן אָן א שיעור צופרידענעם, באַרוטן
פּרצוף. אין זײַן גראַעד אוניפאָרם פון אַן עסטרײַכישן פוסגייער-
סאָלדאַט האָט ער געהאַט א פּנים ווי דער אַלט-גריכישער גאָט
פון די גנבים און שווינדלערס.

לייטענאַנט לוקאַש האָט אַף א רגע פאַרמאַכט די אויגן, ווי
פאַרבלענדט פון דער ליכטיקער געשטאַלט פון בראַוון סאָלדאַט
שווייק, וואָס האָט מיט זײַן בליק אים ווי געקושט און גע-
האַלזט.

עס האָט אויסגעזען, אַשטייגער, ווי אַ פאַרבלאָנדזשעטער זון קערט זיך אום צוריק אַהיים צו זיין בכבודע טאַטע־מאַמע.

— ערלויבט צו מעלדן, — האָט שווייק אָפּגעראַפּאָרטירט מיט אַזאַ תמימותדיקער אומגעצוווּנגענקייט, אַז דער לייטענאַנט איז מיט איין קלאַפּ געקומען צו זיך, — ער לייטענאַנט, אַז איך בין שוין געקומען צוריק. — זינט יענעם מאָמענט, ווען פּאָלקאָווניק שרעדער האָט אים געלאָזט צו וויסן, אַז שווייק וועט ווידער באַשטימט אין זיין רשות, האָט לייטענאַנט לוקאַש אין געדאַנק אַלץ אָפּגעלייגט די דאָזיקע באַגעגעניש. אַלע פרימאָרגן האָט ער געפּרוווּט זיך איינרעדן, אַז אַט, אפשר וועט שווייק היינט אויך זיך נאָך ניט מעלדן, אפשר האָט ער דאָרט ווידער עפּעס אָפּגעטאָן, און מען האָט אים ווידער פאַרהאַלטן אויף אַ שטיקל צייט.

פון די דאָזיקע האָפענונגען האָט זיך אָבער אויסגעלאָזן אַ בוידעם: שווייק איז געשטאַנען פאַר אים אין גאַר זיין ליבער פּראָסטקייט.

דערנאָך האָט שווייק אַ קוק געטאָן אויפן קאַפּטענאַרמוס וואַנעק, האָט זיך אַ קער געטאָן צו אים און האָט מיט אַ ליבן שמייכל דערלאַנגט אים די פּאַפּירן, וואָס ער האָט אַרויסגעשלעפּט פון מאַנטל־קעשענע.

— ערלויבט צו מעלדן, הער קאַפּטענאַרמוס, אַז דאָס זיינען די פּאַפּירן, וואָס מען האָט מיר אַרויסגעגעבן אין קאַנצעלאַריע פון פּולק און וואָס איך באַדאַרף אייך איבערגעבן. דאָס איז מכח מיין שכירות און מכח מיין שפּייז־פּאַרציע.

שווייק האָט זיך געהאַלטן אין דער קאַנצעלאַריע פון דער 11־טער מאַרש־ראָטע, אַזוי ווי ער וואָלט געווען מיט וואַנעקן אַ ידיד מי יודע פון ווען אָן. האָט דער קאַפּטענאַרמוס קיין אַנדער ברירה ניט געהאַט, ווי צו ענטפערן פּשוט:

— גוט, לייגט זיי אַוועק אויפן טיש.

— עס וואָלט געווען זייער גוט, הער קאַפּטענאַרמוס, ווען איר לאָזט מיך מיט שווייקן אויף אַ רגע אונטער פיר אויגן, — האָט דער לייטענאַנט אַרויסגערעדט מיט אַ זיפץ.

וואַנעק איז באַלד אַרויס און געבליבן שטיין הינטער דער טיר, בכדי אונטערצוהאָרכן, וואָס האָבן זיי דאָס פאַר א סודות.

צוערשט האָט ער גאָרנישט געהערט, וואָרום שווייק און לייטענאַנט לוקאַש האָבן געשוויגן. זיי האָבן א לאַנגע צייט געקוקט איינער אפן צווייטן, ווי זיי וואָלטן ווען אַריינקריכן איינער דעם אנדערן אין דער נשמה.

צולעצט האָט דער לייטענאַנט איבערגעריסן די דאָזיקע דריקנדיקע שטילקייט מיט ווערטער, וואָס ער האָט געפרווט אַריינטאָן אין זיי א היפּשע פּאָרציע איראָניע.

— סקאָצל קומט! א דאַנק אייך פאַרן באַזוך, שווייק. אַן אנגעלייגטער גאַסט.

נאָר דאָ האָט ער מער ניט געקאָנט זיך איינהאַלטן. גאָר דער כעס, וואָס האָט אים געוואָרגן די לעצטע טעג, האָט זיך איצט פון אים אַרויסגעריסן. ער האָט מיט אַזא רציחה א קלאַפּ געטאָן מיטן פויסט אין טיש, אַז דער טינטער איז אונטער־געשפּרונגען אין דער הויך און די טינט האָט פאַרשפּריצט די פּאַפּירן אפן טיש.

אין דער זעלביקער צייט איז לייטענאַנט לוקאַש אויפ־געשפּרונגען פון שטול, צוגעגאַנגען נאָענט צו שווייקן און א הוקע געטאָן:

— איר זייט א בהמה, א פערד!

און דערנאָך האָט ער גענומען אַרומשפּאַנען אהין און צוריק איבערן קליינעם חדרל, און איטלעכס מאָל, ווען ער איז פאַרבייגעגאַנגען פאַרביי שווייקן, האָט ער אויסגעשפּייט.

— ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, — האָט גע־זאָגט שווייק, אַז ער דערזעט, אַז לייטענאַנט לוקאַש הערט ניט אויף צו לויפן איבערן צימער און צו שלײַדערן אין ווינקל אַריין שטיקלעך פּאַפּיר, וואָס ער האָט גענומען פון טיש און צעקנייטשט און צעקנאָטן, — אַז דעם בריוו האָב איך אָפּגעגעבן, ווי עס געהער צו זיין. מאַדאַם קאַקאָני האָב איך געטראָפן געזונטערהייט און איך מעג זאָגן, אַז זי איז טאַקע זייער א שיינע דאַמע. אמת, איך האָב זי געזען נאָר א וויינענדיקע...

לייטענאַנט לוקאַש האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף דעם קאַפּטענאַרמוסעס געלעגער און האָט הייזעריק אַרויסגערעדט:

— ווען זשע וועט דאָס נעמען אַ סוף, שווייק?!

— און דערנאָך, — האָט שווייק זיך גערעדט זיינס, אַזוי ווי ער וואָלט דעם לייטענאַנטס געשריי גאָר ניט געהערט, — האָט זיך מיט מיר געטראָפן אַ שטיקל צרה, נאָר איך האָב אַלצדינג גענומען אויף זיך. פאַרשטייט זיך, צוערשט האָט מען מיר ניט געוואָלט גלויבן, אַז דאָס האָב איך געשריבן בריוו צו דער דאָזיקער דאַמע, אַזוי אַז אפֿן פאַרהער האָב איך גענומען און אַראָפּגעשלונגען דעם בריוו בכדי צו פאַרטרייבן דעם שליאַד. נו און דערנאָך גאָר צופעליק — אַנדערש קאָן איך מיר דאָס אַליין ניט אויסטייטשן — בין איך פאַרכאַפּט געוואָרן אין אַ שטיקל געשלעג. נאָר פון אָט דער מעשה בין איך אַרויס מיט כבוד, און עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרן, אַז איך בין אומשולדיק, און דעם אויספאַרש אין דיוויזיע־געריכט האָט מען אָפּגעשטעלט און מען האָט מיר געהייסן גיין צום קאָמאַנדיר פון פּולק. בין איך שוין געווען אין קאַנצעלאַריע פון פּולק, אָפּגעוואַרט, ביז דער הער פּולקאָווניק האָט באַוויליקט צו קומען, און דער הער פּולקאָווניק האָט מיך נאָר אויסגעזידלט אַ ביסעלע און געזאָגט, איך זאָל תיכּף גיין צו אייך, הער לייטענאַנט, און מעלדן, אַז איך בין באַשטימט פאַר אייער אָרדאָנאַנס. און נאָך האָט דער הער פּולקאָווניק געהייסן מיר איבערגעבן אייך, אַז ער בעט אייך תיכּף צו קומען צו אים מכּח דער דאָזיקער מאַרש־ראָטע. און איצטער איז שוין אַוועק מער ווי אַ האַלב־שעה, וואָרום דער הער פּולקאָווניק האָט ניט געוווּסט, אַז מען וועט מיך נאָך אַוועקשלעפּן צוערשט צום קאַסיר פון פּולק און אַז איך וועל אָפּהיניען ביי אים כּמעט צוואַנציק מינוט, וואָרום פאַר דער גאַנצער צייט האָט מען מיר ניט געהאַט אַרויסגעצאָלט קיין שכירות און איך האָב דאָס געמוזט קריגן שוין ניט דורך דער קאַסע פון דער ראָטע, נאָר פון דער קאַסע פון פּולק, וואָרום איך בין געווען פאַררעכנט פאַר אַן אַרעסטאַנט פון פּולק. בכלל איז דאָרט ביי זיי אַזאַ מישעניניע, אַז עס איז משוגע צו ווערן.

אז לייטענאַנט לוקאַש האָט דערהערט, אז ער האָט נאָך מיט א האַלב־שעה צוריק באַדאַרפט זיין ביים פּאָלקאָווניק שרעדער, האָט ער, זיך אַנטויענדיק אַף דער גיך, נאָר אוים־גערעדט:

— א דאַנק, שוויק. איר האָט מיר שוין ווידער אריינ־געוואָרפן א שטיין.

געזאָגט האָט ער דאָס מיט אַזא געהרגעטן קול, פול מיט יאוש, אז שוויק האָט געפּרווט אים טרייסטן מיט עטלעכע ווער־טער. אז לייטענאַנט לוקאַש איז העמדום־פּענדום ארויסגעלאָפן פון צימער, האָט ער אים נאָכגעשריען:

ניטקשה, ער וועט צוּוואַרטן, דער הער פּאָלקאָווניק! ער האָט דאָך סיי ווי גאָרנישט וואָס צו טאָן!

באַלד ווי דער לייטענאַנט איז אוועק, איז אריין אין קאַנ־צעלאַריע קאַפּטענאַרמוס וואַנעק.

שוויק איז געזעסן אַף א שטול און האָט געהייצט דאָס אייזערנע אויוועלע, צוגעוואָרפן אַלע ווײַלע דורכן אָפענעם טירל שטיקלעך קוילן. דאָס אויוועלע האָט געריכערט, אז מען האָט געקאָנט דערשטיקט ווערן, נאָר שוויק האָט זיך געטאָן זיינס, און צו קוקן אין וואַנעקס זייט... יענער האָט א ווײַלע אַזוי געקוקט אַף אים, דערנאָך האָט ער צוגעקלאַפּט דאָס טירל מיטן פוס און געהייסן שוויקן זיך אָפּטראָגן אין גאַנצן פון דאַנען.

הער קאַפּטענאַרמוס, — האָט שוויק געענטפערט מיט ווערדע, — איך ערלויב מיר צו געבן איך צו וויסן, אז ביים בעסטן ווילן קאָן איך ניט אויספאָלגן אייער באַפעל זיך אָפּצוטראָגן אין גאַנצן פון דאַנען, פון לאַגער, וואָרום איך שטיי אונטער העכערן באַפעל.

— די מעשה דערפון איז, — האָט ער מוסיף געווען מיט גאווה, — וואָס איך בין דאָ אַן אָרדאָנאַנס. הער פּאָלקאָווניק שרעדער האָט מיך באַשטימט אין דער 11־טער מאַרש־ראָטע ביי לייטענאַנט לוקאַש. פריער בין איך געווען ביי אים א דינער, נאָר פאַר מיינע קלוגע המצאות האָט מען מיר געגעבן א העכערע שטעלע. מיטן הער לייטענאַנט זיינען מיר אַלטע באַקאַנטע. און

איר מיט וואָס האָט זיך פאַרנומען פאַר דער מאָבילִיזאַציע, הער קאַפּטענאַרמוס?

— איך בין, אַזוי צו זאָגן, דער דראָגיסט וואַנעק פון קראַלופּ.

— איך בין אויך געווען א לערן=יונג אין אן אפּטייק=געשעפט, ביי א געוויסן הער קאָקאָשקאַ אין פּראָג אף באַרג=גאַס. ער איז געווען עפּעס א צעדרייטער, און איין מאָל אַז איך האָב אומגערן אונטערגעצונדן ביי אים אין קעלער א פעסל בענזין און זיין גאַנצער לאַגער איז פאַרברענט געוואָרן ביז א לעק, האט ער מיך ארויסגעטריבן, און מער האָט מען מיך שוין ניט צוגענומען אף קיין שטעלע, און אַזוי האָב איך איבערן שלימזלדיקן פעסל בענזין ניט געענדיקט מיין לערע. יאָ, איר האַלט פון רפואה=גראָזן פאַר קי?

וואַנעק האָט א שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ.

— און ביי אונדז פלעגט מען מאַכן רפואה=גראָזן פאַר קי, מיט געהייליקטע בילדלעך. די מעשה איז, וואס אונדזער בעל=הבית, הער קאָקאָשקאַ, איז געווען זייער א פרומער מאַן און האט ערגעץ ווו איבערגעלייענט, אַז דער הייליקער פּעלעגרינוס האָט אויסגעהיילט עמיצנס בהמה פון וואַסער=שרעקעניש. האָט ער גענומען און געלאָזט אָפּדרוקן אין א דרוקעריי אין סמיכאָוו די געשטאַלט פון הייליקן פּעלעגרינוס און פאַר צוויי הונדערט גולדן הייליקן די בילדער אין קלויסטער פון עמאוס. דערנאָך האָבן מיר זיי אריינגעלייגט אין פּאַקעטן מיט אונדזערע הייל=גראָזן פאַר קי. די הייל=גראָזן פלעגט מען צומישן צום טראַנק, און אַז מען פלעגט די בהמות געבן טרינקען, פלעגט מען זאָגן דערביי א קורצע תפלה צום הייליקן פּעלעגרינוס, וואָס עס האָט פאַרפאַסט הער טאַוכער, אונדזער קאָמי. די מעשה דערפון איז, וואָס אַז די בילדער פון הייליקן פּעלעגרינוס זיינען געווען אָפּגעדרוקט, האָט זיך ארויסגעוויזן, אַז מען מוז אף דער צווייטער זייט אָפּדרוקן א קורצע תפילה. און אט האט אונדזער אַלטער, קאָקאָשקאַ, גערופן פאַרנאַכט צו זיך דעם הער טאוכער און האט אים אויפגעגעבן, ער זאָל צו מאָרגן אינדערפרי פאַרפאַסן עפּעס א קורצע תפילה

אפֿן דאָזיקן הייליקן און אױף אונדזערע הײל־גראָזן, און אז צו צען אזייגער, ווען ער וועט קומען אין מאַגאַזין, זאָל זי זײַן פֿאַרטיק צום דרוק, וואָרום די קי קאָנען זיך קוים דערוואַרטן אױף איר. רויט אָדער טויט! אויב ער וועט מאַכן א פֿיינע תּפֿילה, קריקט ער א גולדן, טאָמער ניט מעג ער אין צוויי וואָכן אַרום גיין ווי די אויגן וועלן אים טראָגן. דער טאָוּבער האָט געשוויצט דורך א נאַכט, און אינדערפֿרי איז ער געקומען עפֿענען דעם מאַגאַזין ניט קיין אויסגעשלאָפֿענער, און ער האָט קיין זאַך ניט געהאַט פֿאַרטיק. ער האָט אפֿילו געהאַט פֿאַרגעסן, ווי האָט געהייסן אט דער הייליקער פּאַר די קיעשע גראָזן. נאָר דאָ איז געקומען אונדזער געהילף פֿערדינאַנד און האָט אים אַרויסגעהאָלפֿן. דאָס איז געווען א יונג א בריה. אַז ביי אונדז אפֿן בוידים פֿלעגט זיך טריקענען רומיאַניק, פֿלעגט ער אַלע מאָל אַרויפֿקלעטערן אַהין, אויסטאָן זיך באָרוועס און וויַיזן אונדז, וואָס מען דאַרף טאָן, אַז די פֿיס זאָלן ניט שוויצן. אפֿן בוידים פֿלעגט ער אויך כאַפּן טויבן, האָט פֿאַרשטאַנען צו עפֿענען דעם בעל־הבּיתם טיש־קעסטל און אַרויסנעמען פֿון דאָרט געלט און האָט אונדז נאָך אויסגעלערנט פֿאַרשיידענע מאַניפּאַרגעס מיט דער סחורה. איך בין געווען א אינגל, האָט זיך ביי מיר אײַנ־דערהיים אנגעקליבן א גאַנצער אַפּטייק פֿון דעם, וואָס איך האָב אנגעשלעפּט פֿון מאַגאַזין, אַלערלײ זאַכן, וואָס מען קאָן אַמאָל אין א גרויסן שפּיטאָל ניט געפֿינען!.. מילא בּקיצור, אַט דער יאַט האָט דאָס געהאָלפֿן דעם הער טאָוּבער. ער האָט נאָר געזאָגט: „וויַיזט אָקאָרשט אַהער, הער טאָוּבער, לאָמיך נאָר זען, וואָס דאָ טוט זיך". האָט שוין הער טאָוּבער געשיקט נאָך ביר פֿאַר אים. איך האָב נאָך ניט באַוויזן קומען מיט די ביר, איז שוין אונדזער פֿערדינאַנד געווען פֿאַרטיק מיט א העלפֿט און האָט אונדז שוין פֿאָרגעלייענט. און דערנאָך, אַז ער האָט אויסגעטרונקען די ביר און האָט ווי געהעריק א לעק געטאָן ביטערע טראָפּנס, איז שוין אַוועק ביי אים ווי געשמירט, און אין איין צוויי־דריי האָט ער אנגעשריבן דעם סוף.

דערנאָך אַז הער קאָקאָשקאַ איז געקומען, איז הער טאָוּבער אַוועק מיט אים אין קאָנטאָר, און אַז ער איז פֿון דאָרט אַרויס,

האָט ער אונדז באַוויזן צוויי גולדן, און ניט איינעם, ווי עס איז געווען אָפּגערעדט, און האָט באַלד אויפֿן אָרט געוואָלט זיך טיילן מיטן הער פֿערדינאַנד. נאָר פֿערדינאַנד, אַז ער האָט דערזען צוויי גולדן, איז ער געוואָרן אַ פֿאַרברענטער. זאָגט ער: „גיב אַהער ביידע, אַניט דאַרף מען גאָרניט!“ בקיצור, הער טאַוכער האָט אים גאָרניט געגעבן און געלאָזן פֿאַר זיך ביידע גולדן. דערנאָך האָט ער מיך אַרויסגערופֿן אין הינטערשטן קאַמער, אַראָפּגעלאָזן מיר אַ געזונטן פּראַשק און געזאָגט, אַז איך וועל קריגן נאָך הונדערט אַזעלכע פּרעשק, ווען איך וועל זיך דערוועגן ווען עס איז אויסצוזאָגן, אַז ניט ער האָט פֿאַרפּאַסט דאָס לידל, און אויב אַפֿילו פֿערדינאַנד וועט גיין מסרן דעם אַלטן, מוז איך זאָגן, אַז ער ליגט. און איך האָב געמוזט אים שווערן דערויף פֿאַר אַ בוטל עסיק־עסענס. און אונדזער געהילף האָט גענומען אויסלאָזן גאָר זיין כּעס צו אַט די הייל־גראָזן פֿאַר קי. די מעשה דערפֿון איז, וואָס מיר פֿלעגן דאָס טריקענען אין גרויסע קאַסטנס אויפֿן בוידעם. פֿלעגט ער, ווי ער פֿלעגט קריגן מייזן־מיסט אַהין אַריינוואַרפֿן. אָדער ער פֿלעגט צונויפֿקלייבן אויפֿן גאַס פֿערדישע מיסט, אויסטריקענען דאָס, צעשטויסן אין אַ שטייסל — און אויך צושיטן דאָס צו די פּאַקעטן מיט די הייל־גראָזן, מיטן בילד פֿון הייליקן פּעלעגרינוס! אָבער דאָס אַלץ איז אים געווען נאָך ווינציק. ער...

נאָר דאָ האָט אַ קלונג געטאָן דער טעלעפֿאָן. דער קאַפּיטענאַרמוס האָט געכאַפּט דאָס טרייבל, און דערנאָך ברוגז אויפֿגעהאַנגען דאָס צוריק אויפֿן אָרט און מיט רוגזה אַ בורטשע געטאָן:

— מען רופֿט מיך אַרויס אין קאַנצעלאַריע פֿון פּולק. וואָס איז דאָס אַזוי אין מיטקע דערינען! דאָס איז מיר גאָר ניט געפֿעלן!

שווייק איז ווידער געבליבן איינער אַליין.

באַלד האָט ווידער אַ קלונג געטאָן דער טעלעפֿאָן.

שווייק האָט גענומען זיך אויסטענען:

— וועמען דאַרפֿט איר? וואַנעקן? ער איז אַוועק אין קאַנצעלאַריע פֿון פּולק... איר דאַרפֿט וויסן, ווער איז ביים טעלעפֿאָן?

דער אָרדאָנאַנס פון דער 11־טער מאַרש־ראָטע. און ווער פרעגט? דער אָרדאָנאַנס פון דער 12־טער מאַרש־ראָטע? א גוטן, קאָלעגע. ווי הייס איך? שווייק. און דו? בראַון? הער זיך איין, ביסטו ניט א קרוב פון יענעם בראַון, וואָס האַלט א מאַגאַזין פון היט אף דער ברעג־גאַס אין קאַראָלינענטאַל? וואָס? דו קענסט אפילו אַזעלכן ניט?.. ניין, איך קען אים אויך ניט. איך בין נאָר אַמאָל פאַרביי־געפאָרן אַפן טראַמוויי, איז מיר גראָד די פירמע אריין אין די אויגן. וואָס עס הערט זיך?.. פרעגט מיר א גרינגערע זאַך... ווען מיר פאָרן? איך האָב נאָך מיט קיינעם ניט גערעדט מכח פאָרן. ווו אהין באַדאַרפן מיר דאָס פאָרן?

— אַט א פערדישע קאָפּ! פאַרשטייט זיך, מיט דער מאַרש־ראָטע אַפן פראָנט.

— איך האָב וועגן דעם נאָך גאָרנישט ניט געהערט.

— נו, ביסט נישקשה פון אַן אָרדאָנאַנס! ווייסטו ניט, דיין וויצע־לייטענאַנט...

— מיינער איז ניט קיין וויצע, ער איז א לייטענאַנט...

— דאָס איז אַלץ איינס. הייסט דאָס, אַז דו ווייסט ניט, צי איז דיין לייטענאַנט אַוועק אף א באַראַטונג צום פּאָל־קאָווניק?

— איך ווייס אַז יענער האָט אים גערופן צו זיך.

— אַט זעסטו. אונדזערער איז אויך אַוועק צו אים, און פון דער 13־טער אויך; איך האָב אקאָרשט גערעדט אין טעלעפאָן. דו ווייסט ניט, די מוזיקאַנטן־קאָמאַנדע פּאַקט זיך שוין?

— פרעג מיך א גרינגערע זאַך.

— מאַך זיך ניט געפגרט! נו, און אייער קאַפּטער האָט געקראָגן עפּעס א באַפעל? וויפיל מענטשן איז בײַ אײַך?

— איך ווייס ניט.

— אידיאָט איינער! וואָסי, איך וועל דיך אויפעסן, צי וואָס? (מען הערט, ווי דער וואָס רעדט זאָגט שטילערהייט עמיצן א צווייטן: „נעם דאָס צווייטע טריבל, פראַנץ, וועסטו ווייסן, וואָס פאַר א לייטענער גולם עס איז דאָרט בײַ זיי אין דער 11־טער ראָטע דער אָרדאָנאַנס!“) האַלאָ, האַלאָ! ביסט אַנטשלאָפן געוואָרן,

צי וואָס? נו, ענטפער דאָך, ווען מען פרעגט בײַ דיר, קאָלעגע. הייסט דאָס, דו ווייסט נאָך גאָרנישט? ווער דערציילסטו דאָס מעשיות? האָט איך דען דער קאַפּטער ניט געזאָגט, אז מען וועט איך ארויסגעבן קאָנסערווען? וואָס? דו האָסט מיט אים ניט גערעדט מכּה אזוינע זאַכן? אידיאָט, בפירוש אן אידיאָט!.. וואָס, דאָס האָט צו דיר קיין שייכות ניט? (מען הערט לאַכן). וואָס, ברודער, ביסט ניט אראָפּגעפאַלן פון אויוון? נו גוט, אז דו וועסט עפּעס געוואָרן, זאָלסטו אנקלינגען צו אונדז אין דער צוועלפטער מאַרש־ראָטע, טיפּשל... פון וואָסערע קאַנטן ביסטו דאָס?

— פון פּראָג.

— דו וואָלסט באַדאַרפט האָבן מער שכל... וואַרט נאָך עפּעס. ווען איז אייער קאַפּטער אוועק אין קאַנצעלאַריע?

— מיט א ווײַלע פריער האָט מען אים ארויסגערופן.

— וואָס זשע האָסטו דאָס פריער ניט געזאָגט? אונדזערער איז אויך אקאָרשט ארויס, ניט אנדערש בײַ זיי גרייט זיך עפּעס. מיט דער געפעק־קאָמאַנדע האָסטו נאָך ניט גערעדט?

— ניין.

— יעזוס־מאַריאַ־יאָזעף! און דו זאָגסט נאָך אז דו ביסט פון פּראָג. דו טראַכסט דאָך וועגן קיין זאַך ניט. וואָס טוסטו א גאַנצן טאָג.

— איך בין נאָר מיט א שעה צוריק געקומען צוריק פון דיוויזיע־געריכט.

— א, דאָס איז שוין אנדערע דבורים! הער זיך איין, חבר, אויב אזוי וועל איך נאָך היינט אַרײַנגײן צו דיר כאַפּן א שמועס... נו, לייג אוועק דאָס טרייבל!

שוויק האָט אקאָרשט געוואָלט פאַרויכערן די ליולקע, ווי דער טעלעפאָן האָט ווידער גענומען קלינגען. „כאַפּט אייך דער טייוול מיט אייער טעלעפאָן אין איינעם! — האָט שוויק א טראַכט געטאָן. — אויך מיר אן עסק — פירן מיט אייך שמו־עסן“.

נאָר דער טעלעפאָן האָט געוואַלדעוועט אָן רחמנות, ביז שווייק איז אַרויס פון די כלים, האָט אַ כאַפּ געטאָן דאָס טרייבל און גענומען רייסן זיך אויף אַ קול:

— האַל-ל-אָ-אָ-אָ! ווער ביים טעלעפאָן? עס רעדט שווייק, דער אָרדאָנאַנס פון דער 11-טער מאַרש-ראָטע.

לויט דער שטים, וואָס האָט אים געענטפערט, האָט שווייק דערקענט דעם לייטענאַנט לוקאַש.

— וואָס טוט איר דאָרטן, צו אַל די שוואַרצע יאָר? ווו איז וואַנעק? רופט אים תיכּף צום טעלעפאָן!

— ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז מען האָט געקלונגען אַהער אין טעלעפאָן...

— הערט זיך איין, שווייק, איך האָב קיין צייט ניט צו פירן מיט אייך שמועסן. שמועסן אין טעלעפאָן בעתן דינסט איז נאָר אַן אַנדער זאַך, ווי שמועסן אין טעלעפאָן, ווען מען לאַדט איין צו מיטאָג. טעלעפאָן-שמועסן מוזן זיין קורצע און שאַרפע. ביי טעלעפאָן-שמועסן היפּט מען איבער אַלע טיטלען און אַלע „האָב דעם כּבוד צו מעלדן" און כּדומה נאָך אַזוינס. פרעג איך אייך, הייסט דאָס, שווייק, צי האָט איר אונטער דער האַנט וואַנעקן. אויב יאָ, זאָל ער תיכּף צוגיין צום טעלעפאָן.

— באין אופן, ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, וואַנעקן האָב איך ניט אונטער דער האַנט. ער איז אַ ביסל פריער, אָן ערך ניט מער ווי אַ פערטל שעה צוריק, אַרויסגערופן געוואָרן פון דער קאַנצעלאַריע אין דער קאַנצעלאַריע פון פּולק.

— וואַרט אויס, שווייק, איך וועל קומען, וועל איך זיך שוין נעמען פאַר אייערע ביינער! וואָס, קירצער קאָנט איר גאָר ניט ריידן? איז הערט אויס מיט קאָפּ, וואָס איך וועל אייך איצט זאָגן סטאַרעט זיך אַלץ צו פאַרשטיין, איר זאָלט דערנאָך ניט האָבן קיין אויסרייד, אַז קלאָמפּערשט אין טעלעפאָן האָט אַלץ געטרעשצעט און געכריפּעט. באַלד ווי איר וועט אויפהייגנען דאָס טרייבל...

פויזע, ווידער א קלינגעריי, אז עס פאַרהילכט דעם קאָפּ...
שווייק האָט געכאַפּט דאָס טרייבל; און אף אים האָבן זיך א שאָט געטאָן זידלערייען ווי האָגל.

— פערדאַטש איינער, לײמענער גולם, מנוול... וואָס טוט איר דאָס? פאַרוואָס האָט איר איבערגעריסן אין מיטן?

— אנטשולדיקט, איר האָט באַפוילן אויפצוהייבן דאָס טרייבל...

— וואַרט נאָר, שווייק, אין א שעה ארום קום איך צוגיין, דעמאָלט וועט איר קיין האָניק ניט לעקן... איצט איז אט וואָס: איר נעמט תּיכּף די פיס אין די הענט, גייט אוועק אין באַראַק, זוכט אויס אן אונטער־אָפיצער, אשטייגער פוקסן, און זאָגט אים, ער זאָל תּיכּף נעמען צען מאַן און גיין מיט זיי אין דעפּאָ צונעמען קאָנסערוון. חזרט איבער, וואָס האָט ער צו טאָן?

— נעמען צען מאַן און גיין מיט זיי צונעמען פון דעפּאָ קאָנסערוון.

— כאָטש איין מאָל ניט צעדרייט! איך וועל דערוויל אָנקלינגען אין דער קאַנצעלאַריע פון פּולק צו וואַנעקן און אים באַפוילן אויך אוועקצוגיין צום דעפּאָ צונעמען די קאָנסערוון. אויב ער וועט פאַרגיין פריער אין קאַנצעלאַריע, זאָל ער אלצדינג לאָזן און לויפן לויפנדיק צום דעפּאָ. און איצט מעגט איר אויפהייבן דאָס טרייבל.

שווייק האָט א לאַנגע צייט אומזיסט אַרומגעזוכט ניט נאָר דעם אונטער־אָפיצער בראָון, נייערט בכלל עמיצן פון די אונטער־אָפיצערן. ווי עס האָט זיך ארויסגעוויזן, האָבן זיי אלע געהאַט זיך צונויפגעקליבן אין קיך און געגעסן די שיריים פונם טיש פון די אָפיצערן און געווילט זיך מיטן אנבליק פון באַלוגען וואָס איז געווען צוגעבונדן צום סלופּ. יענער איז, אמת, געשטאַנען אף דער ערד מיטן גאַנצן טריט, ווייל מען האָט אף אים פאָרט רחמנות געהאַט, נאָר פונדעסטוועגן האָט ער אויסגעזען קאָמיש גענוג. איינער פון די קוכערס האָט אים ארויסגעטראָגן א האַלב ארומגעגריזשעטן ביין און האָט דאָס אים אריינגעשטעקט אין מויל, און באַלון, דער צוגעבונדענער ריז, וואָס האָט ניט געקאָנט צוהעלפן מיט די הענט,

האָט פאַרזיכטיק ארומגעדרייט דעם בּיין אין זיין בּרייטן מויל, גע־ארבעט מיט די ציין און מיט די יאַסלעס, און זיין פּנים איז געווען ווילד, ווי בּיי א שד פון וואַלד.

— ווער איז דאָ פון אייך אונטער־צער פוקס? — האָט שווייק געפרעגט, אז ער האָט זיי סוף כּל סוף געפונען.

פוקס האָט ניט געפונען פאַר נויטיק זיך אָפּצורופן, וויבּאַלד ער האָט דערהערט, אז דער וואָס פרעגט זיך נאָך אָף אים איז א פּראָסטער סאָלדאַט.

— נו? — האָט ארויסגערעדט שווייק. — וועל איך נאָך לאַנג בּאַדאַרפן פרעגן? ווו איז אונטער־צער פוקס?

דעמאָלט איז פוקס ארויסגעטראָטן און האָט מיט גרויס גדלות גענומען זידלען זיך מיט כּלערליי מיאוסע ווערטער און האָט דערקלערט אז מען טאָר ניט זאָגן: „ווו איז דער אונטער־צער?“ נאָר מען מוז זאָגן: „ערלויבּט צו מעלדן, ווו איז דער אונטער־אפיצער?“ און ווען עמיצער אין זיין אפטייל זאָגט ניט „ערלויבּט צו מעלדן“, קריגט ער גלייך אין די ציין.

— שאַט, שאַט, ניט אזוי בּאַלד מיטן ירגזון! — האָט שווייק געענטפערט רואיק. — פעדערט זיך ניט געזאַמט און גייט אריין אין בּאַראַק, נעמט צען מאַן און לויפט אין דעפּאָ אריין — אפּנעמען קאָנסערוון.

אונטער־אפיצער פוקס איז געוואָרן אזוי פאַרחידושט, אז ער האָט געקאָנט נאָר אויסריידן:

— וואָ־אָס?

— ניטאָ קיין שום „וואָ־אָס“, — האָט שווייק געענטפערט. איך בּין אָרדאָנאַנס פון דער 11־טער מאַרש־ראָטע און איך האָב אקאָרשט גערעדט אין טעלעפאָן מיטן הער לייטענאַנט לוקאַש. און ער האָט מיר געזאָגט: „לויפנדיק מיט 10 סאָלדאַטן אין דעפּאָ“. אזוי אז אויבּ איר וועט ניט גיין, הער אונטער־אפיצער פוקס גיי איך שוין צוריק צום טעלעפאָן. דער הער לייטענאַנט וויל ניט אנדערש, איר זאָלט גיין. בּכלל איז ארויסגעוואָרפן די רייד מכּח דעם. וואָרום א שמועס אין טעלעפאָן, האָט געזאָגט הער לייטענאַנט לוקאַש, מוז זיין קורץ און שאַרף. אויבּ עס איז

געוואָרן געזאָגט, אז אונטער=צער פוקס זאָל גיין, גייט ער. אז א באַפעל — איז ניט קיין שמועס אין טעלעפאָן, ווען מען פאַרבעט עמיצן אף מיטאָק. אין מיליטער=דינסט, און נאָך אין קריג דערצו, איז איטלעכע זאַמעניש א פאַרברעך! און נאָך האָט דער הער לייטענאַנט געזאָגט, אז אויב דער אונטער=צער פוקס וועט תיכף ניט גיין, ווי עס איז אים באַפוילן, זאָל איך דאָס ניט געזאַמט מעלדן דעם הער לייטענאַנט אין טעלעפאָן, און ער וועט שוין דעמאָלט אננעמען מיטלען, אזוי אז פון אונטער=צער פוקס וועט בלייבן א קעזיקל. יאָ, מיין טייערער. איר קענט נאָך ניט דעם הער לייטענאַנט!

שווייק האָט מיט נצחון א קוק געטאָן אף די אונטער=אפיצערן, וואָס זיינען מיט אן אמת געוואָרן צעטומלט און אויפ=גערודערט פון זיין ארויסטרעט.

אונטער=אפיצער פוקס האָט עפּעס א בורטשע געטאָן אונטערן נאָז און איז האַסטיק ארויס, און שווייק האָט אים נאָכ=געשריען:

— הייסט דאָס, איך מעג טעלעפאָנירן דעם הער לייטענאַנט, אז אלץ איז אין ארדענונג?

— איך וועל באַלד זיין מיט צען מענטשן אין דעפּאָ, — האָט אונטער=אפיצער פוקס זיך אפגערופן פון באַראַק, און שווייק איז, אָן ווייטער א וואָרט צו פאַרלירן, אוועק פון דער גרופּע אונטער=אפיצערן, וואָס זיינען געווען פונקט אזוי מבולבל, ווי פוקס.

— הייסט דאָס. עס הויבט זיך אָן! — האָט באַמערקט דער קליינער קאַפּראַל בלאַזשעק. — מיר פאָרן.

געקומען צוריק אין דער קאַנצעלאַריע פון דער 11=טער מאַרש=ראָטע, האָט שווייק ווידער אמאל ניט באַוויזן צו פאַר=רויכערן, ווי עס האָט ווידער גענומען קלינגען דער טעלעפאָן. דאָס איז געווען לייטענאַנט לוקאַש.

— ווו ווערט איר דאָרט פאַרפאַלן, שווייק? איך קלינג שוין דאָס דריטע מאָל, און קיינער ענטפערט ניט.

— איך האָב זיי אלעמען צונויפגערופן הער לייטענאַנט.

— נו, איז וואָס? זיינען זיי שוין אוועק?

— פאַרשטייט זיך, אוועק, נאָר איך ווייס ניט, צי זיי זיינען שוין דאָרט. זאָל איך ניט א לאָף טאָן א קוק געבן?

— איר האָט, הייסט דאָס, געפונען דעם אונטער-אפיצער פוקס?

— גאַנץ ריכטיק, האָט דער לייטענאַנט געפונען, צוערשט האָט ער זיך אף מיר אנגעדרודלט, נאָר אז איך האָב אויסגעטייטשט, אז די שמועסן אין טעלעפאָן מוזן זיין קורצע און שאַרפע...

— באַלייבעט ניט, שווייק... וואַנעק איז נאָך ניט צוריק?

— באין אופן, הער לייטענאַנט.

— שרייט ניט אזוי אריין אין טרייבל. און ווייסט איר ניט, וווּ אט דער שלימזלדיקער וואַנעק קאָן זיין?

— באין אופן, הער לייטענאַנט, איך ווייס ניט ווו ער קאָן זיין דער דאָזיקער שלימזלדיקער וואַנעק.

— אין קאַנצעלאַריע פון פולק איז ער געווען, און דערנאָך איז ער ערגעץ אוועק. איך מיין, אז גיכער פון אלץ זיצט ער אין בופעט. גייט דעריבער נאָך אים און זאָגט אים, אז ער זאָל תיכף גיין אין צייכהויז. און דערנאָך אט וואָס. זוכט אף דעם קאַפּראַל בלאַזשעק און זאָגט אים, ער זאָל תיכף אפבינדן דעם דאָזיקן באַלונען, און באַלונען שיקט אריבער צו מיר. הייסט אויף דאָס טרייבל.

אזוי ארום האָט שווייק אין דער אמתן געטומען זאָרגן וועגן אלצדינג. ער האָט געפונען דעם קאַפּראַל בלאַזשעק און האָט אים איבערגעגעבן דעם באַפעל פון לייטענאַנט צו באַפרייען באַלונען. בלאַזשעק האָט געטומען בורטשען:

— שטענדיק אזוי: ווי נאָר דאָס וואָסער דערלאַנגט ביזן האַלז, דערשרעקן זיי זיך.

שווייק האָט צוגעקוקט, ווי מען האָט אפגעבונדן באַלונען, און דערנאָך איז ער געגאַנגען מיט אים צוזאַמען, חייל זיי האָבן געמוזט פאַרבייגיין פאַרביי דעם בופעט, ווו שווייק האָט גערעכנט צו געפינען דעם קאַפּטענאַרמוס וואַנעק.

באַלון האָט שווייקן אנגענומען פֿאַר זיין פודה ומציל און האָט אים צוגעזאָגט, אז פֿון אלע גוטע זאַכן, וואָס ער וועט קריגן צוגעשיקט פֿון דערהיים, וועט ער אים געבן א חלק.

— אין גיכן וועט מען בײ אונדז שעכטן א הזיר, — האָט באַלון געזאָגט מרה־שחורהדיק. — וואָסער לעבער־ווורשט שמעקט דיר בעסער; געריוכערטע אדער פֿרישע? איך זאָג דיר, איך שרײב נאָך הײנט אין אָוונט א בריוו אהײם. בײ מיר האָט דער דאָזיקער חזיר בײ א הונדערט מיט פֿופֿציק קילאָ. א קאָפּ איז בײ אים ווי בײ א בולדאָק, און די דאָזיקע חזירים זײנען די בעסטע. צווישן אזעלכע חזירים זײנען קײן שלעכטע ניטאָ. דאָס איז א מין, וואָס קאָן אויסהאַלטן די גרעסטע קאָנקורענץ. פֿעטס וועט ער האָבן א פֿינגער אכט די גרעב. אז איך בין נאָך געווען אינדערהײם, פֿלעג איך מאַכן אלײן לעבער־ווורשט, און פֿלעג זיך אזוי אנעסן, אז איך פֿלעג שיער ניט צעפּלאַצט ווערן. פֿאַראַיאָרן האָט מײן חזיר געווויגן הונדערט מיט זעכציק קילאָ.

— יאָ, איז דאָס געווען א חזיר! — האָט ער זיך פֿאַסמאַ־קעוועט; דריקנדיק שווייק די האַנט בײם געזעגענען זיך. — איך האָב אים אלײן אָפּגעקאָרמעט מיט בולקעס, און מיר איז אלײן געווען א חידוש, ווי ער איז דאָס פֿעט געוואָרן א מחיה. די זאָדיקעס האָב איך אײנגעזאַלצן, און אזאַ פֿײן שטיקל געבראָטנס, מיט געקאָכטע בולבעס און מיט גריוועגעס און מיט זויערע קרויט — דאָס איז דאָך א דעליקאַטעס, און שוין! הײנט נאָך אזאַ עסן איז ביר אזאַ מאכל! אך, א לעבן! לעבסט זיך פֿאַוואָלינקע... און דאָס אלצדינג האָט די מלחמה בײ אונדז אָפּגענומען!

דער גרויסער באַבאָרדעטער באַלון האָט שווער אָפּגעזיפֿצט און האָט פֿאַרקערעוועט צו דער קאַנצעלאַריע פֿון פֿולק. שווייק ווידער איז איבער אן אַלײע פֿון הויכע אלטע לינדן־בוימער אוועק אין באַראַק, וווּ עס האָט זיך געפֿונען דער בופֿעט.

בנתים איז קאַפּטענאַרמוס וואַנעק זיך רואיק געזעסן אין בופֿעט און האָט דערצײלט אײנעם זײנעם א באַקאַנטן פֿעלדוועבל, וויפֿיל מען האָט געקאָנט פֿאַר מלחמה פֿאַרדינען אף עמאַל־פֿאַרבן און צעמענט.

דער פעלדוועבל איז שוין געווען שכור. איצט איז ער גע־זעסן א פאַרחידושטער און האָט ניט פאַרשטאַנען קיין איין וואָרט, װאָס מען האָט צו אים גערעדט. ער איז געווען פאַרנומען מיט זיינע אייגענע געדאַנקען און האָט עפּעס געבאָלבעט מכּח א שמאָלן אייזנבאַן.

אז שווייק איז אריין, האָט וואַנעק דאָס דריטע מאָל געפּ־רוווט אויסטייטשן דעם פעלדוועבל אין גענויע ציפערן, וויפל לייט פלעגן פאַרדינען אף איין קילאָ צעמענט ביי א בוי. דערויף האָט דער פעלדוועבל געענטפערט גאָר בוידים־פּאָלעצע:

— ניין, ער איז געשטאָרבן אף צוריק־וועג, און געבליבן נאָך אים זיינען נאָר בריוו.

שווייק איז אים גאָרניט געפעלן געוואָרן און ער האָט אים גענומען זידלען „בויכריידערי".

שווייק איז צוגעגאַנגען צו וואַנעקן, וואָס איז אויך געווען שטאַרק בגילופין, נאָר ער האָט זיך געהאַלטן זייער פריינטלעך און מעשה־לייט.

— הער קאַפּטענאַרמוס, — האָט שווייק זיך געווענדעט צו אים, — איר האָט א באַפעל תיכּף צו גיין אין צייכהויז, ווו עס וואַרט אף אייך אונטער־אפיצער פוקס מיט צען מאַן סאָלדאַטן, אף אפצונעמען קאָנסערוון. איך איז באַפוילן צו לאָזן זיך אהין אין לויף־מאַרש. הער לייטענאַנט לוקאַש האָט שוין צוויי מאָל טעלעפאָנירט.

וואַנעק האָט זיך צעלאַכט אפן קול.

— א נאַר וואָלט איך געווען, גאָלדענע מיינס, האָט ער אויסגערופן, — אויב איך וואָלט דאָס געטאָן! איך וואָלט זיך אליין אויסגעזידלט אף וואָס די וועלט שטייט, נשמה מיינע! נאָך פאַראַן צייט איבער גענוג אף אלצדינג. אין קאָלנער רעגנט אונדז ניט אריין, טרייסט מיינער איינציקער! אט אז הער לייטענאַנט לוקאַש וועט האָבן אויסגעריכט אזוי פיל מאַרש־ראָטעס, ווי איך, דעמאָלט ערשט וועט ער מעגן ריידן דאָס און יענס, און דעמאָלט וועט ער שוין האָבן צייט און וועט שוין קיינעם ניט הייסן לויפן. איך האָב שוין אין קאַנצעלאַריע פון פולק געקראָגן אזא באַפעל, אז

מאָרגן, בלומרשט, לאָזן מיר זיך אין וועג, אז מען באַדאַרף זיך פּאַקעווען און באַלד גיין אפּנעמען פּראָוויאַנט אפן וועג. און וואָס האָב איך געטאָן? איך בין זיך גאַנץ רואיק אַריין אהער אויס־טרינקען א קווערטל ווין. דאָ איז וואַרים און עס בלאָזט ניט קיין ווינטל, און איך בין גרייט צו פאַרגעסן אלצדינג אף דער וועלט. קאָנסערוון בלייבן קאָנסערוון און פּאָרציע בלייבט פּאָרציע. איך קען דעם צייכהויז א ביסל בעסער, ווי דער הער לייטענאַנט, און ווייס, װאָס עס ווערט גערעדט אף אזא באַראַטונג פון די העכערן אפיצערן בײַם הער פּולקאָווניק. דאָס מעלט זיך דער הער פּולקאָווניק נאָר אויס אין זיין פאַנטאַזיע, אז אין צייכהויז זיינען פאַראַן קאָנסערוון. אין צייכהויז פון אונדזער פּולק זיינען קיין מאָל קיין קאָנסערוון ניט געווען צוגעגרייט, נאָר מען פלעגט זיי אויסשרייבן, אז מען האָט באַדאַרפט. אדער מען פלעגט אנטלייען בײַ אנדערע פּולקן. אין בענעשאָווער פּולק זיינען מיר שולדיק א שטיקלעך דריי הונדערט אזעלכע קאָנסערוון. כע־כע! מעגן זיי זיך ריידן אף דער באַראַטונג, וואָס זייער האַרץ גלוסט, נאָר היילן זיך איז ניט כדאי. ס׳מאַכט ניט אויס, דער אויפזעער פון מאַגאַזין וועט שוין אליין זאָגן די חברה, אז זיי וועלן קומען צו אים, אז זיי זיינען אראָפּ פון זינען. און חוץ דעם, האָט נאָך קיין איין מאַרש־ראָטע ניט געקראָגן קיין קאָנסערוון אפן וועג.

— ריכטיק, וואָס איך זאָג, אלטער שוועמל? — האט ער זיך געווענדט צום פעלדוועבל. נאָר יענער האָט שוין געהאַלטן בײַם אנטשלאָפן ווערן, אדער ער האָט גערעדט פון היץ, וואָרום ער האָט געענטפערט עפּעס גאָר פון א זייטיקן ענין:

— אז זי איז געגאַנגען, האָט זי געהאַלטן אָפן דעם שירים איבערן קאָפּ.

— גלייכער פון אלץ וועט זיין, — האט דער קאַפּ־טענאַרמוס ווייטער גערעדט, — אויב איר וועט אף אלץ א שפּײַ טאָן. ווען מען האָט, אשטייגער, היינט אין קאַנצע־לאַריע פון פּולק געמאָלדן, אז מאָרגן לאָזן מיר זיך אין וועג אריין, באַדאַרף דערין אפילו א קליין קינד ניט גלויבן. קאָנען מיר דען פאָרן אָן וואַגאָנעס? פאַר מיר אין די אויגן האָט מען געקלונגען

אף דער סטאַנציע. ווײַזט זיך אַרויס, אַז זיי האָבן קיין אײַן פּרייען וואַגאָן ניט. מיט דער פּריערדיקער מאַרש־ראָטע איז אויך געווען די זעלביקע זאַך... אַזוי אַז עס ברענט ניט, ברודערקע! מיט דער צײַט וועט רעכט ווערן, פון היילעניש אָבער קומט קיין גוטס ניט אַרויס!.. גיט נאָך אַ מעסטעלע.

— דער ווײַן איז בײַ זיי היינט אויסגעצייכנט, — האָט וואַנעק ווײַטער גערעדט. — צוליב וואָס זאָל איך מיר דאָס אומזיסט־אומנישט דרייען דעם קאָפּ מיט אַט דעם מאַרש־באַטאַליאָן, וואָס באַדאַרף אָפּפאָרן? אײַנפּאַקן זיך וועלן מיר באַוויזן צוויי שעה פאַרן אָפּפאָרן. דעריבער וועט איר גאַרנישט פאַרזאַמען, ווען איר וועט זיך צו צו אונדז און...

— איך קאָן ניט, — האָט געזאָגט דער בראַווער סאָלדאַט שווייק ממש מיט מסירות נפש. — איך מוז זײַן אין קאַנצעלאַריע. טאָמער וועט עמיצער אָנקלינגען אין טעלעפאָן.

— אויב אַזוי גייט געזונטערהייט, גאָלדעלע, נאָר פאַרגעדיינקט אַף צײַט איר לעבט, עז דאָס איז זייער ניט פײַן פון אײַך און אַז אַן עכטער אָרדאָנאַנס באַדאַרף קיין מאָל ניט זײַן דאָרט, וווּ מען דאַרף אים האָבן. מען טאָר ניט דינען מיט אַזאַ התמדה, אמת, אמת, ניטאָ קיין ערגערע זאַך פון אַן אָרדאָנאַנס אַ חסר דעה, וואָס שטייט צו צו איטלעכן ווי אַ קלעק. אַזוי איז די מעשה, נשמה מײַנע.

נאָר שווייק איז שוין געווען אַף יענער זײַט טיר און האָט זיך געאײַלט אין דער קאַנצעלאַריע פון דער מאַרש־ראָטע.

וואַנעק איז נאָך אַ צײַט לאַנג פאַרבליבן זיצן אין בופעט און האָט געטרונקען און צײַטנווײַז פלעגט ער זיך דערמאָנען, אַז צען מאַן מיט אַן אונטער־אָפיציר וואַרטן אַף אים בײַם צייכהויז.

אַז דאָס פלעגט אים אַרויף אויפן געדאַנק, פלעגט ער איטלעכס מאָל שטילינקערהייט זיך אויסלאַכן און אָוועקמאַכן מיט די הענט.

אז ער איז סוף כל סוף געקומען אין דער קאַנצעלאַריע פון דער 11־טער מאַרש־ראָטע, האָט ער געטראָפן שווייקן בײַם טעלעפאָן.

ער האָט עפּעס אַרויסגעבורטשעט אונטערן נאָז און איז אַן אַנגעטאָנענער אַרויפגעקראָכן אויפן געלעגער און באַלד אַנטשלאָפן געוואָרן.

און שווייק איז אַלץ געזעסן און געזעסן בײַם טעלעפאָן, וואָרום מיט צוויי שעה פריִער האָט מיט אים גערעדט ליטענאַנט לוקאַש און האָט אים געזאָגט, אַז ער געפינט זיך נאָך אַלץ אויף דער באַראַטונג בײַם פּאָלקאָווניק, נאָר ער האָט פאַרגעסן מוסיף צו זײַן, אַז שווייק מעג אוועקגיין פון טעלעפאָן.

דערנאָך האָט געקלונגען דער אונטער־אָפיצער פוקס, וואָס האָט די גאַנצע צײַט ניט נאָר אומזיסט געוואַרט מיט זײַנע צען סאָלדאַטן אויפן קאַפּטענאַרמוס, נייערט ער האָט זיך אויך געמוזט איבערצײַגן, אַז דער פּראָוויאַנטלאַגער איז פאַרשלאָסן.

סוף כל סוף האָט ער אַ שפּײַ געטאָן און איז אַוועק, און זײַנע מענטשן זײַנען זיך איינער נאָכן אַנדערן אַוועק אין די באַראַקעס.

און שווייק איז אַלץ געזעסן בײַם טעלעפאָן.

די באַראַטונג בײַם פּאָלקאָווניק האָט זיך פאַרצויגן. דער פּאָלקאָווניק האָט געפּלוידערט וועגן אַלץ אין דער וועלט, גערעדט וועגן די פראָנט־ליניע פון פאַר צוויי חדשים, מכּח דעם, ווי עס איז וויכטיק אַ פעסטע פאַרבינדונג צווישן די איינציקע מיליטער־טיילן, וועגן שטיקנדיקע גאַזן, וועגן באַשיסן די פײַנטלעכע אעראָ־פּלאַנען און וועגן פּראָוויאַנט פאַר דער אַקטיווער אַרמײ, און דערנאָך איז ער אַריבער צו די אינעווייניקסטע פאַרהעלטענישן אין דער אַרמײ.

ער האָט גענומען ריידן וועגן דער פאַרהעלטעניש פון די אָפיצערן צו די פּראָסטע סאָלדאַטן און וועגן פאַרהעלטעניש פון די פּראָסטע סאָלדאַטן צו זייערע עלטסטע, וועגן פאַלן פון איבערגיין אויפן זײַט פון שונא וועגן די פּאָליטישע געשעענישן און וועגן

דעם, אז פופציק פּראָצענט פון די טשעכישע סאָלדאַטן זיינען „פּאָליטיש ניט זיכער"...

דער רוב אָפיצערן האָבן ניט געקאָנט זיך דערוואַרטן, ווען וועט אָט דער אַלטער פּלווידערזאַק ענדיקן זיין דרשה, נאָר ער האָט ניט אויפגעהערט צו קנאַקן וועגן די נייע אויפגאַבן פון די מאַרש-באַטאַליאָנען, וועגן די אָפיצערן פון פּולק, וואָס זיינען געפאַלן אין שלאַכט, וועגן צעפּעלינס, וועגן קאַוואַלעריע, וועגן דער שבועה...

ביי די לעצטע ווערטער האָט לייטענאַנט לוקאַש זיך דער-מאָנט, אַז דער בראַווער סאָלדאַט שוויק האָט ניט אָפּגעגעבן קיין שבועה צוזאַמען מיטן מאַרש-באַטאַליאָן, ווייל גראָד אין יענער צייט איז ער געווען צוגעשריבן צום דיוויזיע-געריכט.

און דאָ האָט ער זיך פּלוצים ניט געקאָנט מער איינהאַלטן פון געלעכטער. דאָס איז געווען אַ מין היסטערישער געלעכטער, וואָס האָט אָנגעכאַפּט אויך די איבעריקע אָפיצערן, וואָס ער איז געזעסן צווישן זיי. דער געלעכטער האָט געשטערט דעם פּול-קאָווניק צו פאַרענדיקן זיין געדאַנק מכּח דער אַפּלערעניש, וואָס דאָס דייטשע מיליטער האָט אָפּגעלערנט פון זיין אָפּטרעט אין די אַרדענען. ער האָט געמוזט דעם סוף פאַרקוועטשן און האָט פאַרענדיקט מיט די ווערטער, „מיינע הערן, לאַכן איז ניטאָ פון וואָס".

דערנאָך זיינען אַלע אַוועק אין אָפיצער-קלוב, ווייל דעם פּולקאָווניק שרעדער האָט מען אַרויסגערופן דורכן טעלעפאָן אין שטאַב פון בריגאַדע.

שוויק האָט זיך געדרעמלט ביים טעלעפאָן, ווען עס האָט אים אויפגעוועקט אַ שטאַרקער קלונג.

— האַלאָ! — האָט זיך געלאָזט הערן אין טעלעפאָן. — פון דער קאַנצעלאַריע פון פּולק.

— האַלאָ! — האָט געענטפערט שוויק, — דאָ איז די קאַנצעלאַריע פון דער 11-טער מאַרש-ראָטע.

— האַיע ניט, — האָט יענע שטים ווייטער גערעדט, — און נעם אַ בלייפעדער און שרייב. נעם צו אַ טעלעפאָנאָגראַמע.

„דער עלפטער מאַרש־ראָטע...“

נאָר דאָ האָבן זיך גענומען שיטן אין א ווילדער מישעניגע פּראַזע נאָך פּראַזע, וואָרום חוץ דער 12־טער איז נאָך געווען פאַרבונדן די 13־טע ראָטע, וואָס האָט די גאַנצע צייט געשטערט ריידן, און די טעלעפאָנאָגראַמע איז אין גאַנצן דערטרונקען געוואָרן אין אט דעם דרייד־שטראָם פון ווערטער. שוויק האָט ניט פאַר־שטאַנען קיין איין וואָרט. סוף כל סוף האָט דאָס מאַנע־הויז זיך איינגעשטילט, און שוויק האָט דערהערט אט וואָס:

— האַלאָ, האַלאָ־אָ! איצטער לייען מיר זי איבער און פאַרהאַלט נים.

— לייענען וואָס?

— וואָס לייענען? פלאָקן! פאַרשטייט זיך די טעלעפאָנאָ־גראַמע.

— וואָסער טעלעפאָנאָגראַמע?

— ניט געדאַכט זאָלסטו ווערן! ביסטו טויב, צי וואָס? די טעלעפאָנאָגראַמע, וואָס איך האָב דיר דיקטירט גולם.

— איך האב קיין איין וואָ־ט ניט פאַרשטאַנען, עמיצער האָט די גאַנצע צייט אונדז געשטערט.

אך דו כלב בן כלבה, וואָס קלערסטו דאָס, איך האָב מיט דיר געשמועסט פון פאַרגעניגן וועגן? זאָג, נעמסט צו די טעלע־פאָנאָגראַמע צי ניין? א בלייפען און פאַפּיר האסטו? ניין?... און איך זאל וואַרטן, ביז דו וועסט געפינען, געשלייערטע האַנזיו? אט זיינען דאס א מין סאָלדאַטן!.. נו, איז וואס וועט זיין? פאַרטיק, זאָגסטו? גאט צו דאַנקען! האסט זיך משמעות, איבערגעטאָן צוליב דעם, פערדישע קאָפּ... נו, הער זיך צו: „דער עלפטער מאַרש־ראָטע“. חזור איבער!

— דער עלפטער מאַרש־ראָטע...

— „דעם ראָטע־קאָמאַנדיר“, פאַרשריבן? חזור איבער!

— דעם ראָטע קאָמאַנדיר.

— „קומען מארגן אף א באַראַטונג“. פאַרטיק? חזור איבער.

— קומען מארגן אף א באַראַטונג...

— ניין אזייגער. „אונטערשריפט". דו ווייסט, וואָס דאס איז אזוינס „אונטערשריפט", לעמעך? דאס איז דער נאָמען. חזר איבער.

— ניין אזייגער. אונטערשריפט. דו ווייסט... וואס דאס איז... אזוינס אונטערשריפט? לעמעך! דאָס איז דער נאָמען.

— אך דו אידיאָט! הייסט דאס — די אונטערשריפט איז: „פולקאָווניק שרעדער". פרא אדם! ס'טפאַרשריבן!

— פאַרשריבן: פולקאָווניק שרעדער, פרא אדם.

— גוט, פלאקן. ווער האט די טעלעפאָנאָגראַמע צוגענומען?

— איך.

— אך, פגרן זאלסטו! ווער איז דאס אט דער „איך", ווער?

— שווייק. נאָך עפּעס?

— א דאַנק גאָט, מער גאָרנישט. דו האסט באַדאַרפט הייסן ניט שווייק, נאָר שוו... נאָר מילא. זאָל זיין אזוי. וואָס הערט זיך ביי אייך נייס.

— גאָרנישט. אלץ ווי געווען.

— ביסטו צופרידן? וואָס איז דאָ פאַר א מעשה מען האָט היינט עמיצן ביי אייך צוגעבונדן?

— צוגעבונדן? יאָ, דעם באַדינער פון הער ליטענאַנט, דערפאַר, וואָס ער האָט אויפגעפרעסן זיין גאַנצן מיטאָק.

— נו, ווייסטו, ווען מיר לאָזן זיך אין וועג?

— וואָס איז דאָס פאַר א פראַגע, נאַרישער מח? דאָס ווייס אפילו אונדזער אלטער אויך ניט.

— אויב אזוי, א גוטע נאַכט. ווי איז ביי אייך — א סך פליי?

שווייק האָט אויפגעהאַנגען דאָס טרייבל און געגומען וועקן דעם קאַפּטענאַרמוס. יענער האָט ברוגז אים אפגעשטופט, און אז שווייק האָט גענומען אים טרייסלען, האָט וואַנעק אים דערלאַנגט א זעץ אין נאָז, האָט זיך אויסגעצויגן אפן בויך און גענומען בריקעווען זיך מיט אלע פיר.

נאָר פאָרט האָט שוויקן אפגעגאָלטן פונאַנדערצוטרייסלען וואַנעקן אף אזוי פ״ל, אז יענער האָט זיך אומגעקערט אפן רוקן און רייבנדיק די אויגן געפרעגט, וואָס איז געשען.

— נישט באַזונדערס, — האָט געענטפערט שוויק, — נאָר מיר האָט זיך געוואָלט אַן עצה האַלטן זיך מיט אייך. אקאָרשט האָב איך צוגענומען א טעלעפאָנאָגראַמע, אז הער לייטענאַנט לוּ־קאַש מוז קומען מאָרגן ניין אזייגער אינדערפרי צום הער פּול־קאָווניק. וויים איך נים, וואָס איך זאָל טאָן. זאָל איך גיין צו אים גלייך און מעלדן מכּח דעם, אדער ערשט מאָרגן אינדערפרי? איך האָב א צייט לאַנג זיך געשלאָגן מיט דער דעה, צי זאָל איך אייך וועקן צי נים, וואָרום איר האָט אזוי זים געשלאָפן, אפילו געכראָ־פעט, דערנאָך האָב איך באַשלאָסן: וואס ווערט זיין ווערט זיין — גלייבער זיך האַלטן אַן עצה...

— איך בעט אייך, האָט רחמנות, לאָזט מיך שלאָפן א ווילע, — האָט וואַנעק ארויסגעקרעכצט מיט א ברייטן געַנעץ. — גייט אהין מאָרגן פרי, און מיך זאָלט איר מער נים וועקן.

ער האָט זיך שווער איבערגעקערט אף א זייט און איז תיכף ווידער אנטשלאָפן.

שוויק האָט זיך ווידער צוגעזעצט צום טעלעפאָן. ער האט שוין געהאַט איינגעדרעמלט, מיטן קאָפּ אפן טיש, ווען א קלונג האָט אים אויפגעוועקט.

— האַלאָ! די 11־טע מאַרש־ראָטע?

— יאָ, די 11־טע מאַרש־ראָטע. ווער רעדט?

— די 13־טע מאַרש־ראָטע. האַלאָ, האַלאָ־אָ! זאָג נאר, ווי פיל איז ביי דיר דער זייגער? איך קאן זיך נים דערקלינגען אין וואַך־לאקאַל. זיי האָבן שוין לאַנג באַדאַרפט קומען מיך פאַר־בייטן.

— ביי אונדז שטיים דער זייגער.

— הייסט דאס, נים בעסער ווי ביי אונדז. האסט נים געהערט, ווען פארן מיר? נים גערעדט מיט דער קאַנצעלאַריע פון פּולק?

— זיי ווייסן דאָרט אויך, ווער עס האָט זיי באַ...

— אָך פּריילן, טוט א טובה, א קאַפּעלע איידעלער! העָר זיך איין, קאָנסערוון האָט מען אייך שוין ארויסגעגעבן? פֿון אונד־זער ראַטע איז מען געגאַנגען, נאָר געבראַכט א פּייג. דער פּראָ־וויאַנט־לאַגער איז געווען פאַרשלאָסן.

— אונדזערע זיינען אויך געקומען מיט ליידיקע הענט.

— בכלל, אומזיסט אומנישט מאַכן זיי אַן א פּאַניקע. ווי מיינסטו, ווו אהין וועט מען אונדז פֿירן?

— קיין רוסלאַנד.

— איך איך מיין, אז גיכער פֿון אַלץ קיין סערביע. מילא, דאָס וועלן מיר זען, אז מירן זיין אין פֿעשט. וועט מען אונדז פֿירן פֿון דאָרט רעכטס, הייסט דאָס, אז ניט אנדערש ווי קיין סערביע, און טאָמער לינקס, הייסט דאָס, אז קיין רוסלאַנד... וויפֿיל זייט איר ביים טעלעפֿאָן? דו אליין? אויב אזוי, שפּיי אָן אויף אים און לייג זיך שלאָפֿן. מאָדנע פּאָראָנדקעס ביי אייך... וואָס? דו שלעפֿסט ווי אַן אייזל? אט, געקומען סוף כל סוף מיך פֿאַרבייטן! האָב זיך מיר און זיי זיך מיר! שלאָף געזונטערהייט!

און שווייק איז טאַקע געשמאַק אנטשלאָפֿן געוואָרן נעבן טעלעפֿאָן, פֿאַרגעסן אויפֿצוהיינגען דאָס טרייבל, אזוי אז קיינער האָט אים שוין מער ניט געשטערט שלאָפֿן. דער טעלעפֿאָניסט פֿון דער קאַנצעלאַריע פֿון פּולק איז געוואָרן הייזעריק זידלענדיק זיך, פֿאַרוואָס ער קאָן זיך ניט דערקלינגען צו דער 11־טער ראָטע, בכדי איבערצוגעבן א טעלעפֿאָנאָגראַמע מיט אַזאַ אינהאַלט: אלע, וואָס מען האָט זיי נאָך ניט געמאַכט די איינשפּריצונג קעגן טיפֿוס, זיינען מחויב צו קומען מאָרגן ביז צוועלף אזייגער אין קאַנצעלאַריע פֿון פּולק.

אין דער זעלביקער צייט איז לייטענאַנט לוקאַש געזעסן מיטן מיליטער־דאָקטאָר שאַנצלער אין אָפֿיצער־קלוב. דער מיליטער דאָקטאָר איז געזעסן רייטנדיק אויף א שטול און האָט דעקלאַמירט אויף אויסווייניק די סאַניטאַרע כללים אויף מלחמה. דערביי האָט ער צוגעקלאַפּט צום טאַקט מיט א ביליאַרד־קיי אַן דיל:

"דער סולטאַן פון די סאַראַצינען סאַלאַחעדדין האָט דער ערשטער אנערקענט, אז די סאַניטאַרע אפטיילונגען טאָרן ניט גע־שעדיקט ווערן".

„מיט היילונג מוזן זיין באַזיכערט די פאַרוווּנדעטע פון ביידע געגנערישע צדדים".

„די קאסטן פאר מעדיקאַמענטן און פאָרן צווען באַצאָלט דער צד שכנגד"...

און אזוי ווייטער און אזוי ווייטער. דאָקטאָר שאַנצלער האָט שוין געהאַט דערביי צעבראכן צוויי קיס, נאר ביזן סוף איז נאָך געווען ווייט.

לייטענאַנט לוקאַש האט אויסגעטרונקען שוואַרצע קאַווע און איז אוועק אהיים. דאָרט האט ער געטראָפן דעם באַבאָרדעטן ריז באַלונען, ווי ער פרעגלט טיי-ווורשט אף זיין, דעם לייטענאַנטס שפּירט-ברענער.

— איך האָב זיך דערלויבט, — האט גענומען באַלון טענען שטאַמלענדיק, — איך האָב זיך דערלויבט, האָב איך דעם כבוד צו מעלדן...

לייטענאַנט לוקאַש האט אף אים א קוק געטאָן. אין יענעם מאמענט האט באַלון אויסגעזען ווי א דערוואַקסן קינד, א תמימותדיק באַשעפעניש, און דער לייטענאַנט האָט פּלוצים אף אים רחמנות געקראָגן, און אים האט פאַרדראָסן וואס ער האָט געהייסן אים צובינדן פאר זיין ניט צו שטילנדיקן הונגער.

— פרעגל, פרעגל, באַלון, — האט ער ארויסגערעדט אויסטאַענדיק דאס געווער. — מארגן וועל איך הייסן אויסשרייבן פאר דיר אן איבעריקע פאַרציע ברויט.

לייטענאַנט לוקאַש האט זיך אוועקגעזעצט ביים טיש און אזא מרה שחורהדיקער שטימונג, אז ער האט גענומען שרייבן זיין מומע א סאַנטימענטאַלן בריוו.

„טייערע מומעלע.

אסארשט געקראָגן א באַפעל צוצוגרייטן זיך צו פאָרן מיט מיין ראָטע אפן פראָנט. עס קאָן געמאַלט זיין, אז דער דאָזיקער בריוו וועט זיין דער לעצטער, וואס דו קריגסט פון מיר, וואָרום

אומעטום גייען שווערע שלאַכטן און אונדזערע אַנווערן זיינען זייער גרויס. דערפאַר איז מיר זייער שווער צו פאַרענדיקן דעם דאזיקן בריוו מיט די ווערטער „צום ווידער זען" עס וואלט זיך מיר געפּאַסט צו שיקן דיר דעם לעצטן „זיי געזונט"...

„מילא, דאס איבעריקע וועל איך צושרייבן מארגן אינדערפרי",
— האט א טראַכט געטאן לייטענאַנט לוקאַש און האט זיך געלייגט שלאָפן.

אז באַלון האָט דערזען, אז דער לייטענאַנט איז פעסט איינגעשלאָפן, האט ער ווידער גענומען בעלי־בתעווען אין ווינונג און אומעטום שטעקן זיין נאָז. ער האט אויפגעעפנט זיין אַפּיצערס טשעמאָדאַן און האט אָפּגעביסן א שטיקל שאָקאָלאַד פון א פּליטקע, אָבער באַלד האָט ער זיך דערשראָקן, ווען דער לייטענאַנט האָט זיך א דריי געטאָן אין שלאָף, האָט די אָנגעביסענע פּליטקע צוריק אַריינגעלייגט אין טשעמאָדאַן און איז געבליבן זיצן שטיל.

דערנאָך האָט ער שטילינקערהייט א קוק געטאָן וואָס האָט דער לייטענאַנט אָנגעשריבן.

ער האָט איבערגעלייענט דעם בריוו און איז געווען גערירט, באַזונדערס פון די ווערטער „לעצטער זיי געזונט".

אוועקגעלייגט זיך אויף זיין שטרוזאַק ביים טיר, האָט ער גענומען טראַכטן וועגן דערהיים און וועגן שעכט־מעסערן.

ער האָט ניט געקאָנט פּטור ווערן פון דער פאָרשטעלונג, אז ער שטעכט דורך א ברוינשווייגער וווּרשט בכדי אַרויסצולאָזן פון איר די לופט, זי זאָל ניט פּלאַצן ביים קאָכן.

און דערמאָנט זיך, ווי אַזוי ביי איינעם א שכן האָט געפּלאַצט אַזאַ וווּרשט און איז אין גאַנצן צעקאָכט געוואָרן, איז ער, א צופרידענער מיט זיך, אַנטשלאָפן געוואָרן.

אים האָט זיך געחלומט א חלום, אז ער האָט געדונגען זיך א געהילף א וווּרשט־מאַכער א לא יוצלח, וואָס ביי יענעם פלעגן אַלע מאָל ביים אָנפילן די לעבער־וווּרשט פּלאַצן די קישקעס. און נאָך — אז דער וווּרשט־מאַכער האָט פאַרגעסן צו מאַכן בלוט־וווּרשט, אז עס איז פאַרפאַלן געוואָרן די געפּילעכץ און אז עס האָט ניט געקלעקט קיין קישקעס פאַר די לעבער־וווּרשט.

ווייטער האָט זיך עפּעס געחלומט פון א קריגס=געריכט, אז מען האָט אים געכאַפּט גנבנדיק פלייש פון קעסל. און צום סוף האָט ער זיך געזען הייגענדיק אף איינעם פון די אלטע לינדן-בוימער בײַ איינעם פון די שטעגלעך פון מיליטער=לאַגער אין ברוק אף דער לייטע...

* * *

מיטן פרימאָרגן, וואָס האָט זיך אריינגעריסן אין צימער צוזאַמען מיטן ריח פון פרישע קאַווע, וואָס האָט זיך געטראָגן פון אלע פעלד=קיכן, האָט זיך שוויק אויפגעכאַפּט, מעכאַניש אויפ=געהאַנגען דאָס טרייבל, פונקט ווי ער וואָלט אקאָרשט געהאַט געענדיקט א שמועס אין טעלעפאָן, און גענומען ארומשפּאַנען איבער דער קאַנצעלאַריע און זינגען אפן קול א ליד. פון די קולות האָט זיך אויפגעכאַפּט קאַפּיטענאַרמוס וואַנעק און געפרעגט, וויפיל איז דער זייגער.

— מען האָט אקאָרשט אפּגעבלאָזן צום אויפשטיין.

— אויב אזוי, שטיי איך אויף ערשט נאָך קאַווע, — האָט באַשלאָסן וואַנעק, וואָס האָט קיין מאָל ניט ליב געהאַט צו יאָגן זיך. — סיי ווי סיי וועט מען אונדז היינט פּאַרמאַטערן מיט דער אייליַעניש און ארומיאָגן אונדז אומזיסט אין אלע זייטן, ווי נעכטן מיט די קאָנסערוון.

וואַנעק האָט א געניץ געטאָן און געפרעגט, צי האָט ער נאָך אסך געגאַווערט נעכטן, אז ער איז געקומען אהיים.

— יאָ, א קאַפּעלע, גאָר א קאַפּעלע, האָט איר עפּעס גערעדט וואָס איך האָב ניט פאַרשטאַנען. נאָר באַלד האָט אייך צענומען אין גאַנצן, און איר האָט זיך צעבראָפּעט, ווי א זעג איבער א קלאָץ.

עס האָט א קלונג געטאָן דער טעלעפאָן. דער קאַפּטענאַר=טוס איז צוגעגאַנגען, און מען האָט געקאָנט הערן די שטים פון לייטענאַנט לוקאַש, וואָס האָט געפרעגט, ווי האַלט דאָס מיט די קאָנסערוון. דערנאָך זיינען געקומען טענות.

— ערן=וואָרט, ניטאָ קיין קאָנסערוון, הער לייטענאַנט! — האָט וואַנעק אריינגעשריען אין טעלעפאָן. — פון וואַנען זאָלן זיי

דאָס זיין? דאָס איז דאָך די הוילע פאַנטאַזיע פון דער אינטענ־דאַנטור. און אומזיסט האָט מען געשיקט מענטשן... איך האָב געוואלט אייך טעלעפאָנירן... אז איך בין כלומרשט געזעסן אין בופעט? ווער זשע האָט דאס געקאָנט זאָגן? יאָ, איך האָב זיך אָף א ווײַלע דערלויבט אריינצוגיין... באין אופן, הער לייטענאַנט, איך בין פולקום ניכטער... וואָס שווייק טוט? ער איז דאָ. רופן אים?

— שווייק, צום טעלעפאָן, — האָט זיך געווענדט צו אים דער קאַפּטענאַרמוס און שטילערהייט מוסיף געווען: — ווען ער וועט בײַ אייך פרעגן, ווי בין איך געקומען אהיים, זאָלט איר זאָגן, אין בעסטער אָרדענונג.

שווייק איז צו צום טעלעפאָן.

— ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, דאָ שווייק.

— הערט זיך איין, שווייק! וואָס איז דאָס פאַר א געשיכטע מיט די קאָנסערוון. איז דאָס ריכטיק?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, ניטאָ קיין קאָנסערוון, אפילו קיין סימן ניט צו זען.

— מיר וואָלט זיך געוואָלט, שווייק, אז אלע מאָל אינדער־פרי זאָלט איר קומען צו מיר, כל זמן מיר זיינען נאָך דאָ אין לאַגער. און אז מיר וועלן זיין אין וועג, וועט איר זיך שטענדיק געפינען נעבן מיר. וואָס׳ט איר געטאָן בייננאַכט?

— איך בין די גאַנצע נאַכט דורך געזעסן ביים טעלע־פאָן.

— איז געווען עפּעס נייעס?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט.

— שווייק הויבט ניט אן ווידער צו מאַכן אנשטעלן! איז אנגעקומען פון ערגעץ א וואסער עס איז וויכטיק מעלדונג?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, אבער נאָר צו ניין אזייגער.

— וואָס איז?

— איך האָב ניט געוואָלט אייך באאומרואיקן, הער לייטע־נאַנט, בשום אופן ניט געוואָלט.

— כאַפּט איך דער טײוול, זאָגט זשע מיר סוף כּל סוף, וואָס פאַר א ױיכטיקע זאַך דאַרף דאָס זײן נײן אזײגער?

— א טעלעפאָנאָגראַמע, הער לײטענאַנט.

— איך פאַרשטײ אײך ניט, שװײק.

— איך האָב זי פאַרשריבן, הער לײטענאַנט. אט איז זי: „נעמט צו א טעלעפאָנאָגראַמע. װער איז בײם טעלעפאָן? פאַר־שריבן? אנו, לײען מיר איבער", אדער כּדומה נאָך אַזאַ מעשה.

— אױף מײן װאָרט, שװײק, מען װערט דאָך פון אײך אױס־געריסן! איר'ט מיר זאָגן, װאָס עס שטײט אין דער טעלעפאָנאָ־גראַמע אדער איך װעל זיך א לאָז טאָן צו אײך און צעפּאַטשן אײך די פּיסקעס! נו, װאָס איז די מעשה?

— װידער אמאָל עפּעס א באַראַטונג, הער לײטענאַנט, הײנט נײן אזײגער בײם הער פּולקאָװניק. איך האָב צוערשט געקלערט אײך אױפצוװעקן בײנאַכט, דערנאָך האָב איך איבער־געקלערט.

— מער װאָלט ניט געפעלט — װעקן מיך איבער יעדן חידער שטרונד, בעת עס איז פאַראַן גענוג צײט אינדערפרי. הײסט דאָס װידער א באַראַטונג, צו אל די שװאַרצע יאָרן! הײנגט נאָך ניט אױף דאָס טרײבל און רופט צום טעלפאָן װאַנעקן.

— קאַפּטענאַרמוס װאַנעק בײם טעלעפאָן, הער לײטע־נאַנט.

— װאַנעק, תּיכּף זאָלט איר מיר געפינען אַן אנדער באַדינער. דער דאַזיקער מנוול באַלון האָט בײ מיר אױפגעפרעסן בײנאַכט גאַר מײן שאָקאָלאַד. אים צובינדן? נײן, מיר'ן אים אריבערפירן צו די סאַניטאַרן. גרױס איז ער װי א באַרג — זאָל ער שלעפּן פאַר־װונדעטע אונטער די קױלן. איך שיק אים באַלד צו צו אײך. מאַכט דאָס צורעכט אין דער קאַנצעלאַריע פון פּולק, און דערנאָך קומט אומגעזאַמט צוריק צו דער ראָטע. װי מײנט איר: מיר'ן אין גיכן פאָרן?

— װאָס האָבן מיר זיך צו אײלן, הער לײטענאַנט? אז עס איז געגאַנגען די 9־טע מאַרש־ראָטע, האָט מען אונדז פיר מעת־

לעת ארומגעפירט פאר דער נאז. מיט דער 8=טער איז געווען גענוי די זעלביקע געשיכטע. נאר מיט דער 9=טער איז געווען אזוי ווי א ביסעלע בעסער. דעמאלט האבן מיר מיטאק=צייט גע=קראגן דעם באפעל, און אין אוונט זיינען מיר געפארן, נאר דערפאר האט מען אונדז ארומגעטריבן איבער גאנץ אונגארן, ניט צו וויסן, וואסער לאך אף וואסער פראנט מען זאל מיט אונדז פארשטאפן.

— מילא, — האט געענטפערט לייטענאנט לוקאש, — אפשר איז דאס טאקע אזוי. איר מיינט, הייסט דאס, אז מיר פארן ניט היינט. ניין אזייגער איז באשטימט א בארעטונג ביים פולקאווניק... אגב, איר ווייסט מסתמא, אז אף אייך ליגט דער חוב צו פירן די רשימות פון די נעמען פון אונדזערע מענטשן... איך זאג דאס נאר אזוי זיך, אגב אורחא... בכן, לאמיר איינשטעלן... ווארט זשע, וואס זשע וואלטן מיר געקאנט איינשטעלן... אך יא, גיט מיר א רשימה פון אלע פערזאנען פון דעם קאמאנדע=באשטאנד, מיטן אנוויז, זינט ווען איטלעכער דינט. דערנאך דער פראוויאנט=באריכט פון דער ראטע... ווי זאל זיין מיט דער נאציאנאליטעט? יא, יא, דאס דארפט איר אויך פארצייכענען... נאר דער עיקר איז שיקן מיר א נייעם דינער... וואס זאל היינט טאן פענדריך פלעשנער? צו=גרייטן די מענטשן צום פארן... וואס? חשבונות? איך וועל קומען אונטערשרייבן דעם ווירטשאפט=באריכט... אין שטאט קיינעם ניט אפלאזן! אין בופעט אין לאגער? נאך ווארימעס, אף איין שעה!.. רופט שווייקן... שווייק, איר בלייבט אויפפאסן ביים טעלעפאן.

— ערלויבט צו מעלדן, הער לייטענאנט, איך האב נאך ניט געטרונקען קיין קאווע.

— אזוי אזוי, ברייגגט זיך קאווע און בלייבט אין קאנ=צעלאריע, ביז איך וועל אייך רופן. איר ווייסט, וואס דאס איז אזוינס אן ארדאנאנס?

— דאס איז אזעלכער, וואס לויפט ארום שטראמעלעוואיע מיט שליחותן, הער לייטענאנט.

— הייסט דאס, איר זאלט זיין אף אן ארט, ווען איך וועל אייך רופן. זאגט וואנעקן נאך אמאל, ער זאל ניט פארגעסן מיר

צוצושיקן אן אנדער דינער... האַלאָ, שווייק, האַלאָ, איר הערט? ווו זייט איר דאָס פאַרפאַלן געוואָרן?

— באַין אופן, הער לייטענאַנט, ניט פאַרפאַלן, מען האָט מיר נאָר אקאָרשט געבראַכט קאַווע.

— שווייק, האַלאָ, האַלאָ־אָ?

— איך הער, הער לייטענאַנט, אָבער די קאַווע ווערט קאַלט.

— איר ווייסט דאָך גוט, שווייק, ווי עס באַדאַרף זיין א דינער. איר זאָלט אים גוט ארומקוקן, און דערנאָך מיר זאָגן, וואָס דאָס איז פאַר א מענטש. נו, און איצט הייגט אויף דאָס טרייבל.

וואַנעק, וואָס האָט געזופט שוואַרצע קאַווע, וואָס צוליב געהיטקייט וועגן האָט ער אהין געהאַט צוגעגאָסן קאָניאַק פון א פלעשל מיט אן עטיקעט „טינט", האָט א קוק געטאָן אף שווייקן און געזאָגט:

— ער שרייט גאַנץ נישקשה, אונדזער לייטענאַנט, אין טע־לעפאָן. איך האָב געהערט איטלעכס וואָרט... איר זייט, קענטיק, זייער גוט באַקאַנט מיטן הער לייטענאַנט, שווייק.

— מיר זיינען ווי צוויי הענט, — האָט געענטפערט שווייק, — און איין האַנט, ווי באַוווּסט, וואַשט די צווייטע. אמת איז, אז מיר האָבן שוין ביידע אסך דורכגעמאַכט אינאיינעם. וויפיל מאָל האָט מען אונדז געוואָלט צעשיידן, נאָר מיר האָבן ווידער געפונען איינער דעם אנדערן. ער פלעגט זיך אלע מאָל פאַרלאָזן אף מיר אין אלצדינג. אזוי אז דאָס איז מיר אליין אמאָל געווען א חידוש. אט איצט האָט איר דאָך אויך מסתמא געהערט, אז איך זאָל אייך דערמאָנען נאָך אמאָל, אז אייך איז באַפוילן צו געפינען א נייעם דינער און איך מוז אים ארומקוקן און זאָגן מיין מיינונג. די מעשה דערפון איז, וואָס דעם הער לייטענאַנט איז ניט אזוי גרינג צופרידן צו שטעלן.

* * *

אז דער פּולקאָווניק האָט צום צווייטן מאָל צונויפ־גערופן אלע אָפיצערן אף א באַראַטונג, האָט ער דאָס ווידער

געטאָן מיט גרויס פאַרגעניגן, בכדי ער זאָל האָבן די מעגלעכקייט זיך ארויסצוזאָגן. חוץ דעם, האָט מען באַדאַרפט ארויסטראָגן א וואָסער עס איז באַשלוס מכח דעם פריוויליקן מאַרעק, וואָס האָט פאָרט ניט געוואָלט רייניקן די אפטרעטן און וואס דער פּולקאָוו־ניק האָט אים דערפאַר איבערגעגעבן דעם דיוויזיע־געריכט.

פון דיוויזיע־געריכט האָט מען אים גראָד נעכטן פאַרנאַכט איבערגעשיקט אף דער הויפּט־וואַך: צוגלייך איז אין קאַנצעלאַריע פון פּולק אנגעקומען א פּאַפּיר פון דיוויזיע־געריכט, וואָס מען האָט אין דעם בשום אופן ניט געקאָנט דערגיין קיין עק. אין פּאַפּיר איז געשטאַנען אזוי: קיין פאַרברעך פון א בונט איז אין געגעבענעם פאַל ניטאָ, ווייל פריוויליקע זיינען ניט מחויב צו רייניקן דעם אפטרעט, אבער פונדעסטוועגן זיינען פאַראַן אלע סימנים פון עובר זיין אף א באַפעל פון עלטסטן, די דאָזיקע טועכץ קאָן מען אים מוחל זיין, אויב ער וועט זיך העלדיש אויפפירן אפן פראָנט. מחמת די דאָזיקע סברות ווערט דער פריוויליקער מאַרעק אומ־געקערט צוריק אין 91־טן פּולק. דער אויספאָרש וועגן דער באַשולדיקונג אין עובר זיין אף דער מיליטערישער דיסציפּלין ווערט אפגעלייגט ביזן סוף פון דער מלחמה און קאָן ווערן אפגעפרישט ערשט דעמאָלט, אויב פריוויליקער מאַרעק וועט אפטאָן עפּעס א נייעם פאַרברעך אדער א מיאוסע מעשה.

איבעריגנס, איז געווען נאָך אן ענין. גלייכצייטיק מיטן פריוו־וויליקן מאַרעק האָט מען געבראַכט צופירן אף דער הויפּט־וואַך נאָך איינעם א געוויסן טעוועלעס, וואס האט זיך ארויסגעגעבן פאַר אן אונטער־אפיצער. אין פּולק האָט ער זיך באוויזן ניט לאַנג — מען האט אים צוגעשיקט פון א לאַזאַרעט אין אגראַם. ער האָט געהאט א גרויסע זילבערנע מעדאַליע, בענדלעך פון א פריוויליקן און דריי שטערנדלעך. ער האָט דערציילט וועגן די גרויסע גבו־רות פון דער 6־טער מאַדש־ראָטע אין סערביען, וואָס פון איר איז, לויט זיינע רייד, געבליבן לעבן נאָר ער איינער אליין. האָט מען געמאַכט אן אויספאָרש און מען איז געוואר געווארן, אז אין אנהויב קריג איז אין דער אמתן מיט דער 6־טער מאַרש־ראטע אוועק איינער א טעוועלעס, וואס האט אבער קיין רעכט פון א

פרייוויליקן ניט געהאט. האט מען אנגעפרעגט ביי דער בריגאדע, וואס צו איר באשטאנד האט געהערט די 6=טע מארש=ראטע בעת דעם געאיילטן אפמארש פון בעלגראד דעם 2 דעצעמבער 1914, און עס האט זיך ארויסגעוויזן, אז צווישן די וואס האבן געקראגן אדער באדארפט קריגן א גרויסע זילבערנע מעדאליע איז אזא טעוועלעס ניט געווען פארצייכנט. די פראגע, צי איז דער סאלדאט טעוועלעס געהערט געווארן צו אן אונטער=אפיצער בעת דער בעלגראדער קאמפאניע, איז בשום אופן ניט מעגלעך געווען אויפצוקלערן, ווארום די סערבן האבן אויסגעהרגעט די גאנצע 6=טע ראטע מיטן קא=מאנדע=באשטאנד ביז איין מאן. אין דיוויזיע=געריכט האט טעוועלעס זיך פארענטפערט, אז א גרויסע זילבערנע מעדאליע האט מען אים צוגעזאגט, און דערפאר האט ער זיך אזעלכע זאכן געקויפט אין לאזארעט ביי איינעם א באסניאק. וואס איז שייך די בענדלעך פון א פרייוויליקן, האט ער זיי צוגענייט זיך שכורערהייט, און טראגט זיי ווייטער, ווייל ער איז שטענדיק שכור ווארום זיין ארגאניזם איז אפגעשוואכט פון דעזענטעריע.

ביים עפענען די באראטונג האט פאלקאווניק שרעדער, איידער ער איז צוגעטראטן פארצוטראגן אט די צוויי ענינים, אנגעוויזן, ווי נייטיק עס איז זיך צונויפקלייבן אפטער פארן אפפאר, וואס שטייט שוין הינטער דער טיר. פון שטאב פון דער בריגאדע האט מען אים געגעבן צו וויסן, אז פון מינוט צו מינוט ריכט מען זיך אף דעם געהעריגן באפעל פון שטאב פון דיוויזיע. דערפאר דארפן די סאלדאטן זיין צוגעגרייט, און די ראטע=קאמאנדירן מוזן שטרייננג אויפפאסן, אז קיינער זאל ניט פעלן. דערנאך האט דער פאלקאווניק בקיצור איבערגעחזרט וואס ער האט געזאגט נעכטן, ווידער געגעבן אן איבערבליק פון די קריגס=געשעענישן און האט אויסגעדריקט זיין פעסטע איבערצייגונג אז קיין זאך איז ניט בכח צו מינערן די קריגערישע התלהבות און די שטענדיקע קריגס=גרייטשאפט פון דער העלדישער עסטרייכישער ארמיי.

אפן טיש פאר אים איז געלעגן די קארטע פון די קריגס=אפעראציעס מיט פענדלעך צוגעשטאכן מיט שפילקעס, נאר די פענדלעך זיינען געווען צעמישט און די פראנטן איבערגערוקט.

ארויסגעריסענע שפּילקעס מיט פּענדלעך האָבן זיך געוואַלגערט אַפילו אונטערן טיש.

דער גאַנצער טעאַטער פון די קריגס־אָפּעראַציעס האָט אין יענער נאַכט געהאַט אויסגעזעהן דעם אמתן חורבן. דער קאַטער, וואָס עס האָבן געהאַלטן אין דער קאַנצעלאַריע פון פולק די הערן מיל טער־שרייבערס, האָט אָפּגעטאָן אַף דער דאָזיקער קאַרטע, וואָס א קאָטער באַדאַרף אָפּטאָן, און אַזוי ווי ער האָט געוואַלט פאַרגראָבן די סימנים, האָט ער ארויסגעריסן די פּענדלעך און צעשמירט מיט די צואה איבער אַלע פּאָזיציעס. פאַרשפּריצט אַלע פראָנטן און בריקן־קעפּ און פאַרפּאַסקודיעט אַלע אַרמיי־קאָרפּוסן.

פולקאַווניק שרעדער איז געווען קורצזיכטיק ביז לעצט.

די אָפּיצערן פון מאַרש־באַטאַליאָן האָבן מיט אינטערעס צוגעקוקט, ווי דעם פולקאָווניקס פינגער רוקן זיך נעענטער צו די דאָזיקע הייפעלעך.

— פון דאַנען, מיינע הערן, קיין סאָקאַל אַפן בוג! — האָט דער פולקאָווניק אויסגערופן מעשה נביא און האָט אַף אויסווייניק דורכגעפירט מיטן פינגער א ליניע צו די קאַרפּאַטן און אַריינ־געשטעקט אים אין איינעם פון די הייפעלעך, וואָס דער קאָטער האָט איבערגעלאָזן, בכדי די קאַרטע פון די קריגס־אָפּעראַציעס זאָל אויסקומען רעליעף.

— דאָס איז, הער פולקאַווניק, דוכט זיך, קעציש.....

— האָט זייער העפלעך געזאָגט פאַר אַלעמען קאַפּיטאַן זאַגער.

פולקאַווניק שרעדער איז ווי א קויל ארויסגעפלויגן אין שכנישן צימער, און פון דאַרט האָבן זיך געלאָזט הערן קולות מיט די שרעקלעכסטע זידלערייען און קללות. ער האָט געסטראַשעט, אַז ער וועט די שרייבערס צווינגען אויסלעקן מיט די צינג די דאָזיקע מיאוסקייט.

דער פאַרהער האָט געדויערט ניט לאַנג. עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אַז דעם קאָטער האָט אַריינגעפירט אין קאַנצעלאַריע מיט א וואָכן צוויי צוריק דער שרייבער צוויבלפיש. ווי נאָר אַט דער פאַקט איז קאָנסטאַטירט געוואָרן, האָט דער שרייבער

צווײבלפיש צונויפגעקליבן זײנע בעבעכעס און דער עלטסטער שרײַ־בער האט אים אפגעפירט אף דער הויפטוואך, ווו ער האט באראפט ווארטן אף די ווײַטערדיקע באפעלן פון הער פול־קאווניק.

מיטן דאזיקן אינצידענט האט די באראטונג בעצם זיך געענדיקט. אז דער פולקאווניק איז מיט א פנים, אנגעצונדן פון כעס, געקומען צוריק צו די אפיצערן, האט ער פארגעסן אין גאנצן, אז ער האט נאך געהאט בדעה צו שמועסן מכח דעם וואס צו טאן מיטן פרײַוויליקן מארעק און מיטן פאלשן אונטער־אפיצער טעוולעס, און ער האט נאר געזאגט בקיצור:

— איך בעט די הערן אפיצערן צו זײַן גרײט און צו ווארטן אף ווײַטערדיקע באפעלן און אינסטרוקציעס.

אזוי ארום זײַנען דער פרײַוויליקער און טעלעוועס נאך געבליבן אף דער הויפטוואך, און אז מען האט נאך צו זיי ארײַנ־געזעצט צווײבלפישן, האבן זיי זאלבעדריט געקאנט שפילן א פרעפעראנס, און אז זיי האבן געענדיקט דעם קאן, האבן זיי גע־קאנט ארויסציען די עצמות בײַ זייער אויפזעער מיט דער פא־דערונג, ער זאל ארויסטרײַבן אלע פליי פון זייער שטרוי־זאק.

דערנאך האט מען צו זיי נאך ארײַנגעזעצט דעם יעפרייטער פערוטעק פון דער 13־טער מארש־ראטע, וואס איז נעלם געווארן מיט א טאג פריער, בעת עס האט זיך פארשפרייט א קלאנג, אז מען פארט אפן פראנט. א פאטרול האט אים פארהאלטן אין דער „ווייסער רויז" אין ברוק. ער האט דערציילט א מעשה, אז ער האט געוואלט פארן אפפארן באקוקן דעם בארימטן קרישטאל־שלאס פון גראף האראך בײַ ברוק, צוריקוועגס האט ער פאר־בלאנדזשעט און ערשט פארטאג איז ער אנגעקומען אין דער „ווייסער רויז". נאר דאס איז געווען א ליגן. ער האט אין דער „ווייסער רויז" פארבראכט די גאנצע נאכט...

* * *

די לאגע איז נאך נישט געווען קלאר. פארט מען צי מען פארט נישט? שווייק האט אין דער קאנצעלאריע פון דער עלפטער מארש־ראטע זיך אנגעהערט די פארשיידנסטע מיינונגען וועגן דער

פראַגע, סײ פעסימיסטישע און סײ אָפּטימיסטישע. פון דער 12־טער מאַרש־ראַטע האָט מען געקלונגען, אז עמיצער האָט געהערט אין דער קאַנצעלאַריע פון פולק, אז מען דאַרף ערשט לערנען שיסן אף באַװעגלעכע צילן און אז מען װעט פאָרן ערשט נאָכן פעלד־שיסן. נאָר די 13־טע מאַרש־ראַטע האט אנדערש געהאלטן; זי האָט מיטגעטײלט, אז אקאַרשט איז געקומען פון שטאַט קאַפּראַל האַװ־ליק, װאָס האט געהערט פון אײנעם אן אײזנבאַנער, אז די װאַגאָנעס שטײען שױן גרײט אף דער סטאַנציע.

װאַנעק האט ארױסגעריסן דאָס טרײבל בײ שװײקן פון האַנט און האט א בעסדיקער גענומען שרײען, אז די אײזנבאַנער װײסן ניט, װער עס האט זײ געשלײערט, און אז ער אלײן איז אקאָרשט געװען אין קאַנצעלאַריע פון פולק.

שװײק איז אױסגעזעסן בײם טעלעפאָן מיטן געדולד פון א מלאך און אף די פראַגעס: „װאָס הערט זיך עפּעס נײס?“ — האָט ער געענטפערט, אז קײן שום באַשטימטע זאך איז נאָך ניט באַװוסט.

דעם זעלביקן ענטפער האָט ער געגעבן אױך אף דער פראַגע פון לײטענאַנט לוקאַש:

— נו, װאס הערט זיך בײ אונדז נײס?

— קײן שום באַשטימטע זאך איז נאָך ניט באַװוסט, הער לײטענאַנט.

— גולם! אױפהײנגען דאָס טרײבל!

דערנאָך זײנען אנגעקומען טעלעפאָנאָגראַמעס, װאָס שװײק האט זײ צוגענומען, הגם ניט גאָר גלאַטיק. אין דער ערשטער שורה איז געװען די טעלעפאָנאָגראַמע, װאס האט ניט געקאָנט אים מיטגעטײלט װערן בײנאַכט, װײל דאָס טרײבל איז געװען אראָפּגענומען, און װאָס איז געװען נוגע די װאס דאַרפן קומען זיך לאָזן מאַכן די אײנשפּריצונג קעגן טיפוס.

דערנאך איז געקומען א פאַרשפּעטיקטע טעלעפאָנאָגראַמע מכח די קאָנסערװן, װאס האט אױפגעקלערט דעם נעכטיקן פלאָנ־טער.

צוזעצט איז אנגעקומען א צירקולאַר־טעלעפאָנאָגראַמע, אדרעסירט צו אלע באַטאַליאָנען, ראָטעס און מיליטער־טיילן.

„קאָפּיע פון דער טעלעפאָנאָגראַמע פון בריגאַדע נומער 75892 סמך: באַפעל דער בריגאַדע נומער 172. ביים צונויפשטעלן די חשבון־באַריכטן פונם פאַרברויך פון פּראָוויאַנט און פאַרשיידענע עסנווארג אין פעלד־קיכן, באַדאַרף מען אָפּהיטן ביים אויפצײלן די פאַרניצטע פּראָדוקטן אזא סדר: 1. פלייש. 2. קאָנסערוון. 3. פרישע גרינסן. 4. געטריקנטע גרינסן. 5. רייז 6. מאַקאַראָנעס. 7. גרויפּן. 8. קארטאָפל — אנשטאט דעם סדר פון די נעמען, וואס האט עקסעסטירט ביז איצט“.

אז שווייק האט איבערגעלייענט דאס דעם קאַפּטענאַרמוס, האט וואַנעק פייערליך געמאלדן, אז אזעלכע טעלעפאָנאָגראַמעס וואַרפט מען פשוט אין אָפּטרעט ארויס.

— פאַרפאַסט האט זי עפּעס אן אידיאָט אין שטאַב פון דער אַרמיי, און שוין איילן זיי זיך פאַנאַנדערצושיקן זי איבער אלע דיוויזיעס, בריגאַדעס און פּולקן.

דערנאָך האט שווייק צוגענומען נאָך א טעלעפאָנאָגראַמע, וואס מען האט אים פארדיקטירט אזוי גיך, אז ער האט באַוויזן צו פאַרשרייבן גאָר איין ווארט פון צען, אזוי אז עס איז ארויסגעקומען עפּעס ווי אן אָפּגעריסענער לשון: „מחמת געניוער דערלויבט אדער וואס אליין פאַרקערט בכל אופן פאַרגיטיקט“.

— דאס איז אלץ איבעריק, לחלוטין איבעריק, — האט באַמערקט וואַנעק, אז שווייק האט איבערגעלייענט די טעלעפאָנאָגראַמע דריי מאָל אָפן קול און האט דערקלערט, אז ער פאַרשטייט דאָ גאָרנישט. שטותעריי, און גאָר. און אפשר, שרים ווייסן זיי, א קשיה אף א מעשה: זי קאָן נאָך זיין שיפרירט אויך, נאָר, ביי אונדז אין ראָטע איז מען דערצו ניט צוגעגרייט. מען מעג זי ארויסוואַרפן.

— איך מיין אויך אזוי, — האט שווייק מסכים געווען. — אויב איך וועל מעלדן דעם הער לייטענאַנט, אז מחמת געניוער ערלויבט אדער וואס אליין פאַרקערט בכל אופן פאַרגיטיקט, קאָן ער נאָך פאַריבל האָבן.

— פאַראַן אזעלכע פּאַריבל־האָבערסן, וואָס ממש א גרויל, — האָט שוויַיק וויַיטער גערעדט, זיך פאַרטיפנדיק אין זיַינע זכרונות. — איין מאָל געדענק איך, בין איך געפאָרן אין טראַמוויי פון וויסאָטשאַן קיין פּראַג. און אין ליבען איז צו אונדז אריַין איינער א הער נאָוואָטני. באַלד ווי איך האָב אים דערקענט, בין איך ארויס צו אים אפן פּאָדערשטן פּלאַץ, און האָב מיט אים פאַרפירט א שמועס. וויַיל מיר זיַינען ביידע פון דראָזאָוואָ. נאָר ער איז מיר אנגעפאַרן מיטן ירגזון, איך זאָל אים לאָזן צו רו, אז ער קען מיך גאָרניט. דעמאָלט האָב איך אים גענומען דער־קלערן, ער זאָל זיך דערמאַנען, ווי איך פלעג קומען צו אים קינדוויַיז מיט דער מוטער, וואָס מען האָט זי גערופן אַנטאָנינאַ, און מיַין פאָטער האָט געהייסן פּראָקאָפּ און געווען איז ער אן אַרענדאַר. נאָר ער האָט אַלץ ניט געוואָלט מודה זיַין, אז מיר זיַינען באַקאַנט. האָב איך אים געבראַכט נאָך מער ראיות, אז אין דראָזאָוואָ זיַינען געווען צוויי נאָוואָטנעס: טאָנדאַ און יאָזעף. וועגן אים, וועגן דאָזיקן הער, וואָס ער איז דאָס יאָזעף, האָט מען מיר געשריבן, אז ער האָט דערשאָסן זיַין פרוי, וויַיל זי פלעגט אים תמיד זידלען פאַר זיַין שכורן. דעמאָלט האָט דאָס מיַינער געגעבן א הויב אויף די האַנט, נאָר איך האָב באַוויזן זיך ארויסצודרייען, און ער — טררראַך! אין גרויסן גלאָז, וואָס פאַרן וואַגאָן־פירער. בקיצור, מען האָט אונדז ביידן במחילה אראָפּגעזעצט און פאַר־בעטן אין צירקל אריַין, און דאָרט האָט זיך ארויסגעוויזן, אז דער דאָזיקער הער איז דערפאַר געווען אַזאַ ברוגזער, וויַיל מען האָט אים גערופן ניט יאָזעף נאָוואָטני, נאָר עדואַרד דובּכאָוואָ פון דער שטאָט מאָנגאָמערי אין אַמעריקע און אז ער איז געקומען אַהער נאָר צו גאַסט צו זיַינע קרובים.

א קלונג פון טעלעפאָן האָט איבערגעריסן זיַין דערציילונג, און א הייזעריקער קול פון דער קוילנוואַרפער־קאָמאַנדע האָט ווידער געפרעגט, צי מען פאָרט היינט. משמעות, אז צוליב דעם האָט אינדערפרי באַדאַרפט פאַרקומען ביים פּולקאָווניק נאָך א באַראַטונג.

אין דער טיר האָט זיך באַוויזן דער בלאַסער אונטער־

פענדריק ביגלער, דער ערשטער חאליפותניק אין דער גאנצער ראטע, ווארום נאך אין דער לערן=קאמאנדע האט ער זיך גע=פלייסט אויסצופיינען זיך מיט זיין קענטשאפט. ער האט א ווונק געטאן וואנעקן, ער זאל מיט אים ארויס אין קאָרידאר, און האט דארט מיט אים פארפירט א לאנגען שמועס.

אז וואנעק איז געקומען צוריק, האט ער געשמייכלט מיט ביטול.

— אט א פערד! — האט ער געזאגט צו שווייקן. — האבן מיר דאס ביי אונדז אין מארש=ראטע פארשוינען! לאזט זיך אויס, אז ער איז אויך געווען אף דער באראטונג, און אז אלע זיינען אוועק, האט דער הער לייטענאנט באפוילן, אז די אונטער=אפי=צערן זאלן איבערקוקן די ביקסן, דערביי האבן זיי גערארפט שטעלן זייער שטרייננגע פארערונגען. איז ער איצט געקומען ביי מיר פרעגן, צי זאל ער צובינדן סלאבעקן דערפאר, וואס ער האט אויסגעפוצט זיין ביקס מיט קעראסינע!

וואנעק איז געווען אויפגערעקט.

— און אזא שטותעריי פרעגט ער ביי מיר, בעת ער וויים אליין, אז מיר פארן ארויס אפן פראנט. כלעבן דער הער לייטע=נאנט האט אויך נעכטן בייצייטנס זיך מיישב געווען און אפגעבונדן זיין דינער. האב איך אים טאקע אן עצה געגעבן, אט דעם חכם בלילה, ער זאל גוט א טראכט טאן, איידער ער ברייננט אריין אין כעס זיינע מענטשן.

— אגב, אז עס איז געקומען צו רייד מכח א דינער, — האט באמערקט שווייק. — ווייסט איר ניט, צי האט מען געפונען א נייעם פארן הער לייטענאנט?

לייגט נאר צו א קאפעלע קאפ, — האט געענטפערט וואנעק.

— אף אלץ איז פאראן א צייט. אגב, מיין איך, אז דער הער לייטענאנט וועט זיך צוגעווינען צו באלונען. אמאל טאקע וועט ער עפעס אויפפרעסן, אבער שפעטער, אז מירן זיין אפן פראנט, וועט ער אוועקווארפן די דאזיקע שלעכטע מדה. דארט וועלן זיי שוין ביידע אפטלעך ניט האבן וואס צו קייען. אויב איך האב געזאגט, אז באלון בלייבט ביי אים, וועט דאס זיין אזוי. דאס איז מיין

עסק, און דער הער לייטענאנט האט זיך ניט וואס אריינצומישן.
צו היילן זיך איז ניטא וואס.

וואנעק האט זיך ווידער אויסגעצויגן אפן געלעגער און האט
געזאגט:

— שוויק, דערציילט מיר עפעס אן אנעקדאט פון סאלדאטן=
לעבן.

— מיט פארגעניגן, — האט יענער געענטפערט, —
אבער איך האב מורא, אז עמיצער וועט ווידער קלינגען.

— אויב אזוי, שוויק, שליסט אוים דעם טעלעפאן, שנײדט
איבער די דראטן אדער נעמט אראפ דאס טרייבל.

— רעכט, — האט געזאגט שוויק און האט אראפגענומען
דאס טרייבל: — איך וועל אייך דערציילן א מעשה, וואס פאסט
צום איצטיקן מאמענט, מער ניט וואס אין יענער צייט זיינען געווען
אנשטאט אן אמתר מלחמה מאנעוורעס. אגב איז דעמאלט געווען
פונקט אזא תוהו ובוהו, ווי איצט בײ אונז, ווארום מען האט
דעמאלט אויך ניט געוווסט, ווען מען טרעט ארויס פון קאזארמע.
מיט מיר אין איינעם האט געדינט איינער א געוויסער שיק פון
פארשיץ, א ווויל מענטש, נאר א גאטספארכטיקער און א דערשראָ=
קענער. ער האט זיך אויסגעמעלט, אז די מאנעווערעס זיינען עפעס
א מוראדיקע זאך, אז אף מאנעווערעס פאלן מענטשן פון מידקייט
און פון דארשט, און די סאניטארן קלייבן זיי אויף, ווי עפל נאך
א שטורעם=ווינט. דעריבער האט ער זיך אנגעשפורט אף אן אדע=
ראף, און אז מיר זיינען ארויסגעטראטן פון קאזארמע אף מאנעוו=
רעס און זיינען אנגעקומען אין מנישקא, האט ער געזאָגט: „אָ!
ברידערלעך, איך וועל ניט אויסהאלטן. איין גאט קאן מיך
ראטעווען!“ דערנאך זיינען מיר געקומען קיין הארשאוויץ, און דארט
זיינען מיר געשטאנען גאנצע צוויי מעת=לעת, ווארום עס איז
ארוים עפעס א טעות, און מיר האבן אזוי האסטיק זיך ארויסגע=
רוקט פאָרויס, אז צוזאמען מיט די פולקן, וואס זיינען געווען בײ
אונדז אין די פלאנקען, וואלטן מיר געקאנט נעמען געפאנגען גאר
דעם שונאס שטאב, און דאס וואלט געווען א גרויסער סקאנדאל,
וואָרום, אדרבא, יענע פארטיע האט באדארפט צעקלאפן אונדזער

קאָרפּוס און געווינען די שפּיל, ווארום אַף איר זײַט האָט זיך געפונען עפּעס א פאַרדריפּעטער ערצהערצאָגל! און דאָ האָט אַט דער שיק אפּגעשפּילט אַזאַ שפּיצל. ווי נאָר מיר האָבן אויפגעשלאָגן דעם לאַגער, האָט ער גענומען און איז אוועק אין דאָרף אַרײַן הינטער האַרשאָווײַץ עפּעס קויפן, און צו מיטאָג איז ער געקומען צוריק אין לאַגער. א היץ איז געווען ניט צו דערטראָגן, און אויסגעטרונקען האָט ער אויך געהאַט נישקשהדיק. זעט ער אין מיטן וועג שטייט א סלופּ, און צום סלופּ איז צוגעמאַכט א קעסטעלע, און אין קעסטעלע געפינט זיך א פּיצינקע פיגור פון הײליקן יאַן נעפּאָמוק. האָט ער אָנגעהויבן מתפּלל זײַן צום הײליקן יאַן און זאָגט צו אים: מסתּמא איז דיר, ברודער־לעב, אויך הײס! וואָלסטו כאָטש געהאַט וואָס א טרונק צו טאָן, זיסט שטײסטו אין סאַמע זון און שוויצסט ווי א פאַרשאָלטענער!“ א טרײסל געטאָן דאָס פלעשל, אָפּגעזופּט און רעדט ווײַטער: „אַט האָב איך דיר אויך איבערגעלאָזט א זופּ, הײליקער יאַן נעפּאָמוקי“. נאָר דאַ האָט ער זיך אַליין דערשראָקן פאַר זײַן דרײסטקייט, און פאַר שרעק האָט ער גענומען און אויסגעזשליאָקעט אין גאַנצן, אַזוי אַז פאַרן הײליקן איז ניט געבליבן ניט א לעק. „יעזוס־מאַריאַ־יאָזעף — האָט ער אויסגעשריען, — הײליקער יאַן נעפּאָמוק, זײַ מיר מוחל, למען השם, איך וועל דיך מכבּד זײַן אַן אַנדערש מאָל. איך וועל דיך מיטנעמען מיט זיך אין לאַגער און וועל דיר אַזוי אָנפּאָמפּען, אַז דו וועסט ניט קאָנען אײַנשטיין אַף די פיס“. בקיצור, אונדזער שיק איז ניט געווען פויל, האָט צעבראָכן די גלאָז, אַרויסגעשלעפּט די פיגור פון הײליקן, אַרײַנגערוקט זי אונטער דער בלוזע און געבראַכט צו טראָגן אין לאַגער. דערנאָך האָט דער הײליקער יאַן נעפּאָמוק געשלאָפן מיט אים אין שטרוי; בעתן מאַרש האָט שיק אים געטראָגן מיט זיך אין רענצל, און דערפאַר איז אים שטאַרק געגאַנגען אין קאָרטן. ווי נאָר מיר האָבן זיך אָפּגעשטעלט, האָט ער אַלץ געווינען און געווינען, ביז מיר זײַנען געקומען אין דער זײַט פון פּראַכאַטיץ, און אין דראַגעניץ האָט ער פאַרקלאַפּט אַלצדינג. און אַז מיר זײַנען באַגינען אוועק פון דאָרטן, האָט אַף א באַרנע־בוים זיך געוויגט א געהאַנגענער... דער הײליקער יאַן

נעפּאָמוק! אט דאס האט איר דעם אנעקדאָט, און איצט וועל איך אויפהייבן דאס טרייבל.

און דער טעלעפאָן האט ווידער גענומען איבערגעבן די טרייסלעניש פון א נייעם, נערוועזן לעבן, ווארום די אלטע האַר־מאָניע אין לאַגער איז געווען צעשטערט.

בינתים איז לייטענאַנט לוקאַש געזעסן ביי זיך אין צימער און האט שטודירט דעם שיפר. וואס מען האט אים צוגעשיקט פון שטאַב פון פּולק צוגלייך מיטן שיפרירטן געהיימען באַפעל מיטן מאַרשרוט, וואס לויט אים האט דער באַטאַליאָן באַדאַרפט פאָרן צום גאַליצישן גרעניץ (דער ערשטער עטאַפ):

7217—1238—475—2121—35=וואָלבורג.

8922—375—7282=ראַב.

4432—1238—7217—35—8922—35=קאַמאָרן.

7282—9299—310—375—7881—298—475—7979 = בו=דאַפּעשט.

ביים אויפשיפרירן דעם דאזיקן באַפעל האט לייטענאַנט לוקאַש געזיפצט:

— כאַפּט דער טייוול אט דאָס גאַנצע שאַלעמויזן!

אין פאַרלאַג „ביכער פאַר אַלעמען“ איז דערשינען

„די פרוי פון אונדזער ביינקשאַפט“

ראָמאַן פון באַוווּסטן אידיש=דייטשן מחבר מאַקס בראָד.
אידיש ז. קאַלמאַנאָוויטש. פאַרביקע קונסטהילע.
200 זייטן. פרייז 1 לאַט.

— א געשיכטע מיט דריי פרויען וואס קומען איינע נאָך דער אנדערער לויט דער ריי. די געשיכטע איז קאָנ=צענטרירט אף דער דריטער, אָן עקסצענטרישער טיפ, א שיינהייט, וואָס פרעסט זיך אליין אויף צוליב איפּערזוכט, ליבע, גוטסקייט און רשעות צוזאַמען. -

— אויסערלעך קאָנצענטרירט זיך דער גאַנצער קאָנ=פליקט פון אט דעם ראָמאַן אף דעם קאַמף צווישן צוויי מענער צוליב א פרוי, און כאָטש אט דער מין שטאָף איז שוין אסך מאָל באַאַרבעט געוואָרן, האָבן מיר עס דאָ אין אַזאַ פאָרם, וואס איבעראַשט מיט דער אָריגינאַליטעט. —
„ליטער. בלעטער“ № 31

פריער דערשינען:

יאַראָסלאַוו האַשעק

דער בראַווער סאָלדאַט שווייק אין דער וועלט-מלחמה

ערשטער טייל.

אידיש ז. קאַלמאַנאָוויטש. צוויי פאַרביקע קונסטהילע.

פרייז 1 לאַט.

דער פארלאג «ביכער פאר אלעמען» גיט ארויס דעם וועלט־בארימטן היסטארישן ראמאן פון אידישן לעבן

„יוד־זיס"

פון דעם אידיש־דייטשן שריפטשטעלער ליאן פייכטוואנגער.

מיט א קורצע צייט צוריק איז דערשינען דער ערשטער בוך פון דעם ראמאן אונטערן נאמען

„געלט און מאכט"

פארביקע קונסט־הילע. 208 זייטן. פרייז 1 לאט.

עס איז שוין אויך דערשינען דער צווייטער בוך אונטערן נאמען

„אידן"

איבערזעצט פון מ. ראזומני, רעדאקציע און הקדמה ז. קאלמאנאוויטש.

„יוד־זיס" איז דורך דער גאנצער וועלט־קריטיק אנערקענט אלס איינער פון די בעסטע און אינטערעסאנטסטע ביכער, וואס זיינען אנגעשריבן געווארן אין משך פון די לעצטע יארן.

דער מחבר איז אף א וואונדערלעכן אופן אריינגעדרונגען אין דער געשילדערטער היסטארישער תקופה און האט מיט בולטע פארבן באשריבן דאס אידישע לעבן און ליידן פון יענער צייט. דער ראמאן „יוד־זיס" איז דורכגעפלאכטן מיט אן אויסערגעוויינטלעך אינטערעסאנטער און שפאנענדער האנדלונג. די גרויסע קינסטלערישע מייסטערשאפט, מיט וועלכער דאס קאפיטאלע ווערק איז אנגעשריבן אין פארבינדונג מיט די אלע דערציילערישע מעלות זיינע, פארוואנדלען פייכטוואנגערס מאנומענטאל־ווערק אין איינעם פון די באדייטנסטע ביכער פון דער וועלט־ליטעראטור.

די לעצטע צוויי טיילן דערשיינען אינגיכן.